DIRECTOR: M. SEVASTOS

Preţul abonamentelor
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r. BUCUREŞTI

Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov
Plata taxelor postale în numerar conform aprobării Direcţiei Generale P. T. T., No. 137.282/926

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 956 — PREŢUL LEI 5 — Duminică 2 Aprilie 1939

Adevĕrul

LITERAR ŞI ARTISTIC

IN ACEST NUMAR

Semnează d-nii: Victor Eftimiu, M. Sevastos, Izabela Sadoveanu, Al. Mironescu, Ion Biberi, Mihnea Gheorghiu, Camil Baltazar, I. Massoff, Petru Şerbănescu, Sanda Popescu, Tache Soroceanu, Emilian Bucov, C. Z. Buzdugan, Al. Calistrat, Radu Mihail, Gh. Nenişior, Ross, Ner, etc.

MUZELE TAC...

de M. SEVASTOS

Adagiul latin: „în timp de războiu, muzele tac" este adevărat şi acum.

Scriitorii au nevoie de linişte pentru a se reculege şi a se concentra în vederea operei literare. Au nevoe de o atmosferă prielnică în timpul scrisului.

Iar dupăce a apărut cartea, dacă nu-i calmă opinia publică — puţini vor fi aceia care cu tot zgomotul războiului, mai departe sau mai aproape, vor urmări cu pasiune slova tipărită.

Nu trăim în condiţii potrivite nici noi, dar nici alte poopare — considerate până astăzi ca în afara preocupărilor războinice.

Necesităţile de viaţă ale celor trei neamuri: francez, german şi italian— au determinat creiarea unui stat, compus din reprezentanţi ai acestor popoare, cu menirea de a stăpâni piscurile munţilor de graniţă între tustrele ţările. Elveţia creiată astfel de istorie, — ţară mică de tot, căreia Dumnezeu i-a dat (cum s'a spus) compensaţie în înălţime, — şi-a apărat cu înverşunare, independenţa crestelor de ghiaţă.

In vremea conflagraţiei mondiale, războiul a făcut ravagii în jurul Elveţiei pe pantele munţilor — vărfurile rămânând tot timpul liniştite, străjuite frăţeşte de Francezii, Germanii şi Italienii Confederaţiei elveţiene... pe când aceleaşi popoare, încăerate, se sfâşiau pe coastele munţilor.

Şi până la sfârşitul războiului nume de oraşe, gări şi străzi au stat alături pe trei plăci deosebite, netrecând nimănui prin gând să doboare inscripţia în limba germană, italiană sau franceză.

Au continuat să apară gazete în două şi trei limbi, simţindu-se bine laolaltă şi autorii articolelor, şi cetitorii cu origini în trei părţi diferite ale lumii.

Dela războiul mondial şi până astăzi, Elveţia şi-a dus viaţa ei aparte, liniştită — fără nici o preocupare războinică. Ea n'avea nimic de revendicat, nici de apărat— deoarece graniţele sale erau respectate de toţi în baza interesului comun.

Şi acolo, în ţara culturii înalte şi a educaţiei cetăţeneşti fără rival, acolo unde nu plutea în aer nici o pornire vrăjmaşă, s'a instalat Liga Naţiunilor — cu toate instituţiile complimentare — pentru împrăştiarea aceluiaşi spirit de pace şi de înfrăţire, de pe piscurile şi de pe lacurile elveţiene, către cele patru părţi ale orizontului întunecat.

Iată acum că însăşi această citadelă de pace — parcă eternă —începe să fie străbătută de fiorii nelinştei. Aurul elveţian s'a pus la adăpost la băncile din Londra. Iar pasurile munţilor au fost minate pentru a se transforma într'un zid porţile spre ɹnɟsəɹ lunii.

Lacul Brienz, pur ca un smarald, a început să se întunece— mişcând în adâncuri crengile pădurilor, care fac pe creste gesturi de primejdie.

In încordarea spiritelor, d. Laepfe — preşedintele Senatului elveţian — a deschis sesiunea de primăvară a parlamentului cu o cuvântare emoţionantă.

Faţă de evenimentele din afară, care produc îngrijorări interne,— d-sa a fixat astfel punctul de vedeer al ţării sale:

„Elveţia nu va cunoaşte nici-odată un sfârşit fără onoare. Vom face orice pentru a păstra statul nostru, liber.

(Continuare în pag. 11-a)

UN POEM PENTRU EXPO-1939!

de MIHNEA GHEORGHIU

O invitaţie la poesie, pe care America, bogată în iniţiative de tot felul, o lansează în cele 5 continente.

Şi nu este numai o reclamă, faptul că, în urma avizului unui juriu bine ales, în frunte cu W. Rose Benet şi Col. Theodore Roosvelt, celui mai bun poem i se va decerna, odată cu acest titlu, şi marele premiu de 5000 dollari — o sumă care a fost depusă în acest scop de către comitetul Expoziţiei, la una din marile bănci newyorkeze. — Condiţiile concursului sunt următoarele: 1) poemul să fie scrise în englezeşte, şi 2) să aibă un conţinut cât mai apropiat de titlul dat: „Lumea de azi" (The world of To-morrow) şi cât mai original.* Intreprinderea n'ar părea din cale afară de nouă: istoria literară cunoaşte nenumărate astfel de concursuri, regionale, şi chiar internaţionale; originalitatea constă însă în subiectul ales, atât de apropiat de spiritul nou al Expoziţiei.

O nouă bătălie de gusturi, de opinii, de ideologii, o recidivă de antagonism: progres-tradiţie, o nouă serie de publicaţii, vor ilustra această tentativă fără egal de a proclama primatul unei culturi asupra alteia, sau al unei personalităţi asupra spiritului colectiv, — fiindcă poemul lumii de azi poate conţine în el însuşi o doctrină nouă, (în orice caz de o apreciabilă tensiune), izolată, sau o punte, nebănuită încă, între individualism şi colectivism.

Literatura universală actuală se resimte de această nelinişte: vorbim de literatura tânără, a unui Aldington sau Christopher Caudwell (ale căror opere le-am prezintat pe rând, în paginile acestei reviste). Convingător; dar reversul se arată neaşteptat. De pretutindeni suntem asaltaţi de o bogată literatură de propagandă: ...„poetul cel mai stelar, trebue să-şi conducă paşii prin nişte nori mai puţin mobili şi cu valori mai puţin relative"... O literatură de propagandă, nu în înţelesul vizionar şi nealterat al cuvântului; fiindcă „propaganda" este un termen perimat, care subînţelege o gândire uşoară şi o expresie discursiv ditirambică. Aşa fiind e suficient ca scriitorul să îmbrace o haină roşie, brună sau neagră (celelalte culori rămânând „lumii burgheze înapoiate", făcându-şi week-end-ul pe un front oarecare, în China, sau în Europa Centrală, ca să fie scriitor de avantgardă. Scriitorul acesta va milita apoi pentru „ideea" respectivă, utilizând însă „forma" cea mai comodă şi cea mai nenorocită totodată, fiindcă lupta de argumente va fi numai luptă de forme, părăsind fundalul ideilor care totdeauna sunt valabile. Astfel, va lupta împotriva internaţionalismul (forma), combătând în realitate solidaritatea dintre oameni (ideea), sau va lupta contra instinctului individualist, atingând însă libertatea de afirmare individuală; şi aceasta, numai printr'o aderare grăbită la una din literaturile de propagandă, fără o prealabilă şi serioasă deliberare. Desigur, atunci, arta se va mlădia, fiind „poetizarea" unor principii generale ale unui economist oarecare, căutând şi dea soluţii la mult desbătuta problemă a promovării umanităţii, iar discuţiile asupra naturii esteticei, începute dinainte de Aristotel, vor continua mai aprinse.

Vorbind de marile principii care conduc drumul către progres, sau pretind că îl conduc, nu poate fi vorba de micile preocupări ale „capilor de generaţie", în fiecare zi alţii, cu nume de rezonanţe de orgă şi de păduri, însă numai cu atât.

Chemarea literaturii de culoare nu se explică, poate, decât prin acea „degradantă sete de stimulare violentă şi de dominare dispreţuitoare" de care pomeneşte Wordsworth, fiindcă, odată faptul împlinit, această literatură devine o soluţie de continuitate, adică nimic.

Singura condiţie în care arta poate exista, este non-conformismul; Heine spune undeva: sufletul are drepturi eterne" şi nu poate fi întunecat de statute. „Sufletul" e luat în accepţiuni diverse: o şcoală, o modă, îl subordonează instinctului sexual; o alta, unui concept istoric şi amândouă acestea confundă expresiunea cu spiritul, dupăcum copiii sparg baloanele de săpun încercând să afle secretul culorilor irizate în ele...

In arta poetului adevărat se găseşte tot misterul viziunii nelimitate şi tot procesul milenar al Creaţiei, deasupra destinului şi dincolo de timp: acesta este rostul fenomenului etern Homer sau Shakespeare, — pe care Prof. Peter Alexander în „Shakespeare's Life and Art" îl compară într'o fericită analogie, cu dispersatul impetuos al arhitecturii gotice —; tot astfel se explică şi genialul egoism al lui Poe.

Creaţia este o încununare a clipei în care poetul a avut conştiinţa stăpânirii unui adevăr sau a unei frumuseţi intangibile şi misterioase din jurul său.

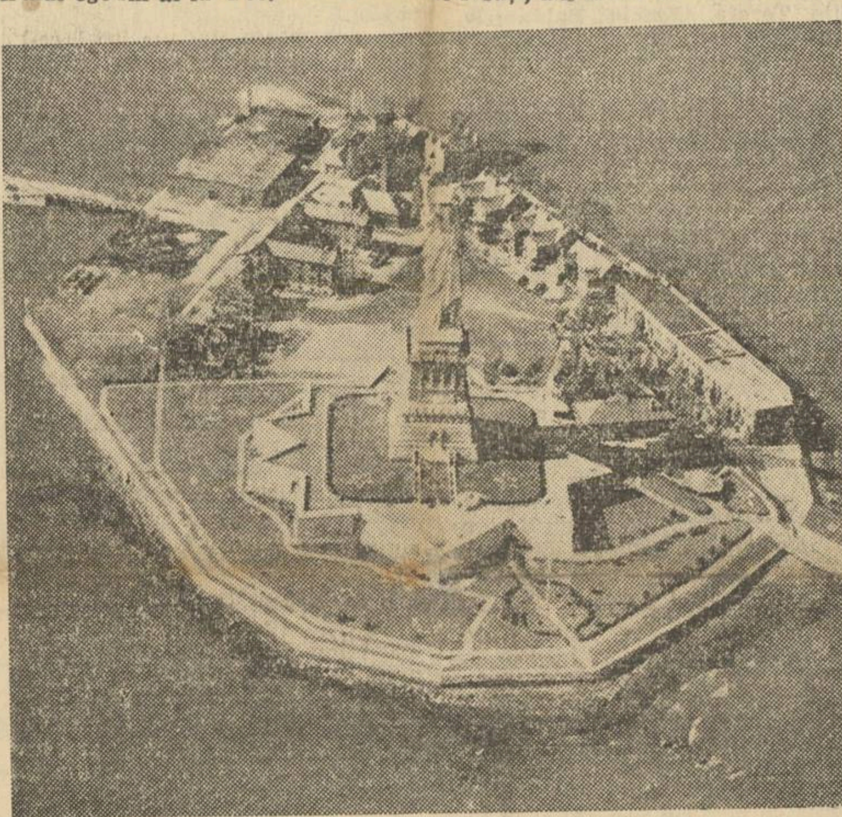
Poetul se integrează în mediu, fără să se amestece cu el, rămânând să-l reflecteze adâncă în el, ca oglinzile de ceară radiaţiunile electrice, pentruca apoi, din interior să izbucnească ceva cu totul nou care se fundează totuşi pe realităţi existente.

**„...neamestecat cu bărbaţii şi femeile,
nici cu totul însingurat de ei:
prin mine curge tot sufletul lor...".**

Poetul este deci liber şi dictatorii lumii nu-i pot impune o substanţă poetică, după cum nici umanitatea din care s'a ridicat nu-i poate cere „să spună" mai mult decât a cules, el însuşi, din inima ei.

„Poemul lumii de azi" va răspunde necesităţii de integrare adâncă a persoanei libere, în mişcarea vie de solidaritate umană.

Acesta este, de altfel, şi spiritul care însufleţeşte Expoziţia Naţiunilor, dela New-York, din anul acesta.



New-York: Statuia Libertăţii

* Pentru informaţii: Academy of American Poets, 435 East 52-nd Street, New York City.

POEZIA ŞI VIAŢA

de IZABELA SADOVEANU

Poezia, după cum se vede din revistele şi ziarele de azi, continuă să fie un subiect de controversă. In „Litérar Supplement" al ziarului „Times" s'a discutat în deosebi problema pusă de Philip Henderson în studiul său intitulat „The Poet and the Socuty". supra primejdiei pe cari o prezintă pentru cultura occidentală faptul că ceia ce e mai bun în tradiţia culturală, poezia anume, trebue sacrificată şi se va sacrifica în deobşte, cerinţelor politicii. O serie de cărţi care urmează să apară una după alta la Oxford Press, se ocupă cu dezbaterea problemei acesteia prin care s'a deschis un abis între tradiţiile generaţiilor de odinioară şi noile simptome ale vieţii sociale de azi.

Nu se poate tăgădui, în adevăr, că aceste simptome se manifestă pretutindeni. Nici un poet ori cât de visător ar fi nu se mai poate ascunde sub o cască cu ţepi spre a se adăposti împotriva atacurilor propagandei. Până ce va pieri, societatea burgheză va cere cu glas asurzitor ca poetul să vorbească în termeni de răzvrătire, dacă vrea să fie ascultat. Intr'un anume înţeles, versul se va scrie mai uşor dacă va urma această poruncă. Gândirea politică şi-a redus expresia şi şi-a simplificat'o atât de mult încât poate chiar lipsi ca gândire, căci, zice un fin cronist englez, când poetul va avea un nimic de exprimat va fi destul să îmbrace o cămaşă, roşie, cafenie sau neagră. Arta nu poate să fie cruţată. Discuţia asupra naturii poeziei şi a esteticei în artă a început încă dinaintea lui Aristotel şi nu s'a terminat încă, pentrucă nu s'a găsit până în prezent o soluţie mai potrivită de cât cămaşa de anumită culoare. Poetului nu-i rămâne deci decât să verifice generalizările unui economist pasionat, din care să se înţeleagă dacă focul inspiraţiei este alimentat cu cărbune socialist sau capitalist, ceia ce importă este să i se dea forma de sonet sau de cantilenă. Nimeni nu vrea să ştie că arta fără libertatea inspiraţiei moare, căci ea nu poate fi fabricată după anumite şabloane şi în anumite culori de pastel, pictură în uleiu sau acuarelă. Cu lătrături groase despre rasse sau glorificarea militarismului nu ne rămâne altă perspectivă de cât revenirea unei noi epoce de întinerire. Spiritul îşi are drepturile lui eterne şi nu sufere să fie îngropat sub monumente de beton. Şcolile literare de azi vor să-l supună cu totul diferitelor concepţii la modă: vor să-l aducă sub stăpânirea totală a instinctului sexual, altele vor să-l supună unei concepţii istorice, toţi par nişte copii ignoranţi care sparg beşice de săpun ca să le afle taina coloritului.

O artă în dependenţa moralităţii, a plăcerii ca şi a filosofiei, zice Benedetto Croce, este moralitate, plăcere, filosofie, tot ce vreţi, dar numai artă nu este. Poetul care se pretinde atotcunoscător în fiinţa sa ca şi în destinul lumii pe care crede că îl poate cârmui şi stăpâni, este tot ce vreţi numai poet nu. Omul e poet tocmai pentru că e stăpânit de puterea destinului, un biet pelerin într'un univers necunoscut, dincolo de puterea înţelegerii sale, necunoscător al răspunsului la întrebările puse de visurile sale. Din acest izvor au luat naştere şi arta şi religia. Orice poem este o minune care izvorăşte tocmai din lovitura dintre obiceiul de a gândi cu pietrele puse în cale de neprevăzutul destinului şi de capriciile vieţii. El este ca o străfulgerare a viziunei adevărului şi frumuseţii în bezna din jurul său. Viziunea aceasta însă nu poate fi nici când stăpânită.

NOI ŞI RENAŞTEREA

de VICTOR EFTIMIU

Voevodul român care trăeşte cea mai strălucită epocă europeană, este, fără îndoială, — Petru Rareş.

Cele două domnii ale sale se situează în prima jumătate a veacului XVI, acea epocă de renaştere în toate domeniile, a lumii.

Mihnea-cel-rău, Vlad-cel-tânăr, apoi evlavioşii **Neagoe Basarab** şi **Radu Paisie** se succed pe tronul Munteniei. In Moldova abia a închis ochii marele Ştefan, prinţ magnanim, premergător al renaşteri apusene.

Moldova-cea-mare, căreia mai târziu i-au fost smulse Bucovina şi Basarabia, e plină de cetăţi şi de biserici, ridicate cu ajutorul meşterilor străini pe tot cuprinsul ţării. Arhitectura, scrisul şi arta bisericească se ridică la înălţimi pe cari veacuri întregi, nu le mai ajunge nimeni pe cuprisurile româneşti.

Incepe decadenţa cu **Bogdan Chiorul,** fiul lui Ştefan.

Urmează cumplitul **Ştefăniţă,** fiul acestuia, pe care-l pândeşte copilul din flori al lui Stefan-cel-Mare, **Petru Rareş.**

In Muntenia stăpâneşte **Neagoe Basarab,** mare ctitor şi cărturar evlavios. El scrie şi tipăreşte cărţi, îşi înzestrează ţara cu sfinte locaşuri, împodobite cu icoane, evangheliare, cruci şi policandre, scumpe odăjdii cusute'n fir şi mărgăritare. Fast bizantin într'o ţară de clăcaşi.

Neagoe Basarab era atât închinat celor sfinte încât, deşi poporul sărac nu-i putea îndeplini toate sfintele visări, îşi ia în serios rolul de principe creştin, al orientului şi-şi revarsă dărnicia până'n monastirile muntelui Athos, ale Ţarigradului, ale Ierusalimului, ale muntelui Sinai.

La sfinţirea măreţei catedrale dela Curtea de Argeş, au luat parte mai bine de 1000 de clerici de peste Dunăre, în frunte cu Theolipt, patriarhul Constantinopolei.

Gloatele uimite au putut vedea o nemai pomenită procesiune de vestminte sacerdotale, icoane, cădelniţe, mitre şi prapuri, o sărbătoare a ortodoxiei, care i-a făcut să uite, o clipă viaţa lor cenuşie, necazurile şi sărăcia lor. Sufletul li s'a umplut de frumuseţea multicoloră şi multisonoră a unei târnosiri pe care numai Aghia-Sofia Ţarigradului va fi cunoscut-o. Va fi cunoscut-o poate, monastirea Putna pe care Ştefan cel Mare a zidit-o şi-a înecat-o în uluitoare aurării. Marele Voevod a răspuns, astfel, voevodal-româneşte, păgânilor ce nu de mult sbuuraseră crucea de pe turlele aceleiaşi Aghia-Sofii, prefăcând în sarbădă moschie fala templelor creştinătăţii.

Când Neagoe Basarab cu meşterii săi, după o trudă numai de câţiva ani, sfinţea monastirea dela Curtea de Argeş, la Sighişoara, breslaşii saşi îşi acopereau şi ei biserica din deal, începută cu aproape un veac în urmă (1429).

Picturi frumoase acopereau pereţii templului catolic; statui sculptate în lemn şi podoabe de piatră dantelată, ornau interiorul şi zidurile acestui sfânt locaş, care domina şi azi, reînoit, orăşelul cu aspect medieval — cel mai frumos din ţară — locuit de minoritarii cei mai culţi şi cei mai de treabă, pe care îi avem.

Acest „Bergkirche" din Sighişoara n'a slujit prea mult ritului căruia fusese consacrat.

In anul când îi dădeau cele din urmă schele ,se ridica **Martin Luther...** Răsvrătit împotriva Papei, Luther lua parte la conferinţa teologică din Marburg, unde cucerea sufragii noui pentru reformă şi deschidea răni în trupul întregei biserici catolice.

Tot atunci, el compunea imnul celebru **„Ein feste Burg ist unser Gott"** cântecul de război al lutheranilor (1529).

Omul acesta reprezentativ al neamului său, plebeu prin origina şi impetuozitatea purtărilor, era un suflet plin de poezie şi de credinţă, de revoltă şi de generozitate.

Răsvrătit împotriva bulelor papale, a ierarhiilor eclesiastice, a ritului fastuos, — el adâncea şi tălmăcea frumuseţile Evangheliei şi cucerea, una după alta, citadelele catolicismului geiman.

Noul altar ridicat în vârful cel mai înalt al Sighişoarei, trecu, foarte curând, în stăpânirea protestanţilor. Ei înlăturară ornamentele strălucitoare, deplasară statuile şi acoperiră cu var alb proaspetele şi minunatele fresce, pe cari după mai bine de patru veacuri le putem ghichi prin fragmentele ce s'au descoperit acum cinci ani.

Biserica din Deal a Sighişoarei a fost reparată radical în 1934. S'au lărgit ferestrele, s'a desfundat cripta, s'a dat jos molozul şi au răsărit

(Continuare în pag. 4)

OAMENII TREBUE SĂ REPREZINTE ŞI IDEI

de AL. MIRONESCU

Urmărim, de mai multă vreme, cu extremă curiozitate şi — dece nu am spune-o — cu uimire un proces, care a fost cândva lapidar formulat în ciudata şi faimoasa propoziţiune: „eu nu sunt eu".

Desigur, domnul profesor N. Iorga autorul acestei propoziţiuni nu a urmărit izolarea unui caz particular, ci prin acea pătrunzătoare intuiţie şi virtuozitate a expresiei luminoase a vrut să caracterizeze o situaţie cu mult mai întinsă şi cu mult mai importantă.

Ca în atâtea momente nenumărate şi fericite domnia sa a reuşit să desprindă un atribut fundamental şi distructiv al vremei pe care o trăim.

Aşa dar din motive, a căror analiză ar depăşi cadrul restrâns al unui articol, oamenii timpurilor noastre încearcă un destin paradoxal în sensul că se sustrag oricărei ecuaţii de identificare.

Dintr'o supleţe, care pare a fi caracteristică a acestor vremuri oamenii reuşesc să fie şi să nu fie ei, în acelaşi timp.

Oamenii ne prezintă, astăzi, cu alte cuvinte maximum de incertitudini.

Fără îndoială, ritmul precipitat al prefacerilor, presiunea tumultoasă a evenimentelor îi silesc să îmbrace, la intervale scurte, haine deosebite care îi fac de nerecunoscut.

Conţinutul moral al acestor oameni, obligaţi să ţină pasul vremii, este schimbător asemenea unui nour care în înaltul cerului împrumută contururile cele mai bizare şi cele mai opuse.

Vom mărturisi, cu toată smerenia de care suntem în stare, că efortul nostru de a înţelege o astfel de bogată metamorfoză rămâne mereu neputincios.

Există în acest interesant proces elemente care scapă plăpândei noastre pătrunderi, oricât ne-am strădui să prindem acel fir, de bună seamă foarte subtil, care să ne conducă la o limpezire a problemei.

In adevăr, noi stăruim a crede — împotriva celor mai elocvente exemple — că oamenii prin ei înşişi nu au nici o valoare.

Din punctul nostru de vedere, pe care l-am recunoscut anacronic, un om capătă o valoare numai în măsura în care reprezintă o idee, numai în măsura în care se integrează unei disciplini care depăşeşte statura sa vremelnică; prin urmare numai în măsura în care el slujeşte unui adevăr.

Ideia sau adevărul pe care le reprezintă un om ne dă nouă şi dreptul şi posibilitatea să formulăm o judecată, întemeiată pe criteriile fireşti care permit o ierarhizare în ordinea valorilor spirituale.

Aspiraţiile lui ne sunt deajuns.

In viaţă nu toţi oamenii au capacitatea să contureze puternic şi exact linia lor interioară; nu toţi sunt creeatori în înţelesul propriu al cuvântului. Imprejurarea, în ochii noştri, nu micşorează însă omul, pentrucă noi reţinem în acest caz aspiraţia şi râvna lui.

Atitudinea şi liniile pe care se situează aceste aspiraţii devin, pentru noi, indicaţii îndestulătoare. Evident, vom adăoga în judecata noastră şi devotamentul cu care un om a ştiut să slujească adevărul în care a crezut.

Atunci forma cea mai înaltă în care poate fi slujit un adevăr este, dacă împrejurările o cer, sacrificiul de sine.

Este conştiinţa supremă că noi oamenii, în noi înşine, nu însemnăm nimic şi că însăşi viaţa noastră nu are vreun preţ decât în măsura în care a ştiut să servească o credinţă orientată spre adevăr.

VIAȚA TEATRALĂ

Reprezentațiile ansamblului italian „Teatro di Venezia" la București. „Iubire stranie" de Frank Vosper, la Teatrul Regina Maria

Compania Teatrului din Veneția a dat în cursul săptămânii trecute trei reprezentații la București, în sala Studioului Teatrului Național. Urmărite de un public numeros, aceste reprezentații au fost călduros aplaudate, ele constituind. un succes real pentru arta dramatică italiană.

Ansamblul „Teatro di Venezzia" este o formație oficială, fiind patronat de Ministerul Italian al Culturii Naționale, cu scopul de a valorifica gloriile trecutului literar italian. Direcția artistică a acestui ansamblu o are cunoscutul scriitor și autor dramatic d. Alberto Colantuoni, astfel că spectacolele pe care publicul românesc a avut ocazia să le urmărească la Studioul Teatrului Național, au avut suficiente garanții de seriozitate.

Dela început și înainte de a trece la analiza acestor spectacole, este locul să subliniem frumoasele calități artistice ale ansamblului italian, și în special admirabila lui omogenitate. A fost într'adevăr un exemplu de realizare scenică, o lecție de regie a ansamblului.

Compania italiană care ne-a vizitat s'a specializat în interpretarea operei dramatice a lui Carlo Goldoni. Era firesc o atare specializare, întrucât marele autor dramatic italian s'a născut la Venezzia și a scris majoritatea pieselor sale în acel dialect venețian, caracteristic și azi prin particularitățile și sonoritatea lui.

S'a jucat din Goldoni trei lucrări reprezentative și anume „Le baruffe Chiozzotte" („Scandalagiii din „Chioggia"), „I rusteghi" („Mahalagii") și „Il burbero benefico" („Artăgosul cu inima bună").

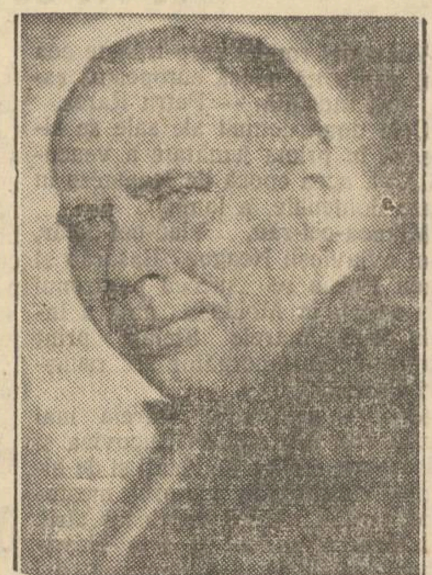
Teatrul lui Goldoni are o importanță specială în istoria artei dramatice italiene, întrucât el marchează apusul comediei del arte și orientarea către teatrul realist și comedia de caracter.

In momentul când apare Goldoni în scena literară teatrul italian este dominat de rămășițele comediei del arte, ajunsă, după o glorioasă epocă, în plină decadență. Faptul că interpretul avea posibilitatea să improvizeze, a dat naștere la o pronunțată vulgaritate, astfel că din scânteerile de artă de altădată, rămăseseră doar biete reminiscențe.

Goldoni întreprinde reforma teatrului italian, și punctul lui de plecare este distrugerea comediei del arte, nu bineînțeles a aceleia care timp de mai bine de un secol își căpătase o faimă universală și care a servit întrucâtva de prefață teatrului lui Molière, ci a comediei del arte, așa cum ajunsese în contemporaneitatea lui Goldoni.

Formula de bază a acestei reforme consta în a da teatrului un text. Goldoni începe prin a încadra subiectele-tip ale comediei del arte, într'un text scris, din care actorul nu putea să evadeze și înăuntrul căruia trebuia să-și limiteze fantezia și posibilitățile creatoare.

Azi, lucrul ni se pare pueril. In epoca aceea și mai cu seamă în Italia, încercarea lui Goldoni era din cele mai îndrăznețe. Cu o admirabilă încăpățânare, cu o pasiune demnă de toată atenția pentru tot ceeace ținea de teatru, Goldoni reușește încetul cu încetul să impună artei dramatice regulile pe care le preconiza, pentru ca de îndată ce reforma lui ia un aspect definitiv, să-și găsească un stil propriu, o așezare perfectă în cadrul acestui teatru împrospătat și să dea la iveală o serie de piese ce sunt considerate adevărate capodopere.



R. Bulfinski

Pentru admiratorii comediei del arte, Goldoni apare ca un distrugător, ca un „burghez" care vine să facă ordine într'un domeniu care se complace doar în fantezie, domeniul artei.

Lucrurile nu stau astfel, și dimpotrivă Goldoni trebue considerat ca acela ce reinvie adevărata comedie del arte, acea formă de teatru care concentrează cea mai pură formulă de artă dramatică.

Căutând să distrugă comedia del arte așa cum ajunsese la periferia teatrului și cum o găsește în momentul când, revoltat, încearcă ceva nou, Goldoni nu face altceva decât să se întoarcă la comedia del arte primitivă, în care personajul nu poartă mască, dar și-o făurește singur prin joc, în care improvizația este totuși studiată și are la baza ei un text stabilit în linii largi.

Astfel se explică faptul că în nenumărate rânduri găsim în piesele lui Goldoni, momente de pură comedie del arte (momente consfințite totuși prin text, dar care se valorifică scenic prin mijloace ce par să fie improvizate).

Asemenea momente caracteristice le-am surprins în „Le baruffe Chiozzotte" și trebue să recunoaștem că ele au fost scoase în relief de doi actori admirabil crescuți în spiritul acestei școli de interpretare și anume d-nii Cesco Basseggio și Emilio Baldanello.

Din ansamblul teatrului italian care ne-a vizitat, numele acestor doi comedieni trebue desprins din anonimat, pentrucă ei ni s'au părut a fi singurii cari au făcut eforturi în acest sens.

Restul trupei, compus din elemente valoroase au sacrificat personalitatea lor pentru a nu dăuna omogenității ansamblului. Am remarcat — și aceasta este principala calitate a companiei italiene — că regisorul s'a străduit în prim rând să prezinte publicului un model de interpretare colectivă, să creeze un ritm unitar în desfășurarea spectacolului, conceput și realizat pe un plan mai mult realist decât stilizat.

Incontestabil că teatrul lui Goldoni prezintă o certă tendință spre realism. Asupra acestei tendințe s'a insistat de către trupa italiană, și dacă s'a procedat astfel, probabil că așa trebue să fie bine. Cine era mai indicată decât această companie oficială patronată de Ministerul Italian al Culturii populare și condusă de un om plin de gust ca d. Alberto Colantuoni, pentru a ne da o idee de cum trebue realizat pe scenă, teatrul lui Goldoni?

Ansamblul „Teatro di Venezia" a dat dovadă de aceeași admirabilă omogenitate cu toate cele trei spectacole din care desigur că „Il burbero benefico" a fost cel mai reușit.

Se cuvine deci să cităm numele tuturor actorilor la un loc, și să le aducem pe această cale toată simpatia publicului românesc. Ei sunt d-nii Ricardo Dioda, Carlo Ludovici, Tonino Baldanello, Cerco Basseggio, Atilio Torato, Emilio Baldanello, Carlo Micheluzzi, Ricardo Tacchetti, Tonino Barpi și d-nele Leony Leon Bert, Margherita Seglin, Luiza Garella, Vanda Baldanello și Andreina Carli.

*

Teatrul Regina Maria ne-a prezentat Sâmbăta trecută o dramă de groază, datorită cunoscutului actor și autor dramatic Frank Vosper, dispărut în condițiuni misterioase în primăvara anului trecut.

Piesa intitulată „Iubire stranie" este cunoscută publicului bucureștean din filmul „Inamicul femeilor", jucat cu succes pe ecranele Capitalei, acum un an, dacă nu ne înșelăm.

Intotdeauna am considerat o greșeală de a se juca pe scenă, o piesă care în prealabil a fost popularizată publicului cu ajutorul cinematografului. Bucuria ineditului dispare și, mai mult, suntem tentați în majoritatea cazurilor să facem o paralelă de interpretare, din care actorii noștri ies în inferioritate. Așa s'a întâmplat cu „Miss Ba", cu „Ploaie", cu „Domnul dela ora opt", cu „Grand Hotel" și câte altele.

De astădată, întreaga piesă fiind bazată pe o tehnică — de altfel foarte îngrijită — a misterului, tot farmecul spectacolului a dispărut de îndată ce publicul și-a dat seamă — și a manifestat acest lucru cu un lung murmur — că era perfect identificat asupra personagiilor și asupra enigmei.

Acestea fiind zise, spectacolul prezentat la Teatrul Regina Maria ne-a bucurat pentru că a dat ocazie d-lui G. Vraca să ne arate cât de întinse îi sunt posibilitățile și cât de mare actor este.

Intr'un rol foarte complex și foarte complicat, d. G. Vraca a vrut parcă înadins să se reabiliteze de ultimele d-sale creațiuni, sau în orice caz să protesteze pentru întrebuințarea de până acum atât de puțin potrivită cu mijloacele sale actoricești.

D. G. Vraca a dus în spinare tot spectacolul — un spectacol prost pus la punct, lucru despre care vom vorbi mai jos — fiind singurul care a știut să-și gradeze efectele, urmând o linie evolutivă a rolului, cu o corectitudine și un bun simț demne de toată lauda.

Creația d-lui Vraca se cuvine a fi subliniată și admirată.

Pentrucă ne-am ocupat de interpretare, trebue să relevăm deasemeni scurta apariție a d-lui G. Sion, care a trebuit să înlocuiască în ultimul moment pe camaradul său Mircea Septelici. D. Sion este un element promițător. In schimb d-na Beate Fredanov, pare să fie într'un vizibil regres. Această actriță dotată cu multe posibilități, trece printr'o vădită scădere. Să sperăm că totul este pasager.

D-na Marilena Bodescu ne-a deziluzionat. Intr'un rol care nu este de șarjă complectă, și care presupune o serie de nuanțe în comic, d-na Marilena Bodescu nu s'a simțit la largul său.

D-nele Fifi Harand și Agnia Bogoslova, cum și d-nii N. Velculescu și R. Bulfinskp au completat ansamblul.

Se va remarca desigur locul ce-l ocupă d. Bulfinsky, în distribuție. Este a nu știm câtea încercare de „teatru de ansamblu" ce se face pe spinarea d-lui Bulfinsky. Un actor cu trecutul d-lui Bulfinsky și cu talentul d-sale, nu se cade a fi întrebuințat în roluri secundare, numai pentru ca afișele să-i conțină în litere mari numele.

Nu știm dacă d. Sică Alexandrescu procedează astfel intenționat sau nu. Nu ne interesează. Dar trebue să ne facem datoria, protestând cu toată vigoarea de această sabotare, din care noi spectatorii, suntem primii frustați.

D. R. Bulfinsky s'a răzbunat ne învățându-și rolul.

D. Soare Z. Soare a pus în scenă „Iubire stranie" și ca deobicei, spectacolul nu a fost bine pus la punct. Graba de care dă dovadă mai întotdeauna iscusitul nostru regisor, îi este uneori dăunătoare. Astfel în piesa lui Franck Vosper, care este o piesă de atmosferă, și atâta tot, spectacolul trebuia pregătit pe îndelete și studiat în cele mai mici detalii, pentrucă o atare piesă se valorifică numai printr'o minuțioasă punere la punct.

Dacă piesa va avea succes — și e logic să aibă, afară numai dacă filmul rulat acum un an, nu va face pe spectatori să se abțină — atunci spectacolul ar merita să fie văzut din nou, după ce vor trece vreo zece reprezentații.

Despre piesă n'am vorbit aproape nimic. Ar fi și greu, drama lui Frank Vosper fiind dintre acelea care se lasă foarte greu „analizate". O meșteșugită închegare de fapte și o gradație bine cumpănită, dă acstei piese o valoare „sui generis" pe care nu ne gândim să i-o punem în discuție.

GH. NENIȘIOR

CRONICA MUZICALĂ

Concertul Irina Lăzărescu — Constantin Botez

D-ra Irina Lăzărescu este una din distinsele pianiste făurite de arta pedagogică a d-rei Constanța Erbiceanu, până mai eri, profesoară de frunte la Academia Regală de Muzică din București.

D-ra Lăzărescu s'a prezentat în fața unui public numeros și cald.

Programul său era de o factură cu totul senzațională față de programele obișnuite ale pianiștilor români și străini, ce se perindă pe estradele bucureștene. Inșirăm. cu titlu de curiozitate, compozitorii cărora d-ra Lăzărescu a crezut de cuviință să le rezerve un loc în programul său: *Reger, Strawinsky, Prokopieff, Casela* și *Andricu*. constituesc un program curajos pentru o pianistă, chiar în fața unui public cât de cultivat. Cu toate astea, concertul său a plăcut și d-ra Lăzărescu a avut un mare succes, căci are o tehnică cu totul remarcabilă, de o perfectă acuratețǎ și de o ușurință impresionantă.

Variațiunile de Reger pe o temă de *Teleman*, concepute pe un plan vast, ne-au părut, totuși, ușor neglijate din punctul de vedere al tehnicii expresive, părerea noastră fiind. că, cu cât mijloacele tehnice ale unui pianist sunt mai mari, cu atât poate și trebue acesta, să-și impue o răspundere mai mare față de sensul expresiv al textului.

Sonata de Strawisky, concepută în epoca de pocăință a marelui compozitor, adică atunci când acesta s'a depărtat de turbulența primelor sale lucrări, pentru a se apropia, formal, de clasici, conține, după impresia noastră, o nuanță de grotesc intrinsec, cuprins în simțirea autorului, grotesc care poate excita ilaritatea auditorului, dar care nu trebue înregistrat de conștientul executantului. ci infiltrat în simțirea lui. Deaceea, execuția d-rei Lăzărescu, excelentă în totul, pare totuși criticabilă prin cultivarea voită a comicului. în loc ca acesta să apară în mod spontan.

Bineînțeles că observațiunile de mai sus sunt făcute sub semnul îndoelii, dată fiind subtilitatea proceselor psihologice ce conduc sensibilitatea unui executant, și că sperăm că d-ra Lăzărescu va reapare cât de curând pe afișele concertelor, atât pentru a-și continua opera de popularizare a muzicii moderne culte, cât și pentru a ne desfăta din nou, cu prețioasele sale însușiri pianistice.

D. Constantin Botez este unul din elementele cele mai fericit dăruite, ale generației actuale de muzicanți români, dar evoluția sa urmează o curbă cu cele mai neașteptate sinuozități.

Jocul său, cu rezonanțe eresciene. plin de poezie și eleganță, dovedește un perfect bun gust, un avânt cum rar se vede și un simț al cantabilului care îl apropie, din punct de vedere interpretativ, de violonistul ideal.

Cât de surprinzătoare apar, pe lângă aceste magnifice calități, lipsurile tehnice vădite pe care le-a arătat în câteva concerte dintr'un trecut nu prea depărtat! Să mulțumim d-lui Botez pentru seriozitatea cu care a lucrat în ultima vreme, lucru pe care îl afirm „a priori". deoarece progresele sale îl dovedesc cu prisosință. Eforturile sale ne-au permis să-l admirăm, la ultimul său concert, liberat de jugul nevrednic al temerilor de ultima clipă, create de fragilitatea memorizării, ritmării și executării mecanice a programului, din care marile sale calități eșeau—altă dată — amputate.

Urăm lui Constantin Botez, puterea de a persevera pe drumul adevărat, ce i se deschide, de-acum înainte, în cale, pentru a ni se impune, în chip definitiv, tuturor, ca un mare artist și violonist român.

RADU MIHAIL

ARTISTELE NOASTRE



D-na EUGENIA ZAHARIA

EUROPA SE FRAMÂNTA

Cele mai complete și documentate reportagii în legătură cu ultimele evenimente

Tara femeilor care comandă

Secretele unui producător din Hollywood

O tânără fată lansată ca un produs de frumusețe

Din accidentele culiselor

TOATE IN EXCELENTA REVISTĂ

„Realitatea Ilustrată"

„REALITATEA ILUSTRATĂ", CUPRINDE:
24 PAGINI MARI TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ IN CULORI și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"

48 pagini — 10 lei

CINEMATOGRAFUL



Ray Milland și Louise Campbell

Oameni cu aripi. Dacă aeroplanul a fost inventat în Europa, America a contribuit în mare măsură la punerea în practică a acestei minuni și la desăvârșirea ei tehnică. America a avut marii ei eroi în lupta pentru cucerirea aerului și filmul despre care ne ocupăm evocă unele din eforturile și sacrificiile lor: dela încercarea copilărească de a sbura cu smeul până la ultima expresie a tehnicii de astăzi.

Povestea care se desfășoară numai în timpul a 25 de ani și care amintește și de evenimentele petrecute în lumea întreagă în acest domeniu, pare de necrezut: așa de vertiginos au crescut puterile pasării de oțel și s'au înmulțit isprăvile sburătorilor. Nicăeri nu s'au cheltuit mai multă energie și mai mult eroism. Astăzi încă, poate mai mult ca niciodată, pasiunea pentru desăvârșirea construcției și pentru doborîrea de recorduri cunoaște o intensitate fără seamăn în istoria progresului omenesc.

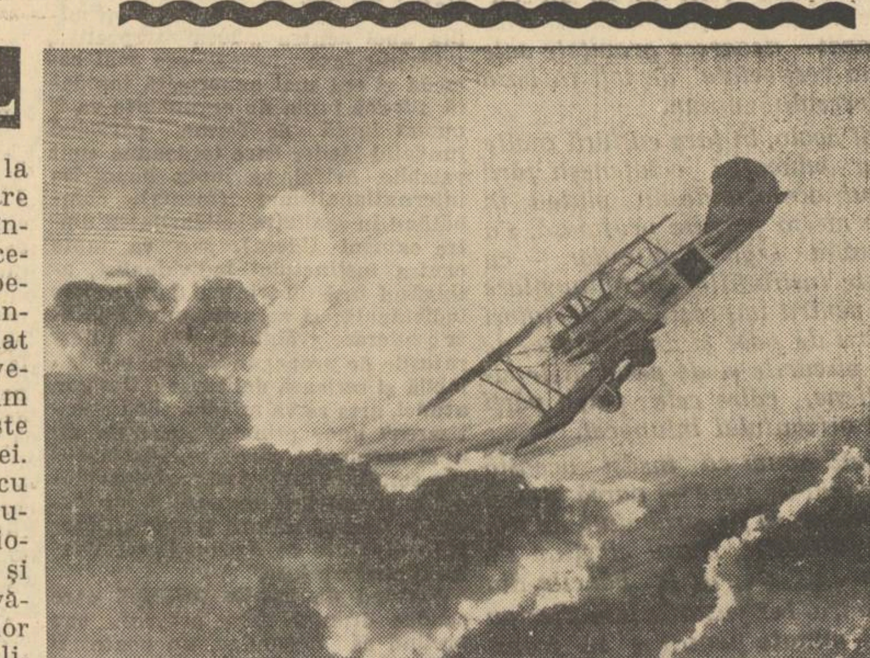
Povestea „Oamenilor cu aripi" mai are și o altă latură: să arate că cine s'a învățat cu drumurile cerului nu-și mai găsește liniștea pe pământ. Eroul principal al filmului, un as între ași, nu se poate mulțumi cu isprăvile dobândite și, deși are o familie, soție și copil, pleacă de lângă ei, trece din aventură în aventură până își găsește moartea undeva într'un colț de lume.

„Oameni cu aripi" este o operă frumoasă și emoționantă, cu imagini care se desfășoară amplu și grav, străbătute de un suflu puternic. Deși subiectul ar părea descriptiv, viața personagiilor care iau parte la acțiune e tot atât de impresionantă ca și izbânzile motoarelor și ale iscusiților sburători. Este o dramă a timpurilor moderne, unde legătura între mașină și om, conflictul între bătăile inimii și bătăile motorului oferă spectacole necunoscute bunicilor noștri.

Filmul acesta pune apoi, odată mai mult, problema colorii. Problema spinoasă, enigma care nu și-a găsit încă deslegarea precisă. Dacă introducerea vorbei în cinematograf a izbândit dintr'odată, introducerea colorii întâmpină greu Sunt spectatori care nu iubesc filmele colorate pentrucă îi distrage dela urmărirea acțiunii — îi supără. E drept că la început tonurile erau țipătoare și întreaga imagine prea încărcată față de simplitatea celei în alb și negru. Dar experiențele au continuat și de unde credem la un moment dat că numai basmelor se potrivește culoarea, iată că acum „Oameni cu aripi" dovedește posibilitatea generalizării ei. Nu mai avem de a face aici cu o coloare pentru care se truchează efectele, o culoare violentă și agresivă sau naivă și fadă. Ci una cu care cu adevărat crește frumusețea valorilor celor mai emoționante ale realității. Farmecul ei se strecoară discret și contribuția ei care desăvârșește imaginea, o primim în totul.

Aripi românești. „Oamenii cu aripi" este însoțit de un film cultural realizat de Oficiul Național de Turism, în care ni se arată etapele mai importante din desvoltarea aviației noastre. Privim cu emoție imaginile scumpe ale începuturilor unde stau la loc de pioasă aducere aminte atâția eroi printre care strălucește figura nobilă a lui Aurel Vlaicu, simbolul aviației românești.

Ni se reamintește că cel dintăi avion românesc a fost rea-



Scenă din „oameni cu aripi"

lizat de Traian Vuia și macheta lui a figurat la expoziția internațională din 1900, și că cel dintâi constructor a fost Cerchez. Deși mijloacele erau modeste, momentele de glorie se succed și bravura piloților noștri nu cunoaște margini. Iată și marile eforturi ale timpurilor de astăzi când, sub Inaltul imbold al M. S. Regelui Carol al II-lea, aviația românească ajunge la aceiași treaptă cu a marilor națiuni. Avem fabrici din cele mai perfecționate, școli speciale pentru educarea tineretului puse sub conducerea Străjii Țării, flotile puternice și aviatori iscusiți și bravi.

Filmul Oficiului de Turism are imagini de o admirabilă claritate, luate din meșteșugite unghiuri de vedere. O mână sigură conduce peste tot și din ce aflăm nu putem avea decât sentimente de admirație și de încredere. Aviația este un mijloc de civilizație și de apărare foarte costisitor, dar orice sacrificii ar cere, trebuesc îndeplinite cu entuziasm.

T. S.

O întâmplare CIUDATĂ

de PETRU ŞERBĂNESCU

Uitasem aproape cu totul întâmplarea aceea extraordinară pe care am trăit-o acum câţiva ani, în munţii Scoţiei. Azi dimineaţă însă, răsfoind ziarul ca de obiceiu, în timp ce-mi luam cafeaua cu lapte, ochii mi-au căzut pe un titlu, care m'a făcut să tresar: „O descoperire lugubră într'un castel din Scoţia".

După ce am cetit informaţia din ziar, m'am gândit să scriu aceste rânduri cari cred că vor interesa pe cei ce le vor ceti.

Ţin să spun dela început că întâmplarea pe care vreau s'o povestesc mai jos nu e deloc o născocire a imaginaţiei mele ci e perfect autentică. Am trăit-o într'una din zilele lunei August din anul 1931, adică acum şapte ani şi jumătate pe când mă aflam încă în Anglia unde îmi desăvârşeam studiile la Universitatea din Oxford.

Pentrucă mai aveam de trecut în toamnă câteva examene, m'am hotărît ca în vara aceea să nu mă mai întorc în ţară ci să rămân să-mi petrec vacanţa în Anglia. Am profitat de invitaţia unui coleg, un scoţian — Mac O'Connor — care avea o oarecare simpatie pentru mine şi fie din dorinţa de a mă odihni puţin după munca intensă ce o desfăşurasem un an întreg la Universitate, sau fie poate numai din motive de economie, m'am dus să stau două săptămâni acasă la el, într'un sat din munţii Scoţiei.

Mac O'Connor era un băiat morocănos şi plicticos, iar cât priveşte ţinutul unde se afla parohia tatălui său, era tot ce văzusem vreodată mai jalnic şi mai lipsit de viaţă. Ziua toată mi-o petreceam în grădina imensă din spatele bisericii, cetind şi fumând interminabilele ţigări de foi sau făceam din când în când câte o plimbare prin munţii din împrejurimi. Munţii aceia pleşuvi şi stâncoşi ai Scoţiei nu au nimic comun cu minunaţii codrii de brazi, de stejari sau de fagi ai Carpaţilor noştri. Au ceva sinistru în aspectul lor, un fel de tristeţe deprimantă care te copleşeşte fără putinţă de împotrivire. In ascensiunile mele pe care le făceam mai mult ca un mijloc de a-mi desmorţi muşchii înţepeniţi de nemişcare, mă însoţea uneori şi Mac O'Connor dar de cele mai multe ori el prefera să rămână acasă ca să cânte la orgă, instrument pentru care avea o pasiune deosebită sau să-şi fumeze liniştit luleaua, sub stejarul cel mare din grădină. Mă duceam singur prin potecile stâncoase şi abrupte ale munţilor, însoţit doar de puşca mea de vânătoare.

Preferam plimbările acestea solitare şi plicticoase, atmosferei glaciale ce domnea în casa pastorului.

Intr'una din zile, mergând prea departe, mi s'a întâmplat să mă rătăcesc. După ce am umblat mult timp ca să caut drumul pe care să mă înapoiez, m'am pomenit scoborând într'un ţinut cu totul pustiu şi necunoscut. La început am luat întâmplarea în glumă dar într'un târziu, când am văzut că merg de aproape două ceasuri fără să întâlnesc ţipenie de om sau vreo locuinţă, am simţit deodată cum mi se strecoară în suflet fiorii fricei. O frică nelămurită, vagă, mai mult un fel de nelinişte tulburătoare.

Dinspre apus veneau nori negri şi pe negândite pornise să sufle un vânt puternic şi rece care te pătrundea până la oase. Am iuţit pasul, dar am făcut-o zadarnic. Nu întâlneam în calea mea decât stânci şi iar stânci; doar din când în când câte un grup răsleţ de copaci. Incepu să plouă — o ploaie repede şi deasă care parcă pe fiecare clipă ce trecea devenea şi mai puternică. Eram ud până la piele şi n'aveam unde să mă adăpostesc. Am început atunci să fug ca un nebun. Imi era frig şi fugeam ca să mă încălzesc dar poate şi ca să alung teama care punea din ce în ce mai mult stăpânire pe mine. Alunecam, mă împiedica de pietre, cădeam şi mă ridicam în grabă ca s'o pornesc din nou la fugă.

— „Trebue în cele din urmă să întâlnesc o locuinţă omenească, îmi spuneam în gând, în timp ce simţeam că mă înăbuş din cauza oboselei şi a vântului. Cu tot frigul, asudasem şi inima îmi svâcnea gata parcă să-mi sară din piept.

Cu toate că mai era destulă vreme până să însereze, împrejurul meu se întunecase atât de tare încât nu puteam vedea la doi paşi înaintea mea. Norii negri cari acoperiseră tot cerul, păreau acum de păcură. Vântul se înteţise şi trebuia să merg aplecat ca să nu fiu asvârlit într'o parte sau într'alta. Fulgerile se succedau la intervale mici puternice, orbitoare, spăimântătoare.

Deodată mi se păru că dinaintea mea se ridică un zid. Am crezut la început că nu era de cât o iluzie datorită întunericului dar după ce am mai făcut câţiva paşi, mi-am dat seama că într'adevăr, mă aflam în faţa unui zid. La lumina unui fulger văzui la dreapta mea poarta — o poartă mare de lemn cu încrustaţiuni de fier cum mai văzusem adesea prin acele locuri.

Sfârşit de oboseală şi îngheţat până în măduva oaselor m'am repezit spre ea. Era încuiată. Am început sq bat cu toată puterea în lemnul gros de stejar, întâi cu pumnii, apoi cu patul puştii. Cum s'ar fi putut auzi bătăile pe o astfel de vreme când sgomotele ploii, a vântului şi a tunetelor se amestecau într'un fel de muzică asurzitoare, drăcească?

Mă hotărîi să sar peste zid şi fără să mai stau pe gânduri, mi-am trecut cureaua armei pe după gât şi punând piciorul pe o ieşitură a zidului, m'am apucat cu toată puterea de craca unui copac şi m'am tras în sus. Intr'o clipă am fost dincolo. Cu toate că felul acesta de a pătrunde într'o locuinţă străină nu era dintre cele mai recomandabile, acum mă simţeam totuşi cu mult mai liniştit.

Inaintam şovăind pe pământul desfundat de ploaie, oprindu-mă din când în când ca să mă orientez.

Fulgera mai rar, dar în schimb parcă se mai luminase puţin, aşa încât putui vedea clădirea ce se ridica în faţa mea.

Era o casă mare de cărămidă roşie cu înfăţişarea unei fortăreţe. Ferestrele puţine, erau prevăzute cu obloane de fier iar de jur împrejurul clădirei era un şanţ al cărui rost nu-l puteam pricepe.

Am trecut peste un podeţ de lemn şi m'am pomenit în faţa unei uşi mici de fier. Era probabil, o intrare secundară, fiindcă cea principală bănuiam că trebuia să fie aceea de pe terasa mare pe care o vedeam în stânga mea. Am vrut să bat dar băgai de seamă că uşa era întredeschisă. Atunci am împins-o binişor şi am intrat într'un coridor lung şi strâmt, luminat sărăcăcios de un felinar cu gaz.

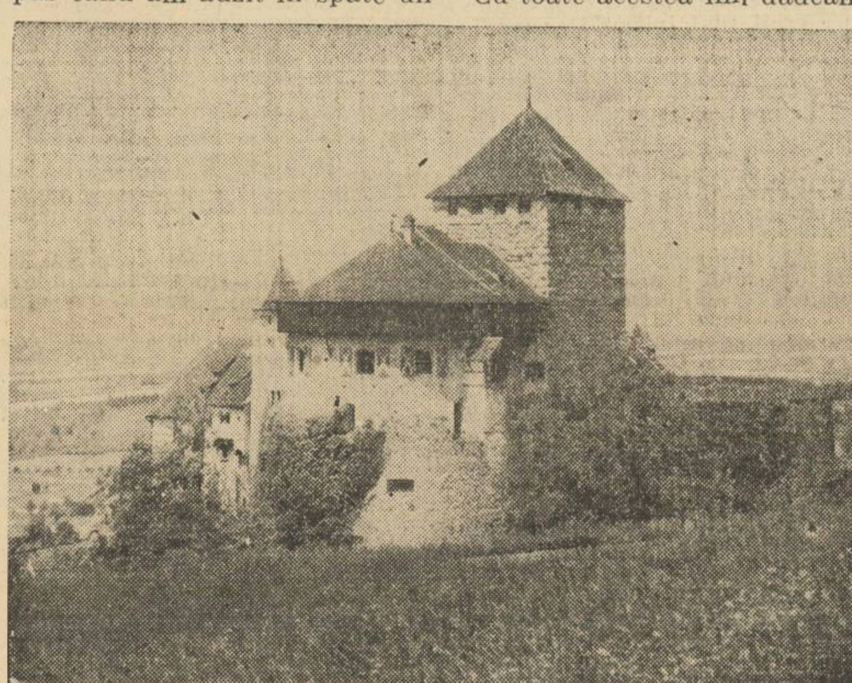
— „Hallo, strigai eu. Nu e nimeni pe aici?

Strigătul păru că dăinueşte o clipă pe undeva, prin aer, aşa cum se întâmplă când vorbeşti într'o încăpere goală. Nu-mi răspunse şi nu apăru nimeni. Simţii atunci aceiaşi senzaţie stranie, un fel de strângere de inimă, pe care o am totdeauna în faţa unui pericol necunoscut.

M'aş fi întors poate din drumul meu ciudat, dar acuma era prea târziu şi apoi eram atât de ud şi îmi era atât de frig încât simţeam în chip imperios nevoia unui foc. De asemeni mă speria şi gândul că m'aş putea îmbolnăvi grav şi aş putea pierde astfel examenele pe care trebuia să le dau în curând.

Am păşit aşa dar mai departe, pe coridorul acela strâmt, căutând o uşă care să mă conducă mai departe. Am găsit-o tocmai la capătul lui. Cu tot straniul situaţiei nu cred că simţeam vreo teamă în clipele acelea. Chiar sentimentul de nelinişte ce mă cuprinsese cu puţin înainte mă părăsise acum într'atât gândul şi întreaga mea fiinţă îmi erau absorbite de dorinţa de a găsi un foc ca să scap de chinul frigului ce mi-l dădea hainele ude.

Am deschis uşa şi am pătruns într'o încăpere întunecoasă. Sunt sigur, absolut sigur că nu făcusem decât un pas când am auzit în spate un sgomot sec, ca şi cum s'ar fi închis uşa.



Era o casă mare de cărămidă roşie, cu înfăţişarea unei fortăreţe...

Atunci mi s'a întâmplat ceva atât de neobişnuit încât după aceea niciodată nu mi l-am putut explica. Prin întuneric am căutat să fac un pas înapoi ca să găsesc uşa şi s'o deschid. Nu am mai găsit însă nici uşa nici peretele, de parcă intraseră în pământ. După ce am făcut câţiva paşi, bâjbâind, m'am oprit dezorientat. Poate că din cauza întunericului şi a surprizei, pierdusem noţiunea poziţiei mele faţă de uşă şi păşisem într'o altă direcţie. E totuşi greu de presupus aceasta căci după cum am spus mai sus, nu făcusem dela uşă decât un singur pas.

De data aceasta îmi fu cu adevărat frică. Căutai să-mi potolesc bătăile nebuneşti ale inimei.

— De sigur, îmi spuneam, uşa s'a închis în urma mea din cauza vreunui curent de aer.

Intâmplări misterioase nu există decât în romanele poliţiste. Deci să-mi păstrez sângele rece şi să încerc să ies din încurcătură.

Deodată văzui spre dreapta mea o uşoară dâră de lumină.

— Iată coidorul, îmi zisei, căutând să mă îmbărbătez. Era de altfel, foarte natural ca să mă gândesc că lumina felinarului s'ar putea vedea prin crăpătura uşii. M'am simţit cu mult mai liniştit şi cred că am şi zâmbit ca să-mi dau mai multă stăpânire de sine. M'am îndreptat într'acolo de unde venea lumina şi am găsit într'adevăr o uşă. Am deschis-o dar văzui consternat că ea nu dădea în coridor cum crezusem ci într'o cameră mare, elegant mobilată în care nu era nimeni; cel puţin aceasta a fost prima mea impresie. Pe o măsuţă ardeau două lumânări, împrăştiind o lumină confuză şi insuficientă. Făcui un pas înainte, ţinându-mi răsuflarea. Linişte — o linişte desăvârşită, impresionantă. Incepui să cercetez camera cu privirea. Mobila părea veche dar bogată: scaunele îmbrăcate în mătase, covoare scumpe, un scrin, o masă de marmoră, o oglindă veneţiană, un pat cu perdele, după moda veche şi...

In clipa aceea simţii cum îmi înghiaţă sângele în vine şi avui senzaţia unui leşin.

In pat, înţepenit cu mâinile pe piept, era un cadavru. Nu-mi dau seama cum de nu-l văzusem dela început. Poate din cauza luminei insuficiente din odaie sau poate din cauza perdelelor dela pat. Era corpul unui bărbat a cărei vârstă n'aş fi putut-o ghici. Faţa pământie era de o slăbiciune îngrozitoare iar mâinile descărnate care odihneau pe piept păreau oasele unui schelet.

Inţepenit în mijlocul odăii, nu găseam puterea să mă mişc. Priveam la arătarea aceea sinistră şi mi se părea că visez.

— „E un coşmar, îmi spuneam, e un vis rău care trebue să dispară.

Cu toate acestea îmi dădeam seama că eram treaz şi că totul era perfect real. Mă cuprinsese deodată, o frică nebună, de nestăpânit, care parcă îmi stăpânea fiecare fibră din trup. Alergai spre uşă dar o găsii închisă. (Mai târziu, gândindu-mă, mi-am dat seama că, probabil, în zăpăceala mea, mă îndreptasem spre o altă uşă, nu aceea prin care intrasem în cameră). Atunci am început să strig, înebunit de spaimă :

— „Ajutor, ajutor!

De undeva, de departe, mi se păru că-mi răspunde un alt strigăt. Ascultai cu sufletul la gură.

Strigătul se repetă, subţire şi sfâşietor.

— „Ajutor, strigai eu din nou şi izbii cu toată puterea în uşă. Din nou îmi răspunse ţipătul acela înăbuşit şi straniu, parcă străbătând cu greu de undeva de subt pământ.

In clipa următoare se întâmplă ceva ce fu cât p'aci să mă facă să-mi pierd minţile.

Depe patul său, cadavrul se ridicase şi acum se afla, înalt şi descărnat, în faţa mea.

Mă privea cu ochi strălucitori, adânciţi în fundul capului.

— „Ce e? Ce cauţi? Ce vrei? mă întrebă el cu o voce slabă, mai mult şoptită.

Am vrut să-i răspund ceva dar n'am putut. Vorbele mi se opreau în gâtul uscat de febră şi limba paralizată de spaimă refuza să se mişte.

— „Ce e? Ce cauţi? Ce vrei? repetă apariţia din faţa mea. Intinse mâna descărnată şi apucându-mă de braţ, mă trase căre cealaltă uşă. Uluit, l-am urmat fără împotrivire. M'am pomenit din nou în coridorul strâmt pe unde venisem. Felinarul de gaz, spânzurat la locul lui în perete, îşi arunca lumina palidă împrejur.

Mergeam împins înainte de cleştele de oase care îmi prinsese braţul. Păşeam mecanic, ca în vis, incapabil măcar de un gând. Când am ajuns aproape de uşă, izbucni pe neaşteptate ţipătul acela lugubru, înspăimântător pe care-l auzisem mai înainte. De data aceasta se auzea mai desluşit. Era cu siguranţă un strigăt omenesc dar ceva cum nu mai auzisem şi nici n'am mai auzit vreodată. Pornea subţire ca ţipătul de spaimă al unui copil sau a unei femei şi sfârşea groaznic, într'un urlet de fiară. Părea în acelaş timp un chiot de veselie scos de un nebun şi un strigăt de desnădejde.

M'am cutremurat de spaimă şi fără să vreau am întors capul spre omul care mă însoţea. El se opri din mers o clipă şi mă întrebă cu aceeaş voce slabă.

— „Ce e? Ai auzit ceva? Şi mă privi cu nişte ochi grozavi, de nebun.

— Nu, nu, am bolborosit eu, cu gâtlejul comprimat de frică.

Am ieşit în curte şi am continuat drumul spre poartă, împins mereu de cleştele de fier care îmi strângea braţul. Omul straniu se opri dinaintea porţii, trase drugul care o înţepenea şi o deschise. Toate mişcările acestea le făcu cu o singură mână, cu o uşurinţă şi o dibăcie care mă uimiră.

— „Ieşi, spuse el simplu, lăsându-mi braţul liber. Când am auzit că s'a închis poarta în urma mea, am crezut că mă trezesc dintr'un vis rău Aveam impresia că parcă nu fusesem eu acela care trăisem întâmplarea neobişnuită din castel sau parcă totul se petrecuse pe când mă aflam într'o stare anormală, de semiconştienţă sau de somnambulism.

Băgai de seamă că ploaia încetase şi timpul se făcuse frumos Cu toate că începea să însereze, era cu mult mai multă lumină decât înainte.

In vale, la poalele dealului pe care mă aflam, se vedeau acoperişurile de tablă roşie ale unui sat. Pornii în fugă spre ele. Eram atât de vesel că vedeam din nou lumina zilei, încât îmi venea să strig veselia cerului sau pietrelor depe drum.

La o cotitură a şoselei, văzui că merge înaintea mea un omuleţ, purtând sub braţ o umbrelă de culoare deschisă. Avea o îmbrăcăminte caraghioasă. Purta un palton în pătrăţele albe şi negre şi o pălărie tare de culoare cenuşie. Când ajunsei în dreptul lui, îşi întoarse privirea spre mine.

Văzui atunci că şi faţa lui avea ceva caraghios, ca şi îmbrăcămintea. Avea o bărbiţă rară ca de ţap, mustaţa îi era rasă, iar nişte ochelari imenşi petrecuţi pe după ureche, îi acoperea jumătate din obraz.

— „Domnule, vă rog, mă adresai politicos omuleţului, spuneţi-mi dacă sunt departe de locuinţa pastorului O'Connor.

— „Cam departe, răspunse el şi-şi arătă dinţii lungi şi galbeni, într'un zâmbet binevoitor. Dar de unde veniţi? M'am întors şi i-am arătat casa ciudată de unde veneam.

— „Dela castelul lordului Melbourgh? făcu el mirat şi mă privi cu neîncredere. Dar sir Reginald nu primeşte niciodată pe nimeni.

I-am povestit atunci toată întâmplarea, în timp ce scoboram împreună panta spre sat. Omuleţul mă asculta cu atenţie, clătinând din când în când din cap şi aruncându-mi câte o privire furişe prin ochelarii uriaşi, să vadă dacă nu cumva îmi bat joc de el. Când terminai de povestit el se opri şi păru că se gândeşte.

— „Da, e drept, spuse el, întâmplarea d-tale ar părea că iese din comun, dar dacă vei sta s'o judeci rece, nu-ţi va mai apare atât de extraordinară. Lordul e un om ciudat şi e bolnav grav de nervi. Nu primeşte pe nimeni, nici măcar pe rude şi dela moartea soţiei lui trăeşte izolat în castelul acesta din care nu iese niciodată. Are purtări ciudate şi desigur că prezenţa d-tale neaşteptată în camera în care se odihnea după vreo noapte de insomnie, l-a iritat.

Făcu o pauză şi începu iarăşi să meargă la vale cu paşi mici şi săltaţi.

— „Iar cât priveşte ţipetele pe care spui că le-ai auzit, eu cred că nu sunt decât un produs al imaginaţiei d-tale supra excitată de groază sau — cine ştie? — poate ecoul strigătului d-tale. Lordul trăeşte singur în castel. Nu are decât un singur servitor bătrân. De altfel eu mă duc adesea la castel fiindcă sunt medicul lordului dar n'am auzit niciodată, nimic din cele ce spui d-ta.

— „Dar te asigur domnule, îi spusei eu contrariat, că am auzit acel strigăt în mod precis şi nu o singură dată, ci de trei ori.

Omuleţul cu barbă de ţap clătină din nou capul.

— „De, ştiu eu ce să zic? Am mai auzit pe nişte ţărani spunând că într'o noapte cu furtună, trecând pe lângă castel, au auzit ţipete. Cum sunt ei superstiţioşi, pretindeau că sunt stafiile castelului.

Vorbind, ajunsesem în şoseaua cea mare. Doctorul se opri ca să-mi arate drumul. — „Acesta e Eston Village. Iată: o iei pe şosea drept înainte şi îndată ce vei întâlni cantonul de cale ferată, vei vedea şi casele satului d-tale. Salutările mele pastorului".

I-am mulţumit şi am vrut să plec dar el mă mai reţinu o clipă şi arătându-mi spre muntele din faţa noastră, spuse:

— „Uite, vezi depe stânca aceea s'a aruncat lady Melborug acum şase ani.

— ,Dar dece s'a omorît? întrebai curios.

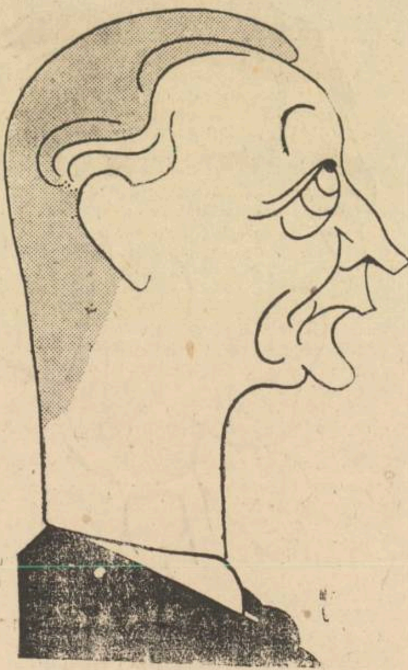
— Se îndrăgostise de un nepot al lordului

Inserase de-a binelea şi stânca pe care mi-o arăta doctorul nu se putea vedea prea bine. Vântul pornise să sufle din nou şi pe cer nourii se plimbau amenințători Doctorul duse mâna la pălărie în chip de salut şi porni cu paşii lui mici şi repezi spre sat.

Aceasta e întâmplarea mea din munţii Scoţiei. Cum am spus mai sus, uitasem aproape de ea, când azi dimineaţă îmi căzu subt ochi titlul articolului acela din ziar. Iată ce scria:

„Intr'un castel din Scoţia aparţinând lordului Reginald Melborugh, s'a făcut zilele acestea o descoperire lugubră. Moştenitorii lordului care a murit de câtva timp, au găsit închisă într'una din pivniţele castelului o femeie în stare de sălbăticie şi aproape nebună. S'a putut stabili că nenorocita nu era alta decât soţia lordului pe care lumea o credea moartă de mai mulţi ani. Organele judiciare continuă cercetările".

MARII ZIARIŞTI IN CAPITALĂ



D. Steinkopff dela „Associated Press"

MARII COMPOZITORI



Serge Prokofieff

Un proces de conștiință

„Deoparte avem un om care din întâmplare este și medic, iar de cealaltă parte medici cari întâmplător nu sunt oameni".

Am citit într'o revistă medicală, ce apare la noi în țară, că asociația medicilor englezi, sau în orice caz asociația care poartă un nume similar, a hotărît să-l excludă pe scriitorul și medicul Cronin din sânul ei.

De bună seamă, că medicii englezi care au luat această hotărîre — dacă într'adevăr au luat-o — nu cunosc vorba românească „a sărit ca prostul din baie". Fiindcă medicii care s'au simțit insultați sau discreditați de Cronin, ar fi putut foarte bine să susție, că cele scrise de confratele lor în monumentala sa carte CITADELA îi privește tot atât de mult pe ei, ca și pe oricare alt liber profesionist. S'au simțit însă mai vizați, fiindcă eroul principal al romanului lui Cronin, ca dealtfel mai toți ceilalți eroi, sunt medici. Și cum deontologia este lucru mare și foarte respectat de discipolii lui Hyppocrat, iată-i pe cumpătații fii ai Albionului părăsindu-și calmul tradițional și excomunicându-l pe acela care a îndrăznit să facă un discret apel la conștiința lor profesională, amintindu-le câteva din interesantele principii dentologice.

Iată-ne prin urmare în fața unui proces Cronin — morala profesiunii medicale. De o parte avem un om, care din întâmplare este și medic, iar de cealaltă parte niște medici cari întâmplător nu sunt oameni. Fiindcă împrejurările nu ne plasează în nici una din tabere și fiindcă Cronin nu are nevoe de apărător, ne vedem siliți să ocupăm fotoliul vacant al judecății, adică pe acela destinat massei cititorilor, cari pro și contra-ul adversarilor nu stie ce să mai creadă.

In definitiv, care este capul de acuzare?

Medicul Cronin a pus mâna într'o bună zi pe condei și a scris — ceiace din păcate era știut de mulți — cum este organizată din punct de vedere industrial, meseria de medic. E foarte adevărat, că Cronin nu a făcut o aridă carte de specialitate spre uzul neștiutorilor, în care să descrie mijloacele cele mai sigure pentru exploatarea pacienților, ci a pus problema din cu totul alt punct de vedere (singura lui vină) și anume acela al apostolatului inerent hărăzit nobilei profesii, punctul de vedere al eticii necesare celui care se hotărăște să fie un tămăduitor al suferințelor omenești.

Ce cuprinde romanul CITADELA?

Un medic tânăr, care crede în apostolatul meseriei sale, este numit asistentul unui medic mai în vârstă, paralizat, într'un centru miner din Anglia. Omul pornește inimos la muncă, dar se isbește la fiecare pas de materialismul tovarășilor de meserie, de ignoranța lor criminală, de indiferența lor. Nu-i lipsește însă eroismul necesar apostolatului și aflând un prieten de profesiune, pe blazatul și totusi inimosul Denny, pornește să îndrepte lumea. Soarta îl aruncă încoace și încolo. Se căsătorește cu o învățătoare, o ființă cristalină în puritatea concepției ei etice, care devine îndreptarul lui moral. Cu ajutorul ei, Manson —acesta este numele eroului principal — reușește să cucerească grad cu grad în erarhia științifică medicală. Ea îl ajută să înfrunte meschinăria celor cari îl înconjoară, să se redreseze după o înfrângere, să-și mențin linia de conduită în conformitate cu concepția lui de viață.

Nu este locul să dăm amănuntele anecdotice ale cărții, căci nu aceasta interesează. După o vreme de privațiuni materiale, Manson pleacă împreună cu soția sa la Londra, unde-și deschide un cabinet. Aci întâlnește pe un prieten de studii, un oarecare Hampton, medic mediocru, dar cu succes în fața clienților, care îl inițiază în arta de a înșela pe bolnavi și sănătoși. Tentat de succesul material, spre marea deziluzie a soției sale, Manson abdică dela morala lui intransigentă și devine un medic la modă. Are avere, clientelă, succes.

O izolată în lumea mondenă a soțului ei rămâne Christina Manson, care speră să-l readucă pe soțul ei pe calea adevăratei lui meniri. Discuțiile între soți sunt adevărate procese de conștiință ale lui Manson, în care germenii binelui nu sunt încă stinși. O operație cu desnodământ tragic, din cauza criminalei indiferențe și nepriceperi a tovarășului de afaceri și de practică Ivory, îl trezește pe Manson la realitate. Mustrarea de conștiință îl face să recunoască justețea moralei soției sale și rupând brutal cu calmul negustorilor de vieți omenești, Manson revine la adevărata morală a medicinii. Moartea Christinei, în urma unui absurd accident de automobil, vine ca o penalizare divină a lui Manson. Hărțuit de foștii săi prieteni cari se tem că destăinuirile complicelui să nu-i distrugă, Manson reușește totuși să se mențină. In cele din urmă, în unire cu doi medici prieteni, cari nu s'au lăsat târîți de cupiditate, și anume Denny și Hope, Manson pleacă într'un alt oraș, unde are de gând să practice adevărata medicină.

Acesta este în linii generale subiectul, adică pretextul cărții.

Privit în linii generale, gestul medicilor englezi, chiar dacă nu apare scuzabil, ar fi totuși de înțeles. Cu toate acestea problemele ridicate de Cronin depășesc cercul restrâns al unor anumiți profesioniști și se extind asupra întregii noastre epoci. Procesul pe care-l deschide Cronin. nu privește exclusiv pe medici, ci o întreagă omenire care se sbate într'o criză morală de o gravitate rar întâlnită.

In definitiv medicii din cartea lui Cronin nu sunt mai răi decât ceilalți oameni. Ei nu se plasează în afara mentalității triste a tuturor, o mentalitate de un materialism hâd, dușman oricărui idealism. Fiindcă aceasta este adevărata temă a CITADELEI. Eroii, cu puține excepții nu au altă tendință decât pe aceea a dobândirii unei bune stări materiale, trecând peste interesele, ba chiar și peste viețile semenilor. Eroii aceștia nu au timp să se emoționeze pentru cei din jurul lor, nici nu concep că un asemenea lucru este posibil. Pe acela care le atrage atenția asupra unei atitudini de „omenie", îl privesc ca pe un căzut din lună. In afară de egoismul lor, de preocuparea lor de sine, nu există nimic.

Manson vine însă cu un bagaj de credințe, care în mod curent este atribuit unor secole trecute. Tăria lui este tocmai inebranlabila credință într'un ideal, care lipsește celorlalți. E om însă, înainte de toate și are de luptat cu oameni, cari nu vor să recunoască primatul spiritului asupra materiei. Se lasă târît în vâltoarea materialismului, pentru ca apoi să renască prin grele încercări sufletești, întărit. Manson este prototipul omului zilelor noastre, în care materia nu a doborît sufletul și care are curajul să înfrunte mentalitatea generală, care cade și se ridică tocmai pentru a dovedi superioritatea omului care crede într'un ideal și covârșitoarea lui bogăție, față de sărmanele satisfacții materiale.

Christine Manson, soția lui, e poate ființa cea mai lucidă a cărții, deși în realizarea tehnică literară, are un rol secundar. Numai ea înțelege criza morală a lui Manson, ea recunoaște drumul greu pe care trebue să-l străbată acesta și crede în idealul lui, în idealul lor comun. Dacă ar fi ceva de obiectat autorului, este că o lasă pe Christine Manson să aibe un sfârșit tragic, tocmai în momentul victoriei definitive. Nu suntem pentru happyend-ul cu orice preț, dar credem că singura soluționare morală a situației ar fi fost tocmai, ca Christine Manson să fie lăsată să se bucure de rodul luptei ei. Ar fi fost răsplata meritată a celei care crede în ideal și poate chiar o încurajare pentru caracterele slabe, care duc o luptă similară. De bună seamă că din punct de vedere tehnic, moartea eroinei este însă mai bună soluție.

O altă serie de eroi sunt diferiți medici, cari se perindă în carte, purtând fiecare marca unui caracter distinct și totuși asemănători în ariditatea trăirii lor spirituale. Sunt oameni așa cum îi întâlnim din păcate la fiecare pas, meschini, cupizi, lipsiți de o axă morală. Așa sunt Ivory, Freedman, Hampton. Alții sunt bine intenționați, dar se lasă luați de val, iar succesul material primează asupra crezului pe care ar trebui să-l aibe. Sunt oameni cari își echivalează în bani talentul și știința.

In fine mai există și o a treia categorie de personagii, interesante prin aceea, că deși asemuitori lui Manson din vremurile bune, oamenii aceștia își soluționează fiecare într'un fel original problemele comune care îi frământă. Astfel Denny a încercat să lupte, dar n'are tăria să ducă lupta până la capăt și atunci găsește singura soluție în aceea de a se înșela pe sine, bând și ducând o viață dezordonată. Denny nu este nici o clipă un „bețiv". E numai un om trist, grozav de trist, care-și îneacă amarul. Inteligența sa vie îl face însă să recunoască în Manson pe acela care poate învinge și îl ajută cât îi stă în putere.

Un al doilea tip este Hope. Pornit deasemenea cu bune intenții, acesta eșuiază și atunci, spre a nu-și recunoaște înfrângerea, se refugiază într'o atitudine cinică, aspră față de el ca și față de alții. Dar atât în Denny, cât și în Hope, credința în ideal nu a încetat nici o clipă și în momentul în care Manson face apel la ei, îi găsește gata să reia lupta.

In fine al treilea tip este Boland, omul bun, dar incapabil de luptă pentru un ideal. Retras în bârlogul său, își face datoria cum poate mai bine. dar nu se revoltă, nu atacă și caută să fie șters, să fie abil. E omul care se împacă cu toate taberele, deși în fond nu este atașat sufletește decât celor puri.

Acestea sunt personagiile pe umerii cărora se sprijină întreaga acțiune. Celelalte personagii, deși suficient studiate — mai ales soția medicului la care lucrează Manson ca asistent în primul an — nu interesează decât ca decor necesar eroilor principali.

Trebue înainte de a încheia aceste câteva rânduri, să scriem ceva și despre valoarea cărții din punct de vedere social. Cronin prezintă în CITADELA oameni din toate clasele sociale, așa cum sunt în viața de toate zilele, dar văzuți de medic, adică de acela care-i cunoaște sub adevăratul lor aspect, adică temători de moarte, ipohondrici, egocentrici. Nu este locul să i se aducă autorului învinuirea, că nu scoate decât ceeace-i întunecat din caracterul eroilor săi. El nu ascunde ceeace este bun în ei, însă circumscrie boala, o diagnozează — ca să întrebuințăm un termen medical și boala aceasta este „criza morală", una și aceeaș pentru toți, indiferent de profesiune.

Dar Cronin mai vine să distrugă un mit și anume pe acela la standardului de viață al lucrătorului englez. Recunoaștem că am căutat zădarnic în paginile cărții pe lucrătorul englez care-și pune smokingul sau cel puțin haina neagră, când ia seara masa cu ai săi.

Supărarea medicilor englezi ne-a surprins. Cartea lui Cronin nu este o carte despre medici, ci o carte în care eroii sunt întâmplător medici. Defectele și calitățile lor, nu sunt specifice medicilor, și oamenilor epocii noastre. Poate dacă am privi prin această prismă, dacă am recunoaște criza morală în care ne sbatem, s'ar soluționa dela sine multe suferințe.

Auzind vorbindu-se prima dată despre CITADELA, am făcut o apropiere între „Cartea dela San Michele" și aceasta. Ori aceste două cărți n'au comun decât faptul că autorii sunt amândoi medici. Dar în timp ce „Cartea dela San Michele" rămâne un roman bun, o carte literară și nimic mai mult, CITADELA este un document al dramei spirituale a vremurilor noastre.

ALEXANDRU CALISTRAT

A APĂRUT:

ALTE STUDII ȘI PORTRETE

un volum de proză datorit talentatului scriitor și vigurosului polemist

ȘTEFAN ANTIM

Un volum compact Lei 80

Editura „Adeverul" S. A.

Cărțile care s'au citit cel mai mult și se vor citi mereu:

POVESTEA VIEȚII MELE

de **REGINA MARIA**

3 volume compacte Lei 400

In preajma revoluției

de **C. STERE**

8 volume a Lei 80 fiecare

Pe urmele trecutului

de **C. ARGETOIANU**

1 volum Lei 70

Editura „Adeverul" S. A.

NOI ȘI RENAȘTEREA

(Urmare din pagina I-a)

colțuri de picturi vechi cu gingașe și înviorate culori, cu desenul ferm și atitudini nobile: cavalerie cu cască de fier și viziera ridicată înfățișează pe sfântul Gheorghe omorând balaurul. Arhanghelul Mihai, cu paloșul deasupra capului se luptă cu tot felul de lighioane. Dracul e înfățișat în chip de cocoș. Intâia oară văd această imagine a luptei dintre bine și rău, îngerul și demonul, Appolon și balaurul tenebrelor, Ormuz și Ahriman, Făt Frumos și Smeul Smeilor — reprezentată printr'un înger și un galinaceu.

Știam că în Ardeal se taie pui negri ,ca să nu iasă din ei davolul. Cocoșul negru. Iată că această legendă a Necuratului sub chip de pasăre, e foarte veche și a meritat imortalizarea, pe un zid de biserică, prin meșteri saxoni, în epoca renașterii.

*

Fire aprigă, Petru Rareș e mai puțin pios decât tatăl său și decât



P.T..U RAREȘ

contemporanul său mai vârstnic, Neagoe al Munteniei

Sângele războinic al lui Ștefan curge neastâmpărat în vinele feciorului Rareșoaiei. Adună și Petru bogății dar nu atât pentru biserică și Moldova, cât și pentru folosința-i proprie. Va avea nevoie când va părăsi țara.

Ca să-și recapte tronul, el cară. la Stambul, bogății ca'n basmele Șeherezadei

Spun cronicarii că numai mărgăritarele pe care le-a dăruit fetei sultanului ,ca să-și facă cercei de nuntă ,erau mari cât perele. Cât perele nu vor fi fost, căci ar fi rupt vistieria pământului și urechile domniței. Dar cât două migdale tot erau.

*

Acest fiu natural al lui Ștefan cel Mare, negustor de pește, până la domnie, după cum Mihai Viteazul presupusul copil din flori al lui Pătrașcu cel Bun, a fost în tinerețe, negustor de vite, — urmează la tron lui Ștefăniță, crudul erou căruia Barbu Delavrancea i-a dat viață nouă în drama „Viforul".

Tânăr în „Apus de Soare", Petru Rareș înfățișează personagiul principal al „Luceafărului", a treia dramă istorică a lui Delavrancea și care, din pricina interpretării, n'a avut succes acum 25 ani. Drama aceasta ar trebui reluată primul ei act este de o măreție antică și de o sonoritate wagneriană.

*

Sigismund domnește în Polonia. In Turcia. **Soliman al II-lea.** Regele Ungariei, **Ludovic.** moare după bătălia dela Mohaci. **Ioan Zapolia** principele Transilvaniei își disput tronul Ungariei cu **Ferdinand,** locotenentul imperial al lui Carol al V-lea din Germania. Petru Rareș pătrunde adânc în Ardeal, de unde se reîntoarce în Moldova încărcat de prăzi bogate. Atacă Polonia revendicând Procutia. Polonii îl reclamă Sultanului

Soliman vine el însuși cu 150 mii oaste să pedepsească pe răsvrătitul și crâncenul valah. Petru Rareș fuge în Ardeal iar în locul său Sultanul pune domn pe Ștefan, poreclit **Lăcustă,** nepot al marelui Stefan.

Anii trec. Imprejurările se schimbă.

Tot Soliman redă lui Petru Rareș tronul la 1541. Impreună cu Radu Paisie, domnul Munteniei. fiul Rareșoaiei ajută pe Ahmet-Pașa din Nicopole să intre în Transilvania și să potolească răscoala stârnită de Mailat, voevodul Ardealului, care voia să dea acest principat Regelui Ferdinand, dușmanul împăratului turcesc.

Petru Rareș moarte în 1546, lăsând amintirea unui domn iubit de popor și urât de boieri, neastâmpărat, ambițios, destul de crud și de șiret. El n'a moștenit dela tatăl său nici înțelepciunea. nici smerenia, nici geniul militar, nici supletea diplomatică, nici spiritul gospodăresc, nici râvna de a crea o țară puternică și frumoasă, nici una din calitățile de constructor ale celui mai mare dintre principii pe cari i-a avut Orientul.

*

Petru Rareș a fost cu totul străin de evenimentele și de oamenii binecuvântați ce prezidau destinele Europei în acea vreme: era prea departe și prea chinuit, ca să mai aibe răgazul unor înalte preocupări. In vremea aceasta, pământul se prefăcea.



MICHEL ANGELO

Cristofor Columb descoperise noul continent. Oceanele erau străbătute de corăbii mari, cari luau drumul Americei, al Africei, al Indiilor. Bogății necunoscute veneau de pe toate limanurile, înviorând o Europă sărăcită de războaie și de revoluții, creând o burghezie dornică de o viață liniștită și dulce.

Științele și artele înfloresc: **Bernard Palissy** inventează fabricațiunea smalțului, împodobește grădina Tuilleriilor, perfecționează arta teracotei și scrie tratate despre natura apelor și a fântânelor.

O pleiadă de pictori și de statuari instelează universul: **Leonardo da Vinci, Michel-Angelo, Tizian, Rafael, Boticelli, Perugio,** pe cerul italian.

Nordul dă pe **Albrecht Duerer,** pe **Holbein,** pe **Breunghel.**

Filosoful și savantul olandez **Erasm,** acest Voltaire latin, precursor al marelui scriitor francez cu care a fost asemănat, e în culmea gloriei.

(Voltaire, inițiat în francmasonerie, după ce trecuse optzeci de ani, a încins sorțul savantului dela Rotterdam).

Erasm își trăește apusul în prima jumătate a vieții lui Petru Rareș. El scrie „Elogiul nebuniei" în anii când Moldova era frământată de nebunia lui Ștefăniță Viforul și se înfiora în așteptarea oștiilor lui Soliman care vor trece spre Transilvania ori Polonia săcătuind — care oară? — bietele noastre pământuri svârlite de Dumnezeu pradă tuturor nebunilor.

Aproape două zeci de ani — domnie întreruptă câțiva ani de **Ștefan Lăcustă** și de **Alexandru Cornea** — stă Petru Rareș pe tronul Moldovei.



Carol Quintul, rege al Spaniei al Neapolului și al vastului imperiu american, devenise împărat al Germaniei.

El caută să atragă într'o coaliție antifranceză pe Henric VIII regele Angliei: succesele, în Italia, ale lui Francisc I nemulțumeau Continentul.

Papa Clement VII uneltește cu Regele Franței și principii italieni, împotriva celui mai puternic dintre monarhi.

In 1527, anul când se urcă Petru Rareș pe scaunul Sucevei, regii Franței și ai Angliei se unesc să scoată din Italia armatele imperiale și să elibereze pe Papa din puterea lui Carol Quintul, care-l făcuse prizonier.

Catolicismul primise o mare lovitură prin apariția lui Martin Luther.

Iată acum răsvrătindu-se împotriva puterei papale și Henric VIII al Angliei.

Thomas More — care a fost sanctificat de curând — e cancelar al Angliei.

In lupta religioasă ce se încinsese, fiindcă își susținuse șeful spiritual de la Roma, cancelarul își pierde capul, condamnat de regalul său stăpân.

Thoman More e ucis în anul 1534, când Petru Rareș pune să se taie capul italianului **Gritti.**

Ambițiosul venețian urmărea să ia domnia Ardealului și să-și așeze cei doi feciori pe scaunul Munteniei și al Moldovei.

Acești doi băieți, nepoți ai dogelui Veneției, Andreas Gritti, au fost omorâți și ei de Petru Rareș; unul tăiat, celălalt înecat.

In anul când Petru Rareș își ucidea un frate, ca să poată domni „mai liniștit", Henric al optulea taie capul soției sale **Ana Boleyn.**

Iată dar că nu numai în Orientul necivilizat, șefii statelor suprimă pe cei ce nu le convin! Securea călăului joacă un mult mai mare rol la Curtea Angliei ,decât în țările depărtaților voevozi români.

Viața omenească n'are prețul ce i s'a dat mai târziu, iar asasinarea, chiar a unor frați, nu împiedică pe domnitor sau boieri să fie buni creștini, să ridice biserici și să propovăduiască blândețea și iubirea aproapelui.

Epocă de azur și de crime, de întraripări și de tenebre, pământuri răscolite și oceane proaspăt cutreerate, — Renașterea luminează și astăzi, cu sângele și cu aurul ei, de dincolo de veacuri.

VICTOR EFTIMIU

Paul Verlaine

ARTA POETICĂ

Intâi de toate muzică, poete!
Preferă dară versul nepereche
Mai vag, mai cald, mai tainic la ureche,
Ursit de zei auzul să-l îmbete.

De-asemenea poetul să n'aleagă
Cuvintele la oarba întâmplare:
Nimic mai scump ca mândrul vers în care
Nehotărîtul de Precis se leagă.

Așa-i sub vălul tainic o privire,
Așa-i lumina'n tremur la amiază,
Așa-i al toamnei cer, când blând vibrea[illegible]
A stelelor sublimă strălucire.

Nuanțe vreau în versul care-l torn!
Nu vreau culori! Nimic decât nuanț[illegible]
Ea leagă vis de vis, cu eleganță,
Și flautul cu sunetul de corn.

Alungă gluma grea, omorîtoare,
Spiritul crud și rânjetul impur
Ce 'nneacă'n plâns albastrul vast a[illegible]
O, fugi de-această josnică vâltoare!

Iar elocinței, frânge-i monstrul gât!
Și, crede-mă, n'ai face nici o crimă
Dac'ai mai cuminți nebuna Rimă.
De n'o veghezi, ea-și face de urât!

O, cine va descrie a Rimei silă?
...Ce surd copil, ce negru din Sudan
Ne-a făurit ăst juvaer de-un ban,
Ce sună sec și falș sub biata pilă?

Da, muzică! Da, versul ce-l inspiri
Să-fie visul sfânt întraripat
Ce-l simți cum dintr'un suflet a zbur[illegible]
Spre alte ceruri, alte'ndrăgostiri.

Să fie [illegible]
Ce-asvârle, dimineața, în natură
Și floarea, și parfumul, și iubirea...
Și-apoi, tot restul e literatură.

Traducere de **C. Z. Buzdugan**

POEȚII TINERI



D. TEODOR SCARLAT

CRONICA ARTISTICĂ

EXPOZIȚII. Cel mai însemnat centru de artă din Transilvania se află la Baia-Mare. Școala liberă de acolo, înființată acum 30 și ceva de ani, a format generații de pictori și a exercitat o influență covârșitoare mai ales asupra minoritarilor.

La Baia-Mare se învață regulile aceleiași arte viguroase, cu viziuni decupate, cu precizie și colorate viu, în game crude, violente și multicolore. Se urmărește o anumită expresie și un anumit înțeles, situate între expresionism și un fel de decorativ de asurzitoare sonoritate. Este o formulă de artă aplicată invariabil, oarecum rece, convențională și declamatorie, care se poate sprijini pe fundamente academice, dar emoționează rar.

Lucru curios, artiștii dela Baia-Mare au știut întotdeauna să deseneze puternic, jucându-se cu greutățile de transpunere a unei mișcări sau a unui studiu anatomic, — adeseori însă n'au știut să coloreze. Căci gamele cromatice din tablourile lor, game alergând tumultos, demonstrativ, în sublinieri brutale, în exagerări stranii, nu știm dacă spune mare lucru, odată aparențele trecute.



Alex. Ziffer : autoportret

In tot cazul, la Baia-Mare s'a muncit și se muncește pentru un crez de artă, cu temeinicie și sinceritate și o asemenea ținută, indiferent de păreri, trebue respectată. Școala dela Baia-Mare are un trecut, acolo au lucrat artiști de seamă din țară și din străinătate atrași de frumusețile acelui colț de lume și de un mediu cât se poate de prielnic lucrului. Apoi, centrul de artă dela Baia-Mare, deși se sbate astăzi în cumplite lipsuri materiale, numără elemente care sunt departe de a și fi spus ultimul cuvânt. Dovadă expoziția deschisă în sala Sindicatului Artelor Frumoase.

Intâlnim artiști care încearcă alte concepții decât ale înaintașilor lor sau prefacerea vechii formule. Exemplu stau: *Petru Abrudean* cu peisagii și flori frumos compuse și sensibil colorate, *Lula Uică-Gassert*, cu acuarele fluide și evocatoare și *Raul Sorban*, cu încercări interesante de viziune modernă. Precum vom cita gravurile desăvârșit tăiate ale lui *Gheza Kovats*, priveliștile trasate cu siguranță ale lui *Francisc Gyarmati* și autoportretul lui *Alexandru Ziffer*, desigur cea mai expresivă bucată din expoziție.

Sculptura e reprezentată numai prin *Peer Merlöe* și *Gheorghe Manu*. Despre statuetele elegante și avântate ale celui dintâi am vorbit cu prilejul expoziției personale din luna trecută, iar despre cel de al doilea, vom spune că are calități de sculptor adevărat. Păcat că expune numai un cap și o statuetă, neputând să ne facem o părere definitivă.

Ceilalți expozanți, unii cu lucrări reușite, se numesc: *Ferdinand Deak, Gavril Gymesy, Gheza Kadar, Karol Kiss, Elemer Mezei, Karol Scheip, Sebastian Shakirov* și *Norbert Stalek*.

*

In sculptura românească, opera d-nei *Milița Petrașcu* ocupă un loc aparte. Majoritatea sculptorilor de astăzi este preocupată de un constructivism, de o ordine și de o cadență formală care se mențin în spiritul gotic reînviat de Bourdelle și care în tipare noui a fost lăsat moștenire artei contimporane. Ideia de monumental înainte de orice, de desfășurare statică și de simplificare au dus la accente exagerate până la monstruozitate, la transplantări de formule vechi pe realitatea de astăzi, lucru care a sfârșit printr'o uniformitate de viziune, declamatorie, rece și convențională.



Milița Petrașcu : Tătăroaică

D-na Milița Petrașcu a lucrat dela început pentru spiritualizarea unei sculpturi ce i se părea îngreuiată de materialism. Pentru aceasta a rupt cu toate falșele îndrăzneli care nu servesc decât să ascundă greșelile academice. Și a lăsat curs liber transpunerilor sale să urmăreasscă viața, să scoată din ea o sumă de momente, fără a le preface prea mult în alambicări savante, astfel că sculptura d-nei Petrașcu are o suplețä și un ritm de schiță sensibilă, care pare să nu spue totul, dar conținând în realitate întreaga personalitate a modelelor.





Fr. Gyarmati : La secere



Petru Abrudean : „Dealul Crucii"

Caracteristice în această privință sunt mai ales portretele. Credem, de altfel, că sunt latura de exprimare care convine cel mai mult simțului său de observație, de rezumare, de condensare și puterilor sale de elevație a materiei. D-na Petrașcu le modelează cu o totală libertate față de asemănarea — uneori, privindu-le, ai oarecare reținere asupra identității, dar pe măsură ce le amănunțești, îți dai seamă că se substitue în totul realității, întrecând-o, lăsând-o în urmă și hotărându-i o soartă nouă: aceia a existenții artistice. Fără însă să se recurgă pentru aceasta, la un monumental agresiv, ci lăsând neîngrădite ecourile vieții intime a motivelor.

Am putea spune că d-na Petrașcu a creiat la noi portretul sculptural de interior, care poate sta foarte bine alături de acele melodice basoreliefuri ale sale, tăiate cu fantezie și suplețä decorativă. Deși diferite și în consistență și în culoare — fiindcă d-na Petrașcu este și o mânuitoare abilă a patinelor — ele degajă aceiași candidă frumusețe ca a vaselor ieșite din mâini de meșteșugar încercat.



Lula Uică : vine ploaia

Simți întotdeauna prezența unei materii vii, fie liniștită, fie nervoasă, o materie care te atrage prin ea însuși atât e plină de înțelesuri plastice. Nu putem amănunți piesele numeroase care alcătuesc expoziția d-sale dela Fundația Dalles — una din cele mai bogate și mai variate din câte am văzut la un sculptor — dar din ansamblul ei înțelegem că avem de a face cu o operă luminos concepută căutând puritatea, eleganța și atingând de multe ori grandoarea.

*

D. *Octav Băncilă* are o lume a d-sale în care se mișcă de mult cu familiaritate și cu patimă de cântăreț în culori viguroase, patimă ce întrece adeseaori mijloacele artistice. Este inutil să cercetezi cu lupa technica întrebuințată de pictorul moldovean, fiindcă n'ai să descoperi astfel valoarea creației sale. Dincolo de reguli, formule și teorii, prinde expresie puternică sentimentul ce vrea să ni se transmită. Acest sentiment învinge primitivismul lucrului propriu zis, naivități și nesocotinți, poate anume voite, cum învinge strălucirea aurului întunecimea bulgărului de pământ.

Prin acest dar, d. Octav Băncilă a însuflețit în arta d-sale o sumă de apariții unice nu numai în plastica noastră, acei țărani, evrei și țigani care parcă sparg cadrul pânzei, năvălind în fața noastră aspri, întunecați, chinuiți ori bucuroși, de fiecare dată strigându-și existența cu un fel de patimă sălbatică. Au ținută de manifest uneori și întotdeauna se exprimă prin glasul de fanfară al culorilor.

D. Octav Băncilă sapă în tonuri de contraste și de efecte destinul unor ființe a căror originalitate, pitoresc și taine i-au atras sufletul. Considerată astfel, opera d-lui Băncilă este a unui pictor mare.

*

In sala Universul întâlnim pentru a doua oară, un mănunchi de lucrări datorit d-lui *Vasile Rudeanu*. Incontestabil că, față de trecut, expoziția de acum e în progres. D. Rudeanu încearcă îndrăzneț aproape toate subiectele și chiar dacă reușita nu-i atinsă întotdeauna, faptul acestui curaj și acestei largi îmbrățișării a spectacolului realității este îmbucurător și prevestitor de succese.

Din râvnă și muncă susținută iese limpezirea deplină. D. Rudeanu o vrea din tot sufletul.

TACHE SOROCEANU



Petru Abrudean : Țărăncuță



Peer Merlöe : Cap

CHIOȘCUL DE ZIARE. E o construcție ca o jucărie, ca o colivie, dar care atrage mereu: deși aceiași, își schimbă în tot minutul înfățișarea. Chioșcul de ziare știe tot, aude tot, spune tot. E un fel de mic Larousse.

In jurul acestei lămpi care nu se stinge niciodată, oamenii, asemănători fluturilor, se îngrămădesc și freamătă chemați de titluri și de imagini. Sufletul lor caută cu însetare veștile, se aruncă pasionat în această lume a hârtiei imprimate de unde se revarsă miracolul vieții universale.

Puține lucruri pe lume sunt atât de pline și de bogate ca chioșcurile de ziare. Și la îndemâna tuturora. Sunt ca niște copaci împodobiți cu flori minunate, cu licăriri veșnice.

Chioșcul a trebuit să fie, dacă putem spune, aclimatizat: construcția lui toată din fier, sticlă și litere, trebuia să fie plăcută oamenilor cărora le ține calea. Lumea, la început neîncrezătoare și disprețuitoare, a sfârșit prin a se apropia de acest teatru în plin aer, unde se joacă pe orice vreme comedia omenirii. Au privit, au cumpărat, au surâs, au schimbat politețe, cum se face între spectatori cuceriți de o reprezentație reușită.

Și chioșcul, deși nu întotdeauna estetic și la locul lui, s'a impus, a fost admis și oamenii au avut mângâerea că datorită lor s'a petrecut faptul. Astăzi acest mic edificiu este într'o oarecare măsură dictatorul străzii. Impune imaginele sale și tulbură inima trecătorilor cu titlurile știrilor sale senzaționale. Oriunde se petrece ceva, aici se știe: în iubire, poliție, diplomație, modă, război, medicină, sport. Se vorbește despre infinit, abstract, realitate, fantasmagorie, moarte, eroism, adevăr, minciună.

Chioșcul de ziare are pentru fiecare câte ceva și prin aceasta e de o mare indiscreție. Vei cunoaște sufletește pe cineva numai după felul cumpărăturii, numai după ziarul sau revista pe care o ține în mână.

Prin fața acestui mic templu defilează întreaga societate. Venim toți să gustăm picătură cu picătură aceste înșelătorii exacte, izbitoare și dureroase care sunt faptele. Și nu mai putem trăi fără acest stup unde roesc ecourile evenimentelor întregii noastre planete.

DESPRE ARTA LUI PICASSO

Imensul talent de pictor și desenator al lui Picasso, este azi în afară de orice discuție. Se înțelege că și unele laude sunt atât de exagerate și de false, pe cât au fost de aspre și nedrepte criticile de altă dată.

Un tânăr pictor de talent l-a caracterizat, ca pe un strălucit toreador (aluzie de sigur la origina sa spaniolă) vioi și savant, care ucide câte un taur de câte ori ese în arenă. „E admirabil — dar un francez și-ar rupe șalele dacă l-ar imita". Este aci oarecare adevăr. Fără îndoială că temperamentul francez nu îngăduie astfel de gimbușlicuri. Francezul e mai lent, mai atent și mai precaut de cât spaniolul. El prețuește mai mult legătura dintre idei și nu-i place să se compromită în avânturi dezordonate. De sigur virtuțile picturii franceze trec drept primejdioase pentru viitorul artei, dar trebuie să mărturisim că ele au atins o înălțime extraordinară.

Două publicații de artă par a fi alcătuite tocmai pentru a răspunde acestei probleme.

Acestea sunt „Cahiers d'Art" și „Verve", în ultimile numere. „Cahiers d'Art" reproduce toată gama neînfrânatei variații a picturii lui Picasso. In aceste creații marele pictor caută să evite loviturile pe care i le-ar putea da natura, pe care o tachinează cu interpretările sale îndrăznețe până la impertinență, parcurgând cu o repeziciune de prestidicitator toate posibilitățile plastice dec are dispune puterea sa unică de invențiune, ca un zeu al nestabilității și al lipsei de respect față de ea.

Se'nțelege că suntem încă prea aproape de Picasso pentru a-i înțelege mesajul. Se poate totuși afirma că el este pictorul cel mai credincios al timpului absurd și fabulos în care trăim. Creator, complectator al reflectelor creației istorice celei mai renumite, el este și un mare devastator. Geniul său adună și confundă toate valorile, răstoarnă ordinea normală a lucrurilor. își bate joc de logică și clădește în fiecare zi alt simbol nou al descompunerei universale.

In fața acestui monstruos „văzător" al apocalipsului timpurilor, care străbate lumea cu o sută de ochi, se opune pictorul francez, „temută înpățânată, îndrumându-se cu îndărătnicie spre un scop unic, căptușit cu ochelari, cu privirea țintuită spre clarități optimiste și îndepărtate, încrezător în viitonul inteligenții, surd la bubuitul tunetului și la fulgere, repetând ca La Fontaine în fața bastonului împlântat în apă: „Dacă mi se pare frânt, rațiunea mea îl va îndrepta"



Alex. Ziffer : Țărancă

ULTIMUL NUMĂR

de BUCOV EMILIAN

Săream câte două trepte ca să ajung cât mai repede la etajul trei, unde locuia prietenul meu, Cruceanu.

Aseară, la restaurant, Cruceanu încercase să facă unul din „numerele" sale obişnuite.

De multe ori se întâmplă să cunoşti bine un om, fără să-ţi dai seama de anumite amănunte ale chipului sau ale felului său de a vorbi şi numai după ce te desparţi de el pentru totdeauna îţi dai seama de multe lucruri pe care nu le-ai observat înainte sau cărora nu le-ai dat importanţă din pricina apropierii prea mari.

— Am să vă fac să râdeţi, — ne-a spus Cruceanu eri la restaurant, — că aşa, te pomeneşti, o să adormiţi la masă cu nasu'n paharul de vin. Ia, să-i fac un „număr" stimabilului...

A sărit depe scaun şi s'a îndreptat înspre aparatul de telefon.

„Allo, allo, cine-i acolo? Aş vrea să vorbesc cu domnul director Precup... — începu Cruceanu, ascuţindu-şi vorbele ca să pară că vorbeşte o femee, — allo... tu eşti, ţucule?... Nu-mi recunoşti vocea? Da, sunt cam răguşită... da, da, guturai... ei asta... cum să nu mă recunoşti? Vino, scumpule, şi-ai să vezi cine-i... Uite, acum e nouă şi jum'ate... vino la unspe... aşteaptă-mă în faţa cinematografului „Corso". Da, da, ai să vii neapărat.. o, nu-ţi spun... când ai să vii, ai să mă recunoşti... ah, ce nostim eşti! Pa...".

Cruceanu se apropiă de masă, clipind ştrengăreşte din ochii lui de mongol.

— O să-l vedeţi pe directorul meu, plimbându-se prin faţa cinematografului „Corso", asemenea unui cocoş în aşteptarea găinuşei enigmatice.

— Păi, cum va veni dacă nu ştie precis cine la chemat? — observă Nicu.

— Stimabilul meu director se dă pe lângă atâtea duduiţe, încât nu cred să mai ţină minte timbrul vocii fiecăreia din ele şi apoi, îi merge destul de prost cu fetele ca să refuze propunerea asta, cu atât mai mult că vine din partea unei fetiţe atât de dulci cum sunt eu...

Cruceanu făcu din ochiu, îşi strânse buzele ca pentru sărut şi înclină uşor capul nîtr'o parte.

— Voiu trece prin faţa lui, îl voiu saluta, nu în calitate de fetiţă dulce pe care el o va aştepta, ci ca un subaltern respectos. El mă va întreba, ca de obicei: „Ce faci, mă, dom'le?", iar eu de colo: „Am un rendez-vous aici la cinema, dom'le director". O să crape de ciudă şi de ruşine... ha, ha...

La ora zece Cruceanu s'a ridicat subit dela masă şi a plecat, fără să ne spună motivul acestei plecări neaşteptate.

In zadar am aşteptat apariţia „cocoşului" în faţa cinematografului. Directorul n'a venit; „numărul" lui Cruceanu n'a reuşit. Pentru prima oară farsa lui a rămas fără haz.

...Ajuns la uşa camerei lui Cruceanu, m'am oprit pentru o clipă. Mă pregăteam să râd de prietenul meu în legătură cu farsa de aseară. Ce mutră va face el, când va afla că farsa nu i-a reuşit şi că, în loc să râdem de director, am râs de subalternul său! Am bătut la uşă. Nici un răspuns. Eram sigur că e acasă pentrucă duminecă obişnuia să facă, după expresia lui, „grasse matinée". Mi-era cel ma bun prieten şi, totuşi, nu intram în camera lui, fără să aud strigătul „Allo-o!" care însemna „Intră!"

„Nu vă pretind nimic, — spunea adeseaori Cruceanu, — în fară de un singur lucru: să nu intraţi la mine „neanunţaţi". Când bate cică am dreptul să-mi închipui aşa ceva, deşi, în realitate, nu-l pot înghiţi pe stimabilul meu director *et Don Juan avec un mare ghinion*".

Am bătut din nou. Nici de data aceasta n'am auzit poruncitorul şi extrem de gravul „Allo-o!", pronunţat cu aceiaş indiferenţă cu care vorbeşte la telefon un director de minister cu un subaltern oarecare. Am deschis uşa. Mărturisesc, că în această clipă am fost cuprins de o nelinişte pe care nu mi-am putut-o lămuri pentru moment. Dar îndată ce l-am văzut pe Cruceanu îmbrăcat, întins pe canapea, neliniştea mi s'a risipit. „A băut până dimineaţă cu alţii, iar pe noi ne-a lăsat singuri" — îmi trecu prin minte. Faţa nu i se vedea; zăcea pe spate, deacurmezişul canapelei, cu picioarele înspre uşă, cu capul lăsat în jos în partea ferestrei.

— Allo-o-o! — am strigat eu, abia stăpânindu-mi râsul.

Cruceanu rămase nemişcat.

„A fumat mult băiatul". M'am apropiat de fereastră ca s'o deschid. In această clipă simţii o împunsătură puternică în piept. Creerii mei refuzau să creadă ohilor. N'am putut alcătuil nici un gînd. Am deschis gura ca să strig, dar nici aceasta n'am ptut s'o fac. Pe tâmpla dreaptă a lui Cruceanu se prelingea o şuviţă de sânge, pe podea, lângă etajeră, era revolverul. Imposibil, imposibil... Mi-am frecat ochii. Cu neputinţă... şi totuşi pe tâmplă era aceiaş şuviţă roşie, iar pe podea se odihnea revolverul asemenea unui soldat sleit de puteri, dar mulţumit că şi-a biruit duşmanul.

— „De ce-ai făcut acest „număr"? — am şoptit eu clănţănind din dinţi. „Mereu te ţii de pozne...". Poate, cuvintele acestea nu erau potrivite; dar ce-mi pasă mie? Revolverul îmi sfredelea ochii, şuviţa de sânge, asemenea limbii unui bici de mătasă roşie, îmi biciuia privirea. Nu ştiam ce gândesc. Nu-mi dădeam seama ce vorbesc.

M'am năspustit la birou. „O fi scris, cel puţin, despre pricina gestului acesta nebun". Intr'adevăr, pe masă am găsit două coli mari, ministeriale, acoperite cu litere mărunte. Mi-am adus aminte de încheerea unei scrisori a lui Cruceanu, adresată unei fete:

„Citeşte scrisul meu mignon şi vino seara la Trianon"

M'am aşezat pe scaun şi am început să citesc. Scrisoarea era adresată mie.

Dragă amiciţie, Mihai,

„Nu ştiu dece mi-a venit să scriu. Faţă de scriitori, după cum ştii, am o atitudine din cele mai rezervate, deşi în fiecare an citesc şi eu câte o carte... Prin urmare, nu mă socoti molipsit de boala scriitoricească, boală care bântue în rândurile cetăţenilor cu, şi mai ales, fără talent. Vreau numai să notez din când în când anumite gânduri şi impresii care mi se par interesante. De azi înainte, în fiecare Sâmbătă, voiu nota tot ceiace mi se va părea demn de „mignonul" meu. Insemnările acestea ţi le adresez ţie pentrucă te stimez nu ca pe un frate (niciodată fraţii nu se stimează cu adevărat), ci ca pe un om cu care m'am certat atât de mult încât, în cele din urmă, am fost nevoit să-l îmbrăţişez pentru totdeauna...

„Aseară am plecat dela voi, nici eu nu ştiu dece. Ce păcat că nu l-am văzut pe directorul tras pe sfoară! Nu ştiu unde am plecat dela restaurant, nu ştiu ce-am făcut. In orice caz, n'am mai băut nimic în afară de acea jumătate de vin pe care o băusem la restaurant. Ştiu atât, că la unu noaptea m'am apucat de scris.

„Ruptura de acum trei zile cu Geta m'a impresionat din cale afară. La drept vorbind nu m'a impresionat ruptura în sine ci faptul că am fost orb atâta vreme. Am râs cu poftă şi te asigur că era haz fără niciun fel de necaz. Spune şi tu, oare nu e ridicol să iubeşti ani de zile o fată care iubeşte pe altul? Dece nu mi-a spus-o? Desigur, de teamă şi din interes. Eu o ajutam băneşte. Asta o ştie toată lumea; de aici teama ei de a nu fi considerată nerecunoscătoare, în caz dacă ar rupe cu mine.

— Sărutul tău e din ce în ce mai rece, mângâerile tale sunt artificiale, — i-am reproşat eu la ultima noastră întâlnire.

— Aşa ţi se pare, — răspunse ea şovăind. — Nu pot fi mereu aşa cum am fost în primele luni, pentrucă nici tu nu mai eşti acelaş. Şi apoi, mă miră foarte mult faptul că vorbeşti de mângâieri... eşti un om atât de practic, încât reduci femeia numai la *fizic*, la *necesitate*.

— Vrei romantism? — o întrebai eu răzând şi apăsând pe cuvinte.

— Da, da, eu sunt visătoare; pentru mine iubirea fizică nu contează dacă îi lipseşte o intimitate sufletească, dacă sărutul nu e încălzit de sentimente puternice...

— Şi de anumite interese care nu au nimic comun cu romantismul tău, — o întrerupsei eu râzând enervat.

— Noi nu ne potrivim...

— Dece mi-o spui abea acum după atâta vreme de „potrivire"?

— Nu ştiu, poate, înainte nu mi-am dat seama. Eram aşa de naivă!

— Ai găsit romantism la altcineva? — o întrebai ironic.

— Nu ştiu.

— Iubeşti pe altul?

— Nu ştiu.

„Geta tremura, nu ştiu, de teamă sau de enervare. Se uita buimăcită la nucul din faţa casei. Imi venea să râd, poate, pentrucă-mi închipuisem că-i cunosc nu numai trupul ci şi sufletul. Aşa îţi vine să râzi când vezi un pui de porumbel, silindu-se să sboare

— Puiule, — şoptii eu, — nu cumva m'ai iubit pentru ajutorul pe care ţi-l dădeam?

— Nu ştiu.

— Nu eşti deloc recunoscătoare.

— Nu, nu, e cu neputinţă, — isbucni deodată Geta, — ar însemna să ţin la tine din obişnuinţă, iar eu nu mă pot obişnui să simt... Oare un bărbat nu poate ajuta o femee fără să se gândească la un anumit scop?

— Credeam că sunt în stare să fac şi altceva în afară de „numerele" mele; dar văd că şi cu tine am făcut un „număr"... da, a fost un simplu „număr", o poznă.

„Am isbucnit îna râs şi am râs vreo zece minute în şir... am râs de cel mai tare „număr" din viaţa mea. In tot timpul acesta, Geta plângea cu sughiţuri.

— Eu nu te las cu una cu două, — spusei eu însfârşit, stăpânindu-mi râsul.

— Cum vrei, — spuse ea printre lacrimi, — dacă n'ai demnitate de bărbat, poţi să încerci să mă sileşti, dar îţi jur, că nu-ţi va merge. Mulţi îţi vor da dreptate, pentrucă cei mulţi nu se conduc după sentimente, deşi fiecare din acei care condamnă avusese pe vremuri sentimentele lui.

— E foarte uşor să condamni, — adăugă Geta dusă pe gânduri, — dar e mult mai greu să analizezi şi să înţelegi cauzele care fac pe cineva să procedeze într'un fel sau în altul.

„O priveam cu uimire şi mă întrebam: de unde aceste gânduri la ea, de unde această dorinţă de a sbura, când i-au crescut aripile?

— Aşa dar n'o să ne mai vedem? — întrebai eu.

— Ba da. Dar în calitate de prieteni. Dece nu vrei să înţelegi că nu se poate iubi din recunoştinţă? Iţi sunt foarte recunoscătoare, dar....

„Ne-am luat rămas bun şi ne-am despărţit...., după mine, pentru totdeauna. Cred că în acel moment nu simţeam mai mult decât atâta cât simte un cocoş pe care-l respinge o găină. Mi-am închipuit chiar scena aceasta: prin curte aleargă cocoşul după o găină, aleargă înfuriat pentrucă el, cocoşul, nu poate înţelege ca o simplă găină să-l respingă cu atâta neobrăzare; însă găina fuge, poate deaceia că e prea... romantică. Atunci am râs şi m'am resemnat.

„Acum stau la biroul meu; gânduri nenumărate îmi rod creerii. Oare am fost iubit pentru bani? Dece nu mi-a spus dânsa adevărul? Dece m'a făcut să cred atâta vreme că mă iubeşte? Dece am luat-o drept copilă neştiuitoare? Dar, în definitiv, la ce-mi folosesc acum toate aceste întrebări? Să nu crezi, dragă Mihai, că mă preocupă atât de mult această ruptură. Scriu pentrucă simt o nelinişte pe care nu mi-o pot explica, vreau să râd şi n'am poftă de pozne.

„Iată am terminat o pagină. Unde o fi sugativa? Deschid sertarul din dreapta biroului. Văd revolverul. „Proşti mai sunt şi aceia care se sinucid" — îmi trece prin minte. De afară se aude cântecul simplist al unui cocoş. „*Cocoş* se mai numeşte şi trăgaciul puştii" — nu ştiu dece îmi vine în cap această asociaţie prostească..

„Timp de o oră n'am scris niciun cuvânt. La ce m'am gândit? Ce-am făcut? Nu ştiu. Dacă mi-ai vedea acum mutra mâhnită, ai râde cu hohote. „Minunea minunilor, Cruceanu e serios şi chiar posomorît!" ai striga tu uimit peste măsură.

„Se luminează de ziuă. Mă gândesc, nu ştiu dece, la Werther al lui Goethe, poate, pentrucă îmi vine să râd de toţi aceia care îşi curmă viaţa această viaţă cu nesecatul isvor de frumuseţi şi plăceri. Imi trebue o batistă. Deschid acelaş sertar şi isbucnesc în râs; acolo doar nu mi-am pus niciodată batistele. Iarăşi îmi dau ochii cu revolverul. „Ce-o fi să ucid această primăvară, să fie ultima din viaţa mea?" Strig în gura mare: „Prostii, prostii!"

„Ce bine ar fi să vină cineva la mine acum! Vreau să glumesc, vreau să râd. Mâine am să vă fac să râdeţi, cum n'aţi mai râs niciodată. Vă pregătesc nu *număr* extraordinar! Dragă Mihai, spune directorului meu că petiţia societăţii noastre, înaintată Ministerului de Domenii, a fost aprobată... Dar dece-mi vine asta? Nu-i spune nimic... ha, ha.... păi mâine nu voi fi eu însumi la serviciu?

„O senzaţie ciudată: stau şi mă uit la omul dela birou... oare omul acesta este una cu mine? Il întreb: în ce hal ai ajuns, amice Cruceanu? Ce-i cu dunga aceia dintre sprincene? Ce-i cu ochii aceia îngheţaţi de tristeţe, ochii tăi obişnuiţi să oglindească râsul şi nepăsarea? Oare tu, omule cu chip diformat de nebunia acestei nopţi, eşti *eu?* Ha, ha!... Cât de greu e când nu-ţi mai rămâne de făcut nimic altceva decât să râzi de ţine însuţi!

„De s'ar face mai curând ziuă! Aş vrea să te văd acum. Uite, mă ridic şi mă duc la tine. Unde mi-i pălăria? Ştii... am tras din nou sertarul acela din dreapta biroului.... ha, ha... ca şi cum toată îmbrăcămintea mea s'ar afla colo... In definitiv, dece un sertar n'ar putea servi drept garderobă?... Cocoşul de afară îmi ciuguleşte urechile cu cântecul lui stupid... am să-l împuşc... vreau să... nu, nu... ba da, să-ţi mai....".

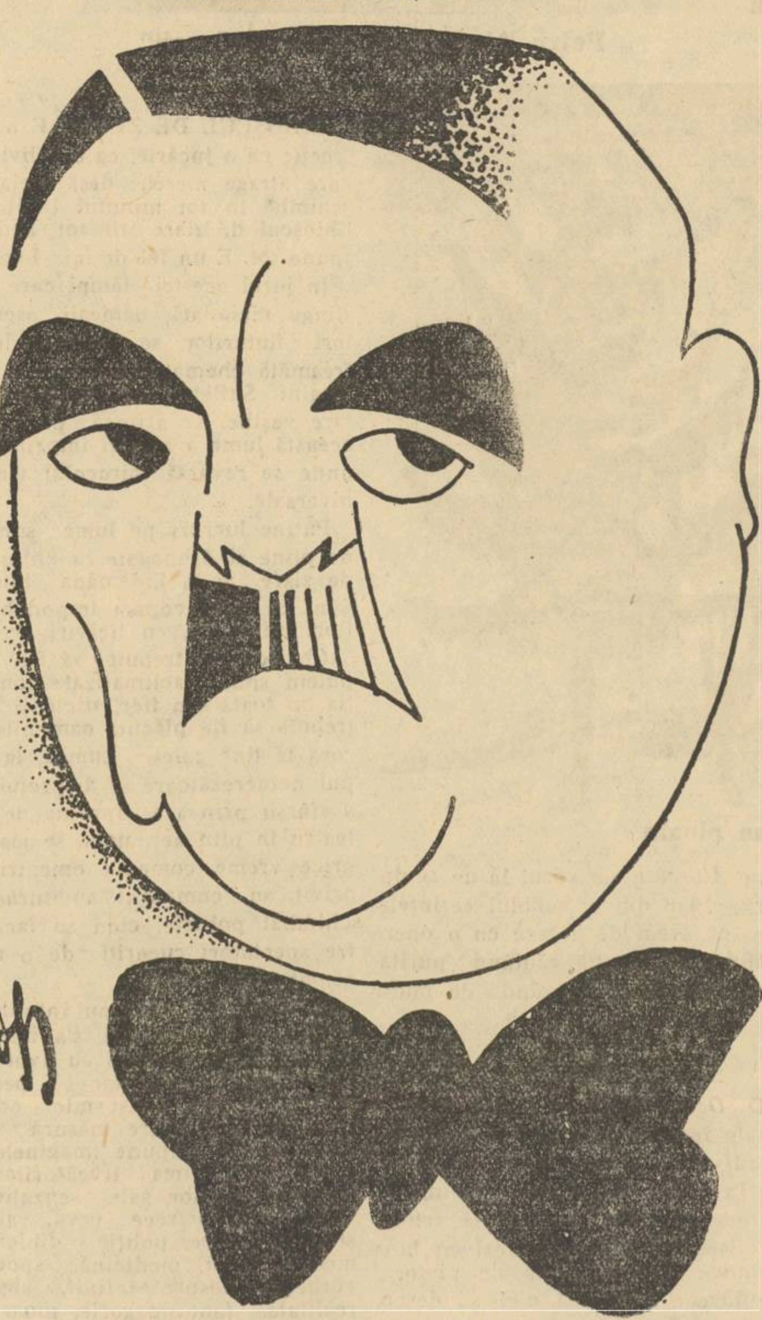
Am pus scrisoarea neisprăvită a lui Cruceanu în acelaş sertar blestemat din dreapta biroului.

Imi trecu prin minte: „Am să vă fac să râdeţi". Incercai să zâmbesc; o lacrimă pornită din străfundul sufletului sdrobit, se prelinse pe geană... In curtea vecină a isbucnit acelaş cocoş sinistru.

M'am uitat la faţa încă îmbujorată şi caldă a lui Cruceanu. Pe buzele prietenului meu încremeni un zâmbet. Parcă vrea să spună: „Cum vă place acest *număr* de-al meu?".

Da, era ultimul şi cel mai mare *număr* din viaţa lui...

SCRIITORII NOŞTRI



Tudor Arghezi

Tricentenarul lui Racine

Au nom du Pere et du Fils et du
Saint Esprit

Je desire qu'apres ma mort mon corps soit porté a
Port Royal des Champs, et qu'il y soit inhumé dans le
Cimetiere aux piez de la fosse de Mr Hamon. Je supplie
tres humblement la Mere Abbesse et les Religieuses de
vouloir bien m'accorder cet honneur, quoy que je m'en
reconnoisse tres indigne et par les scandales de ma vie
passée, et par le peu d'usage que j'ay fait de l'excellente
éducation que j'ay receüe autrefois dans cette Maison
et des grands exemples de pieté et de penitence que j'y ay
veüs et dont je n'ay esté qu'un sterile admirateur.
Mais plus j'ay offensé Dieu plus j'ay besoin des
prieres d'une si sainte Communauté pour attirer sa
misericorde sur moy. Je prie aussi la Mere Abbesse
et les Religieuses de vouloir accepter une somme de
Huit cens livres que j'ay ordonné qu'on leur donne
apres ma mort. Fait a Paris dans mon cabinet
le dixieme Octobre mille six cens quatrevingt dix
huit. Racine

Facsimilul testamentului lui Racine

Ultimul roman al Colettei

Acest ultim roman se intitulează „Le Toutounier", în el reîntâlnim pe eroina din „Duo", care de şi nu este centrul acestei nuvele destul de lungă, serveşte totuşi să ne introducă în ea. In adevăr, după moartea soţului ei se întoarce în cuibul copilăriei ei. Tatăl murise, una din surori turnează un film în nu ştiu care insulă din Antile, alte două se pregătesc şi ele să plece undeva. „Le Toutounier" este divanul vechiu, pe care surorile au dormit în copilărie şi care miroaşe a amintiri, a visuri şi a lene şi la care se întorc surorile în clipele de părăsire, ca mânate de o obscură şi îndepărtată nostalgie. „Le Toutounier" îşi are regulele şi ritul său „Ceia ce al tău e şi al meu", cuvintele lui speciale, cu care-şi dovedeşte domeniul şi existenţa:



„guezezi" şi „guezezi", formulă cu care-şi alungă surorile visurile rele, o libertate de a vorbi şi a glumi fără a râde, care nu se găseşte de cât în domeniul lui, un sânge rece aproape neturburat în ori ce împrejurare şi o mare putere de a-şi înghiţi lacrimile. E tema favorită a Colettei care e expusă şi dezvoltată într'o carte întreagă şi care se întrevede în toată opera ei: ori ce femee, în independenţa ei cea mai nelimitată, rămâne în fond o sclavă frumoasă, ruşinându-se să o mărturisească făţiş, dar bucuroasă în taină de condiţia aceasta. Dar nu precis o sclavă a bărbatului, ci sclava fiinţii lor intime: a nevoii de căldură, de tandreţă, sclavă a obiceiului şi a devotamentului.

Abia pleacă dintr'o închisoare, afirmând cu mândrie că s'a eliberat, de şi de fapt nu a făcut de cât să intre în alta, că şi începe nostalgia celei pe care a părăsit-o şi care era închisoarea tribului familial, cu primele rituri, râsetele nebuneşti, şi fără motiv aparent şi dulcea lene din „Toutounier". Cele sufleteşti se amestecă, în opera Coletei, cu cele trupeşti, într'o măsură ce nu se mai găseşte la nici un alt scriitor. Ea este acea care, pentru întâia oară şi cu o putere de redare artistică neegalată încă de nimeni, a îndrăznit să arunce o lumină orbitoare în domeniul turbure în care se formează feminitatea, domeniu pe care-l cunoaşte mai bine la femee, din experienţa proprie. Ea dezgoleşte, denunţă şi ia parte la această viaţă profundă ca judecător dar mai ales ca o complice cunoscătoare a vicleniilor, armelor şi tainicelor regale secrete ale vieţii turbure din fiinţa femeei, a sexului său. Fiece femee din cele zugrăvite de ea caracterizează şi dă pe faţă o stare din sufletul acesta adânc şi antic al femeei, căci personagiile masculine sunt mult mai puţin caracterizate şi particularizate, de cât cele femenine. Cu cât înaintează în creaţiile sale literare cu atât scrie mai sigur, dezbrăcându-se din ce în ce mai mult de amănuntele ce nu-i sunt necesare şi scriind din ce în ce mai mult din instinct. Aci e secretul scrisului său, în care nici un cuvânt nu e de prisos din fraza sa nervoasă, rapidă orice cuvânt este o trăsătură nouă, care aduce desăvârşirea în particularizarea tipului. De aceia i se îngăduie să fie senzuală, căci este fără lâncezeală, directă şi ori ce ar scrie nu devine niciodată vulgară, căci de şi e sinceră până la cinism nu este lipsită de o pudoare plină de reticenţe, dar o pudoare oare cum naturală, care e numai a ei proprie. Nu se înşeală nici odată şi nu dă îndărăt în faţa nici unei consideraţii străină de preocuparea ei, în alegerea trăsăturii unice care trebuie să redea ceia ce e comun de pildă celor trei surori din această carte, dar şi trăsătura unică care particularizează pe fie care din ele.

A APĂRUT No. 549

RADIO-Adeverul

Cu următorul sumar:

ULTIMA CLIPĂ!
Orariul Radio-jurnalului la posturile europene

PROECTE MUZICALE LA RADIO-BUCUREŞTI
De vorbă cu D. Th. Rogalski, directorul programului muzical

Masa de instrucţie Morse
Dispozitiv auxiliar practic pentru înlesnirea elevilor morsişti

C. I. T. 3 B
Montaj modern de mare randament, cu 3 lămpi la baterie 18-2000 m.

Programul posturilor europene pe săp. 26 Mart. — 1 Aprilie 1939

C. WELLS

MISTERUL AUTOMOBILULUI CENUȘIU

Domnul Peter King, domnul Peter King, se auzi chemarea repetată a picolo-ului ce aducea o telegramă.

Cel chemat, după ce citi telegrama, se duse voios în camera sa. Era bucuros că va petrece câteva zile în vila prietenului său Filip Maxwell. Vieața dusă veșnic prin hoteluri, toate diferite și totuși aceleași începuse să-l plictisească puțin. Avea acum ocazia să petreacă într'un cerc de prieteni. Se grăbi deci să plece. După o călătorie de câteva ore se opri la poarta vilei lui Filip Maxwell. Aci fu primit de o societate numeroasă între care strălucea d-ra Mildred Leslie în jurul căreia se învârtea aproape întreaga societate masculină. Sora ei, d-na Whiting făcea și ea parte din invitați Invitatul cel mai prețios însă nu sosise încă. Era lordul Clarendon care suscitase curiozitatea copilărească a prietenilor săi americani care exagerând importanța unui titlu de noblețe se pregăteau care mai de care să-l primească mai politicos. Insfârșit sosi și lordul Clarendon. Serata începu în sgomotul vesel al convorbirilor. Filip Maxwell era aproape logodit cu Mildred dar aceasta cocheta cu toți bărbații. Lordul, galant, nu se sfii să-i facă o curte puțin cam exagerată. Peter King observă cum prietenul său sufere de această ușurință a fetei. Fața lui Filip Maxwell devenise palidă și-și mușca nervos mustața. Părăsi atmosfera încărcată din jurul tinerei fete și se duse într'alt colț al salonului unde sora lui Filip, Miranda Maxwell. era adâncită într'o convorbire cu niște prieteni de ai familiei. Sosi tocmai când aceasta spunea:

— Sunt foarte îngrijată de starea lui Filip. Acum vreo săptămână a venit cu totul schimbat acasă. De atunci parcă nu mai e normal.

— Nu trebue să vă alarmați, interveni Peter King, cred că e vorba numai de gelozie. Fratele d-tale e gelos că lordul face o curte prea asiduă d-rei Mildred.

— De lord? Aș! Mai repede cred că ar putea fi gelos pe Gilbert Crane, deși acesta e unul din cei mai buni prieteni ai săi.

Peter King ar fi vrut să continue convorbirea dar apariția unei vechi prietene a sa, Irene Gardiner, îl făcu să părăsească cercul pentru a se duce în sala de dans. După ce dansă se despărți de Irene Gardiner pe care o lăsă în o verandă să contemple frumusețea serii de vară iar el se 'ntoarse în salon unde bătrânul Maxwell, tatăl lui Filip, era foarte îngrijat de starea fiului său. Peter King îl liniști deoarece în timpul dansului zărise cum d-ra Mildred și Filip se retrăseseră în bibliotecă.

— Desigur că se vor înțelege însfârșit.

— Să sperăm, zise bătrânul Maxwell puțin mai înseninat.

*

Peter King se înapoie în sala de biliard și-l zări pe Gilbert Crane într'o atitudine aproape disperată, cu fața'n mâini. Nu putu să-și dea seama care e cauza dar bănui că auzise convorbirea lui cu bătrânul Maxwell. Desigur că fusese lovit grav în sentimentele sale prin izolarea d-rei Mildred cu rivalul său în bibliotecă. Pentru a nu fi observat Peter King se îndepărtă și revenii din nou în sala de dans. Dansă cu gazda când în ușa sălii apăru Gilbert Crane cu fața cadaverică, tremurând din tot corpul.

— Doctore Sheldon, dr. Sheldon, Filip și Mildred s'au împușcat. Repede. Dr. Sheldon urmat de aproape toți invitații alergară spre bibliotecă și acolo un spectacol înfiorător li se arătă în fața ochilor: Filip zăcea mort pe podea iar la o distanță de câțiva metri Mildred. care nu dădea nici ea vreun semn de vieață.

Dr. Sheldon se îndreptă spre Filip, puse urechea la pieptu-i, îi puse o oglindă la buze apoi declară: „E mort". Se întoarse apoi spre Mildred. După câteva momente declară: Mai trăește. Telefonați imediat asistentului meu Dr. Burton să vie cu instrumentele necesare. Spuneți-i să vie cât mai repede". Apoi întorcându-se spre d. King îi spuse acestuia să îndepărteze pe invitați.

Tom Whiting și doctorul o duseră pe Mildred în camera ei. Peter King se duse pe verandă și o găsi acolo pe Irene Gardiner plângând.

— Ști ce s'a întâmplat? i se adresă acesta.

— Ce?

Peter King îi explică ceea ce se întâmplase. Nu terminase încă când Irene Gardiner scoase un țipăt îngrozitor care îl făcu să alerge pe Maxwell tatăl în acea direcție și să întrebe ce s'a întâmplat. Nu aflase nimic și cu mari reticențe și ocoluri reuși să-i povestească Peter King ce se întâmplase.

*

In camera unde se întâmplase nenorocirea lordul Clarendon, judecătorul de instrucție, detectivul Hunt și Peter King discutau asupra modalităților de a face lumină în această afacere tenebroasă.

Judecătorul de instrucție după ce cercetase totul zis:

— „Din două, una. Sau e o dublă sinucidere sau e o crimă și o sinucidere.

— Sau două crime, completă Hunt.

— Nu avem nici-un indiciu care să ne pună pe drumul adevărat. Filip Maxwell e împușcat drept în inimă. Această rană poate fi rezultatul unei sinucideri sau a unei crime.

Intră Dr. Burton care anunță că glonțul pătrunsese în șoldul drept al d-rei Mildred. Până acum ea nu scosese nicium cuvânt. I se extrăsese glonțul, însă nici atunci nu-și revenise.

In acel moment intră Tom Whiting care aduse la cunoștința tuturor că însfârșit rănita se trezise și striga mereu în neștire:

— Trage asupra mea! Trage asupra mea!

Alexandru Maxwell, tatăl sărmanului Filip, spuse:

— Dacă fiul meu a făcut asta desigur că nu era în mințile lui.

IN CĂUTAREA INDICIILOR

Ceeace li se părea tuturor neobișnuit era faptul că detunătura nu se auzise.

— D-ta domnule Gilbert Crane n'ai auzit nimic, i se adresă Peter King.

— Nu, nimic; dealtfel nimeni din casă n'a auzit nimic.

— Cum se face că v'ați îndreptat spre bibliotecă?

— Eram foarte abătut și m'am gândit să plec acasă căci muzica de dans îmi călca pe nervi și atunci m'am dus să-mi iau banjoul ce-l lăsasem pe balconul de sus

— Era cineva pe verandă? îl întrerupse Hunt.

— N'am văzut pe nimeni. Nu m'am uitat însă prea atent căci casa era plină cu oaspeți.

— Domnule King cam ce oră era când a anunțat d. Gilbert nenorocirea?

— Era ora zece jumătate, d-le Hunt. Doctorul Sheldon intră și anunță că d-ra Mildred e mai bine și că a putut să explice cum s'a întâmplat lucrurile. Ea declară că nu Filip. Mai departe n'a putut să-i mândoi împușcați de un străin ce a apărut la ușa verandei. In ceeace privește cuvintele pe care rănita le repeta erau ultimele cuvinte ale lui Filip. Mai dparte n'a putut să-i grăbească mărturia căci deveni într'o stare nervoasă care ar fi putut avea rele urmări. Declarația d-rului Sheldon îl făcu pe Peter King să examineze încă odată camera unde se întâmplase crima.

Afară de doi fluturași negri ce servesc ca garnitură de rochii nu găsi nimic. In praful verandei se găseau mai multe urme ca și când ar fi avut loc acolo o luptă.

*

Gilbert Crane fu cel dintâi care fu ascultat de judecătorul de instrucție. Părea foarte enervat.

— Ce te-a făcut pe d-ta să te duci la bibliotecă?

— După cum am mai spus-o dorința de a pleca deoarece eram abătut. Am vrut să-mi iau rămas bun și dela Mildred pe care o știam în bibliotecă. Am intrat și...

— Nu mai era nimeni în cameră?

— Nimeni.

— Ești sigur de asta?

— Știu sigur că nimeni nu era acolo.

— Poți să-mi spui cam la ce oră s'a întâmplat nenorocirea.

— Da căci era 10 și 20 când am trecut prin fața ceasului celui mare de jos

Fu chemat dr. Sheldon.

— D-ra Mildred e împușcată?

— Da, în coapsă. In cădere s'a lovit cu capul de masă. Glonțul l'am extras: avea calibru 3,8. Revolverul pe care-l ține în mână d-ra Mildred are tot calibrul 3,8.

— Ați extras și glonțul cu care a fost ucis Filip Maxwelle?

— Da, avea tot 3,8 calibru.

— Era de mult împușcat când a fost descoperit?

— Nu așa de mult căci corpul era încă cald.

Când doctorul își termină mărturia fură cercetate toate persoanele dacă au auzit vreuna detunăturile. Spre mirarea tuturor d-na Maxwell spuse:

— Am auzit două detunături. Exact la ora zece. Mă pregăteam să merg la culcare dar deoarece auzi și mai departe muzica de dans m'am liniștit crezând că mi s'a părut.

— La zece deci?

— Da!

— Asta se potrivește cu observațiile d-tale d-le Sheldon

— Desigur.

ALTE MĂRTURII

Fu ascultată Irene Gardiner.

Unde ați fost aseară între ora zece și zece și jumătate.

— Pe veranda de sus, răspunse ea cu o voce ușor voalată.

— Erai singură acolo?

— Puțin timp a fost și d. Peter King apoi am rămas singură.

— Ați văzut vreun strein pe verandă?

— Nu.

— Ați rămas toată vremea acolo?

M'am plimbat câțiva pași la dreapta și la stânga.

— Nu cumva v'ați îndreptat spre partea de nord a verandei?

— Nu, așa departe, nu.

Peter King se pare că surprinsese o privire între martoră și Gilbert Crone.

Veni la rând lordul Clarendon.

— Unde ați fost în timpul crimei?

— Am fumat o țigară și m'am plimbat pe verandă.

— In ce loc? Acolo unde e biblioteca?

— Da.

— Ați văzut pe cineva care să nu facă parte dintre invitați.

— Nu. Am văzut un automobil care se depărtă cu cea mai mare viteză de lângă casă.

— Ați văzut pe cineva în automobil?

— Clar nu; Puteau să fie trei sau patru bărbați. S'a depărtat de altfel cu iuțeală astfel că n'am putut să observ prea bine. După ce fură ascultați ceilalți invitați care nu dădură nici o lămurire în plus judecătorul de instrucție părăsi locuința d-lui Maxwell.

Peter King se întâlni cu Gilbert Crane pe care-l întrebă dacă nu cumva știe ce rochie a purtat Irene Gardiner în seara crimei.

— Nu știu și nu mă pricep la toaletele femenine, răspunse acesta enervat.

— Ce rochie a purtat eri Irene Gardiner? se adresă de astă dată Peter King către d-na Maxwell.

— Irene? A purtat o splendidă rochie roză.

— Era garnisită cu fluturași negri?

— Nu era toată roz.

CURIOASELE DECLARAȚII ALE D-REI MILDRED

Judecătorul de instrucție ceru apoi să fie adusă d-ra Mildred care singură ar mai putea aduce oarecare lumină în tenebroasa crimă.

Deși slăbită bolnava își începu spovedania:

— Filip Maxwell și eu stăteam de o bună bucată de vreme în bibliotecă când apăru un bărbat.

— Un moment, iertați-mă că vă întrerup, zise judecătorul. Dar ce vorbeați cu Filip Maxwell?

— Trebue s'o spun? Imi făcea o cerere în căsătorie.

— Și d-ta?

— Il refuzasem odată. Acum vroia să-mi spuie ceva ce m'ar fi hotărît la acest pas când a intervenit acel străin...

— Un moment. Unde ați stat în acea clipă?

— Lângă birou și verandă.

— Deodată am zărit pe cineva în verandă.

— Și cine era?

— Un bărbat într'o manta de călătorie. Păși imediat în pragul camerei și ținea în mână un revolver cu care-l amenința pe Filip.

— Și d-ta ce-ai făcut în timpul ăsta?

— Eu. nimic. Am rămas ca înlemnită.

— Și Filip Maxwell?

— După ce-și fixă câteva momente dușmanul smulse sertarul și scoase un revolver. In acel moment l'am auzit strigând: „Trage asupra mea! trage asupra mea".

— Credeți deci că Filip știa cine-l împușcă?

— După tonul cu care strigase e sigur. Nu mai știam ce să fac. Aveam o dorință imensă de a face să înceteze împușcăturile când fără să știu ce fac apucai de pe birou o călimară plină cu cerneală și o aruncai în intrus. Nu-l nimeri. Apucai apoi un cal de bronz foarte greu și-l aruncai cu toate forțele disperării.

— Sunteți sigură că ați aruncat cu lucrurile astea grele?

— Foarte sigură. După aceia Filip căzu lăsând să scape revolveru-i din mână. M'am aplecat, am luat revolverul și deși nu mai ținusem niciodată un revolver în mână am țintit asupra agresorului. Altceva nu mai știu căci simții o durere îngrozitoare și mă prăbușii.

— Ați putea să ne descrieți pe acest necunoscut?

— Nu pot să spui prea multe. Purta haine de călătorie și ochelari de praf. Nu i se vedea aproape deloc fața.

*

Detectivul Hunt și Peter King studiau îndelung fluturașii negri găsiți de acesta din urmă și se întrebau care să le fie oare semnificația.

— Credeți că este vorba de o femeie?

King dădu din umeri: D-ra Gardiner a fost în balcon și spune că n'a văzut pe nimeni.

Ceea-ce nu-mi pot explica e declarația d-rei Mildred care pretinde că a aruncat călimara și greoiul cal de bronz. Știm prea bine că acestea au fost găsite la locul lor.

— Singura explicație e poate că Mildred nu mai e în deplina ei facultate mintală. Are halucinații. I se pare că vede lucruri care numai închipuirea ei bolnavă și exaltată le plăsmueste.

Petre King nu putu să doarmă toată noaptea chinuit de misterul călimării și calului de bronz aruncat. Ceru d-rului Sheldon să-i dea voie să mai aibă o convorbire cu d-ra Mildred. Ea susținu cu încăpățânare că aruncase călimara și calul de bronz. Și dacă acestea au fost găsite la locul lor s'a întâmplat ceva supranatural. Deși King insistă arătând că nu se găsise nici o picătură de cerneală pe covor totuș ea continuă să susție cele arătate dela început.

Se hotărî să mai examineze încă odată camera poate va găsi ceva urme.

După o amănunțită examinare a covorului găsi câteva pete roșii de cerneală.

*

Detectivul Hunt aduse tocmai cu el o servitoare căruia îi lua un interogatoriu.

— Hai spune cum s'a întâmplat? zise el.

— A doua zi după moartea stăpânului am fost trimeasă să mătur. Intre verandă și bibliotecă am găsit smarandul acesta. Il scoase din sorț.

Pe smarald se putu citi insignele lordului Clarendon, distinsul oaspete britanic.

— Pe când îl ridicam, continuă slujnica, am alunecat și am căzut.

— Astfel se explică cine era străinul asasin, spuse Hunt.

— Nu te grăbi. Am văzut smaraldul acesta atârnând de lanțul ceasornicului lordului la ora nouă.

— Cum îți explici atunci că deși la ora 9 seara piatra e în posesia lordului, deși acesta declară că n-a fost în camera crimei și în seara aceia totuși a doua zi dimineață piatra e găsită de servitoare în cameră. Când detectivul întrebă de lordul Clarendon i se spuse că acesta plecase chemat de afaceri urgente la New York și că îi pare rău că nu poate asista la înmormântare.

IN URMĂRIREA LORDULUI CLARENDON

Imediat detectivul Hunt se interesă unde stătuse lordul Clarendon. I se răspunse că la hotel Astoria.

— Trebue să plec neapărat la New York, reluă detectivul. Și-a luat rămas bun dela Mildred?

— Nu, căci ea e din nou bolnavă. Din nou a avut febră. I-am spus toate acestea lordului Clarendon și imediat după aceia mi-a anunțat că pleacă, răspunse bătrâna doamnă Maxwell.

După șase ore de călătorie detectivul obosit se afla în halul hotelului Astoria. Așteptă până la miezul nopții. Lordul nu se întorsese din oraș. A doua zi întrebă din nou de lord. I se spuse că nu s'a întors la hotel. Cu ajutorul unei servitoare a hotelului reuși să viziteze camera lordului. Aci găsi o invitație adresată lordului mototolită și aruncată în coșul cu hârtii. O citi și din ea înțelese că lordul fusese invitat de către un domn Pancer.

Sună la locuința acestuia și întrebă dacă lordul Clarendon a sosit.

— Da a sosit dar a plecat la pescuit cu stăpânii, zise servitorul.

— Și unde au plecat?

— La Montank. Vor sosi abea pe la patru după amiază.

Detectivul luă trenul și plecă spre localitatea Montank. D-na Pancer îl primi și când află scopul vizitei îi spuse că lordul a plecat tocmai la New York chemat de o afacere urgentă.

La șeapte seara fu din nou în fața hotelului Astoria și de data asta lordul însuși îl primi cu un zâmbet amabil.

— Ce faci aici, d-le Hunt? i se adresă acesta.

Detectivul se uită jur împrejur zăpăcit și nu știa ce să răspundă. Lordul îl scoase din încurcătură.

— Dacă n'ai mâncat; fii oaspetele meu, astăzi.

Detectivul acceptă și fără o prea mare introducere se adresă lordului:

— Am venit aci special să vă caut. Acest Smarald vă aparține și a fost găsit în camera unde a fost asasinat Filip. Pe de altă parte ați declarat judecătorului de instrucție că n'ați fost în bibliotecă. Nu ridic nici o acuzare. Vreau numai să-mi dați oarecari lămuriri.

— Tocmai asta e mai rău. Nu pot.

— Cum pretindeți că nu știți cum a ajuns smaragdul acolo?

— N'am spus asta. Am spus numai că nu pot să vă lămuresc.

— Lord Clarendon trebue neapărat să cunoaștem acest lucru.

— Cu ce drept?

— In interesul justiției și dreptății.

— Ceea ce pot spune e că nu l'am ucis pe Filip și nu știu cine l'a ucis. Nu pot spune mai mult pentru că nici eu nu știu cine e făptașul și nu vreau ca vreun nevinovat să sufere din cauza asta.

— Te rog să-mi spui ce știi și îți promit că nu o voi utiliza de cât atunci când va servi la descoperirea adevăratului asasin.

Lordul Clarendon declară:

— In acea seară am dansat cu d-ra Mildred. Zării smaraldul atârnând de lanțul ceasornicului și-mi spuse că în America nu se poartă astfel de bijuterii de lanțul ceasornicului. Mi-l desprinse și-l luă ea.

— Ca dar?

— Da. Mă simțeam atras de d-ra Mildred și-mi pierdusem puțin capul. Atârnă smaraldul de un colier ce-l avea în jurul gâtului. Desigur că a pierdut smaraldul când s'a aflat în bibliotecă. Sau, poate, a aruncat cu el după asasin. Căci o apucase o adevărată frenezie a aruncării.

— Credeți că Mildred e făptașa? i se adresă deodată detectivul.

— Nu cred că e asasină dar am impresia că știe cine l'a asasinat pe Filip.

— Ce te face să crezi asta?

Faptul că m'a rugat să nu pomenesc nimic de automobilul ce l'am văzut depărtându-se pe când fumam o țigaretă pe verandă. Erau cam vreo patru persoane. Putea să fie cam zece și zece când l'am văzut. M'am întors în sala de dans și nu mă mai gândi la automobil. La zece jumătate veni Crane și ne anunță nenorocirea. După mine lucrurile s'au întâmplat astfel: Criminalul a venit în acea mașină împușcă pe tânărul Maxwell și fugi. Cred că întreaga crimă a fost bine pregătită de criminal. Și mai cred că Mildred l'a recunoscut pe criminal ceeace l'a făcut să tragă și asupra ei.

Ceeace nu e de înțeles e faptul că d-ra Gardiner se afla tocmai acolo pe unde a venit criminalul.

— Atunci e sigur că și dânsa l'a văzut când a intrat în bibliotecă.

— Vorbind sincer credeți în mărturia d-rei Mildred?

— Nu cred. Și aceasta-i cauza pentru care am plecat. Când am auzit că are din nou febră mi-am dat seama că va fi mai liniștită când voi pleca.

— Acum pentru că m'ați clarificat complect ce să fac cu smaraldul? Să vi-l dau înapoi sau credeți că aparține d-rei Mildred.

— Din moment ce l'am dăruit nu mai e al meu.

*

După îndelungi cercetări se află că într'adevăr un automobil întocmai cu cel descris de lordul Clarendon fusese văzut gonind cu cea mai mare viteză în direcția Hamilton.

Inăuntru se aflau patru persoane Un oarecare Allen zărise automobilul gonind cu cea mai mare viteză din direcția vilei lui Maxwell. Un hangiu declară că automobilul se oprise câteva momente și șoferul întrebă unde e vila Maxwell.

— Ai putea să ne descri automobilul?

— Era un automobil lung în care erau patru tineri. Numărul n'aș putea să vi-l spun; ceea ce însă sunt sigur e că cifra 3 și 6 exista.

— Călătorii trebue să fi înoptat pe undeva, zis detectivul Hunt.

Se telefonă tuturor hanurilor din iur și în sfârșit un hangiu din Millville declară că dintr'un astfel de automobil descinsese patru călători iar unul din ei se înscrise în registru sub numele de James Mordaunt și însoțitorii.

*

A doua zi dimineață detectivul Hunt plecă spre Milville. Irene Gardiner împreună cu King îl însoțeau pe detectiv. Se opriră la hotelul Alsace cu al cărui stăpân, d. Halkett avuseseră convorbirea. Le dădu imediat informațiile cerute. Doi dintre călătorii din automobil se numeau Greene, bărbatul înalt din vest Hudson și șoferul Hopkins.

— Despre Hudson am vrea noi să știm mai multe? Cum se mai numea?

— John Hudson

— Cât de mult au stat? întrebă detectivul.

— Numai peste noapte. Au venit Luni la miezul nopții și au plecat a doua zi dimineață.

— Unde?

— Precis nu pot să vă spun, dar cred că s'au îndreptat spre New-Jersey. I-am auzit vorbind de Atlantic City și Cap May.

Detectivul mai puse câteva întrebări la care hotelierul răspunse evasiv.

Il rugară ca să telefoneze imediat dacă cumva se va întoarce automobilul cenușiu. Plecară înapoi la castel. Acolo povestiră rezultatele anchetei lor la Milville. Spre surpriza generală, când detectivul pomeni numele de John Hudson, fața d-nei Whiting deveni palidă, iar mâinile-i tremurară spasmodic.

— John Hudson... Juggins... Asta-i omul.... Credeți-mă el e cel ce l'a asasinat pe Filip al nostru. In sfârșit, s'a găsit asasinul... Izbucni în sughițuri și plângea necontenit.

După o tăcere prelungită, d-na Maxwell explică: „Acest Hudson sau Juggins cum îl numeau băieții, a fost coleg de Universitate cu Filip. Nu se puteau suferi. Totuș, nu cred să fi venit aci și să-l fi împușcat. Nu, nu ați găsit încă pe asasin.

In românește
M. SĂVEANU

(Continuare în pag. 8-a)

MISTERUL AUTOMOBILULUI CENUŞIU

(Urmare din pag. 7-a)

— Ceeace este curios, e că duşmanul fiului dvs. se afla în momentul crimei în vecinătatea casei dvs., reluă detectivul. Domnul Maxwell adăugă:

—Nu e destul o ceartă dintre studenţi ca să se comită o crimă. Şi afară de asta nu s'au mai văzut de cinci ani.

— Nu puteţi şti d-le Maxwell. Trebue să găsim pe acest Hudson.

Cu aceste vorbe se depărtară. Detectivul Hunt merse în salon unde d-ra Lathrop îngrijitoarea d-rei Leslie îl primi şoptindu-i misterios:

— Trebue să-ţi vorbesc, d-le Hunt. Iţi voi destăinui un mare secret.

— Care?

— D-ra Irene Gardiner a expediat o scrisoare astăzi d-lui Hudson.

— Ce?

— Nu ţipa aşa că se aude dincolo. Deci sunt amândoi complici.

— Ştii oare adresa?

— Scrisoarea avea pe ea localitatea Cap Mary.

Se despărţiră după ce detectivul o rugă să nu pomenească nimic despre aceasta. După câteva momente se afla lângă d-ra Gardiner. Fără vreo introducere îi puse următoarea nîtrebare:

— Am descoperit că ai scris o scrisoare d-lui John Hudson.

— N'am dreptul să [illegible] cui vreau?

— Sigur. Dar când scrisoarea poartă adresa unui om pe care-l căutăm, am şi eu dreptul să te întreb pentru ce ne-ai ascuns această adresă.

— Cu acelaş drept cu care îmi pui o asemenea întrebare îi răspund şi cu că n'am să-ţi dau nic o lămurire

Vocea-i avea o nuanţă tăioasă şi mândră. Se retrase fără a mai învrednici pe detectiv cu o privire.

Deabea se ridicase detectivul Hunt de la masă când fu chemat de Milville la telefon şi i se anunţă că automobilul cenuşiu sosise din nou. Au hotărît să plece spre Filadelfia dar în urmă s'au răsgândit şi vor rămâne peste noapte la hotel. Detectivul se pregătea să plece spre Milville când îngrijitoarea oprindu-l îi spuse: Trebue să vă anunţ că şi aseară d-ra Gardinier i-a scris lui Hudson dar de data asta la Milville.

Când sosiră la Milville hotelierul le spuse că oaspeţii lui au plecat deşi a încercat totul să-i reţină.

— Incotro s'au îndreptat?

— Spre Filadelfia.

Detectivul întoarse automobilul şi începu să gonească cu cea mai mare viteză în direcţia luată de misteriosul automobil cenuşiu.

Curând zăriră automobilul. O goană nebună se iscă între cele două automobile. Se vedea bine faţa conducătorului maşinei. O împuşcătură răsună. Maşina detectivului se opri. O pană de motor îl făcu să înceteze urmărirea şi să se întoarcă la castel. Imediat detectivul o rugă pe d-ra Gardiner să-i acorde o convorbire.

— Domnul King şi cu mine am ajuns la concluzia că John Hudson este asasinul.

—Şi eu sunt foarte sigură că nu e. Şi ceea ce-i mai mult pot s'o dovedesc.

— Puteţi s'o dovediţi?

— Da. Dar înainte vă rog să-mi spuneţi ce i s'a întâmplat.

— Nimic e teafăr, sănătos, pe drumul spre Filadelfia.

— In cazul acesta vă pot spune. Sunt împrietenită cu el de mulţi ani. Săptămâna trecută m'a căutat acasă la New York şi i s'a spus că sunt la castelul Maxwell. Tocmai făceam o plimbare cu automobilul în regiune şi la rugămintea lui Hudson au venit la castel. Inainte îmi scrise că ar vrea să-mi vorbească fără să dea ochi cu Filip. I-am răspuns că-l aştept pe verandă.

*

A venit pe la ora 10. A stat vreo două minute şi a plecat. Asta-i tot.

După o scurtă examinare detectivul Hunt îşi dădu seama că d-ra Irene Gardiner nu spune tot ceeace ştie. Descoperise o rochie neagră în garderoba ei dela care lipsea tocmai fluturaşii negri găsiţi în camera crimei. După o matură gândire se hotărî să mai vorbească odată cu martora aceasta importantă.

— Aţi putea să ne explicaţi cum se face că fluturaşii aceştia negri de la rochia d-tale au ajuns în camera crimei? Te rog, d-ră Gardiner, spune însfârşit adevărul.

— Ai dreptate. Da, am fost în verandă lângă bibliotecă.

— La ce oră?

— Nu ştiu. Inainte însă de a veni d. Hudson şi cu zece minute înainte de a fi sosit d. King.

— Si ce ai văzut în bibliotecă.

— Am văzut pe fereastră că Filip şi Mildred zăceau pe podea şi un bărbat încerca să-i puie în mână un revolver.

— Cine era bărbatul?

— Gilbert Crane.

— Poti s'o juri că i-a pus revolverul în mână. Poate că încerca să i-l scoată.

— La asta nu m'am gândit.

In cursul nopţii cu toate protestările sale Gilbert Crane fu arestat ca autor al asasinatului.

Detectivul Hunt avea totuş o îndoială. Nu-l credea pe Gilbert capabil de o asemenea crimă

După cercetări asidue ajunse la concluzii extraordinare. Se duse imediat la bătrânul Maxwell şi o convorbire foarte agitată avu loc între ei. Insfârşit bătrânul mărturisi:

— „Acum 25 de ani trăiam împreună cu fratele meu John în California. Fratele meu se căsători şi puţin timp după naşterea lui Filip muri el şi apoi soţia lui. Cu ajutorul banilor fratelui meu mi-am continuat afacerile. Cu timpul muri singurul ce cunoştea originea averii mele notarul fratelui meu. Imi mergse bine dar priveam cu teamă faptul că voi trebui să-i dau nepotului meu această avere. Il văzui într'o zi pe Filip aplecat asupra unor documente pe care le păzeam cu grijă. Imediat se transformă. Imi făcu cunoscut că ştia adevărul... Mă hotărîi să mă sinucid. Seara purtam acum revolverul la mine. Voiam să fac acest lucru în salon şi trecui prin bibliotecă unde văzui pe Filip vorbind cu Mildred. Simţi că-mi era rece şi luai fără să vreau mantaua lui Gilbert intrai înăuntru. Filip mă recunoscu, Mildred nu, deoarece aveam ochelarii de praf.

— Aţi umplut din nou călimara?

— Da.. noaptea... şi calul de bronz După aceia bătrânul şovăi câteva momente. Ar fi vrut să continuie mărturisirile. Dar nu mai putu căci se prăbuşi pe parchet în nesimţire. Doctorul chemat imediat constată că murise.

In româneste de
M. SAVEANU

Noua literatură germană

O engleză care a trăit în Germania ultimii ani ai Republicii dela Weimar, povesteşte o scenă tipică, petrecută în unul din acele Hanuri ale Tineretului, clădite pentru aşa zişii „Wandervögel" şi care din 1925 au venit fiecare de propagandă hitleristă. Era în 1930 şi un grup de tineri rassişti cântau, acompaniindu-se cu ghitara. Engleza i-a rugat să cânte „Lorelei". S'a făcut deodată tăcere, până ce o fetişcană de 16 ani luându-şi inima în dinţi îi răspunse cu glas tăios: „Nu, nu aprobăm romanţele din secolul al XIX-lea".



SUDERMANN

Ce cântă fata aceea de 16 ani şi milioanele sale de semene? Cântecele generaţiilor de atunci şi până azi sunt acele strânse în broşure de unii ca Heinz Kindermann, cu un nazist cu trâmbiţa la gură pe copertă şi adunate din opera a vre-o şaptesprezece versificatori în viaţă, purtând titlul: cântece pentru tineret şi adunate sub următoarele rubrici: „Reînvierea Reichului", „Moştenirea sfântă", „Renaşterea Sufletului", „Noua semnificaţie a sufletului german", „Corul Germanilor de la graniţă şi din străinătate" — Poeţii care au dat materia acestei broşuri fac parte încă din generaţia pe care Kindermann, o denumeşte în prefaţa broşurei, generaţia din cele două Reichuri.

Cânturile adunate de Baldur von Schirach, şeful Tineretului hitlerist german şi Eberhardt Wolfgang Möller, care a luat parte ca şef de secţiune la „pussch"-ul naţional socialist, sunt cu adevărat cântecele generaţiei actuale. Aceştia şi-au asimilat complect concepţia supra individualului şi sentimentul de aversiune pentru tot ce este „eu" în loc să fie „noi".

Unele din vechile cantilene germane sunt simple ca nişte poezii pentru copilaşi, misterioase ca o suflare venită de dincolo de viaţă. La aceştia nu mai există sforţare dureroasă de a se adopta unor concepţii noi. Ei se inspiră din acel sentiment al universului din care s'au inspirat toţi „marii germani", „visătorii lui Dumnezeu". Dar de o asemenea literatură nu se pot folosi tinerii nazişti, căci nu este „aprobată" de conducătorii putsch-ului!... In adevăr „noi" al lui Rainer Maria Rilke, impregnat de misticismul interdependenţei universale, nu se potriveşte de loc cu „noi" al rassiştilor, mărginit la sentimentul clanului sau al tribului.

In poemele tineretului de azi se găseşte cu totul altă metafizică de cât în vechile „lieduri" germane. Sunt alte ritmuri originale, sonorităţi mai îndrăzneţe şi în modul minor.

Cel mai talentat dintre cei tineri, după cât se spune, ar fi Gerhardt Schumann, care compune cuvintele odată cu muzica.

Dar adevărata literatură nouă în Germania este cea dramatică, pentru că teatrul exercită cea mai puternică influenţă asupra mulţimilor. Naziştii consideră epoca lor ca una ce a preînoit arta teatrală şi a creat o nouă eră dramatică, a treia epocă a teatrului german,

Rămâne a cerceta acastă lature într'un număr viitor.

Is. Sd.

A APĂRUT | Excelenta publicaţie lunară | A APĂRUT

MAGAZINUL

NUMĂR SPECIAL DE PAŞTI

CUM SE SĂRBĂTOREA

PAŞTELE, ODINIOARĂ, IN ROMÂNIA

Casanova şi Cagliostro fac minuni
Drama stelelor apuse
Miami, paradisul pământului

Hai, să dansăm până'n al 7-lea cer
Dragoste la prima vedere
Indiscreţii din lumea teatrelor

Revista lumii selecte No. 99

E S C U...
Comedie în 3 acte de TUDOR MUŞATESCU

160 PAGINI
30 Lei

Nuvele, schiţe, modă feminină, jocuri distractive, etc.



EXPOZIŢIA OPEREI LUI LEONARDO DA VINCI

Joi 9 Mai viitor se va deschide la Milan „Expoziţia lui Leonardo da Vinci", în care va fi expusă întreaga manifestare a acestui „geniu" în artă, literatură şi ştiinţă, a cărei urme se mai găsesc astăzi în muzee, colecţii publice şi particulare. In acest scop s'au fotografiat desenele sale de Windsor, precum şi o lucrare a unei noui ediţii revizuită şi comentată a publicaţiei Literary Worcks of Leonardo da Vinci" care va ieşi din tipografiile dela Oxford University Press, la 20 Aprilie viitor. Autorităţile italiene au contribuit deasemenea la fabricarea unei noui ediţii a operei lui Jean Paul Richter apărută în original la 1883 şi rămasă în afară de orice publicitate până în prezent.

Richter care a murit în Elveţia la 1937, şi-a consacrat ultimii ani la revizuirea acestei opere în care a încorporat nu numai studiile sale ci şi acele



LEONARDO

ale altor spacialişti, alcătuite în ultimii cincizeci de ani ai epocii noastre. In lucrările sale a fost mult ajutat de fiica sa Soma A. Richter, care a revăzut corecturile şi-a tradus „Paragone", faimosul tratat de pictură părut pentru prima oară în limba engleză. Lucrarea lui Richter va fi în două volume şi ediţia va avea un număr „limitat" de exemplare.

O biografie populară, sub formă de biografie romanţată, este cartea d-nei Antonina Vallentin, care tradusă de Dickes (edit. Gollanz) are un succes formidabil în America. Aceastá biografie nu este atât de dramatizată ca acea din „Precursorii" lui Merejkowski, destul de cunoscută în Franţa şi la noi, dar este mult mai bogată în amănunte şi suferinţe istorice şi mult mai aprofundată în psihologia lui Leonardo el însuşi. Bine înţeles că are unele lipsuri, în special acel ton de siguranţă, propriu biografiei romanţate, care nu cadrează cu îndoielile şi scepticismul ci planează încă asupra multor probleme din viaţa şi personalitatea marelui italian. Ea ştie însă foarte bine să facă deosebirea între ceeace e „legendă", „mit", „glumă" şi realitate, iar parteo în care vorbeşte despre formarea şi experienţa technică a tinereţei lui Leonardo este foarte bine studiată şi nu lasă nimic de dorit. Tot astfel şi în ceeace priveşte analiza operei lui Leonardo da Vinci, în care procedează, adresându-se mai mult la referinţa opiniilor competinte decât la propriile sale păreri. Descriind pe Monna Lisa, Antonina Valentin face să reiasă transfigurarea pe care marele artist a impus-o trăsăturilor acestei frumuseţi femenine burgheze, pentru a încorpora în trăsăturile ei individuale aspiraţia omului spre „taina veşnică a feminităţii", pe care toate sufletele o caută sub întruchipările omeneşti. Această feminitate tainică, adâncă, nemai bănuită sub sănătoasa, animaliceasca şi uşor adormita ei sensualitate a soţiei lui Francesco del Giocondo, a fost o revelaţie pentru artist care nu mai era atât de tânăr şi cunoştea încă prea puţin femeia. Despre zâmbetul Giocondei însă, autoarea vorbeşte ca de o obsesiune obişnuită a poetului. Il găsim în multe din terracottele sale fluturând pe buzele femeelor al căror bust l-a realizat, apoi chiar pe buzele Sfintei Ana şi era poate o sugestie a mediului în care trăia Leonardo, căci el se bănuie şi în lucrările din atelierul lui Verrochio.

Antonina Vallentin explică în chip rezonabil şi mizantropia lui Da Vinci prin aceea că a fost crescut fără iubirea de mamă, fiind orfan, şi sub bănuiala că ar fi fost un pervertit, bănuială a cărei zadarnicie nu a putut-o dovedi nici odată. Impresiile sale au fost de sigur cu atât mai violente cu cât reacţiunile sale au fost mai reţinute, printr'un fel de timiditate excesivă, tocmai din cauza marei sale susceptibilităţi, susceptibilitate care se vădeşte şi în pictura sa şi care-i dă caracterul de extremă îngrijire în technică, impusă de faptul că ea s'a produs în aceeaşi epocă cu acea a lui Michel Angelo şi şi Rafael.

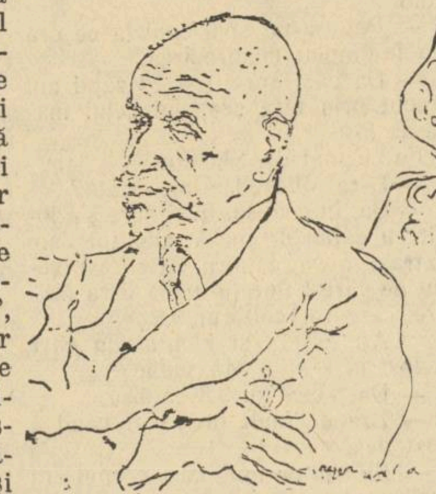
Cartea Antoninei Vallentin trebue neapărat citită în original, fie în traducerea engleză ca un fericit comentariu al expoziţiei din Milano.

Moartea unui filosof

A murit Lucien Levy Brühl unul din cei mai de seamă filozofi şi sociologi contemporani.

Lucien Levy Brühl n'a fost însă o calitate şi simplitate clasică au fost traduse şi răspândite pe tot globul. Cele mai celebre sunt: „Morala şi stiinţa moravurilor", „Funcţiunile sociale în societăţile primitive", „Sufletul primitiv", „Mentalitatea primitivă", „Supranaturalul şi Natura în mentalitatea primitivă'.

A fost membru al Institutului Franţei şi Profesor la Şcoala Normală Superioară.



Din iniţiativa lui s'a creat „Institutul etnologic" de pe lângă Universitatea din Paris.

Ducien Levy Brühl n'a fost însă numai un strălucit om de ştiinţă ci s'a considerat întotdeauna un cetăţean al umanităţii şi n'a lipsit niciodată din rândurile acelora cari luptau pentru înfrăţire.

Ştiinţa a pierdut un ilustru reprezentant iar omenirea un mare fir al ei

MALDOROR

De la 1880 încoace trei sunt acei ce orientează inspiraţia poetică în lumea contimporană: „Baudelaire", „Verlaine" şi „Mallarmé" şi au cea mai mare influenţă asupra imaginaţiei estetice a epocii, asupra sufletului estetic al lumii contimporane. „Bolnav de groază" în faţa omului, ca şi în faţa lui Dumnezeu, un poet de 20 de ani, „Contele de Laubréamont", se încoronează într'un personaj „Maldoror", înzestrat cu o conştiinţă ce nu-i îngăduie nici un fel de compromis şi care, din cauza imposibilităţii de a se adapta vieţii de toate zilele, încearcă să distrugă, în poemele sale, şi divinitatea şi umanitatea cu o mânie furtunoasă, din care se vede totuşi cât de pătimaş este el legat de aceste principii veşnice, pe care vrea să le distrugă pentru că e convins de falsitatea cu care omenirea le spurcă, încercând a se preface că le primeşte.

„Am cântat Răul", zice el într'o scrisoare, „aşa cum l'au cântat poeţi ca Mickiewicz, Byron, Millon, A de Musset, Baudelaire etc. Fireşte că am exagerat puţin diapazonul pentru a creia „ceva nou", în înţelesul acestei sublime literaturi, ce nu cântă desperarea de cât pentru a apăsa pe cititor ca să-l facă să dorească „binele" ca singurul loc al sufletului său". Ceiace spune Lautréamont, în prefaţa poemelor sale, se desprinde de altfel şi din bucuria sombră cu care sunt compuse diferitele epizode sadice şi sacrilegii, din „Maldoror", din mânia indignată cu care poetul îşi întoarce faţa şi de la Dumnezeul personal din Biblie şi de la cultul „Omului" instaurat de Enciclopedie, cerând cu tărie „revenirea la Budha, la Confucius, la Socrates şi mai ales la Christ şi anume la acel Christ care cutreera satele flămând şi însetat"

După o perioadă de 20 de ani de artă senzuală, preţioasă, însetată de delicateţe morbide, putredă de rafinamente şi complicaţii, plină de exotism afectat, de visuri fără temeiu, fără viaţă reală, cu personagii istovite şi puhave, ca nişte covoare cu chipuri simbolice, din acea beţie de artă, bolnavă şi otrăvitoare, menită a descompune creerul omenirii, ca o beţie de opium şi o atmosferă de paradis artificial. In realitate, deci, poezia lui Lautréamont, puţin cunoscută până în prezent când operele sale „complecte" apar „aproape" în întregime, în ediţie G. L. M. cu o prefaţă de André Breton, o încercare bibliografică şi un ansamblu de judecăţi critice, ne va îngădui să înţelegem această „mişcare de reacţiune" a poeziei contimporane şi a psihologiei poeţilor formaţi sub influenţa sa, indicându-ne punctele ei de ochire, influenţele şi temele operei lor de versificare într'o operă mai compactă, mai puţin bogată şi variată de cât a lui Rimbaud şi poate pentru aceasta mai ferită de falsificare şi denaturare.

Incă din primele versuri Maldoror, eroul adresează lui Dumnezeu aceste cuvinte: „Arată-mi un om bun!.. Dar dă-mi, în acelaş timp, şi puteri îndoite, căci, la vederea unui astfel de monstru, aş putea muri de mirare!.. mor oamenii şi de emoţii mai slabe"..!

E în acest poem maniera bufonă şi voluntar simplistă a procesului dialectic care caracterizează gândirea lui Lautréamont — „Maldoror" va putea fi citit în întregimea compoziţiei şi autorul său va lămuri mersul evoluţiei poeziei contimporane, furia sa distructivă împotriva aerului viciat al unei literaturi fabricată în mobilierul galic şi japonez al epocei şi în saloanele închise, cu vitralii, orchide, colecţii de arme, şi antichităţi, silind arta şi literatura să-şi deschidă orizontul spre natură şi spre bucuriile ei sănătoase şi robuste.

IZ. SD.

Tineretul american

B. Dussane, de la Comedia Franceză care a ținut un curs, în toamna trecută, la colegiul mixt din Middleburg își spune impresia adusă de acolo: „America" spune ea într'o conferință, „este mare", adevăr „à la M-sieur de la Palice", dar un adevăr pe care-l uită foarte ușor cel ce vorbesc despre cele văzute în treacăt. „Să ne amintim, deci, zice d-na Dussane că numai Statele Unite din America sunt de 17 ori mai mari de cât Franța". O mărturie deci nu poate avea valoarea de cât pentru colțul de lume văzut de un călător, mai ales în America.

In adevăr, un călător, numai pentrucă să treacă de pe coasta de Est pe cea de Vest, trebuie să călătorească 4 zile cu trenul, adică să parcurgă tocmai regiunea descrisă de Lewis Sinclair, în „Babbitt", adică regiunea în care încoitesc orașele zugrăvite de el și mai ales acele șesuri fără de capăt în care cultura fiind industrializată, nimic nu atrage și reține privirea de cât silozurile pentru cereale și depozitele pentru esență. Zenith, orașul descris de Lewis Sinclair, în Babbitt, este un oraș cu trei sute de mii de locuitori cu totul asemenea altor zeci de orașele, împrăștiate pe acest uniform și nesfârșit teritoriu. Cine ar putea să vorbească așa în cât să atragă și să rețină atenția cititorului de cât cineva care aparține acelui pământ, din care s'a făurit și s'a hrănit Babbitt, se'nțelege, este foarte American, american sută în sută și totuși nu reprezintă toată America, nici măcar în literatură, căci ce poate fi mai opus, mai în violent contrast cu Babbitt, de cât eroii torturați de „răul secolului nostru", din romanul Manhattan Transfer"? al lui J. Dos Passos: Manhattan Transfer este o gară imensă de triaj, în norul insulei pe care e zidit New York pe unde trece și de unde pleacă toate ramurile de transport din New York spre America întreagă. Deci, locul de unde pleacă și unde se încrucișează toate drumurile și destinele omului.

In romanul lui John Dos Passos cu acest nume, destinele se încrucișează ca și drumurile și toate duc ori unde și nicăieri.

Personalitatea însăși a autorului ca și numele său ne arată originea sa străină. In adevăr, tatăl său era un Portughez, stabilit în America și însurat cu o Americană.

Poate rădăcinile sale de latin și meridional i-au dat sângele acesta de răzvrătit, infractor și non conformist, în caracterul și apucăturile sale de „american îmbătat de viteză, de cinema și cocktail"—

Cine a citit Dos Passos și a trecut apoi prin New-York, înțelege ce impresie violentă și nemăsurată până la deconcertare poate produce America lui Dos Passos în sufletul unui călător.

Iată ce zice un Francez despre Manhattan Transfer:

„Epopea fără eroi, în care simplu fapt de a trăi cere dela individ o mare doză cotidiană de eroism".

Dar Doamna B. Dussane a cunoscut o altă Americă. Aceasta nu e nici aceea a lui Babbit, nici aceea a eroilor lui John Dos Passos. America lui Babbit este o Americă înăbușitoare și standardizată, aceea a lui Dos Passos o Americă dezaxată și înebunită de frenezia vieții și tirania unei civilizații exclusiv comercializată și industralizată.

America Doamnei Dussane este o Americă de natură câmpenească, fără sgârie-nori și orașe uriașe, e o Americă studioasă, disciplinată, fără a fi robită și liberă, fără explozie de răzvrătire. Ea se întinde la 20 de kilometri spre Vest de încântătorul lac Champlain, în unul din cele mai mici state din Statele Unite, o regiune pastorală cu orizonturi largi și aspecte asemănătoare Normandiei franceze, purtând și armoniosul nume de Vermont, dar cam la patru sute cincizeci de kilometri spre Nord de New-York. Satele râd sub verdeață, căci ulița lor principală are câte două rânduri de copaci stufoși pe o parte și pe alta, căsuțele de lemn, zugrăvite în alb și verde, n'au îngrăditură și sunt înconjurate numai cu poenițe de verdeață și având toate ceardacuri, galerii exterioare.

Colegiul de la Midleburg e alcătuit din mai multe clădiri împrăștiate pe un domeniu întins de mai bine de o mie hectare, tot fără îngrăditură. El funcționează șase săptămâni pe an ca o școală de înaltă cultură franceză. Se învață acolo numai limba franceză și tot ce există în legătură cu Franța, dela fonetică, la literatură și la organizarea socială, privind tot ce se refră la aspectele ei trecute și actuale, așa ca să o redea vie, în toată bogăția sa variată și nunțată, de către o echipă de profesori francezi de calitatea pe care o cunoaștem și noi, din echipele ce au trecut și sunt în curs de funcționare și la noi și care sunt adevărații ambasadori ai Franței în America și pe oriunde au creiat focare de lumină franceză, care propășesc și radiază asupra țărilor și continentelor unde funcționează.

La Middlebourg vin elevi din toate colțurile Americei, în număr de peste patru sute, de toate vârstele și de diferite niveluri culturale. Dar mai ales vin aci, ne spune Doamna Dussane, elevi americani care sunt departe de a fi bogați. Nu vin la acest colegiu Americani milionari, ci Americanii mijlocii și modești, și ea ne dă câteva siluete interesante și frumos luminate.

In primul loc decana elevelor Mrs. Johnson, o femee de peste 70 de ani, care și-a pierdut o mare parte din averea sa, considerabilă altă dată, care vine, în fiecare an să urmeze cursul de șase săptămâni, parcurgând o sută douăzeci de kilometri în automobilul ei, numai ca să scape de tristețea singurătății sale, creându-și o activitate. Se înțelege că e foarte greu pentru o femee, mai ales, americană, de această vârstă, să urmeze cursuri superioare franceze. Inversunarea sa de a urma aceste cursuri în fiecare an este o dovadă de grozavă energie a femeei americane, care persistă intactă și care o face să reia în fiecare an călătoria de 150 klm. cu mașina, pentru a-și urma activitatea penibilă pentru o persoană de o vârstă atât de înaintată.

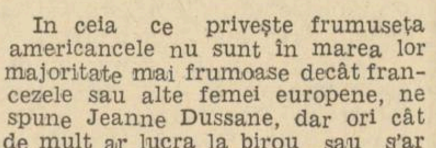
Vitalitatea, voința și dorința de a cunoaște mereu alte lucruri care nu o părăsesc până în pragul morții, sunt o dovadă de „tinerețe americană" care se păstrează împotriva vârstei, a doliurilor și schimbărilor supravenite în viață, în situația ei socială și familială și care dovedește că această mare calitate „de a fi tânăr" este la femeia americană un privilegiu care se bucură nu numai „adolescența" acestui popor.

Majoritatea elevilor din acest colegiu este însă în vârstă de la 18 la douăzeci și cinci de ani, Mrs. Johnson, fiind numai o excepție. Ceilalți fiind profesori debutanți, bărbați și femei, cu salarii modeste și pentru care o sesiune la Middleburg reprezintă o cincime din venitul lor anual. Unele și unii își au, ca și Mrs. Johnson, mașina lor proprie, căci se știe că în America o mașină costă aproape cât o bicicletă bună la noi.

Cei care nu o au își iau o geantă mică de călătorie și așteaptă pe marginea autostradei ridicând mâna de câte ori trece vreo mașină până ce au norocul să aibă un loc. Ast fel fac adeseori o călătorie foarte lungă până la colegiu, căci de plătit un loc în tren nu poate fi vorba, prețul unui bilet întrecând cu totul posibilitățile lor materiale. De obiceiu nu se refuză mai niciodată acest serviciu, căci Americanii și-au păstrat vechile lor tradiții de ospitalitate, măcar în mașină, dacă nu le mai pot păstra în căminul.



Colegiul Middlebury



B. Dussane

In ceia ce privește frumusețea americancele nu sunt în marea lor majoritate mai frumoase decât franțezele sau alte femei europene, ne spune Jeanne Dussane, dar ori cât de mult ar lucra la birou sau s'ar deda la studii, stând aplecate pe masa de lucru, nu uită să se țină corect și drepte merg bine cu picoare bine formate și musculatura sănătoasă. Aceasta este frumusețe proprie și specială. Ele dau dovadă de vigoare și antrenament fizic fericit. Au și un curaj moral care le susține în efortul intens cu care se dedau la muncă și care se capătă tot prin antrenament, antrenamentul de a face față de orice împrejurare grea strângându-și dinții ca să nu se vaite și să râdă ca să nu plângă până ce trece momentul greu.

Poate, zice Jeanne Dussane, nu posedă lunga răbdare și puterea de abnegație a femeei europene. Felul de producție a industriei lor le-a deprins, poate, mai degrabă să înlocuiască un lucru defectat prin altul nou, de cât să repare, să menajeze și să păstreze, fie că e vorba de o pereche de ciorapi, de un fier de călcat sau de o... căsătorie care... nu merge. Gospodăria lor în care servitorii sunt înlocuiți prin instalații nu se potrivește cu ceia ce numim noi în Europa cu acest nume. Ele nu înțeleg valoarea cuvântului „a cruța" nici în ceia ce privește lucrurile, materiale, nici față de faptele morale. „Nervous break down" este o stare ce se produce adeseori în aceste fiinte antrenate, curagioase, dar a căror energie nu a fost disciplinată, ordonată, măsurată printr'o experiență de secole și e mai puțin în stare să reziste la încercările neașteptate și prea violente pe care i le-ar impune viața și soarta.

Aceasta înseamnă evaziunile puțin reușite ale lui Babbett și existențele sfărâmate care acoperă cu ruina lor etapele din Manhatan-Transfer. Ceia ce caută ei în viață, ceia ce doresc și nădăjduesc dela cursurile de Franceză din diferite colegii, este tocmai această disciplină și posibilitatea unui echilibru durabil și rezistent al admirabilele lor calități de rasă tânără. Intre aceste calități acea pe care Jeanne Dussane a apreciat'o mai mult în cursul său de 24 lecții asupra lui „Molière și timpul său", a fost buna credință a tineretului american, o bună credință neștirbită de nici o restricție mentală arzătoarea și sincera dorință de a învăța a acestor suflete tinere, avide de hrană spirituală, lealitatea completă a atitudinii lor și humorul, darul lor de a râde franc și zgomotos, care dovedește sănătatea acestei rase tinere și forțele sale de rezervă!... Vechea, frumoasa și luminoasa experiență de viață din cultura franceză este înțelepciunea în care tineretul american nădăjduește spre a-și atinge perfecțiunea lor proprie.

Americanii care cunosc o civilizație atât de înaintată, care joacă toate jocurile din lume și cunosc toate sporturile, toate filmele, toate dansurile și toate rețetele de coktailuri, cer profesorilor dela Middlebury și culturii franceze arta de a se cunoaște și a se stăpâni în desfășurarea energiei lor sălbatice prin energia însăși a sufletului lor plin de sevă și de vigoare tânără pentru a găsi calea spre o etapă mai înaltă a vieții lor naționale.

CARTEA FR'NCEZĂ LA EXPOZIȚIA DIN NEW-YORK

Expoziția „Cărții Franceze" la New-York va avea două secțiuni, una a cărților de lux, volume de artă, legătură somptuoasă; alta întocmită de Charles Reignot, rezervată imprimeurilor meșteri și tipografiei moderne, din care însă nu vor lipsi caracterele arabe, indochineze, ca o mărturie a existenții Imperiului Colonial Francez. Va fi atribuit un loc însemnat și încăpător revistelor și periodicelor franceze în genere. Vor fi asemenea reprezentate patrusprezece biblioteci specializate din următoarele domenii: Literatură Filologie, Drept, Istorie, Geografie, Artele Frumoase, Filosofie, Religie, Știință, Medicină, Instrucție școlară, Cărți pentru copii, Muzică. Au contribuit toți editorii francezi din plin și la timp, grăbindu-se să servească nu propriul lor interes, ci punându-se în slujba cugetării franceze. Colaborarea între diferitele biblioteci de specialitate sub conducerea lui Cain, Gaston Raget, Jolliot-Curie, este realizată cu o armonie și o preciziune care reprezintă o organizare perfectă ca funcționare și o mare economie de forță de muncă în jocul ei precis și desăvârșit. Biblioteca muzicei va avea desigur un loc și o importanță ce i se cuvine, fiind o lucrare unică în editarea și prezentarea sa.

Este o mângâere să vezi la atâtea cărți frumoase care vor ridica măcar câteva clipe gândul nostru spre cele spirituale, în vremurile acestea în care barbaria mugește și se sbate la Porțile Cetății Luminei și a Civilizației.

Avem cel puțin acest refugiu în lumea spirituală.

Răsfoind pagini vechi

INTRE CEZAR BOLIAC, COSTACHE NEGRUZZI ȘI VICTOR HUGO

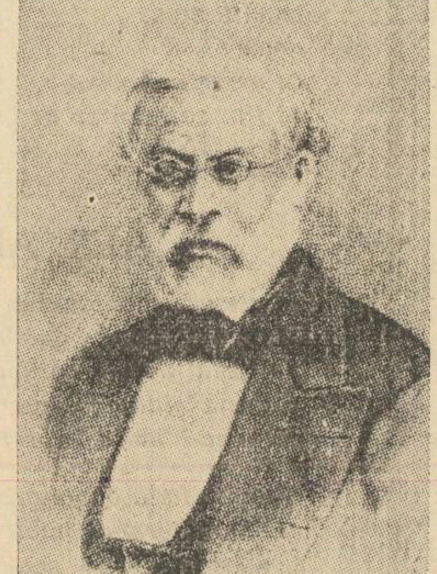
Istoricul sau cercetătorul literar, pătește, deseori, aidoma chimistului sau fizicianului, cari în căutarea nu știu căror formule, tot experimentând, dau de lucruri din domeniul scamatoriei, în orice caz al curiozităților, adevărate popasuri, ne lipsite de amuzament. Precipitate neașteptate, obținerea unei culori frumoase, constituesc distracția omului de laborator.

Cercetătorul literar, tot scotocind, dă de notițe care nu pot să nu-i stârnească zâmbetul. Cu prilejul acesta el își dă seama cât a propășit literatura noastră, cât a evoluat limba oricât s'ar crede unii altfel — și mai învață un lucru de mare însemnătate : cât de relativă este judecata contemporanilor.

Iată notițe revelatoare, culese de prin revistele nelipsite de prestigiu:

Iacob Negruzzi, făcând penegiricul lui Dim. Bolintineanu spune :

„Bolintineanu lasă Românilor un șir de poesii ce vor trăi, cât timp va trăi și poporul nostru".



Cezar Bolliac

Și sfârșind :

„In zadar căutăm printre tinerii contemporani, bărbați ce ar putea ocupa locurile lor. Nu vedem pe nimeni și rămânem cuprinși de mâhnire" (Convorbiri literare; Anul 6; N-rul 6, 1 Setpembrie 1872).

✵

In 1871 a apărut o piesă intitulată **„Martira Inimei"**, de Constanța Dunca. Autoarea indică, pe copertă, precum că este „membra mai multor societăți sapiente din Paris, laureată cu medalia de aur pentru opuri literare".

Piesa este o pledoarie împotriva legii care oprea urmărirea paternitățîi.

Un critic muzical, desigur de nuanță politică liberală, făcând cronica despre un concert în care s'a cântat din Beethoven, spune :

„Ce domn liberal e Beethoven ! Instrumentele supuse și le tractează toate cu o egală iubire și consideratiune, pe fiecare îl admite să vorbească liber după natura sa, de aci provine farmecul instrumentațiunii. Orice instrument e întrebat să-și dea opiniunea și reproduce pe a sa răspundere idea principală. Idea principală câștigă astfel o sumă de fețe originale, e când sublimă, când burlescă, când tristă și când voioasă, și în totalitate se prezintă o lume harmonică aparte, adevăratul humor al omenirii.

Să fim dar liberali ! despotismul, care supune toate vocile unei singure, așa încât orchestrul întreg se aude numai ca o trăsură de arc, nici în muzică nu este bun. (Conv. Lit.; Anul II; N-rul 17; 1 Noembrie 1868).

✵

In 1869, G. Sion, devenit membru al Academiei Române, publică **„Influența morală",** pe care o dedică ; această operă fiului iubit al muselor. Aristofantelui României, amicului V. Alecsandri.

Dedicația aceasta, pornită din cele mai bune gânduri, a stârnit proteste.

Cineva (M. D. Cornea) s'a simțit dator să ia apărarea lui Alecsandri: „Aristofan este poetul dramaticu, mediocru, trivialu, obscenu; V. Alecsandri e poetu liricu, eminentu, esteticu, publicu"... și d. Sion face un reu complimentu poetului nostru naționalu" (Conv. lit.; anul III; N-rul 2; 15 Martie 1869).

In 1875, *Alexandru Candiano-Popescu* a scos un album de poezii, intitulat „Când n'avem ce face". Volumul se vede că s'a vândut bine, de vreme ce peste puțin timp a apărut la Craiova ediția doua „radicalmente îndreptată".

✵

Vasile Alecsandri fiind primit în audiență de către *contele Kisseleff*, i-a spus fostului guvernator al Principatelor: „Dacă vi s'ar ridica vre-odată o statue, ea va purta următoarea inscripție: „Contele Kisseleff, întâiul reformator revoluționar al Principatelor Dunărene" (Conv. lit.; anul 12; N-rul 5; 1 August 1878).

✵

Costache Negruzzi a fost întâiul traducător în românește al lui Victor Hugo. El a tălmăcit piesa *„Maria Tudor"*. De această treabă se apucase și Cezar Boliac (sau cum semna el, Kesar), care însă, după ce a cetit traducerea, în manuscris, trimisă de prietenul său Costache Negruzzi, s'a lăsat păgubaș.

Iată un fragment dintr'o scrisoare trimisă de Bolliac lui Negruzzi:

„Am citit însfârșit pe Maria Tudor și am fericit pe Hugo că s'a făcut cunoscut Rumânilor atât de norocit: aș fi vrut, să aflu dacă te mai îndeletnicești domnul meu, la vre-o dramă din ale acestui autor ca să nu fiu silit la urmă a-mi arde modestele traducții cum am ars începutul acestei drame după ce am cetit-o tradusă de d-ta". (Conv. lit.; anul 15; N-rul 2; 1 Mai 1881).

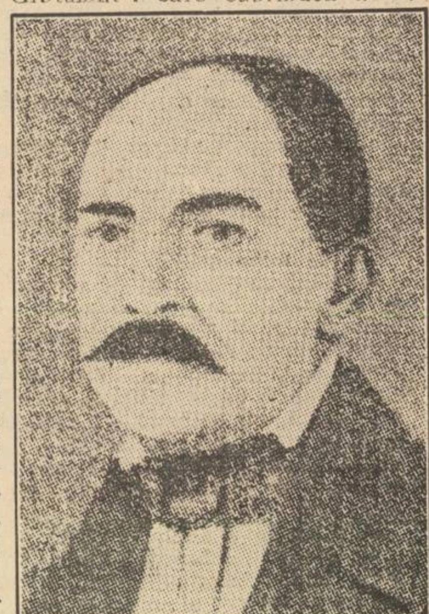
Scrisoarea cu pricina mai cuprinde și o curioasă afirmație a aceluiaș Bolliac: „Eu am tradus până acum pe Lucreția *Burgia* i-am schimbat pe o din pricina calamburgului „Burgia").

In 1881, pitorescul Bonifaciu Florescu a scos revista *„Portofoliul"*. In clasicul „cuvânt înainte", el afirmă „că a fondat revista deîndată ce legea Grădișteanu l-a scăpat din ghiarele creditorilor".

Desigur că trebue să fie vorba de un fel de lege a conversiunii datoriilor.

✵

„Convorbirile literare" (N-rul 10; 1881) face reclamă lucrării „Micul Gratulant". care cuprindea „orațiuni de felicitare sau gratulațiuni la anul nou, ziua numelui, ziua de Crăciun și la alte ocasiuni, apoi felurite corespondențe instrutive de Ioan Tuducescu.



COSTACHE NEGRUZZI

✵

Dar recolta e bogată și poate, cu alt prilej vom mai culege.

Ioan Massoff

M. ZOSCENCO

O TAINICĂ ISTORIOARĂ CARE S'A TERMINAT TRIST PENTRU UNII ȘI MULȚUMITOR PENTRU ALȚI

Această istorie tainică, mi-a povestit-o un medic de boli interne și de copii. Medicul era destul de bătrân și în întregime încăruntit.

Să fi albit din cauza acestui fapt, sau era și înainte, — nu se știe. Numai că, într'adevăr, avea părul încăruntit și o voce spartă, răgușită.

Medicul nostru sta odată în cabinetul lui și își tot depăna gândurile triste.

— „Pacientul — se gândește medicul — nu mai costă nici două parale. Adică fiecare, caută să se lecuiască pe gratis cu livretul de asigurare. Și nu se mai duce la un medic particular. Să închizi prăvălia, nu altceva...."

Și deodată se aude soneria.

Intră un cetățean, de vârstă mijlocie și se plânge doctorului de slăbiciune. Și inima, parcă i se tot oprește și în general, simte că va muri curând după această vizită.

L'a examinat medicul pe bolnav. Nimic deosebit. Parcă ar fi sănătos. tun; roz, și chiar mustața îi e răsucită în sus. Și totul e la locul său. Și nici un fel de moarte nu se observă în organism.

Atunci medicul îi prescrie picături de amoniac și anason, primește șeapte groine pentru vizită, dădu din cap și — după regulele profesiunii sale — îi porunci să mai vină a doua zi.

Cu aceasta, s'au despărțit.

Iar a doua zi, exact la aceiași oră, vine la medic o bătrânică, învelită cu un șal negru. Iși tot suflă nasul, plânge și spune:

— „Eri, — zice — a venit la d-ta nepoțelul meu iubit, Vasile Ledentov, Apoi vezi că, în noaptea aceasta, a și murit. Nu se poate căpăta un certificat de deces?

Medicul spune:

— E foarte curios că a murit. De picături de amoniac, se moare destul de rar. Totuși nu pot elibera certificatul, trebue să-l văd pe răposatul.

Bătrâna spune:

— „Foarte bine. Mergeți cu mine. E aci pe aproape.

A luat medicul instrumentele, a îmbrăcat — observați — galoșii și eși cu bătrâna. Se urcă amândoi la al cincilea etaj; intră în apartament. Intr'adevăr, miroase a tămâie. Răposatul stă întins pe masă. Imprejur ard lumânări și bătrânica plânge alături.

Și o imensă tristețe i se așterne medicului pe suflet.

— „Eh, gândește — ce bătrân ramolit sunt, cum m'am înșelat de moarte cu boala pacientului! Ce porcărie ! Pentru șeapte grivene!".

Se așează la masă și scrie repede certificatul. L'a scris. L'a dat bătrânei și fără să-și ia rămas bun, plecă grăbit. Ajunse până la poartă. Deodată își aminti: „maică precistă, am uitat galoșii. Ce bocluc pentru șeapte grivine. Trebue să mă târăsc iarăși sus".

Urcă iar scara. Intră în apartament. Ușa, desigur, e deschisă. Și deodată vede: răposatul Vasile Ledentov, șade pe masă și își încalță cismele. Leagă șnurul cismei și se ceartă cu bătrâna. Iar bătrânica umblă în jurul mesei și stinge cu degetul lumânările. Scuipă degetul și stinge.

Vine acasă, cade pe canapea, îi clănțănesc dinții de frică. După aceea bău câteva picături de amoniac, se liniști, și telefonă la poliție.

Iar a doua zi, poliția a lămurit toată povestea: Vasile Ledențov, agent de publicitate, a delapidat trei mii de ruble și cu banii aceștia voia s'o șteargă și să înceapă o viață nouă și minunată în altă parte.

Dar nu s'a putut.

Galoșii au fost restituiți medicului, după trei luni de zile, după o procedură lungă, multe cereri și drumuri în diverse locuri.

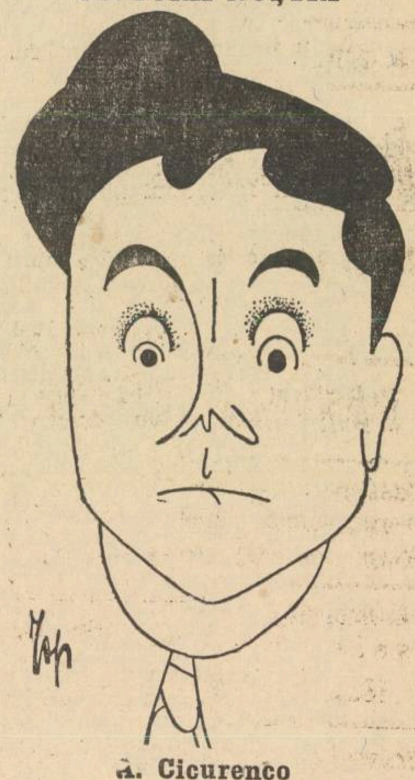
In general însă, medicul a scăpat relativ ușor și în afară de spaima trasă și slăbirea nervilor din cauza întârzierii restituirei galoșilor — n'a mai avut alte neplăceri.

Și povestindu-mi această istorie, oftând, a adăogat:

— „Având trei mii de ruble, această poamă a vrut — pentru șeapte grivine — s'o șteargă de pe lumea aceasta. Dar medicina n'a permis. Iată unde duce setea de bani".

Tradus de I. C.

PICTORII NOȘTRI



A. Cicurenco

ENZO MARCELLI:

ORGOLIU MASCULIN

— ..Nu, n'ai dreptate Pierrino! Castitatea, fecioria femeilor în căsătorie este cel mai artificial lucru care poate exista. Nu este decât o vădită manifestare a lipsei de civilizaţie în care trăim.

— Cum poţi să afirmi una ca asta, Ricardo! Inseamnă că femeia de care-ţi legi viaţa, nu face alt ceva decât să repete îmbrăţişările şi mângâierile pe care le-a avut pentru altul.

— Asta contează la tine? Asta e toată semnificaţia iubirii pentru tine? Atunci dă-mi voe să-ţi spun că negrii sunt mult mai civilizaţi decât noi în privinţa asta. Pentru ei, castitatea e o ruşine. O fecioară e o femeie pe care n'a dorit-o nimeni... O femee trebuie să te iubească numai pentru ţine, nu din curiozitate fizică.

— Sunt curios dacă şi logodnica ta e de aceiaşi părere?

— Intocmai. Dacă eu, în postura de logodnic, o afirm, poţi să-ţi dai seama că sunt convins. Rena, întâmplător păstrează toate vestigiile fecioarei.

— De unde ştii?

— Sunt lucrări cari la vârsta şi la experienţa mea se observă. O reticenţă şi o timiditate specifică, sărutul lipsit de subtilitate, sunt semne cari nu înşeală. Dar, chiar dacă n'ar fi casta, situaţia n ar fi schimbată. Cu toate că e o fată săracă, ai văzut şi tu că la mare, unde am cunoscut-o amândoi, era cât se poate de asaltată de admiratori şi...

— Poate în anumite scopuri.

— Asta nu schimbă nimic. Nu i-am fost prezentat ca un scriitor cunoscut, ci ca o oarecare cunoştinţă ocazională de vilegiatură. I-am plăcut, prin legile hazardului, numai prin mine, nu pentru situaţia şi numele meu. Dacă ar fi fost altfel, s'ar fi apropiat de tine, despre care ştia că eşti un pictor celebru...

— Dragă Riccardo, să dea Dumnezeu să ai dreptate, şi cum la tine nu contează fecioria...

— — — — — — — — — —

Ştirea apropiatei căsătorii a celebrului scriitor Riccardo Magliari a făcut o enormă senzaţie. Inlănţuirea pionerului literaturii de avant-gardă, a creatorului celebrelor romane „Femeea trebue învăţată să iubească" şi „Tharpea virginelor", a aruncat un zăbranic negru în sufletele frumoaselor intelectuale îmbibate de parfumul teoriilor lui Magliari. Era cea mai recentă originalitate a autorului „Plăcerilor rafinate", mai ales în pragul celor patruzeci de ani, când cunoscuse toate subtilităţile amorului şi căpătase reputaţia de celibatar convins, îşi lega ursita de o copilă de nouăsprezece primăveri. Renna Tranello, o copilă obscură, ajunsese în scurt timp o celebritate. Fotografia ei de fecioară castă cu bucle aurii putea fi văzută în prima pagină a tuturor jurnalelor. Privirea ei mirată părea că spune: — Nu merit atâta cinste!.. .

La braţul logodnicului, întinerit parcă de un nou suflu de viaţă, îşi ascundea timiditatea în umbra genelor lungi. Şi o roşeaţă originală îi îmbujora obrajii.

La întrebările reporterilor, cari năpădeau ca furnicile casa onorabilului domn Tranello, se închidea în cel mai ermetic mutism, aruncând priviri desnădăjduite logodnicului şi protectorului ei. Reporterii o numeau, de altfel, o „zână a trecutului" şi „Prinţesa crinolinei".

Căsătoria lui Magliari a fost făcută în cel mai desăvârşit secret. Sătul de publicitate şi de onoruri, Ricardo voia să savureze cea mai importantă clipă a vieţii sale într'o intimitate ideală. Doar prietenul său Pierrino Tomazzi, celebrul pictor luă parte la ceremonie. Dela biserică fericita pereche se duse direct la gară. Mirii vroiau să petreacă luna de miere la Porto-Vivo, unde, sub dulcea briză a Mediteranei, să împletească firul dragostei lor şi al unui roman adevărat. Departe de sgomotul metropolei, în micul sat de pescari, Magliari voia să-şi purifice sufletul spre a fi demn de crinul ce-i parfuma acum existenţa.

A doua zi după căsătorie, spre seară, Ricardo Magliari, putea fi văzut pe peronul gării Capitalei, în costum de alpinist cu o mică valiză în mână aşteptând trenul ce trebuia să-l ducă în mica staţiune alpină Montavera. După plecarea trenului, instalat confortabil în compartiment, răsfoia meditativ ultimul său roman, învăluit în fumul albăstrui al havanei.

II

Lăptarul care servea locatarii block-ului unde locuia Riccardo Magliari se oprise mirat la uşa acestuia în faţa unui bilet pe care se putea citi:

Anunţ pe foştii şi viitorii amanţi ai soţiei mele că e inutil să o caute la domiciliul conjugal. Cred că poate fi găsită la domiciliul părintesc. Şi dacă nu-i acolo, nerăbdătorii o pot întâmpina la Porto-Vino. **R. Magliari.**

Lăptarul surâse şi băgă biletul în buzunar. (Mai târziu documentul i-a fost cumpărat cu 5.000 de lire de către „Muzeul autografelor celebre").

Evenimentele se precipitară. In seara următoare, în momentul când Pierrino Tomazzi se pregătea să deschidă scrisoarea sosită în acel moment, sună telefonul. La telefon, spre marea lui surprindere, era onorabilul domn Tranello.

— Ce'nseamnă asta, domnule? Mi-a sosit acum fata singură, plânge tot timpul şi nu spune nimic. Poate ştii dumneata?

— Nu, nu ştiu nimic. Incercaţi să...

— Ce sunt astea? Obiceiuri scriitoriceşti? Să-ţi laşi nevasta, aşa, o zi după nuntă? Sunteţi toţi nişte perverşi si...

Pierrino închise telefonul, fără să mai aştepte răspunsul. Deschise scrisoarea şi citi:

Iubite Pierrino,

Scrioarea mea, trimeasă de-aici din creerul munţilor te va surprinde, probabil, tu care mă credeai acum desmierdat de boarea caldă mediteraneană. Acum, în deplină linişte sufletească, m'am gândit că e bine să-ţi mărturisesc recunoştinţa mea pntru dovada ta de prietenie, pe care mi-ai dat-o în ultima noastră discuţie. Atunci, orbit de dragoste, n'am reuşit să te'nţeleg, însă din nefericire ochii mi-au fost deschişi chiar de soţia mea. In prima noastră noapte conjugală, sub învelişul imaculat al pijamalei de mătase albă, Renna, cu roşeaţa pudorii în obraji, îmi apărea ca un simbol al castităţii. Mă întrebam dacă mâinile mele care au mângâiat atâtea epiderme sunt demne să smulgă cea mai frumoasă petală a unei flori... In beţia desmierdărilor Renna a şoptit un nume: Pierrino! Numele tău. Menţin teoriile mele însă un orgoliu masculin răsbit atavic în sânge, m'a readus la conştiinţa personalităţii mele: un biet om!

Acum, înconjurat de piscuri înzăpezite lucrez la noul meu roman „Pisica vicleană". Faptul că tu ai fost amantul nevestei mele, nu mă împiedică să-ţi păstrez aceleaşi sentimente de prietenie. Al tău,

Riccardo

Intors seara, obosit, după o zi întreagă de căţărări pe munţi, Riccardo îşi aruncă rucksak-ul pe masă lângă o scrisoare al cărei conţinut era următorul:

Iubite Riccardo,

Am citit scrisoarea ta. Şi într'adevăr intenţia mea era să-ţi deschid ochii. Soţia ta a fost amanta mea acum doi ani. Trebuie însă, să fac o mică rectificare. Acel nume pe care l-ai auzit pe buzele soţiei tale, nu era numele meu. Era numele criticului Pierino Rici, ultimul ei amant.

Cu aceiaşi dragoste prietenească, al tău, **Pierrino.**

Traducere de M. ENE.

HUMANISMUL GERMAN

Revista „Commune" a consacrat humanismului german numărul său din Februarie, anul curent. Au colaborat, între alţii, Heinrich Mann, Aragon. Thomas Mann, Lion Feuchwangler, Henri Lefevre, Henri Lichtenberger şi Edmond Verneil.

Acesta din urmă studiind humanismul lui Goethe, vede unindu-se între ele: noţiunea greacă a frumosului, credinţa romană în ordinea socială, credinţa creştină în comunitatea invizibilă a sufletelor, fidelitatea liberalilor către democraţia parlamentară. „In viaţa ca şi în opera sa" zice Verneil, „Goethe culege şi combină în acelaş timp aceste patru moşteniri. Această sinteză unică în cugetarea europeană îi face toată măreţia".

După Henri Lichtenberger, savantul traducător şi comentator al lui „Faust", humanismul lui Thomas Mann nu ar fi nici el altceva decât nostalgia Greciei, care cuprinde, pe neaşteptate, din când în când, sufletul german.

Tot în acest număr al Revistei „Commune" aminteşte profeţia lùi Heine, făcută acum douăzeci de ani şi care sună astfel:

„Vechile divinităţi războinice se vor ridica din mormintele lor fabuloase, îşi vor sterge praful secular de pe ochi: Thor se va ridica cu ciocanul său uriaş şi va dărâma catedralele gotice... Când veţi auzi tumultul şi zgomotul, fiţi de veghe, o vecinii mei scumpi din Franţa... Ori ce s'ar petrece în Germania, fie că ar deveni dictator Prinţul Regal de Prusia sau doctorul Wirth, veghiaţi sub arme, tăcuţi la postul vostru cu arma la umăr..."

PICTORII NOŞTRI

Pictorul Vasile Popescu

Trei poeme de Richard Dermel

TIMPUL MUNCITORULUI

Avem un loc de-odhină
avem şi-un prunc,
soţia mea:
şi lucru avem, şi chiar din plin.
Al nostru e şi soarele şi vântul şi ploaia.
Ne lipseşte numai o nimică toată
ca să fim tot atât de libere cum sunt păsările,
doar timp.

Când trecem în Duminici peste câmpuri,
copilul meu,
şi de-alungul spicelor, în lung şi'n lat,
atunci nu ne lipseşte numai haina
modestă
ca să fim tot aşa de minunaţi ca păsările
ci timp.

Doar timp! Ca vântul furtunatec ne învolburăm.
poporul, noi,
numai o mică veşnicie

Nu ne lipseşte,
soaţa mea,
copilul meu,
decât
ce ne-ar prii
să fim ca pasărea de îndrăzneţi
Ca pasărea,
doar timp...

AER APASATOR

In ceruri însera mereu.
Simţeam adânc până 'n odae
pulpana joasă a norilor în volburi
Frasinu 'şi învârti încet şi grav
coroana-i 'naltă împrejur.

Clar ticăia 'n odaia grea.
ca 'n subteranele morminte,
ticăitul cariilor — ceasornicul.
Şi de sub uşă, de sub mine
veni un plânset de clavir peste antreu

Cerul era apăsător ca ardezia.
Cântecul ei venea cu mari tristeţi.
Eu o vedeam.
Vântul se sbătu înăbuşit
prin frunzele de frasin.
Văzduhul era sur de jar şi pr...

Mai palide sunară prin pereţi
în dibuiri pe clape, mâinile înlăcrimate.
Şedea cântând.
Cânta în sine aplecată
cântecul ei de mireasă.
Simţeam răsufletu-i plutina.

Mai grei veniră norii, mult mai gre...
mai sâgerate sunetele 'năbuşite,
şi ascuţite ca o muche de cuţit.
Şi 'n vechiul cântec de iubire
plânseră deodată glasuri de copii. —
Atunci căzu întâiul trăznet.

O INTALNIRE

Aşa a fost şi atunci!
Fără de glas
năbuşitorul aer năpădi ogorul
şi pe sub streaşina salciei plângătoare
se 'mbrăţişară 'n margini de grădină
miresmele din florile de soc.

Tăcută ea 'mi cuprinse mâna grea,
tăcută de atâta fericire.
Pluti un miros de morminte...
Nu-s eu cel vinovat!

Tu palidă lumină din adâncuri
dece 'mi stai tu nălucă 'n alb linţol? —
Te 'ntunecă amintire a inimei în ţăndări.
De ce ţinteşti spre mine ochi dumnezeeşti?
N'am frânt-o eu;
ea singur a făcut-o!
La ce să plâng nefericiri streine...

Ogoru-i sur acum
şi noaptea-i fără de scântei.
Păşunele în neguri par de fum.
Greu, cerul pare 'n grâuri înecat.
Tăcut atârnă umedul frunziş pe-arbuşti
de parcă toate frunzele au băut otravă.
Şi dânsa tot aşa de mută stă acum.

Eu îmi doresc moartea.

Traduse din limba germană de
CAMIL BALTAZAR

CONVERSAŢIE

Urcând încet scările, în urma soţului său, Irena Manoil încerca să-şi înăbuşe impresia neplăcută ce i-o lăsase ridicarea şi coborîrea bruscă a unui colţ de perdea, la una din ferestrele casei în care intrase.

„Ce se poate vorbi cu oamenii care-ţi pândesc sosirea? — se întreaba neliniştită, amintindu-şi recomandaţia bărbatului său: „Vezi, te rog, să fii mai cumunicativă".

Căuta încă răspunsul când, păşind în hall-ul apartamentului, se găsise faţă în faţă cu stăpâna casei.

Deabia făcute prezentările, doaman, fandând graţios piciorul stâng — dar neputând împiedica o simţitoare pierdere de echilibru — îi şi invită la ceai:

— Mergem deadreptul în sufragerie. E mai intim.

— Nevastă-mea fuge de etichetă — se simte dator să dea explicaţii inginerul Stanciu, soţul doamnei.

— Poftim coniţă, stai unde-ţi place — se vede Irena invitată tocmai la locul cu perspective spre stradă.

— Poftim d-le inginer, ia loc. Lângă doamna, lângă doamna: aşa le stă bine tinerilor.

— Cum vrei ceaiul: mai slab, mai tare? — i se adresează Irenei, care, uluită de brusca familiaritate, nu-şi regăseşte glasul.

— Vă rog, doamnă, cum doriţi — răspunde în locul său Titu Manoil. Soţia mea n'are nicio preferinţă... când e vorba de mâncare — adaogă amănuntul intim, pentru a fi în notă.

— Vai, dragă, dacă vrei să fim prietene, să nu spui aşa ceva: pentru mine mâncarea e lucrul cel mai de căpetenie. Până şi boala eu tot cu mâncare mi-o vindec. Alţii se tratează cu chinină, cu aspirină... Eu când sunt bolnavă, dacă iau otrăvuri de astea, fac 40 grade. Georgeg ştie şi, cum mi-e rău, vine cu icre de Manciuria, cu muşchiuleţ afumat.. îmi fierb o cană de vin roşu cu scorţişoară şi piper, şi-a doua zi nu mai am nimic.

— Nu luaţi o ţigară, coniţă? — răzbate până la Irena Manoil, invitaţia inginerului Stanciu.

— Nu, mulţumesc; nu fumez.

— Nu insista, dragă, că nu mai sunt decât câteva şi Veta a plecat la plimbare — se grăbeşte doamna Stanciu, fumătoare pasionată, să-şi apere rezerva de ţigări.

Am o *servantă* foarte bună, dar cu toane: dacă n'are poftă să-mi spele rufele, mi le trimite la spălătorie şi plăteste ea — adaogă neturburată.

Da ce bijuterie de nevastă ai d-ta, d-le Manoil! Nu mănâncă, nu fumeză. Sigur că, aşa, un păhăruţ, nici vorbă — remarcă. fără a schimba de ton.

Ia coniţă o tartină, o prăjitură.

— Mulţumesc, am luat.

— Mă abţin şi eu cât pot, dar chiar aşa... ce să-ţi spun... nici nu înţeleg cum poate să nu-ţi placă să mănânci.

Ridicându-şi ochii din ceaşcă, Ioana se uită la soţul său, întrebându-l cu privirea dacă nu pot pleca. Insă ochii lui o îndeamnă insistent să spuie şi dânsa ceva.

— Dar doamnă, nu mă abţin de loc. Şi nici nu-mi displace să mănânc, nu mai nu mă pasionează capitolul alimentaţiei.

— Fugi de-acolo dragă! Nu te cred. Cum adică, nu-ţi lasă gura apă când treci pe lângă vitrina lui Dragomir? Aşa spunea şi vară-mea Titina şi deabea acum am aflat c'avea ulcer la stomc.

Să nu crezi, Doamne păzeşte, că fac vreo aluzie, dar cam aşa se întâmplă cu femeile care fac mofturi la mâncare: le omoară silueta sau sunt bolnave.

Ioana simte că-i este foarte greu să mai stea pe scaun şi schiţează clar o mişcare de ridicare, aruncând o privire furişe ceasului, care nu trece neobservată de d-na Stanciu, căci îi spune:

—Lasă, dragă, ceasul. La mine nu-i cu etichetă. Coleg cu bărbatul-meu... mai tânăr... nici nu vă consider străini.

Am să vă chem la masă într'o Duminică, să-ţi dau să mănânci o mâncare gătită cum ştiu eu, să vedem dacă mai faci mofturi.

Când preferaţi, seara, la dejun? — îi întrebă, adresându-se totuşi lui Titu Manoil, neînţelegând să fie refuzată. Cu cocuţa d-tale, mi se pare că la dejun.

— Sărut mânile, când hotărîţi d-voastră — se înclină ceremonios soţul Irenei.

— Nici d-ta n'ai nici o preferinţă? Ei, atunci să veniţi seara. Mai chem două, trei perechi tinere, poate dansăm puţin.

— Nevastă-mea e foarte amatoare de dans— explică inginerul Stanciu, în timp ce soţia sa, chemată la telefon, trece în hall. Mai mult pentru siluetă, revine, ca un răspuns la privirea Irenei, care urmărise poate prea deaproape rotunzimile corpului soţiei sale.

Ar vrea să slăbească, dar e foarte pofticioasă şi are prea multe prietene.

— Ce-ai cu prietenele mele, dragă? — e curioasă să afle, revenită în sufragerie.

— Nimic; spuneam că nu-ţi poţi menţine silueta din cauza lor: ne invită prea des la masă.

Şi nevastă-mea mănâncă cu atâta plăcere când suntem mai mulţi, încât nu mă'ndur s'o opresc.

—Ce să-ţi spun, mi-a dat Dumnezeu un bărbat foarte bun. Altul s'ar mai strâmba, m'ar mai ţine din scurt. Dar el din contră, nici nu mă lasă să pun centura: ca să pot mânca în voe — explică foarte senină, doamna Stanciu, neînţelegând de ce se ridică Irena Manoil aşa de grăbită de pe scaun.

SANDA POPESCU

DUPĂ CONGRESUL PEN CLUBURILOR

Ultima încercare a intelectualilor de a înoda firele subţiri, atât de violent rupte şi încâlcite ale simpatiei umane, prin războiu şi mai ales după războiu, a fost congresul Pen Cluburilor de la Praga, în Iunie 1938.

Bine înţeles la acest congres ca în genere la toate congresele Penclubuzilor, nu s'au luat hotărîri care să angajeze aceste cluburi la anumite acţiuni. Discuţia, din această cauză, n'a fost ordonată cu stricteţă, ea a urmărit numai a orienta spiritele spre un nou punct de vedere şi a arăta, mai ales, cum privesc spiritele luminate, din diferite ţări, unele probleme ale momentului. Rezultatele congresului deci nu apar în textele votate. Ele au valoare mai ales prin cantitatea şi calitatea ideelor schimbate, prin experienţele intelectuale întreprinse şi prin prieteniile legate sau reînprospătate.

Aceasta nu înseamnă însă că congresul a dat rezultate foarte însemnate. Chiar faptul că acest congres s'a putut ţinea, în împrejurările cunoscute, „este o minune, afirmă Jules Romains preşedintele Federaţiei P. E. N. cluburilor.

In faţa primejdiei care ameninţă civilizaţia, două sute de reprezentanţi ai lumii intelectuale, peste opiniile lor politice sau de rassă, s'au adunat pentru a mărturisi fidelitatea lor la principiile enunţate în „Charta" P.E.N.-cluburilor. Aceste principii au fost nu numai reafirmate prin viu glas, ci şi afişate în mai multe limbi, pe zidurile sălii congresului, votând şi mai multe rezoluţii împotriva scriitorilor persecutaţi în diferite ţări Au făcut politică? Nu căci Congresul întreg s'a alipit la părerea exprimată de d-na Nalkowska, de a feri P. E. N.-cluburile de orice acţiune politică.

Jules Romains

Foarte importante discuţii au fost asupra literaturii copiilor şi a tineretului. S'a emis părerea de a se trata şi actualitatea în această literatură, pentru a nu se deforma de cei rău intenţionaţi, pătrunzând pe delături. S'a vorbit apoi despre rolul basmului în literatura copilăriei şi a tineretului şi de nevoia de o cooperare între dascăli şi scriitori relativ la această problemă şi de dezbateri mai amănunţite între pedagogi şi scriitori.

Dar nu au fost numai discuţii academice. Secretarul Casei Internaţionale a P. E. N.-cluburilor din Paris, d. Membré, a anunţat Congresul că Federaţia va avea de două ori pe săptămână la dispoziţie T. S. F.-ul francez, pentru emisiunile sale. Deci fiecare P. E. N.-club va avea posibilitatea de a informa lumea asupra activităţii sale.

Congresul a decis apoi să se publice un almanach internaţional care să conţină un articol sau un studiu asupra literaturii internaţionale sau naţionale a diferitelor naţiuni.

După discursul d-lui L. Pierard, Congresul şi-a exprimat dorinţa ca să ia parte şi P. E. N.-cuburile la elaborarea unei noi convenţii internaţionale asupra drepturilor de autor.

CĂRȚI • REVISTE • INSEMNĂRI

B I B L I A

adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament, în traducerea Preoților Profesori Vasile Radu și Gala Galaction

(Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II")

Epocile frământate ale istoriei, în care conștiințele și-au scrutat mai atent adâncurile căutând noi îndreptaruri, au coincidat cu traducerea Bibliei. Momentul Reformei a dat, de pildă, germanilor, Biblia în versiunea lui Luther, iar Renașterea a coincidat în Anglia cu publicarea traducerii Bibliei de către cei 47 savanți aflați sunt diriguirea lui Lancelot Adrews. In acest mod, în cele două momente istorice hotărîtoare ale umanității, conștiințele au putut găsi în litera Cărții Sfinte un îndreptar și o lumină.

Nu trebue să vedem în această repetată coincidență rezultatul unei simple întâmplări. Criza de conștiință colectivă pe care o traversa umanitatea impunea prezența unui sprijin moral, care nu putea veni în nici un caz din partea liniștirilor zămislite de înțelepciunea și deslegările actualității. Omenirea cerea însetată îndreptarul permanent, izvorît din eternitate, a Cuvântului. Lucrul a fost înțeles de personalitățile de elită ale timpului, care au văzut în traducerea Bibliei singura putință de confruntare a conștiinței umane cu veșnicia și singura orientare a omului în viață. Luther, cu sensibilitatea lui în acelaș timp impetuoasă și impresionabilă, a hotărît deci traducerea Bibliei în limba vorbită a poporului, singura chezășie a unei comunicări directe, a unui contact susținut și eficace a conștiințelor cu litera Cărții. A trebuit geniul verbal, puterea de muncă și erudiția lui Luther pentru a putea duce la bun sfârșit opera intreprinsă.

De altă parte savanții grupați subt conducerea episcopului Lancelot Andrews s'au străduit să dea nesfârșitelor nuanțe și subtilități ale textului, interpretările cele mai exacte și versiunea cea mai corectă.



Părintele Gala Galaction

care să suprime răstălmăcirile sau nedumeririle unor cititori care făceau din lectura Bibliei o îndeletnicire zilnică, iar din comentarea textelor sfinte o preocupare esențială a vieții lor spirituale. Cu toate ezitările traducerii din 1611 și cu toate obiecțiile ce s'au adus mai târziu acestei versiuni, opera intreprinsă sub Jacques I a avut o semnificație aproape echivalentă aceleia a traducerii lui Luther de pe continent.

Deși nu avem perspectiva istorică necesară, putem totuși întrevede în răscolirea dramatică a vieții noastre spirituale o criză asemănătoare momentelor din epocile mai sus amintite. In nestatornicia valorilor și în fluctuațiile tuturor intreprinderilor de gând, pe care umanitatea se sprijinise mai înainte, dar care acum apar ca perimate, o afirmare nouă și răspicată a valorilor spirituale permanente ale umanității apare ca necesară. Pentru poporul nostru o atare necesitate era poate mai adânc simțită decât în alte părți. Tălăzuirea evenimentelor istorice a ultimilor decenii, înfăptuirea Unirii, ca și gravitatea problemelor ce se pun vieții unității acestea naționale, au dat poate și mai multă gravitate momentelor pe care le trăim. Acestor nesiguranțe dramatice, nu li se putea opune decât îndreptarul Bibliei, a cărei tălmăcire să îngădue o luare de contact strânsă și directă, între litera scrisă și gândul omului singuratic. O atare sarcină și-au luat, din îndemn regesc, Preoții Vasile Radu și Gala Galaction. Operă spinoasă și de mare responsabilitate, căci nu presupunem numai o întinsă erudiție, o cunoaștere adâncită a textelor, o mânuire sigură a limbii românești în toate subtilitățile ei, un simț literar dintre cele mai sigure, dar și o pasiune iluminată, o dragoste, și o adâncă dorință de împărtășire cu sufletele celor mulți. Căci numai o înmănunchere a tuturor acestor însușiri putea asigura o operă vie, actuală, cu valoare de circulație în masse. Este rezultatul muncii traducătorilor. Prin opera lor tăcută și îndelungată ei au dat posibilitatea răspândirii în straturile largi ale cititorilor români a unei Biblii tălmăcită într'o limbă plină de sevă și expresivitate. A fost poate una din marile obstacole întâmpinate de traducător, această nevoe de înmlădiere și polivalență a limbii. Puține cărți, într'adevăr, reclamă o claviatură mai întinsă de nuanțe și un registru emoțional mai variat decât Biblia: dela paginile expozitive sau narative la pasagiile inspirate de lirismul cel mai pur, până la violențe de simțire ce se sbat smucit, întâlnim în paginile cărții toate stările de simțire și toate stările de gând. Autorii au avut însă de luptat nu numai cu dificultățile pur literare ale textului dar și cu interpretările pasagiilor puțin explicite, plutind parcă dinadins într'un vag plin de nesiguranțe și presimțiri. A reda în toată bogăția lor aceste texte, căutând să nu le spulbere bogăția semnificațiilor adiacente sau prelungirile umbrite, vorbind în acelaș timp simțirii și înțelegerii, a fost grija de căpetenie a autorilor.

Personal, am avut de multă vreme siguranța acestei rare izbândiri. Cu ani în urmă am vizitat pe Părintele Gala Galaction în camera lui de lucru și l-am putut surprinde deasupra textelor, migălind și potrivind cu meșteșug, răbdare și pietate, cuvintele care aveau mai târziu să compună versiunea românească a Bibliei. Am înțeles în acel moment că o atare operă nu poate să fie în nici un caz rodul simplu al erudiției, oricât de întinsă ar fi aceasta, și că în primul rând tălmăcirea Bibliei este un act de dragoste pentru aproape și de conștiință a solidarității umane.

Textul pe care îl avem în față și pe care îl răsfoim în răstimpuri, în măsura în care hărțuelile zilei ne-o îngădue, reprezintă rodul acestei munci și acestei abnegații. Traducerea de față oferă marelui public, de toate categoriile, preoților și studenților teologi cu deosebire, o versiune definitivă, în care Biblia este înfățișată într'o limbă românească bogată și plină de rezonanțe.

Nu putem încheia fără a nu menționa condițiile tehnice în care apare noua Biblie. Editura Fundațiilor Regale a dat volumului o înfățișare în acelaș timp elegantă și durabilă. Coperta, hârtia și caracterele textului au făcut obiectul unei îndelungi cumpăniri; alegerea a fost, o spunem cu toată hotărîrea, fericită. In sfârșit, prețul volumului, 120 lei, reprezintă un minimum de sacrificiu pecuniar ce se cere cumpărătorului, dar în acelaș timp, cu siguranță, un sarificiu făcut de Editură, în vederea răspândirii cărții.

Atari sacrificii editoriale au o semnificație înaltă. Ele ne amintesc răspunsul lui Alfred Valette, directorul revistei „Mercure de France", care la obiecția că o nouă editare a poeziilor lui Lafargue ar reprezenta o pierdere pentru editură, a răspuns:

— O Editură ca a noastră are anumite obligații morale, care nu se pot respecta decât cu sacrificii.

D. Profesor Al. Rosetti, în momentul când a hotărît condițiile de apariție ale Bibliei a gândit la fel cu editorul parizian. Prin aceasta și-a definit poziția față de problema cărții și a rolului scrisului în cultură.

ION BIBERI

Zece zile închinate poeziei românești

Editura „Cartea Românească', sub înaltul patronaj al A. S. R. Principesa Elisabeta, a închinat zece zile poeziei românești, în cadrul cărora s'au ținut conferințe și poeții au cetit versuri. In sala „Ileana', împodobită cu scoarțe românești, cu icoane, cu jețuri sculptate, înalte, cu tablouri specific românești (un cioban cu sarica pe umeri, un plug tăind brazda) cu cărți rânduite spre consultare și cu caligrafia fină a manuscriselor poeților încadrate pe pereți, — au vorbit d-nii:

Ion Marin Sadoveanu despre *„Poeții morți"*.

Adrian Maniu despre *„Poezia copiilor"*.

I. U. Soricu despre *„Poezia populară"*.

D-na Claudia Millian despre *„Poezia feminină"*.

Ion Pillat despre *„Poezia naturii"*, s'a prăznuit Eminescu prin lecturi din opera lui, d. Ionel Teodoreanu înlocuind conferința despre „Poezia umoristică" a fratelui d-sale Păstorel, a improvizat arătând de ce „Medelenii" nu sunt o autobiografie și nici nu trebue priviți ca atare.

Spre marea noastră părere de rău, am fost lipsiți de conferința d-lui Demostene Botez, care trebuia să vorbească, — așa cum numai d-sa știe să vorbească, despre: „Poezia în viața omului". Dar în acea zi de cumplită neliniște: 23 Martie 1939, — conferința d-lui Botez nu s'a mai ținut.

D. Tudor Arghezi a încheiat ciclul vorbind despre „Poezie". Rezumăm conferința d-sale:

D. TUDOR ARGHEZI DESPRE „POEZIE"

Poezia este emoție. Ea cântă un sentiment. Deaceia dintre denumirile ei: — stih, vers, — stihul îmi pare „vers" e un termen tehnic. Stihul e muzică, e ritm, el cântă și mut, fără intercalarea sunetului muzical.

Raportul dintre muzică și stih e ca și dintre un desen și culoarea pe care o primește, fără să aibă nevoie de ea, căci o evocă. Stihul are muzicalitatea venită dela silabe, dela idei.

Dar poezia trece de definiție. Ea e un subînțeles, o emoție. Stilul e o formă de poezie, el amplifică sensul, urzește păienjeniș delicat de penumbră, multiplică nuanțele cu o vibrare ce nu mai aparține sensului. Ideile grupate într'un fel, legătura de consecințe într'un fel, e stilul.

E trecerea dela iresponsabilitatea individualității la conștiință. Stilul năzuește să cristalizeze cât mai diamantin expresia și nu oricum. Debitul lesnicios dă literatura de robinet dar apa nu vine incoloră, ci trandafirie. Scrisul de prăvălie și de arhivă poate să fie sincer, dar el nu e poezie. Proza lucrată ca versul e o modalitate de vers, inegală, mai slobodă și mai amplă. Poezia adevărată e în această stare.

Scrisul e o artă, el trebuie să fie frumos în ideie și expresie, — și *nou*, necirculat. Altfel e un prisos repudiabil, fiindcă natura e mai interesantă decât toate poesiile.

In epoca actuală când toți au ceva de spus despre Eminescu în cel puțin trei volume, totuși eminescologii nu au studiat manuscrisele poetului în ce privește stilul, redactarea repetată, ștersăturile în căutarea cuvâtului fericit, întorsătura mai bună, pauza mai clară, — tot acel mecanism cu multe resorturi.

Lui Caragiale i-a plăcut mult să scrie, dar din ce-a scris, nu i-a plăcut nimic. Să luăm informații la străini, la francezii cari ne sunt mai apropiați, în ce privește poezia și stil, deși luăm trei prozatori, dintre care unul orator: Flaubert, Chateaubriand și Bossuet.

Salammbo, opera de mare poezie a lui Flaubert, a fost scrisă în 8 ani de aspre exigențe și ultima ediție mișună încă de îndreptări și reducere la simplificare. Volumul începe cu o frază la care Flaubert a muncit mereu. Evenimentele se petrec într'o provincie a Cartaginei, Megara. Insă fraza trebuia să aibă o sonoritate monumentală dar discretă, care să dea tonalitate întregului roman. Și atunci Flaubert a scris: „C'était à Megara, faubourg de Carthage, dans les jardins d'Hamilcar..."

Căci poezia e un fragment de mister, ceva posibil, ceva probabil.

Bossuet îi gândea mult predicile. Un mare personaj social, dar mic în sine, se muncea să-și înmulțească bunurile. Bossuet spune: „De s'ar înmulți el oricât de mult, ca niște oglinzi care înmulțesc un loc la infinit, — dar e deajuns să-l doboare o singură moarte. O singură prăvălie suprimă tot". In a doua redactare dispare chiar imaginea cu oglinzile. Ultima redactare e: „Inmulțească-se el cât i-o plăcea, o singură moarte e deajuns. Dar, fraților, el nici nu se gândește. Nu se măsoară niciodată cu cosciugul, singura lui măsură adevărată".

Chateaubriand a fost deasemeni un redactor chinuit. O aflăm din prefața la „Paradis gardu".

Atârnă de opinia primului venit ca el să schimbe totul. Credea în orice obiecțiune i se aducea.

La „Les Martiers" a lucrat șapte ani. Munca încăpățânată explică și fecunditatea.

Autorul „Geniului creștinismului" lucra în tinerețea sa 12 ore în șir, fără să se ridice dela masa de lucru.

Sunt cunoscute cuvintele lui Balzac pe patul de moarte către medicul lui: „dacă aș mai trăi o lună, m'as reduce la 60 de pagini".

La moartea lui avea 50 de romane semnate. Trecerea prin tiparele în care se rafinează treptat către frumusețe, — e poezia. Ea se află în imperiul lui „mă'ndoiesc", „nu prea știu bine", „mi se pare că..."

S. Anghel

Raportul privitor la proclamarea ca doctor „Honoris Causa" a d-lui M. Sadoveanu

Interesanta publicație „Insemnări ieșene" publică în numărul apărut pe luna Martie, raportul d-lui prof. Octav Botez, privitor la proclamarea de „Doctor Honoris Causa" a d-lui M. Sadovevanu de către Universitatea ieșeană. Desprindem din acest raport pasagiul de mai jos, deosebit de semnificativ:

Un fenomen literar neplăcut, poate, dar care trebue înregistrat de istoric, este indiferența sau ostilitatea, unei părți, cel puțin, din generația nouă, față de opera dvs. Unele motive ale acestei atitudini nu sunt, desigur, de ordin estetic și de aceia nu mă voi opri asupra lor.

Dar unii amatori de stări sufletești complicate, produs de import, adesea exotic, al marilor orașe, de nevroze, de cazuri patologice, de ritm trepidant, vă reprosează simplismul psihologic, idila rurală, sănătatea exuberantă, stilul, cum spun ei, gospodăresc.

Aceștia uită că merii nu pot produce cireșe, nici stejarii corcodușe și ați vorbit doar odinioară de un stejar din Orhei cu mii de rădăcini înfipte în pământul neamului. Nu trebue să uităm însă că generațiile noi au avut totdeauna alte gusturi decât cele vechi și că generația nouă de azi, mai mult decât altele, care au precedat-o, crede că lumea începe odată cu dânsa.

Asemenea fapte nu sunt, dealtfel noi. S'a întâmplat în Franța așa ceva cu Victor Hugo, mai recent cu Anatole France.

Dar tinerii n'au izbutit să detroneze pe cel dintâi din locul de frunte pe care-l ocupă în literatura franceză și nu vor izbuti desigur nici cu cel de al doilea.

In ce vă privește, vă socot, din acest punct de vedere, liniștit. Și rămân profund convins că, peste o sută sau două de ani, când toți câți suntem în această sală, ca și detractorii dvs., vom fi praf și cenușă, iar numele celor mai mulți din noi uitat, câteva, măcar, din cărțile dvs.: „Hanul Ancuței", „Baltagul", „Țara de dincolo de negură", vor continua să încânte cu mireasma lor veșnic proaspătă de frumusețǎ și poezie nenumărate suflete, pe largul întins al pământului românesc.



D. HORIA FURTUNĂ
conducătorul teatrului Radiofonic

„Le Vase brisé"

Cu ocazia centenarului lui Sully Prudhomme, ținem să reactualizăm o anecdotă care circula pe vremuri.

Se știe că „Le Vase brisé" a fost una din poeziile lui Prudhomme care s'a bucurat de un succes extraordinar. Nu era împrejurare să nu i se amintească lui Prudhomme că este autorul acestei mici capodopere.

Ei bine, faptul acesta nu numai că nu-i făcea plăcere, dar chiar îl indispunea pe marele poet francez.

El pretindea că succesul acestei poezii, într'adevăr frumoase, făcea ca lumea să-i ignoreze bogata lui operă lirică. Și poate că avea dreptate...

Centenarul lui Sully Prudhomme

S'au împlinit o sută de ani de la nașterea marelui poet francez Sully Prudhomme.

Deși traversăm momente dramatice, totuși în Franța i s'a cinstit cum se cuvine memoria.

Societatea poeților francezi, Liceul Condarut și Asociația foștilor elevi, au ținut ședințe solemne cu ocazia cărora s'au rostit cuvinte impresionante.

Se știe că marelui poet i s'a decernat premiul Nobel. Prudhomme nu se aștepta câtuși de puțin la această cinstire.

De altfel era atât de modest că n'a vrut să profite de banii acestui premiu.

El a înființat o fundație care poartă numele lui și care trebue să editeze odată la doi ani primul volum al unui tânăr poet.

Un volum prețios

Noul volum în curs de apariție din „Enciclopedia României" destinat **Economiei Naționale**, prezintă, în cadrul organizării sociale și politice, viața economică a țării sub diversele ei aspecte. Datele pe care le aduce, problemele, ca și întreg materialul înfățișat, fac din acest volum cea dintâi lucrare de sinteză asupra economiei românești.

Conceput după un plan de cercetare științifică, volumul distribue materialul analizat în două părți distincte: partea întâia cuprinzând **condițiile** activității economice și partea doua înfățișând **formele** activității economice. De o parte avem, deci, cadrul economiei românești, cu cercetarea populației, factorilor naturali geografici și a măsurilor de organizare și îndrumare politică, iar de altă parte însuși procesul circuitului economic în forma producției, circulației și consumației economice.

Cu materialul informativ existent s'a încercat luarea în cercetare a unor probleme încă nedesbătute și s'au căutat explicații de legătură genetică a diferitelor sectoare economice.

Evident, o asemenea lucrare ne pune în față încercarea unui inventar a potențialului nostru economic, dar și o icoană a tendințelor contradictorii, a lipsurilor și defectelor mecanismului economiei naționale. Fiind o cercetare științifică obiectivă în marginea documentării și informației existente, nu a urmărit decât stabilirea pe cât cu putință a situației reale în trecut și prezent, judecând drumul urmat și perspectivele ce se deschid în viitor, cu toate greșelile și piedicele ce trebuesc evitate.

Ilustrat cu un material bogat, având numeroase planșe, hărți, diagrame pentru a evidenția sugestiv constatările făcute și pentru a da o imagine plastică asupra materialului prezentat, volumul este, fără îndoială, un foarte prețios îndrumător în domeniul atât de vast al economiei naționale.

Cu materialul, problemele și datele pe care le aduce în prezentarea tuturor aspectelor economiei românești, volumul interesează atât pe oamenii de știință și oamenii politici, cât mai cu seamă pe toți acei direct implicați în viața economică a țării. Tuturor le poate fi un izvor de informație și un drum de orientare în deslegarea problemelor ce-i preocupă.

Indrăzneala unei astfel de lucrări se răsplătește, cu toate lipsurile inevitabile, prin folosul netăgăduit pe care-l prezintă în toate cercurile interesate.

Fernand Vanderem

A murit cunoscutul scriitor francez Fernand Vanderem.

Cu Vanderem dispare o interesantă figură a literilor franceze, un scriitor de esență eminamente parisiană.

De pe urma lui rămân câteva romane dintre care „La Victime" și „Les deux Rives" sunt cele mai cunoscute.

In ultimul număr al revistei „Les nouvelles litteraires", Edmond Jaloux îi consacră un vibrant articol.

Libertatea

ANUL VII, Nr. 6.

Cu următoarele colaborări:

Duiliu Marcu, Paul Porumbeanu, H. Sanielevici, St. Antim, Alexandru Iordan.

Foarte vie și judicioasă cronica internă și externă. Deasemeni Notele, comentariile, observațiile.

ULTIMELE SUCCESE DE LIBRARIE

	Lei
Sfânta Dreptate ed. III-a de **G-ral C. Manolache**	80
Oameni de eri de **Tudor Teodorescu-Braniște**	50
Drumuri Albastre de **Const. Argeșanu**	60
Vârtejul de **R. Cioflec**	70
Domniile lor Domnii și Doamnele de **Profira Sadoveanu**	75
Kinegeticos de **V. Petrescu**	80
Milli de **E. Lovinescu**	70
Funeralii Naționale de **M. Iorda**	60
Izvor Țara Sălciilor de **Martha Bibescu**	90
Inălțarea la Cer de **Demostene Botez**	70
Casa depe culme de **Olga Monta**	60
Moartea Tinereților de **I. Peltz**	80
Vifor de **Petre Neagoe**	80

De vânzare la toate librăriile.
Editura „Adevěrul" S. A.

PĂRINȚI!
OFERIȚI COPIILOR VOȘTRI CEA MAI FOLOSITOARE LECTURĂ:
BIBLIOTECA ȘCOLARĂ

Opere Alese: **C. Negruzzi**
Amintiri dela Junimea din Iași: **G. Panu.**
Versuri și Proză: **M. Eminescu.**
Antologia umorului românesc
Antologie: **G. Coșbuc.**
Nuvele și schițe: **G. Galaction.**
Antologia umorului românesc
Amintiri din copilărie
Scrisori către V. Alecsandri: **I. Ghica**
Basme: **P. Ispirescu.**
Opere alese: **Odobescu**
I. Creangă
Antologie: **Gr. Alexandrescu**
Versuri: **M. Eminescu.**
Poezii populare: **Alecsandri.**
Fiecare volum lei 20.
Editura „Adevěrul" S. A.

CELE MAI FRUMOASE ȘI MAI DISTRACTIVE CĂRȚI PENTRU COPII:

	Lei
Aventurile lui Gugulică	25
Emil și detectivii	50
Cartea celor 7 basme	60
O călătorie în lumea basmelor	80
Pe unda fermecată	60
Zâna Izvorului Sănătății	40
Bill-Gazon	60
Emil și cei trei gemeni	60
Suflet de părinte	40
Ultimul Mohican	50
Cu Jap Cotoiul în jurul lumii	60
Pasărea norocoasă	50
Meșterul Strică	50
Povestiri pentru copii	40
Nelutu și Florica	40
Piticii cei Buni	30
Insula Fantomelor	50

De vânzare la toate librăriile.
Editura „Adevěrul" S. A.

MUZELE TAC...

(Continuare din pag. I)

„Viața nu-i supremul bun. Independența noastră este un bun încă și mai prețios. Ințelegem să trecem copiilor noștri moștenirea primită dela părinți. Vom ști să ne întărim încă și mai mult voința de a ne apăra și de a rămâne noi înșine. Vom păstra în republica noastră concepțiile politice, pe care le credem juste — menținând spiritul nostru de libertate, care a fost forța noastră și demnitatea noastră".

Atâtor concepții care se ridică de pretutindeni, d. Loepfe opune o lozincă de demnitate apărată până la moarte... căci „viața nu-i supremul bun".

Astfel ghețarii Elveției nu mai reflectă azi senin și soare, ci nouri de furtună. Iar fulgerele care fac o catapiteasmă de lumină din piscuri până'n prăpăstii, cași cascadele care curg albe pe pereții perpendiculari de stâncă, sau ghețarii trosnind în noapte ca tunurile, ori avalanșele care rod pământul de viață până la piatră — totul are ceva din privirea cruntă a lui Wilhelm Tell și din sclipirea vârfului de săgeată.

Și astfel de-asupra forței materiale se ridică forța morală, mai tare decât fierul, care nu poate ucide decât viața.

Și viața nu-i doar bunul suprem...

M. SEVASTOS

In toată Europa cafea cu lapte,
cafea cu lapte cu Franck

Adevĕrul
LITERAR și ARTISTIC

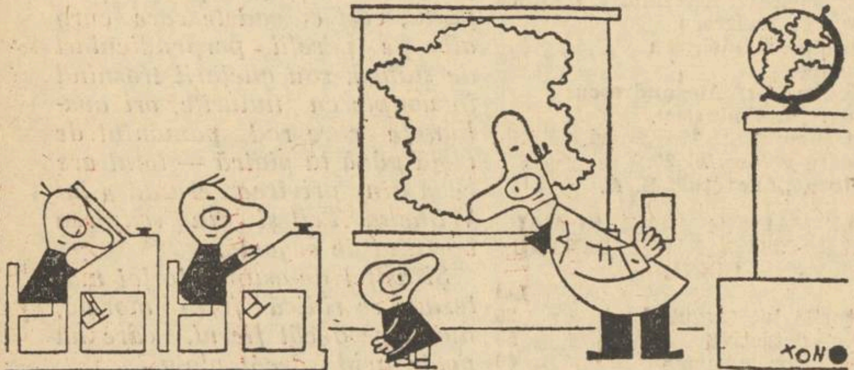
HUMOR



— Dragă, ar fi bine să plecăm, mi se pare că a început să plouă.

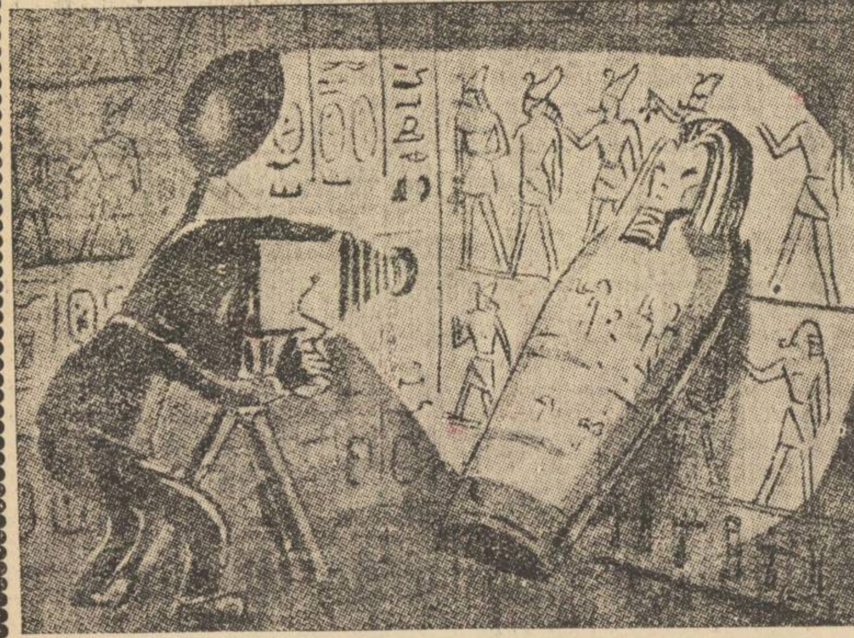


— Mai bine vă fac un pachet din toate.
— Bine, dar picioarele să le lași afară.

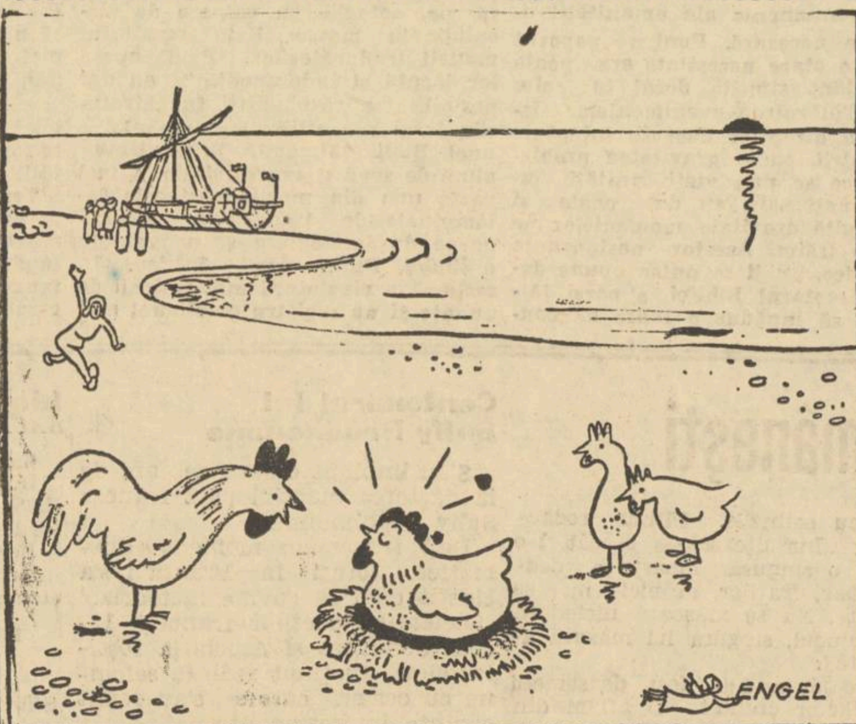


— Petre, spune-mi pentru ce e pământul rotund?
— Păi, asta n'am observat-o de loc, d-le profesor...

PUTEREA OBIȘNUINȚEI



FOTOGRAFUL: Surâdeți vă rog.



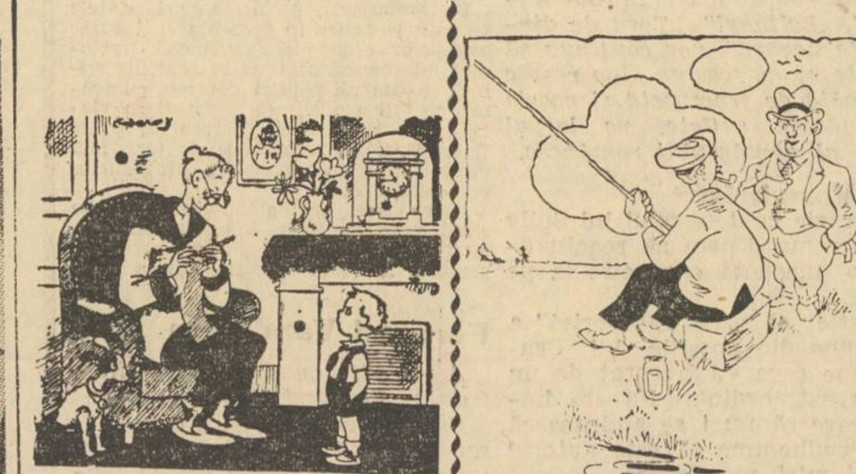
— Grăbește-te, în opt minute va debarca Columb și va începe experiența cu oul.



— Și eu care credeam că m'am încălțat azi dimineață...



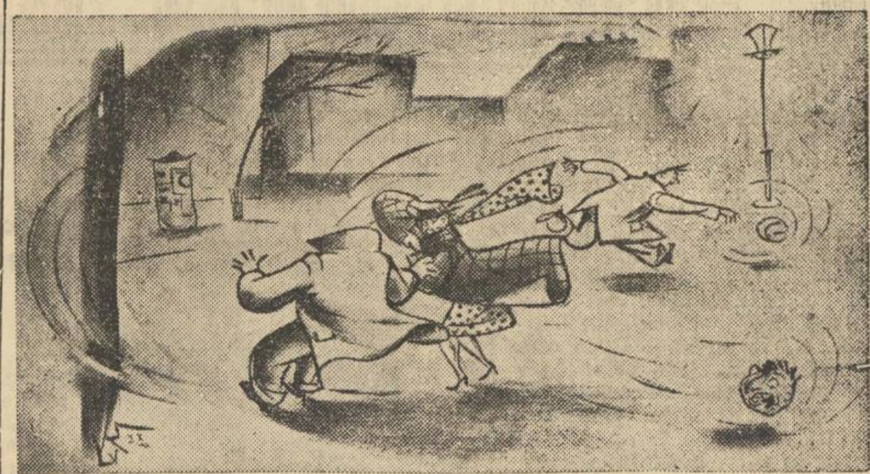
— Nu-l asculta d-le sergent... El a mers cu iuțeală fantastică, nu noi...



— Pojarul tău n'a fost așa de grav ca al frățiorului tău.

— Ba da, bunicuțo, a fost mai grav... eu l-am avut în timpul vacanței.

— De trei ore stai și mă privești cum pescuesc. De ce nu pescuiești singur?
— Eu să pescuiesc? M'a ferit Dumnezeu... n'am răbdare la așa ceva.

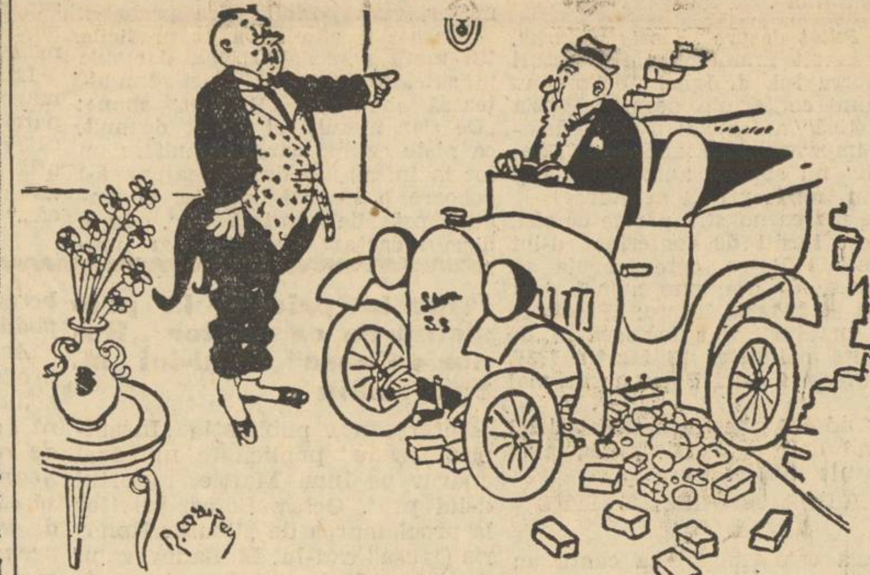


— Vezi, dacă ai uitat să-ți ei pălăria...

LA UN MAGAZIN DE PĂPUȘI



— Cât costă păpușa asta, domnișoară?...



— Ai greșit drumul d-le, garajul este la dreapta...



— Scuzați, domnilor, dar curcanul nu vrea să fie mâncat.

Imprimeriile „Adevĕrul", S. A. Str. Const. Mille No. 5-7-9, București

DIRECTOR:
M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREȘTI
Inscrisă sub No. 232
Tribunalul Ilfov

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării No. 15585/939

16 PAGINI ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 957 — PREȚUL LEI 7 — Duminică 9 Aprilie 1939

Adevĕrul
LITERAR ȘI ARTISTIC

IN ACEST NUMAR

Semnează d-nii:

M. Sevastos, Tudor Mușatescu, Izabela Sadoveanu, Ion Pas, Eugen Relgis, Ion Călugăru, Șt. Tita, Tache Soroceanu, I. Massoff, Ion Istrăteanu, Camil Baltazar, Al. Bilciurescu, A. Munte, Mihnea Gheorghiu, G. Vlădescu-Răcoasa, Mihail Pricopie, I. Neagu-Negulescu, I. Pal, Piérre Wer, Ner, etc.

VALORILE PERMANENTE

(Cuvântarea rostită de D. Petre Andrei, ministrul Educației Naționale, la solemnitatea semnării Acordului cultural dintre România și Franța)

Istoria popoarelor plină de povestirea faptelor importante, înfățișează, în acelaș timp, o oglindă fidelă a desvoltării culturei lor.

In adevăr, valoarile permanente care depășesc frontierele națiunilor care le-au produs, devin patrimoniul Omenirei, fac parte din bogăția ei.

Euripide, Sophocle, Homer, Platon și Aristotel se ridică cu mult



D. PETRE ANDREI
Ministrul Educației Naționale

deasupra tuturor micilor evenimente de cari este plină viața Grecilor antichității.

De aceia atențiunea noastră, a celor chemați să conducă și să dea îndrumări culturei acestei țări, se îndreaptă cu bucurie spre tot ce am putea folosi în vederea desvoltărei acestei culturi și a propagărei ei în popor.

România este un stat pașnic, lipsit de tendințe imperialiste, doritor să pună în valoare toate forțele sale spirituale ca și bogățiile sale naturale pentru a dovedi lumei întregi ce valori este în stare să creieze și cu cât poate contribui la cultura universală.

Acordul cultural semnat astăzi este urmarea și repetirea unei convenții mai vechi, este afirmarea dorinței noastre de a ne bucura de valorile culturii franceze și de a facilita în acelaș timp cunoașterea în Franța, a vieței noastre spirituale.

Orice acord cultural ca și orice întâlnire pe un asemenea teren, este în acelaș timp un mijloc de îndulcire a moravurilor, de netezire a multor asperități.

In fața frumuseței eterne sau în fața oricărei înalte creații științifice, noi suntem toți pătrunși de aceleași emoții, în prada acelorași stări sufletești trăind în acel moment într'o desăvârșită comuniune spiritală.

Iată dece Ministerul Educației Naționale este fericit de încheerea acestui acord, convins că este cel mai bun chip în care poate servi parea, Patria și pe Regele său.

Cuvintele d-lui ministru al Educației Naționale Petre Andrei consfințesc astfel dorința noastră de a ne bucura de valorile spirituale ale Franței și de a facilita în acelaș timp o amănunțit(cunoaștere a noastră.



Școala flamandă: **Coborârea de pe cruce**

PAȘTILE

Credeam că nu vom mai vedea zile de războiu.

Văzusem doar războiul trecut: cu duioasele plecări de-acasă, cu drumul pe acoperișul vagoanelor, cu marșuri prin ploae spre graniță...

Europa fusese prea mult scăldată în sânge pentru a ne gândi că, peste două decenii, scenele de oroare s'ar putea repeta — accentuate încă de progresele tehnicei și ale chimiei moderne.

Posturile de radio țin locul focurilor de pe creste de odinioară. In fiecare casă — oricât de pașnică — răsună astăzi strigătele de luptă.

Popoarele sânt gata să se încaere pentru o nouă orânduire a lumii.

Și totuși, când o parte din fiii acestei țări sânt subt arme, când familiile lor sărbătoresc Paștile fără dânșii — mi se par neverosimile evenimentele în curs de desfășurare.

E absurdă desființarea ordinei pașnice, bazate pe legi și pe morală, și înlocuirea ei cu dreptul pumnului.

Două mii de ani a crescut omenirea în visuri de pace și'n cultul iubirii aproapelui și a smereniei, care mergea până la gestul biblic al spălării picioarelor. Și de-odată trufia își înalță fruntea, iar baionetele caută pieptul inamicului.

In văzduhul de primăvară, clopotele își recheamă iarăși credincioșii să înconjoare bisericile cu lumini aprinse, preoții din amvon repetă cuvintele de pace și de iubire ale Mântuitorului.

Strigătul de altă dată al aceluia care a urlat:

Vreau...

Din pistolul dela Roma să dau calului ovăs, — răsună din nou, amenințând acum dacă nu altarele materiale — normele de drept și de iubire dintre oameni.

In casele modeste și sărace ale acestui popor la începuturile organizării vieții sale economice în raport cu bogățiile țării și cu nevoile socetății moderne — se serbează astăzi un Paște trist.

Niciodată, de ani și ani, n'a mai fost îndestulare pe mesele noastre: cozonacul apărea simbolic — ca un ideal de viață nouă.

Și tocmai acum când, după două decenii dela războiu, rosturile materiale românești, începuseră să se schimbe — ne trezim în situația dela început: de a lua lucrurile de la capăt.

Căci în actualele împrejurări, războiul este plin de dezastru chiar pentru poporul învingător în cel mai înalt grad.

Războiul nu-i numai o irosire de avuții și de vieți omenești — sursă, și ele, de avuții — dar și o ruină economică generală după încheerea păcii.

Azi nu se luptă două, sau mai multe, armate... Se luptă popoare întregi — care vor fi decimate de bombele avioanelor, prin gaze care ucid viața din om și din plantă.

Odată cu operele de artă, va pieri capodopera creației: omul — și odată cu dânsul civilizația europeană.

Orice agresor trebue să se gândească la un lucru: că oricât de puternic ar fi, nu poate avea siguranța punerii adversarului cu umerii la pământ: în războiul de mâne pot cădea amândoi combatanții, strângându-se reciproc de gât.

Iar subt ruinile războiului ne temem să nu piară însăși civilizația acestui continent — cum lucrul s'a petrecut de atâtea ori în istorie cu atâtea state și popoare.

Ne reîntoarcem în trecut?

In colțul nostru stăm cu arma la picior pentru a ne apăra pământul, făcându-ne întreaga datorie în fața istoriei — care judecă fără părtinire actele popoarelor.

In timp ce oamenii fac preparative de moarte, natura se gătește pentru o viață nouă.

Ca străină de pornirile sanguinare omenești, firea țesă — în atelierele-i misterioase — haina de sărbătoare a caișilor. Se vor așeza pe crengile lor, scuturând petalele, paseri cu luciri de pietre scumpe — venite din ținuturile de miazăzi.

Și'n vreme ce serbăm Paștile, facem urare omenirii întregi ca ogoarele să fie brăzdate numai de pluguri, holda câmpului fiind strânsă în pace și prefăcută în pâinea noastră cea de toate zilele la care au dreptul toți fiii acestui pământ.

Facă-se deci voia Mântuitorului: pace vouă!

Ad. Lit.

UTILITATEA LITERATURII

de AL. MIRONESCU

Scriind, literă cu literă, titlul acestui articol, eu însumi încerc un sentiment ciudat și foarte greu de lămurit, în care se amestecă ironia, gluma și o anumită părere de rău. Mi se pare, în adevăr, destul de curios că împrejurările m'au adus în situația de a transforma în problemă, ceeace niciodată n'am crezut că poate fi obiectul unei îndoeli. Literatura mi-a apărut totdeauna o nevoie esențială, indiscutabilă, de ordinul acelora fără de care însăși viața — într'o accepție mai complectă — nu e cu putință.

Și totuși sunt obligat să iau act că nu toată lumea este de acord asupra acestei chestiuni.

Dacă mulți socotesc că literatura, pentru nenumărate motive, este indispensabilă omului, sunt alții care nu se feresc să manifeste disprețul lor pentru o îndeletnicire „puerilă și inutilă". Cunosc și eu câțiva oameni dintre aceștia — puțini, pentrucă în general, îi ocolesc cu grijă.

Ei se recrutează din familia matematicienilor, a logicienilor, a fizicoștienștilor, a mănuitorilor, mă rog, de noțiuni exacte; din familia acelora care cred în micul lor adevăr, dincolo de care nu mai sunt în stare să scruteze zările îndepărtate ale uriașei frământări interioare omenești.

Bănuesc că în fața unui asemenea exemplar, francezul s'a simțit nevoit să exclame: „e dobitoc ca un matematician" — și să lichideze printr'un aforism, o situație pe care o credea nedemnă de a fi luată în considerație.

Fără îndoială un spirit mai coprinzător se găsește serios dezarmat în contact cu omul care este convins că dincolo de afirmația două și cu două fac patru, totul este „poesie și literatură", adică ceva care merită cel mult o binevoitoare și tutelară atenție, dar care în nici un caz nu poate fi luată în serios.

Pentru aceia din această curioasă categorie există o filosofie literaturizantă și chiar o știință literaturizantă, adică un joc de cuvinte a cărui inutilitate, fiind de domeniul evidențelor, nu mai are nevoe de osteneala unei demonstrațiuni.

Uneori disprețul pentru îndeletnicirea literară, isvorât din convingerea inutilității ei, capătă un aspect social destul de grav dăruind aceluia care o practică sau o cultivă un soiu de afinitate compromițătoare.

Iată un pasagiu semnificativ: „Pentru omul de stat german, nimic mai primejdios decât o reputație de om cultivat. Singurul ministru căruia i s'a permis să guverneze în Prusia cu toată înalta sa cultură, Wilhelm Humboldt, a fost congediat după patru săptămâni.

Dacă un ministru german ar scrie asupra lui Homer, cum a făcut Gladstone, s'ar face numaidecât ridicol.

Când Bethmann-Hollweg deveni cancelar al Reichului, un jurnal influent imprimă acest comentariu ironic: Ce știm noi în definitiv despre acest om nou? Numai că a studiat pe Kant.

Aceasta a fost suficient pentru a fi aspru judecat în mediile guvernamentale".

Din fericire acest punct de vedere îl aflăm infirmat în altă parte a lumii, și mă gândesc la poporul francez în mijlocul căruia nimeni, om politic, om de știință sau militar, nu poate juca un rol mai important, dacă nu este un familiar al literilor.

Literatura, în Franța, este o adevărată Instituție; cea mai umană instituție, iar în măsura în care individul trebue să ie în primul rând om, trebue neapărat să participe la atributele ei eminente.

Manifestările profesionale, în Franța, sunt „pline de aluzii literare, și important este că, prin aceste citațiuni, profesionistul se străduește mai puțin să împodobească discursul său, ordinele sale de zi, rapoartele sau expertizele sale, ca să le facă inteligibile".

Literatura acolo este mijlocul cel mai complect de a comunica între oameni, și se opune procesului de dezagregare al personalității sub presiunea excesivei specializări.

Prin literatură se salvează necontenit integritatea persoanei omenești, adică acel complex de daruri, garanția majoră a marilor acte de creație în toate domeniile.

E o nerozie a vedea în știință — pentru a vorbi de o disciplină care pare că se află la antipodul literaturii — o îndeletnicire seacă, lipsită de cursurile mari și complicate ale întregei vieți spirituale.

Actul de creație în știință are rădăcinile implântate în stratul cel mai suculent al vieții interioare, iar marii cercetători au fost, în felul lor, niște adevărați poeți. Invenția și fantezia pe care le atestă travaliul științific — când nu seamănă cu munca unui arhivar — sunt cu nimic mai prejos de invenția și fantezia întâlnite de operile literare.

Intuiția, disociația temerară, asociația surprinzătoare și dacă vreți chiar arbitrară, le aflăm deopotrivă la temelia actului de creeație literară, cât și la baza procesului de creație a compartimentului științelor pozitive.

La rădăcina lui evenimentul spiritual, ori cum s'ar numi el mai târziu, este identic.

Ceeace putem spune este că expresia lui științifică reușește să-l precizeze cu prețul unei indiscutabile sărăciri.

Dar, rămânând în cadrele restrânse ale unui articol și ocolind o des-

(Continuare în pag. 11)

REGELE CAROL I
1839 — 1939

Regele Carol I de Hohenzollern, fiul Prințului Carol Anton de Hohenzollern și al Principesei Iosefina de Baden s'a născut la 7/20 Aprilie 1839, în vechiul castel de Sigmaringen, leagănul tuturor vlăstarilor marei familii de Hohenzollern.

Principele Carol de Hohenzollern și-a făcut primele studii la Dresda împreună cu fratele său Leopold, care adoptaseră pseudonime de baroni de Strassburg. De aci plecă la Muenster unde trecu cu succes examenul de sublocotenent și apoi tatăl său, principele Carol Anton îl trimise în Elveția și Italia de Nord.

La 1 Ianuarie 1857 fu numit sublocotenent în regimentul de artilerie al gărzei, Principele Carol avu între alții ca educator militar și pe marele general Moltke care spunea despre Dânsul:



„Tânărul principe de Hohenzollern va juca un rol în viață și va face să se vorbească despre el".

Botezul focului, Principele Carol l-a primit în bătălia dela Schleswig-Holstein unde participă ca atașat al Principelui Moștenitor Frideric Wilhelm și unde săvârși acte de mare eroism.

In anul 1866 Ion Brătianu i-a propus tronul României. Chemat în țară prin rezultatul plebiscitului național, Principele Carol plecă spre București. Adoptând pseudonimul Charles Hettrugen, trecu neobservat prin Austria și Ungaria și descinse pentru prima oară pe pământul României. Din Maiu 1866 și până'n Septembrie 1914 a condus destinele României. La 10 Maiu 1866 în fața Adunării Naționale, Domnitorul spunea aleșilor țărei:

„Mi se impun, o știu, mari datorii Sper că-mi va fi dat a le îndeplini. Vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de a face binele, un devotament fără margine pentru noua mea patrie, un neînvins respect de lege".

Regele Carol a înfăptuit opera mare de consolidare a ființei noastre de stat. In 1816 eram încă vasali. Regele Carol ne-a desrobit. *El ne-a purtat spre biruință.*

Pe umerii Săi a apăsat întotdeauna munca titanică a omului trăit în conștiința datoriei.

In lunga Sa domnie, — cea mai lungă din câte a înscrie în ale ei pagini istoria plină de frământări a poporului român — a dat întreaga măsură a puterilor sale propășirei României.

Cinematograful

VÂRTEJUL. Cei mai mari producători de filme în momentul de față sunt Americanii și Francezii, dar realizările lor se deosebesc în totul. Cinematograful francez urmărește să descrie stări de suflet, să surprindă momente și nuanțe psihologice și, în general, e cald, patetic, uman. Pe când Americanii fac înainte de orice artă, creiază imagini de pură plasticitate, atingând o perfecție până în amănunte pe care n'o are viața niciodată și e posibilă numai în prelucrări de atelier, de laborator sau de studio. Această perfecție supără de multe ori, fiindcă prefacerile îngrămădite pentru scopul aceluiaș ideal de frumusețe fizică duc conținutul departe de viață, îl învecinează cu sinteza, cu alambicarea.

Nu vedem cum — pentrucă magnații din Holywood dispun de atâtea posibilități, de atâtea mijloace spre a împrospăta viziunile lor de frumusețe plastică încât succesul lor nu va descrește niciodată. Publicul a dat în atâtea rânduri dovadă că nu-l interesează ceia ce poate vedea el singur în viață, ecia ce i s'a întâmplat și lui: lumea vrea la cinematograf bogăție și frumusețe, indiferent dacă bogăția e falșă, de carton și de vopsea, indiferent dacă frumusețea e obținută după multe cazne și colaborări, prin farduri și tratamente de specialitate. Totul e ca înșelarea să nu se cunoască, — și o linie elegantă, un gest grațios, un chip de poveste ca încânta mereu.

Am avut ocazia să constatăm încă



Vom avea așa dar în cinematograful american mai mult emoții estetice, de esență pur vizuală, de spectacol plin și desăvârșit care mulțumește, bucură, uluește. Se vorbește adeseori de tipurile minunate ca înfățișare pe care numai în cinematograf le întâlim și după care râvnesc să samene sufletele naive, — mai corect trebue să spunem că cinematografului american le datorăm.

S'a crezut la un moment dat că datorită acestei unice preocupări, producătorii de peste ocean ar putea fi amenințați de o criză.

odată puterea de vrajă a cinematografului american privind „Vârtejul". E un film de perfecție, clasică în arta imaginii însuflețite. Nicio scenă inutilă, nici un gest de prisos. Și ce admirabilă fotografie! De nuanțe și relief, de viață puternică a albului și negrului. Interesantă e și acțiunea, dar marea desfătare ți-o dă frumusețea imaginelor și prin tchnica lor și prin fericita alegere a interpretelor; în afară de Andrea Leeds, actrița principală, celelalte aproape necunoscute.

T. S.

CRONICA MUZICALĂ

RECITALUL D-NELOR NINA ALEXANDRESCU ȘI MADELENA COCORESCU. FESTIVAL BEETHOVEN CU FELIX WEINGARTNER

In seara de 11 Martie a avut loc în sala Dalles un recital de sonate consacrat lui *Mozart, Beethoven* și *Brahms*, când s'a executat și sonata în la minor de d. Scarlat Fotino. Cu această ocazie am făcut, pentru a nu știu a câtea oară constatarea că la unii muzica se află refulată și a o așterne pe hârtie liniată de muzică devine o nevoe absolută de exteriorizare până la oare-care punct explicabilă.

D. Fotino în trei mișcări bine echilibrate, servindu-se de pian pentru a colora fondul și de vioară pentru accentele vii, a realizat o compoziție reușită.

Lucrarea nu este lipsită de inspirație și cu toate că profesioniștii se așteptau la o compoziție criticabilă, au avut ocazia să se convingă de contrariul.

D-nele *Alexandrescu* și *Cocorescu* au adus o contribuție dintre cele mai fericite, imprimând programului o alură de clasicism pronunțat și punând în valoare o lucrare românească dintre cele mai reușite.

Joi 16 Martie apare la pupitrul *Filarmonicei* noastre marele *Weingartner*. Publicul l'a sărbătorit după cum merită, iar orchestra noastră simfonică a executat întreg programul consacrat lui *Beethoven* — o uvertură și două simfonii — respectând cu sfințenie indicațiile marelui dirijor. Simfonia a 4-a a fost redată în pur stil beethovenian. Este o simfonie ingrată pentru șefii de orchestră, de aceea mulți o evită. Ea repara Uvertura la Egmont de simfonia „Eroica" și aparține epocei de inspirație obținute în cadrul naturei ori a străzilor vechi ale Vienei.

Dacă *Beethoven* ar fi putut trăi tot timpul la țară câte compoziții nebănuite ar mai fi îmbogățit literatura mondială muzicală!

Simfonicul dela 16 Martie a lăsat o impresie profundă. Cu această ocazie am mai făcut o constatare: marele *Weingartner* nu îmbătrânește. Cu toate că a trecut de șapte zeci și cinci de ani, se află în plină vigoare, după cum a arătat-o în Simfonia a 3-a.

I. PAL.





Un şef de trib

de ION CĂLUGĂRU

Animalele se nasc ca şi oamenii fie cu virtuţi de şef, fie ca să dea ascultare insului ce se dovedeşte mai înţelept, mai bine înzestrat din fire. Ele nu ştiu mai multe limbi, pentru a-şi da cu uşurinţă cuvântul de cinste, ca să-l calce şi cu mai multă uşurinţă. Ele nu ştiu trişa; ele simt pe şarlatanul cu pofte de parvenire, mai repede ca oamenii (carì se reculeg abia după ce au fost păcăliţi) şi intuesc pe şeful ce le trebue, cu măestria instinctului lor fără greş. Istoria e plină de şefi straşnici mânuitori de măciucă, fiare crude ce au ras de pe faţa pământului — într'o clipă de mânie — truda de veacuri a popoare întregi, sau de vicleni ce şi-au ascuns nemernicia, că nu s'a băgat de seamă decât după moartea lor c'au fost doar nişte simpli amăgitori. Oamenii îşi pot însă îngădui luxul de a se înşela sau a trăi tremurând de umbra unui Gengis Han ce-i înspăimântă; animalele, niciodată. Un şef al lor trebue să fie mai înzestrat, în toate privinţele, ca un oarecare din mulţime, mai puternic şi mai ager, dar trebue să se păstreze smerit blajin, lipsit de trufie şi cruzime faţă de semenii săi...

Aceste gânduri le trezi în mine un câine, un câine lup, pe care l-am şi cunoscut şi urmărit, în toate apucăturile într'o vacanţă

Hotărîsem să-mi petrec vara la ţară, la conacul unor prieteni, într'o regiune dureroasă răcoroasă. La poarta uriaşei curţi ce înconjura conacul, trăsura cu care venisem dela gară a fost luată cu asalt de o haită furioasă de câini. Săriau, ţopăiau şi lătrau, ca şi cum ar fi vrut să ne sfâşie. Ni era cu neputinţă să coborîm din trăsură. In zadar stăpânul conacului îi gonia — şi vocea lui de stentor răsuna până departe spărgându-se în nenumărate ecouri — în zadar învârtia biciul ce şuera în văzduh: câinii nu se astâmpărau. Nici el nu ştia care să fie pricina neliniştei lor: bucuria de a primi musafiri sau cine ştie ce supărare de a lor? Ca să-i alunge, şfichui cu vârful biciului o căţea târcată, o specie de dog danez. Atunci am văzut ceva ce mă puse pe gânduri. Din toată haita de câini s'a desprins un uriaş lup cu blana cenuşie, care sări, arătându-şi colţii, gata să smulgă parcă biciul din mâna omului. — Ei, cavalerule, te-ai supărat c'am lovit-o pe doamna? îl mustră omul croindu-l cu biciul. Lupul se burzului, arătându-şi colţii fioros de lungi, aruncă o privire ce părea să zică : — Ai curajul să dai în mine? In loc de a se repezi din nou, cum m'aş fi aşteptat, deastădată cu mai multă furie şi mai mult temei se retrase cu coada între picioare, ruşinat, ascunzându-se între tufe. Ca la poruncă toţi ceilalţi câini au tăcut şi smeriţi, ruşinaţi s'au luat după lupul ce

părea să zică:— Ai curajul să

al lor. S'au perindat înaintea ochilor un dog alb, cu ochii albaştri, carea avea un nobil cap de ofiţer prusac, doga tărcată — din pricina căreia se supărase lupul — doi buldogi francezi, botoşi şi cu mutre de ramoliţi, un dulău flocos, un fox irlandez precum şi diferite corcituri cafenii şi cenuşii, greu de ghicit la prima vedere dece rasă au fost părinţii. Când nu mai rămase pe lângă trăsură decât un căţeluş alb, miţos care se tăvălia pe jos şi suspina cerând să fie mângăiat, am coborît şi noi din trăsură. Dar n'am pus bine piciorul pe pământ şi n'am urcat panta ce ducea spre conac, că o privelişte fantastă se înfăţişă ochilor: Conacul, plopii subţiri ce se oglindeau strâmbi în iazul săpat, într'un fel de scobitură a terenului, se aplecară ca şi cum ar fi vrut să îngenuncheze, apa se svârcoli în matcă, gata să se reverse, apoi pomii depe mal părură să se îndoaie, iar sub picioarele noastre simţirăm cum pământul lunecă. Ne-am dat seama că se cutremură pământul şi că haita fusese neliniştită, fiindcă presimţise ce avea să vină. Cutremurul nu ţinu decât câteva clipe. Destul totuşi ca să stârnească panică nu numai printre câini, dar şi printre toate dobitoacele din grajduri, oamenii de serviciu, şi mai cu seamă femeile. Lătrături, mugete, nechezături se împletiau cu ţipetele de spaimă ale muerilor. Noi, cari coborîsem din trăsură, ameţiţi de drum de praf şi de căldura de Iulie, nu prea ne dădeam esama de ce se petrece. Simţiam că nu se dedau picioarele le mers, dar tot credeam că de vină-i oboseala.

Când ajunserăm, în sfârşit, pe terasa conacului şi ne întâmpinară gazda şi prietenele ei, albe ca varul, am priceput că s'a întâmplat ceva grozav în ni s'a făcut rece. A fost nevoie de mai bine de un ceas de reculegere până să intre lucrurile în făgaşul lor obişnuit şi să se uite de cutremurul ce sguduise cu toată puterea curtea. Abia atunci, îmi dădui seama unde mă aflu şi bătându-mi joc de spaima superstiţioasă a femeilor, am început să mă orientez. Conacul era o clădire uriaşe cu o terasă de lemn, deasemeni, înălţat pe deal ca să domine parcul, zăvoiul, întreaga moşie. Trăgeam nădejde să duç o viaţă liniştită: canotaj şi plimbări şi mai cu semaă răcoarea, după zilele de caniculă. Inserase şi din curte venia un miros bun de friptură. Am coborît depe terasă, ca să ne ducam de un stat de om. In semiunde se pusese masa. Ne-am pomenit iar înconjuraţi de câini, cari se împleticiau între picioarele noastre şi nu ştiam ce să cred din atitudinea lor: vor să ne muşte sau se gudură numai. Din haită îmi atrăsese, iar mai cu deosebire luare aminte, lupul uriaş şi fioros la vedere. El lătra mai tare ca ceilalţi şi făcea nişte salturi cam cât un stat de om. In semiobscuritatea serii nu era greu să-l confunzi cu un adevărat lup. Numai, lătratul lui nu era o înlănţuire oarecum distonantă ca a celorlalţi câini, ci părea articulat. Aproape că se desluşiau unele vorbe, dacă se poate spune aşa, în bâlbâiala lui şi în strădania de a se face înţeles.—Ei, am zis într'o doară, nu cumva vrei să facem o conversaţie, domnule câine?.. Ai casei mi-au spus că, din greşeală, o nimerisem. Intr'adevăr, lupul fusese poreclit câinele vorbitor şi avea chef să intre în vorbă cu orice nou venit la conac. Animalul îşi dădea întreaga osteneală de a se face înţeles. In clipa aceia însă mie nu-mi ardea de conversaţii cu lupii vorbitori, fiind tare înfometat şi m'am dus la masă fără să-i dau toată atenţia...

A doua zi dimineaţa când am ieşit pe terasă, am găsit toţi câinii culcaţi, clae peste grămadă, sforăind unii cu sgomot, ca nişte căruţaşi, alţii tresărind din somn, speriaţi de cine ştie ce coşmar. Cum m'au simţit s'au deşteptat. Lupul s'a luat după mine, mă mirosia şi mormăia. Mersul lui era majestuos, cu capul în sus şi cu coada ţeapăn întinsă în lungime. Nu se lăsa chemat —mi-am dat seama — ci chema. Şi încă, poruncitor! Intr'adevăr, n'am coborît bine scările şi lupul meu scoase un lătrat greu. ca un strigăt de pornire la luptă. La chemarea lui răspunseră nu numai câinii depe terasă, ci şi alţii cari pândeau pe la bucătărie să le cadă vreo pleaşcă. Precaut şi fără să am aierul că observ haita ce mă înconjoară am pornit totuşi la plimbare. Ajuns pe malul iazului m'am pomenit că haita se uită ţintă în ochii mei. Cu neputinţă să înţeleg ce vor de sufletul meu. Se uitau, făceau zâmbre, scormoniau frunzişul, iar lupul chelălăia voios, dând din coadă şi se freca de mine ca de un copac. Numai după ce trecui podişca asvârlită peste iaz şi mă afundai pe cărăruia din pădure, lupul o luă la goană înainte, haita după dânsul. In poiana ce se deschidea în mijlocul zăvoiului, poposii. Câinii se trântiră cu botul pe labe jur împrejurul meu, uitându-se în ochii mei. Văzând că n'am de gând să pornesc mai departe, unul dintr'nşii care, după ce că avea o blană de hienă, mai fusese dăruit de natură cu un cap ingrat de cabotin sinistru, se aapropie de lup şi se frecă de el. Lupul nu se mânie; dimpotrivă, începu să-l purece. Cabotinu rânji de voluptate, iar câinele cel mare făcu treaba cu nespusă gravitate, ca şi cum şi-ar fi îndeplinit o datorie. După hiena veni altul la rând la purecat, iar lupul îşi făcea datoria cu răbdare, ca şi cum fusese anume tocmit pentru asta. Toate neamurile de câini şi diferitele corcituri ieşite din împerecherile întâmplătoare se aflau în jurul meu fără a cuteza să se apropie prea mult. Cinstea aceasta era numai a lupului. De unde atâtea neamuri rătăcite aici într'un fund de ţară nu era greu de înţeles. Stăpânul fermei, ca orice oriental care trăieşte în belşug, era ospitalier cu oamenii dar şi cu animalele. Cine bătea la uşa lui însemna că are nevoie şi drept la un codru de mămăligă şi o fiertură. Curtea lui ajunsese de aceia un adevărat continent pentru câini emigranţi. Dacă unii îi fuseseră dăruiţi de prieteni, alţii erau câini de pripas cari se opriseră doar la curte, în trecere, unde găsind un mediu prielnic au rămas. Ştiam mai de mult că ferma unde aveam să-mi petrec vacanţa, este o Americă a neamului câinesc. Seminţii diferite, dela cele mai rare şi evoluate până la cele mai de rând se încrucişau având tendinţa să dea naştere unui tip uniform cu desăvârşire nou. Găsiseră unde să-şi îndestuleze foamea lor de mâncare şi dragoste, la fel cu oamenii cari au năvălit pe noul continent şi l-au populat. Fermierul nu-şi dădea nici cea mai mică osteneală, ci lăsa natura să-şi facă jocurile ei capricioase, aşa cum de bună seamă s'a petrecut şi cu diferitele rase de oameni ce s'au amestecat în decurs de milenii...

In câteva zile m'am familiarizat cu viaţa câinilor; le cunoşteam apucăturile, teperamentul. De pildă: mica javră albă şi mătăsoasă, cu un ochiu albastru şi cu celălalt acoperit de albeaţă, avea voie să stea tolănit pe canapelele din casă. Fiindcă trăia în nemijlocita apropiere a oamenilor, ca slujitorii de casă mare cari au mare dispreţ pentru vizitatorii săraci ai stăpânilor, se socotia un fel de vătaf peste ceilalţi şi cu nici un preţ nu le îngăduia să calce pragul casei.

(Continuare în pag. 9-a)

REALITATEA ILUSTRATĂ

NUMĂR SPECIAL DE PAŞTI

CUPRINDE:

1. Revista în 32 pagini mari tipărite la heliogravură în trei culori, cu numeroase ilustraţiuni şi reportagii
2. DE TOATE PENTRU TOŢI, supliment în 24 pagini cu un roman foileton şi 4 pag. de jocuri distractive
3. „H A I S Ă R A D E M..." un supliment cu schiţe, nuvele şi peste 200 desene humoristice
4. A V E N T U R A un roman senzaţional în volum

PREŢUL LEI 20

„VOLPONE"

la teatrul „Muncă şi Voe Bună"

desene de NER

Ion Gheorghiu, Mania Antonova, Cezar Rovinţescu, Ilie Cernea, Aurel Rogalski, Ion Manta, Ch. Eterle şi Marcel Enescu



AUTOMOBILUL LUI GOETHE

de **GEORG. FRÖSCHEL**



...In acelaş moment maşina scoase un sunet şi tot metalul începu să tremure.



Automobilul galben sta în mijlocul diferitelor carete luxoase în grajdul marelui duce...

Raportul lui Goethe asupra maşinii găsită în ziua de 17 Ianuarie 1827 la vest de Ehringsdorf.

PE o câmpie, departe de castelul Belvedere cam la o azvârlitură de băţ, staţiona un automobil. O maşină de şasezeci de cai, frumos lăcuită şi gata de plecare. Trebuia numai apăsat pe demaror şi aparatul ar fi sburat peste câmpii, ar fi străbătut străzile noroioase şi după câteva minute strâmtele ulicioare ale Weimarului ca să se oprească în Piaţa Teatrului, a cărei clădire strălucea în razele soarelui de iarnă. Nu erau nici doi ani dela renovarea clădirii care fusese inaugurată la a şeaizeci şi opta aniversare a marelui duce Karl August.

Cum se poate asta? Un automobil după doi ani dela aniversarea a şeaizeci şi opt de ani a lui Karl August, un automobil în tăcutul Weimar de pe vremea lui Biedemeier. Da — un automobil în timpul lui Goethe. un şase cilindri practic, cu frână automată şi toate noutăţile tehnicei noastre pe timpul domniei ilustrului prinţ care muri în 1828. Chiar aşa.

Scriitorului toate îi sunt posibile, îl crezi atâta vreme cât îl citeşti. Aceasta-i singurul privilegiu pe care îl are faţă de ceilalţi muritori.

Oare ce ar spune cel mai mare spirit al vremii sale scriitorul, filosoful Goethe dacă ar zări un automobil? I-ar cunoaşte oare scopul, ar şti să-l întrebuinţeze, să-i descifreze mecanismul?

Aceasta-i problema şi n'o putem deslega decât având în faţă un exemplu: la 17 Ianuarie 1827 staţiona un automobil pe câmpia din jurul Weimarului. Cum a ajuns acolo? Se poate face fel de fel de presupuneri. Putea fi opera unui inventator care depăşise vremea sa, venea din altă planetă, din Marte sau Saturn, dar ce să complicăm lucrurile? Credeţi imposibilul şi fiţi supuşi dictaturii fantaziei. Un automobil staţiona în câmpia din jurul Weimarului când mai trăia Goethe. Punct!

STATEAU împrejurul mesei iar când Otilia, se plângea că soţul nu vrea să-i îndeplinească în totul cerinţele vestimentare Goethe începu să povestească fiului său August o anecdotă despre Napoleon căruia i se prezentase un negustor ce oferea o mulţime de nimicuri moderne pentru împărăteasă.

Când Napoleon însă nu se arătă aşa de dispus să cumpere ceva negustorul îi dădu să înţeleagă că ar trebui să facă şi în această privinţă ceva pentru consoarta sa.

Goethe tăcu, după ce povestise acestea şi duse la gura fără dinţi o lingură de icre negre trimisă de Wilhelm von Humboldt din Tegel adăugă apoi:

„Napoleon nu spuse nici un cuvânt dar îi aruncă o astfel de privire negustorului încât acesta îşi strânse în cea mai grabă lucrurile şi dispăru".

Convorbirea lunecă asupra ultimei mode de a mobila casele în stil gotic. Goethe critică acest obiceiu şi încruntă fruntea majestuoasă ce apărea şi mai lată din cauza părului dat peste cap. Ochii-i aruncau scântei când spuse: Nu pot lăuda această modă. Ce putem aştepta însă de la un om ce aleargă toate nopţile prin toate balurile".

In acest moment se auzi o lovitură în uşă şi spre mirarea generală intră în cameră secretarul lui Goethe, John, contra oricărui protocol. Intrase grozav de enervat şi nu se putu stăpâni până ce nu ajunse lângă masa stăpânilor.

— Excelenţă, spuse el, vă rog să mă scuzaţi, o întâmplare, o întâmplare foarte neclară...

Goethe care îi aruncase întâi lui John o privire asemănătoare cu aceia ce-o aruncase Napoleon negustorului deveni liniştit şi întrebă:

— O întâmplare curioasă? Dar bine ce face poliţia? Hai spune, John. Liniştea scriitorului îl domoli şi pe secretar. Explică:

— Excelenţa voastră mi-a dat liber astăzi înainte de amiază şi mi-am întrebuinţat timpul rătăcind de colo-colo prin pădurea Belvedere ca să admir arborii pitici aduşi de curând din Japonia. Pe când mă întoarceam spre casă aruncai o privire spre stânga şi zării o pată galbenă ce strălucea în zăpadă. Părea un curios amestec de metal, sticlă şi culori strălucitoare. Făcui numai o sută de paşi şi mă aflam în faţa unei astfel de maşinării...

— Descrie-o. îi porunci Goethe.

— Este o trăsură mare de fier, acoperită toată cu vopsea galbenă, o trăsună foarte joasă şi lungă cu două locuri în fund şi două în faţă lângă care se zărea o roată orizontală.

— Desigur una din nouile invenţii în domeniul trăsurilor venită de la Londra, întrerupse cancelarul Mueller.

— Intâi să ne povestească totul şi apoi ne vom da seama, adăugă Goethe.

— Cei mai curios la această trăsură. continuă John, mi se par roţile. Nu au deloc spiţe metalice şi sunt acoperite cu o materie necunoscută. Goethe întrebă:

— Unde sunt înhămaţi caii?

— Tocmai asta este cel mai neclar. Trăsura nu e înhămată. Nu se zăreşte pe zăpadă nici o urmă şi e absolut de neînchipuit cum de a ajuns în această stare curioasa trăsură acolo.

Ceilalţi voiră să-şi dea cu toţi părerea dar cu un gest Goethe îi făcu să tacă.

— Ai făcut bine că m'ai înştiinţat. Scriitorul se ridică de pe scaun cu o uşurinţă neobişnuită.

— Nu putem să credem că ai visat, dragă John, n'ai defectul ăsta. S'a întâmplat deci ceva neobişnuit. Trebue să vedem cu ochii noştri ce fel de trăsură este.

Cancelarul Mueller rugă pe scriitor şi pe cei ce-i interesează să meargă cu el într'acolo căci trăsura îl aştepta la scară. Otilia fugi să i-a blănile necesare iar Goethe se urcă primul în trăsură. Servitorului Friedrich care l-a ajutat să se urce îi zise să vie şi el. Toţi se urcară în trăsură afară de August căruia teama de o răceală îi impuse să stea acasă.

*

John nu avu prea mari dificultăţi de a găsi locul unde lăsase trăsura buclucaşe. De departe se zărea că se întâmplase ceva căci toată aleia era înţesată de ţărani şi femei, îngropaţi în zăpadă până la genunchi, învârtindu-se împrejurul unui obiect. Goethe ai cărui obraji se roşiseră de vânt porunci vizitiului să oprească. Aruncă imediat învelitoarea şi fără ajutorul nimănui sări afară din trăsură sprinten ca un tânăr. Sări şanţul drumului şi merse peste ogoare. sprijinindu-se de baston. în fruntea tuturor.

Când ajunse la locul cu pricina trebui să îndepărteze spre a-şi face drum cu umerii un ţăran aşa de curioasă era lumea.

Pe tăcute Goethe înconjură de două ori trăsura cea galbenă. Ochii îi erau larg deschişi, figura-i era atentă numai la lucrul minune. Când se încredinţă că descrierea lui John este absolut exactă, intră şi privi pe dinăuntru maşina. Mâna-i netezi încet pielea scaunului, atinse uşor mânerul uşii, clipi şi merse în faţă la locul conducătorului. Văzu diferite instrumente şi stătu mult timp gânditor în faţa lor.

Tovarăşii lui rămăseseră mult în urmă. Numai Otilia îndrăzni după un timp să vină lângă Goethe în afara maşinii. Ca să vadă mai bine mecanismul de deschidere, Goethe încercă să deschidă uşa din faţă ceea ce reuşi imediat. Totul nu era deci aşa de minunat cum crezuse Otilia. Rămase pe gânduri.

— Crezi că este periculos? întrebă ea pe socru.

Goethe dădu din cap. Atunci observă Otilia că e privită de multă lume şi că afară de Goethe nu mai e nimeni în trăsura miraculoasă. Ii fu rece să stea în zăpadă şi luându-şi inima în dinţi intră şi ea înăuntru. Intâi îi fu grozav de teamă apoi văzând că nu păţeşte nimic se simţi o eroină din basme şi-şi chemă prietenii:

— Nu vă fie teamă. Stau foarte comod. Când văzu Otilia ce senzaţie îi dă maşina se simţi ca acasă; din joacă încercă să învârtească volanul şi cum aceasta nu era deajuns se îndreptă spre circuit. In acelaş moment maşina scoase un sunet şi tot metalul începu să tremure. La cel dintâi sunet Otilia căzu galbenă ca moartă şi fără putere pe locul ei pe când Goethe împinse la loc butonul ce-l atinsese.

Mulţimea se dăduse înapoi la auzul groaznicei şuerături. Când însă fu din nou tăcut se apropiară din ce în ce. Cuvinte ca acestea se auzea tot mai des: „Vrăjitorie, blestemaţie", iar ţăranii îşi pregăteau ciomegele hotărâţi să distrugă maşina cea galbenă. Otilia sărise cât putuse de repede afară şi stătu tremurând lângă Goethe. Recunoscu imediat pericolul distrugerii maşinii dacă ţăranii ajungeau până la ea. Deaceia sări jos şi se adresă celor mai apropiaţi: — Inapoi. nimeni să nu se atingă de maşină.

Nu fură chiar aşa uşor de liniştit. Un ţăran bătrân ridică un topor şi strigă: „Distrugeţi lada blestemată".

Goethe se apropie de cel ce ameninţase şi-i spuse:

— Du-te acasă la lucru. Aici nu e nici o vrăjitorie, nici o blestemăţie. Apoi adresându-se celorlalţi spuse:

— Fiţi liniştiţi oameni buni. Desigur că e ceva neobişnuit dar nu un lucru drăcesc. E făcut de oameni, e inventat de oameni căci are şuruburi, şi roţi ca şi celelalte trăsuri, scaunele sunt din piele, lămpile din sticlă. Dacă ar fi fost ceva drăcesc ar fi dintr'o materie cu totul necunoscută. Deci cunoaştem fiecare parte dar nu cunoaştem obiceiul întreg. Felul cum a rostit cuvintele mai mult decât cea spus făcură să-şi ajungă scopul. Mulţimea se dădu înapoi şi tăcu. Goethe făcu cu ochii la doi pândari şi le porunci să vegheze ca nici un străin să nu se apropie de maşina minune. In acest timp John se va duce la Ehringsdorf şi va aduce două perechi de cai cu hamurile necesare. Atunci trăsura galbenă va fi cu uşurinţă transportată.

— Mă voi duce la marele duce şi-i voiu cere permisiunea să depunem minunata maşină în Belvedere. După ce dădu ordinele de mai sus se urcă în trăsura ce-l aştepta pe aleie. Toţi se dădură la o parte şi nimeni nu îndrăzni să adreseze un cuvânt scriitorului. Când se văzură primele case ale oraşului Cancelarul Müller spuse:

— Nu ştiu dacă visez sau nu. Cum de a ajuns această maşină aci?

— Asta nu mi se pare chiar aşa de interesant, răspunse Goethe. Cine a construit-o, asta nu mă interesează Pe mine mă preocupă la ce serveşte şi ce fel de puteri sunt acelea ce se manifestă atât de puternic din interiorul ei. Trebue să ştiu ce a avut de gând omul care a construit-o şi cum şi-a ajuns scopul.

Automobilul galben sta în mijlocul diferitelor carete luxoase în grajdul marelui duce. De geaba îşi bătuseră capul profesorii Universităţii. Sfaturile lor nu duseră la nimic pozitiv. Atunci se hotărî marele duce să se adreseze pritenului său scriitorul şi filosoful Goethe ca să studieze maşina. Nimeni nu voia dealtfel să se însărcineze cu deslegarea enigmei. Goethe întrerupse lucrul la al treilea act din partea a doua a lui „Faust" şi se adânci două săptămâni în studierea maşinii minune. Făcu şi asta ca şi cum de aceasta ar depinde viaţa tuturor. Experimentase orice descoperire, pas cu pas; urmărise marele descoperiri a celei de a doua jumătăţi a secolului al 18-lea până în ziua de azi. In observaţia naturii în mare ca şi în mic îşi punea mereu această întrebare: Oare cine e subiectul sau fenomenul asupra căruia te pronunţi?

Şi de data asta rămase credincios metodei sale, studie fenomenul până la un punct oarecare şi apoi scotea de aci cunoştinţe empirice

Experienţa putea să-i servească pentru unele lămuriri şi imediat se smulse din abstracţie spre a privi mai bine curioasa maşină.

Iată din notiţele de mai jos se vede părerea filosofului:

Despre curioasa maşină descoperită în ziua de 17 Ianuarie 1827 la vestul localităţii Ehringsdorf.

O scurtă examinare a fiecărei părţi îmi dovedi că e vorba de o maşină ce serveşte la locomoţiune şi anume la mişcarea cu propria putere la fel cu încercările francezului Cuynot de acum 50 de ani sau cu experienţele reuşite ale americanului Evans de la 1803. Mi se pare că se aseamănă cu încercările lui Stephenson care pusese o maşină pe şine şi mergea cu ajutorul aburilor. Aparatul dela Ehringsdorf nu are însă cazan şi roţile nu sunt făcute să alunece pe şine ci sunt elastice pentru a luat contact direct cu străzile ceeace mi-a dovedit-o uşurinţa cu care a fost transportat până la castel. Deci în rezumat e vorba de o maşină ce nu merge cu ajutorul aburilor totuşi se mişcă prin nişte ţevi. Lichidul e mai uşor totuş parcurge cu destulă uşurinţă străzile şi drumurile.

Işi închipui că partea care serveşte la adăpostirea puterii se găseşte în partea din faţă a maşinii. Adevărata-i natură însă nu putea fi descoperită deoarece era închisă într'un metal cenuşiu de o formă neregulată. Deschiderea ar fi foarte grea şi numai după desfacerea integrală a pieselor. Ca încălzitor al maşinii trebue să fie lichidul ce se găseşte într'un butoiaş la capătul din urmă al maşinii şi care e dus în faţă prin nite ţevi. Lichidul e mai uşor decât apa. Intrebuinţarea nu e fără primejdie şi aburii ei sunt explozibili. Această observaţie a făcut John Löwe care apropiindu-se cu o farfurioară pe care se afla puţin din acest lichid de o lumânare o explozie puternică se produse. Avu noroc căci se alese numai cu părul pârlit. O analiză exactă a lichidului nu exista. Se pare că se aseamănă cu lichidul ce l-a extras Faraday din ulei.

Foarte mare bătae de cap îi dădură şi căutarea gazului cu care sunt umplute roţile.

Foarte minunat fu când află că în materia din jurul roţilor nu era altceva decât aer pompat.

La 5 Februarie 1827 sta Goethe în camera-i de lucru, împreună cu Ekerman. Scriitorul făcuse un raport asupra trăsurii din Ehringsdorf marelui duce şi convorbirea se învârtea împrejurul minunatului aparat.

— Mărturisesc că sunt încă zăpăcit, când mă gândesc la acest nemaipomenit fenomen. Căci trebue s'o numesc un fenomen, o apariţie din altă lume mai avansată. Aceasta n'am vrut s'o pun în raport căci opinia noastră publică e deacum otrăvită de un misticism bolnăvicios şi nu vreau să mai adaug şi eu încă un element supranatural.

Aici, însă, unde nimeni nu ne aude pot să-ţi mărturisesc că maşina minune m'a scos din felul meu obişnuit de a gândi. Poate că vei găsi ceva în clasica mea „Noapte a Valpurgiei" unde străbat spaţii şi timp ca şi cum aş avea la dispoziţie minunata maşină din Ehringsdorf.

Cum va fi lumea noastră când într'adevăr vor exista astfel de lucruri? Prevăd că numai oameni deosebiţi vor putea conduce astfel de maşini şi aceasta va avea o influenţă asupra tuturor ramurilor de activitate.

Oameni care vor învinge astfel natura desigur că vor privi vremea noastră pe bună dreptate ca o barbarie. Chiar şi filosofii noştri vor fi luaţi în râs.

Ekerman nu voia să privească viitorul astfel şi observă:

— M'am gândit toată noaptea ce nume se va da maşinii ce a fost găsită la Ehringsdorf. Cred că i se va spune automobil.

Goethe dădu din umeri.

— Automobil? Cum te-ai gândit la acest cuvânt neînsufleţit? E format dintr'un cuvânt grec şi unul latin dând un amestec bizar. Nu ştiu cum va fi numită maşina poate ipsomobil sau autokinetikon dar automobil... Cuvântul mi se pare ne la locul lui.

Goethe se ridică şi se duse la birou. Ekerman înţelese şi se retrase tăcut din cameră.

In româneşte de
M. SĂVEANU



Al. Macedonski, Dimitrie Sturdza ...şi „afacerea Ghenadie“

O scrisoare inedită a lui Macedonski către Dim. Sturdza

Aflarea unei scrisori — inedite — trimisă de Alexandru Macedonski lui Dimitrie Sturdza este binevenită, — astăzi când scriitorul de mare talent și omul bizar care a fost Macedonski sunt reactualizați prin apariția volumului de „Poezii", însoțite de un studiu al d-lui profesor Tudor Vianu (1).

Reproducând rândurile pe care Macedonski le-a trimis, în 1895, șefului guvernului, Dim. Sturdza, suntem nevoiți să derogăm dela catechismul istoricului literar, care statorinicește reproducția tale quale, întrucât nu ne îngădue această organizare tipografiei moderne, care nu posedă toate accesoriile unei ortografii, ciudate ca și omul care a întrebuințat-o. De stil însă nu ne vom atinge.

Scrisoarea merită interesante adnotări, pe care le vom face după reproducerea ei.

Iat-o:

Domnule Prim-Ministru.

Ca vechi luptător în partidul liberal-național, dați-mi voie să vă urez Domniei-Voastre, ilustrului urmaș al lui Ion Brătianu, viață îndelungată spre a putea să realizați marile idealuri ale partidului de care am fost atât timp lipsiți.

Eu, aș fi fericit și mândru ca, ocaziunea prezentându-se, să pot să vă dau slabul și modestul meu concurs.

Până atunci, d-le Prim-Ministru, vă rog să binevoiți a primi încredințarea adâncului meu respect și a marei admirări ce am pentru înălțimea dv. de caracter și neobosita activitate ce ați pus totdeauna în serviciul patriei.

Al. Macedonski (2)

1895. Oct. în 6.
c. Dorobanți 91.

Pe această scrisoare, Mitiță Sturdza, învățat cu „rezoluțiile", a scris următoarele cu scrisul său mărunt, cu trăsături când subțiri când mai groase:

Admirațiunea pp. mine e de puțină importanță. Caracteristic e că admirațiune (?) pentru Vasile Alecsandri a mers până a insulta prin scris pe acest mare patriot și marele geniu al României.

Ad actul memorabilia ea curiosum (3).

Credem că este nelipsit de interes așezarea rândurilor lui Macedonski în desfășurarea atât de inegală a vieții sale — mai bine spus a domniei acestei vieți.

Intru aceasta mă voi folosi, între altele mai mult de *Introducerea*, atât de documentată și scrisă cu atâta devoțiune, de către distinsul cărturar, d. Tudor Vianu.

Macedonski se consideră „vechi luptător în partidul liberal-național". El nu exagerează. Dacă răsfoim, revista „Oltul" (1873), ce apărea sub direcția sa, vedem că el a fost într'adevăr un militant, care s'a străduit să aducă „servicii" partidului.

„Campania de răsturnare a guvernului conservator al lui Lascăr Catargiu găsește în publicația tânărului poet un organ dintre cele mai zeloase" (4).

Ba tot din pricini politice, în serviciul aceluiaș partid, Macedonski — exagerând atacurile înpotriva Domnitorului — este arestat și închis la Văcărești, vreo trei luni. După un proces care i-a adus achitarea prin „prescripțiune" și o oarecare popularitate Macedonski primește, ca recompensă politică, un sub prefectorat, plin de peripeții, la Bolgrad.

Scrisoarea arată stima lui Macedonski pentru Ion Brătianu. Se pară că această stimă a fost reală, într'un rând, pe când funcționa la prefectura din Bolgrad, Macedonski, neascultând de un ordin al lui Brătianu, și-a pierdut postul. Mai târziu, în 1903, la desvelirea monumentului lui Ion Brătianu, Macedonski a scris o odă (5).

Dimitrei Sturdza, secretar și fanatic, nu putea veni în ajutorul unui om care „insultase" pe Vasile Alecsandri, pentru care Sturdza avea un adevărat cult.

In privința atitudinii pe care Macedonski a avut-o față de Alecsandri, linia a fost frântă, zigzagată, ca atâtea din „graficele" de atitudine ale scriitorului



AL. MACEDONSKI

Psihologicește, lucrul ar putea fi explicat, până la un punct. Puțini știu că Macedonski a fost, alături de Alecsandri, unul din cântăreții biruinței dela 1877, fără ca din aceasta să-și facă nici pe departe, reputația Bardului. Gelozia este un element de seamă în alcătuirea sufletească a scriitorului în genere.

Indată după apariția „Literatorului", Alecsandri trimite lui Macedonski o scrisoare de încurajare, dar nu mult după aceasta, când Academia acordă lui Alecsandri marele ei premiu, Macedonski protestează pe motiv că premiile „nu se cuvin a fi împărțite între proprii ei membri".

Răspunsul l-a primit Macedonski, odată cu reprezentarea piesei „Fântâna Blanduziei": personagiu Zoil, invidiosul cu limbă rea, este Macedonski .Ca de obiceiu, Macedonski a răspuns.

Dar toate acestea nu l-a împiedicat, ca spre sfârșitul vieții să se socotească urmaș al lui Eliade, Grigore Alexandrescu și... Alecsandri.

Să vedem acum în ce „climat" se afla Macedonski, când și-a trimis „oferta" lui Dimitrie Sturdza.

Anul 1895. Macedonski avea 41 de ani. El nu scăpase de povara nefericitei epigrame adresate lui Eminescu. Furtuna însă se mai domolise. In afară de „Literatorul", lăsat mai mult în grija lui Cincinat Pavelescu, Macedonski scotea un ziar — „Lumina" — în care, pe lângă versuri, publica zilnic, articole de comentarii asupra evenimentelor la ordinea zilei. Era așadar un ziarist în toată puterea cuvântului, de care guvernanții trebuiau să țină seama. Omul se mai distinsese și printr'o „performanță" sportivă: făcuse, pe bicicletă drumul București-Brașov...

Și acum să vedem contribuția scrisoarei cu pricina la cunoașterea vieții lui Macedonski.

Sturdza a refuzat serviciile lui Macedonski. E de mirare cum scriitorul putea crede că oferta sa va avea „șanse". Cum putea tolera „conu Mitiță". trăznelile simboliste ale scriitorului, care mai avea și păcatul de a fi insultat pe Alecsandri!

Cum a reacționat Macedonski? Brusc, a întors foaia și simpatiile sale au mers către partidul conservator. A dedicat volumul său „Excelsior" Principelui Gr. M. Sturza (Beizadea Vițel), și pentru a ataca pe Dimitrie Surdza se angajează la rubrica, pe vremuri, „afacere Ghenadie".

Prin aceasta, credem că a făcut destul sânge rău lui Sturdza. Și poate că acesta o fi arătat scrisoarea lui Macedonski, acelora cărora voia să le arate „autoritatea morală" a unuia dintre cei care îl atacau.

IOAN MASSOFF

1) Alexandru Macedonski: Opere. I. Poezii. Ediție critică cu un studiu introductiv, note și variante de Tudor Vianu. Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II".

2) Scrisoarea face parte din colecția d-lui doctor O. Kaufman-Cosla.

3) Am observat-o și cu alt prilej: Sturdza avea o adevărată manie să pună apostile, chiar, dacă cum bănuim, nu răspundea în scris solicitanților. Omul se răcorea.

4) Al. Macedonsky, op. citat.

5) Nu aceias considerație pentru Brătianu a arătat tatăl poetului, generalul Al. D. Macedonski (vezi „Trompeta Carpaților" din 23 Dec. 1888).

Grădina lui Dumnezeu...

„DOCTORUL“

Prietenii mi l-au prezentat scurt: Doctorul.

— Numele? am întrebat.

— N'are importanță. Il cheamă Ionescu.

— Ion-nescu, cu dublu n, interveni noul meu cunoscut, privindu-mă atent, ca să-mi surprindă o sclipire admirativă.

„Doctorul" e un bărbat ca de vr'o 50 de ani. Inalt, lat în spate, fața ovală, mingea capului trei sferturi chealǎ, mustăcioară presărată sub un nas dreptunghiular, neg proeminent lângă urechea stângă și doi ochi mici, albaștri și nervoși (se'nchid și se deschid mereu).

„Doctorul e un tip elegant. Nu de o eleganță snobă, dar întotdeauna haina îi este croită, pantalonii cad pe dungă, mănușile glace și bastonul subțire cu mâner de aur. Numai gulerul cămășii nițel larg, dar asta nu din neglijență, ci fiindcă doctorului îi place să simtă liber jocul capului. Ca și Mussolini, crede că gulerul strâns împedecă circulația sângelui spre creer și întunecă judecata. Și doctorul ținea foarte mult la judecata lui, de care e mândru, fiindcă o consideră infailibilă.

Când l-am cunoscut mă încerca tocmai o durere, ca o înțepătură de ac, în partea dreată, în josul coastelor. L-am întrebat ce să fac să-mi treacă. „Doctorul" mi-a mărturisit că și el a avut o asemenea durere, care poate fi pricinuită de o deplasare a organelor, și că și-a înfipt degetele în moalele abdomenului, așezându-și organele la loc. De atunci e sănătos tun.

Am zâmbit elocvent. „Doctorul" nu s'a supărat, dar unul din cei doi prieteni ai lui (cari îi sunt un fel de aghiotanți), Aurică, se repezi să-mi confirme:

— Doctorul știe ce spune. Imi amintesc și eu când îl scutura durerea și cu mânuța lui și-a așezat apendicele și fierea la loc, și s'a vindecat.

Celalt aghiotant, Lică, ușor congestionat de boacăna șefului, subliniată de mărturia tovarășului său, îngăimă:

— A fost o întâmplare fericită. „Doctorul" însă nu e medic.

— Nu e medic? retezai eu interogativ.

— E doctor în științe economice.

— Dela Berlin, complectă „doctorul" cu un accent de gravă importanță.

— Aha! mă dumerii eu. Sunt încântat. Căutam chiar pe cineva să-mi explice ce e plus valuta.

— Pus valuta? Da ce studii ai d-ta?

— Liceu și apoi am urmat facultatea de litere.

— Cum am să explic eu o teorie atât de grea unor ignoranți în economie politică, zâmbi „doctorul" cu emfază.

Probabil c'am făcut o mutră foarte surprinsă, de această intempestivă ieșire, căci d. Lică interveni prompt:

— Se vede doctore, că nici tu nu știi, dacă nu explici ce a întrebat domnul.

— Eu nu știu ?Las că vă arăt eu semi-docților.

D. Aurică se întoarse spre mine și-mi făcu semn cu ochiul să nu mă supăr:

— Așa-i doctorul, glumeț, dar e băiat bun.

Doctorul comandă unui picolo cinci pahare cu apă.

Când comanda fu executată, „doctorul" își drese glasul și cuvântă:

— Vedeți aceste cinci pahare cu apă, ele au o valoare. Primele patru au o voloare mai mare, fiindcă suntem patru persoane și ele corespund unor nevoi imediate. Ce de-al cincilea pahar e superfluu, e rezerva. El e plus valuta. Marxiștii pretind că al cincilea pahar să fie al tuturor, să împărțim apa egal; capitalistul acaparează însă el acest pahar și puțin îi pasă dacă nouă, proletarilor, ni-e sete, închee doctorul triumfător.

— Bravo, doctore, așa te vreau, exclamă Aurică entuziast și lingușitor, strângându-i mâna.

Ochii „doctorului" se fixară asupra mea scrutători.

— E cam simplistă, explicația dumitale, domnule Ionescu. Aș fi dorit...

— Eu sunt doctorul Ionnescu, și cine nu-mi recunoaște titlul, poate să nu-mi dea nici bună ziua.

— Vai de mine, se poate, mă scuzai eu. Să vă contest...

— O scăpare fără nici o intenție, doctore, interveni Aurică împăciuitor.

— Eu am muncit pentru titlu, domnule, și de aceia țin la el. Trebue să mi-l respecte toată lumea.

Furios încă de omisiunea mea, „doctorul" se ridică, ne strânse mâna și plecă.

D-nii Aurică și Lică nu se arătară de loc surprinși. Eu pufnii în râs, căci nu era cred cazul să mă îmbufnez. D. Lică mă lămuri:

— Știi ce face acum, doctorul? Ia tramvaiul, călătorește cu el dela un capăt la celalt al liniei, se desumflă, și aleargă apoi să ne caute. E băiat bun...

Pe înserate l-am găsit pe doctorul, cu Lică și Aurică pe terasa Cercului Militar. Mi-au făcut o primire prietenească, zgomotoasă chiar.

— Șezi cu noi, spuse doctorul, trăgând simultan cu invitația, un scaun dela masa vecină, făcându-mi loc lângă el.

Seară de Iunie, clară, cu falduri violete peste târg. Orchestra tocmai termina un potpuri languros. Pe calea Victoriei becurile își ridicau treptat pleoapele de pe pupilele incandescente.

— Eu te aprob, doctore, spuse apăsat Aurică.

— Și eu, mormăi legănat Lică.

— Nu trebue să fii trist, adăogă Aurică, zgâlțâindu-l amical pe doctor. Ai scăpat de-o pacoste.

— Ea, totuși mă iubește, spuse doctorul cu încăpățânare ce rezistă evidenței.

— Te iubește? Judecă și d-ta, mi se adresează Aurica. O fată săracă cu care doctorul a cheltuit mult. I-a cumpărat rochii, pardesiuri, pantofi, blănuri. I-a închiriat apartament și i-a mobilat casa și fata-l însealǎ.

— Ei, mă'nșeală întrerupse doctorul. Mi-a spus, când am cunoscut-o, că e logodită. Și logodnicul are întâietate asupra mea, că el o ia de nevastă.

— Da, dar într'o noapte, când ai pândit, n'ai surprins-o cu un ofițer?

— O aducea un ofițer acasă. Il cunoștea din familie. E o crimă?

— Bine, dar a intrat în casă, sublinià Aurică.

— Fata jură că o prietenă a ei a dormit în seara aceea la dânsa. Prietena trăește n'am decât s'o întreb...

— In altă seară ți-a închis ușa'n nas.

— Era logodnicul ei în vizită.

— Te ducea cu preșu...

— Și-acum ce s'a întâmplat? întrebai eu.

— Fata se mărită, miorlăe trist doctorul.

— Dar nu cu logodnicul ei, obiectează Aurică.

— Cu logodnicul ei, sau cu altul, ce importă. Eu o iau de nevastă? N-o iau.

— Asta-ar mai lipsi, izbucnește Aurică.

— Asta-ar mai lipsi, repetă mormăit Sică.

— Și-a râs destul de tine.

— Acum se mărită, gata, s'a terminat povestea, ce mai atâtea discuții, observai eu.

— Se mărită? Așa spune ea...

— Dar, în definitiv, ce vă pasă vouă de sentimentele și chestiile intime ale doctorului?

— Ne pasă, ripostă Lică. Aplicăm economia politică.

— Zău, cum asta?

— Nu îngăduim înfrângerea legilor.

— ?

— Doctorul e cu capitalul și alții cu plus valuta. Se poate?.. Noi îl iubim pe doctorul, care...

„Doctorul" lăsă capul în jos sub avalanșa efuziunilor prietenilor săi In bătaia luminii electrice, pe muchea dintre frunte și chelie, zării înălțate subit două ornamente ramificate.

Coboram toți patru treptele terasei, când ne ieși drept în față Pantelimon Ionescu, dela domenii.

Făcui prezintările:

— Doctorul Ionnescu, domnul Pantelimon Ionescu, șef de birou la domenii.

— Ionescu, cu doi n la mijloc? întrebă doctorul.

— Nu, Ionescu simplu, ca toată lumea, răspunse Pantelimon.

— Atunci nu te înrudești cu familia mea.

Și țanțoș, cu mâinile la spate, cu bastonul încurcat între degete, așa ca să se vadă mânerul de aur, „doctorul" coborî mai departe treptele.

Il priveam din urmă, mergând cu nasul în sus, plin de el, cu un aer de superioară gravitate. Avui impresia precisă că creerul mic îi atârna atât de greu, încât îi răsturna capul spre spate.

A. MUNTE

A APĂRUT No. 550

RADIO-Adeverul

Cu următorul sumar:

ADIO PARAZIŢI!
O senzațională invenţiune americană

BAGHETA MAGICĂ ŞI RADIO
Descoperirea zăcămintelor prin unde electrice

C. L. T. 3. B
Montaj modern de mare randament cu 3 lămpi la baterie

SGOMOTUL PROPRIU AL AMPLIFICĂRII
Cum se combat fenomenele parazitare

Programul posturilor europene pe săp. 2 Aprilie — 9 Aprilie 1939



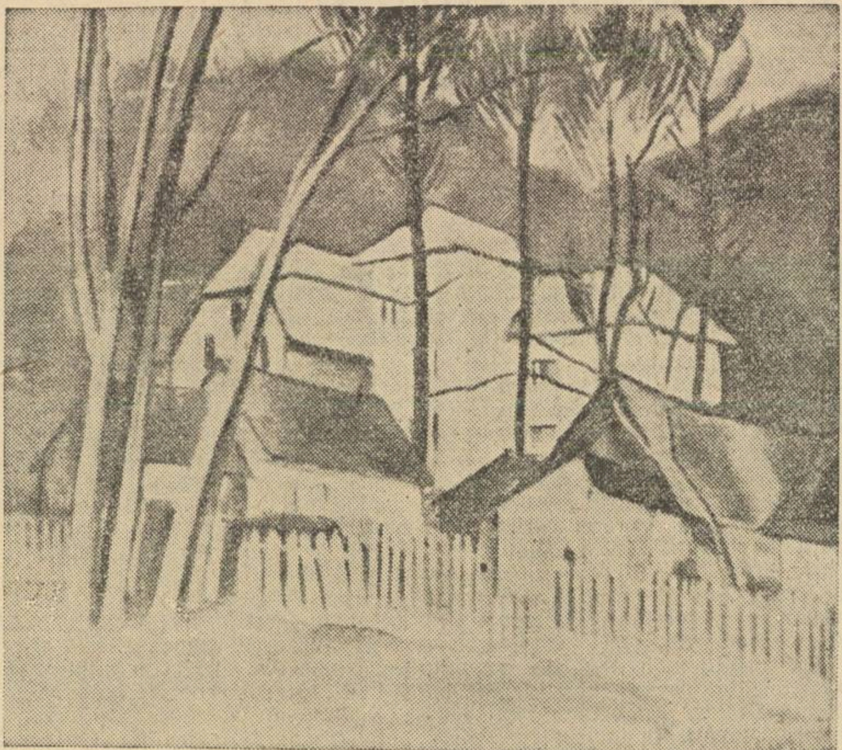
D. Iordache: Portret



Şt. Luchian : In biserică



G. Năsturel : Portret



Petru Abrudean: Vila Albă

CRONICA ARTISTICĂ

DANTELELE şi BRODERIILE. — Ideia realizării lor a încolţit în mintea popoarelor primitive care se serveau de degete în locul cuelor ce susţin firul, pentru a împleti papura şi rogozul cu scopul de a face plase şi ţesături.

Există picturi hieroglifice care înfăţişează pescari din India şi Egipt lucrând reţele. Sunt apoi cărţi sfinte şi Biblia care descriu împletiturile în formă de plase ce ornau templul lui Solomon. Pe de altă parte, unii istorici ne arată că la Roma, la o serbare dată în onoarea ei, soţia împăratului Claudius a apărut într'o rochie ţesută în aur. Iar Mitologia, această istorie fabuloasă care resfrânge atât de bine obiceiurile primilor noştri strămoşi, ne arată pe Minerva, zeiţa artelor, prefăcând în păianjen pe Arachnea pentrucă a vrut să se compare cu dânsa.

Putem apoi cita pe Homer, nemuritorul autor al Iliadei, care povesteşte răpirea frumoasei Elena la asediul Troiei şi care descrie cu multe amănunte splendoarea decorului dăruit de această prinţesă templului zeiţei Minerva pentru a-i potoli mânia.

Pe deasupra, săpăturile arheologice întreprinse în 1936, Memphis şi Antinoea, au scos la lumina zilei o serie de curioase mumii purtând bonete şi podoabe împletite în ochiuri. Dacă cercetăm cu atenţie aceste ochiuri, constatăm că ele există în ţesăturile moderne executate cu suveica.

Dar nu trebue să confundăm aceste lucrări vechi cu dantela. Concepţia dantelei cu acul a apărut în ziua când femeile Greciei antice au prins să-şi împodobească mai întâi veştmintele, făcute până atunci din ţesături şi din franjuri rudimentare şi mai apoi, să-şi garnisească albiturile cu felurite broderii spre a le înfrumuseţa. Geniala cochetărie a Evei a fost aşa dar, inspiratoarea dantelei.



Ana Berza: Studiu

Urmează cu vremea technica punctelor numărate, findcă spre a reproduce desenul trebuia socotit numărul ochiurilor sortite să fie brodate. Atrase de luxul broderiilor primitive, femeile Evului Mediu creiară un alt lux: acel al broderiilor de pânză. Ele începeau prin a scoate din pânza groasă, pe care o ţeseau ele însuşi, numărul de fire trebuitoare pentru a o transforma, în întregime sau în parte, într'un fel de canava în reţea sau ajur, peste care brodau cu acul. Astfel s'a născut arta de a broda pe fire scoase şi pe fonduri deschise.

Doamnele de companie şi din înalta aristocraţie ca, spre exemplu, cele din familiile Aragon, Valois, Guise şi Medicis s'au consacrat acestui fel de lucru, iar pe de altă parte, călugăriţele din mânăstirile Franţei, Belgiei, Italiei şi ale Europei Centrale au lăsat adevărate minuni destinate cultului.

Toscanele au excelat şi ele în această artă. Confecţionau feţe de acoperit altarul, draperii, garnituri de pat şi storuri.

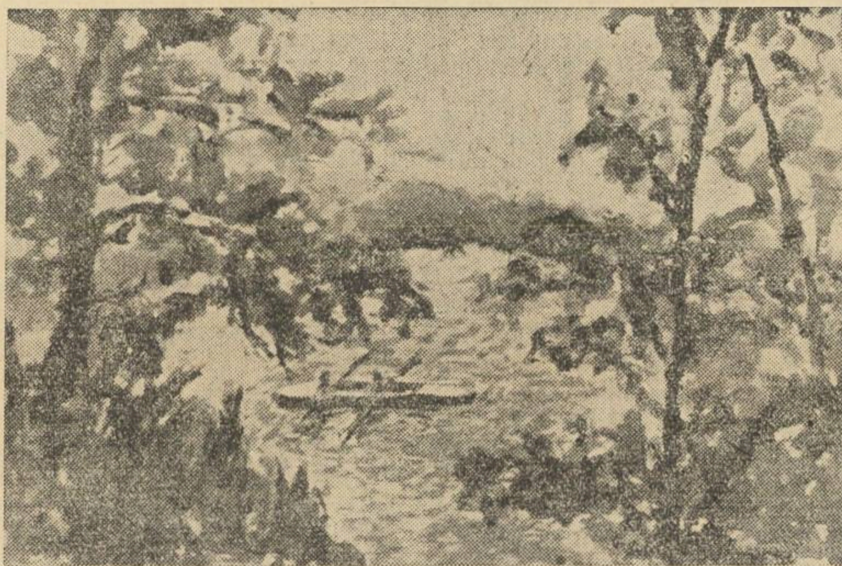
Dantelele cu şiret apar în Anglia pe vremea lui Richard al III-lea şi în Franţa pe vremea Margaretei de Valois.

In tot timpul Renaşterii şi al Evului Mediu technicile enumerate până acum, a „punctelor numărate" a „firului brodat" şi a „şiretului" s'au bucurat de un mare succes — lucrările servind în acelaş timp unor scopuri sacre şi profane şi dând desenatorilor prilejul să-şi desvolte talentul prin producţii de modele remarcabile şi strălucite. Dar, cu începere din secolul al 17-lea, moda lor decade şi sunt înlocuite prin ajururi şi punctele în cruce.

Vremea aduce în arta broderiilor progrese uimitoare în aşa măsură că atunci când pânza e înlocuită prin ţesături fine de in, contină să se facă pe acest material din ce în ce mai delicat, tot felul de înflorituri care anunţă drumul spre dantela propriu zisă.

In adevăr, atâta timp cât firele extrase din pânză rămâneau la dispoziţie şi susţineau lucrul, acesta nu putea fi considerat decât făcând parte din domeniul broderiei; dar din momentul când acelaş lucru a fost realizat fără intervenţia unei ţesături oarecare, prin proprii mijloace şi, am putea spune, în aer (punto in aria, aşa cum ziceau italienii) avem de a face cu dantela propriu zisă. Nici o expresie nu redă mai bine decât acea a italienilor ideia acestei technici pentrucă motivele şi fondul sau reţelele se lucrează şi se susţin în acelaş timp.

Aceste motive şi aceste reţele au fost modificate după epoci şi ţări, dar technica lor a rămas identică.



Dicescu-Nicolescu: Lacul Comana

Aşa dar, primile dantele scoboară în linie dreaptă din vechile broderii cu punctele în cruce, cunoscute în Italia sub numele de punto in aria, dela care împrumută baza împletiturii, fiind totodată şi o perfecţionare. Se ştie deasemenea că dantelele n'au fost întrebuinţate propriu zis decât atunci când bastonaşele ce serveau la împletit au fost înlocuite prin ace fine şi din ziua când, prin folosirea firelor subţiri, au putut servi la împodobirea costumelor de curte, începând din timpul domniei lui Henric al III-lea.

Pe atunci, dantelele era uconfecţionate în două feluri: cu acul, întrebuinţându-se un singur fir înodat şi cu fusele întrebuinţându-se mai multe fire. Dantela cu acul avea ca principale centre de fabricaţie Florenţa şi Veneţia, iar cealaltă se lucra mai mult în Flandra. Pe vremea aceia, dantela avea un aspect rece şi sever, find socotite mai mult semne de distincţie aristocratică, decât podoabe. Ele devin cu adevărat populare, luând o mare extindere, numai din secolul al 18-lea când reţelele lor delicate contribuesc la somptuozitatea îmbrăcămintei feminine şi la fineţa albiturilor.

Ar fi de dorit ca artiştii, tehnicienii, femeile şi toţi acei ce iubesc frumosul să preţuiască mai mult aceste minunate podoabe care sunt dantelele. Industria lor, uimitoare din toate punctele de vedere, ar trebui să fie mai bine cunoscută, apreciată şi încurajată fiindcă ea constituie o adevărată comoară lăsată de strămoşii noştri.



Miliţa Petraşcu

EXPOZIŢII. — Pictorul **Alexandru Ciucurencu** a fost dela debutul său preţuit de unii fără de nici o rezervă, precum alţii se îndoiau de originalitatea artei lui şi mai ales de viitorul ei. Dacă la o vârstă de începuturi — se întrebau aceştia din urmă — ajungi la un fel de a vedea atât de rafinat şi subtil, ce mai poate urma după aceia.

Fiindcă Ciucurencu şi-a apropiat cu foarte multă abilitate, dela primele manifestări, o concepţie care amintea insistent pe Matisse şi Dufy. Nimeni nu-i contesta îndrăzneala desenului, verva pensulară şi muzicalitatea nuanţată a culorilor, dar asemănarea cu o artă căreia i-au trebuit secole de evoluţie părea oarecum supărătoare şi procedeul foarte comod.

La îndoeli şi la întrebări avea tot el să răspundă. N'a putut-o face dintr'odată, pentrucă era angajat pe o cale, dar cu fiecare expoziţie Ciucurencu arată că vrea să se elibereze de influenţe şi că râvneşte să atingă o viziune proprie. Ultimele pânze, strânse la Libraria Hasefer înfăţişează mai precis noua faţă a picturii sale.

Legăturile cu trecutul n'au fost cu totul rupte, răzbate însă o tinereţe, o vigoare, un neastâmpăr aproape sălbatec, ce-l pun pe picioare proprii. S'a dus monotonia griurilor şi a rozurilor, oboseala liniilor şi inconsistenţa volumelor. S'a dus atmosfera aceia fumurie pe care voia s'o însufleţească câteodată isbucnirea unor tonuri crude. Deşi trăsăturile se frâng violent la marginea aproximativă a contrarului firesc ca într'o oprire din fugă, fluiditatea nuanţelor n'a pierdut nimic şi nici nobleţa armoniilor. Culorile au crescut în strălucire şi au ajuns de o bogăţie magică. Cântecul lor este neaşteptat de pasionat şi ai impresia că unele tablouri sunt frânturi dintr'o simfonie de avântată orchestraţie. Cât de adevărat e că artele se aseamănă între ele!

Din interioare simple, unde aproape întotdeauna o femee sau câteva flori ţin locul principal, Ciucurencu scoate imagini de feerie, cu lux de elemente dinamice şi expansive. Incântarea nu mai este zadarnică. Mulţi pictori de bună credinţă mărturisesc iubirea lor pentru lucruri, dar în realitate ei nu văd decât raporturi plastice. Sufletul nostru învălue lucrurile, le străbate, lasă ca nişte fâşii în ele, le împrumută ceva din esenţa-i misterioasă. Pictorii mari ştiu să exprime poezia aceasta senină şi dureroasă în acelaş timp.

Ciucurencu începe să înţeleagă că subiectele nu pot fi simple pretexte, suporturi pentru formule care nu evocă adeseori nimic altceva decât efortul disperat al unei inteligenţe reci, calculate.

La Fundaţia Dalles, d-na **Soriţa Pria** expune un nou ansamblu de scoarţe româneşti unde regăsim acelaş gust în alegerea motivelor şi în realizarea lor — calităţi de mult cunoscute şi apreciate.

Geometrice sau florale în compoziţia decorativă, cu o ritmică liniară de aleasă fantezie, scoarţele d-nei Pria au un colorit calde, neted, lămurit, ceiace le dă un farmec aparte şi o frumuseţe apropiată de tradiţia glorioasă a artei noastre naţionale.

In sălile Mozart întâlnim a doua manifestare picturală a d-nei **Dicescu-Nicolescu,** manifestare care mărturiseşte munca şi sârguinţa tinerei artiste. Deja în scurt timp, d-sa a căpătat mai multă uşurinţă în exprimare şi s'a deprins să vadă mijloacele adevărate ce stau la îndemâna unui pictor.

Tablourile d-nei Dicescu-Nicolescu au câştigat în culoare, care este acum mai suplă, mai sigură, mai transparentă. Pe alocuri, această culoare izbuteşte să redea în nuanţe sobre şi în trăsături largi, esenţialul realităţii.

Tot la Mozart şi-a strâns lucrările d-ra **Maria Angela Zenide** care încearcă un procedeu cu multe posibilităţi încă nespeculate, în decorarea ceramicei. D-sa aplică pictura în ulei pe vase, acoperind-o cu un lac special şi obţinând suprafeţe plăcut armonizate şi cu simţ artistic distribuite.

TACHE SOROCEANU



Ana Berza: Studiu

Un bărbat și-o nevastă

Povestire inedită

Noi i-am spus femeii: „Nu te duce. Drumul e greu. Rătăcești poate. Ori, poate, el e'n linia de foc. Zici că omul care s'a întors în sat l-a văzut dinapoia frontului, dar deatunci e o lună, și deatunci s'au mai dat bătălii. Era el ordonanță la căpitanul medic, însă multe ordonanțe au fost chemate la companie când mureau oamenii, și se simțea nevoie de alți ostași în loc.. E foarte cu putință să-l fi trecut la front. Și-apoi, până acolo, până la spitalul de campanie, sunt patruzeci de kilometri pe puțin, și-i omăt, și drumul e stricat. Ce-ai să faci când te-o prinde noaptea, c-o să trebuiască să umbli aproape două zile? Și copiii, — undeți-i lași, că noi, vezi bine, toată vremea facem instrucție la câmp, și..."

Dar femeia se învârtea prin casă, trcerea din odaia noastră în odaia cealaltă, se uita la noi, și parcă ne-auzea, parcă nu ne-auzea, se răstea la copii, apoi ieșea în tindă unde, priponit, se-afla vițelul ei. Cu noi nu vorbea, copiilor nu le zvârlea decât cuvinte grele, dar se tânguia vițelului, ca și cum acesta îi dăduse până atunci povețe.

„Nu, nu, mă duc. Mă duc la bădia, să-l văz, și să-i agrăiesc, și să se înfrupte și el cu pască, of, că vine Paștele, și din postul Crăciunului pe-acasă n'a mai dat. Că zicea că-i dă doftoru conced de Bobotează, da a trecut și Boboteaza și postu mare 'și mi-a trimis răvaș că doftoru nu-l lasă, că vin mulți schilozi la spital și că trebuie să stea acolo de serviciu. Mărie dragă, scria el, eu sunt bine cu sănătatea, ceeace-ți doresc și ție și copiilor, și vezi de Bălan, că, dacă ai vândut vacă, vezi să ții ghițelul, că e bine să fie la casa omului o animală, și poate s'o termina războiu, că tare-i vai și amar de biata omenire. Că de-ai vedea, Mărie, ce văz eu aici, la spital, oameni cu mădulare rupte, a-i zice Doamne cum de poate oameni să pătimească atâta. Și când i-am zis lui domn căpitan că să-și facă bunătate și să-mi dea permis pe trei zile, să-mi văz fimeia și copiii, el a zis nu mi-e bine, ori mi-am pierdut mintea, că uite ce osteni ne vin schilozi de pe front, și că dumnealui dă în brânci tăind cu ferăstrău. Și dacă dumnealui stă și zi și noapte cu răniții, și a uitat de nevastă și de copii, cum de mă gândesc eu să plec? Ori poate vreau să-l mâniez și să mă trimeată pe front să mă belească Neamțu? Domnu căpitan doftor e tare bun, Mărie, da e necăjit șiel din pricina războiului, ardel-ar focu, și mi-a spus că i-a trimis carte cucoana dumnealui din Vaslui precum că un băiat i s'a bolnăvit de **recurentă**, așa că nu se cade să-l mai supăr și eu cu ale mele. Da eu tot mă gândesc, Mărie, — mi-a scris bădia nostru, că poate, pentrucă are băietu bolnav, m'o trimete cu vreun răvaș la cucoana dumnealui, la Vaslui, și atunci mă abat din cale și dau o țâr pe-acasă. Dacă ai soldați la tine, vezi Mărie nu te încontra cu ei, că te știu cam iute din fire, și trebuie să-i primești, și, ce-or fi, moldoveni de-ai noștri, ori munteni ori olteni, tot oameni sunt săracii, și dă-le țoale să se învelească. Vei ști, Mărie, — mi-a mai scris el, Bălane, — că dacă până la jumatea postului nu viu, apoi să nu m'aștepți până hăt după Paște, că se-aude de inspecții ale domnului gheneral Averescu care vrea să vină de sărbători pe-aici. Și mai mă tem, Mărie, că prin preajma Patelui să nu înceapă Neamțu să se dea la noi, că și de Crăciun tot așa a făcut. Așa a scris, Bălane, — hai mănâncă strujenii! — așa a scris bădia, și uite că suntem în Săptămâna Mare, și el n'o vinit. Apoi că eu mă duc la el, de mi-ar sta și popa în potrivă, că mă usuc gândind ce-a fi cu el, că era tare slab și tușea din coșul pieptului, că de! omu' nu e ca fieru', și tare-i greu războiu măcar că bădia stă lângă dimnu' doftor. Nu, nu, mă duc, Bălane! Ci mănâncă strujenii, mânca-te nevoia, că n'o să-ți dau colaci!".

Femeia și-a luat pe înserate vițelul, l-a îmboldit din urmă și-a plecat cu el în capul satului, la un cumătru șchiop. S'a înapoiat și-a pus dinaintea copiilor un castron cu fasole. Pe urmă i-a culcat, vorbindu-le când cu blândeță, când cu glas repezit.

La noi a intrat numai odată, luând un bugăre vânăt de sare dintr'un colț. Ne ocolea privirea. Părea îmbufnată. La drept vorbind, părea cu gândurile în altă parte. Ii fugeau ochii în lături și i se mișcau buzele. Se sfătuia și se ciondărea, pare-se, cu ea singură.

Ne-am mirat că a aprins focul în vatra din săliță. După aceea a boscorodit multă vreme și, când unul dintre noi a crăpat ușa, am priceput. Frământa făină pentru pască. Ea nu a bănuit c'o văzusem, căci stătea cu spatele întors.

Am adormit în duduitul focului care încinsese cuptorul. Afară ningea și bătea vântul. In zori ne-a deșteptat scârțâitul ușii care dădea în tindă. Ne-am uitat, și-am văzut-o, și ne-a văzut și ea. Avea o desagă pe umăr, plodul cel mic în brațe și pe ceilalți doi, mai mărișori delături. Copiii erau încotoșmănați și aveau ochii umflați. Cel din brațe dormea cu capul rezimat de pieptul ei. A stat un moment, rușinată, pe urmă a clipit cu o licărire de ciudă, și ne-a spus cu voce repezită:

— Da, mă rog dumneavoastră, mă duc. Ei, și? Nu-i treaba dumneavoastră. Mă opresc o leacă la Stroieni să las copiii în grija soru-mi, că ghițelu' e aici la cumătru, și eu mă duc la el. Că dacă n'o vinit pân' amu, nu mai vine, și cine știe când o vini, dacă o mai vini. Că era tare slab când a fost aproape de Crăciun, și tușea să i se rupă pieptul. Mâine ajung acolo apoi mă întorni Vineri și sunt Sâmbătă acasă ca să împărtășesc copiii. Mă duc!

Am vrut să-i mai spunem: „Nu te duce, femee!", însă ea a dat buzna în tindă, și-am privit-o prin geam cum străbătea ograda cu desaga pe umăr, cu copilul în brațe, împoldindu-i din urmă pe ceilalți doi, așa cum aseară îmboldise vițelul.

Pe la miezul nopții am auzit poarta trântindu-se, pe urmă s'au apropiat pași în tindă. Cineva se scutura la ușă.

— Să știți c'a venit femeia! spuse un camarad.

— Nu se poate, leat, că n'avea când s'ajungă și să se întoarcă.

In dreptul ferestruicii s'a ridicat o umbră.

— E un bărbat. Ia vedeți, cine-o fi?

Unul dintre noi a deschis. A intrat un oștean cu căciulă, cu manta și cu-o traistă în mână. A mai tropăit în prag, scuturându-și bocancii, și s'a uitat pe urmă la noi cu priviri blajine.

— Sara-bună! glăsui omul, și avea în ținută un aer încurcat. Aici hodiniți dumneavoastră? Imi dădeam cu gândul căn odaia cealaltă.

Și tuși

— Eu sunt, nu vă fie cu supărare, stăpânul, gospodarul casei, cum se zice, și m'am repezit o leacă pân'aici, că...

Era stânjenit. Vorba îi ieșea cam anevoie din piept, poate pentrucă umblase mult și ostenise. Zâmbea și ținea parcă să nu-i luăm în nume de rău că...

— ...m'o trimis domnu' căpitan doftor la care fac serviciu, — eu sunt ordonanță, mă rog dumneavoastră, leat vechiu, bătrân — m'o trimis la Vaslui să-i aduc vești deacasă, c'o avut un băiet bolnav, și... Și cu voie de la mine (zâmbi, plecându-și ochii) mă abătui din drum. M'o certa ,nu m'o certa domnu' căpitan, da'se cuvenea să-mi văz odată fimeia și copiii, amu' înainte de Paști, că s'aude că după Paști mă ia de la domnu' căpitan și mă trimite în linia întâia. Au murit mulți oamenișii e nevoie. Ii ia pe toți de la spitale și pune în locul lor dintre cei betegiți. Că noi, — sănătoși cobză... (Din nou zâmbi și îi scăpă atunci o tuse hodorogită; duse mâna la gură). Numai noaptea asta rămân aici Mâine în zori pornesc, să fiu seara la domnu' căpitan. Da' se cheamă că tot mi-am văzut fimeia și...

Un camarad avea un clondir cu rachiu. Ne-am turnat fiecare în paharele de tablă și-am sorbit arare câteo dușcă. Omul stătea pe marginea patului, încovoiat din șale, necăjit din când în când de tusea pe care căuta s'o înnece trăgând o înghițitură. Mustața îi era pleoștită. Ochii priveau în lături ,spre vârful bocancilor sau spre noi, mohorâți. Rămăsese cu mantaua pe el. Tăcea. Tăceam și noi.

Abia când a dat să se lumineze, s'a scuturat din umeri, ne-a privit întrebător, a mișcat buzele vrând să spună ceva, și și-a luat seama. După câteva clipe, tot a grăit:

— Au mai am vreme să-mi văz măcar copiii. Minte de femee, — pasca ei!

Și se ridică de plecare.

Noi i-am spus femeii: „Nu te duce...".

de ION PAS



OMAGIUL FRANCEZ GERMANIEI ETERNE

La începutul lui Februarie trecut, Casa de Cultură a adresat un omagiu Germaniei eterne în sala societăților savante. Câțiva scriitori francezi, adunați în jurul lui Andree Viollis, strălucita reporteră și ziaristă pe care a sărbătorit'o și „Adevărul literar și Artistic" acum câțiva ani în urmă, au luat parte și Egon Ervin Kisk, reporterul frenetic, autorul „Chinei secrete" și al „Paradiselor americane", Willi Bredel, autorul operei „La Sarre en feu" și a „Rencontre sur l'Ebre", Elizabeth Karr, care a primit de curând premiul Heine, Anna Segers, premiată pentru opera sa „Pescarii", cu premiul Kleist, echivalentă cu premiul Goncourt al francezilor.

S'a citit o scrisoare de omagiu Franței, din partea lui Herdi Mann, Henri Lefèrre a arătat într'o frumoasă cuvântare nuanțele spiritului francez care sunt complementare nuanțelor spiritului german. „Noi, zice Lefèrre, aducem pe țărm pentru a le examina cele ce prindem din larg, germanii după ce și-au aruncat plasa în larg se lasă duși de valuri spre înălțimea valurilor".

Profesorul „Cornu" a căutat să scoată în relief, într'un expozeu foarte dens noțiunea de humanism și rassism.

Aragon a ridicat un imn Germaniei, arătând că loviturile între cele două noțiuni de și au dat mai adeseori loc la lupte, au creat uneori și poeme. Franța a înapoiat lui Heine și Maria Rainer Rilke, ceiace Germania dăruise altă dată lui Voltaire, Apolinaire și Nodier și nu trebuie să uităm că Charlotte, iubita lui Werther era franceză. Anna Seghers a răspuns în limba germană căutând să precizeze greșala care se face de obiceiu în interpretarea profunzimii sufletului german, care e „adânc" și nu „prăpăstios" cum se crede în genere.

Contactul între spiritul francez și cel german se caută de spiritele ales dintr'o parte și din cealaltă. Pacea lumii nu se va putea realiza decât pe calea înfrățirii sufletelor celor mai înalte și mai intelectuale ale marelor popoare.

Cum tot la această epocă, Gertrude von Le Fort, cunoscută de mult în Franța prin spiritul ferm și viril, admirabil nuanțat, măreția poemelor sale, însuflețite de un avânt puternic, asemenea unei „maree" mistică și care au avut norocul de a fi traduse de oameni de talent, care i-au păstrat, în limba franceză, misterul și sufletul inițial, a ținut o conferință la „Căminul studentelor", citind în limba germană fragmente din operele sale, după invitația „Oficiului universitar german", din Paris și anume: La dernière à l'échafaud", „Hymnes à l'Eglise" și un admirabil poem, scris în timpul războiului, asupra catedralei de la Reims, apoi câteva pagini dintr'o legendă carlovingiană, în care se vede un copil firav primind în mâinele sale fragede succesiunea lui Carol Cel mare.

„Ceiace am urmărit în opera mea, închee celebra scriitoare a fost prea înălțarea puterii neînvinse care se ascunde în cei slabi..."

Ea însăși este o ființă gingașă învăluită în catifea neagră, la conferința sa, măruntă, aproape istovită după ce a vorbit. Un chip rotund, cu trăsături foarte blajine, cu glas dulce, aproape înfricoșat, numai privirea dreaptă, limpede, de strălucirea oțelului, arată a doua natură a acestui spirit superior, aceea a unei gândiri puternice, palpitând impregnată de simțul inefabil al dumnezeirei, a acestei unice și incomparabile poete. Ca să o apreciem urmează să citim în franțuzește dacă nu știm nemțește: „Le Voile de Véronique" și „Le Pape au ghetto" traduse de Jean Chuzeville sau „Les Hymnes à l'Eglise" de Paul Petit, prefețele de Paul Claudel, precum și interpretarea cristalină a nuvelei magistrale „Le Dernière à l'Echafaud", datorită lui Blaise Briod.

Peste toate durerile și incertitudinile clipei prezente, cei mai buni își strâng mâinele, pentru a ne arăta cât de veșnice sunt adevărurile vieții morale și cât de reală e „frăția" din care ar fi aparențele, propovăduită de Iisus.... Iubim pe aproapele ca pe noi înșine și pe Dumnezeu mai presus de noi înșine".



MICUȚA LUCIENNE, fetița în vârstă numai de 7 anișori, care a uluit cu multilateralul ei talent, spectatorii extraordinarului spectacol „Parada copiilor".

In fruntea a 50 de copii, micuța Lucienne, numită pe drept cuvânt „Shirley Temple a României" a cântat și a dansat cu atâta farmec și degajare scenică, încât a trebuit să-și biseze toate rolurile.

In urma insistențelor generale, originalul spectacol „Parada copiilor", două acte și 30 tablouri, se va repeta în ziua de 9 Aprilie 1939, orele 3 d. a. în sala teatrului „Barașeum".

Din Giosue Carducci)*

Despărțire

Dela tine când plec, dulcea mea doamnă,
Negru-i pământul și cerul vânăt, de toamnă.
Aud buhne cântând în mine și-afară,
Iară arborii lung mă tot măsoară.
Goi, prostiți la vedere, parcă 'nghețați,
Cată la mine, lung, ca speriați:
Apoi, clatină capul, fug în neștire
Și iar se 'ntoarnă. O! tristă însoțire!

O, tristă însoțire, oare ce vrei?
— Mort ești, de-aceea te privim cu jale,
Noi suntem umbra gândurilor tale,
Noi suntem umbra gândurilor ei.
Ieri în cântec de pasări și totul în floare:
Viața cum fuge și dragostea moare!
Azi te 'nsoțim la groapă, funebru:
Cât de lung și ce rece e timpul negru!

In românește de SANDI BRATULESCU

*) Pianta antico.

După moarte...

Cea mai importantă carte a lui Frank Kafka s'a tipărit după moartea autorului, deși Max Brod, prietenul și executorul testamental al lui Kafka, primise de la el recomandații de a nu-l da publicității.

Romanul se intitulează „Da Chateau" și a apărut în traducere franceză, la edițiile „Nouvelle Revue Française".

Importanța acestei opere stă în aceia, în primul loc, de a fi o povestire lungă, de o lungime neobișnuită în opera lui Kafka, ce era considerat ca un maestru al povestirii scurte. S'a dovedit deci cu acest roman că nu scurtimea povestirii atrăgea și reținea atenția cititorului, ci dimpotrivă devine evident că dezvoltarea operei este o nouă condiție de succes și un prilej de perfectare în arta atât de personală a lui Kafka și un mijloc de acomodare cu sufletul cititorului care-i absoarbe atenția cu cât contactul cu conținutul operei e cerut pe un spațiu mai încăpător. Max Brod a înțeles acest lucru și de aceia a călcat porunca mortului din chiar pietate pentru talentul celui plecat dintre oameni.

De altfel importanța acestei opere nu stă în epizoadele legate între ele ale povestirii, ci în faptul că odată cu acțiunea a pătruns în universul autorului, în cazul de față, „Castelul" în care năzuește să intre „măsurătorul" cu atâta patimă, totul se sleește într'o înțepeneală rigidă și stranie, care se explică tocmai prin groaznica tensiune metafizică ce stăpânește acolo.

In „Metamorfoză", de pildă, Kafka recurge încă la arbitrar: omul poate fi schimbat într'un construos și îngrozitor gândac negru (cafard).

Acest eveniment de neînțeles pentru minte și rațiune banalizează povestirea, repungă cititorului, împiedică aderența la operă. In „Le Chateau" mitul lui Kafka nu are nevoe de nici un fenomen de acestea surprinzătoare. El se naște din nimic, dintr'o viață naturală supraîncărcată de realitate. Misterul cel mai impresionant se întâlnește în realismul cel mai extrem, din amănunte simple din viața de toate zilele.

Transutația totuși se face mereu și fără încetare și această transmutare nesimțită impregnează lucrurile cele mai banale cu o taină grea. Kafka pare a-și fi realizat aci idealul artei sale: „a orbi omul prin adevăr!..."

Și technica, adică modul de a trata subiectul și inspirația dau la lumină cele două „teme" care domină cugetarea lui Kafka și se desfășură cu o putere deosebită de convingere. Totuși subiectul propriu zis al romanului se reduce la puțin lucru. In cele două sute cincizeci de pagini ale romanului, e vorba numai de sforțările pe care le face un om pentru a pătrunde într'un castel și a intra în legătură cu cei ce-l locuiesc. Se pare că acel castel ar fi castelul Rhodschin din Praga. El apare însă în opera lui Kafka din puncte de vedere contradictorii. Uneori el nu e de cât o adunătură de cocioabe mizerabile, alte ori el reprezintă locul gloriilor și al gurantelor, iar când sună clopotul se vestește oamenilor îndeplinirea unor lucruri pe cari sufletele lor le doreau fără să-și dea seama. E evident un simbol al realităților inaccesibile, către care tinde mereu, fără să le poată atinge omul. Cele două teme fundamentale ce se găsesc în tot ce a scris Kafka sunt, pe deoparte acea justiție neîndurerată care urmărește pe om pretutindeni, făcându-l să se simtă ca un veșnic „prevenit", de și în libertate. In adevăr „măsurătorul" care se zbate din răsputeri să intre în castel, nu va putea pătrunde de cât dacă providența divină l'a ales și l-a predestinat la aceasta și ori ce sforțare este inutilă. Această condiție umană, inacceptabilă și totuși acceptată de omenire, îi face viața atât de apăsătoare: imposibilitatea în care se găsește omul, azi, de a împăca forțele exterioare cu conștiința, opera lui Malraux „La Condition Humaine" este o mărturie a acestei vesnice tragedii. Dar Malraux reprezintă pe om în plin conflict cu destinul său, el se luptă până ce se zdrobește de piedicile ce i se ridică în cale. La Kafka omul nu mai luptă, el și-a primit destinul, autorul nu mai arată de cât desfășurarea forțelor oarbe împotriva omului, pe care nu-l cunosc și care-l ignorează mereu.

Pentru a trata un asemenea subiect fără vorbărie, trebuia talentul acestui artist de o formă desăvârșită și cizelată în amănunt, un stil limpede ca un cristal, conservând totuși din contactul cu viața o oare care „tratativele ne mta tam tamn De pildă în felul cum tratează femeia. Frieda în special este o mijlocitoare și o consolatoare, dar și de o animalitate extraordinară. Cu ea jocurile sexuale seamănă „cu acele ale câinilor care zgârie cu deznădejde pământul". Totul în povestirile sale este cât se poate mai aproape de „adevăr", dar cât se poate de departe de „verosimil". Universul apare absurd și nu se poate gândi de cât ca atare. Omul văzut de el e omul mereu amenințat de pedeapsă și ale cărui sforțări pentru a realiza, ceia ce crede el că e bine, sunt mereu zădarnice. Lumea lui Kafka este lumea supusă păcatului așa cum o prezintă creștinismul, dar o lume în care nu e de cât mizeria „Omului fără Dumnezeu" și totuși e plină de făgăduinți: In noaptea absurdă a vieții, el nu încetează de a tinde, de a se avânta fără să știe el însuși, spre un bine supraoman, mânat mereu de presentimentul existenții acestui bun superior, care nu poate fi înlocuit și totuși nu poate fi atins, dar spre care nu se pot opri de a tinde mereu.

Iz. Sd.

Lucruri pe cari nu le știe oricine

Trebue să recunoaștem că ceia ce lipsește cu desăvârșire tineretului de azi este educația sexuală. Cele mai elementare noțiuni de higienă sexuală pe care ar trebui să le cunoască oricine, sunt cu totul necunoscute de generația noastră. Nu mai vorbim de cunoștința referitoare la mecanismul concepțiunii și de teoria lui Knaus și Ogino pentru stabilirea zilelor de fecunditate și sterilitate. De aci marele număr de bolnavi de bolile sexuale și de acei ce suferă sufletește și trupește, pe când aceste suferințe ar putea ușor fi înlăturate.

De aceia salutăm cu bucurie aparitia excelentei lucrări „CALENDARUL FEMEII" pentru fixarea zilelor de fecunditate și sterilitate". Scrisă pe înțelesul tuturor, această carte tratează pe larg și cu competență toate problemele în legătură cu viața sexuală și intimă a fiecărui om. Bărbații tineri și bătrâni găsesc aci toate sfaturile practice de cari au atâta nevoie, iar femeile găsesc mijlocul practic pentru a scăpa de grijii inutile. Fixarea zilelor de fecunditate și sterilitate — știut fiind că orice femeie prezintă perioade în care concepția este posibilă și altele în cari ea nu poate avea loc — se face cu ușurință cu ajutorul acestei cărți.

Distinsul nostru savant, d. prof. dr. C. I. Parhon a scris despre această carte: „Ea face cunoscută pe înțelesul tuturor fiziologia vieții sexuale și în special a diferitelor faze ale ciclului sexual feminin, arată care sunt ziele din ciclu în care concepția poate să aibă loc cu cea mai mare probabilitate și care sunt sunt acelea în care acest fenomen este imposibil. Din toate punctele de vedere această carte de popularizare este bine venită și îmi permit a o recomanda, cu convingerea că va putea fi de un real folos și că va contribui să evite multe suferințe, cu totul inutile".

Această afirmație categorică a d-lui prof. dr. C. I. Parhon dovedește cu prisosință necesitatea și importanța nouei lucrări „Calendarul Femeii" și explică succesul de care se bucură această carte, a cărei primă ediție este aproape complect epuizată. Apărută în excelente condițiuni grafice ,Calendarul Femeii" nu poate să lipsească din nici o casă. Ei poate fi găsit la librării și chioșcuri de ziare sau la administrația revistei „Medicul Nostru".





Un vecin STRANIU

de ION N ISTRATEANU

Ploua...

Vremea monotonă și umedă se subția stăruitor pe sub ferestrele abundent uleite. O șuviță de lumină rătăcită, închidea către grumazul ușei, conturul unor aripi întinse. Din ungherele odăii, întunericul se deslipea în pâcle obositoare ochiului deschis. Injunghiată, tăcerea sfârșia în zvâcniri intermitente, odată cu pâlpâitul unui muc debil de lumânare, ale cărui palide eforturi luminoase, se resfrângeau totuși vioi deasupra canapelelor îmbrăcate în alb.

Când miezul nopți îmbrânci pustiul dincoace de ușa bine zăvorită, chipul ftizicei de sub oglindă, reluă în jocul de lumini și umbre, firul unor destăinuiri învăluite în groază și urât. Ochii îi erau ațintiți deasupra unei cutii de sidef, în care, predecesorul meu, dispărut în împrejurări cu totul neobișnuite, lăsase un început trist de scrisoare.

Fiorul nopții își încrucișă vedeniile cu începutul grăbit de furtună. Nori negri, aplecați pe liziera dințată a culmilor de gorun, se despicau luminându-se de săgeata șovăitoare a fulgerului. Infiorarea clipitei se prelungia adâncită de tunetul haotic și bolborosit. In piept, golul pe care numai teama de neprevăzut ți-l lasă, îmi rărea treptat respirația. Bobi repezi de ploaie, prăvăliți de vânt în ochiurile ferestrelor, închideau în izbitura lor, truda răufăcătorului. Furtuna deslănțuită acum în plin, aducea cu sine crâmpeie de vaiete prelungi, culese din pâinia întortochiată a dealurilor...

Ca deobicei orășelul era pustiu. Un singur felinar cernit în geamuri, se topia în întunerecul uliței inundate. Nici-un trecător...

Neașteptatele evenimente din sudul provinciei, îmi hotărîse exilul acesta posomorât, îmbrățișat de umbră și ferit de cea mai ușoară adiere a bucuriei, aruncându-mă astfel în mijlocul unor cetățeni palizi, osoși și cu zâmbetul înghețat pe buze.

Numai o imaginație oarecum exaltată le-ar fi atribuit coorășenilor mei vreo altă cauză a înrădăcinatei lor posomorâri, în afară de natura aceia de nord, cu primăveri în ceață, cu toamne lungi și ploioase, ori săptămâni întregi fără soare. Și de bună seamă, un orășel închis în fundul unei văi, complect izolat — un fel de barcă cu otrăvuri cum se spunea odată despre casa unui ciudat gânditor — n'a putut contribui cu nimic la o viață mai deschisă a celor câteva mii de locuitori. Știu eu?! domnia pretutindeni tradiția unei tăceri de criptă. Pustiul fumega pe moțurile aplecate ale felinarelor și numai arare ori, când clopotul templului își restrângea dangătele minore spre cuprinsul veșnic încărcat al cerului, perechi bătrâne, în lungul celor două alei a parcului își târau pașii numărați pe prundișul unei tinereți prescrise. Incolo un școlar întârziat, îngânând în cadența unor ciubote paterne vreo veche melodie patriotică, era singurul turburător a liniștei de mormânt...

Când am coborât stolul ferestrei, furtuna se liniștise. Apele singure vuiau în lungul canalelor. Oboseala îmi îngreuia pleoapele.

Intr'un târziu pendulul bătu un ceas după miezul nopții. Un păianjen negru cobora molcom spre ochii ftizicei. Flacăra mucului de lumânare se învolbură neobișnuit o clipă, ca apoi să piară subit în întunerecul ce se revărsa de afară.

Din fundul grădinei vecine, țipătul strident al cucuvaei despică pătrunzător depărtările încremenite. Un vuiet metalic se târa, depe acoperișul caselor, în josul străzii. Câinele de sub scară însoți cel de al doilea țipăt cu un urlet silit. N'avea ce mă surprinde. Duetul puțin comod, îl auzisem dealtfel în fiecare noapte și exact la aceiași oră. Dar, dacă în urletul chinuit al câinelui, nu ași fi găsit mai mult decât o împotrivire, gândurile mele nu s'ar fi oprit niciodată în jurul sfâșietorului țipăt de după miezul nopții, și, nici când n'ași fi fost ispitit să înțeleg, pentru ce, la câtva timp, vecinul meu apărea în cadrul ferestrei luminate, rămânând acolo vreme îndelungată, imobil ca o statuă. In preajma acestor nedeslușiri, nopți dearândul îmi îngenunchiam inutil liniștea, ca în schimb presupunerile mele să rămână tot mai mult străine adevărului.

Pe liniștitul meu vecin obișnuiam să-l evit. Fără să-mi explic. Cu toate acestea ne întâlneam de atâtea ori, încât, ne puteam socoti acum doi vechi cunoscuți.

Intr'o dimineață, îmi aduc bine aminte, m'a salutat. Cu oarecare stângăcie.

Era un om de statură înaltă. Cu umeri bine legați. Purta un costum negru de haine și o pălărie de fetru cu borduri mari, de sub care evadau fire răzlețe de păr. Nu avea guler, nici cravată. Privirile îi erau rătăcite. Ochii mari și umezi aveau ceva blând și prietenesc în căutarea lor. Pleoapele tivite cu gene mari, destăinuiau prin mișcările lor încete, pe omul care cedează, iartă și uită. Soarele de dimineață îi încadra perfect figura și nu cu greu recunoscui deasupra umerilor ieșiți ai obrajilor, cearcănele viorii de sub ochi.

Din dimineața aceia, întâlnirile noastre deveniră obișnuite. Cu aceleași manifestări și cred, sub aceleași reciproce ispite, pe câtă vreme nu rareori se întâmpla să deschidem deodată poarta, ca mai apoi, cu primul pas înainte, matinala ceremonie a salutului să înceapă.

Solitarul meu vecin, în curând deveni singura-mi preocupare. Il socotiam — fără să ne fi vorbit — un mizantrop împietrit în ideile lui despre lume și viață, un singuratec în felul său, ori sclavul vre-unui gând fatal. Și poate nu eram departe de adevăr astfel.

Intr'una din seri, după ce se aprinsese ultimele felinare ale micului bulevard, zării silueta vecinului, strecându-se nălucă printre castani. Un fior îmi strânse în ace reci pielea capului. Mă oprii

De pe banca din apropiere un bătrân uscățiv, își înălță umerii, căută peste ochelari în urma siluetei, apoi se îndreptă spre mine și mă'ntrebă în șoapte:

— Nu știți, vă rog, pe cine o fi cătând nebunul?

Buzele mi se împietriră. N'am putut răspunde. Intâmplarea făcuse ca peste zi, să nu-mi întâlnesc vecinul. Eram cel căutat. Teama îmi multiplică siluetele și'n fiecare sticlia acum privirea disperată a vecinului înebunit.

Nu-mi mai reamintesc cum am ajuns din nou în centrul orașului. Aci, avui o clipă de reculegere, deși, la urma urmei, centrul ca și bulevardul era tot atât de pustiu de îndată ce se aprindeau felinarele. Stâlpii aceștia duri, purtând în vârf o tinichea ridiculă și luminată pentru ea însăși, dețineau în orașul celor posomorâți regulatoarele retragerei și pustiului.

Cu o înjumătățită rezervă de curaj mă gândii spre casă. Anume, spre ulița din spatele bulevardului, în capătul căreia locuiam eu, vecinul unui om nebun. Ajuns, cu aceiași grabă, atribui spaima neînțelegerii și un iscoditor gând mă îndemna să pornesc spre fereastra luminată a vecinului. La poartă îmi dădui seama de inoportunitatea vizitei. Dar poarta se deschise și'n pragul ei apăru vecinul. Intâlnirea mă ului.

— Știam că veți veni, începu el cu un zâmbet primitor.

— In noapta asta?

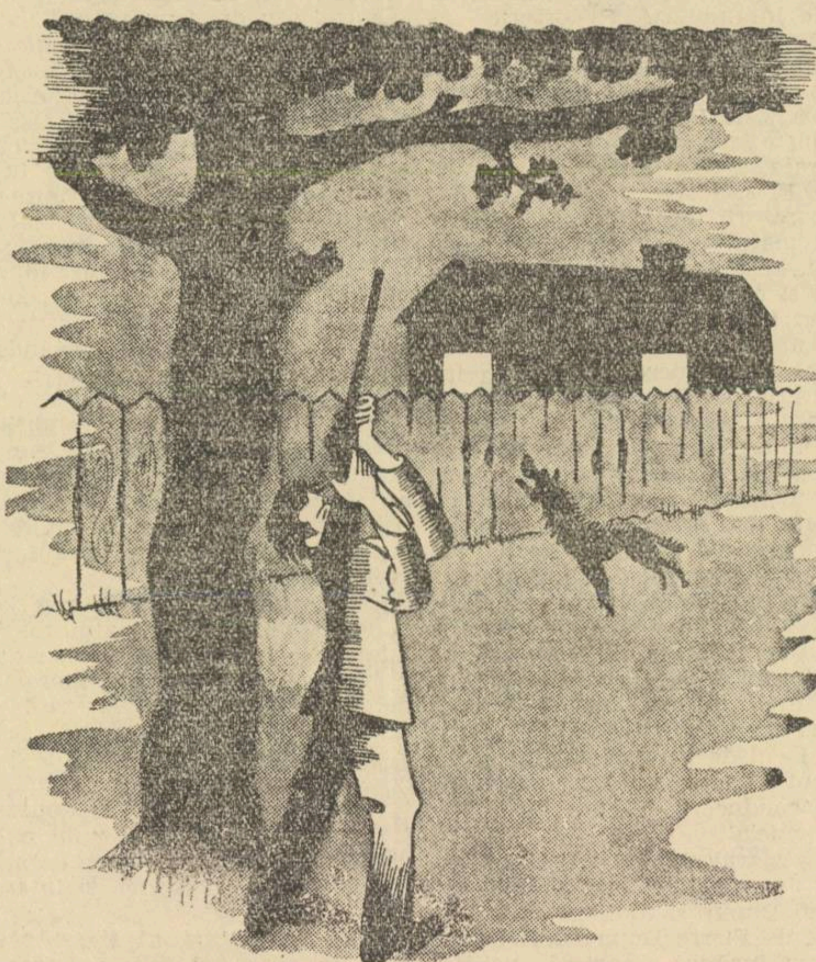
– Nu găsesc nimic surprinzător. De altfel noaptea nu prea dorm.

Răspunsul mă surprinse. Urmă o pauză penibilă în care privirile necunoscutului din poartă se revărsau asupră-mi blând și într'o sfiită insistență. La propunerea lui, luarăm loc pe banca din apropiere. Aci, tot el începu.

— Voiam să te cunosc înaintea celorlalți. D-ta nu te-ai interesat de mine. Imi era teamă să nu afli ceva dela ei, înainte de a mă cunoaște. Desigur, întâlnirile mele te-au supărat, te-au chinuit. Iartă-mă.

De lume m'am despărțit de mult. Nu știu să mă port. Doriam prietenia D-tale. Crede-mă te rog, că la fiece întâlnire, cuvintele îmi forfoteau pe buze. N'am putut îndrăzni.

Gândurile mele te-au închipuit un om bun, omul chemat să mă înțeleagă. Cuvintele mele, observ singur, nu au nici un șir. Fii totuși bun cu mine. Vei fi în stare să găsești un singur cuvânt prietenesc In seara asta numai. Imi simt sfârșitul. Am nevoie de un suflet. Imi vei pricinui un rău, căutând să-mi spitești durerea. Nu vreau decât să sfârșesc în preajma celor, din a căror mijloc am plecat. Am suferit prea mult. Amintirile, dureroasele amintiri de odinioară, mi-au împins ființa spre anormal. Și-am fost judecat greșit de lume. Căci, cine se deosebește de ea, riscă să câștige. Te poate socoti un Dumnezeu, când grație împrejurărilor și a norocului orb te ridici deasupra și știi să lovești, cum mi departe, te poate socoti un sărit din minți, cum nu-i nimeni din cei chemați să te judece și a căror nătângă sentință să-ți pecetluiască mormântul unei vieți.



Alături, ai un om care a înebunit acum patru ani. Un om șters din amintirile orășelului, inofensiv și totuși vizitat din când în când de șeful sergenților municipali sub diferite pretexte, ca a doua zi, în raportul către medicul de circumscripție să treacă hieroglific: „Nebunul calm".

S'au brodat în jurul meu legende. Le vei auzi. Cu toate că, de câmd am „înebunit" n'am **vorbit** nimănui și n'am făcut nici un **rău**. Dar dacă faptele mele n'au corespuns într'un nimic povestirilor, — curiozitatea lumei, care oricum trebuie satisfăcută, m'a împins în domeniul spiritelor și a atâtor alte combinații de mediocră și eftină fantezie. Adun umbre, vorbesc morților, pândesc pe sub ferestri, aduc nenorociri și în fine turbur apele. Lucruri de care mă simt strein și situații cari nu mă fac să sufăr. Exact, în urma căror n'am suferit. Acum însă au ajuns toate în spre un inevitabil sfârșit. In clipele astea din urmă în afară de durerea mea, să nu mă ucidă și singurătatea. Fi bun cu mine. Mâine vino din nou și să-mi vorbești ca unui prieten".

Aci vecinul meu se opri. Mărturisesc că din evasiva și precauta lui destăinuire, nu înțelegeam aproape mai nimic. In lungul tăcerii ce urmă mă strădui a găsi un subterfugiu, prin care, să determin pe straniul meu vecin, a-mi încredința adevărul împrejurărilor acelora, care, acum patru ani îl hotărîse să se retragă din lume.

— Nu știu, — reluă el însfârșit, ghicindu-mi astfel cu o uluitoare repeziciune, gândurile — iată, îți voi povesti totul. Văd, că numai astfel mă vei înțelege. Pacientul discret al medicului de circumscripție, ori omul inebunit acum patru ani din diferite pricini, îți va încredința în seara asta povestea unei vieți sbuciumate. Induioșările se cerșesc. Ascultă dar...

Acum 34 de ani într'un orășel de provincie sosi un inginer silvic, cu un copil de doi ani. Inchirie un apartament la o bătrână săracă. Părea că-și iubește mult odrasla.

După o săptămână plecă să-și aducă și soția dar nu se mai întoarse. Cercetările autorităților rămaseră infructuoase. Un orfelinat adăposti copilul.

Nu pot ști, dacă omul acela era în adevăr tatăl meu. Socot că era un tată improvizat, anume pentru a mă părăsi cu o oarecare aristocrată manieră, cum tot atât de plauzibil mă pot socoti rodul unui pântec de servitoare, siluită de stăpânul ei, tot atât de generos și precaut.

Copilărie n'am avut. Pentru că așa ceva dă mugur la pieptul unei mame, se leagă de un cămin, de ulița unor tovarăși de joc, de începutul unei primăveri, de primii fulgi de zăpadă. Cine a avut o copilărie tristă n'a avut o copilărie.

Mai târziu, am fost trimis la școală. In toamna ultimului an de învățătură, ca deobicei, oameni de suflet au venit și au ales dintre orfani. In rubrica mea din registrul orfelinatului se putea ceti deslușit: „M. O... sex masculin, vârsta: 2 ani. Intrat la 17 Februarie 189... părinți necunoscuți, — părăsit". Iar la observațiuni: „terminat școala primară de stat la 7 Iunie 189... cu cunună de stejar". Pe mine nu m'a ales nimeni...

Implinisem doisprezece ani. La vârsta asta am fost încredințat unui tâmplar uricios și avar. Căsnicia acestuia era nenorocită și obiectul brutalelor lui răzbunări, îl formam eu. Curând căzu în patima alcoolului.

In seara când mă hotărâi să fug, atelierul și modesta lui locuință luară foc. Flăcările îl mistuiră mai înainte ca ajutoarele să fi intervenit. Tâmplarul și soția fură arestați.

Rămăsesem dar pe drumuri. Sala de așteptare a unei stațiuni de cale ferată mă găzdui câteva nopți, până ce, descoperit de gardianul municipal și bătut la sânge, trebui să-mi găsesc un alt adăpost. Intr'un parc public, a cărui gard îl escaladam cu precauția unui versat spărgător, mă inițiai în tainele existenței cerșetorului și a vagabondajului. Inlăturând astfel foamea și mizeria, rătăciam ore întregi pe malurile unui râu, a cărui freamăt din vâltori topia parcă mult din durerea și întunecatele-mi gânduri. Am colindat apoi orașe, târguri, ospătării, — până ce, după trei ani, extenuat căzui în stradă.

Un cârciumar căruia îi înșirai plângând suferințele din urmă mă luă în casa lui.

Dintr'un început primi atribuțiunile unui servitor. Mai târziu am fost socotit om de încredere. Cârciumarul acesta mic și întreprinzător, mă socoti în cele din urmă copilul lui și astfel am fost trimis să învăț mai departe. Aptitudinile mele și îndoita-mi sârguință, îl bucurau peste măsură. In vara următoare împliniam cel de al șaselea an în casa unicului meu binefăcător. Ani care pentru mine au trecut ca durata unui vis frumos.

Intr'o noapte în lipsa mea a fost jefuit și ucis.

Mai întâi porțile se cernuiră. Când s'au închis, închise au rămas și pentru mine. Din umbră, desnădejdea-mi întinse mâna.

Neașteptata și dureroasa întâmplare din casa omului acela mic și bun mă chinui mult timp în urmă. Peregrinările mele erau fără rost și lipsite de vre-o bucurie. Născut în împrejurări întunecoase, pândit și aducător de nenorociri, ajunsei în curând a descoperi în mine omul predestinat răului, omul fatal.

Dece brusc, însă gândurile acestea mi s'au schimbat nu mai știu. M'am hotărît să lupt, să mă împotrivesc cu amorțitele-mi forțe, uriașelor zăgazuri și vâltori aruncate în cale-mi de un destin neîngăduitor.

Acum deabia îmi dau seama. De fapt continuam un drum sortit. Zorile unei îndepărtate izbânzi ascundeau înfrângerea din urmă, aceia căruia îi urmă nebunia cu fazele făurite de ingenuozitatea creștetului chel al medicului de circumscripție.

Terminam ultimele studii superioare. Nu poți să-ți închipui câtă cuprinzătoare și duioasă mulțumire mă stăpânea, când, trecutul mi se perinda în noianul amintirilor: presupusul inginer silvic, fila din registrul orfelinatului, mâinile noduroase a tâmplarului și cadavrul mutilat al bietului cârciumar.

Ca orice solitar eram puțin comunicativ. N'am avut prieteni. In ochii acelora de cari mă străduiam să mă apropii, îmi reciteam trecutul descoperit.

Pe unii i-am ascultat, altora le-am aflat superioritatea, cu unii poate am mers și până acolo să-mi îngenunchi mândria. Incercări zadarnice. Lumea nu m'a voit și nu m'a primit. Singurătatea unei tinereți osândite, s'a opus. Și astfel, resemnarea luă curând locul amărăciunei de a rămâne un singuratic, un izolat.

Soarta nu mă uită. Drumurile destinului se luminară din nou mai departe. Căci, continuam, continuam...

Apăru ea. Și n'am zăbovit mult să mă conving, că ultima verigă din succesiunea vertiginoasă a unor întâmplări atât de sumbre, avea s'o desăvârșească făptura aceia supusă și mărginit de bună.

Imprietenirea noastră reaprinse în mine torța unor năzuinți uitate. Ce tinerețe nu-și are oare romantismul ei? Dragostea de viață, de luptă intensă reînvie și ecoul unui trecut mizerabil se pierdu în zbuciumul împrejurărilor ce urmară.

Am iubit-o. Am oubit-o din tot sufletul meu. I-am încredințat și ceiace poate nu trebuia — trecutul, respingătoarea mea sosire în lume.

Inima ei a rămas aceiași. Hotărîrea noastră de a nu ne mai despărți fu zădărnicită de părinții ei. N'am căutat să-i înduplec. M'am retras.

A trecut o săptămână. Apoi alta. Desnădejdea mă dezorientă. Mansarda ce o locuiam luă aspectul unei celule, în care condamnatul își plimbă automat trupul istovit ca pe-o lumânare de ceară. Zile și nopți întregi, mintea mea clocotia în veninul unor gânduri disperate. Din marginea mansardei, de câteori priveam spre pavajul bulevardului, o mână albă repeta semnul unei chemări grăbite și'n apropierea mea un glas desnădăjduit parcă îmi striga : „acum, acum"...

In mansardă, se spânzurase, nu cu mult înainte un teolog. Sinuciderea lui rămase învăluită în mister. Singur eu îi vorbiam. De câte ori mâna cea albă mă chema înspre pavajul bulevardului, nu departe zărisem strecurându-se și umbra teologului.

Ingrozit, m'am hotărât să plec. Obținusem printr'un om al zilei, postul ce-l ocupi dumneata azi. In clipa din urmă sosi și ea. Am plecat împreună.

O rudă de departe îi lăsă un crâmpei de moștenire și astfel aci ne-am cumpărat casa asta cu grădină, cu tot. După mine, lucrurile

(Continuarea în pag. 8 a)

UN VECIN STRANIU

(Urmare din pag, 7-a)

s'au petrecut până aci cu repeziciunea unei singure bătăi de aripi. Eram însă la o nouă cotitură a vieții. N'am uitat nimic, căci fericirea unei lumi întregi, nu poate fi mai cuprinzătoare și mai frumoasă decât aceia a noastră.

Primăvara sosi acum a doua oară și farmecul zilei dintâi, grăbia spre alte culmi și năzuinți.

Mai tânără decât mine, femeia ce se hotărâse să mă urmeze, aducea cu sine farmecul tăinuit al iubirii de viață, de soare: reînviora în suflet raza unei credinți pierdute.

Și am început întâi cu parcul acesta în care ea a îmbinat farmecul aleii și a cuiburilor de flori cu grația taliei și zâmbetul ei vrăjit. Apoi cele patru camere se populară încetul cu încetul cu lucruri frumoase. Unele poate prea scumpe față de veniturile noastre, dar, pentru care renunțăm curajioși la toate bucuriile ce le știam deopotrivă dincolo de micul nostru parc.

In scurta trecere, a celor doi ani, cuibul unui început depăși îndoielnicile și înfriguratele noastre așteptări. Licăria în cuib flacăra sfântă a iubirei și a liniștei.

Ne-am împrietenit cu vecinii. Am găsit printre ei atunci multe suflete înțelegătoare și bune. Povestea iubirii noastre o cunoșteau mulți, căci n'am ascuns nimic, nimic. O ! Exista pe atunci o religie a dreptăței. Sbuciumul meu a fost prea neomenesc ca să nu ajung aci. Pentru asta, lângă sufletul ei de copil mă trudiam clipă cu plipă, să pot găsi mereu altceva, care să schimbe, să bucure, să însuflețească. Imi era teamă ca umbra vieții fade și monotone a provinciei să nu se întindă acolo, unde, se clădise din dragoste și sacrificiu.

Timpul trecu Așteptam în casă pe cel de al treilea. A vrut ea să vină. Cât de mult îi datoram ! Iubirea noastră avea de-acum să se alinte, să se reîntâlnească mai cuprinzătoare pe buzele trandafirii ale celui așteptat, în făptura cea mică și care totuși era chemată să ne îndepărteze de îndoială.

Păstrătorul fericirii își grăbia sosirea.

Intr'una din seri am înțeles însă, că ea suferă. In patul alb să svârcolea zdrobită de chinuri timpurii. Nu mi-a destăinuit nimic. Dimpotrivă, cu buze supte și învinețite m'a asigurat de contrariu. Cuvintele-i erau întrerupte de răsuflări stăpânite. Mi-am ascuns capul în mâinele ei și ochii mi se umplură de lacrimi. Degetele-i slăbite îmi căutau obrajii.

In noaptea aceia când am închis ferestrele fantoma grăbită a copilului părăsit se furișa pe sub castani...

Primejdia era aproape. Poate mai aproape decât o vedeam. Cortegiul amărăciunilor și vedeniilor de odinioară, reînviară. Teologul lipsia. N'am desnădăjduit... Ceasuri întregi vechiam lângă patul ei și-i întocmiam fără de sfârșit planuri și iluzii noui. Astfel o adormiam, ca mai apoi, presimțirile și fantomele de odinioară să nu pironească în păienjenișul unor frământări necrutătoare și târzii.

Intr'o astfel de noapte, o oglindă de pe masă căzu și se sparse în două. Am strâns cioburile și le-am îngropat în grădină. Un ceas mai târziu câinele vecinei urla exact în acelaș loc.

Urmară alte coincidențe. Gemetele ei se adânciră. O noapte de groază, Mă înăbușiam. Am deschis ferestrele. Un gând liniștit îmi străbătu creerul. Dealtfel trebuia să înțeleg. Aveam s-o pierd. Imi fixasem ochii în fundul zărilor încremenite. Dacă în depărtările acelea ar fi existat o credință lipsită de îndoială, dacă de acolo s'ar fi întins o mână de ajutor, depărtărilor acelora le-aș fi încredințat altarul unei noui credințe.

In fundul grădinei în noaptea aceia strigătul pătrunzător al cucuvaiei se repetă a treia oară. Depărtările îl sorbiră molcom, ca pe-un prelung vaet de clopot. Stâlpii porții își împreunară capetele și îmbrățișarea lor o învălui urmba morții.

Desnădăjduit îmi înpinsei gândurile spre speranța din urmă. Spre cel așteptat, care avea s'o ucidă pentru a veni în lume. Ori cum ar fi fost, orb, schilod, trebuia să păstreze o adiere cel puțin din ființa ce se sfârșea alături de mine.

Mă zării în parc povestindu-i basme cu zâne și licurici. Parcul luase aspectul grandios al povestirei. Zânele coborau pe lespezi de marmoră lucie și licurici aprinzându-și sufletele, le ieșiră în cale...

Strigătul cucuvaiei răsună din nou. Colo, în nucul acela. Il chema și pe el...

In zorii dimineții i-am pierdut pe amândoi...

De atunci am rămas singur și m'am retras de lume. Spune d-ta ce rost aș mai fi vrut? Sunt patru ani în toamna aceasta. De amintirea lor nu mă pot despărți. Ce liniște și ce altă fericire mai am de așteptat. E o durere în sufletul meu, care nu se poate șterge cu nici-una din minunile științei sau a vre-unui alt Dumnezeu.

Durerile, în definitiv, toate sunt trecătoare. Dacă n'ar fi așa, în fiecare din noi ar poposi câte-un nebun. Reamintește-ți povestea vieții mele. Sunt totuși dureri ce nu se pot uita. N'am cerut nimănui să înțeleagă lucrul acesta. Ți-l cer dumitale"...

Și vecinul tăcu. Ochii îi erau adânciți în orbite și luceau ca două rubine. Iși coborâ ușor capul între mâini. Poate plângea. Un singur cuvânt ar fi fost de prisos. Mai târziu l'am lăsat cu gândul la prietenia ce i-o datoram...

Incepuse dealtfel să plouă. Ploaie măruntă de toamnă...

Ajuns acasă, trista spovedanie îmi reveni în minte. Intnerecul îmi reconstituia din umbre, crâmpeie din amintirile omului sfârșit și o surprinzătoare înduioșare îmi stăpânea mai mult sufletul. Când reîntâlnii privirile ftizicei de sub oglindă, pendulul bătu un ceas după miezul nopții. Țipătul păsării de noapte despica întâia oară liniștea. Câinele de sub scară îi răspunse cu acelaș tânguit urlet.

Mi-am reamintit imediat de presimțirile vecinului. Ingrozit, luai carabina și mă furișai sub nucul de unde pasărea nopții cânta. Infiorătorul ei țipăt porni din răscrucea unei crengi vânjoase. Când am întins arma, în răscruce, observai bine pe vecin. Il privii nedumerit. Ochii se îndreptară spre acoperișuri, se ghemui în chipul paserii, își resfrânse buzele și din gura lărgită, un alt țipăt despică strident și puternic văzduhul...

Se deslega o taină, acolo sus. Tâmplele îmi zvâcneau ca aprinse în resorturi. Pieptul îmi era atât de gol încât bătăile inimii se rupeau parcă înăbușit din adâncuri.

Am reprivit omul ghemuit în răscruce... Omul, a cărei povestire, fășie tristă dintr'o viață trăită sau închipuită numai, cerșia în definitiv un prieten bun. Am închis ochii ca să-i redeschid în lumea celor ce-l aștepta poate de mult. Să-i reaud acolo, cântul disperat în timp ce buzele-i sângerează sub pumnul dăruitor de liniște...

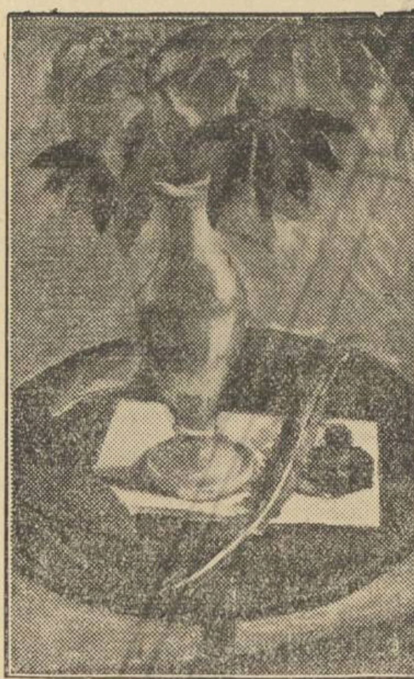
Mi-am readus șovăitor vecinul în luciul cătării dela armă. L'a privit drept și hotărât ca un prieten bun...

După bubuitură auzii de sus un oftat scurt și vecinul alunecă ca un bolid alb printre ramurile nucului. Atât.

In dimineața zilei aceleia, când sosi procurorul, vecinul era întins sub nuc acoperit cu o pânză albă. Venise lume multă... Am venit și eu...

Și, ploua...

ION N. ISTRĂTEANU



SENZAȚIE! A APĂRUT



O serie de răpiri de fete din lumea bună alarmează Londra. Cine sunt îndrăznețiii Kidnappers? Ce scopuri misterioase urmăresc?...

Veți urmări cu respirația tăiată peripețiile formidabilei lupte de curaj și genială agerime desfășurată de un cavaleresc și eroic detectiv amator contra misterului și crimei.

„ROMANELE CAPTIVANTE"

(230 pagini — 15 Lei)

Cereți la chioșcari, librari și în gări.

ZIARUL DE MARE INFORMAȚIE

Am arătat în numărul trecut al „Adevărului Literar" cum s'a creiat, s'a desvoltat și s'a fixat ființa gigantică a ziarului „Times" în decursul unui veac, devenind obiectul caldei apologii a Reginei Victoria, trimisă ziarului, anonim, printre miile de scrisori publicate la rubrica „Lefters to the Editor". „Times" a rămas sub diferiți „editori" și „șefi proprietari", o „mare întreprindere publică" sub directiva unor oameni care se considerau ei înșiși ca servitori ai națiunii britanice, „privilegiați, dar responsabili". al căror principiu dominant a rămas neclintit: independența față de orice partid politic. „Cotidianele de mare informație" au jucat acelaș rol considerabil în Republica Franceză ca și în Regatul Britanic. Aceste cotidiane sunt călăuzite de acelaș principiu ca și „Times", a se ridica deasupra partidelor politice. Toată puterea lor asupra opiniei publice naționale și internaționale s'a datorit acestei obiectivități. Puterea lor de difuziune, dinamismul de care dispun și care le dă o amplificare atât de puternică asupra mulțimilor, în care pot răspândi panică nebună sau liniște mincinoasă fac din ele instrumente complicate și greu de mânuit. Fiecare știre informativa în sine nu reprezintă nimic dar ansamblul acestor informații mici și mari, are o putere nebănuită asupra sentimentelor și spiritului publicului cititor. Cel ce conduce o redacție „de cotidian de mare informație" este ca un șef de orchestră în mijlocul redactorilor săi.

Două fapte importante au contribuit la ridicarea și prosperitatea presei din Republica a treia: ziaristica, nu a mai fost privită ca opusă și ireconciliabilă cu literatura, și aceasta a îngăduit intrarea în ziaristică, în număr din ce în ce mai mare, a scriitorilor de valoare. iar în al doilea loc, maxima că „ziaristica conduce la ori ce cu condiția de eși din ea", dovedită ca, falsă cu desăvârșire.

Adrien Hébrard făcuse din „Le Temps" o revistă cotidiană politică și literară, destul de vie cu toată ținuta sa academică. Astfel redactat, „Le Temps" a devenit organul cugetării franceze, care se adresa unei elite intelectuale și a cărui autoritate a devenit în curând recunoscută și în afară. mai ales în materie de diplomație.

Dar presa de informație, acea presă care trebuia să devină a treia putere în stat, între cea legislativă și cea executivă, în relație directă cu acea neprecisă putere nouă, opinia populară, a fost fără îndoială creată de Jean Dupuis, cu „Le Petit Parisien". Deschis la toate îndrăznelele progresului moral și material, „Le Petit Parisien", s'a impus prin aceia că și-a înțeles rolul de regulator înțelept al pasiunilor populare, exercitând o acțiune enormă și binefăcătoare în politica și viața socială franceză. Enormul număr de cititori ai acestui cotidian așteaptă în fiecare dimineață știri în care să se răsfrângă viața în marile sale evenimente, ca și în măruntele sale întâmplări. Reporterii înprăștiați în colțurile cele mai depărtate ale lumii trimit știri și articole ce trebue să apară a doua zi la Paris. Directorul ziarului e la aparat pentru a-i încuraja, a-i sprijini și a-i îndemna. El și-a selecționat astfel colaboratorii încât fără a fi inspirat măcar o cronică din ziarul său, ar putea semna ori ce articol și chiar proza scriitorilor celebri fără ca să le fi citit dinainte, atât e de sigur că fiecare, neascultând decât propria sa inspirație, va fi în asentimentul și acordul său sufletesc.

Un asemenea director de ziar, se înțelege dela sine, trebue să fie în fiecare moment în mijlocul întregului său personal spre a-l conduce, a-l supraveghea, a-l însufleți cu spiritul său prezent pretutindeni și în orice clipă, chiar când nu i se aude glasul și nu i se vede gestul. El nu are îngăduința de a se ocupa și produce în altă direcție. Astfel Maurice Sarraut a trebuit să-și părăsească locul de prim plan în parlament pentru a se consacra cu totul conducerii unui mare ziar provincial.

La ziarul „Le Petit Parisien" atât Jean Dupuy, cât și fiul său Paul Dupuy și în prezent fiul acestuia Pierre Dupuy, nu și-ar fi putut îngădui o carieră politică dacă nu ar fi avut norocul să aibă strânsa colaborare a lui Elie J. Bois, recomandat odinioară de Hébrard lui Jean Dupuy și care a continuat, pe timpul a trei generații, să fie sufletul și animatorul invizibil și aproape necunoscut al marelui cotidian. Format în stilul și tactul unei gazete de ambasadă și de Facultăți, Elie J. Bois, crează jurna[illegible] în orașe și orășele ca și la țară în satele cele mai îndepărtate.

Istoria contimporană se înscrie, fără îndoială, zi cu zi, în rubricile cotidianului, dar marele lui conducător înțelege că publicul ziarului său se interesează de tot ce e omenesc și pasionant, de întâmplări de dragoste și de bani, de figuri mereu noi și senzaționale care trebuesc căutate și desemnate în fiecare zi. „Le Petit Parisian" și-a dat seama că un jurnal de mare informație nu-și cunoaște și nu-și păstrează publicul dacă pe lângă hrana pentru public imens ca și ispitei și pentru curiozitatea populară, nu are și spiritul de a ținea partea celor pe care, printr'o simplificare extremă a acțiunilor omenești, îi consideră ca având dreptate, împotriva celor ce nu au dreptate. Nu pe terenul politic ci pe acel moral. presa de felul acesta trebuie să ofere cititorilor săi motive de emoții sau de mânie, teroarea sau mila, indignarea sau duioșia cu care fiecare trebuie să-și înceapă ziua obișnuită a vieții sale monotone. Aci stă puterea, dar și răspunderea unui mare cotidian.

Succesul ziarului de mare influență asupra opiniei publice în Franța, coloarea și orientarea acestei opinii, puterea de vibrație și ritmul mai accelerat sau mai potolit al pasiunilor masselor, se datoresc, fără îndoială, maestrului dela conducerea sa. El a utilizat această putere cu o conștiinciozitate plină de scrupule și delicateță pentru ca pe deasupra politicii să îndrumeze și să mențină opinia publică în marele „partid al celor buni", ceiace reprezintă „Binele" pentru țara sa și pentru omenire.

Afecțiunea și încrederea pe care i-a arătat'o totdeauna Aristide Briand, se adresează omului care a stat mereu în serviciul omului și al cauzei Păcii. căruia i-a fost de folos cu atât mai mult cu cât s'a arătat mai independent de orice strategie parlamentară și de orice ideologie, rămânând credincios și urmând a servi cauza Păcii.

Cu tot talentul său de mare jurnalist, Elie J. Bois nu semnează decât arareori articole. Prezența sa ca îndrumător se simte în toate rubricile, pentru că, mulțumită înțelegerei sale largi, a capacității sale profesionale, a îngăduit fiecăruia din colaboratorii săi să lucreze în sectorul său după un plan stabilit și supraveghiat de un conducător. La masa de lucru se înoadă firele de telegraf, cablurile, telefoanele din lumea întreagă, el e în comunicație continuă cu capitalele tuturor țărilor din lume, în convorbire de fiece minut cu toți stăpânii popoarelor. Viața ziarului său, curge cu puterea unui torent de munte, aducând în fiece clipă fapte noi, ce trebue prinse și redate în clipa potrivită ca să nu se învechească de înda tă ce nu au fost utilizate la momentul oportun.

Numai în asemenea condiții, presa cu organele sale care sunt cotidianele de mare informație au ajuns, în țările din Occident, o a patra putere în stat, puterea cititorului asupra alegătorului și mai presus de el...

Pentru aceasta însă se cere la conducere oameni ca acei mari Englezi și acei mari Francezi: de o impozantă integritate morală, de o pătrunzătoare și rapidă comprehensiune, de sânge rece și promptă deciziune, ca și de acea curajoasă fermitate de voință, cu care să știe, la timp oportun, să reziste favoarei unui puternic, invențiilor oamenilor mari și public imens ca și ispitei și interternici...

Peste toate însă să fie stăpâniți de acea dragoste de neam și de țară, luminată și puternică până la sacrificiu, care a stăpânit și pe creatorii tradiției la ziarul „Times" ca și pe făuritorii unei politici franceze de inteligență, de chibzuială omenească și de prevedere pacifistă, numai o asemenea privire asupra rostului presei, să fie privită ca o mare putere în stat.

IZABELA SADOVEANU

De vorbă cu prof. G. Vlădescu-Răcoasa



La catedra de Sociologie, Etică și Politică dela facultatea de litere din București, d. G. Vlădescu-Răcoasa aduce contribuții prețioase și o înflăcărare tinerească. D-sa este un zelos cărturar și gânditor...

Adresez d-lui prof. Vlădescu-Răcoasa o primă chestiune de actualitate:

— *Se poate vorbi de o criză a civilizației și a culturii moderne?*

— Criza civilizației e o firească urmare a crizei economice ca și a celei social-politice. In definitiv, valorile actuale ale civilizației se leagă de pătura de sus: massa burgheză și resturile unei nobilimi apuse. Trebue însă să ne pătrundem de adevărul acesta: o ameliorare a situației materiale a păturilor de jos e cu atât mai necesară cu cât ignoranța crește deobiceiu direct proporțional cu mizeria socială. Aceasta trebue s'o știe conducătorii democrațiilor ca și cei ai statelor totalitare.

Instabilitatea forțelor sociale e o permanentă primejdie pentru cultură și civilizație. Recrudescențele ce se observă azi sunt consecințele pauperizării masselor. Intreg obscurantismul cultural e explicabil deci!...

Dacă omenirea vrea să evolueze pașnic și normal ea trebue să facă un ultim efort pentru salvarea valorilor culturale superioare și îmbunătățirea situației sociale și economice...

— *Ce progrese a realizat sociologia în ultimii ani?*

— Disciplina sociologică se desvoltă îmbucurător și normal. Ea începe să devină o știință pozitivă, întemeiată pe o serie de adevăruri câștigate. Totuș, pretenția ei de a fi normativă este nejustificată. Singura ei datorie e de a *observa* și a *cunoaște;* apoi de a da sugestii și a face previziuni. Cercetarea pozitivă a tuturor fenomenelor sociale implică o depărtare de filosofie, ce-și are domeniul ei propriu, autonom. Observarea directă a fenomenului nu e suficientă; e nevoe și de cea experimentală. Desvoltarea sociologiei e determinată azi de cerința însăș a lumii; se cer vederi cât mai precise asupra structurii sociale. Când cercetarea sociologică e făcută în spirit științific, ea se refuză unor soluții imediate (cum e, de pildă, cea a corporatismului italian).

— *Sociologul trebue să fie și om de acțiune?*

— Un sociolog poate fi și un om de acțiune dar de multe ori acțiunea îl anulează ca sociolog. E nevoe de o justă îmbinare a ideii cu fapta, a teoriei cu practica...

— *Care este, după dv., rolul tineretului astăzi?*

— In principiu, tineretul ar putea să aibă un rol pozitiv; dar de fapt, lipsa lui de formare și ruperea de tradiția democratică și umană a culturii secolului XIX, îl face inapt. El devine un simplu instrument și are din ce în ce mai mult un rol de al doilea rang. Astăzi noi am intrat într'o fază de economie de război ce condiționează toate celelalte faze. E greu astfel ca să se restaureze în societate, potrivit însușirilor și a capacităților sale. Noi, cari am fost generația de sacrificiu în războı suntem și astăzi o generație de sacrificiu, tot atât cât și tineretul de acum... Cu toate acestea, el ar putea, printr'o pregătire socială mai solidă, și mai adecuată, să aibă un rol important.

Trebue să avem în vedere faptul că progresul și civilizația sunt în funcție de marea massă și nu de câțiva indivizi izolați, de câteva elemente mai alese...

— *Incotro se îndreaptă actuala cugetare filosofică?*

— Observ o continuitate a gândirii raționale. Gândirea pozitivă își continuă mai departe drumul, cu toate încâlcelile și aiurările mistice, apărute în secolul XX. Curentele mistice caută, prin diversele sale instrumente de argumentare, să zăpăcească capetele și să învie obscurantismul medieval. Dar gândirea clară, filosofică, nu și-a pierdut pozițiile complect. Ea e amenințată și de fanatismul gândirii sentimentale. Bergsonismul, în afară de cele câteva formule bune la orice, e în fond o doctrină cu substrat științific; osatura sa se susține pe baze științifice. Dar cei cari l-au exploatat sau l-au înțeles prost l-au transformat în intuiționism mistic.

Rezultatele intuiționiste nu pot dealtfel să fie admise decât în măsura în care pot fi verificate. Dealtfel Bergson însuși a pornit dela realități sociale... Tot astfel, deviațiile fenomenologismului — ca și cele ale intuiționismului — creiază o diversiune în lume. E dovada unei excrescențe bolnăvicioase a spiritului uman... Dar gândirea sistematică, pozitivă, experimentală își duc misiunea mai departe.

— *Care, credeți, e datoria gânditorului de astăzi?*

— In primul rând să fie un preot al adevărului; totdeauna în slujba valorilor umane superioare. El trebue însă să-și înțeleagă bine misiunea; nu trebue să se separe de viață.

Adevărurile sociale și morale trebue să-l călăuzească continuu. (Prof. Vlădescu-Răcoasa îmi arată tocmai într'unul din nenumăratele rafturi ale vastei sale biblioteci o interesantă broșură a scriitorului Jules Romains: un discurs cu ocazia comemorării lui Emile Zola caracterizarea admirabilă a acestui suflet ales al Franței, un model de virtute și conștiință umană...). Scriitorul, gânditorul trebue să fie ghidul cel mai sigur al lumii, exemplul echilibrului moral, al omului de caracter...

Interesantele declarații ale d-lui prof. Vlădescu-Răcoasa, sunt desigur bogat material de meditație.

I. BUNESCU

BULGARIA La P.E.N. CLUB

Se știe că Federația Internațională a P. E. N. Cluburilor și-a propus ca scop ultim, apropierea intelectualilor peste granițele ce îi despart. Jules Romains, care e Președintele Federației, a prezidat o ședință în Casa Internațională a Pen-Cluburilor, din Paris consacrată în totul literaturii și artei bulgare. Mulți scriitori francezi cu renume au luat parte la această festivitate. Notăm între alții pe Luc Durtair, Jeo Schlunberger, André Thérive, etc. Erau prezenți din partea Bulgarilor, Doamna Bogriano, mare poetă, precum și romancierul Constantinov. veniți anume dela Sofia.

Programul a fost ales, cu gust și variație în întocmire.

S'au ascultat cântece populare, poeme de Debelianof, mort în războiul dela 1916 luptând împotriva Francezilor, dar găsindu-și mângâierea, potolindu-și regretele, prin recitarea versurilor de Francis James S'au recitat apoi din poemele d-nei Bagriane și câteva pagini din „Târgușorul", roman de Constantinof. Studenți și studente au dansat în costum național, un dans foarte vechiu „Ratschenița".

Cea mai bună propagandă pentru un popor este cunoașterea și aprecierea celor mai superiori și mai reprezentativi artiști și gânditori ai săi. Bulgarii muncitori și serioși, deși mai puțin strălucitori de cât Românii, știu foarte bine să-și pună în valoare calitățile, participând cu zel și stăruință la toate manifestările internaționale, manifestându-se fără ostentație, dar și fără falsă modestie, cu produsele muncii lor și cu ofertele lor literare și artistice. De aceia veți citi și veți auzi vorbindu-se de învățați, literați și artiști Bulgari, pe când o ignoranță complectă învăluie valorile românești, dacă nu mai superioare cel puțin egale cu ale Bulgarilor, numai din această inerție și lipsă de grijă care face ca până în prezent să nu se fi pomenit măcar odată de o artă și o gândire românească prezidată de Pen Clubul Internațional, când oamenii noștri de valoare vorbesc atât de bine limba franceză, au relații și cunoștințe nenumărate printre personalitățile franceze, care nu ar cere decât să ajute România în răspândirea și cunoașterea valorilor sale și nu ar mai fi nevoie de „Ghitza" sau „Ionitza" care să le arate pitorescul Bucureștilor și vulgaritatea unor localuri care nu sunt proprii numai țării noastre.

Avem un P. E. N. Club, avem o Societate a Scriitorilor, dar cine a asistat vreodată la o ședință sau a luat cunoștință de existența lor, măcar prin ziare și reviste?... Este o inerție și o neglijență fără seamăn, de care se miră și Occidentul dar și Orientul din vecini și care nu poate decât să ne dăuneze.

X. Y.



Suferințele bătrânului WERTHER

ROMAN de Tudor Mușatescu

Prin urmare asta a fost tot. Președintele secției a III-a — un fost coleg de școală — s'a uitat lung la mine, mi-a răspuns oficial la salut și s'a făcut că nu mă cunoaște.

Advocatul meu a sărit imediat cu gura. Eram atât de surprins de atitudinea fostului meu coleg de școală, că nici n'am auzit ce-i spunea. Președintele îl asculta însă solemn, jucându-se cu pliseurile cravatei. Și-a îndreptat apoi ochii spre mine și m'a întrebat:

— Declarați că renunțați la apel?

— Da.

— Semnați vă rog aici.

M'am iscălit, am salutat și-am eșit din nou pe coridorul plin de „părți" de aprozi și de advocați.

Advocatul meu mi-a strâns mâna:

— Gata!

Și cum mă uitam la el nedumerit.

— Ești un om divorțat. Asta a fost ultima formalitate. Ai renunțat la apel, sentința, e definitivă. Nu uita să-i telefonezi nevesti-tei, să aibă grijă să transcrie hotărîrea în termen de...

N'am mai ascultat ce spune... Mi-am deslipit mâna dintr'a lui și m'am amestecat în mulțime.

Când am eșit din Palatul de Justiție, era trei și jumătate după prânz. O zi caldă de sfârșit de Iunie, cu soarele în creștet ca o chelie dogoritoare. O moleșală generală, stăpânea Capitala. Dâmbovița curgea murdară groasă și lălâe — ca o leșie de săpun — printre covoarele oltenești, agățate pe cheiuri. Sub adăpostul storurilor trase, casele păreau nelocuite și în stațiile de taximetre, mirosea a tablă încinsă, a cauciuc ars și-a benzină evaporată. Oameni se mai vedeau numai în jurul gheretelor cu „alimonăți". Așa dar și legalmente eram un om liber. Din nou, liber. Și totuș nu simțeam deloc senzația aia ușurătoare, de libertate deplină, pe care 'mi-o închipuisem, după care tânjisem ca un condamnat cu dată certă de eliberare, pe care o așteptasem cum așteaptă un bolnav prima porție de mâncare cu sos după trei luni de regim lactat. Nu mă simțeam acuma mai liber decât acum un ceas când am cunoscut pe soția mea. Adică pe fosta mea soție. Imi aduc aminte exact. (Hm!N'aș putea zice că n'a fost o întâlnire romantică. Și nu știu dece, acuma când vreau s'o scriu, încerc o jenă. O jenă pe care n'o încerc deloc dacă îmi amintesc numai. Noroc că eu nu caut să-mi explic lucrurile. Mi-am propus numai să le notez).

Era la începutul lui Septembrie.

In ziua aceea, dejunasem la Brașov cu „banditii automobiliști". Bandiții ăștia, erau niște prieteni de-ai mei, care aveau fiecare, (ca și mine) un automobil și-o „prietenă". Pe-a mea o chema Diana, ca'n mitologie. Toată lumea îi spunea însă, Anny. Spunea că e fata unui important personagiu politic din Moldova (vorbea moldovenește) că e „certată" cu familia (nu-i cunoșteam nicio rudă) că a avut avere personală pe care i-a pierdut-o la Monte Carlo, fostul ei bărbat (după spusa ei, un diplomat sud-american, pe care îl cunoscuse pe Coasta de Azur) că așteaptă moartea tatălui ei, ca să-și vândă „partea" și să se stabilească definitiv la Nissa. Era vag inteligentă, vorbea onorabil franțuzește (și cu o mare predilecție pentru expresiile argotice, a la: „qui est l'mec?" (ea pronunța „mechi") „ta queule", „va-z-y Coco" și alte tot atât de banele) avea un corp perfect (zău, că din punctul ăsta de vedere semăna cu Diana, din cartea de Mitologie de Popa-Lisseanu) și era trecută de 30 de ani (având în vedere că declara, numai 24).

Insfârșit! Așa cum era, era „prietena" mea de aproape un an de zile. Nici nu ne plictiseam împreună, dar nici nu ne amuzam. Pentru asta, acceptasem cu entuziasm să intru în tagma „bandiților automobiliști". In opt, (patru bandiți și 4 „tăinuitoare") petrecem altfel. Eșirile în oraș, căpătau coloraturi, antren iar escapadele, în provincie, după „crime" — erau de cele mai multe ori, realmente agreabile, mai ales că fiecare bandit avea dreptul să-și invite, în mașina lui, oricâți „complici" dorea.

Mașina mea fiind de 2 locuri (la spate sta întotdeauna „Prezent", câinele meu lup de care nu mă despărțeam decât în cazurile de forță majoră) eu nu invitam niciodată pe nimeni. Cel mult, dacă înghesuiam, între Anny și mine, pe un al treilea, când era neapărată nevoe.

Și cu ocazia plecării la Brașov, a fost neapărată nevoe. Deaceea am înghesuit între mine și Anny pe un al treilea... Era un domn pe care îl cunoscusem cu cinci minute înainte de plecare. Se numea Antonio del nu știu cum și era atașat de presă, pe lângă una din legațiile Sud Americane din București.

Cum a auzit Anny că e din America de Sud, s'a și pus „în fason" (asta era expresia din argoul nostru al bandiților automobiliști). A 'nceput să se cambreze, să se pudreze din 2 în 2 minute, să-și ia fe lde fel de poziții ca să atragă atenția că are picioare frumoase (de 4 ori și-a ridicat piciorul pe scara mașinei, ca să-și încheie șiretul la pantof. Și nu pe scara mașinii mele! Pe-a lui Tăutu, că era mai înaltă) și în cele din urmă, când s'a dat semnalul de plecare, s'a așezat la volan, deși știa că nu pot să sufăr să conducă ea.

N'am vrut să-i fac observație, fiindcă mă jenam de omul îla strein... L-am poftit să se urce în mașină (firește lângă Anny) și eu am luat loc, alăturі.. (de sud-american, firește).

Până la Ploești n'am zis nimic.

Anny ca să se arate conducătoare bună, făcea niște prostii de-mi venea să-i dau cu ceva în cap. Gonea nebunește, lua virajurile în plină viteză, se băga printre căruțe, sărea peste podurile cu „la pas" pe ele, și în loc să se uite înainte vorbea tot timpul cu vecinul... Despre toți diplomații pe care îi cunoscuse, despre fostul ei soț... (mi-a părut bine când am văzut că Antonio nu auzise de el) despre „relațiunile" ei în lumea bună din București, mă rog, despre tot ce poate să vorbeas că o femee când vrea să facă conversație.

Ăla, Antonio, o asculta cât putea mai politicos, dar cu ochii era când la kilometraj, când pe șosea.... Șiavea un surâs, de parcă luase ricină pe stomacul gol.

Eu fumam și plesneam...

Căutam să n'arăt că sunt enervat, că nu bag de seamă exhibițiile automobilistice ale lui Any și mai ales, căutam să nu mă dau de gol că sunt gelos...

Fiindcă eram gelos...

Mai ales când vedeam cum, fără niciun motiv... (viraj, schimbare de viteză, ceva) își lipește coapsa de pantalonii cadrilați ai vecinului. Și apoi, niciodată n'o văzusem ținând brațele atât de depărtate de volan. Știa că le are frumoase și că bătute în voe de vânt, își lămuresc conturul sub bluza subțire de sport.

La spatele nostru, Prezent, care de-obicei, dormea încolăcit pe pernă ,simțea acum că se petrecea ceva cu mine. Se ridicase pe picioarele dindărît și mă privea din spate, cu urechile agresive și cu ochi de fakir.

D. TUDOR MUȘATESCU

La Ploești am oprit să ne „desalterăm" în fața unui vestit restaurant din centru. Toată lumea s'a dat jos din mașini, am mâncat pateuri calde și am băut bere rece „fetele" au dispărut — două câte două — întorcându-se vioaie și fardate proaspăt, însfârșit, după o haltă de 20 de minute, ne-am pregătit să pornim mai departe la drum...

Eu am avut grijă să mă furișez din grup cu câteva clipe mai înainte de plecare așa că Anny, când a venit la mașină, urmată de Sud American, m'a găsit instalat la volan, cu pipa în gură și cu ochelarii de praf la ochi.

Antonio a răsuflat ușurat. Anny m'a privit lung, a'nțeles, a reflectat o clipă și-apoi mi-a zis, aprinzându-și țigara.

— Ții să conduci tu?"

— Ca să nu te obosești prea tare, i-am răspuns.

— Bine, atunci i-ați javra cu tine în față și noi amândoi o să stăm la spate. Cred că n'ai nimic de obiectat?

— Cine eu? făcui pe miratul.

— Nu tu? Dumneata d-le Antonio (și-i râse cu toți dinții ei mărunți ca de fiară tânără).

— O! Mie mi-e perfect egal, Doamnă. Unde mă așezați, acolo stau" îi răspunse sud-americanul, făcând pe indiferentul. Ceilalți, din celelalte mașini se uitau la noi cum ne tocmim. Ca s'o scurtez făcui un semn lui Prezent, care — fericit — sări lângă mine la volan, în timp ce Anny ajutată de Antonio, — având o nouă ocazie să-și arate până sus pulpele, sub fusta de tweed — se instală în spate, la „chichiță".

— Drumul șofeur" glumi ea, de îndată ce America de Sud se ghemui alături.

Până la Brașov, am avut de treizeci de ori cel puțin intenția, să intru într'un stâlp de telegraf cu 100 pe oră, să mă fac praf, cu Antonio, cu Anny și cu Prezent cu tot...

Ii vedeam prin oglinjoara din față. Lipiți unul de altul, vorbind tot timpul... Nu le vedeam însă decât busturile și mărturisesc că cu tot respectul pentru partea superioară a semenilor mei nu mă interesau de data asta decât picioarele lor.

„Dacă adineauri, sub ochii mei, făcea Anny ce făcea " îmi ziceam. Dar acum, când stau înghesuiți și nu-i vede nimeni? Și Antonio? Acuma, când nu mai sunt eu lângă el, ce e prost să se mai facă că nu bagă de seamă... Eu să fiu în locul lui, si.....

Intre Câmpina și Sinaia, m'am gândit să simulez o pană de motor, și cu ocazia asta să-i dau din nou volanul lui Anny și să ne reluăm poziția dela început Am renunțat însă de teama să nu mă demasc în cazul când Antonio s'ar fi priceput la motoarele de automobil. Celelalte mașini, mergeau înaintea noastră. Abia așteptam ca s'ajungem la Sinaia, ca să facem o nouă haltă firească, de care să profit ca să-mi pun planul în aplicare.

Una din mașini însă, aproape de intrarea în Sinaia, și-a încetinit mersul și când am ajuns noi în dreptul ei, Tăutu mi-a strigat dela volan.

— Nu oprim la Sinaia, că ne'ncurcăm la Cazino!"

De necaz, am trecut prin Sinaia cu 80 pe oră, escortat de ochi mirați ai trecătorilor, de șuerăturile agenților de circulație. (Pe unul era cât p'aci să-l iau în botul mașinii. L-am scăpat „la milimetru" sacrificând pentru asta un cățeluș care fugărea niște vrăbii. (Noroc că Prezent dormea în momentul crimei. — Altfel mi-ar fi fost rușine să mă uit, multă vreme, în ochii lui).

După eșirea din Sinaia — am avut impresia că Anny și-a dat seama că sunt enervat. Am văzut-o prin oglindă privindu-mă fix, c'o strălucire de satisfacție în pupilele de struț.

Am redus imediat viteza. Strălucirea din ochii lui Anny, s'a ascuțit.

— Imi dai voe să mă reazem de umărul dumitale' se adresă lui Antonio, profitând că treceam prin Bușteni și că mergând încet puteam s'o aud. „Mi s'a făcut un somn teribil".

Asta era culmea, nu?

O vedeam, cu capul culcat pe umărul Americii de Sud, prefăcându-se că doarme, cu buzele umede și întredeschise, cu pleoapele ei „celebre" închise pe trei sferturi. Atât cât să poată strecura pe sub ele, când spre Antonio, când spre oglinjoară din fața mea, două dâre de lumină albastră și languroasă.

Nu știu dece, acest ultim gest al ei, a avut darul să opereze în mine, o schimbare bruscă și radicală.

Dela Bușteni și până la Azuga nu mai eram gelos. Și nici măcar enervat. In locul furiei abia stăpânite de până atunci, în locul tuturor deducțiilor, închipuirilor și bănuelilor, care făceau să mi se ridice sângele în obraji și să mi se crispeze mâinele pe volan, am simțit — cam prin dreptul fabricei de bere — o senzație netă și binefăcătoare. de silă. De silă agreabilă. (agreabilă, fiindcă îmi părea bine c'o simt). După asta, a urmat, o liniște, ca de siestă.

Nu-mi aduc aminte la tot ce m'am gândit. Știu însă exact că, în momentul când treceam bariera Brașovului, eu mă despărțisem de Anny. Definitiv. Iremediabil. Nu mă mai interesa, n'o mai cunoșteam. Și nu era niciun pic de agresivitate, în toate astea. Legătura noastră născută într'o seară, într'un bar din Capitală, murise, pe crestele Carpaților, scobit, ca un bolnav de cord pe stradă. Ăsta era adevărul,. Onest, ciudat și răcoritor! Anny se „deșteptase din somn" la timp ca să fie pudrată și fardată la intrarea în Brașov. Antonio, care îi respectase somnul, făcând o suspectă economie de mișcări (pe de-asupra) își punea mănușile (nu se face să ții o femee de talie, cu mânușa în mână).

Prezent. era absent. Așezat pe canapea, pe picioarele dinapoi, privea, pe de-asupra parbrizei, cu urechile înfipte în cer și nările lipite de trotome — toți câinii care treceau — în raza lui viziuală. Eu mă gândeam tehnic la „evadare".

In aceste condițiuni, am oprit la Coroana, în spatele celorlalte două mașini, care ne așteptau.

UN ȘEF DE TRIB

(Urmare în pag. II-a)

Lătra subțire, isteric, având aerul să spună că nepoftitul umple casa de pureci și nu tăcea până câinele cel mare nu pleca. Totuși atunci când lupul aduna haita s'o ducă la plimbare sau la scăldat, în râul ce trecea la marginea fermei, micul parvenit se înființa și dânsul, chelălăind, când ceilalți nu-l băgau în seamă, ca și cum le-ar fi atras luarea aminte: — Tocmai cu mine, care sunt răsfățatul stăpânei, vă purtați astfel?..

Ceiace mă apropia de acești câini, mulți și feluriți, era faptul că nu descoperiam nici un pic de cabotism într'înșii și nu maimuțăriau pe om. Aveau jocuri, expresii, înclinații și preferințe potrivite cu felul lor de a fi și nu țineau cu tot dinadinsul să placă cuiva. Lupul mă cucerise cu naivitatea lui de copil și grava lui solemnitate de șef de trib. In ziua venirii mi s'a păruse că dânsul este cel mai fioros din haită, fiind cel mai mare și mai vânjos la înfățișare. M'am înșelat. Lătratul lui era puternic, părea să alerge ca un vânt, salturile lui erau de fiară neîmblânzită, dar el nu nutria dușmănie împotriva nimănui Când se repezia la mine, la coborîrea scărilor, o făcea ca să mă întrebe parcă dacă am de gând să mă plimb prin zăvoi; apoi când dădea drumul unui lătrat o făcea fiindcă —fără nici un fel de exagerare— așa vorbia el. Pentru fiecare întâmplare lupul avea alt fel de cântec, adică lătrat. Altă melodie când sosia trăsura, alta, când se întorcea stăpânul dela câmp, alta noaptea, când răsăria luna peste iezătură. Cât era de surd dogul cel alb și încă îl simția pe lup că are ceva de spus. Nu mai vorbesc de un fox cu mutră de lăutar, gătit parcă în strae de căpătat și cu plastron galben pe piept. Ăsta mereu se gudura pe lângă lup, ca și cum ar fi vrut „să se pună bine cu șeful", iar toate corciturile se puneau sub ocrotirea lui. In schimbul ascultării, el îl pureca, îi despărția când se certau pe mâncare făcea dreptate celor cari întârziau la strachina pusă pe prispe cuhniei. Era o căpetenie iubită și nu temută.

De zeci de ori am încercat să mă conving că nu-i o simplă părere trecerea de care se bucura lupul pe lângă întreaga haită și am observat cu mirare că într'adevăr era șeful lor și îl ascultau, când îi chema la masă, la plimbare, iar el era în frunte mereu, fără a trage din asta nici un fel de mândrie sau folos, în pofida altora. Ce s'a mai întâmplat cu dânsul nu știu. Fiindcă odată sfârșită vacanța eu am plecat la treburile mele, el a rămas la ale lui.

...Cred că și astăzi face aceiaș meserie, conștiincios și grav. Dacă nu l-a călcat vreo căruță sau vreun automobil și a murit cum e firesc să moară toți câinii. Măcar și acei cu aptitudini de șefi de trib sau unificatori de seminții.

ION CĂLUGĂRU

✝ TEODORESCU SION



Teodorescu-Sion: Intoarcerea dla târg

Vineri din săptămâna trecută, spre seară, s'a stins din viață, în casa pe care abea prinsese s'o vadă terminată după multă trudă, Ion Teodorescu Sion, unul din marii pictori ai vremii.

El care n'a cunoscut cât a trăit decât frământarea, înflăcărarea și sbaterea pentru idealuri de omenie și de artă, a intrat în liniștea veșnică.

De mic s'a învățat să lupte, întâi cu nevoile vieții, căci a rămas fără sprijin de timpuriu, apoi, cu deslegarea problemelor picturii lui, pe care le alegea dintre cele mai complicate, cu răutatea și cu intrigile care ațin întotdeauna calea avântului sincer și, dacă a fost nevoe, a știut să lupte și altfel, în războiul cel mare. Până când boala l'a doborît, Teodorescu Sion a luptat.

Artist de mare sensibilitate și fantezie, avea în înfățișare ceva de ostaș. Umbla cu capul sus, cu pieptul scos afară, iar vorba și gesturile îi erau aprinse, când urcând în intensitate pentru susținerea unei convingeri, când potolindu-se ca într'o mângâere duioasă, mânate de apele domoale ale sufletului.

Se trăgea din țara Moților: purta mândria omului cinstit, era aprig la faptă, pasionat în toate câte le întreprindea, ardea ca o făclie și izbutea să transmită convingerile, credința, elanul, și celor din jur. A fost astfel un animator. Grija lui neostenită și sprijinul mergea mai ales către colegii tineri. După război, el le-a călăuzit aproape la toți primile succese, el le-a transmis puterea. atunci când se adunau șovăelile. de a înainta pe drumul greu al ildealismului. A stat de veghe la postul lui oficial, ca încurajarea statului să meargă acolo unde trebue, ca prestigiul artei românești să se înalțe, ca cea mai importantă manifestare anuală, salonul Oficial, să atingă un nivel pe care nu l-a cunoscut până la dânsul.

Găsea vreme pentru orice inițiativă frumoasă, pentru orice treabă unde contribuția lui putea fi de folos. Nu precupețea nici un sacrificiu. Și timpul pentru el era prețios. Inainte de orice, Teodorescu Sion trebuia să muncească pentru arta lui. Pentru ea a găsit puteri nebănuite, pentru ea s'a chinuit și a suferit, cunoscând toate neliniștile, toate îndoelile, toate amărăciunile pe care poate să le aibă un artist adevărat.

Nu exista taină de meșteșug fără să n'o cunoască, nu exista gen pictural fără să nu-l fi încercat cu izbânzi strălucite, dar era mereu un nemulțumit. A creiat opere care pot face cinste unui muzeu, artei unei țări. I se părea câteodată că a obținut prin ele victorii. dar avea mereu alte gânduri, alte idei, întrezărea noi posibilități, visa noi realizări.

Iși schimba continuu felul de a concepe, punând accentul când pe compoziție, când pe studiul spontan, când pe contur, când pe culoare — întotdeauna dovedind inteligență, gust și fantezie. Nu-l intimida nici o greutate meșteșugală, nu-l speria nici o cerință în execuție. Intr'un timp extrem de scurt, a pictat acea frescă a istoriei neamului, cu care ne-am mândrit la expoziția din Paris și tot în ceasuri numărate, de graba comenzii și de boala care-l rodea, a creiat acel minunat panou sortit pavilionului nostru dela expoziția din New-York.

Teodorescu Sion a fost desigur cel mai mare technican din câți am avut.

Nu putem în aceste puține rânduri măsura întinderea vastei lui opere. O vom face cu alte prilejuri de aducere aminte când și cei care l-au prețuit și cei care n'au vrut să-l înțelagă își vor da seamă de pierderea încercată astăzi prin moartea lui. Vremea, balanța fără greș unde se cântăresc valorile spirituale, îi va așeza neîndoielnic numele în rândul întâi al făuritorilor de frumos.

A dispărut un pictor de nelimitate puteri, un animator, un profesor și mai mult decât toate la un loc: un om. Un om de atitudine și faptă, un om înțelegător și bun, un om întreg.

Arta lui Teodorescu Sion va rămâne mereu printre noi — să nu-i uităm însă nici pilda vieții.

TACHE SOROCEANU



Teodorescu-Sion: Vara la țară

IOSEPH FREIHERR VON EICHENDORFF

ULTIMUL CAVALER AL ROMANTISMULUI GERMAN

IN DISTRICTUL LANDAU DIN BAVARIA DE JOS...

In districtul Landau din Bavaria de jos încă se mai găsește și astăzi un orășel numit Eichendorff, pe care toți genealogii îl cred a fi leagănul ultimului romantic german. Strămoșul cel mai îndepărtat a fost un bavarez care, arătând o mare victorie cu prilejul asedierei cetăței Brandenburg în anul 928, a fost ridicat la rangul de cavaler de către regele Heinrich I.

O ramură a acelui erou, numită Ykendorf, după unii, Eikendorp după alții, se găsește stabilită definitiv în Brandenburg încă din veacul XIV. Dar in ținutul Magdeburg, unde se găsesc două sate Eichendorff, neamul ultimului romantic este pomenit cu două veacuri mai inainte. In acea vreme îndepărtată, se mai pomenește despre un Eichendorff cum că ar fi posedat o mică moară lângă Staherow.

Cei din Brandenburg fiind goniți de-acolo de către ciuma din anul 1631, s'au stabilit în Silezia Superioară, unde un Căpitan Iacob von Eichendorff își mărește posesiunea Deutsch-Krawarn cu prețul pe care-l capătă din vânzarea proprietăților sale din Brandenburg.

Aici, căpitanul se însoară cu Sidonia, baroneasă von Larisch, văduva unui bogat baron von Laziska. Leopold I îl numește guvernator al provinciei și-l ridică la rangul de Freiherr, adică Baron.

Un urmaș al acestuia, după nume, Adolf, urmează universitatea din Leipzig, devine un călător pasionat, apoi, după ce sluji doi ani ca locotenent de infanterie, se căsătorește în anul 1734 cu baroneasa Karoline von Kloch, fata proprietarului domeniilor Lubowitz și Radoschau, primind ambele moșii ca zestre, in viață fiind amândoi socrii.

Adolf își alege ca reședință castelul Lubowitz, la un ceas depărtare de Ratibor.

In acel castel așezat pe o'nălțime lângă fluviul Oder, în mijlocul unei zări cu un strălucit peisagiu, s'a născut la 10 Martie 1788 al doilea copil al familiei, Ioseph-Karl-Benedict, poetul de mai târziu.

Și tatăl, un catolic înflăcărat, și mama cu frumusețea și cu simțul ei pentru artă, au influențat foarte mult spiritul celor doi băieți și a unei fete, singurii cari au trăit din șapte copii născuți.

Nimic nu a stânjenit educația copiilor în castelul în care stăpânea numai veselia și strălucirea cea mai inaltă. Doar noutățile politice care veneau din Europa, și mai ales revoluția franceză a zguduit mai temeinic simțirea tânărului Ioseph care arătase încă de timpuriu un talent deosebit.

Educația talentatului copil s'a făcut sub conducerea pricepută a profesorului particular Heinke, cel care mai târziu deveni protopop. La vârsta de zece ani, Ioseph s'a 'ncumetat să compună o tragedie în mai multe acte inspirate din viața imperiului roman. Lectura particulară i-o formau mai ales descrierile de călătorii și traducerile din limba franceză și engleză. Dar în ascuns, copilul se cocoța în vârful unui păr care se ridica mult de-asupra celorlalți pomi, și citea setos cărți cu literatură populară, precum *„Genoveva"*, *„Magelone"*, și altele. Zilnic, împreună cu fratele său, făcea lungi excursii călări, ori pe jos. In anul 1799, a mers, împreună cu familia, la Karlsbad și Praga, trecând prin Breslau și Dresda. Călătoria s'a făcut cu o 'ntreagă caravană de trăsuri luxoase și care cu bagaje.

In anul 1801, frații Eichendorff sunt înscriși la gimnaziul catolic din Breslau. Aici, tânărul Ioseph studie temeinic pe clasicii greci. Homer îi răpi la rând toate nopțile anilor 1803—1804. Ceia ce-l impresionează mai adânc în această perioadă sunt piesele teatrale ale lui Schiller.

In primăvara anului 1804, amândoi frații terminară cursurile gimnaziului, dar ei mai zăbăviră un an la Breslau pentru a urma cursuri de'ntărire sub supravegherea aceluiași Heinke. In anul următor, 1805, se'nscriseră la universitatea din Halle pentru a urma dreptul.

Cu toate că Eichendorff fusese ținut oarecum departe de viața socială, el se deprinse repede cu obiceele vieții de student. Când zilele erau frumoase, cerceta cu amănuntime împrejurările, ale cărora frumuseți le cunoscu mai abitir de cât un localnic.

UN TÂNĂR ROMANTIC

In această vreme, romanticii dădeau lupta contra burgheziei. La Halle, în fruntea romanticilor sta naturalistul Steffens. Este demn de știut că'n apropiere de Halle se află stațiunea balneară Leuchstaat, unde'n timpul sezonului obișnuiau să vie actorii și nemuritorii de la Weimar. Oamenii alergau din toate colțurile țărilor germane ca să privească pe Goethe și Schiller în persoană.

Eichendorff asculta prelegerile lui Steffens despre *„Filosofia Romantismului"*, citea cu ardoare pe romanticii *Novalis* și *Tieck*, și se adâncea în profunzimea operilor lui Goethe.

In anul 1806, apropierea armatelor lui Napoleon curmă studiile poetului, iar frații Eichendorff se 'ntoarseră 'n patrie. Un oare care timp cercetară cursurile universității din Dorpat, dar în primăvara anului 1807, ei au intrat la universitatea din Heidelberg.

Aceiași viață de serioase studii, de senine petreceri și lungi plimbări prin împrejurimi, făcură ca viața lui Eichendorff să pară un basm frumos. Pentru tânărul cu aspirațiuni romantice, Heidelbergul era locul cel mai potrivit. Aici asculta prelegerile profesorului *Görres*, a căruia măreție de caracter o admira și pe care-l credea un mare profet al neamului german. Prin Görres, Eichendorff legă strânsă prietenie cu *Clemens Brentano* și *Achim von Arnim*, autorii minunatei culegeri de poesii populare, *„Des Knaben Wunderhorn"*.

In afară de cursurile juristului *Thibaut*, Eichendorff aprofunda studiul său favorit asupra romantismului.

Pentru prima oară, Eichendorff colaborează la ziarul *„Zeitung für Einsiedler"*, în numerile apărute din luna Aprilie, până'n August 1808.

Terminând universitatea, Eichendorff se perfecționează în cunoașterea limbei franceze și italiene, apoi în mânuirea ghitarei, după care lucru se duse în plimbarea la Paris. Era prin anul 1808. El cercetă cu deosebită stăruință „Biblioteca Imperială", de unde copie câteva manuscrise vechi germane pentru Görres, iar în luna Iunie acelaș an, se 'ntoarse la Heidelberg, apoi de-aici, prin Viena, în patrie.

In liniștea vieței dela Țară a scris Erchendorff mai multe novele și povești pe care le-a extras din istoria patriei, apoi drama *„Hermann"* și o parte din *„Ahnung und Gegenwort"*, precum și o mulțime de cântece (Lieder). De-asemeni a umblat prin regiune și-a cules poezii populare și povești, ceiace i-a prilejuit cunoașterea limbei polone.

LUISA

In această epocă a cunoscut Eichendorff pe viitoarea lui nevastă, pe Luisa, după condicile bisericei din Rybnic, Aloisia-Victoria, Frein von Larisch, fata moșierului Johann Nepomuk din Lavisch. Poetul și-a mărturisit de'ndată profunda lui dragoste pentru frumoasa fată. In fiecare zi el găsea un prilej și un cal iute care să-l ducă în familia fetei pe care o fermeca nespus cu poesiile lui. Dar Luisa era prea tânără, iar Eichendorff a trebuit să mai aștepte cinci ani până la căsătorie.

In 1809 frații Eichendorff au mers cât au putut pe țărmul fluviului Oder până la Berlin, unde se întâlniră cu Armin și Brentano. Prin intermediul acestuia din urmă, Eichendorff pătrunse în intimitatea lui *Adam Müller*, cu care avu numeroase și lungi discuții asupra necesității de a 'ndruma curentul romantic înspre trebuințele spirituale și politice ale vieței. Cu cel mai inalt interes cu putință, ascultă el și prelegerile filosofului *Fichte*. In Martie 1810, frații s'au întors acasă, dar Ioseph se'mbolnăvi de o febră nervoasă care-i puse viața la primejdie, și care-l țintui la pat vrem de trei luni.

Fiindcă patria se găsea la mare ananghie, tinerii Eichendorff se hotărîră să intre în slujba statului Austriac. De-aceia, în Octombrie 1810, ei merseră la Wiena, unde Contele Wilczek i-a făcut cunoscuți în societatea cea înaltă a orașului. Eichendorff cunoaște acuma pe *Fr. Schlegel* și pe soția lui, Dorothea, fata lui Moses Mendelsohn. Schlegel tocmai își ținea faimoasele prelegeri despre *„Vechea și noua literatură"*. El aduna 'mprejurul său pe toți oamenii cari aveau o câtuși de mică însemnătate. In casa acestuia a legat Eichendorff strânsă prietenie cu poietul *Theodor Körner*, cu pictorul Veit, și cu mulți alții.

In primăvara anului 1811, Adam Müller veni și el în Wiena pentru ca să 'ncerce întemeierea unei universități la care avea să fie și Eichendorff profesor. Dar lucrul nu reuși. Prin Müller însă, poetul îl cunoscu pe Wilhelm von Humbold". Auzind însă despre înfrângerile armatelor germane la Aspern și Eslingen, Eichendorff se 'ntoarse acasă, în provincia Maehren, unde în ceasurile cele mai timpurii ale dimineței obișnuia să se ocupe cu literatura.

VREMURI AGITATE

Intre acestea, nația germană trecea prin vremuri cumplit de grele. Spiritele îngrijorate priveau către Prusia care luase inițiativa luptei de eliberare. Regele Friedrich III din Breslau chemase pe toți patrioții la arme. Eichendorff, cu toată apriga lui dorință de căsătorie, își luă rămas bun dela logodnică, apoi împreună cu Veit se duse la Breslau și se 'nscrise în regimentul comandat de către Lützow. După multe peripeții, Eichendorff primi ordinul să meargă la Dresda pentru a pune în ordine unele trupe învălmășite din pricina luptelor. Negăsind un mediu măcar binevoitor, și, fiind și nemulțumit de conduita mai mult de cât desordonată a trupelor, demisionă și se duse în Bohemia unde se'ncrise în armata comandată de către *Generalul von Kleist*. Prin intermediul acestui general, a cunoscut Eichendorff și s'a împrietenit cu Baronul *Frédéric de la Motte Fouqué*.

După lupta dela Kulm, Eichendorff este făcut ofițer, și, întorcându-se în patrie, primește însărcinarea de a apăra cetatea Torjan, pe care o'nconjurară Prusacii, câtăva vreme mai târziu. Poetul se distinge în acest asediu, dar, neputându-se 'mpăca de fel cu viața de militar, iese din oștire și după 'ncheierea



Abb. 199.

păcei de la Paris se'ntoarce'n patrie.

La 14 Aprilie 1814, Eichendorff se căsătorește la Breslau cu Luisa von Lavisch, după care merse cu soția la Berlin, socotind să-și găsească ocupație, dar fără succes. Atunci crezu că-și va îmbunătăți soarta materială terminând și dând la tipar romanul „Ahnung und Gegenwart". Când însă apăru în anul 1815 opera aceasta, poetul plecase din Germania.

In Februarie 1815, părăsind Napoleon insula Elba, Germanii se pregătiră de luptă. Eichendorff își duse soția în familie, apoi se'nscrise în armata comandată de către Bluecher. In Mai, el este rânduit să pună la ordine rezervele din regiunea Rinului de Jos, apoi, terminând aceasta, i se dete comanda companiei II din regimentul 2 infanterie, pe care o și conduse către front, unde ajunse prin luna Iulie, după ce se dăduse lupta hotăritoare dela *Belle-Alience*. Eichendorff a trecut în Franța și la 7 Iulie a intrat în Paris. De-aici, s'a'ntors anul următor în patrie, unde soția îi născuse un băiat, pe Hermann.

In Decembrie 1816, Eichendorff este numit „Referender" la Breslau, unde mai căpătă o fetiță, pe Theresa. Tot aici, el susținu o discuție înflăcărată cu istoricul *von Raumer*, și cu *Karl von Holtei*.

In Aprilie 1818, îi muri tatăl, în vârstă de 60 ani. Ceiace nu risipise luxul, distrusese războiul, așa că avera a trebuit să fie vândută pentru plata datoriilor. Văduvei i-a mai rămas ceva spre folosință până la moarte: 15 Aprilie 1822. Atunci s'a vândut totul, iar Eichendorff n'a mai avut prilejul să mai calce pragul castelului natal.

In anul 1819, după ce Eichendorff mai căpăta un copil, pe Rudolf, fu făcut *„Asesor"*, iar în anul următor, Ajutor la Ministerul Cultelor în Berlin, de unde fu trimis Sfetnic Școlar și Consistorial în Danzig, spre care oraș plecă împreună cu familia, după ce nevasta îi mai născu o fetiță, moartă în anul 1822.

In iarna anului 1821, poietul a fost toată vremea bolnav la Berlin, iar în primăvară, după ce se 'nsănătoși, a fost trecut ca „Sfetnic Prezidial" în orașul Koenigsberg, unde găsi cunoștințe vechi, precum *Voigt*, *Schubert*, și alții.

BUCURII ȘI DURERI

In vara lui 1831, refuzând o permutare la Koblenz, i se încredință un loc de Sfetnic la Ministerul Cultelor, loc pe care-l păstră până la pensionare. Aici a păstrat legături de strânsă prietenie cu toate mărimile literaturei, științei și artei germane, dar mai cu seamă cu *Savigny*, *von Raumer*, *Adalbert von Chamisso*, criminalistul *Hitzig*, *Kugler* și *Mendelsohn-Bartholdi*. Ani îndelungi a fost poetul membru de seamă în societatea literară pe care o întemeiază Franz Kugler. In seri hotărite săptămânal, toți acești buni prieteni erau primiți acasă și cinstiți precum se cuvenea unui nobil cu adâncă și străveche obârșie. Istoricul literar *Adolf Schöll*, încă tânăr pe atunci, ne spune că poetul, deși albit pe-alocurea, tot mai păstrează înfățișarea de om tânăr și prin naturalețea purtărilor, și prin humorul său fin, dar mai ales *„prin gândurile strălucitor de sănătoase"*. Tot despre el ne povestește și tânărul poet Wolfgang Müller, care'n anul 1839 și anii următori cerceta foarte des pe Eichendorff. Casa poetului era foarte curată, dar fără pretenții. Poetul cânta dintr'o adâncă necesitate sufletească. Printre burghezii din mahala, el ținea să treacă drept un simplu și modest funcționăraș.

Nu avea ambiția să devie centrul unui cerc literar, ceiace, de altfel i-ar fi fost ușor. Era asemenea unei păsări care se retrage în colțul unei grădini pentru ca să-și răcorească sufletul cu o cântare. Nu cerceta dacă cineva îl ascultă, dar se bucura mult dacă i se spunea că a fost admirat. Un surâs de fericită mulțumire înflorea pe colțurile gurei lui când i se spunea că studenții și artiștii îi cântau cântecele în toate colțurile lumei germane.

Anul 1832 îi aduse o lovitură dureroasă: moartea-i răpi și pe-a doua fetiță, pe Ana. Cumplita durere și-a cântat-o Eichendorff într'un ciclu de poesii, intitulat: *„La moartea copilului meu"*.

Murind protectorul său, *Baronul von Altenstein*, și venind la conducere un dușman de ne'mpăcat al lui Eichendorff, anume *Eichhorn*, cu care poetul avusese dese neînțelegeri de ordin politico-bisericesc, și văzându-se tratat cu indiferență, Eichendorff ceru și căpătă scoaterea la pensie pe data de 30 Iunie 1844. La dorința regelui *Frederic-Wilhelm IV*, Eichendorff merse la Danzig pentru a pune la rânduială studiile rămase pe urma morței lui Schön, și pentru a termina studiul acestuia asupra cetăței Marienburg. După aceasta, rămase aici cu familia și se consacră numi activității literare.

Lui Eichendorff îi mai rămăsese o moșie în Mähren. Aici s'a dus în 1845 împreună cu fratele care a murit în 1849.

In anul 1846, Eichendorff, fiind poftit la Wiena, merse acolo împreună cu nevasta. Orașul le-a făcut o primire strălucită. Cu această ocazie a legat prietenie cu *Dr. Frick*, educatorul împăratului de mai târziu, *Franz-Joseph*. Tot cu această împrejurare s'a împrietenit cu *Adalbert Strefter*, cu baronul *von Feuchtersleben* și cu alții. După ce petrecu o vară la Baden, în casa surorei Luisa, toamna se întoarse la Berlin unde locui în casa fetei lui, măritată după un căpitan din corpul de cadeți.

SFÂRȘITUL

In Martie 1848 izbucni revoluția și la Berlin. In mahalaua în care locuia Eichendorff, luptele au fost așa de îndârjite, încât poetul a fost nevoit să se ascundă împreună cu nepoții prin case străine. Mai târziu se refugie la Kaethen, cu soția și cu toți nepoții, unde nu stătu de cât foarte puțină vreme, căci se stabili la Dresden. Aici publică un volum de versuri pentru care, după obiceiul vremei, a scris prefața tânărul critic din Hamburg, *Dr. Leberecht Drewes*. După o scurtă ședere la Kaethen, se stabilește în anul 1850 la Berlin și se ocupă în mod nestânjenit numai cu literatura. Verile și le petrece în Carpați, la singura moșie ce-i mai rămăsese în Maehren. In 1855, se îmbolnăvește soția de ficat. Eichendorff o duce la Kaethen, apoi la Karlsbad, unde aproape că se vindecase. Dar boala se întoarse curând cu mai multă furie. Bolnava își presimți sfârșitul și rugă să fie dusă lângă fica și nepoții ei, la Neissen, unde muri în ziua de 3 Decembrie 1855. Lucru rar pentru un scriitor, ea fusese lui Eichendorff o tovarășă nedespărțită în zile de belșug și de grea încercare, o soție înțelegătoare și credincioasă.

La Neissen și-a trăit Eichendorff ultimele zile, în casa fetei lui care locuia o vilă de țară lângă oraș.

In 1857, merse la moșia din Maehren, pe care acuma o conducea fiul său. Intorcându-se toamna târziu, a fost poftit de către Episcopul *Dr. H. Foerster* și a fost găzduit în castelul *Iohannesberg* din Silezia austriacă, dar, întorcându-se către Neissen, răci pe drum. La 18 Noembrie nu se mai putu scula din pat, iar la 26 ale aceleiași luni își dete obștescul sfârșit în al șaptezecilea an al existenței sale.

Mormântul lui se vede și astăzi în cimitirul orașului Neissen, alăturea de al soției[1]).

OPERA LUI EICHENDORFF

Romancier și dramaturg de marcă, neîntrecut povestitor în lumea germană, Eichendorff rămâne, totuși, în amintirea posterității ca un fermecător poiet alături de Goethe, Schiller, Heine și Lenau, și poate chiar și mai mult decât aceștia.

Iluminat de un patriotism sincer, întru nimica șovin, Eichendorff a știut să tragă o linie de demarcație precisă între simțirea lui de german și clocotul inimei sale de poet. In poesia lui se 'ntrevede foarte rar simțirea sa de patriot, dar și-atuncea este cu multă grijă acoperită. El nu se adresează către inima nației germane, ca mai toți poeții vremei, ci vorbește fermecător lumii întregi.

Opera lui Eichendorff este destul de vastă: 14 mari volume. Ea conține traducerea a unsprezece piese de *Calderon*, apoi traducerea **„Contelui Lucanor"** de **Don Manuel**, pe lângă operele de natură critică și de istorie, al cărora scop era să arate influența catolicismului asupra literaturei germane. (Vermischte Schriften, 6 vol., Paderborn, 1866), cum și operele literare propriu zise, opere care sun următoarele:

1. Ahnung und Gegenwart, roman.
2. O serie de nuvele între care **„Schloss Düande"** și **„Aus dem Leben eines Taugenichts"**.
3. Două drame: **„Der letzte Held von Marienburg"** și **„Ezzelin"**, cum și a comediei **„Die Freier"**, poate imitată după **Marineaux**.
4. Poemele **„Iulian"**, **„Robert und Guiscard"** și **Lucius"**.
5. Poesiile, alcătuite în șapte culegeri, corespunzând tot la atâtea ordine de idei, și anume:

1. Poezii spirituale,
2. Primăvară și iubire,
3. Romante,
4. Cântece de drum,
5. Viață de artist (Saengersleben)
6. Cântecile vremei (Zeitlieder), și

*

7. Jertfa morței.

Operele teatrale sunt mai puțin reușite, fiindcă nu sunt bine studiate. Ceva mai superior este romanul Ahnung und Gegenwart (Presimțire și Realitate). „Scris între 1806-1813, adică între intervalul care separă campaniile de la Jena și dela Leipzig", el arată „neliniștile unui suflet de patriot în anii cari puteau aduce tot așa de bine ruina completă a nației, ca și o renaștere". 2) Acțiunea romanului este deslânată, iar personagiile sunt descurajate.

Tot șirul de povestiri și novele sunt de o factură cu totul superioară. Ele au fost și încă sunt citite cu mult interes.

Dar asupra tuturor, tronează „Poeziile". Eichendorff va 'nfrunta lungul veșniciilor prin minunatul său talent de poet liric.

Pentru aceasta, dacă voim să aflăm ideile care-au clocotit cândva în inima poetului Eichendorff, trebuie să cercetăm numai opera lui poetică propriu zisă.

PRIETENIA IN POEZIA LUI EICHENDORFF

In poezii, romantismul lui Eichendorff este numai aparent: el apare ca un clasicism „cu un colorit catolic".

Precum se poate vedea din cele șapte cicluri de poezii, ideile lui Eichendorff se pot grupa în trei mari cercuri:

1. Natura obiectivă și socială,
2. Iubirea, și,
3. Dumnezeu.

*

Poetul arată un larg sentiment umanitarist. El ar dori să aibă o putere grație căreia să poată face fericiți pe toți oamenii (Melancolie), însă aceștia nu-și înțeleg rostul în viață, și, nesocotind adevăratele valori ale vieții pământești, se distrug prin complete oboseli pentru captarea de bogății netrebuincioase (Schatzgraeber). Din cauza aceasta, Eichendorff nu crede că se pot găsi prieteni adevărați pe lumea asta vreodată:

Ai amici în astă viață?..
Nu te 'ncrede lor vr'odată!
Ce mai luptă 'nfierbântată,
Brațul lor ți-ar da-o 'n ceață.

Prietenul adevărat este o bijuterie rară. El nu trebuie căutat printre îmbuibații vieții nici printre oamenii practici și rutinarii cari știu să se strecoare printre abisurile vieței cu pas hotărît și sigur. Numai cine-a fost surprins pe cale de către furtunile sălbatece ale vieței, numai cine a'ndurat cel mai adânci mizerii ale pământului, numai acela pe care lumea falșă l'a părăsit pe seama celor mai armonice nefericiri, numai

„Acela-i din elită mare,
In chin și bucurii probat, —
Credință 'n Dumnezeu el are
Și e amic adevărat!"

Eichendorff nu se revoltă niciodată împotriva mediului social, și nu-i aruncă nici măcar o umbră de dispreț, ci-l învăluie într'o nemăsurat de caldă iubire (Der Betler). Chiar atunci când „Cerșetorul", mânat de urâte drumuri ajunge într'un oraș în mijlocul nopței sfinte și vede că peste tot sunt numai petreceri strălucite, el nu blestemă, nu se revoltă si sie-și nu-și dorește decât adăpostul pe care i-l poate oferi clopotnița bisericii, unde-și lungește spre odihnire oasele 'nghețate, și de unde, privind către orașul acoperit de zăpadă și bătut de vânturi, exclamă împăcat cu sine:

„Cerul aibă 'n paz' orașul!
Toți de-aici, ori de departe,
Aibă toți de-odihnă parte, —
Aibă-și toți ori cum sălașul!...

Sunt numai câteva pilde, însă cetitorul atent găsește 'n opera poetică a lui Echendorff alte numeroase dovezi de largă iubire umană, nedezmințită nici în viața lui de toate zilele: renunțând la noblețea lui arhaică și la talentul său genial, a căutat să treacă drept un funcționăraș numai din dorința inimei lui de-a iubi pe oameni. De pildă plină de 'nvățătură pentru un funcționăraș de la noi, poiet fără talent prea remarcabil, care tipărește veșnic aceleași poezii sub alte titluri, și care se revoltă și-și batjocorete colegii când îndrăznesc să se apropie de el cu o „bună dimineață"!...

*

Despre natura obiectivă, Eichendorff, crede că rămâne veșnic neschimbată, că toate prefacerile ei sunt numai aparente. Omul nu se poate privi în oglinda sufletului, iar prefacerile lui lăuntrice le proectează în afară:

„...Și totuși!.. Pom, pădure, vale,
Intreaga lume-aceiași este,
Doar eu îmbătrânit, uitat-am
De mult a dragostei poveste!"

Deprins a cunoaște natura în toate splendorile, poetul simte puternica dorință de a se adânci și de a se topi în structura ei.

„Ca o pasăre rănită,
Sufletul afară vrea!"

Pentru Eichendorff, nimic nu vorbește mai plin de 'nțelepciune și mai direct inimei omenești decât largurile firei:

„Las' odăile elocite,
Vin' la râul din vâlcele
Care sub o lună plină
Oglindește 'n unda-i lină
Vaetele, străvechi castele

Acei cari nu ascultă de aceste chemări ale naturei, sunt *„leneșii ce dorm acasă"*, cari

„Nu știu sublimul dimineții;
Ei stau să-și legene copiii
Si-și plâng în pace-amarul
vieții!"

Dar cel care-a urmat urmat acelei chemări, se simte 'nduioșat mai ales în *„ceasul rece-al înserării"* când

„Tot timpul vechi, plin de
amintiri,
Să se redeșteaptă parcă'n vale și
unde

„De pe deal coboară'n jos
Aducând cântări senine
Ceasul nopții neguros!"

Noaptea nu este un timp dătător de frică, ci din contra, o vreme fermecătoare care a prilejuit ppetului o lungă serie de poezii frumoase, și în faldurile ei negre s'au tors multe clipe plăcute ale vieții lui Eichendorff. Noaptea este elementul pe care l-a iubit în cel mai înalt grad poetul. Este lungă seria de poezii care-i sunt închinate: „Voci ale Nopței", „Inchinare Nopței", „Deșteptare", „Rugă de Noapte" „Cântec de Noapte", „Vraja Nopței", „Noapte", „Noapte de Primăvară", „Nopței", etc. Intoarcerea aceasta mereu către noapte, arată lămurit că poetul, căutând totuși să se adâncească în mediul social, simțea deseori nevoia singurătății desăvârșite pe care, în afară de noapte nimic nu i-o mai putea da. Dar poetul a iubit noaptea și din motive religioase, precum se va vedea mai la vale, și pentrucă, precum singur ne-o spune:

„Adormeam sub strat de floare
Legănat cu mii de șoapte
Și-ascultam întreaga noapte
Cântec de privighetoare!"

O afecțiune deosebit de caldă are poetul pentru animale, mai cu seamă pentru cerbii și căprioarele pe care le zărește în desele lui plimbări nocturne.

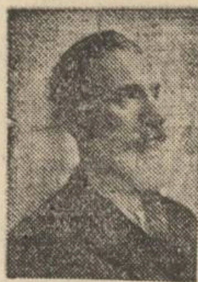
---

1) După Franz Bruümer, Dr. Max Mandheim și Dr. Richard Dicke.
2) A. Bossert.

(Continuare in pag. 12-a)

LEGENDA JUNILOR DE LA BRAŞOV

de I. NEAGU-NEGULESCU



Care să fie adevărul?

Dacă-i vorba de-o legendă, basm sau poveste, nu-i de căutat adevărul. Numai întrezărirea lui mijeşte după perdeaua lor. Nu-i mai puţin adevărat, că pîn'n'u faci foc, nu ese fumul. Fumul este legenda. Care vor fi vreascurile, ce-ar fi înteţit focul povestei noastre? Din senin, foc nu se pomeneşte.

— Ce zici, nene Manta? Cum vine treaba cu junii aceştia, din Scheiul Braşovului?

— Apoi, frate dragă, cu toate că eu nu sînt băştinaş, ge-beget, scheieam, totuşi locuesc de mai bine de douăzeci de ani printre ei. M'am şi însurat aici. Nevastă-mea e scheieancă. Am căutat să le deprind obiceiurile, să le cunosc poveştile şi năzuinţele. Cu cât a trecut vremea, cu atît mai vîrtos m'am încredinţat că norodul Scheiului a fost, este şi rămâne, — în obiceiuri, în apucături şi credinţi, — un norod de sine, alăturea de toţi şi toate, cîte şi câţi îi vecinează.

Am vrut să ştiu şi eu, între altele, ce înseamnă şi de unde vine obiceiul acesta al **Junilor.** In fiecare an, a patra zi de Paşti, Miercurea, **Junii** se adună pe cete, fiecare ceată avîndu-şi vătaful ei, se adună „Intre Chietre". Ştii, acolo... Pe Valea Apei, în sus, se desfăşură o poieniţă, între culmile a două vîrfuri ascuţite de piatră albă. Acolo se zice „Intre Chietre". Aici tăbăruesc **Junii** în toată Miercurea Paştilor, de unde o iau în năvală, spre oraş, cari călări, cari în căruţe. Unii îşi duc cu ei muierile, copiii... Dar, în oraş, — aşa cere obiceiul, — nu pot intra, decît la ceasul vecerniei, seara, spre apus.

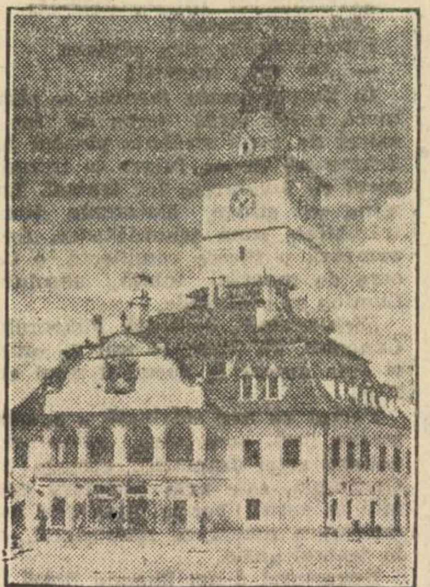
I-ai văzut... Investmîntaţi, înzorzonaţi naţional, cu pană la căciulă, steaguri în vânt, jucîndu-şi caii, dau ocol prin Cetate, rotesc împrejurul clădirii Sfatului şi-apoi, tintinca băiete în Schei. Işi lasă caii, căruţele şi purced la joacă în piaţa Pfundului. Joacă, cîntă, se veselesc, asvîrl cu buzduganele în sus, chefuesc, însfîrşit, până în tîrziul nopţii. Aşa se duce petrecerea, apoi toată săptămîna ceea. In fiecare seară scormonind alte hazuri, alte veselii şi petreceri. Este o seară, Vineri, la Isvorul Tămăduirii, umblă cu pătură întinsă, pe care-i aruncat rînd pe rînd marele vătaf, armaşu mare, armaşu mic, fiecare **June** în parte, pînă şi ţiganii lăutari, ce-s nedespărţiţi la toate aceste petreceri ale **Junilor.** Te-aruncă în pătură, fără veste şi cînd acei cari ţin de colţurile ei o smucesc, te-asvîrle deaberbeleacu 'n sus, ca pe-o jucărie.

...Gîturi frînte, mîini sucite, picioare scrîntite, se poate 'ntîmpla! Dar, nu face nimica! Lumea toată, — că se-adună lumea ca la urs, din toate ungherile oraşului, ca şi de pe-aiurea, fără deosebire de neam şi lege, — petrece încîntată de jocurile şi năzbîtiile **Junilor.** Pe la colţ de piaţă, din cînd în cînd, răbufnesc împuşcăturile unor puşcoaie, maimuţărind tunul.

— Ei bine, bine. Dar, cum şi de unde vine obiceiul ăsta?

— Aici, e aici... Vrînd şi eu să mă lămuresc, am întrebat pe unii şi pe alţii dintre **trocarii** mai bătrîni.

— Dar, **trocari,** de ce le-o fi zicînd?



„Sfatul"

— Apăi, să vezi d-ta. După troacele ce şi le poartă ca pe nişte raniţi în spate şi'n ziua de azi. Altmintrelea, nare de unde să le vie porecla asta... Cel puţin, aşa gîndesc eu... Ei, şi-atunci m'am dus la un bătrîn. Un Vlaicu. A murit... Şi uite, ce mi-a spus el.

„Intr'un rînd, de mult, de mult, pe când năvăleau pe-aici tot soiul de lifte, Turci şi Tătari, a dat cu năvala şi un rege cu numele Solomon. Acesta şi-ar fi tăbăruit oştirea, acolo, sus, între Chietre, de unde i-ar fi făcut vînt, într'o seară, asupra Cetăţii. Cetatea însă, era tare. N'a putut-o răzbate. Atunci regele Solomon, trasu-şi-a înapoi, între Chietre, oştirea. Dar el fusese rănit. Il atinsese o săgeată de la meterezele Cetăţii, însă el nu se tîngui la nimeni. Simţindu-se rău, că o să moară, părăsi într'ascuns tabăra, rătăcindu-se prin codrii munţilor dimprejur. Rupse ramura unui copac şi îşi agăţă coroana în ţepuşa ei.

Cînd s'a trezit oştirea, fără de craiul ei, s'a răspîndit ca puii de potîrniche. O parte s'ar fi pripăşit prin văgăunele dimprejur şi ar fi strămoşii ăstor Scheieni. Umblat-au ei mult, răscolind pădurile, doar-doar de-ar da de urmele regelui pierdut ca o nălucă. Dar, pace! Se'ntîmplă să cadă norocul pe un Săcui care, dînd după vreascuri prin pădure, găsi coroana regelui Solomon, aşa cum o lăsase el, întăruşată 'n ţepuşa ramurei de copac. O aduse în Cetate. Sfatul Cetăţii plănui s'o ascundă, îngropînd-o supt casa sfatului. Să nu mai ştie urmaşii de ea. De atunci Scheenii, ca nişte desmoşteniţi, în tot anul, la ziua cînd regele Solomon năvălise asupra Cetăţii, încearcă să vie să pătrundă, să cuprinză Sfatul, să-i ceară coroana.

Eu, frate, astea le-am putut afla de la moş Vlaicu, privitor la povestea Junilor.

— Dar tu, prietene Gîrneţ? Eşti băştinaş, scheian. Ce-ai putea, să ne spui despre obiceiul acesta al **Junilor?**

— Drept să vă spun, eu nu ştiu de unde pînă unde s'ar fi pomenit Scheienii noştri cu acest obicei al **Junilor.** Ştiu numai atîta, că tot Scheiul e împărţit pe cete. Unii sînt Junii tineri, alţii Junii bătrâni, Roşiori, Albişori, Dorobanţi. Toată ceata îi are vătaful ei ales. Printre ei s'alege unul, Marele Vătaf, apoi Armaşu Mare şi Armaşu Mic. Aceştia sînt mînuitori de buzdugane. Ce rost vor fi avut aceste cete odinioară, nu mă pricep! Acuma ştiu, că tot rostul lor este să ducă la bun sfîrşit serbările Junilor, din zilele. Paştilor. Fiecare ceată îşi are steagul **şi farbul** ei. Albişorii au căciuli albe. Dorobanţii le au negre. Roşiorii le au teşite la vîrf, cu postav roşu, ca nişte fesuri. Cari sînt călăreţi, trebue să-şi aibă tot tacîmul calului: şea, frîu, pinteni, ba şi pistoale în brîu. Cei cari nu le au, şi le împrumută, plătind bani grei, la cei cari, avîndu-le, nu mai călăresc, sau văduvelor ai căror bărbaţi le-au avut.

In Miercurea Paştilor, toate cetele de **Juni** se-adună în păr Intre Chietre. Acolo se ospătează, mîncînd la aceeaşi masă, care ce şi-au adus de pe-acasă. Băutura o au la un loc, supt îngrijirea şi răspunderea vătafilor. Masa-i de lemn, bătută din ţăruşi în pămînt, cu blăni de scîndură pe deasupra. Plănuesc, sfătuesc, mai dau zor cu băutura, ba, se încing şi la joacă, horă, sîrbă, brîu... Au şi lăutarii cu ei. Să le treacă vremea, până la ceasul serii, cînd se înşiruie, fiecare cu ceata, spre Cetate. Apăi, acolea, ştiţi ce fac... O preumblare, intrînd pe uliţa Vămii, ocolind pe la **Promenadă** şi întorcîndu-se prin uliţa Poştii, la Sfat. Dau acolo de două ori clădiri Sfatului. De-acolea, sus, în Prund, la joacă şi petreceri...

— Dar voi, hrisoavelor, ce ziceţi?

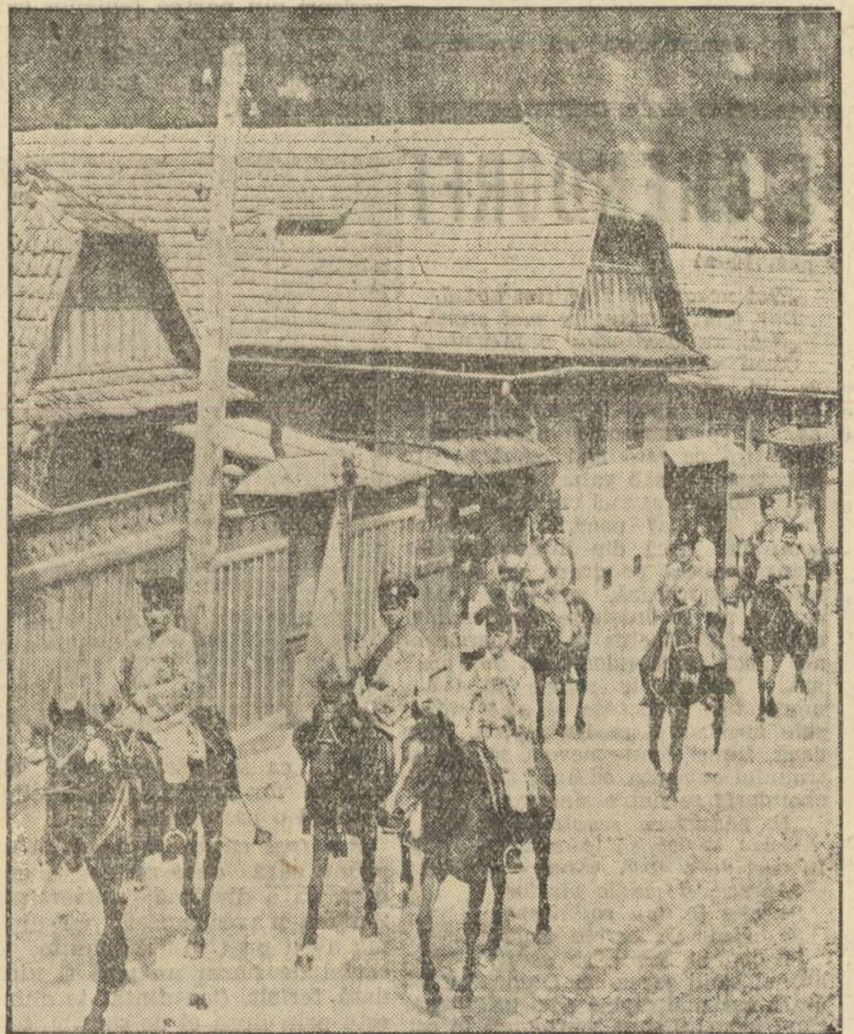
Saşii, aduşi aici din părţile apusene de către împăraţii austriaci, au fost păsuiţi cu toate libertăţile. Scopul era să ne întemeeze în aceste părţi de graniţă depărtată, un păguş teutonic, faţă de necurmata ameninţare a năvălirilor din spre Răsărit. Pe de altă parte, poporul săsesc, bine întărit şi înstărit aici, chezăşuia nu mai puţin domnia stăpînirii austriace asupra noroadelor dimprejur.

Saşii nu eşiră din obiceiurile lor. Acolo, în Apus, poate în cîmpiile flamande de pe unde-ar fi purces, poporul cetăţilor trăia slobod, orînduit în bresle şi obştii neatîrnate. Sfatul aleşilor breslaşi alcătuia ocîrmuirea cetăţilor, înfruntînd năzuinţele cotropitoare ale seniorilor castelani. In scopul acesta îşi aveau miliţiile lor, cunoscutele gărzi burgheze. In acelaşi scop aveau mînă bună cu regii şi înpăraţii vremurilor, cari nu mai puţin chiteau răpunerea cerbiciei senioriale.

In mijlocul cetăţii se ridica turnul de veghe, de la înălţimea căruia omul de straje priveghea depărtările. Ivindu-se primejdia vreunei năvale asupra cetăţii, straja buciuma de sus sau trăgea clopotul de alarmă. Cetatea repede îşi trăgea porţile, iar gărzile alergau la metereze.

Ca să fie mai feriţi, Saşii de-aici s'au oploşit în ungherul acestor munţi de la Braşov, învonjurîndu-se cu cetate. Cetate clădită după chipul celor din Apus, orînduită, ca şi acestea pe bresle, iar Sfatul breslelor alcătuia ocîrmuirea ei. Douăzeci şi două de bresle, de meşteşugari, hălăduiau astfel în cuprinsul cetăţii Braşovului. In falnica lor Biserica Neagră, zidită cu osîrdia acestor bresle, trecătorul le poate număra şi în ziua de astăzi. In partea de jos a bisericii, ascultau liturghia meşterii; sus, la pod, ascultau calfele şi ucenicii, pe care cu bresla lui, în dreptul peretelui, pe care sta zugrăvită stema fiecărei bresle.

Breslaşii cetăţilor fiind îndeletniciţi necurmat cu meşteşugul lor, cetatea ducea lipsa braţelor de muncă, la treburile mărunte şi tot pe-atîta la salahoria clăditului, tăierii pădurilor, facerii de drumuri. Pururea, pentru asemenea treburi, cetăţile năimit-au împrejurul lor sate de oameni, streini de meşteşugurile breslaşilor, de multe ori de alte seminţii. In schimbul muncilor ce le închinau cetăţii, sătenii aceştia erau ocrotiţi de puterea Sfatului ei faţă de năzuinţile cotropitoare ale castelanilor sau de-ale altor năvălitori. Dar în cetate n'aveau voie a sălăşlui, nici a deprinde meşteşugurile breslaşilor, aceşti oameni de trudă şi podvadă. Cetatea era nobilă, semeaţă, puternică, stăpînă. Trudnici, năimiţii ei, erau slugile, iobagii, prostimea, îngăduiţi pe pământurle ei, lesmetar, niciodată stăpâni deplini pe locurile lor de aşezare. Vremea trecînd, iobăgia la cetate nu era mai uşoară decît clăcăşia la boerul-castelan. Atunci s'a întîmplat revărsarea apelor, din matca cea plină peste margini. S'au răsculat clăcaşi cetăţilor, s'a răsculat prostimea, vulgul, comunul, împotriva asupririi breslaşilor trufaşi, arigi şi abraşi.



Serbarea tradiţională a Junilor

— „Dreptul trecerii prin cetate, dreptul primirii la ucenicia breslelor şi a ficiorilor de clăcaşi, ştergerea lesmetului ca să rămîie iobagii liberi stăpîni în casele lor, cu drept de folosinţă în pădurile cetăţii... „Mai cereau un drept mare aceşti oameni de rînd: acela de a fi primiţi şi aleşii lor în Sfatul cetăţii, la ocîrmuire şi judecată.

Acestea erau loiznicele răscoalei iobagilor din preajma cetăţilor. O sută de ani şi mai bine au sîngerat aceste revolte ale „prostimii", pînă să înfrîngă, rînd pe rînd, cerbicia cetăţii stăpîne.

Scheenii erau clăcaşii Cetăţii de-aici, dela Braşov, cetate săsească. Cum şi de unde vor fi fost aduşi sau veniţi aici aceşti năimiţi, nu se poate şti. Poveştile săseşti spun că ar fi fost aduşi cu prilejul clădirii Bisericii Negre, de către meşterii clăditori ai acestei făloase catedrale. In Apus, clăditul marelor şi minunatelor catedrale, din acele cetăţi libere prilejui întemeerea de sate întregi împrejurul lor, din salahorii întrebuinţaţi zeci de ani la toate treburile cerute unor lucrări aşa de mari, migăloase şi grele.

Scheenii ar fi fost aduşi de prin părţile Balcanilor. Unii îi cred a fi de obîrşie bulgărească. Se prea poate. Cum se face, însă, de şi-au uitat limba lor de baştină? Cum de n'au deprins mai degrabă limba stăpînilor din Cetate? De ce, limba romînească?... Au ei, nu-i vorba, o prelungire în cuvîntare, ce numai romînească nu-i, dar, însfîrşit, vorbesc romîneşte.

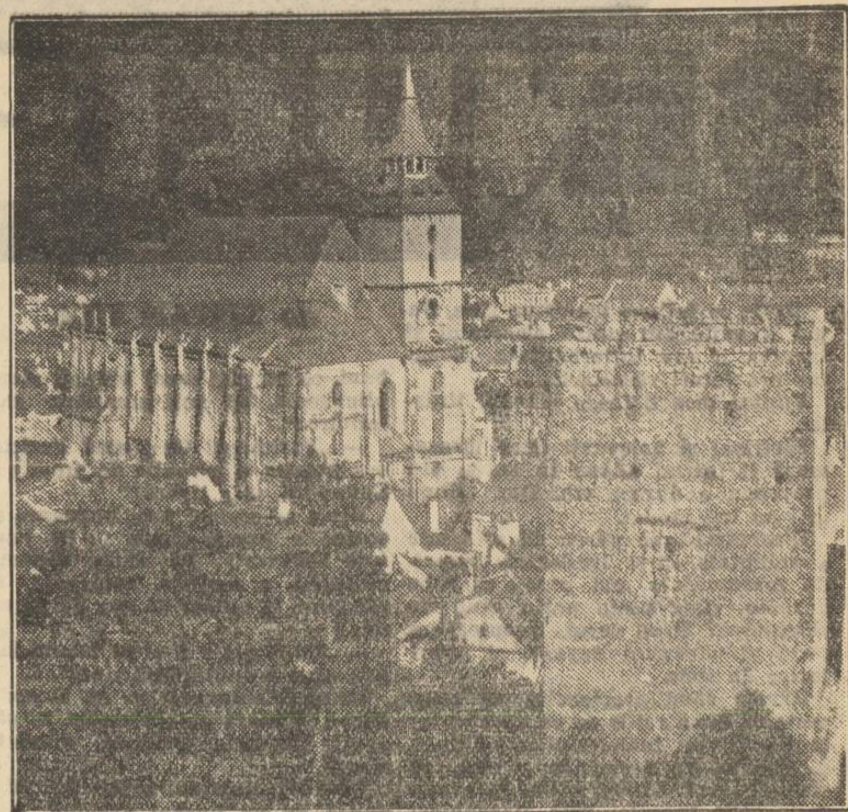
Incleştaţi în văioagele, din faţa porţilor Cetăţii, copleşiţi de greul asupririi, clăcaşii Scheilor, ca şi fraţii lor de prin Apus, s'au ridicat cerînd dreptul trecerii libere prin cetate şi voie **odraslelor** lor la ucenicia breslelor meşteşugarilor stăpîni.

Atunci au tăinuit ei în ascuns şi au hotărît să cuprindă Sfatul. Sfatul, ocîrmuitorul Cetăţii. Era o datină veche: dacă cineva putea pătrunde în Cetate şi izbutea să dea ocol de două ori clădirii Sfatului, atunci căpeteniile cetăţii se dădeau răpuse şi primeau cererile izbutitorului. Dar Cetatea era tare şi aprig apărată. Straja sta pururea sus, în turn, la pîndă. Porţile erau mereu închise. Nu se deschideau decît la sunarea clopotului din spre ziuă, să lase să intre prostimea la lucru şi seara, după vecernie, să lase să iasă cei intraţi dimineaţa la treburi.

Căzut-au la înţelegere iobăgiţii Scheilor să se năpustească asupra Cetăţii, seara, la ceasul vecerniei, cînd porţile se deschideau să iasă muncitorii. Trebuia să aleagă o zi. O zi, care să nu dea de bănuit stăpînilor, ştiută doar de vătafii cetelor.



Un sfânt din interiorul Bisericii Negre



Biserica Neagră

Zilele de Paşti fost-au pururea prilej de petrecere şi voe bună, atît pentru stăpîni ca şi pentru servii lor. Stăpînii se lăfăiau în ospături bogate, scăldate în băuturi din belşug, la ei, în Cetate. Zologii lor se adunau „Intre Chietre", în poieniţă, ciocnind ouă roşii, jucînd hore şi învîrtind, fete şi femei, la brîu şi ardeleancă. Cu toţii săltau de bucuria Primăverii, mulţumiţi, vorba lor, că mai avură zile să trăiască, să mai „auză sfînta surlă".

„Sfînta Surlă"... In ziua de Florii, deasupra Scheiului, pe dealul de la „Chetriş", după eşirea de la biserică, toţi Scheienii, tineri şi bătrîni, merg să-şi petreacă, în bătaia soarelui. Işi aduc de-ale mîncării, băutură, le vin lăutari şi de-acolo ţin'te neică! la joacă şi voe bună, ziulica întreagă. Dar întîiul urcă dealul Cuciumaşului **Junilor,** care trîmbiţează din surlă. La auzul surlei, Scheiencile, ridicîndu-şi androacele, se trîntesc cu şezutul de pămînt, închinîndu-se şi rostind:

Mulţumescu-ţi, doamne, că trăii să mai auz sfînta surlă...

A patra zi, în Miercurea Paştilor, începe lucrul în Cetate. Dar, ca după sărbători. Domol, molău, ca omul mahmur, după ospăţ. Obişnuit, mergeau, la lucru în ziua ceea, mai mult bătrîniturile. Tineretul, — **Junii,** — mai tîrzieau. Aşa dar, nu li se putea bănui lipsa de la lucru.

Pasă-mi-te, în anul cu pricina, Junii se adunară în poieniţa „dintre Chietre", înarmaţi cu buzdugane şi care cu ce-aveau, călări pe cai, cu urechea aţintită spre Cetate. La întâia bătaie a clopotului de la Biserica Neagră vestind vecernia, Junii îşi repeziră caii pe Valea Apei, pe supt streaşina pădurii, să buzna între ziduri. Tocmai atunci porţile se deschideau, să iasă munmuncitorii de la lucru.

Straja, de la turnul Sfatului, trezindu-se şi simţind larma năvalei, buciumă primejdia. Gărzile burgheze săriră la porţi şi metereze. Incăerarea fu scurtă şi repede. Năvala Junilor fu oprită, spun Saşii. Mai mult, fură urmăriţi, prinşi, bătuţi şi schingiuiţi, pentru acemenea cutezanţă, de către miliţiile Cetăţii. Drept pedeapsă, i-ar fi sorocit deatunci să vie în fiecare Miercure de Paşti, cu căţel, cu purcel, toţi Scheienii, pornind din poieniţa „dintre Chietre" pînă la porţile din sus ale Cetăţii. De-acolo să-i dea ocol, pe după ziduri, de unde să se întoarcă la şetrile lor, în Schei.

Dar nu! se rostesc bătrînii Scheiului. **Junii** izbutiră. Pătruns-au în Cetate şi ocoliră de două ori casa Sfatului. După datină, sfetnicii cetăţii, căzură la pace cu vătafii **Junilor,** oblicindu-se a îndulci iobăgia Scheienilor.

Bucuria acestii izbînzi o sărbătoresc **Junii,** în fiecare an, a patra zi de Paşti.

Pe vremea ungurească, **Junii** nu erau îngăduiţi să-şi desfăşure preumblarea, decît pînă în faţa paştilor din sus a Cetăţii. Cu toate acestea doi dintre Juni, pătrundeau, ei ştiu cum, în Cetate şi mergînd se roteau de două ori în jurul casei Sfatului. Intorcîndu-se, veneau de-i spuneau protopopului de la Sfîntul Neclai, din Schei.

— Părinte, am luat Sfatul...

Cultură şi civilizaţie

Dela început, trebue să facem deosebire între cultură şi civilizaţie. Cultura este totalitatea activităţilor şi idealurilor spirituale, dela primele desvoltări ale omenirii până azi. Ea este permanentă şi autonomă. Permanentă—cu toate epocile de stagnare, cu toate prăbuşirile războinice, cu toate cataclismele naturii. Autonomă — căci cultura a continuat să se desvolte deasupra tuturor contingenţelor politice: ea n'a fost oprită de graniţe artificiale: progresul ei supranaţional se datoreşte esenţii sale comune, elaborată prin străduinţa şi schimbul reciproc al tuturor servitorilor desinteresaţi ai Spiritului. Cultura e arborele milenar al umanităţii: — înfiptă cu rădăcini obscure în pământul realităţilor, ea urcă prin trunchiul unitar şi se resfiră prin coroana sa miriadară spre seninătăţile idealurilor.

Civilizaţia este fructul care creşte pe arborele culturii. Ea este rodul periodic şi, după cum se prezintă epoca socială respectivă, rodul este sărac sau pârguit, dulce sau amar. In furtunile istoriei, arborele culturii stăruie necurmat. Dacă seva pe care o soarbe din adâncimi (sângele şi forţele popoarelor) e anemică sau bogată; dacă aerul în care freamătă coroana e infectat de miasmele decadenţii sau purificat de vânturile regenerării, atunci civilizaţia este şi ea felurită: căci ea este o sinteză a tuturor elementelor nutritive ale culturii.

Civilizaţia modernă, mai ales cea din a doua jumătate a veacului al XIX-lea până la războiul european din 1914—18, poate fi denumită mai exact: civilizaţia barbariei maşiniste. *Ea este rodul alterat al industrialismului şi mercantilismului epocei imperialiste; ea este degenerescenţa materialismului excesiv care a pătruns în toate concepţiile şi activităţile umane: în religie ca şi în ştiinţă, în filosofie ca şi în artă, în literatură ca şi în tehnică şi politică.*

Dacă credem în permanenţa culturii, nu putem crede în viabilitatea acestei civilizaţii monstruoase, care este expresia gigantanasiei epocii material-imperialiste: aceasta din urmă pregăteşte (prin noile războaie în care sunt cuprinse şi revoluţiile inevitabile) o nouă epocă socială. Trebue să ne eliberăm de cele două robii: de cea economică şi de cea pe care o putem numi „cerebrală". Stomacul şi cugetul. Pentru cel dintâi, lupta e dusă de o sumedenie de mişcări naţionale sau supranaţionale, care nu sunt decât nuanţele prea puţin diferite în fond ale câtorva curente mondiale de înoire social-politică.

Căci cultura fără omenie e o sângeroasă zădărnicie. Am văzut în toiul războiului european (şi deatunci vedem zilnic, pretutindeni) cum e degradată şi falsificată cultura: — cei mai mulţi intelectuali s'au pus în slujba minciunii, a urii şi violenţei. Repetăm: cultura nu este o abstracţiune: ca şi tehnica şi economia, ea este în funcţie de interesele cotidiane ale omenirii. Menţinută în domenii inaccesibile fiecărui om, cultura devine o armă siluitoare în mâna unor minorităţi privilegiate.

Dacă cultura trebue umanizată, aceasta nu înseamnă ca ea să fie coborîtă la nivelul inteligenţii celor mulţi sau să-şi restrângă elanurile spre sferele supramateriale. Rădăcinile ei să rămână în realităţile general-umane, iar coroana ei să umbrească şi să ofere tuturor oamenilor roadele sale. Cultura nu mai poate fi a unor elite — ci a indivizilor şi a popoarelor, căci posibilitatea de desvoltare cerebrală a mulţimii e dovedită azi de ştiinţa biologică.

Numai astfel, cultura de mâine nu va fi aparentă, exterioară — ca o mască serafică peste un chip bestial. Iar civilizaţia nu va mai fi expresia barbariei maşiniste, care face din om un sclav al tehnicei şi al banului. Trebue realizat în cele din urmă echilibrul dintre progresul lăuntric şi cel extern — armonia dintre materie şi spirit. Am cultivat îndeajuns materia, — maşina. Să cultivăm Omul, — Spiritul, care e creator prin esenţa şi menirea lui. Civilizaţia mecanică, a setei nepotolită de putere, să fie înlocuită cu o civilizaţie pacifică, mlădioasă, necontenit evolutive — rod al unei culturi nepieritoare, hrănite cu seva în care s'au contopit energiile tuturor popoarelor şi tuturor raselor omeneşti.

EUGEN RELGIS

SINUCIGAŞII

de ŞTEFAN TITA

Boris se întinse trudit pe şine. Capul îi vâjia din cauza alcoolului şi fruntea îi era înfierbântată. Noaptea era totuşi răcoroasă.

Vântul rece îi făcea bine. Il liniştea.

Pietrişul şi bolovanii depe terasament îi intrau adânc în carne şi-i provocau o durere vie. Dar Boris nici nu luă seama.

Dimpotrivă, se părea că se simte o voluptate să-şi trudească trupul. Ce însemnătate mai putea să aibe durerea, când peste puţin avea s'o sfârşească? Privi cerul. Noaptea era clară şi văzduhul departe şi scânteetor de stele.

Gândi: când acceleratul va trece peste el, când roţile cu scrâşnetul lor de fier îi vor înăbuşi ultimu-i ţipăt, de sus se va desprinde o stea. O stea... Prost i. Lirism eftin. In preajma morţii devenise liric. Caraghios!

Trebuia încă de mult să termine cu o existenţă stupidă, o existenţă de lipsuri, umilinţe şi mizerii. Dece să mai trăiască? Să rabde înc'o zi de foame? Da... Trebuia de mult s'o termine. Era de-o mie de ori mai bine. Mizerie şi iar mizerie. Nici un orizont, nici o speranţă.

Nimic... Nimic... Asta-i viaţă? Chin. Hei, a fost prost, i-a lipsit curajul. Sigur c'a fost prost. Iată, cu trei păhărele de ţuică o căpătat o tonă de curaj. Simplu. Ei, dac'ar fi avut cât de cât o mică nădejde că lucrurile se vor îndrepta, că până la urmă va fi bine, fără 'ndoială că nu s'ar fi gândit să moară. Dar aşa...

Privi din nou cerul. Ce frumoasă era noaptea!

Deodată, cum stătea întins pe şine privind necuprinsul, auzii aproape, foarte aproape de el o tuse înăbuşită.

Cine să fie? Boris se ridică în coate şi privii în juru-i. La câţiva paşi, pe aceiaşi linie stătea întinsă o mogâldeaţă.

Se târî până 'ntr'acolo şi scăpără un chibrit. La lumina tremurătoare a flăcărei zării un tinerel bine îmbrăcat.

— „Aruncă chibritul", îi spuse acesta.

Boris îl aruncă dar nu se putu opri să nu întrebe:

— „Ce cauţi aici?"

Celălalt râse:

— „Aştep tramvaiul!"

Apoi răspunse plictisit şi aproape răstit:

— „M'am plictisit de viaţă. Mă înţelegi: m'am plictisit. Iar aia şi iar aia. Chefuri, beţii, femei"...

Boris se uită nedumerit la necunoscutul de pe şine. Se apropie şi mai mult şi întrebă:

— „Cum... adică... te-ai plictisit de chefuri şi de femei. Atunci se chiamă că nu prea duci lipsă de bani?"

Tinerelul isbucni în râs:

— Bani? Dă-i dracului de bani. Mi-e silă de ei. Nu pot să cheltuesc atâta cât am, şi zicând aceasta băgă mâna în buzunar şi aruncă un pumn de bancnote.

Atunci Boris nu-şi mai putu ascunde mirarea. Inţelegea să termine cu viaţa el, care crăpa pur şi simplu de foame. Dar unul care înota în bani. Nu, aici nu era lucru curat. Pesemne că avusese de curând o durere mare, o decepţie, îl părăsise vreo fiinţă dragă. Sondă pe departe. Dar răspunsul veni prompt şi brutal:

— „Ia lasă-mă 'n pace omule. Nu mi-a murit nimeni şi nici nu m'a părăsit nimeni. M'am plictisit. Asta-i toată povestea. M'am plic-ti-sit!"

Crezu că este cazul să facă şi spirite:

— „Şi-am venit mai devreme să nu scap trenul... Sau mai bine zis să găsesc loc. Văd însă că nu voiu călători singur. Te am pe d-ta tovarăş de voiaj"...

Boris se uită lung la el. Grăi în sinea lui:

„Nebun. Da, nu 'ncăpea urmă de îndoială. Nebun sau beat. Ia te uită cui dărueşte Dumnezeu parale... In loc să colinde lumea, să vadă locuri şi oameni, să privească tablouri, să asculte muzică, nebunul a stricat banii pe chefuri şi acum vroia să moară".

Rosti tare:

— „Inţeleg, eşti plictisit. Dar cu bani, ce nu poţi face? Iţi poţi alunga plictiseala. Iţi poţi cumpăra chiar fericirea".

— „Fericirea? Ce-i aia? Fericirea e o prostie, o invenţie de prost gust. Spune-mi, ai o ţigară?"

Boris se scotoci prin buzunare şi-i scoase o ţigară eftina şi pe jumătate scuturată. I-o dădu. Tinerelul mulţumi, o aprinse, apoi cătă nerăbdător la ceasul de aur de pe mână:

— „Ce dracu o fi şi cu trenul ăsta. Are şase minute întârziere".

Urmară câteva clipe de tăcere adâncă. Fiecare era cufundat în gânduri. Ultimele gânduri dinaintea morţii.

Deodată liniştea nopţii fu străpunsă de un fluerat prelung.

In depărtare se auzia gâfâitul unei locomotive. Se apropia acceleratul. Tinerelul aruncă ţigara şi se aşternu pe şine.

Boris se cutremură. Simţea cum i se încreţeşte pielea.

Aburul alcoolului se risipise cu totul. Frica punea din nou stăpânire pe el. Frica... Instinctul de conservare... Acceleratul se apropia tot mai mult. Se vedeau farurile puternice care creşteau şi brăzdau noaptea.

Boris vru să se ridice, să plece... să fugă... Doamne să mai aibe timp să se scoale... să fugă departe... cât mai departe...

— „Ce, ţi-e frică. „Laş!" şi scuipă. Atât a fost deajuns. Un cuvânt, un singur cuvânt: laş!

Boris aruncă haina de pe el, se înclină, se 'ntinse pe şine şi închise ochii. Tinerelul avea dreptate. Era mai bine s'o sfârşeasca.

Era o laşitate să se 'ntoarcă la viaţa de mizerie şi de umilinţe.

Strânse tare pleoapele. Cu urechea prindea duduitul cutremurător al trenului, gâfâitul locomotivei, scrâşnetul roţilor... Aproape... Cât mai aproape... Câteva clipe... Boris începu să numere: una... două... trei...

Deodată un zgomot asurzitor umplu văzduhul. O rostogolire, o încălecare apocaliptică, o îmbrăţişare de fier şi de sânge... Fum... ruine... vaete...

La douăzeci de metri de locul pe care Boris şi tinerelul îşi aşteptau moartea, acceleratul deraiă. A fost una din cele mai înfiorătoare catastrofe: zeci de morţi şi sute de răniţi.

Toţ oameni care nu vroiau să moară...

CANDIDATA LA NEAMT

De câtva timp, jovialul şi sompaticul scriitor Marc Andru nu este în apeele lui. Preocupat de cine ştie ce gânduri negre, fruntea îi e brăzdată de o grea melancolie; de abia îţi mai răspunde la salut; nu mai face calambururi; iar când îl pofteşti la o petrecere, invoacă fel de fel de pretexte, spre a te putea refuza.

Int'o noapte l-am găsit într'un bar, golind numeroase cocktailuri. Am priceput că încearcă „să uite".

M'am aşezat lângă el şi vrând pe semne să-şi uşureze sufletul, scriitorul a dat drumul destăinuirii...

Transcriu aidoma această spovedanie, acest monolog, fără artificii de stil, simplu şi uman, neavând altă preocupare decât de-a fi un copist fidel...

...Ştii prea bine că în ultimul meu volum „Femeea şi Moartea", am următoarea teză: omul nu poate iubi deecât o singură dată în viaţa lui; astfel că, în cazul unei iubiri neîmpărtăşite, a unei deziluzii profunde, este mult mai bine să te sinucizi, decât să trăeşti o existenţă lipsită de orice ideal.

Volumul meu, după cum era şi firesc, a ridicat în presă discuţiuni cu argumente pro şi contra.

Ceva mai mult am primit şi scrisori din partea femeilor caremi cereau sfatul, crezând că sunt un fel de medic sufletesc, medic infailibil, şi am la îndemână reţeta fericirii.



Aci, ca să înţelegi mai bine cele ce vor urma, sunt nevoit să deschid o paranteză.

Am fost căsătorit de două ori: prima oară cu o zestre, a doua oară cu o diplomă universitară. Zestrea n'avea suflet, iar diploma avea prea multă minte. Cu astfel de femei nu poţi fi niciodată fericit. Cea dintâi te chinueşte prin lipsa ei de sensibilitate; cea de a doua, prin nevoia-i quasi bolnăvicioasă de a analiza totul.

După aceste triste experienţe matrimoniale, am preferat să rămâi burlac.

Legături de tot felul, legături efemere care au făcut din mine un adept al lui Casanova, n'au împins pe panta scepticismului şi a misoghinismului.

Am ajuns astfel să dispreţuesc femeea sau, mai bine zis, să par că o dispreţuesc, pe când, în fond îmi era teamă de ea, fiindcă nu vroiam să mai sufăr.

Mi-era groază să retrăesc aceaşi existenţă tragi-comică cu „fecioare nebune" tip Marcel Prévost, cu virgine pitigriliene de 18 carate, cu isterice care te ameninţă cu vitriol, cu nevropate care îţi scriu că s'au sinucis şi a doua zi le vezi prin baruri, bete; cu femei măritate ce se „feresc" de soţ, pe când, în realitate, el comercializează adulterul, şi cu admiratoare literale care apoi te „tapează" cu un sutar.

In consecinţă, mi-am refăcut o viaţă sobră şi harnică. Din această epocă, datează romanele mele cele mai bune.

Scuză-mi, te rog, această lungă paranteză şi să reviu acum la subiect.

Trecuseră doi ani de la apariţia volumului meu „Femeea şi Moartea", când într'o seară, eşind dela redacţie, mă opreşte o fată. Să fi avut douăzeci de ani. Era brună, înaltă şi subţire. Nişte ochi neobişnuiţi de mari în care ardea parcă flacăra unui foc interior.

Mi-a spus că vine la mine, dorind să ceară un sfat scriitorului.

Am pornit-o împreună pe Bulevardul Elisabeta şi am intrat în Cişmigiu.

Era o noapte de toamnă, o noapte minunată când aurul vegetal începe să putrezească. Reflectorul lunii pline lumina căderea aurie a frunzelor, iar ultima lebădă aştepta pe Lohengrin s'o ducă în locuinţa-i hivernală.

Fata începuse să-mi vorbească. Mi-a povestit că-i victima unei dragoste nenorocite. (Mi-am zis: încă o detractată care se crede centrul universului!).

Un tânăr o sedusese şi pe urmă se căsătorise cu alta; iar ea deşi nu mai simţea decât dispreţ pentru fostul ei iubit, totuşi nemaiavând nimic de aşteptat de la viaţă, intenţiona să se sinucidă. Voia să-şi pue planul în aplicare chiar în seara aceea, dar fiindcă n'avea pe nimeni s'o înţeleagă, s'a adresat mie, ca unui scriitor apreciat, deci prieten şi confident, de la care îşi va lua rămas bun înainte de a porin în marea călătorie.

M'au impresionat ochii ei mari, vorbele ei simple şi nemeşteşugite ce păreau isvorând dintr'un suflet pur; dar mi-am zis: „Sau e o comediantă care vrea să-şi bată joc de mine, sau e instrumentul unei farse, pusă la cale de nişte confraţi răutăcioşi".

I-am răspuns deci că din moment ce viaţa i-a devenit o povară şi sufletul ei nu se mai poate încălzi la flacăra nici-unui ideal, o sfătuesc să se sinucidă.

Cinic, i-am dat amănunte tehnice asupra armei, povăţuind-o cum să-şi curme zilele mai plăcut, mai rapid, mai eficace.

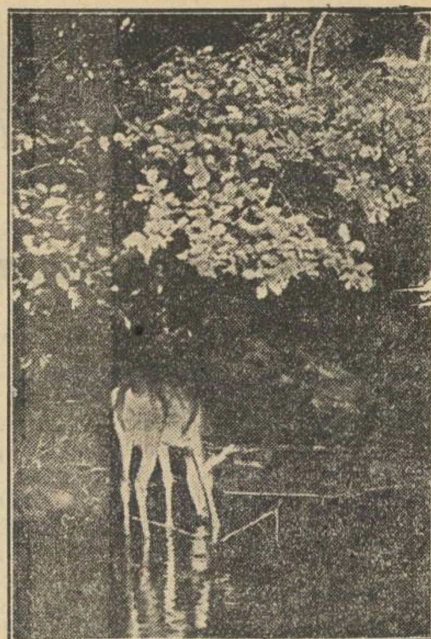
Ne-am despărţit apoi în noapte şi eu am adăogat:

— Iţi spun la revedere, nu adio, căci nu te vei sinucide!

M'a privit cu un aer de imputare şi apoi a dispărut.

A doua zi, am aflat despre sinuciderea ei, zărindu-i fotografia publicată în ziare. (Era într'adevăr o fată frumoasă!).

Am fost chemat la Parchet şi procurorul mi-a remis un fel de jurnal intim pe care sinucigaşa mi-l lăsase mie într'un plic.



De atunci, nu mai am linişte Chipul Marioarei Peneş e viu în mintea mea. Amintirea ei nu-mi dă pace. Ochii ei mari în care ardea parcă o flacără interioară, mă urmăresc incontinuu.

O am pe conştiinţă, fiindcă îmi dau seama că fata aceea aştepta de la mine o vorbă bună, poate chiar iluzia dragostei pe care zadarnic o căutase aiurea.

Şi eu, ca un nemernic, în loc de un cuvânt de alinare, în loc să-i vindec rana sufletească şi s'o îndrept pe calea luminoasă a vieţii, am trimis-o la moarte cu atitudinea mea cinică de om cu experienţă în materie femenină...

ALEXANDRU BILCIURESCU

IOSEPH VON EICHENDORFF

(Urmare din pag. 10-a)

IUBIREA IN POEZIA LUI EICHENDORFF

După natura obiectivă şi socială, iubirea este al doilea element care preocupă spiritul poetului. Ea este pentru Eichendorff un bogat izvor de cugetare. In afară de câteva îndrăgostiri uşoare din cea mai fragedă tinereţe, ale căror nume se pot vedea în opera lui, poetul a rămas credincios soţiei până la moarte. Cea dintâi clipă când Eichendorff a iubit cu adevărat, ne este minunat de natural zugrăvită:

„Nu mai pot să stau în pace,
Tot în cântec mă 'nvârtesc!...
Multe-aş face... N'am ce face
Şi mereu mă zăpăcesc!...
Merg mai mult năuc pe stradă
Printre oameni rătăcit...
Aş vrea lumea să mă vadă
Cât de mult sunt fericit!"

Şi:

„Mai c'aş râde... Mai c'aş plânge...
Ce-i cu mine, nu e bună!...
Rana veche-i numai sânge
De când nopţile-s cu lună!..."

Pe când Luisa din Rybnic nu-l putea lua din cauza vârstei prea fragede, tânărul Eichendorff se simţea nefericit:

„Aş vrea ca'n larga lume
Să merg rătăcitor,
Să cânt din casă 'n casă
Al pieptului meu dor.

Pentru Eichendorff, iubirea este un temei al lumei întregi:

„Numai iubirea este trează
Şi-asupra 'ntregei lumi
veghează!",

însă nu orice fel de iubire, ci numai *„amorul cel discret.*

Dragostea pentru soţia dispărută în veşnicie nu-şi pierde nimic din tărie cu toată vârsta înaintată a poetului:

„Zbucniţi barbar, voi cânturi
de-altă dată
Şi inima fărâmi să mi-o turaţi!
Din depărtări, te mai salut odată
Amor al anilor ce'n floare staţi!"

DUMNEZEU

Dar elementul care-atrage simţirea poetului în cel mai înalt grad este *Dumnezeirea*. Gândul i se întoarce cu stăruinţă totdeauna către cer. Omul se simte uluit în faţa naturei scânteetoare. Luminile care cobor de sus cu 'mbelşugare şi statornicie, umplu de groază sufletul omenesc, din care cauză nici nu-şi mai poate cunoaşte nimeni cu hotărîre locul în lume!

„Noi ne-am dori să fim acasă.
Dar unde-i casa, nu mai ştim!..."
„Nici un credincios veghează!..."

Când vâjâie fermecător dumbrava în atmosfera străvezie, când Domnul îşi aprinde lumânările până în profundurile universurilor, când tot ce este mai curat în fire clocoteşte — sub valurile senine ale vieţii, tocmai atunci omul se 'nchide ca un trândav necurat în cetatea somnului. Dacă din întâmplare l-a prins noaptea pe drum, cu sufletul înţepat de groază, grăbeşte către casă şi nu se linişteşte decât numai după ce s'a închis în încăperea cu aer clocit. Eichendorff nu face însă aşa. Tocmai în aceste clipe ale nopţii târzii, socoate el să-şi apropie cugetul către Dumnezeu. Iar dacă, totuşi, simte nevoia să dea şi trupului cuvenita odihnă, atunci Eichendorff se îmbie singur:

„In păduri cu şoapte dulci,
Haide, suflet, să te culci!"

In zori de zi însă, când

„Aurora-'şi moaie visător
Penelul într'un roş nespus
Şi 'ncepe un ceresc pictat
Pe cer, pe mare, pe uscat, —

atunci când zarea lui Dumnezeu îşi arată cea mai divină a ei înfăţişare, când oamenii sunt scufundaţi în cel mai dulce somn al lor, atunci poetul se revoltă şi-şi arată dorinţa:

„In ferestre-aş vrea să bati
La bordee şi palate.
Să le strig: „S'a luminat!...
Zările-s înflăcărate!..."

Noaptea este un dar divin pentru cine s'a retras din lupta sângeroasă a vieţii (Einsiedler), iar luna-i un rege cu simţiri treze care

„Măreţ păşeşte 'n vaste zări şi
este
Stăpân peste-ale vieţii metereze",

sub lumina ei, sufletul uman apare ca o „corabie într'un port".

Omul este singura fiinţă prin excelenţă falşă. El varsă cu uşurinţă sângele semenului său, *(Pace cu Domnul)* iar dacă are o clipă de răgaz, atunci îşi aduce aminte cu neobrăzare de Dumnezeu şi-i cere sprijin pentru poftele lui criminale. Dar Domnul îi răspunde:

„Nu ţie da-voi harul meu!...
Dă jos din suflet falşitatea!...
Ia crucea, şi-ţi voi da mereu
In inimă singurătatea!..."

Cugetele umane gravitează numai în jurul păcatului, atunci când apele murmurătoare, cerul ţântuit „stea pe stea", când codrul şi natura întreagă vorbesc inimei despre vremea pocăinţei, *(Stimmen der Nacht)* când rugi sincere trebuesc înălţate către cer.

Cântecul poetului are un rost mult mai înalt decât acela al unui simplu şi uşor divertisment. Prin cântec el se roagă celor dragi cari n'au precedat în viaţa de dincolo, pentru ca să-i deschidă şi lui „poarta veşniciei".

Iar pentru toată marea iubire pe care a arătat-o omului, Eichendorff nu cere dela Dumnezeu nici un fel de plată:

„De-oi cere, Doamne, răsplătire
Ca viaţa să mi-o satisfac,
Tu lira-mi frânge-o, şi-'n neştire

✱

O veşnicie am să tac!..."

Aşa a trăit acela care a fost Ioseph Freiherr von Eichendorff, şi aşa a cugetat în faţa acestei vieţi pământeşti acest fără de seamăn creştin, soţ şi tată de copii.

Fost-a fericit în fulgerarea vieţii?...

Ne-o spune singur:

„Ades în viaţă pot să cânt
Părând în veselie mare,
Dar tainic lacrămile-'mi zvânt
Şi-'nchid în piept dureri amare!"

Şi:

„In blândă veselie
'Mi-îmbrac oricând cuvântul,
Durerea mă sfâşie,
Dar cânt şi nimeni ştie
Că-'mi sap cântând mormântul!"

Mihail Pricopie

In toată Europa cafea cu lapte
Franck
cafea cu lapte cu Franck

Teatrul celui de-al treilea Reich

Părerea generală, în Germania de azi, este că revoluţia naţional-socialistă a preinoit din temelie până în creştet arta dramatică, inaugurând a treia mare perioadă a teatrului german.

Odinioară teatrul a fost în slujba unui prinţ, „Teatrul Curţii". In a doua perioadă un public bogat a înlocuit pe prinţ, aceasta a fost perioada burghezo-capitalistă a lui Haupthmann şi Südermann. A urmat apoi expresionismul morbid inventat pentru a zgudui nervii unor spectatori istoviţi. Astăzi scenele germane nu au decât un comanditar: Poporul.

E foarte adevărat, dacă „Poporul" înseamnă organismul social-politic, puternic organizat, care împarte pâinea materială şi pe cea spirituală, pregătind lista de bucate pentru prânzuri, ca şi pe acea a ideilor simple şi simţirilor puternice, care să le hrănească, zi de zi, sufletele.

H. DE MONTHELAUT

Acest teatru tinde spre un singur scop: „reprezentarea poporului german în mitul său". Dramele se petrec deci, în acest înţeles, în stradă, pe pieţe, în episodele unei vieţi frice, care se desfăşoară, ca un danţ, după desemnele unui plan imens. O imaginaţie hrănită de legendă, prezidă la sărbătorile, munca şi evenimentele politice ale naţiunii şi Fuehrerul este acela care realizează visul naţiunii: cultul rassei, bucuria acţiunii, cultul întovărăşirii, comunitatea ridicată la rangul unei fiinţe desăvârşite, spre care tinde să devină orice individ. Eroii sunt împrumutaţi Istorici şi maestrul dramei acesteia este azi academicianul „Hanus Johst", care e şi preşedintele Senatului cultural.

Pe al doilea plan sunt: Erbhardt Wolfgang Müller, Langenbeck şi alţii. Piesele lui Hans Johst sunt construite ca filmele, într'o succesiune repede de scene, în care replicele sunt scurte şi juste. Pateticul se obţine prin punerea în scenă şi iluminatul, prin contraste violente.

Arta lui Hanns Johst este întru totul dinamică. Una din dramele sale, „Schlageter", este privită ca ora naţională prin excelenţă a teatrului actual. Aci e pus în scenă un episod din ocuparea Ruhrului de către Francezi şi anume sabotarea unui cap de pod de către o asociaţie teroristă de patrioţi, sub conducerea acestui Schlageter. Acesta este un aventurier urmărit de justiţia germană. El a fost, rând pe rând, membru al Corpo Francului, spion în serviciul Lituaniei împotriva Germaniei, a încercat un moment să studieze Economia politică, apoi, atras din nou de viaţa de aventură şi de primejdie, se înrolează, din nou, într'o organizare de sabotaj. Denunţat de unul din complicii săi, este arestat şi împuşcat, de către autorităţile militare franceze, 26 Mai, 1923.

In drama aceasta Schlageter apare ca încarnarea tuturor virtuţilor cavalereşti, pe când republicanii germani sunt arătaţi sub trăsături odioase ori ridicole. Francezii sunt arătaţi ca „Messieurs les pommodés", în care adevărul şi minciuna se amestecă într'o dozare savantă pentru a fi cât se poate de respingători în orice împrejurare.

Intre altele se spune că Francezii îşi împuşcă condamnaţii silindu-i să îngenunchieze, ca vitele la abator. In actul din urmă din „Schlageter", după o scenă patetică, în care figurează părinţii a doi dinamitarzi, chemaţi în faţa consiliului de război francez şi Alexandra, logodnica lui Schlageter, aflăm că cei doi tineri sunt condamnaţi la 20 de ani închisoare, iar Schlageter va fi împuşcat în zorii zilei. Alexandra, cuprinsă de un fel de delir profetic, părăseşte scena chemând valurile de milioane de răsbunători, care vor eşi din sânul mamelor pentru a întinde dominaţia Germaniei asupra lumii întregi. Cortina se lasă, dar se ridică imediat, înfăţişând scena execuţiei.

„Schlageter, cu spatele la public, e în picioare, cu mâinile legate la spate cu o frânghie a cărui capăt se târăşte pe pământ ca şi cum ar târî după el lumea întreagă. Zorile se arată. Numai Schlageter este în cercul de lumină răsfrânt de farurile dela camionul al cărui motor vibrează înăduşit. Un sergent francez îl loveşte peste încheietura genunchilor cu revolverul său de ordonanţă şi-l face să cadă în genunchi.

Sergentul: „In genunchi, In genunchi!

(In planul dindărăt plutonul francez de execuţie taie orizontul ca un mal întărit negru).

Schlageter (întorcându-şi faţa spre stânga):

„Germanio!

„Un ultim cuvânt, o dorinţă! Un ordin!!

„Germanio!!

„Trezeşte-te! Inflăcărează-te!

„Azi, arzi grozav!

Intorcându-se spre pluton:

— „Iar voi... trageţi!!

In timpul acesta farurile se sting încet, astfel încât jerba de foc a salvei de puşti străbate pieptul lui Schlageter ca un fulger în întunerecul ce învălueşte tot teatrul. Lumina se stinge. Motoarele tună, trâmbiţele sună triumfătoare. Apoi urmează o tăcere complectă, o tăcere de moarte, subită, absolută. Lumina se reaprinde.

„Schlageter", dedicată Führerului Cancelar, s'a jucat în mii de oraşe şi sate numai în decursul unui an, 1934.

Partea ce mai originală a acestui teatru însă, acea care garantează viitorul artei dramatice, actuale în Germania, este arta populară creiată în aerul liber şi îngăduind comuniunea scenei cu spectatorul, ca în teatrul antic.

Reportajul d-nei Simone Rotel în „Nouvelles Litteraires" se termină astfel:

„Germanie, mare popor, căminul marilor surprinderi... Ce se va întâmpla cu tine? Ce se va întâmpla cu noi?...

„Mi se cere să încheiu... Natura, zice Montherlant, nu închee niciodată... Nici timpul, căci el distruge totul, în afară de bunurile spiritului"...

ENIGMA SCRISORII pierdute

de PIERRE VERY

Pepenele poate că nu era destul de copt.

— Mă întreb... spuse cu voce plângătoare d-na Gertrude de Pfiff ducând fructul la nas.

Un miros ațâțător de varză venea din bucătărie și-i mărea pofta de mâncare a lui Herr Augustus Pfiff din agenția de poliție particulară Pfiff și Moschenross Detectivul privea visător un portret al lui Adolf Hitler atârnat pe perete

— Ne trecem toată viața cu asta, draga mea. Ne întrebăm mereu... Viața este un lanț neintrerupt de întrebări. Dar ce te întrebai?

— Dacă n'ar trebui să păstrăm pepenele pentru diseară. Augustus.

D. Pfiff făcu prizonier fructul între degetele-i păroase, îl mirosi Apoi cu un surâs șiret:

— Nu ți se pare curios gândindu-te că ne-am pus această întrebare de atâtea ori relativ la acest pepene?

— Ce vrei să spui? Deabea de o oră l'am cumpărat.

— Tu o crezi asta. Dar în realitate l'ai cumpărat de milioane de ori. Și-l vei mai cumpăra încă de miliarde de ori! Da, da! Chiar acest pepene și nu altul! Nu poți să mă înțelegi. Totuși așa e Gertrude.

— Ai dormit rău August? Nu te simți bine? Herr Augustus Pfiff se simțea acum mai bine ca oricând.

— Ei, bine, acest pepene? Ce hotărăști Gertrude?

D-na Pfiff era gata să dea o replică acidă. Se mulțumi de a da din umeri și fără a mai delibera băgă cuțitul în pepene.

— Iată! închee Pfiff desfăcându-și servetul. Sorții s'au aruncat. S'a zis că acest pepene în veacurile veacurilor a fost mâncat la prânz și va fi totdeauna la fel

— Ascultă Augustus zise femeia încruntată. Te rog să încetezi. Sau, dacă nu, explică-mi. Ca să pot să râd și eu dacă într'adevăr e de râs.

— Nu e de râs! E îngrozitor! zise grav Augustus Pfiff.

Văzu însă o astfel de expresie de neliniște pe fața soției sale încât se ridică, trecu îndărătul ei și-i înlănțui umerii.

— Glumeam Gertrude! Iartă-mă! Te iubesc mult.

— Da Augustus... Și eu te iubesc.

Era supărată acum numai pe jumătate.

— Ești soția mea! Draga și scumpa mea soție.

— Soția ta pentru toată viața zise Frau Gertrude îmblânzită.

Pepenele tăiat făcea să se scurgă pe tavă lacrimi zaharisite...

— Nu numai pentru viață, Gertrude, spuse detectivul cu un accent de repros. Pentru eternitate.

— Da, răsuflă ea extaziată Pentru vesnicie.

— Ai fost tovarășa mea de miliarde de ori draga mea Gertrude! Și vei mai fi încă de miliarde de ori tovarășa mea. Pentru mine ești singura, unica.

...Ea tresări. Il apucă din nou Ce se petrece cu el? Sigur că are friguri.

— Augustus, țipă ea, cu un ton de imputare. Acum declama cu o voce patetică.

...Și acest păianjen ce se urcă în clar de lună și acest clar de lună însuș, eu și tot ce e împrejur șoptind lucruri eterne n'am fost oare toți aici mereu?

Herr Augustus Pfiff cel mai subtil din detectivii berlinezi își pierdea rațiunea.

— Augustus, pentru numele lui Dumnezeu!...

Soneria telefonului îl făcu să-și revie. Trecu în birou. Aproape imediat reveni, cu aerul plictisit:

— E Moschenross, asociatul meu. D. Friedrich Kreutzer..

— Celebrul avocat?

— Da. Dorește să mă vadă. Un document important a dispărut din cabinetul său. Kreutzer mi se adresează mie preferându-mă poliției de teamă ca afacerea să nu fie cunoscută de prea mulți. Trebue să mă duc imediat.

— Blestemat telefon, gemu d-na Pfiff. Cât de liniștit trebue să fi fost oamenii înainte.

— Inainte? repetă bărbatu-său îmbrăcându-se în acelaș timp cu un pardesiu. Sunt miliarde de ani de când telefonul e inventat. După aceste cuvinte extravagante se avântă pe scară.

Zdrobită, d-na Pfiff intră în camera detectivului. Citise, în pat, o mare parte a dimineții. Pe masa de la căpătâi văzu o carte deschisă. O apropie de ochi. Puteri cerești... *și păianjenul ce se urcă în clar de lună.* Fraza ce-o pronunțase Augustus.

Era o lucrare a lui Friedrich Nietzsche: „Așa vorbit-a Zarathustra".

Frau Pfiff citi cu uimire: *Ori ce lucru ce se POATE întâmpla nu trebue să se fi întâmplat, desăvârșit deacum? Toate lucrurile revin veșnic și noi revenim mereu cu ele, am mai fost pe pământ de o infinitate de ori și toate lucrurile au fost cu noi.*

Niciodată înainte Frau Pfiff nu auzise vorbindu-se de teoria filosofică a „Reîntoarcerei veșnice".

Acum mor. Dar într'o zi va reveni rețeaua cauzelor ce mă înlănțue... Voi reveni cu acest soare acest vultur, acest șarpe, nu pentru o viață nouă, nici pentru o viață mai bună sau ASEMĂNĂTOARE: voi reveni VEȘNIC PENTRU ACEIAȘ VIAȚĂ.

Pepenele cumpărat de miliarde de ori... Telefonul inventat de miliarde de ani... Iată de ce!...

D-na Pfiff aruncă cartea cu desgust.

O lectură periculoasă, da. Ar trebui să fie interzisă. Acest sărman Augustus ce ia totul în serios...

El... Un detectiv!...

Soneria dela intrare răsună. Un plasator. Oferea un aspirator electric.

— Mulțumesc am ce-mi trebue, zise fără bunăvoință d-na Pfiff. Și închise ușa.

Imediat îi păru rău că se arătase atât de aspră. Acest nenorocit plasator!.... S'a prezentat până acum de miliarde de ori! Fără succes! Și n'a obținut decât acest răspuns: Am ce-mi trebue! și, pac, ușa în nas. Și va reveni! Fără oboseală! De miliarde de ori! Ce încăpățânare! Ce voință!

— Pe cuvântul meu mă zăpăcesc și eu.

Herr Friedrich Kreutzer era un Pomeranian gras, cu picioarele scurte. Strâns într'o redingotă vastu-i posterior depășea marginile, ca niște elice și evoca imaginea unui ceremonios cărăbuș.

— E vorba de o fotografie Herr Pfiff. Un grup: o doamnă, un domn și un băiețaș. Prezenta un interes mare pentru un proces ce trebue să-l pledez în curând. Un divorț.

Murmură un nume. Buzele detectivului se rotunjiră respectos. O afacere considerabilă într'adevăr.

— Această fotografie mă scotea deasupra. Un atu co-lo-sal.

— Clișeul?

— Distrus de mai mulți ani. Nu mai există decât această fotografie împodobită pe verso cu două rânduri scrise. Documentul mi-a fost remis ieri. Am avut o zi foarte încărcată: două pledoarii de preparat. Speram să trec azi pe la un fotograf ca să comand o copie pentru prudență.

— S'a lucrat cu o promptitudine remarcabilă. Bănuiți partea adversă?

— Nu! Un maestru cântăreț! Am primit un telefon acum două ore. Individul cere 10.000 de mărci. Dacă nu va oferi documentul părței adverse care nu va ezita un moment: asta e în afară de orice îndoială. Mă va chema din nou mâine dimineață.

Pe sobă un bibelou de teracotă excita curiozitatea detectivului. Reprezenta un animal diform cu ciocul de rață!

— ..Totuș să-mi informez clienta ar fi pentru mine un demers umilitor, catastrofal... Desigur că nu mă va suspecta de necinste... Dar gândește-te, voi fi pierdut ca reputație.

— Dacă nu reușim vă rămâne soluția să dați dv. cei 10.000 de mărci.

Avea puțin dispreț pentru acest avocat bogătaș atât de grijuliu de bani.

— Evident, gemu celălalt. Sunt hotărît cu toate că 10.000 de mărci sunt o sumă.

Detectivul își lăsase să se stingă țigara. Prompt, aproape servil, Kreutzer îi prezentă o brichetă aprinsă.

— Vei reuși Herr Pfiff, am convingerea. Ai realizat lucruri mult mai grele.

Detectivul lungi brațul și arătă bibeloul.

— Care este numele acestui animal?

— Un ornitorinc, răspunse Kreutzer mirat.

Herr Pfiff reveni la chestiune.

— Am constatat dispariția documentului azi dimineață foarte târziu. Am certitudinea că nimeni nu s'a introdus în cameră azi noapte...

— Deci: eri seară... Ce personal ai?

— Doi servitori: Josef și Marta Hirschfeld. Adevărați servitori leali. Sunt la mine de douăzeci de ani. Apoi secretarul meu Herman Muller de 25 ani. Stenodactilografa Emma Bekman în vârstă de 30 ani. Insfârșit un băiat de serviciu: Otto Weinbaum de 16 ani. Ii cred pe toți trei foarte cinstiți.

Herr Augustus Pfiff se mai gândea încă la ornitorinc:

„Dacă teoria „Reîntoarecerii veșnice" este adevărată am întrebat de miliarde de ori numele acestui animal. Totuși cu un astfel de cioc aș fi trebuit să-mi reamintesc....".

— Unde ai pus fotografia, maestre?

— Intr'un sertar al biroului.

— E încuia sertarul?

— Nu totdeauna. Am deseori nevoia să caut.

...Și acest păianjen ce se urcă în clar de lună... declama cu o voce patetică Her Pfiff, unul din cei mai mari subtiii detectivi berlinezi.

Ca și secretarul meu, Muller.

— Supărător!

Avocatul dădu din umeri. Supărător: o știe asta prea bine.

— Ai primit mulți clienți eri, maestre?

— Unul singur, dar important: D. Alexander Lang diplomatul, deasupra oricărei bănueli, nu mai trebue să spun!

— Fără îndoială, zise ca un ecou detectivul. Și funcționarii erau „cinstea personificată". Iar servitorii nici măcar de bănuit.

—Dacă doriți vom trece în cabinetul meu; vă voiu arăta...

— Un moment, vă rog.

Herr Pfiff începuse să măsoare fumoarul. Studia fiecare detaliu al mobilierului, fiecare particularitate a tapetului.... Merse spre biroul unde stătea deobiceiu secretarul, Herman Muller. Intr'un sertar, o invitație de club.... Herr Pfiff notă adresa. Se duse apoi la o masă pe care era o mașină de scris. Aci lucra d-ra Emma Bekman. Intr'un sertar sub pachete de hârtie cu antet și indigo zări trei romane polițiste. Pupitrul îndărătul căruia băiatul de serviciu Otto Weinbaum își rodea unghiile se găsesc într'un salon ținând de cabinet. Herr Pfiff zări un catalog editat de o importantă casă de biciclete.

— Bineînțeles maestre ți-ai întrebat oamenii?

— A fost prima mea grije. Din nefericire...

— Nimeni nu știe nici n'a văzut sau auzit nimic?.... Contrariu m'ar fi surprins.

Reveni la fereastră și își lipi capul de geam.

— Credeți... începu avocatul cu o voce tremurătoare.

— Ce vârstă are băiatul?

— Băiatul??

— Băiatul din fotografie.

— Nouă ani. Avea cinci când a fost făcută fotografia.

— Iși iubește mama?

— Ea e totul pentru el. Și el e totul pentru ea. Dacă judecata îl încredințează tatălui mă tem ca mama să nu comită o nebunie...

— Vrei să spui că s'ar sinucide?

— Mă tem.

— Mă tem, ripostă sever Herr Augustus Pfiff că neglijența dvs. — acest sertar neîncuiat — să nu vă coste 10.000 de mărci.

Herr Kreutzer se strâmbă dar nu zise nimic. Curios! Pfiff nu reușea să se intereseze de afacere. Gându-i vagabonda. Se gândea la un copil — dar nu la băiatul din fotografie — la un copil care nu era nici băiat nici fetiță. Un copil care nu exista. Herr Pfiff își simți măruntaele topindu-se la gândul unui copil ce atât l-a dorit.

Iar obsesia: „In timpul a miliarde de existențe am dorit să am un copil: nu mi-a fost acordat...". Detectivul își aminti că remarcase acum patru zile în Fieseller Alée un convoi funebru. Intrebase cioclul: „un copil de trei luni, măsa l-a scăpat pe scară. A murit pe loc".

Și acum Herr Pfiff își spunea: „De miliarde de ori această femeie a suferit durerile nașterii. De miliarde de ori a dat naștere acestei minuni: o ființă vie. Și de fiecare dată trebue să-l scape pe scară și să moară. Pentru ce. o, Dumnezeule?". Deodată se simți bătrân Herr Pfiff! Bătrân ca lumea! Obosit de a fi trăit atât!...

Se auzi un sgomot de chei în broasca ușii de intrare. Două doamne și un tânăr veniră. Frau Helena Kreutzer (o persoană foarte elegantă „doamnă de lume") Fraulein Greta Kreutzer (o fată slabă și palidă... cu vocea muzicală. O Lorelei). Și secretarul Herman Muller. Intâlnise doamnele pe scară. Era un splendid atlet blond, cu musculatura armonioasă, cu privirea copilăroasă și buzele pofticioase. Arian sută la sută. N'ar fi trebuit să se numească Herman ci Siegfried. Era frumos ca legendarul erou al Niebelungilor. Pfiff era bun psiholog. De la început simțul îi spunea că Frau Kreutzer nu-și iubea bărbatul: raporturile lor se situau sub semnul unei răceli politicoase. Fraulein Greta din contră, se pare că are pentru Herman Muller sentimente foarte tandre. Și Muller sigur, era complet amorezat de Greta. Puțin mai târziu apărură Otto Weinbaum, un băiat desghețat cu fața instelată de pistrui și Fraulein Emma Bekman o fată osoasă, cavalină. In lipsă de ocupație Fraulein Bekman se cufundă în lectura unui roman polițist în timp ce tânărul Otto, în sala de așteptare se delecta cu compararea diferitelor modele de biciclete propuse de marea cassă. Din buzunarul hainei se zărea colțul unui ziar de sport.

— „Sămânță de șampion!" diagnostică Herr Pfiff. Făcu un semn discret avocatului:

— Aș dori să-l trimeți pe Otto Weinbaum undeva în așa fel ca să aibă timp să vagabondeze în voe.

La o răscruce un tânăr îl acostă pe detectiv și scuzându-se mereu îl rugă să-i indice un omnibuz ca să-l ducă la Bismarksstrasse Pfiff dădu informația rău dispus. Se temea să nu-l piardă din vedere pe Otto. Trecătorul continuând cu cele mai frumoase scuze își exprimă dorința de a ști cât e ceasul. Avea întâlnire. Poate că ar face mai bine să ia un taxi până în Bismarkstrasse...

— Cât e ceasul? Dar la dracu! exclamă Augustus Pfiff ți-am spus asta... de miliarde de ori...

Si lăsând pe loc trecătorul uimit, fugi... Micul băiat intrase într'un magazin de biciclete. Când eși, detectivul intră în stabiliment. Află că ambiția cea mai mare a lui Otto Weinbaum este să aibă o bicicletă de curse.

Herr Pfiff sări într'un taxi. Apoi încă într'un taxi și încă într'un taxi...

După o oră și jumătate știa: 1) că alaltăseară la club, Herman Muller jucase la bacara și pierduse 2000 mărci (din care 1000 pe cuvânt): 2) că Muller căutase să se împrumute fără a ajunge la vreun rezultat.

Știa pe de altă parte: 1) că Fraulein Emma Bekman era abonată la revista „Enigma" un periodic unde amatorii găsesc din belșug povestiri misterioase, probleme polițiste, mesagii cifrate și altele de acelaș calibru: 2) că Fraulein Emma Bekman... compune un roman polițist.

Intră într'o cârciumă. Se așeză în fața unei halbe cu bere spumoasă și medită.

Pentru a obține fotografia maestrul cântăreț s'a servit de Muller (care avea nevoe de 1000 mărci pentru a-și achita datoria de la cărți)?.... Sau de Weinbaum (care deabea aștepta să câștige gloria pe o bicicletă foarte ușoară)? Sau maestrul cântăreț zăpăcise încrederea d-rei Beckman pasionată de aventuri enigmatice?

Existau mai multe teorii:

Frau Helena Kreutzer a furat fotografia pentru a scoate bani pe care bărbatul-său nu-i dădea decât cu multă sgârcenie... Sau Greta Kreutzer a făcut-o pentru a procura bani lui Muller pe care-l iubea și de care era iubită... Dacă însuș maestrul din dorința de câștig n'a transmis documentul în mâna părții adverse contra unei sume mari de bani? După care îl lansa pe Herr Pfiff pe urmele unui cântăreț imaginar...

Și mai era încă Iosef și Marta Hirschfeld bătrânii servitori „un model de cinste". Și Alexander Lang, diplomatul „deasupra oricărei bănueli".

Detectivul își concentră gândirea asupra secretarului, dactilografei și băiatului de serviciu. Invitația la club... Romanele polițiste. Catalogul marei case de vânzare a bicicletelor... Unul din aceste trei elemente trebuia să furnizeze soluția. Care?

„Când te gândești că mi-am mai pus această întrebare de miliarde de ori! Și că poate m'am înșelat mereu și că mă voi înșela și acum! E infernal.

Augustus Pfiff se închipuia într'un sbor magic și vertiginos cu fundându-se în epocile viitoare traversând mileniile, cicluri mai numeroase decât nisipul râurilor și picăturile ce formează scenele, adâncindu-se în inexprimabile unități de timp.

Iși înfundă fruntea în palme.

„Să raționăm!... In lumina acestei idei a „Reîntoarcerei veșnice", normalul, zilnicul devine extraordinar, fantastic. Bine. Din contră, în aceiaș lumină, tot ce este curios, bizar, -obraznic în viață nu trebue să mi se pară infinit de natural, simplu?... Acest furt al unei fotografii, de exemplu... Faptul s'a produs de miliarde de ori. Dacă admit acest lucru trebue să admit că un fapt care s'a reprodus de miliarde de ori nu poate fi considerat ca obraznic, bizar, curios!...

Herr Pfiff își apăsa craniul a cărui piele se încrețea. Păturile de grăsime de pe ceafă se umflau.

„E UN LUCRU ȘTIUT nu pot să-mi amintesc, nu există amintire posibilă de ce s'a petrecut în altă existență! Dar cel puțin să studiez problema ca și cum mi-ar fi cunoscută. Să-mi sugerez că e simplă. Foarte simplă. Și poate că atunci voi înțelege...

Mânile-i se depărtară. Privi în gol. Avea aerul complet abrutizat.

„Să vedem! „Reîntoarcerea veșnică" ce însemnează? Ce imagine ne sugerează? Această curbă... care se închide... care se închide. Această serie fără sfârșit de cercuri. Hei, Doamne, Doamne...

— Doamne! ROATA!

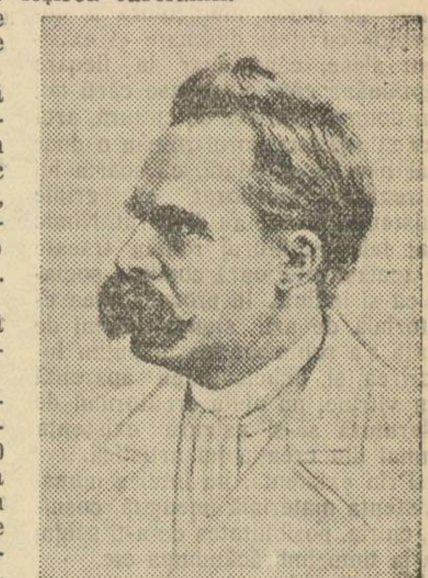
Clienții cârciumei se întorceau amuzați de acest bărbat care vorbea singur.

— Roata! Cercurile de existență.. Ce farsă. Universul ce este în fond dacă nu un depozit de roate.

Incepu să râdă.

— E caraghios, o știu prea bine. Dar... Dar după toate.

Se ridică. Unii surâzând, mulți indignați se retraseră din calea acestui om ce părea beat și care repetând „Marea Casă de Biciclete!'". „Marea Casă de Biciclete", se îndrepta râzând spre ieșirea cârciumii.



Friederich Nietzsche, autorul teoriei filosofice a „reintoarcerei veşnice"

Acum Frau Minna von G... „doamna din fotografie" era în cabinetul avocatului Kreutzer.

Era îmbrăcată în negru discret fardată, coafată după o modă căzută în desuetudine de vreo șase ani.

Fața-i avea culoarea mortală a cerii. Intr'adevăr această strălucire a ochilor era strălucirea demenței.

Nebună de durere.

— Maestre! Oh, maestre, cum ai lăsat să se fure această fotografie?

Ținea la pieptu-i un băețaș îmbrăcat în marinar: beretă cu pampon, bluză cu nasturi de aramă. Micul băiat din fotografie.

— Ce se va întâmpla acum. Imi vor lua băiatul, mi-l vor răpi...

Umplea cu plânsete cabinetul lui Kreutzer.

— Nu este posibil! Eu sunt mama! Mama! Nu vor face asta! N'au dreptul! Legea permite astfel de grozăvii? Nu e așa că nu? Nu! Nu! Frau Minna von G... acoperea cu sărutări copilul care gemea și-și ascundea capul la pieptul parfumat al mamei.

Herman Muller, Fraulein Emma Beckman și în salonul de așteptare Otto Weinbaum, în culoar menajul Hirschfeld și într'o cameră vecină Frau Helena Kreutzer și fiică-sa Greta ascultau cu sângele înghețat accentele acestei voci disperate.

— Această scenă e îngrozitor de melodramatică își zicea Augustus Pfiff ascuns într'un colț a) sălii de așteptare. In sfârșit pentru că am fost incapabil să găsesc altceva mai bun!...

Prin gaura cheii urmărea pe Otto Weinbaum care tremura din toate încheeturile lângă pupitrul unde era închis catalogul „Marei Case de Biciclete".

— Mă voi omorî, maestre Kreutzer! țipă Frau Minna von G... Mă voi omorî mai bine și băiatul meu cu mine!...

Copilul plângea în hohote.

„E sublimă această Lotte Werner, își zise Augustus Pfiff. Și micul Adolf Bienstein e foarte bine. Plânge foarte convingător. E un bun actor!". Lotte Werner era o actriță dela faimosul teatru „Atheneum". De curând Herr Pfiff îi făcuse un serviciu. Așa încât când acesta venise la ea s'o roage să joace acest rol de mamă disperată acceptase imediat.

„Numai să reușească!" se gândea îngrijorat detectivul în ascunzătoare. Prin gaura cheii nu înceta să-l fixeze pe Otto Weinbaum. „Dar mărturisește! Mărturisește! Nu vrei să te hotărăști, să mărturisești mic cap de porc ce ești?" se gândea el.

Lotte Werner scoase un țipăt sfâșietor care era într'adevăr de mare artă: apoi, complet naturală se prăbuși leșinată pe covor.

Atunci, însfârșit, Otto Weinbaum, emoționat, ne mai putând rezista năvăli în cabinetul patronului suspinând, se aruncă în genunchi țipă că el e autorul furtului. El dăduse fotografia unui domn contra unei sume de 200 mărci. Comisese această acțiune detestabilă pentru că murea de dorința de a cumpăra o bicicletă.

In românește de
M. SĂVEANU

(Continuare în pag. 14-a)

CUM TRĂESC, CUM LUCREAZĂ ŞI CUM MOR SCRIITORII ROMÂNI

Anul acesta, când se'mplinesc, la 15 Iunie 50 de ani dela moartea lui Mihai Eminescu cel ce a vieţuit în mizerie şi a murit bolnav, cată să fie un prilej de reculegere, de privire retrospectivă şi de cercetare lucidă a condiţiei sociale a scriitorului român.

Trăim într'o vreme de prosperitate editorială în care cărţile de literatură se tipăresc cu mai multă îmbelşugare ca înainte. E o diversitate mare de genuri ce se citesc azi, volume de studii, eseuri, cărţi de critică; se tipăresc cu generozitate versuri şi, datorită faptului că editorul are astăzi un spirit mai eclectic şi mai informat, riscă şi lansarea unor nume noi de scriitori.

S'ar crede că în eflorescenţa asta literară, când vitrinele se umplu zilnic de fauna multicoloră a coperţilor cu gust desenate şi excelent alese, când apar la fiecare săptămână câte cinci-şase cărţi noi din domenii variate de cultură, artă sau ştiinţă, scriitorul român o duce mai bine ca altădată, că soarta lui vitregă s'a ameliorat, că grijile existenţei zilnice au dispărut. Nimic mai fals. Scriitorul român trăeşte în aceiaşi inferioară condiţie socială ca şi înainte. In prosperitatea editorială de azi standardul lui de viaţă s'a schimbat foarte puţin. Inflorirea şi îmbelşugarea aparentă din vitrine, nu ajută creatorului de literatură să-şi asigure existenţa numai din creaţia lui artistică.

(Prin existenţă, nu înţeleg numai existenţa materială imediată, coşniţa, chiria, posibilitatea de a-ţi schimba la timp îmbrăcămintea etc.

Un artist de valoare pentru a-şi putea realiza însuşirile în chip major are nevoe de condiţii superioare de trai: Putinţa de a-şi cumpăra la timp cărţile necesare, posibilitatea de a frecventa spectacole, concerte, de tot ce poate mobila un intelect dornic de cultură, noutate, investigaţie, tot ce poate hrăni şi desvolta facultăţile creatoare ale artistului care lâncezeşte şi nu-şi poate da măsura exactă a valorii sale dacă este lăsat într'o condiţie socială inferioară).

Astfel se explică faptul că marele scriitor Mihail Sadoveanu, deşi cel mai fecund şi mai harnic prozator, a fost silit să accepte şi postul de director de ziar, tot astfel cum, cu câţiva ani în urmă a deţinut oficiul politic de preşedinte al Senatului. Cât priveşte pe ceilalţi doi scriitori de frunte ai literaturii româneşti, Liviu Rebreanu şi Tudor Arghezi, situaţia lor materială, îndrăznim să spunem, e departe de a fi înfloritoare aşa precum ar merita talentul şi activitatea lor rodnică. Domnul Cezar Petrescu scritor fecund cerut de public şi ancorat în actualitate este silit şi dânsul să ocupe un post de director de ziar. Cred deasemeni că dacă d. Ionel Teodoreanu n'ar practica şi profesia salvatoare de avocat, n'ar putea trăi numai din literatura pe care o face.

Scriitorul Gala Galaction pe lângă preot, este de ani de zile şi profesor la Facultatea de teologie dela Chişinău.

Criticul E Lovinescu şi-a putut întocmi în tihnă marea şi organizatia sa operă critică la adăpostul unei averi care i-a permis intransigenţa unei atitudini demne şi totala independentă de vederi, dar a deţinut şi postul de profesor, este autor de cărţi didactice şi cărţile sale de critică, fiind utilizate în şcoli, îi produc şi ele un venit remarcabil.

Incredinţat de situaţia aceasta nu numai precară, dar de-adreptul vitregă, a creatorului artist, domnul ministru Ralea a întocmit proectul de lege a unei case de pensii a scriitorului care să-i asigure creatorului de valori permanente invalidat la o anumită vârstă de bătrâneţe prematură, boală, sau lipsă de rentabilitate a producţiei sale, o viaţă la adăpost de grija zilei de mâine.

Primită cu unanime elogii şi reală satisfacţie din partea breslaşilor scrisului, legea aceasta rezolvă o faţetă a problemei până acum insolubilă pe care o prezintă situaţia scriitorului care nu-şi poate agonisi existenta numai din aceea ce îi produce literatura sa chiar atunci când ea are circulaţie şi se bucură de un real succes de public.

Condiţia de existenţă a scriitorului prezintă aşa dar un interes acut şi cată să preocupe spiritele în acest an care a început sub auspiciile binefăcătoare ale unei legi ce statuiază întemeierea casei de pensii a scriitorilor.

CUM LUCREAZĂ SCRIITORII NOŞTRI

Gib Mihăescu, unul din cei mai fecunzi şi mai valoroşi romancieri ai generaţiei de patruzeci de ani care, în scurtul răstimp cât şi-a purtat flacăra creatoare printre noi a realizat câteva creaţii epice de amploare, ca „Donna Albă" şi „Rusoaica", a avut norocul să fie slujbaş la „Direcţia Presei". Superiorii săi dintr'un spirit de frumoasă înţelegere au oferit scriitorului funcţionar mediul prielnic spre a putea crea în linişte chiar în localul ministerului. Astfel mi-aduc aminte că vizitându-l pe Gib Mihăescu l-am găsit într'un birou din subsolul clădirei din strada Dionisie unde era în acea vreme instalată Direcţia Presei

George Mihail-Zamfirescu

H. Papadat Bengescu

Doctorul Taifun

Gala Galaction

Cea mai mare parte a timpului harnicul autor al „Braţului Andromedei" şi-l petrecea la mesuţa biroului din subsol umplând cu scrisul său îndesat foile de hârtie, trăind astfel 4-5 ceasuri pe zi sub avalanşa inspiraţiei ce-i aducea înainte viziunea eroilor săi.

Subsolul pare se însă că prezinta numai o aparenţă prielnică pentru făptura gingaşă a moşierului din Drăgăşani căci în timp ce robotea la manuscrisele sale, Gib Mihăescu a fost atacat de o tuberculoză osoasă care l-a silit să accepte trudnica şi nemilostiva închisoare a unei carcase de ghips.

Demonul creaţiei era însă mai aprig şi mai mare decât suferinţa fizică şi-atunci Gib Mihăescu a găsit mijlocul ca, chiar aşa, cetluit în gratiile nemiloase ale ghipsului, să continue să scrie. In amintirile pe cari le-a publicat în revista „Gândirea" cu prilejul morţii lui Gib Mihăescu, d. Cezar Petrescu a povestit faptul mişcător cum i-a imprumutat prietenului bolnav mica banchetă de lemn pe care într'o împrejurare asemănătoare adică atunci când se afla imobilizat în ghips a folsit-o şi dânsul.

Astfel culcat, şi cu improvizata mesuţă proptită pe piept, autorul „Rusoaicei" a continuat să scrie la opera lui, presimţind poate că trebue să exprime în scurtul răgaz de timp pe care îl mai avea de trăit tot ce mai avea de spus. Doborît de morbul tuberculozii depus la rinichi, Gib Mihăescu s'a stins timpuriu, la 42 de ani, pe un pat din Spitalul Gardienilor. Căci, ironie a soartei, gardienii au un spital al lor, scritorii încă nu.

Dar nu ţin neapărat să întristez cetitorii acestui număr ce apare de sfintele sărbători ale Paştilor numai cu povestiri macabre şi mohorîte de felul cum lucrează anumiţi scriitori proletari.

Sunt de pildă cazuri când după o temporară sărăcie sau mizerie, scriitorii ajung la situaţii şi posturi de prestigiu ce le permit să-şi asigure o existenţă confortabilă şi le acordă şi o atmosferă prielnică creaţiei.

Imi amintesc cu emoţie faptul că l-am cunoscut, pe scriitorul G. M. Zamfirescu prin 1932, când locuia o modestă locuinţă compusă din două odăiţe scunde şi mi se pare cu lut pe jos, la o periferie a Bucureştilor, o locuinţă în care lumina electrică era încă un deziderat.

După ce m'am întors cu dureri de şale din cauza hurducăturilor autobuzului ce ne-a purtat cale de un ceas prin hârtoapele „Ferentarilor", gândindu-mă că în acest mediu mizer şi, Doamne! cu ce efort supra omenesc G. M. Zamfirescu a scris o carte de reale însuşiri epice şi o admirabilă frescă a mahalalei, am scris, indignat şi cu inima bătându-mi în gât un articol ca un strigăt de alarmă. L-am rupt a doua zi din grija de a nu divulga publicului viaţa intimă a unui creator, scrupul care azi nu-şi mai are rostul.

Totusi n'a trecut mult timp şi din odăiţa modestă din Ferentari (scriitorul fiind numit director de scenă al Teatrului Naţional din Iaşi) a putut evada, închegându-şi un cămin şi o existenţă mai confortabilă. Am rămas însă cu încredinţarea că profilul plăpând şi obrazul lipsit de sânge al scriitorului sunt vestigii lăsate de odăiţa jilavă dela periferia Bucureştilor.

Cazul romancierului G. M. Zamfirescu nu este izolat. Imi aduc aminte cu aceiaşi strângere de inimă spovedania lui Camil Petrescu, romancierul şi dramaturgul atât de preţuit ,azi directorul Teatrului Naţional şi de mulţi ani în afara grijilor existenţii. Autorul „Sufletelor tari" mi-a mărturisit odată că, a doua zi după reprezentarea acestei piese, covârşit de greutăţile existenţei şi de lipsurile ce îndura, a intenţionat să se sinucidă.

Cred că dacă între timp **situaţia** scriitorului nu se îmbunătăţea, literatura românească nu s'ar fi îmbogăţit cu două romane bune care zugrăvesc societatea românească modernă, „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război" şi „Patul lui Procust".

CUM SCRIU SCRIITORII NOŞTRI

D. Camil Petrescu si-a scris majoritatea romanelor sale într'o mansardă din strada Câmpineanu. Poetul Ion Barbu face parte dintre acei scritori cari pot concepe uşor si la cafenea, cum am auzit că avea obiceiul pe vremuri si d. Victor Eftimiu. Autorul volumului de poeme **„Joc secund"** era adeseori văzut improvizând pe un colţ de masă al cafenelei „Capsa" un vers sau migălind la rezolvarea unei probleme de matematică înaltă.

Părintele Gala Galaction şi-a scris cărţile sale de proză într'o odăiţă de schimnic din strada Mihail Cornea.

CUM CONCEP SCRIITORII

Din contactul personal cu cei mai mulţi dintre scriitorii contemporani şi uneori datorită pur şi simplu întâmplării, am aflat, fără să vreau de multe ori, chipul cum concepe fiecare din ei. De pildă printr'o simplă întâmplare mi s'a desvăluit felul în care Cezar Petrescu şi-a conceput şi locul în care a scris romanul său ciclic „1907".

Descinsesem în vara anului 1935 la Lacul Roşu (Ghilcoş) la vila „Floarea Reginei" în căutarea unui adăpost pentru câteva zile şi cu prilejul ăsta mi s'a arătat odaia în care autorul **„Intunecării"** a lucrat două luni de zile. O odăiţă rustică în care tot mobilierul îl închipuia o masă simplă de ţară, un pat îngust şi un scaun strâmt şi tare de schimnic. Era pesemne atmosfera cea mai potrivită de care cel ce a alcătuit, **„Scrisorile unui răzeş"** a simţit nevoia spre a-i inspira viziunea răscoalelor tărăneşti.

Sunt scriitori cari pot crea în trepidaţia trenului, în zumzetul cafenelii şi oriunde îi găseşte dispoziţia specială a inspiraţei; sunt alţii cari au nevoe de o atmosferă specială de singurătate şi linişte pe care o coboară asupra lucrurilor şi a oamenilor numai noaptea. Se ştie cum obişnueşte să scrie Rebreanu: La lumina albă a unei lămpi „Aladin", începându-şi munca din miezul nopţii şi sfârşind atunci când se stinge stelarea împărăţie a cerului de ţară, cornul lunii se palidează, iar în zare se ivesc primele gene ale zorilor albicioşi.

Folosind mărturisirea fiinţei scumpe inimii scriitorului, doamna Rebreanu cu care, cu prilejul unei convorbiri mai lungi, am atins şi chestiunea felului cum concepe ilustrul său soţ, devotata camaradă a marelui romancier mi-a povestit:

„Intr'o noapte de vară, tot aici, la ţară, la Valea Mare, m'am culcat, fiind foarte cald, toate uşile şi feresterele rămăseseră deschise. Nu ştiu cât dormisem, când m'am trezit de-odată şi ochii mi-au căzut pe Liviu al meu, care aşezat la biroul său, aflat peste drum de dormitorul casei, scria, aplecat mult peste masă.

Am tresărit Liviu se îngălbenise cu totul, de parcă sângele îi fugise din obraz, în efortul pe care îl făcea de-a transpune pe hârtie slova chinuită; nasul se subţiase parcă, şi el era alt om, elevat în paloarea aceasta ca într'o ninsoare de lună. Am rămas încremenită şi profund impresionată de „cel care şedea şi scria la masa de lucru".

Era clipa de transfigurare după propria mărturisire a scriitorului care crede trainic în inspiraţie şi atunci când concepe vede personagiile evoluând în faţa ochilor săi, materializate în fantome ce se agită, vorbesc, strigă, se vaetă; ele se întruchipează plastic înaintea lui din nebuloasa nopţii şi tocmai când tocul harnic a apucat să-i întocmească pe hârtie, în scrisul mărunt şi îngrijit —, dispar odată cu ivirea zorilor în lumea lor de acopalipsă.

Aceasta reprezintă conceperea. După ea urmează trei, patru sau cinci transcrieri, — Liviu Rebreanu fiind unul din cei mai scrupuloşi scriitori ai noştri — şi abia în succesiunea transcrierilor, se statorniceşte ultima formă, romancierul refăcând mereu textele, travaliul acesta reprezentând cu adevărat creaţia propriu zisă.

Nu toţi romancierii crează atât de greu. Din însăşi indicaţia pe care George Mihail Zamfirescu o adaugă la sfârşitul ultimului său roman „Cântecul Destinelor", apărut la editura **„Naţionala-Ciornei"**, se vede că dramaturgul viguroasei piese „Domnişoara Nastasia", a întocmit ultimul său roman din ciclul„ **Bariera"** într'o **„vară şi o toamnă".**

Scriitorul Gala Galaction a mărturisit, într'un articol publicat după apariţia romanului său „Doctorul Taifun" că a purtat în gând 20 de ani personagiile cărţii sale.

Criticul E. Lovinescu şi-a purtat deasemeni romanul ciclic „Firu 'n patru" (compus din romanele „Bizu", „Firu 'n patru", „Mili" şi „Acord Final") toată viaţa în gând şi l-a transcris succesiv, în decursul ultimilor zece ani, în vacanţele petrecute în casa părintească, în mediul patriarhal dela Fălticeni, lucrând regulat din vară până'n toamnă, iar cărţile de critică şi le-a scris în casa din strada Câmpineanu 40, unde până în anul 1938 a fiinţat şi Cenaclul „Sburătorul".

Iar d-nul Ionel Teodoreanu, după cum ni-l înfăţişau fotografiile expuse în vitrina organizată de „Cartea Românească" cu prilejul apariţiei volumului „Fundacul Varlamului", şi-a conceput majoritatea cărţilor sale, începând cu „Medeleni", în vilegiatură sau la ţară.

Pentru a arăta în chip plastic şi ca să fie şi din punct de vedere ocular instructiv, felul cum îşi închegă opera lor scriitorii noştri, prozatori şi poeţi, socot util să dau câteva mostre de manuscrise.

Din sinuozitatea grafiei, cetitorul va recunoaşte sufletul, psihologia şi, dacă e grafolog, şi caracterul celor pe cari îi citeşte.

Iată, scrisul ascuţit şi sprijinit parcă pe nişte catalige de linii, nu tălmăceşte pare-se câtuşi de puţin sfătoşenia şi lumina ce înconjură figura prea Sfinţiei Sale părintele Galaction, pe câtă vreme linia clasică a grafiei scrisului d-lui E. Lovinescu, arată intelectualul consumat şi sceptic.

Sub scrisul migălos, de supleţă feminină şi mic al domnului Victor Ion Popa, abia se recunoaşte dramaturgul şi regisorul dinamic; el reprezintă mai mult pe povestitorul din „Velerim şi Veler Doamne". Scrisul d-lui G. M. Zamfirescu duce mai departe linia d-lui Popa şi se aseamănă cu el prin amănunţimea migăloasă şi artistică, iar cel al d-lui Mihail Sadoveanu constitue prin încondeierea sa gingaşă, o reală bijuterie.

Scrisul de igliţă gingaşă pe un gherghef de dantelă al d-lui Arghezi arată pe un mare şi migălos artist.

Caligrafia doamnei Hortensia Papadat Bengescu, are felinitatea şi suişul specific scrisului feminin.

Câte scrisuri, atâtea temperamente şi caractere. Dau cuvântul grafologilor!...

CAMIL BALTAZAR

DOAMNĂ,

FIXAREA ZILELOR DE

STERILITATE ŞI

FECUNDITATE

pe baze ştiinţifice, se face uşor cu ajutorul nouei lucrări

„CALENDARUL FEMEII"

apărut la 1 Februarie, cu prefaţă de **prof. dr. C. I. Parhon.** Cereţi-l la toate librăriile şi chioşcurile de ziare.

Biblioteca „Medicul Nostru" — PREŢUL 60 LEI



Enigma scrisorii

PIERDUTE

(Urmare din pag. 13-a)

Herr Pfiff ieşi din ascunzătoare cu majestatea lui Dumnezeu Tatăl.

— Care e numele omului cui i-ai dat fotografia?

— Nu ştiu, domnule.

— Unde locueşte?

— Nu ştiu d-le. L'am întâlnit la intersecţia străzii Bayer cu Bulevardul Tauberturn. Otto putu furniza semnalmentele maestrului cântăreţ. Un personagiu foarte bun, slab, care schiopăta. Accentul străin, cu vocea cântătoare"...

— Bruno Marini! Nu poate fi decât Bruno Marini din Florenţa! Noapte bună! Ştiu unde să-l găsesc...

Detectivul se'ntoarse spre cei doi „colaboratori".

— Vă mulţumesc mult, Lotte Werner. Şi ţie la fel Adolf Bienstein. Aţi fost admirabili!

— Vino să mă vezi în noul film „Fata neagră" spuse Adolf Bienstein cred că sunt bine.

— Nu voi lipsi.

Herr Pfiff părăsi camera după cum un taur ese de pe arenă.

Două ore mai târziu era înapoi. Intinse avocatului, cu un gest puţin mândru, fotografia.

— Un laş, Marini ăsta! Vederea unui revolver a fost suficientă pentru a-i impune

Apoi Herr Pfiff privi cu un ochi sever pe Otto Weinbaum. De multe ori în cariera sa avusese ocazia să cunoască de aproape criminalii înrădăcinaţi. Dar, cu siguranţă, că nu le-a aruncat niciodată o privire atât de aspră. Işi spunea că Otto Weinbaum furase fotografia de miliarde de ori...

In acea seară când Herr Augustus Pfiff alunecă sub plapumă lângă soţia sa era foarte mulţumit. Această mulţumire îi venea dela faptul că reuşise aproape miraculos să rezolve enigma fotografiei furate.

O imensă iubire îl învălui. Impulsiv strânse pe Frau Getrude cu o energie ce-i venea din timpuri imemoriale din epoca când lume a se năştea...

Dar Frau Getrude se degajă:

— Lasă-mă să dorm. *Iată că de miliarde de ori m'ai plictisit ASTĂ SEARĂ. Nu înţelegi că pot fi OBOSITĂ.*

Din fundul sufletului. Herr Augustus Pfiff trimise la toţi dracii pe filosofi şi filosofie.

în româneşte
de **M. ĂVEANU**

Daruri de Paşti!

CELE MAI FRUMOASE ŞI MAI DISTRACTIVE CĂRŢI PENTRU COPII:

	Lei
Aventurile lui Gugulică	25
Emil şi detectivii	50
Cartea celor 7 basme	60
O călătorie în lumea basmelor	80
Pe unda fermecată	60
Zâna Izvorului Sănătăţii	40
Bill-Gazon	60
Emil şi cei trei gemeni	60
Suflet de părinte	40
Ultimul Mohican	50
Cu Jap Cotoiul în jurul lumii	60
Pasărea norocoasă	50
Meşterul Strică	50
Povestiri pentru copii	40
Neluţu şi Florica	40
Piticii cei Buni	30
Insula Fantomelor	50

De vânzare la toate librăriile.
Editura „Adevĕrul" S. A.

PĂRINŢI!

OFERIŢI COPIILOR VOŞTRI CEA MAI FOLOSITOARE LECTURĂ: BIBLIOTECA ŞCOLARĂ

Opere Alese: **C. Negruzzi**
Amintiri dela Junimea din Iaşi: **G. Panu.**
Versuri şi Proză: **M. Eminescu.**
Antologia umorului românesc
Antologie: **G. Coşbuc.**
Nuvele şi schiţe: **G. Galaction.**
Antologia umorului românesc
Amintiri din copilărie
Scrisori către V. Alecsandri: **I. Ghica.**
Basme: **P. Ispirinescu.**
Opere alese: **Odobescu.**
I. Creangă.
Antologie: **Gr. Alexandrescu.**
Versuri: **M. Eminescu.**
Poezii populare: **Alecsandri.**
Fiecare volum lei 20.
Editura „Adevĕrul" S. A.

CĂRȚI • REVISTE • ÎNSEMNĂRI

Heidelbergul de totdeauna

In Anglia tuturor tradițiilor, mai există încă „clica studenților vechi", ca în bătrînul Heidelberg, unde discuțiile interminabile și berea făceau parte integrantă din viața studențească.

Cetățile universitare, autonome, cu legi uneori bizare, durînd de sute de ani, sunt încă în ființă și vor fi atîta vreme cît bunul simț englez nu va interzice tineretului, ceiace nu și-a interzis sie-și, cu o viață înainte. Colegiile sunt veritabile familii, cu profesori și instructori pentru fiecare obiect de cunoștință, iar studenții sunt constituiți în cluburi pentru te miri ce: sport, socio-politică, muzică, filologie, etc. Aici tînărul englez învață să-și formeze cunoștințe utile și mai ales să-și apere opiniile. Desbateriile pentru chestiunile sociale și internaționale ating uneori un așa grad de interes din partea tuturor „cluburilor" colegiului, încît se trimit reprezintanți, cari supun la vot aprobarea sau detestarea unei anumite acțiuni, cu moțiuni, procese-verbale și regulate articole în ziarele studențești: O fierbere, care adună adesea oamenii de stat, albiți în lupte politice, veniți să audă glasul conducătorilor de mâine—fiindcă e o scurtă și foarte bătătorită cale între Oxford sau Cambridge și Camera Comunelor. Pretutindeni domnește o cordială camaraderie, deasupra stării sociale (un nobil se ferește totdeauna să-și afirme nobletea sau bogăția) și prieteniile legate aici durează toată viața.

Aceste Universități, în cadrul lor minunat, de catedrale gotice și creneluri strălucitoare, au fost centrul secular al culturii engleze și punctul de plecare al noilor curente artistice și sociale.

E destul să amintim că dela Oxford, citadela științelor istorice și a curselor de regate, au plecat:

Shelley, Adam Smith, John Locke, Walter Raleigl, Thomas Morus, Bacon și atâția alții, iar dela Combridge: Cronweil, Bayron, Alfred Low Temyson, Darwin și încă mulți oameni cari au însemnat un real progres în cultura universală.

Cartea lui Roland, Knox despre care e vorba în rîndurile ce urmează, este scrisă în genul dialogat al cărții lui Gobineau: „La Renaissance", cu acelaș simț ales al humorului și cu aceiași mînuire abilă a adevărului istoric.

„Let Dons Delight" este o trecere în revistă, din 50 în 50 de ani, a vieții dela Oxford, începînd cu 1588, pînă la 1938 și păstrînd unitatea de loc: toată acțiunea se desfășoară în aceiași cameră, timp de 350 de ani. Asistăm astfel la un extrem de interesant film istoric al schimbării de cuvinte în mentalitatea studentului dela Oxford, un film dotat cu o neîntrecută culoare locală, care merge pînă la a imita particularitățile lingvistice ale epocii descrise.

Uneori, acelaș student care susținea cu înverșunare o părere cu cincizeci de ani în urmă, zîmbește acum, la amintirea enormităților susținute cu atita ardoare adinioară.

Toate discuțiile sunt frumos împletite cu scene din viața colegiului, plin de un nostalgic umor care te face să regreți că nu poți, sau nu mai poți trăi o astfel de viață—miraj. Istorioare scurte, teorii, preocupări reale, sunt cusute de mîna istoricului culturii, cu o îndemînare fără seamăn.

Origina tuturor universităților vechi, începînd cu vestita Sorbonne, este teologică, și Oxford nu este o excepție, așa încît preocupările se mulează după mentalitatea vremii: la 1588 studenții discută autoritatea Papei. Apoi la 1688 — în vremea lui Cromwell ei discută autoritatea regelui, pentruca după erastianismul timpului lui George II, să urmeze epoca Revoluției franceze, cu alte preocupări, și așa mai departe.

Mereu, răsăritul unor vremi și apusul altora, indică cititorului eclipsa unor mentalități și a unor tradiții, ca să facă loc altora, deși toată lumea se preocupă numai de viitor și de stabilitatea valorilor — Newton și Dr. Johnson, anticipând teorii asupra umanității, sunt îngrijorați de verdictul posterității — și zîmbim de cîteori proorocirile lor s'au întîmplat tocmai pe dos. Auzim, astfel, pe Bowell spunînd despre cineva, probabil un student nou: „iată un tânăr care va fi o mare personalitate în Anglia!", ca deabia să știm că acel tînăr n'a însemnat niciodată, nimic, pentru țara lui. Sau pe Johnson, care se întreabă dacă trebue să dea crezare poveștilor marinărești despre șarpele mărilor...

Deși întreaga lucrare are un ton ușor satiric, dînd loc presupunerii că autorul a voit să facă o parodie, mai curînd decît o operă de istoria culturii, nu ne putem mărgini admirația, în fața acestui trimfător tur de forță, împlinit de „studentul vechi „Ronald A. Knox, dela Oxford.

MIHNEA GHEORGHIU

A APĂRUT | No. 422

Cinema

VEDETA FRANCEZĂ CARE A CUCERIT HOLLYWOOD-UL
VIVIANE ROMANCE

• Marile foloase aduse de cinematograf bărbatului
• Departamentele unor studiouri în imagini
• Viața lui Mickey Rooney
• Biografia Jeanettei Mac Donald

6 APRILIE O DATĂ PE CARE TREBUE S'O REȚINEȚI!
Este data apariției numărului de Paști al REVISTEI „CINEMA"
INEDIT, BOGAT, PASIONANT! Fotografii în culori. — Reportagii senzaționale trimise dela corespondentul nostru din Hollywood. — Ultimile cancanuri din studiouri

DE VORBĂ CU ALICE FAYE
30 cutezătoare întrebări puse celebrei vedete de către corespondentul nostru din Hollywood.
Căutăm elemente pentru un FILM ROMANESC

Matei Alexandrescu: Focul cuvintelor

(VERSURI)

D. Matei Alexandrescu ne dăruește o nouă culegere de versuri: „focul cuvintelor".

Este o interesantă etapă în evoluția d-sale lirică, fiindcă fără îndoială „focul cuvintelor" marchează un pronunțat progres atât în tehnica propriu zisă a versurilor, cât și în conținutul lor.

In ultimul număr al revistei „Preocupări literare" d. prof. Petrè V. Haneș semnează un interesant articol despre prietenia Barbu Delavrancea-I. I. Caragiale.

Desprindem din acest articol următorul fragment:

Cu doi ani mai înainte, Delavrancea, ca primar al Capitalei. dedese prietenului alt semn de încredere însărcinându-l să studieze chestiunea divertismentelor artistice populare și să-i prezinte propuneri. Caragiale înaintează primăriei un raport la 24 Mai 1900 (Opere, V; 324). în care constată că muncitorii manuali simt nevoia la sfârșitul săptămânii de petreceri intelectuale, iar cei intelectuali de petreceri sportive. Ceea ce vulgar se numește „nevoie de chef", are o bază serioasă și trebue satisfăcută prin petreceri artistice. Caragiale a propus: 1. Construirea unui teatru popular al comunei și darea lui în întreprindere, cu o primă de încurajare numai în raport cu încasările brute și numai pentru reprezentațiile de piese românești. 2. Sala să fie astfel construită, încât să poată servi și pentru alte feluri de reprezentații de operă, balet, concerte, și pentru conferințe publice și chiar pentru baluri. 3. Orchestră a comunei. 4. Concerte populare vara în toate grădinile publice.

In sfârșit altă mărturie despre cât prețuia Delavrancea pe scriitorul Caragiale ne-o aduce Paul Bujor. Venind odată vorba între Vlahuță, Caragiale și Delavrancea despre Academie, acesta din urmă a spus că dintre ei trei cel dintâi care ar fi să ajungă acolo e Caragiale, apoi Vlahuță, la urmă el. „Fiindcă e mai îndrăcit", justifică îndată Delavrancea (p. 19), fiindcă îl socotea mai de talent decât ei, înțelegem noi.

O carte despre călăi

A apărut de curând o carte în care este vorba de celebra familie Sanson, călăi din tată în fiu.

Primul Charles Sauson și-a luat uostul în primire în 1688. După el a urmat fiul său, apoi nepoții și strănepoții.

Ultimul dintre ei s'a stins în anul 1840 și a înființat un mic muzeu al acestei familii de călăi, care a executat și pe Maria Antoanetta și pe Ludovic al XVI-lea.

El a murit sărac și cât trăit a fost hărțuit de creditori, cari la un moment dat i-au sechestrat ghilotina.

Jurnalul literar
ANUL I, Nr. 13.

Ca'ntotdeauna viu și documentat, ultimul număr cuprinde semnăturile d-lor G. Călinescu, Mircea Mancaș, I. Sofia Manolescu, Ion Stoica, G. Ivașcu, Șt. Tita, V. Stoicescu, A. Lucaci, Al. Pâru, G. Fonea, V. Manole, N. Constantinescu, etc.

Savuroasă cronica mizantropului: Frigmania și Bovenia.

C. Gane: Trecute vieți de Doamne și Domnițe

Unind competența cercetătorului obiectiv cu talentul scriitorului, domnul *C. Gane* se inspiră din trecutul nostru, scoțând din vraful farmec ale Doamnelor și Domnilor. farmec ale doamnelor și domnițelor.

In volumul III — și ultimul — al acestei serii de portrete feminine, d. C. Gane ne vorbește de *„Ecaterina, doamna lui Ion Sandu Sturza"*, de *„Nevestele lui Grigore Vodă Ghica"*, de *„Alexandru Vodă Ghica și Contesa Van"*, de *„Mihai Vodă Sturza și nevestele sale"*, de *„Mama, nevestele și fetele lui Grigore Ghyka"*, precum și de *„Nevestele lui Gheorghe Vodă Bibescu"*.

Intr'un volum de peste 410 pagini, împodobit cu numeroase ilustrațiuni, d. C. Gane a închis interesante evocări ale trecutului nostru.

F. N. Costenco: „Ore"

Intr'un elegant volum, d. N. F. Costenco, conducătorul revistei „Viața basarabeană" și-a adunat poemele scrise și publicate prin diverse publicațiuni.

Volumul este împărțit în patru cicluri: Ore — Charmion — Pământ natal — Stihuri.

In general, lirica d-lui N. F. Costenco aduce accente personale. Noi însă preferăm din toate, poemele cuprinse în ciclul „Pământ natal". Este mai multă cursivitate, un lirism spontan, sunt imagini neforțate și împletiri cu versul popular care infuzează poemelor d-lui Costenco o savoare unică.

Admirabil poemul „Mitologie basarabeană" și pastelul „Buceagul" din care cităm această strofă finală:

Iar sacagiul care a'nlemnit
In spatele mârțoagei, parcă duce
A pătimirii grea și albă cruce:
Răbdarea n'are stea în inifinit!

Ciclul „Stihuri" cuprinde deasemeni câteva poeme străbătute de-o melancolie gravă și câte-odată de un scepticism și un umor amar. Ar trebui ici, colo plivite unele cuvinte cu totul apoetice cum sunt de pildă: penibil, oribil.

In general însă, repetăm, lirica d-lui N. F. Costenco o viziune inedită și puternice accente personale.

Anuarul catalog al Industriilor metalurgice și miniere din România
VOLUMUL III.

Un volum de aproape 300 de pagini tipărit în minunate condițiuni tehnice. Acest volum este un prețios îndreptar care conține istoricul societăților, compunerea lor, capacitatea de producție precum și o mulțime de alte indicațiuni tehnice interesante pentru acel care se interesează de activitatea societăților metalurgice și miniere din țară.

Satul
ANUL IX, Nr. 100.
NUMĂR SĂRBĂTORESC

Revista condusă de d. Andrei Udrea s'a dovedit a fi una dintre cele mai utile publicațiuni pentru țărănime. Având întotdeauna un material redacțional cu grije și cu înțelegere ales, ea pune la îndemâna țăranului literatură bună, știință vulgarizată, sfaturi.

Cu prilejul apariției numărului 100, „Satul" a apărut în vestmânt sărbătoresc, cu număr sporit de pagini și cu următoarele colaborări: † I. P. S. S. Dr. Miron Cristea, prof. N. Iorga, prof. C. Rădulescu Motru, prof. N. Cornățeanu, prof. D. Gusti, Teofil Sidorovici, prof. G. Ionescu Sisești, prof. G. Banu, prof. I. Simionescu, g-ral M. Skeletti, prof. M. Drăcea, I. C. Teodorescu, dr. G. K. Constantinescu, dr. C. Mihăilescu, Arhim. Iuliu Scriban, Em. Bucuță, Stanciu Stoian, g-ral dr. Bălănescu, Andrei Udrea, Tr. Heroiu, ing. Socolescu, dr. Pașcanu, dr. Sorin Mihalescu, etc., etc.

NUMĂRUL VIITOR
AL REVISTEI
„ADEVERUL
LITERAR"
APARE IN ZIUA DE
VINERI 21 APRILIE

Afirmarea
Anul IV No. 2—3.

Colaborează Ion H. Munteanu, Petre Paulescu, Lucian Bretan, Em. Papazisu, D. Hinovanu, Maria Demian, G. Șoimu, I. Ivanov, C. Cârbea, T. Bilițiu, O. Ruleanu, S. Segarcea, V. Moiș, E. Beoca, V. Gavrișin, D. Cinova, C. Popescu.

Insemnări ieșene

Anul IV No. 4.

cu următoarele colaborări: Otilia Cazimir, N. Clopotaru, G. Bărgăuanu, Nicolae Cadioschi, N. Țațomir, L. Netto, M. Bontempelli, N. Ciobotărescu, C. Prisnea, I. Isvoranu, I. Tr. Botez, C. Balmuș, V. Maciu, V. Motogna, T. Bulat, G. Andronovici, Gr. Popa, Tr. Gheorghiu, Gh. Roghiu și St. Tita.

Intersant studiul d-lui Maciu „Renovarea umanismului" și fragmentul de roman al d-lui N. Cadoschi.

Vii, spirituale și actuale notele.

Fântâna darurilor

Anul II No. 8.

Sub conducerea părintelui Toma Chiricuță și a d-lui prof. Ioan Savin și cu un material instructiv și interesant.

Răsăritul

Anul 21 No. 3—4.

Revista condusă de d. general Manolescu aduce întotdeauna un material redacțional ales cu grije și înțelegere.

Remarcabil și documentat studiul d-lui dr. Florin Codrescu, cel al d-lui C. Secășeanu și al d-lui prof. Em. Elefterescu.

Symposion
Anul II No. 1.

Colaborează Victor Iancu, C. S. Anderco, Zeno Macavei, Ion Moldoveanu, Tit. Liv. Valea, Radu Stanca, Ion Urcan, Șt. Bezdechi, Al. Tohăneanu, H. Stanca, E. A. Pora.

Frumoase versurile d-lui Radu Stanca și traducerile d-lui St. Bezdechi din lirica neogreacă. In general, o revistă bună, substanțială.

ULTIMELE SUCCESE DE LIBRARIE

	Lei
Sfânta Dreptate ed. III-a de G-ral C. Manolache	80
Oameni de eri de Tudor Teodorescu-Braniște	50
Drumuri Albastre de Const. Argeșanu	60
Vârtejul de R. Cioflec	70
Domniile lor Domnii și Doamnele de Profira Sadoveanu	75
Milli de E. Lovinescu	70
Kinegeticos de V. Petrescu	80
Funeralii Naționale de M. Iorda	60
Izvor Țara Sălciilor de Martha Bibescu	90
Inălțarea la Cer de Demostene Botez	70
Casa depe culme de Olga Monta	60
Moartea Tinereților de I. Peltz	80
Vifor de Petre Neagoe	80

De vânzare la toate librăriile.
Editura „Adevĕrul" S. A.

Biografiile artiștilor bucureșteni

Sezonul teatral va fi ilustrat peste câteva zile prin apariția unui volum cu totul inedit la noi. Este vorba de o carte cuprinzând portrete, amintiri și biografiile artiștilor cari activează azi pe scenele bucureștene. Toți maeștrii scenii românești, — toate figurile proeminente și reprezentative, — toți actorii principali, — toate vedete favorite și toți actorii simpatizați de public, își povestesc cariera în această carte de mari proporții, realizată de reporterul teatral **F. O. Fosian**. Volumul, care cuprinde cariera a 85 de actori — cu fotografiile și autografele lor — va apare peste câteva zile.

† CONSTANTIN BĂLEANU

Unul dintre cei mai buni camarazi, unul dintre cele mai valoroase elemente ale tinerei generații de ziariști, s'a stins în floarea vârstei.

Constantin Băleanu moare în vremea când era mai mult ca oricând nevoie de oameni eutuziaști și de caracter, de adevărate talente în presă,

Pe mormântul prematur deschis al camaradului nostru de idealuri, o lacrimă sinceră și păreri de rău fără margini.

Enciclopedia

Comitetul de redacție al „Enciclopediei României" lucrează la desăvârșirea planului volumelor culturale (V și VI) ale acestei vaste ucrări.

Prin numele colaboratorilor — fruntați ai scrisului românesc — personalități eminente în toate domeniile creației culte, volumele acestea vor fi, cu adevărat, podoaba lucrării.

Insoțite de stampe și fotografii documentare, de superbe reproduceri în culori după monumentele artei românești — bizantine, populare și culte — în cea mai mare parte inedite, volumul va înfățișa larga parte de contribuție românească la nobilul patrimoniu al culturii omenești.

Musset reînviat

Cea mai mare parte din școlile poetice, care au urmat după Musset, i-au tăgăduit valoarea ca poet, considerându-l ca lipsit de acea muzică intimă care face vraja poeziei adevărate, de acea subtilitate și încântare, fără de care poezia nu ne poate stăpâni senzibilitatea și nu se impune sufletului.

Totuși nu i se poate tăgădui puterea de imaginație și elocința sa pasionată și nici bunul simț care face din acest detracat în viața sentimentală, unul din cei mai sănătoși scriitori, păstrând în opera sa o claritate, o măsură și un echilibru extraordinar. In aceste calități excepționale și-a găsit succesul necontestat teatrul său, care a rămas tânăr, plin de emoție și de farmec, pe când poeții contimporani îl socoteau drept un retor, verbos, sentimental și de un gust îndoelnic. Dar iată că „Bibliothéque de la Pléiade" îi consacră trei volume în edițiile sle, publicând, pe lângă poeziile și teatrul său, un volum de critică, de fantezie și de esseuri, înainte de a da publicității nimic din opera celorlalți mari romantici, a căror valoare nu s'a pus niciodată în discuție, adică înainte de a edita din opera lui Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Vigny. Cu această ocazie, publicul care nu a încetat de a se interesa de poezia lui Musset, are ocazia să citească în „Melanges" paginile cele mai frumoase din proza acestui spiritual și vioi romantic.

AL. DE MUSSET

In aceste pagini îl regăsim tânăr, strălucind de spirit, liric și fantezist, duios și batjocoritor, cu mișcarea și accentul duhului său neimitabil. Plecând dela o întâmplare banală, dela un incident fără importanță, dela o dispoziție a humorului său schimbător, o întâlnire, un supeu la Rachel, un bal la Operă, o noapte cu lună plină, povestește, exclamă, aruncă jerbii de focuri de artificii spirituale, trecând de la un subiect la altul, e ironic, grav, rând pe rând, până ce își istovește flacăra emoției și se ostenește de jocul fanteziei. Amintește pe Diderot, care, fără îndoială, era mai profund dar nu avea atâta fantezie și pe Jean Paun, care de sigur nu avea un spirit atât de vioi și de înaripat ca al lui Musset. Bine înțeles că de multe ori cititorul se resimte de atâta spirit și atâta strălucire, se plictisește de atâta paradă și eleganță. De sigur spiritul său nimerește în tot deauna căci e just și precis în trăsăturile de duh, dar acestea fiind, prea multe, ca și imaginile care sunt fericite și strălucitoare, dar inventate și presărate uneori numai din plăcerea de a arăta care este bogăția poetului făcând oare care fanfaronade care ațâță pe cititor. In genere însă e natural și nu forțează tonul, căutând să aleagă mai ales pe acele mai frumoase și mai potrivite, iar nu să uluiască și să provace admirația. Până în elanurile sale cele mai provocante, în îmbufnările sale bruște și în afirmațiile cele mai trăioase, păstrează o simpatică luciditate care-i taie cupleutl romantic și improvizația pretențioasă, făcându-l să se oprească în fața unui lucru simplu care-i apare în minte pe neașteptate și îl face să se întoarcă dezarmat spre un adevăr comun, adoptând printr'un simț firesc al realității forma cea mai simplă și mai prozaică. Are respectul adevărului și despre această „verile" zice:

Et pourtant ellle est éternelle
Et ceux qui se sont passes d'elle
Ont ici bas tout ignore
Dieu parle: il faut qu'on lui réponde...

Din această atitudine sufletească a sa, vine justeța simțului său critic, în esseurile sale asupra tragediei și în toate acele pagini pline de o fierbinte emoție și limpede judecată, cărora le putem aplica propriile sale cuvinte: „Cei ce simt just se pot deda unei dulci dar primejdioase plăceri, aceia de a da drumul gândirei, fiind sigur că o urmează și inima".

Cea mai bună parte din opera lui Musset, nu e de sigur partea sa romanțioasă. „La Confession d'un enfant du siècle" e plicticoasă și declamatorie, mai ales e falsă chiar în clipele sale de simplicitate solemnă, dar interesează ca document și o nenorocită poveste a vieții unui om și a unei epoce. Apoi unele scene sunt în adevăr zguduitoare, pretutindeni se simte naivitatea unei tinerețe încă crudă. In „Contes et Nouvelles" însă nu mai avem de a face cu un orator, ci cu un bun povestitor, un „causeur". Vorbește și îl ascultăm, iar el cunoaște puterea de seducțiune a darului său de a povesti, trecând ușor de la veselie, la melancolie și rămânând mereu fermecător de spiritual. De și vorbește numai el, cu glasul, gesturile și felul său de a trăi, nu mai are izbucnirile vijelioase și lirice din „Confessions". O aluzie doar pe ici pe colo, un gest, o atitudine discretă, atât cât îngăduie o conversație aleasă. De aceia după ce am închis cartea nu ne rămân în minte personagiile și nici chiar povestirea, ci tonul povestitorului, iar forma acestor povestiri ne pare prea mult de povestit, iar ceia ce spune în aceste nuvele le-a spus și în poemele și teatrul său, dar mult mai bine și mai frumos. Vorbind despre el și numai despre ei, se simte și prea liber și destul de constrâns în nuvelă. Numai în forma teatrală se simte în larg și-și dă drumul în voie spontaneității și dinamismului său sufletesc, tocmai pentru că teatrul își are disciplina sa și nu îngăduie fantezia de cât dacă ea e mișcare și acțiune.

Dar chiar dacă Musset nu ar fi scris de cât nuvelele („Le Fils du Titieri", „Margot" sau „Emeline") încă nu ar fi fost un scriitor de neglijat.

Fiecare își are farmescu ei special ‚Le Fils du Titieri" ne mișcă prin aluzia aproape ne ascunsă, „Mimi Person", „Frederic et Bernerette" sunt mai presus de Murger, care nici el nu e de desprețuit. Dar cea mai bună ni se pare „Le suret de Javotte" care are cruzimea unui Prosper Mérimée, iar toate la un loc au marele merit al acestor istorioare este că nu sunt lâncede, de și se desfășoară încet, cu o emoție înăbușită, în capriciul lor care devine, uneori de o gravitate neașteptată, căpătând un accent pe care nu-l poate da de cât talentul lui Musset.

UTILITATEA LITERATURII

(Urmare din pag. I-a)

batere care ar merge până în fundul problemei, putem adăoga, — fără a amesteca domenii care la un moment dat se repară prin însăși funcționarea firească a mecanismului sufletesc și cerebral, — că literatura este climatul, indispensabil al unui anumit grad de spiritualitate din care se ramifică, după legi deosebite, feluritele activități intelectuale.

Rândurile acestea ne-au fost sugerate de un articol publicat recent în Les nouvelles litteraires de d. Adolf Grolman, care ocupându-se de romanul scriitorului Iuliane von Stockhamer, arată, de altfel foarte sumar, nouile probleme pe care al III-lea Reich le pune literaturii germane.

Condeiul ne-a furat și am uitat de d. Adolf von Grolman, deși gândurile noastre s'au înfiripat în contrast cu următorul pasagiu, pe care — e de prisos acum a mai declara — nu-l subscriem: „Un „poet" — scrie d. Grolman — poate deci să imprime ceeace îi convine. Dar un cetățean conștient de responsabilitățile sale, într'un stat totalitar, pune chestiunea într'un mod deosebit: Ce pot să însemneze lucrările mele și străduințele mele pentru poporul meu? Cum mă voi face util altora și nu numai mie însumi?"

Punctul acesta de vedere îl considerăm — pentru motivele cale le-om expus — cu desăvârșire eronat.

Cetățeanul este desigur liber să-și pună o asemenea întrebare, dar scriitorul după părerea noastră, nu.

Nu, pentrucă — am arătat — el slujește o spiritualitate, care pe linia ei fundamentală este independentă de considerații care nu o privesc decât accidental, și pentrucă — aceasta adăogăm acum — suntem convinși că cele mai importante consecințe practice decurg nu din acțiunile întreprinse în acest scop, cum se crede în mod curent, ci din acele acțiuni care sunt deslegate de orice caracter utilitar.

Literatura care își propune să fie utilă, este, prin chiar normele ei de confecționare, mediocră.

Din acest spirit, de pildă, Titu Maiorescu eliminase poezia patriotică din rândul valorilor artistice.

E clar. Numai servind valorile spiritului și altarului său un om poate fi folositor, iar manifestările lui implicit rodnice.

In măsura în care totul este subordonat planului spiritual, numai ceea ce se petrece acolo capătă o valoare reală și efectivă.

Literatura — literatura la care ne referim — ia loc acolo sus, la mare altitudine unde ocupă o regiune întinsă și întreține un climat, prielnic și necesar în acelaș timp, tuturor manifestărilor omenești care aspiră la calificativul de valoare.

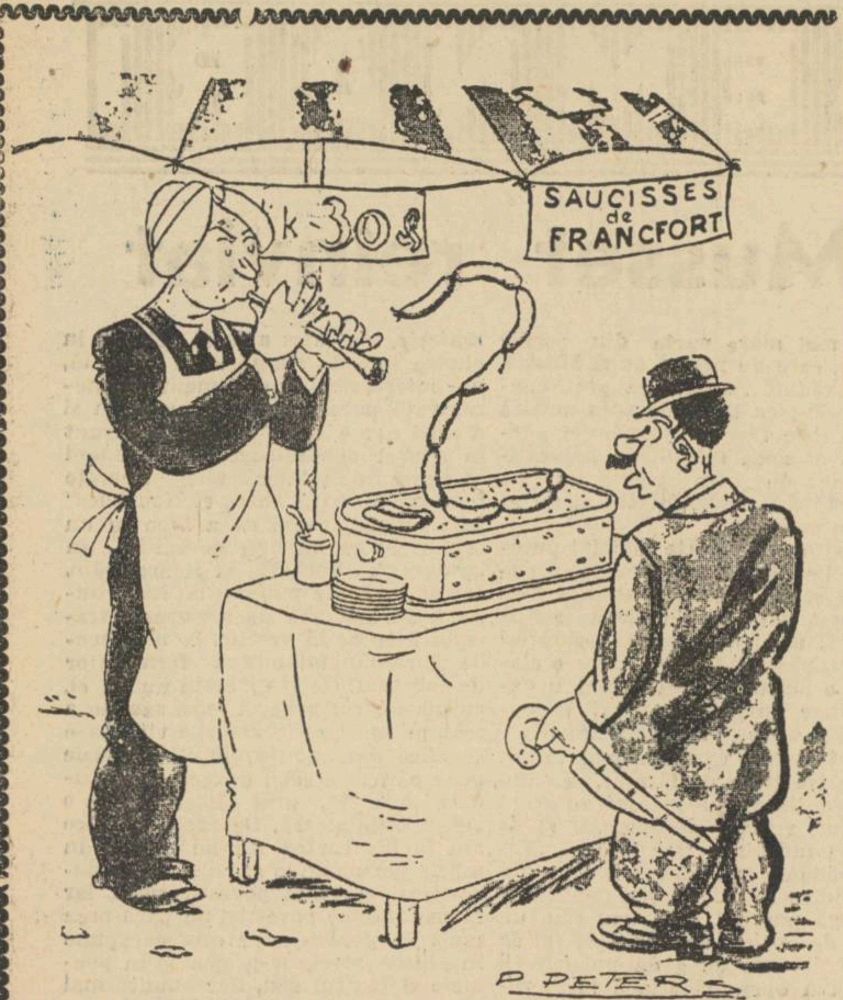
Incheind ne aducem aminte de cuvintele lui Victor Hugo:

„La littérature c'est la civilisation".

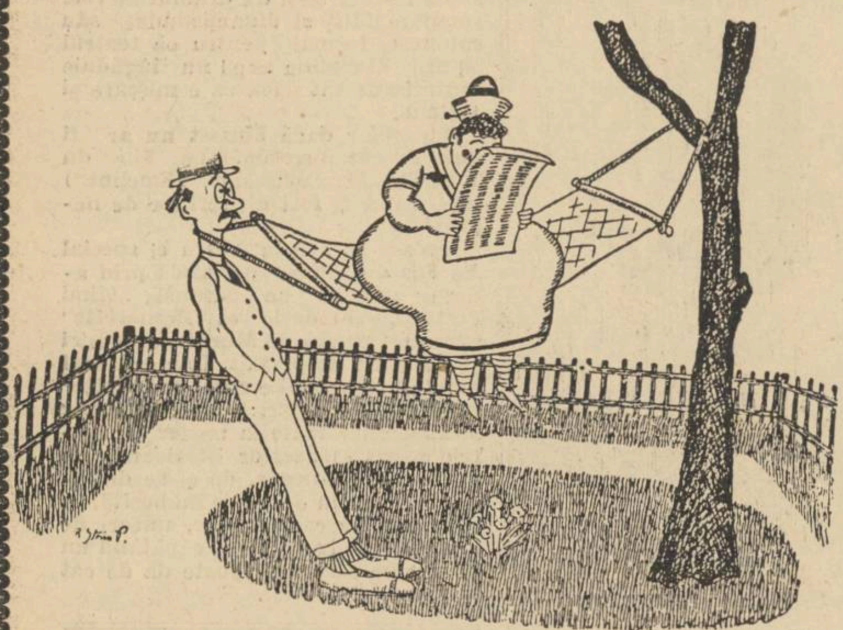
AL. MIRONESCU

Adevĕrul
LITERAR şi ARTISTIC

HUMOR



Fachirul s'a făcut negustor de cârnaţi.



Ce penibil e să ai în grădină numai un singur arbore.

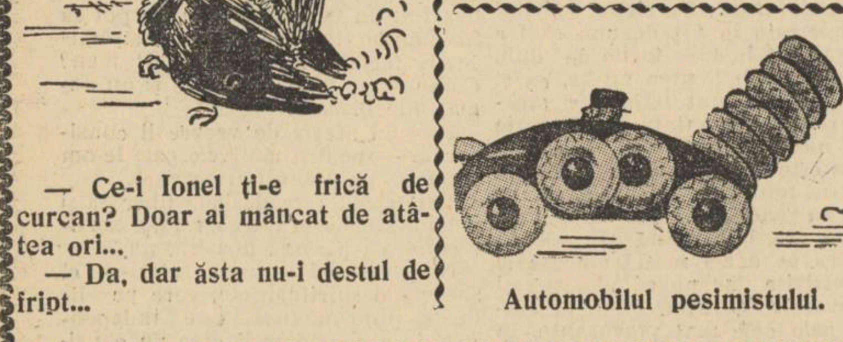


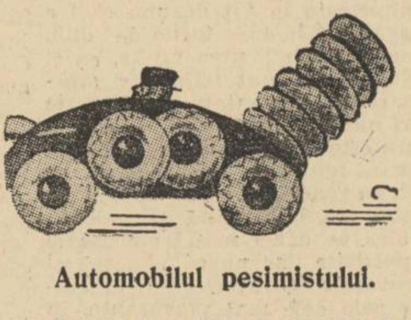
— Ce-i Ionel ţi-e frică de curcan? Doar ai mâncat de atâtea ori...
— Da, dar ăsta nu-i destul de fript...

PUTEREA OBICEIULUI

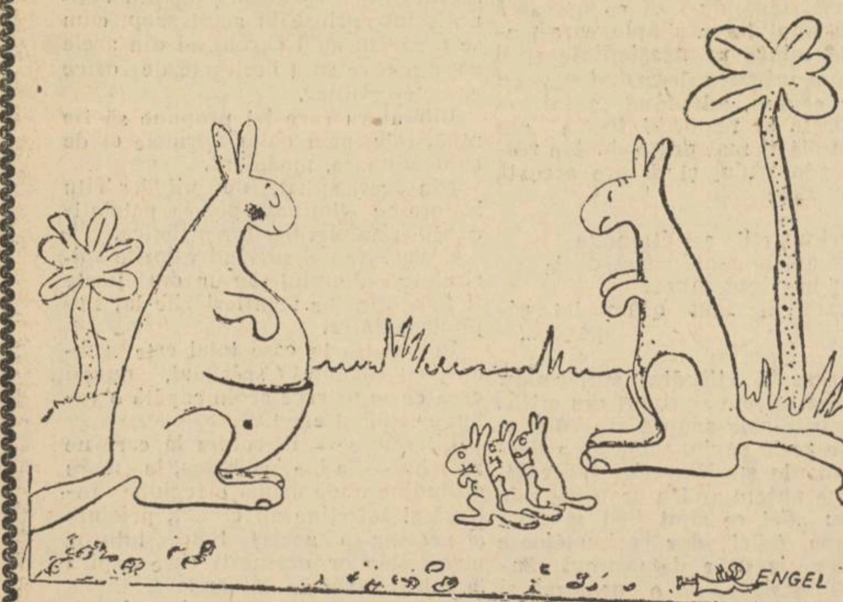


Bărbatul căsătorit a sosit în întârziere la birou.



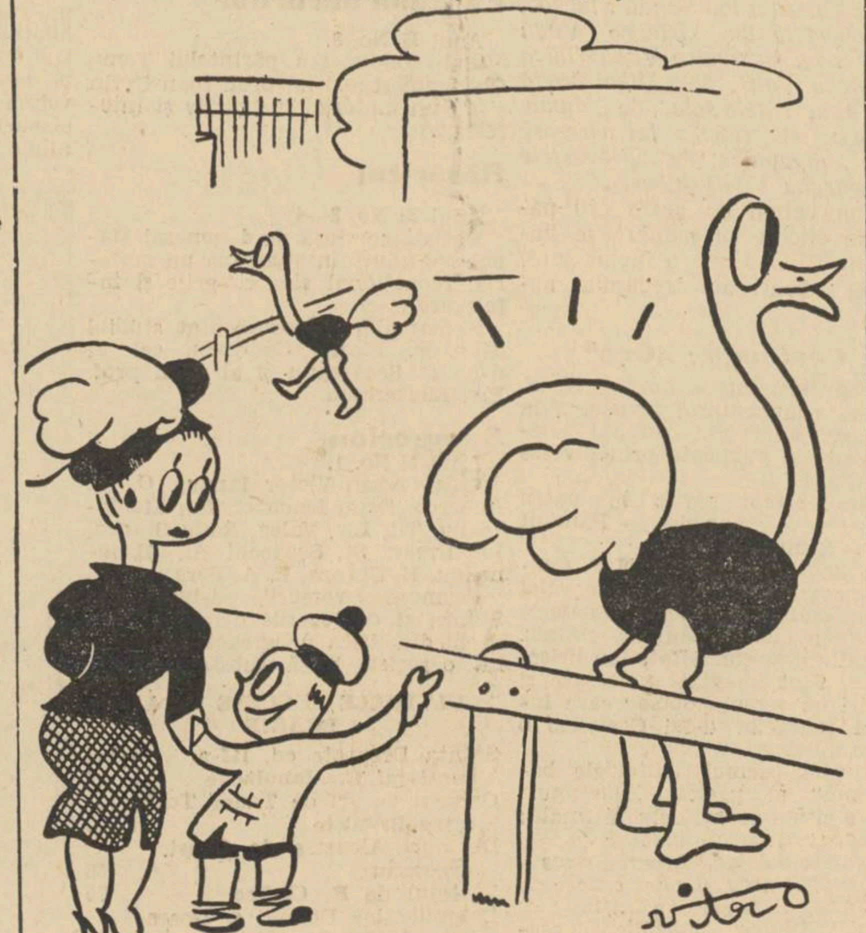


Automobilul pesimistului.

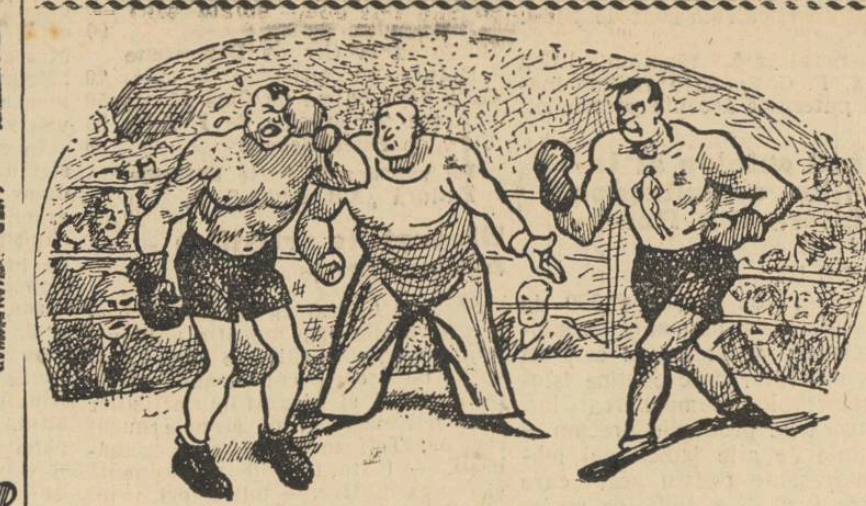


— Nu ţi-am spus să nu mănânci atâta — ai lăsat acum copiii fără adăpost !

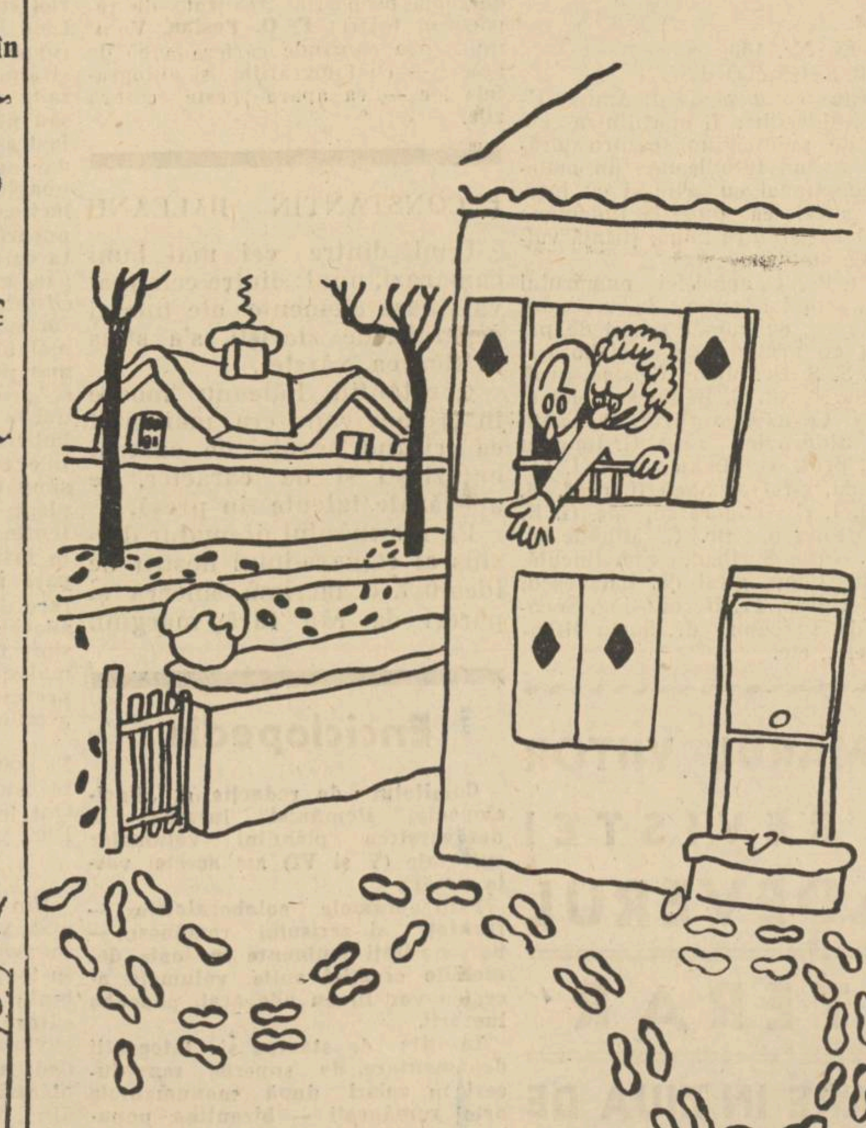
MODA PENELOR DE STRUŢ



— Uite, mamă, unde şi-a pus pălăria.



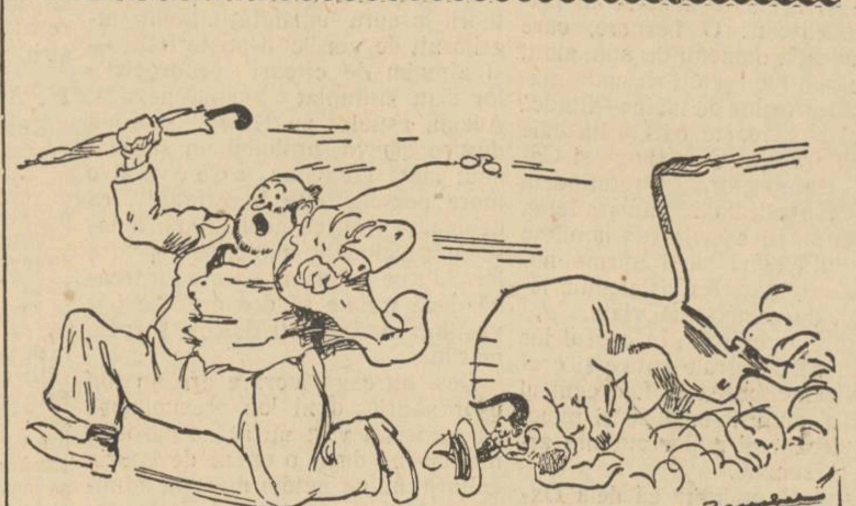
— Nu, nu pot, n'am lovit ni ciodată o femeie.



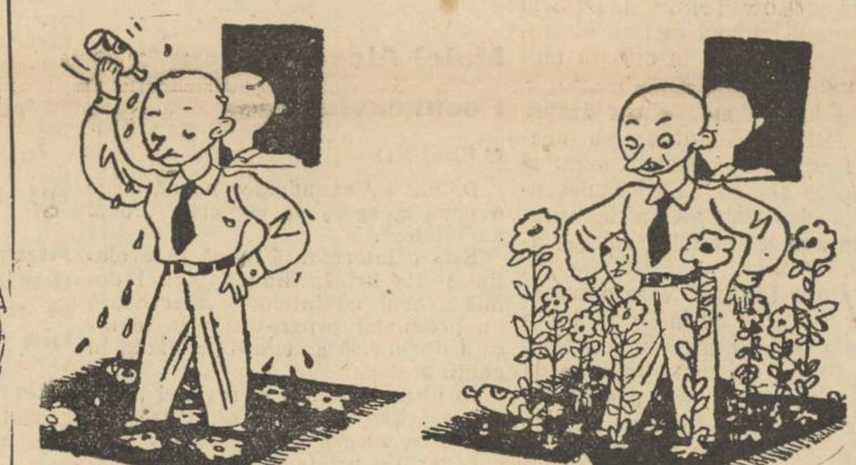
— ...Şi mai încerci să mă convingi că n'ai fost beat aseară?



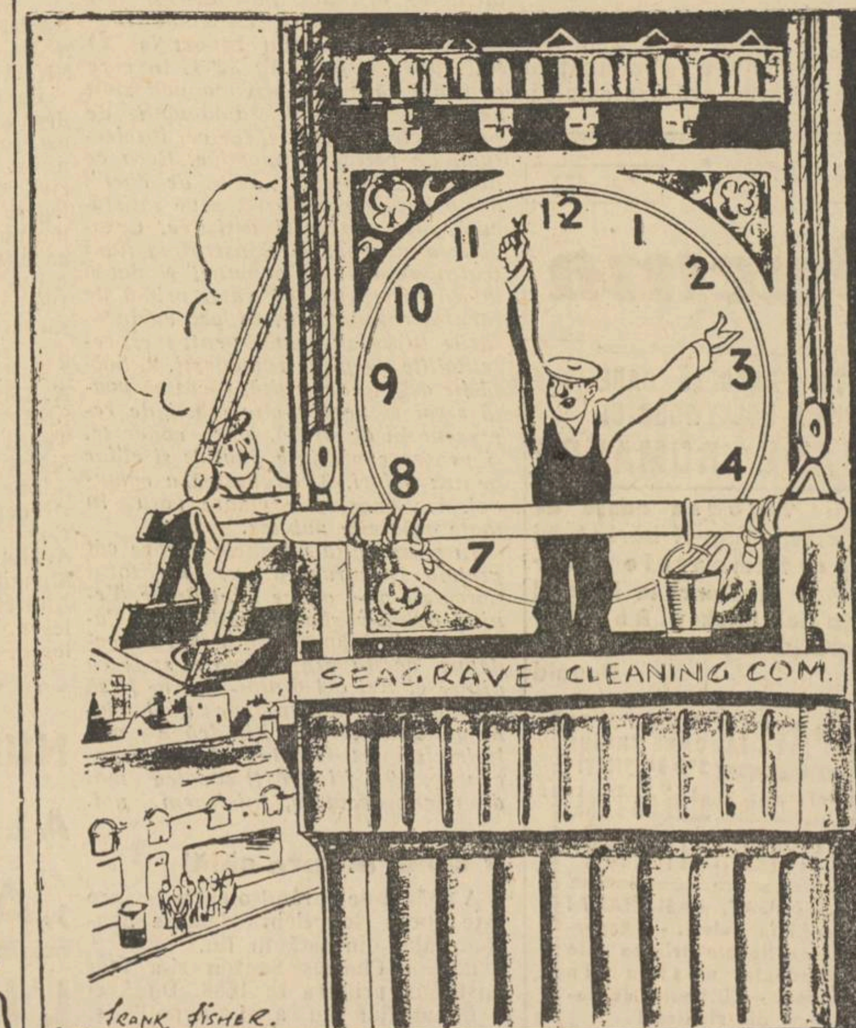
— Foarte bine papa, dar să spui mamei să nu mă culce înainte de zece astă seară.



— Ce animal îngrozitor. Eu sunt doar vegetarian!



O loţiune cu adevărat miraculoasă.



— Spune-i idiotului de Harry să se grăbească odată cu întectele alea de arătătoare...

ex. 7.884.
Tiraj mediu săptămânal, în anul 1938.

12 PAGINI, ILUSTRATE

ANUL XIX. SERIA III. No. 958 — PREŢUL LEI 5 — DUMINICĂ 23 APRILIE 1939

Adevĕrul
LITERAR ŞI ARTISTIC

IN VĂZUL EUROPEI

de M. SEVASTOS

Cititorii presei străine găseau numai foarte rar — în epocile noastre de linişte şi de prosperitate, — informaţii şi articole asupra Românei.

Aveam pe atunci, din pricina aceasta, un sentiment de jignire naţională.

Astăzi însă toate ziarele străine — dela extrema dreaptă până la extrema stângă — se ocupă, aproape în fiecare zi, de evenimentele dela noi.

Adică nu chiar de „evenimente"— fiindcă aşa ceva nu există aici. Atenţia celor de peste graniţă faţă de noi este provocată mai mult de posibilităţile viitoare.

In jocul de forţe europene, faţă de distrugerea actualului echilibru internaţional şi în căutarea altui echilibru stabil — observatorii de peste hotare se uită cu prea multă băgare de seamă la noi.

Altă dată ne simţeam ofensaţi de ignorarea noastră. Astăzi sântem jenaţi de prea multă atenţie a străinătăţii.

Este vorba bine-înţeles şi de o ţară însemnată, ca şi de un popor vrednic în sine — dar şi de colţul acesta atât de sensibil din sud-estul european.

In sud-estul european este răscrucea unor mari şi diverse interese. Trec pe aici drumuri spre inima Asiei. Sînt căi de comunicaţii pe apă pe vechea „blaue Donau", spre Marea Neagră ş apoi în jurul Europei.

Din ciocnirea de interese ale marilor vecini, România — în cursul vremurilor — şi-a asigurat fiinţa, dobândindu-şi apoi independenţa.

Turcia şi Grecia au fost şi ele influenţate, în rosturile lor, de poziţia geografică.

Astăzi se pun iarăşi în discuţie largile şi lungile drumuri economice ale Europei sud-estice — de-alungul Dunărei spre Marea Neagră, ca şi prin Albania spre Marea Egee.

Cînd statele discută situaţia altor ţări au în ton un calm, pe care nu-l cunosc — când sînt în joc interese proprii.

Iar intersele marilor puteri, interes care se încrucişează în Balcani, sînt atît de însemnate — încât încălcarea lor poate provoca conflagraţia mondială. Astfel vede lucrurile „Le Temp".

Pentru acest ziar, asigurările date de Anglia unor ţări din sudestul european se integrează perfect în politica seculară făcută de Imperiul Britanic în Orient. De-aceia ele sînt mai mult decât un gest nobil pentru apărarea dreptăţii. Sînt în fond o mişcare instinctivă de auto apărare. Iată de ce, — crede marele jurnal francez, — asigurările date vor fi efectiv traduse în fapt.

Dar, — adaogă aceiaşi publicaţie, — gestul Angliei faţă de Grecia şi de Turcia va avea deplină eficacitate, dacă ţările interesate îşi vor coordona acţiunea în acelaşi sens.

România este — cum subliniază „Le Temps" — drumul Mării Negre şi al Strâmtorilor, drumul Asiei Mici şi al Bagdadului, drumul — terestru şi aerian — al Indiilor.— Iată de ce aranjamentul anglo-polon a avut în vedere, în fond, România.

In afară de liniile marilor interese internaţionale, care se întretae în aceste regiuni, — situaţia noastră este determinată şi de unii factori locali.

Ungaria a făcut declaraţii liniştitoare cât priveşte graniţele noastre.

In aceste clipe de nelinişte, vine de peste Ocean apelul preşedintelui Roosevelt.

Un războiu ar ruina pe biruitori, pe învinşi, ca şi pe neutrali.

Pentru împiedecarea catastrofei, preşedintele dă alarma. Va fi ascultat?

Sau măcelul, totuşi, va începe — nimicind, cu modernele mijloace de distrugere, nu numai o serie de state şi de popoare, dar însăşi civilizaţia europeană...

Iar după trecerea coşmarului va trebui să se înalţe, pe mâini, o lume nouă.

Care va fi oare cultura ce va supravieţui, şi care va fi punctul de cristalizare a unei noui civilizaţii?

Sau, poate, întunericul cavernelor se va întinde definitiv asupra acestui colţ de lume...

SPIRITUL IN EXIL



După lovitura e stat dela 2 Decembrie, când jandarmii lui Napoleon III au înecat în sângele poporului Parisului a doua republică franceză, Victor Hugo porni într'un exil glorios.

Au fost destui cei cari cu o zi înainte jurau pe steagul libertăţii pentruca deodată să se pună în slujba noului stăpân — dar Istoria n'are nevoe de martori numeroşi spre a judeca un regim.

Mărturia unui singur spirit uriaş ajunge pentru a lumina judecata Istoriei — şi depoziţia lui Victor Hugo echivala cu mărturia Franţei întregi.

In Ianuarie 1933 când Germania a intrat sub dominaţia partidului naţional-socialist, cel mai de seamă scriitor german părăsi Germania căreia el îi dăduse strălucita epopee a burgheziei, fără îndoială singura operă pe care literatura germană a timpului nostru o poate înfăţişa alături de marile realizări literare ale Germaniei eterne.

Exilul nesilit al lui Thomas Mann conţine desigur cea mai semnificativă protestare ridicată împotriva regimului actual căruia acest scriitor de neam vechi german, hanseatic nu-i recunoaşte caracterul german afirmând că este doar un accident tragic în desfăşurarea Istoriei poporului său. In exil, Thomas Mann nu uită misiunea sa de german dator să salveze pentru posteritate Germania adevărată, aceea care nu trebue socotită pierdută pentru omenire din pricina câtorva ani de beznă şi urîciune.

Pătruns de această misiune, Thomas Mann îşi spune cuvântul oridecâteori simte că lumea înclină să aşeze pe umerii poporului său răspunderea faptelor reprobabile ale conducătorilor săi de astăzi.

Din această conştiinţă îngrijorată a isvorît scrisoarea faimoasă către rectorul Universităţii din Bonn, în paginile patetice şi justiţiare ale căreia e consemnat divorţul tragic dntre Spirit şi regimul actual german. Iar când d. Julius Streicher, directorul Serviciului de organizare a pogromurilor, a purces acum câteva luni să răzbune moartea regretabilă a unui funcţionar german, năpustind bandele sale împotriva unei populaţii nevinovate, cel dintâi care s'a grăbit să osândească acest pogrom ţipându-şi oroarea, a fost Thomas Mann. El n'o făcea atâta din milă pentru cei cari sufereau, cât din milă pentru poporul german îmbrâncit în infamie fără voia lui.

Thomas Mann îşi complectează astfel depoziţia în marele proces al Istoriei — fiindcă el îi solicită un verdict de nevinovăţie în ce priveşte poporul său, înfăţişându-l ca o victimă tot atât de demnă de plâns ca şi victimele sale autentice.

GRIGORE ST. VASILIU



O POEMĂ

de Ana Luca

Crisalidă

Numele tău e fulger care mă despică
Spaţiul spre tine m'absoarbe ca un vid ;
De stele s'ameţeşte sufletu-mi avid
Când pe spirala — luminii tale mă ridică.

Mi-e capul ca un stup de-albine,
Atât unul cu altul se 'ngeamănă,
Gândurile-mi cari se aseamănă,
Toate cu tine.

Nimic în mine nu e ce nu eşti ;
Şi dacă nu te am, te am în mine
Mai mult de cât te ai pe tine.
Cu ochii mei, tu lumea o priveşti,
Te sorb în fiecare picătură,
In fiece suflare aer mi-eşti,
Şi-argintul sării în dumicătură.

In juru-aureolei tale pământul e întunecat ;
Puzderie de serpentine mă zidesc,
In crizalidă de fiori mă 'ncolăcesc;
Sunt ghemul de hârtie peste care, fiinţa ta imens s'a depănat.

SEMNE

● *Toate organizaţiile de italieni din Franţa au comunicat d-lui Daladier că sunt şi vor rămâne alături de poporul francez spre a rezista revendicărilor fasciste. „Apărând libertatea Franţei, suntem încredinţaţi că luptăm şi pentru libertatea poporului italian" afirmă „Asociaţia populară italiană" care grupează cel mai mare număr de italieni locuind în Franţa.*

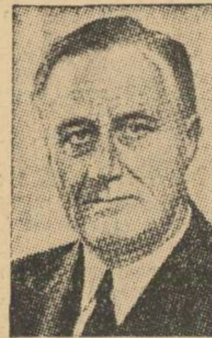
● *D. Hore Belisha, ministrul de războí al Marei Britanii, a declarat în Camera Comunelor că „foştii ofiţeri cehi vor fi primiţi în cadrele armatei britanice".*

● *„Preşedintele Roosevelt încearcă să salveze pacea Europei şi a lumii avertizând pe dictatori că, dacă recurg la un act de agresiune, se vor afla în faţa unei sdrobitoare superiorităţi ce se va ridica împotriva lor. Faptul că mesagiul a fost adresat numai d-lor Hitler şi Mussolini este o indicaţie că ei vor fi socotiţi ca răspunzători înaintea opiniei publice mondiale dacă războiul ar fi deslănţuit".*
(New York Times, 16 Aprilie).

● *„America ar lua parte la luptă din clipa în care ar deveni evident că nu sunt în joc numai Anglia şi Franţa. ci democraţia. America nu ar putea sta deoparte lăsând să cadă Marea Britanie, după cum aceasta nu pote rămâne locului în faţa unei ameninţări împotriva Franţei".*
(Sunday Times, 16 Aprilie).

● *„Poporul American se simte fericit că a fost lansat acest apel şi de aici înainte nu va mai putea rămâne nicio îndoială pentru a se şti cine va purta răspunderea dacă dezastrul s'ar produce".*
(Washington Post, 16 Aprilie).

DELA WILSON LA ROOSEVELT



După mesajul de la Mount Vernon unde — comemorând a 150-a aniversare a acceptării preşedinţiei Statelor Unite de către George Washington— d. Roosevelt a declarat că interesele americane „sunt mai largi decât apărarea continentului nostru, înconjurat de oceane", şeful marei republici americane a adresat o notă d-lor Hitler şi Mussolini solicitându-i să ia o poziţie capabilă de a salva pacea lumii.

Indiferent de răspunsurile date de d-nii Hitler şi Mussolini, gestul d-lui Roosevelt rămâne în nesiguranţa vremurilor de astăzi un act hotărît în favoarea naţiunilor ameninţate de război, constituind totodată şi o asigurare că în cazul nefericit al unei conflagraţii Statele Unite nu se vor retranşa în dosul faimoasei legi a neutralităţii care nu poate fi favorabilă decât agresorilor. Prin aceasta se răspunde tuturor acelor cari au tratat în ultimii ani Statele Unite cu sarcasm, denunţându-le a fi gata să profite negustoreşte de nenorocirea Europei făcând doar comerţ cu statele beligerante.

Să ne amintim rolul hotărîtor jucat de Statele Unite în timpul războiului şi mai cu seamă să ne amintim stăruinţa preşedintelui Wilson de a organiza pacea în conformitate cu justiţia şi cu dreptul popoarelor de a dispune libere de soarta lor. Societatea Naţiunilor n'a eşuat din cauza principiiilor cari au stat la baza pactului ei, ci din cauza rivalităţii la un moment dat a unora din statele ce o compuneau: principiile de echitate n'au putut fi abrogate decât prin forţă şi nepăsare şi dacă în locul lor astăzi s'au statornicit alte metode de rezolvare a conflictelor dintre naţiuni vina nu e a vizionarului Wilson şi a celor cari au rămas fideli până în ultima clipă celor 14 puncte ale preşedintelui Wilson.

D. Roosevelt intervenind în rezolvarea problemelor ridicate în atâtea puncte ale globului, probleme cari în cea mai mare parte sunt create pe date false, nu face decât să continue opera preşedintelui Wilson, convins că omenirea nu poate fi lăsată să meargă spre dezastru. Sunt încă netămăduite rănile războiului din 1914 —1918, sunt încă suferinţe ce se continuă de peste două decenii şi e inadmisibil ca soarta lumii şi a civilizaţiei să fie lăsată la discreţia teribilului armament pe care îl posedă astăzi aproape toate statele.

D. Roosevelt a luat poziţia ce i-o impunea situaţia de succesor al lui Wilson. Iată de ce toţi cei cari n'au desnădăjduit complet şi cari mai cred în posibilitatea primatului justiţiei şi dreptului asupra forţei, au primit gestul d-lui Roosevelt cu satisfacţie şi încredere: în ei înşişi şi în soarta omenirii.

G. SPINA

Inventar inutil

de AL. MIRONESCU

Decâteori am avut prilejul am mărturisit, în mod constant, convingerea nestrămutată în puterea de neînfrânt a ideilor.

Chiar atunci când năvala faptelor evidente pleda împotriva unei idei sau a unei valori spirituale, pe care o recunoscusem ca atare, niciodată n'am şovăit să luăm apărarea ideii, aparent biruită.

Poziţiile spiritului sunt, din nefericire, cele mai greu de susţinut pentrucă ele nu apar niciodată din primul moment destul de clare, iar faptele, examinate cu miopia obişnuită a oamenilor, dau prilejul unor grosolane erori, învestite cu atributele, rău aplicate, ale adevărului.

Incurcăturile excepţional de grave, în care se găseşte în momentul de faţă Europa, se datoresc exclusiv erorii pe care au comis-o în mod permanent oamenii de a pune faptele înaintea ideilor.

Suntem cu toţii pe punctul de a plăti foarte scump greşala de a ne fi închinat evenimentelor cu caracter excepţional şi de a nu le fi combătut cu maximum de putere şi de tenacitate, atunci când o dreaptă judecată ne arată că ele se abat în mod flagrant dela liniile mari ale istoriei şi dela suflul ei de totdeauna.

Nu era greu de prevăzut — chiar ţinând seamă de cantitatea formidabilă de prostie din această nefericită umanitate — că popoarele comiteau cel puţin o imprudenţă încredinţând destinul lor unei singure voinţe.

O a doua gravă greşală pe care au făcut-o unele popoare este aceea de a fi crezut că forţa va fi în stare să înlocuiască vechile comandamente morale şi să ofenseze o miraculoasă organizaţie a societăţii.

Socotim interesant a cita aici două însemnări ale lui Napoleon, care asociază în spiritul tuturor icoana tipică a cuceritorului.

„Ceeace admir mai mult în această lume, afirma Napoleon, este neputinţa forţei de a organiza ceva", iar în altă parte scrie „în lupta care se dă între sabie şi spirit totdeauna învinge acesta din urmă".

Nu este puţin lucru, fireşte, că tocmai Napoleon a putut gândi astfel.

Dar care mai e necesar vreun gir pentru a recunoaşte eternul adevăr cuprins în propoziţiunile de mai sus? Ne place să sperăm că nu.

O a treia enormă greşală pe care au comis-o foarte mulţi este aceea de a fi privit cu dispreţ sau cu adversitate ideea Societăţii Naţiunilor.

Dacă nenorociţii de oameni ar fi înţeles cu un moment mai de vreme că această idee se cuvenea slujită cu devotament, Europa nu s'ar fi sbătut astăzi în iţele cumplitelor desnădejdi.

In sfârşit — şi capitolul acesta este destul de vast — oamenii au primit cu o vinovată uşurinţă sfatul tuturor orgoliilor crescute din mocirla unei sfruntate demagogii, socotind că omenia, buna credinţă şi dorinţa de colaborare sunt mai mult slăbiciuni decât virtuţi.

In aceste momente supreme pe care le străbatem avem datoria să coborîm în adâncul sufletului nostru şi într'un ultim efort de linişte să procedăm la o severă confruntare cu noi înşine.

Să găsim acolo, în omul din fiecare, adevărurile esenţiale şi cardinale fără de care niciun popor şi nici popoarele la un loc nu pot să învingă catastrofa care le ameninţă.

Un asemenea examen de conştiinţă este absolut necesar pentruca inventarul nostru să nu fie cu desăvârşire inutil.

Destinul lui Zola

de ION PAS

Filmul extras după „Bestia umană" îl readuce pe Zola în actualitatea literară. Şi, curios, despre romanul acesta, ca şi despre opera scriitorului, ca şi despre el ca om, se vorbeşte, dacă nu cu sentimente de integrală preţuire, cel puţin cu ton cuviincios. E destul şi atât. Şi ne mulţumim cu atât căci dăm atitudinii cronicarilor interpretarea unei întoarceri la o mai bună preţuire a valorilor literare şi sufleteşti.

Pentrucă, în ultimii ani, odată cu înălţarea steagului generaţiilor teribile, împiedicate în ascensiune spre zările albe de „bătrâni" şi de tot ce trecutul lăsase moştenire prezentului, — omenire, spirit progresist, plus alte marafeturi, spre a întrebuinţa stilul suav al dărâmătorilor de idoli, — câţiva scriitori şi câteva rafturi cu cărţi au fost obiectul unei crâncene ironii.

Vom cita două nume asupra cărora dispreţul s'a exercitat cu mai implacabilă înverşunare: Anatole France şi Zola.

Acum câţiva ani, un reporter literar ceruse părerea câtorva scriitori tineri asupra celui dintâi. Ancheta a fost edificatoare. Unul l-a caracterizat „maestru al confuziei". Altul îl socotea figura reprezentativă a unei culturi anemiate. Iar alt distins literat, al cărui nume nu mai este întâlnit azi nicăeri, formula sentinţa definitivă că, de exemplu, „Crinul Roşu" întrupează perfecţiunea genului execrabil.

In fond, severitatea aprigă a tineretului faţă de bătrâni s'a mani-

(Urmare în pagina 3-a).

MISIUNEA ACTUALĂ A FRANŢEI

de ION CĂLUGĂRU

Paradox sau glumă de prost gust enunţarea ideei de desmembrare a Franţei? Nici una, nici alta. Doi străluciţi gazetari — d-nii Henri de Kerillis şi Raymond Cartier — au scos o carte: *Laisserons-nous démembrer la France* (Editions de la Nouvelle revue critique) în care ideia este tratată cu pasiune şi cu accente de patriotică mânie, ca un lucru probabil. Ceiace nu este de mirare pentru doi oameni cari n'au pierdut simţul naţionalului şi simţul realităţilor într'o lume şi într'o epocă în care multe, foarte multe imposibilităţi devin posibile, ba s'au şi realizat...

In clipa când se semna pactul Briand-Kellog — zece ani numai după încheerea păcii dela Versailles — se şi simţise nevoia unei noi împărţiri a lumii. Un amic, în strânse legături cu înaltele cercuri bancare şi industriale din Berlin, ne povestia în 1929, cu câteva luni înaintea crahului bursei din New-York şi deslănţuirea crizei mondiale, că potentaţii germani — cari pe atunci încă nu-şi descoperiseră pe omul lor providenţial — preconizau alcătuirea unei armate internaţionale. O cruciadă având misiunea să răstoarne regimul sovietic, să restaureze capitalul şi salariul şi... să cedeze o parte din Siberia bieţilor japonezi, nevoiţi să se mute depe insulele lor, din pricina cutremurelor!... Planul iniţial berlinez, linear, şi bizuit pe premise pur economice, a suferit esenţiale modificări şi multiple complicaţiuni politice. Inţelegerea comună între vânzătorii pielii ursului sovietic (din pădure) nu s'a putut perfecta, din pricina contradicţiei de interese capitaliste, din pricina tristelor şi falimentarelor experienţe cu Kolceag, Iudenici, Wrangel etc. şi din pricina că nu se găsise baza socială solidă pe temeiul căreia, în numele căreia să se facă intervenţia. Noua împărţire a lumii a început totuşi, fără acorduri dinainte semnate, cu complicitatea tacită şi îngăduinţa unor mari puteri, dar în alte puncte ale globului decât cele desenate în planul iniţial. Japonezii au intrat în Manciuria, tânguindu-se că „banditii chinezi" au cutezanţa să se opună cu armele intenţiilor lor civilizatorii, planurilor lor ordonate şi filantropice.

Incetul cu încetul, acei cari n'au crezut în formula noii împărţiri a lumii (socotind-o ca pe ceva abstract, ca pe un slogan propagandistic) îşi leapădă solzii depe ochi şi încep să vadă clar. Işi dau seama aceştia, că puterile utilizate ca unelte au devenit conştiente de rolul lor şi-au căpătat autonomia şi nu ameninţă numai existenţa naţiunilor mici, ca şi imperiile mari, seculare.

D. Henri de Kerillis are meritul de a fi fost unul din cei dintâi gazetari şi oameni politici de dreapta, din Franţa, care a văzut clar şi a prevăzut cum aveau să evolueze lucrurile. Cartea, scrisă în colaborare cu Raymond Cartier, este un strigăt de alarmă pentru desmeticirea opiniei publice franceze, după „pacea" fictivă dela München. Autorii povestesc simplu şi impresionant marea dramă a schimbării hărţii, ai cărei personagii sunt statele şi naţiunile. Evident că nu împărtăşim punctul de vedere social

(Urmare în pagina 3)

VIAȚA TEATRALĂ

Expoziția d-nei Mina Byck-Wepper

Duminică 23 Aprilie ora 11 dim., se va deschide în sala „Ileana" (Cartea Românească) din Bd. Academiei No. 6, expoziția d-nei Mina Byck-Wepper, pictor.



D-na MINA BYCK-WEPPER

Acest pictor de puternic și original talent aduce la fiecare expoziție o notă nouă.

Linia și culoarea la d-sa, capătă veșinc alte moduri de expresie.

Cetitorii „Adevărului Literar" au avut ocazia, de atâtea ori, să admire desenele d-nei Mina Byck-Wepper, care — cu o desăvârșită artă decorativă— știe să întrunească în aceiași vignetă grația, stilizarea și fantezia.

Oricând, și mai ales în aceste vremuri când arta s'a retras din rândul preocupărilor principale, expoziția d-nei Mina Byk-Wepper este un eveniment artistic.

Cărți noui

DIN FLAUTUL DE JAD
de AL. T. STAMATIAD

De curând a apărut în editura „Cartea Românească": *Din flautul de jad*, antologie chineză, de *Al. T. Stamatiad.*

Volumul cuprinde 168 de poezii, culese din timpurile legendare și până în zilele noastre.

Poetul Al. T. Stamatiad — paralel cu opera sa originală: *Din trâmbițe de aur, Mărgăritare negre, Pe drumul Damascului, Peisagii sentimentale* și *Cetatea cu porțile închise* — a publicat mai multe volume de traduceri: *Ciclul morței* de Maeterlinck, *Pagini din Wilde, Pagini din Baudelaire* și *Catrenele lui Omar Khayyam*, care sunt o garanție pentru noul său volum de traduceri.

Volumul de 224 pagini este o lucrare unică la noi și suntem siguri că va fi o surpriză pentru orice iubitor de adevărată poezie.



La Salonul Oficial

GEORGE TEODORESCU — PORTRET

Teatrul Național: „Ingerul a vestit pe Maria" de Paul Claudel

Inscriind în repertoriul său, „Ingerul a vestit pe Maria", teatrul Național a pășit pe calea marilor realizări artistice.

Se cuvine deci să dăm acestui adevărat eveniment din viața noastră teatrală, toată importanța ce i se cuvine.

Paul Claudel nu e cunoscut în România. Lucrul nu trebue luat într'un sens pejorativ, pentru publicul nostru, întrucât Paul Claudel nu se bucură nici în Franța de o popularitate prea mare.

Izolat de mulțime, prin problemele pe care le pune, prin personalitatea sa atât de puternică, prin stilul său caracteristic, Paul Claudel este gustat de o elită, chiar în țara lui.

La această izolare a contribuit poate și călătorul din vocație care este ascuns în temperamentul acestui poet atât de profund, atât de personal.

Diplomat de carieră, dar neastâmpărat peregrin din fire, Claudel încă din 1900, făcuse ocolul pământului. Franța nu era pentru el decât un popas în itinerarul călătoriilor sale, astfel că, e normal să fi rămas și acolo, multă vreme un necunoscut.

In treacăt, prin Paris, — cum de altfel Claudel este în treacăt pe tot pământul — el dă publicității câteva poeme destul de ermetice, câteva lucrări, care produc mai multă sfială, decât curiozitate.

Paul Claudel a scris nenumărate piese de teatru, fără ca prin aceasta să fie cu adevărat un autor dramatic. Poetul ce era în el a luat pasul asupra literatului, asupra omului de teatru. Dar, o oarecare tendință de oratorie, de căutare a unei sonorități speciale în împreunarea cuvintelor, l-au făcut pe Claudel să dea poemelor sale o formă dramatică. Nimic nu putea să convină stilului său mai bine, decât dialogul, nimic nu putea sluji mai mult opera sa decât graiul, indiferent dacă acest grai capătă la Claudel o exteriorizare scrisă.

Dintre toate piesele sale, „L'otage" și „L'anonce faite a Marie", („Ingerul a vestit pe Maria") sunt cele mai cunoscute și cele mai des jucate. Aceste două lucrări au de altfel, momente de un dramatism puternic, ele fiind în genere, cele mai adaptabile unei realizări scenice.

„Ingerul a vestit pe Maria" este un mister religios, conceput și scris după toate regulele acestui gen de teatru. Misterul se deosebește de dramă prin aceea că el merge mult mai departe în evoluția conflictului, decât drama care s'a sfârșit de îndată ce s'a produs inevitabilul. Un mister continuă și după împlinirea dramei, până la restabilirea echilibrului, până la împăcarea cu Dumnezeu. (Jean Schlumberger).

Iată deci, că un mister are o durată în „timpul și spațiul teatral", mult mai lungă, mult mai complectă decât orice dramă obișnuită. Prima parte care merge până la consumarea conflictului, este asemenea unei piese de teatru normale. Drama izbucnește, evoluează și ia sfârșit. De aci încolo începe tehnica specială a misterului: drama materială, vizuală se transformă într'o dramă spirituală, ce merge și ea crescendo până ce echilibrul de care vorbește Jean Schlumberger se restabilește, prin împăcarea cu Dumnezeu, prin puritatea sufletească, prin armonizarea tuturor elementelor care au contribuit la formarea și consumarea dramei.

„Ingerul a vestit pe Maria" este construit întocmai pe acest calapod.

Din schițarea subiectului, vom putea urmări momentul în care drama se sfârșește din punct de vedere teatral și ia forma misterului, mergând spre împăcarea cu Dumnezeu.

In satul Combernon, în casa bătrânului plugar Anne Vercors, tatăl a două fete: Violaine, cea blândă și Mara, cea vicleană, Pierre de Craon, un ziditor de biserici, în drum spre Rheims unde va înălța o catedra-



PAUL CLAUDEL

lă, poposește pentru o noapte. Meșterul Pierre de Craon este bolnav de lepră, dar i se dă voie să rămână liber, pentruca să-și poată desăvârși opera sfântă pe care a început-o. Nimeni nu știe de cumplita lui boală. I se destăinuiește Violainei, pe care o iubește în taină, și Violaine fericită pentru că se va mărita cu Jacques Hury, un țăran cum se cade, cu suflet cinstit, îl sărutiă pe Pierre de Craon.

Sărutarea Violainei este pură, pornită din milă pentru un om care suferă. Drama se închează: Mara — sora cea rea — ascunsă, a surprins sărutul Violainei. Pe de altă parte, Mara îl iubește și ea pe Jacques Hury și va căuta să-l câștige cu orice preț. Tatăl, Anne Vercors, spre a mulțumi lui Dumnezeu de binele ce i l-a făcut, pleacă la Ierusalim, la Sfântul Mormânt, și o lasă pe Violaine lui Jacques Hury. Toate ar părea că merg spre fericirea Violainei, fiindcă încercările Marei de a face intrigi nu dau nici un rezultat. Și deodată, drama izbucnește în toată tăria ei: Violaine s'a molipsit de lepră. Intr'o scenă de o forță dramatică neîntâlnită, Violaine îi arată logodnicului său, primele semne ale cumplitei boli. Jacques Husy, în culmea disperării, renunță la mireasa lui. Violaine, își ia rămas bun de la toți, și se duce să se izoleze în leprozeria de la Geyn. Mara se va căsători cu Jacques Hury. Drama propriu zisă s'a consumat. De aci încolo începe partea doua, începe misterul care duce la împăcarea cu Dumnezeu.

Au trecut opt ani. Mara s'a măritat cu Jacques și are o fetiță. In timp ce bărbatul ei e dus la Rheims să vândă grâul, copilul se îmbolnăvește și moare. Disperată, Mara se duce întru întâmpinarea Violainei, pe care o crede capabilă de fapte supra-naturale. Violaine care a orbit între timp, o primește cu blândețe, dar se revoltă când Mara o îndeamnă să-i învie copilul. „Nu sunt sfântă" exclamă ea. Dar în momentul când clopotele vestesc Nașterea Domnului — e Noaptea Crăciunului — un glas divin e auzit doar de Violaine. Ia trupul copilului în brațe, și în timp ce Mara citește slujba Crăciunului, într'o atmosferă de reculegere și de simplicitate, copilul dă semne de viață. A înviat la sânul Violainei. Minunea s'a înfăptuit. Dar Mara constată cu uimire că ochii fetiței sale, nu mai sunt negri, cum erau, ci, albaștrii ca ai Violainei, iar pe buzele abia revenite la viață, zărește o picătură de lapte.

Violaine reînviind copilul, l-a născut ea însăși, întocmai cum Sfânta Fecioară, a rămas grea, fără împreunare trupească. Violaine e o sfântă, și Domnul a vestit-o întocmai ca pe Maria, că va da viață unui prunc.

O primă restabilire de echilibru: Violaine nu a suferit de geaba, și tot răul care i s'a făcut a fost din porunca Domnului, tocmai spre a-i da putința să se purifice.

Bătrânul Anne Vercors se întoarce de la Ierusalim, și în apropiere de casa lui, aude un geamăt dintr'o groapă de nisip. E Violaine, pe care Mara, din gelozie (Jacques Hury nu și-a uitat logodnica, iar mica Aubaine, copila înviată, aparține în realitate Violainei, căci ea i-a dat viață) a împins-o în groapa cu nisip.

Anne Vercors pricepe totul. Și el e luminat de Domnul. O aduce pe Violaine în casă, și abia atunci Mara își dă seama că sora ei e o sfântă, că tot răul ce i-a pricinuit nu e din vina ei; Violaine e fericită pentrucă va muri cu conștiința împăcată, iar Jacques Hury află că ea a făcut minunea înviind pe micuța Aubaine.

Totul se purifică, tot echilibrul e restabilit, împăcarea cu Dumnezeu s'a făptuit.

Am schițat cu destule amănunte subiectul, tocmai spre a se vedea mai bine, technica misterului, acest gen dramatic care a dominat producția teatrală a Evului Mediu.

După cum s'a putut observa, personagiile din această piesă trăesc pe două planuri: unul divin — care cuprinde pe cei aleși de Dumnezeu, cei chemați, Violaine, Anne Vercors și Pierre de Craon, celălalt pământesc unde se mișcă: Mara, Jacques Hury și Mama (persongiul ei este secundar în desfășurarea piesei). Cei de pe pământ sunt aleși și ei de Dumnezeu pentru ca prin lupta lor de credință, prin răutatea lor, să provoace celorlalți — celor sfinți — acele reacțiuni necesare pentru a se desăvârși misiunea lor pe pământ.

Armonizând de minune desfășurarea conflictului în aceste două lumi diferite, Claudel a reușit o capodoperă în genul ei.

Poezia claudeliană și-a găsit în „Ingerul a vestit pe Maria" un admirabil mijloc de expansiune, ridicându-se în unele momente, pe culmi nebănuite de frumusețe și de puritate.

Tâlmăcirea d-lui Ion Pillat este remarcabilă din toate punctele de vedere. Căutând să păstreze poezia lui Claudel, toate caracteristicile și tot ritmul ei, d. Ion Pillat ne-a dat o versiune românească de toată frumusețea, în care sonoritatea și varietatea stilului claudelian au găsit un echivalent perfect.

Realizarea scenică a d-lui I. Sava merită toată atențiunea noastră. Am fi preferat poate dacă se imprima întregului spectacol un ritm mai accelerat.

Dintre interpreți se cuvine să subliniem întâi pe d. G. Storin, a cărui creație în Anne Vercors a fost cât se poate de sobră și de echilibrată. D-na Aura Buzescu a fost o Violaine, blândă și convinsă așa cum cere teatrul, iar D-na Marietta Anca Sadoveanu a găsit în rolul Mariei, accente dramatice de toată frumusețea. Excelent d-nul Giugulescu. L'am fi preferat pe d. E. Botta, mai liric și mai avântat. D-na Getta Kembach, corectă în rolul mamei.

Intreg spectacolul muncit în cele mai mici amănunte, face cinste teatrului nostru Național.

Gh. Nenișor

Omul de afaceri în istorie

De sigur, e o ambiție destul de greu de împlinit, să se scrie un volum de aproape 800 pagini, asupra unui subiect urmărit din vremea lui Homer până în ziua de azi. Iată principalele capitole, după care ne putem face o idee asupra planului cărții: „Moștenirea Antichității", „Patricianul legislator al cetății", „Monopolistul", „Individualistul", „Marele om de afaceri". Cartea e scrisă vioi și spiritual, autoarea se servește de analele industriei mari, ilustrând argumentarea sa cu personalitățile cele mai ciudate și scene culese din lumea întreagă.

Faimosul dialog dintre Odisseus și Alcinus, despre care Gladstone zicea că vorbele lui Odisseus sunt unul din cele mai subtile și mai fine din cursuri ce s'au pronunțat vreodată în desbaterile politice din Istorie, este reprodus în fruntea volumului spre a creia atmosfera acelor vremuri în care era nevoie să se dovedească deosebirea dintre un negustor, om de afaceri și pirații, hoții de mare.

Autoarea, căci o femee întreprinde în Anglia introducerea omului de afaceri în Istorie, redă spiritul de întreprindere care se naște și se desvoltă în timpul revoluției industriale din Anglia. Apoi redă dezvoltarea acestui spirit în Holanda și alte regiuni comerciale vechi pe coastele Balticei, trecând și la Franța, la comerțul cu sclavi și la acea suprimare a drepturilor omului prin revocarea convenției de la Nantes, la acea stare de sclavie pe care o acoperea firma fraților Montandin sub cuvintele mari de Pace, Prietenie și Credință, analizând teoriile lui Voltaire și Contractul social al lui Rousseau.

Ea urmărește mai departe dezvoltarea noțiunii de „Afaceri" în America, în timpul Războiului Civil din America, și conflictul dintre era afacerilor și agricultura feudală din Anglia, unde lorzii care favorizau această luptă în America, nu o voiau la ei în țară.

Ideia fundamentală este aceia că Afacerile, Intreprinderea trebuie să stăpânească statul în timpul precăderii legiferării patricienilor și să lovească sau chiar să o suprime în timpul individualismului. Legiferarea aristocratică nu se potrivește decât grupărilor mici, absorbite numai într'un anume fel de întreprinderi. Al doilea tip al acestor întreprinderi peste granițe și fără restrângeri este acel al Angliei între 1840 și 1880. Pe lângă aceste două tipuri ale Afacerilor mai analizează și altele ale practicei din Bizanț și din Rusia, dar neputând exista în țările ce au trecut prin Renaștere și Reformă, venind apoi la Omul de afaceri din prezent care și-a pierdut încrederea. In lumea de după războiu s'au produs revoluții în structura Statelor și în puterea lor, care au creat în industrie ca și în mentalitatea masselor noi și spăimântătoare probleme. „Omul de afaceri" nu are nici o asemănare în epoca noastră cu omul clasic, nici cu al Renașterii, nici cu cel din secolul al XVIII-lea și chiar cu cel din secolul al XIX-lea. Chiar în ceia ce privește marele Capitalism el apare diferit, camuflat sub numele de Fascism, „British Tory Socialism" sau Americanescul „New Deal".

Cartea se termină cu o discuție interesantă asupra orientării acestor diverse experimente.

Concluzia este că fiecare stat trebuie să-și creeze omul de afaceri, de întreprinderi cerut de condițiile sale speciale.

Un nou dicționar francez și englez

Acest nou dicționar datorit lui J. E. Marsion, care după părerea presei literare engleze își va avea locul bine hotărât printre lexicografii istoriei, a apărut în librăriile de la Londra în cursul lunei Martie, anul curent. Partea întâi, francez-englez, numără 920 de pagini și costă 42 shillingi. Partea a doua, englez-francez, 1530 pagini, costă 63 shilingi. Se poate cere un prospect pag. 8 la Harrop (Dep. 23), 128, Higk Holborn, London W. C. I. pentru a lua cunoștință mai amănunțită asupra acestei cărți de succes, ce îndeplinește o lipsă pentru cei ce citesc în limba engleză, la noi în țară.

DIGESTIA

are un rol extrem de important în buna funcționare a organismului omenesc. Deaceea toți trebue să citească documentatul articol despre această chestiune, pubicat în No. 115 al revisei „Medicul Nostru". In acelaș număr mai găsiți articole despre: Otita acuttă; Anatomia ovarelor; Sufletul copilului; Sub bisturiul chirurgului; Maladiile astenizante și slăbirea virilității; Varicelul sau vărsatul de vânt; Refularea sexuală și consecințele ei; Cum se bandajează brațul; Scurgerea sângelui din nas; Ingrijirea ochilor la copii; Viața sexuală; Sfatul medicului; etc.

Cereți, deci, la primul chioșc de ziare No. 115 al excelentei reviste

MEDICUL NOSTRU

16 pag. tipărite la heliogravură, 5 lei

Un minunat concert de primăvară

D-na *Nya Roma*, admirabila interpretă a operetei clasice și moderne, anunță un singur concert în seara de 22 Aprilie ora 9 seara în sala „Dalles".



D-na NYA ROMA-CRĂINICEANU

Repertoriul cuprinde arii de Puccini din: „M-me Buterfly", „Tosca", „Boema". Apoi două cântece din „Casa cu trei fete" de Schubert", două valsuri și arie din „Voevodul Țiganilor" de Johann Strauss. Apoi o arie din „Țareviciul" și un lied din „Văduva veselă" de Frantz Lehar.

Concertul se termină cu o arie și un marș din opereta „Catarina" de Ernst Ștefan.

Astfel alcătuit, cu un repertoriu din cele mai variate și mai alese din operele italiene pe care va cânta în original, trecând apoi la operetă, concertul d-nei Nya Roma va da acestei distinse cântărețe încă un minunat prilej de afirmare a multiplelor sale calități.

Acompaniamentul va fi susținut de d. Dagobert Buchholtz.

Ultimele bilete la magazinul „Doina".



Editura „ADEVERUL" a lansat zilele acestea **ediția III-a** a marelui roman de succes datorit D-lui **C. Manolache**,

„SFÂNTA DREPTATE"

premiat de Academia Română.

Se știe că D-sa a scris de curând interesanta carte **„Scânteetoarea viață a Iuliei Hașdeu"** ce urmează a apare spre finele acestei luni.

Cronica muzicală

Succesul cântăreței Cristina Stavrache

Concertul dat la Dalles, zilele trecute, de tânăra cântăreață d-na Cristina Stavrache, a însemnat afirmarea și consacrarea unui mare talent, a unei artiste desăvârșit înzestrate.

Posedând o aleasă cultură muzicală, dotată cu o voce amplă de un timbru cald, cu o dicțiune perfectă, d-na Cristina Stavrache și-a cucerit auditoriul, stabilind dela început ambianța de perfectă înțelegere și simțire a emoțiilor înalte.

Programul, alcătuit cu un deosebit simț artistic, i-a dat posibilitatea de a vădi laturile atât de diverse ale talentului ei și un bogat temperament artistic.

A excelat în arii de Brahms și Schubert, interpretându-le în chip desăvârșit și afirmându-se drept o perfectă cântăreață de lieduri.

A fost, deasemenea, o sensibilă și delicată interpretă a lui Debussy, dar a strălucit, în deosebi, în muzica italiană modernă, stârnind furtunoase aplauze cu: „Due sonetti del Berni" de Francesco Malipiero și cu „Vocalizzo" de Goffredo Petrassi — prezentate în primă audiție.

Muzica lui Manuel de Falla a relevat ușurința artistei de a trece la ritmul trepidant al cancionelor, cărora le-a redat cu suple inflexiuni de voce, toată căldura și culoarea.

Dealungul programului, bogat și variat, distinsa cântăreață a dovedit o prodigioasă virtuozitate și o perfectă fidelitate de interpretare.

Bogatele posibilități afirmate de d-na Cristina Stavrache promit tinerei artiste o carieră de strălucită ascensiune.



D-na CRISTINA STAVRACHE

Strălucita noastră cântăreață a părăsit Capitala plecând în Italia, unde intreprinde un lung turneu. La sfârșitul lunii, va cânta ca solistă la Roma, într'un concert simfonic dirijat de maestrul Fernando Previtali. D-na Cristina Stavrache este interpreta ideală a operelor marelui compozitor Goffredo Petrassi.

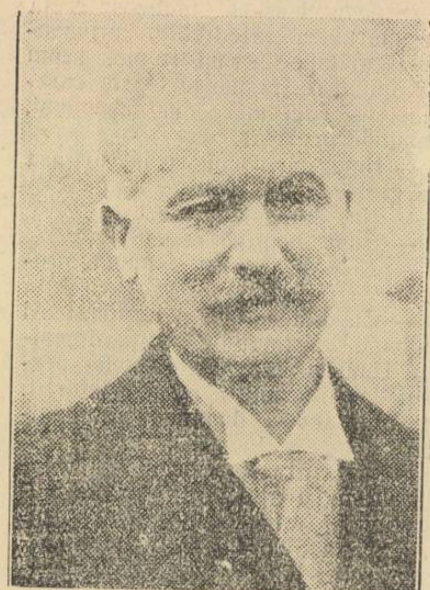
OAMENI ȘI FAPTE

REALEGEREA D-LUI LEBRUN

D. Albert Lebrun a fost reales Președinte al Republicei franceze. Realegere dorită și necesară. Calitățile, pregătirea, tactul, ponderațiunea d-lui Albert Lebrun l'au făcut iubit și stimat nu numai în Franța.

Terminându-și studiile academice, d-sa a perseverat în a se face folositor patriei sale. Cu modestie, dar cu tenacitate. Până a fost solicitat acum șapte ani să candideze la Președenție. Iar acum să candideze din nou.

Menținându-se pe linia tradițională a Președinților Franței, d. Albert Lebrun este un fin intelectual, trecut prin școli și academii.



D. ALBERT LEBRUN

DREPTUL DE AZIL

La Paris funcționează un „Birou internațional pentru respectarea dreptului de azil și ajutorarea refugiaților politici". Secretar general al acestui „birou" este d. Paul Perrin, președintele Federației Ofițerilor de rezervă.

Acest birou editează un buletin bilunar în care sunt redate toate informațiile privitoare la refugiați și la țările cari sunt dispuse să acorde dreptul de azil.

STATUTUL REFUGIAȚILOR IN MEXIC

In cursul anului 1938 a intrat în vigoare o lege care reglementează intrarea și stabilirea refugiaților politici în Mexic.

Printre condițiile esențiale ale admiterii refugiaților pe teritoriul Mexicului figurează acestea două:

„Niciun străin intrând ca vizitator, turist sau ca posesor al unei vize de tranzit nu poate să fie acceptat ca refugiat".

„Toți postulanții trebue să-și facă o declarație categorică și anume că renunță pentru totdeauna la prejudecățile rasiste".

TUNARUL ENGLEZ

Un tunar englez aparținând armatei teritoriale a dăruit Poloniei „cinci lire" pentru fondul înarmării.

„Cinci lire" din averea modestă a unui umil tunar englez, această contribuție neînsemnată din punct de vedere material, capătă totuși valoarea inestimabilă a unui simbol. Fiindcă această contribuție este însoțită de o vibrantă scrisoare în care se face apologia libertății.

Libertatea, iată idealul tuturor popoarelor.

De totdeauna și de pretutindeni!

Dacă mai era nevoe gestul simbolic al umilului tunar englez, ilustrează elocvent această sete de libertate.

O FIGURA GERMANA

In ultimul număr al excelentei revistea „Libertatea", d. V. A. Beldiman publică un substanțial articol privitor la d. Ioachim von Ribbentrop, conducătorul politicei externe al Reichului și, pare-se, inspiratorul succeselor din ultima vreme. Desprindem din acest articol pasagiul de mai jos:

Nu se știe, dacă, aproape canadianizat cum era, s'ar mai fi înapoiat vreodată în țara lui. Mobilizarea armatei germane din 1914, cu care au început aldătea lucrari ce n'au încetat încă să tot înceapă — cum spune Thomas Mann — îl readuce, după multe peripeții, în patrie. Până în 1917, viața lui de militar în regimentul de cavalerie în care intrase ca voluntar, nu se deosebea de aceea a miilor de tineri din generația lui. Rănit în mai multe rânduri și decorat pe front printr'un șir de împrejurări fericite, sublocotenentul ajunge să fie luat ca aghiotant al delegatului ministerului de războiu german la Constantinopol, intrând astfel în Statul major al generalului Liman von Sanders, comandantul suprem al forțelor turco-germane pe frontul Dardanelelor. Cu toată lipsa de titluri academice, fără nici o pregătire deosebită, însă înzestrat cu bunul simț al omului practic, s'a ocupat de aproape de problemele politicei internaționale. Anumite memorii redactate de el au atras atunci atenția Marelui Cartier General și a Departamentului Externelor. După încheierea armistițiului, înapoiat la ministerul de război, fu atașat delegațiunii germane dela Versailles. Astfel asistă la istoricul discurs al contelui Brockdorff-Rantzau, ministru de externe și prim delegat german, prin care acesta respinse condițiunile impuse de Înțelegere. Se poate spune că d. von Ribbentrop a cunoscut diplomația în timpul războiului și cea de război, fapt care, l'a indicat pe dânsul, mai mult decât pe altul, să fie șeful lui Auswärtiges Amt în cel de al treilea Reich.



D. VON RIBBENTROPP

GESTUL D-NEI ROOSEVELT

D-na Roosevelt, soția președintelui Statelor Unite ale Americei, a înfiat un orfan spaniol. E vorba de Lorenzo Murias, ai cărui părinți au fost uciși în cursul războiului civil.

Copilul a fost evacuat din Madrid la începutul anului 1937. Lorenzo mai avea doi frați și o soră despre cari nu se mai știe nimic.

Gestul d-nei Roosevelt se produce concomitent cu mesajul de pace ale Președintelui.

Evident, are mai puțină însemnătate. Are totuși o înaltă valoare morală și o semnificație deosebită.

PROCESUL WEIDMANN

Procesul Weidmann s'a terminat. Verdictul dat a fost cel scontat: condamnarea la moarte.

Opinia publică mondială s'a pasionat de desbaterile acestui proces, cari s'au desfășurat în cea mai frământată perioadă din ultima vreme. Toată lumea trăia sub amenințarea unui războiu imediat.

Procesul Weidmann venia ca un anestezic. A mai degajat puțin atenția concentrată asupra precipitării evenimentelor internaționale. Palmaress-ul lui Weidmann este foarte bogat: excrocherii, furturi, găinării, falsificări și în cele din urmă crime mai mult sau mai puțin rafinate. Debutul și l-a făcut la 14 ani, când a furat o lampă de bicicletă.

Medicul legist al închisorii din Frankfurt, conchide într'un raport făcut în 1931 cu privire la posibilitatea ameliorării:

„In el se găsește sâmburele nenorocit al criminalității."



WEIDMANN

Presa din toată lumea a relatat cu lux de amănunte desbaterile acestui proces.

Ceeace este surprinzător e faptul că o mare gazetă care apare în Germania și anume „Koelnische Zeitung", a găsit cu cale să-i acorde o notă nu numai atenuantă, dar chiar bună. Iată ce scrie „Koelnische Zeitung" despre penitența lui Weidmann în închisorile din Canada:

„Pentru o altă hoție este pedepsit cu un an închisoare și expulsat după ispășirea lui. La închisoare s'a purtat ireproșabil și administrația i-a dat postul de bibliotecar al închisorii.

Ireproșabil... Atât de ireproșabil încât a ajuns la ghilotină... De altfel Weidmann n'a fost bibliotecar numai în Canada ci și în închisoarea din Frankfurt, unde a avut misiunea de epurare a bibliotecii de „literatura degenerată". A predat flăcărilor operele lui Voltaire, Zola, Eintein, Thomas, Manu și a celorlalți „subversivi"...

„CAT COSTA RAZBOIUL?"

Interesanta publicație *„Lumea militară ilustrată"* publică sub titlul de mai sus un documentat articol al d-lui Colonel D. Cantea, articol din care reproducem cele ce urmează:

„Bombardamentul care a precedat atacul dela Verdun la 20 August 1917 a consumat 40.000 tone de munițiuni, cari au costat 280 milioane franci aur. In atacul dela Champagne la 26 Septembrie 1918 s'a consumat de asemenea 40.000 tone, costând 280 milioane.

„Aviația este arma care cere o cheltuială enormă. Dăm mai jos unele date, în ceeace privește materialul necesar, lăsând calculele financiare în seama cititorilor!

„Eimannsberger cere pentru o bătălie, care se dă pe un front de 30 km., 6750 aparate, din cari 4350 avioane de bombardament și 2400 avioane de vânătoare. Ca pierderi în avioane se socotește zilnic 25 la sută.

In aceiași ordine de idei, trebue să arătăm că nevoile în petrol pentru aviație și unitățile motomecanizate, sunt socotite că ajung la 30 până la 50 milioane tone pe an. In afară de acestea, trebue să ținem seama de nevoile flotelor de războiu și comerciale, cari sunt socotite la alte 30 milioane de tone pe an."

PORTATIVUL SUBVERSIV

In anumite țări s'au publicat listele „complete" cuprinzând numele compozitorilor a căror muzică e interzisă cu desăvârșire a fi cântată. Pentru contravenienți s'au prevăzut sancțiuni foarte grave.

Iată deci că și muzica poate deveni subversivă. Anumite acorduri, arpegii, modulații, diezi și becari pot influența defavorabil sufletul mulțimilor. In general, muzica îmbătrânește popoarele.

„Poate tocmai de aceia să fi devenit supectă!

Destinul lui Zola

(Continuare din pag. 1-a)

festat din totdeauna pentru că, din totdeauna, tineretul a fost impetuos și nedrept cu cei de dinainte. Decât, altădată, generațiile care se ridicau făceau proces generațiilor vechi pentru idei în serviciul cărora acestea din urmă nu depuneau tot curajul și toată abnegația.

Astăzi tineretul svârle pe rug ideile bătrânilor, socotite ca prea avansate.

Libertate? Progres? Umanitate? In pagina lui Anatole France, străbătute de toate îndoielile, noțiunile acestea reveneau des, iar peste ele zâmbetul sceptic al artistului își interzicea să fluture, socotindu-le realități certe și permanente. Dar, firește, mentalitatea prezentă le consideră demodate, fiindcă în momentul de față altele sunt orientările generației care și-a făcut din forță, — cult.

Și, vedeți, aci este drama vremurilor noastre.

Și aci e urâțenia lor.

Spre deosebire de Anatole France, Zola a fost nedreptățit chiar pe când trăia. Fiecare operă contribuia la înălțarea monumentului său, dar ea era în acelaș timp un proiectil svârlit de adversari în contra autorului. Au contribuit la întreținerea atmosferei de vrăjmășie în jurul romancierului temperamentu-i combativ, îndrăzneala de a pătrunde în toate ascunzișurile vieții, nedându-se înapoi din fața nici unui aspect al ei, („Răscolitor de murdării!" i-au strigat moraliștii ipocriți) și, deasemeni, invidia.

Pe el nu-l speriau atacurile. In omul fizicește firav și comun, sălășluește o conștiință dârză pe care nimeni și nimic nu puteau s'o abată din drumul cu jaloane înfipte în pământ, zdravăn. Nu avea încă treizeci de ani când s'a apucat să scrie ciclul „Rongon-Macquart", frescă a celui de-al doilea imperiu, și se apropia de cincizeci de ani când a încheiat opera.

Franța literară a veacului trecut, nu a înregistrat decât încă doi scriitori cari au trecut acest examen superb de forță creatoare și de râvnă în munca la care se înhămau Balzac și Hugo.

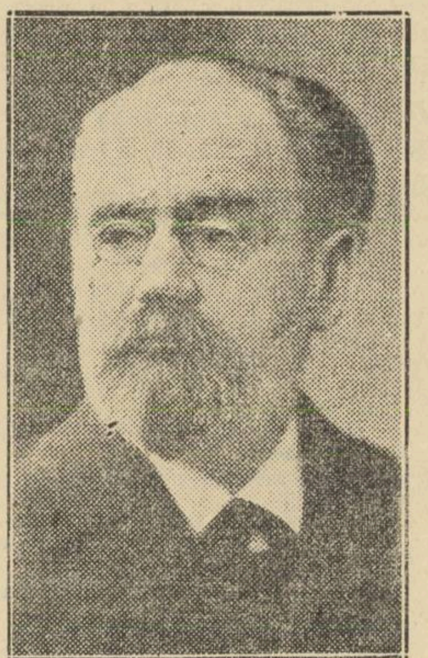
Intr'o conferință de acum vreun sfert de veac, Richepin amintea cum și în cât timp a scris autorul „Mizerabililor" cealaltă formidabilă operă care se numește „Nostre-Dame de Paris": în patru luni, termen impus prin sentință judecătorească de editor. In patru luni, izolându-se de restul lumii într'o cameră cu perdelele lăsate, după ce se aprovizionase cu o sticlă de un litru cu cerneală și declarase: „Nu voiu ieși din cameră până ce nu voiu consuma toată cerneala asta!".

★

Dealtminteri, în opera lui Zola, tipul omului de voință, precum a fost el însuși, este des întâlnit. Claude din „La Confession de Claude" debarcă la Paris cu ambiția să cunoască gloria. „Faceți-mă puternic, — vorbește el cu sărăcia și cu singurătatea din mansardă, — dați-mi știința vieții, spuneți-mi cât costă pâinea de toate zilele".

Claude este un romantic. Spirit mai positiv posedă însă Nantas, eroul nuvelei cu acelaș nume, și Octave Mauret din „La fericirea femeilor". Amândoi izbutesc prin înverșunarea încleștării cu viața. Au declarat acesteia război și, ca în orice război, nu contează mijloacele, ci rezultatul. Sunt învingători Nu sunt însă și fericiți.

Zola a luptat cu mijloace leale. A fost sclavul mesei de lucru (i s'a spus „bou de muncă") și a durat în patruzeci de ani o operă care i-a adus bani și glorie. Nu i-a adus, însă, și fericirea, din cauza neînțelegerii contimporanilor. Imoralul, colecționarul de scârnăvii, denigratorul, nu



EMIL ZOLA

era în fond decât un scriitor care se considera obligat să denunțe, cu nădejdea remedierii racilelor societății, tot ce aceasta nu vroia sau nu putea să vadă

„Eu nu am cutezat să spun totul, a declarat puternic în fața procurorului cu prilejul unui proces ce i se inscenase. Cutezanța ce mi se reproșează s'a dat de multe ori înapoi din fața documentelor ce posed. E nevoe să citez nume, să smulg măști, pentru a dovedi că sunt istoric, iar nu răscoiltor de murdării?"

⁕

Este curioasă mărturia lui și a celui din juru-i că, uluitor de fecund, scrisul nu a fost niciodată o voluptate pentru Zola. I s'a aruncat învinuirea că e un „bou de muncă", insensibil, îndeplinindu-și meseria fără avânt, din lăcomia de a câștiga cât mai mult.

Răspundea acestei învinuiri că răbdase de foame timp de cincisprezece ani și fusese disprețuit fiindcă nu câștiga, pentru ca apoi, după grea suferință și după dârză muncă, să fie atacat pentru ceeace era un drept cuvenit.

— Oh, nu sunt înțeles!

Exclamația aceasta revenea deseori pe buzele celui acuzat de nesimțire și de mercantilism.

Și e cuprinsă în aceste cuvinte întreaga dramă a vieții lui Zola. Și a operii lui. Și mai e în ele presimțirea că acelaș destin îl va urmări ani în șir, după moarte.

Misiunea actuală a Franței

(Urmare din pag. 1-a)

al d-lui Kerillis (care subscrie reformele lui Paul Raynaud) și nici nu putem trece cu vederea faptul că în problema spaniolă s'a înșelat, ba se înșală încă, făcându-și iluzii asupra politicii generalului Franco. Precum nu putem împărtăși argumentarea d-sale ad-hoc în ce privește alianța franco-rusă. Dar ceiace nu se poate tăgădui d-lui Kedillis este curajul cavaleresc cu care a dus campania de presă, după acordul dela München, și spiritul lucid, de înalt patriotism și demnitate franceză, care animă paginile sale. Din primul moment d. Kerillis a atras luarea aminte opiniei publice franceze că se înșală amarnic închipuindu-și că puhoiul imperialsimelor nesatisfăcute poate fi împins spre răsărit și numai spre răsărit, prin jertfirea amicilor și aliaților Franței. Căci, chiar dacă național-socialismul ar vrea să colonizeze Ukraina, încă nu și-ar permite să porniască marea aventură înainte de a se fi lichidat Franța, putere militară de temut din spatele ei.

Scrisă înainte de ocuparea Ceho-Slovaciei, cartea caută să descifreze planul strategic ce va fi pus în aplicare pentru noua împărțire a lumii, fără a preciza punctele ce vor fi cele dintâi atacate. Ea precizează însă că, dacă Franța va continua cu politica de struț — poreclită pentru circumstanță politică imperială — și dacă nu-și va încheia și întări alianțe în răsărit, având ca piesă esențială U. R. S. S., se va putea cu bună dreptate vorbi de o desmembrare a Franței. Atâta timp cât nesățioasele și famelicele imperialisme vor isbuti să desbine Franța și să găsiască aliați printre oamenii ei politici, cari să afirme că sângele francez nu trebuie vărsat, atâta timp cât se vor găsi trădători, se poate vorbi de o nouă împărțire a lumii și pe socoteala, mai cu seamă pe socoteala Franței. Un naționalist strigă sus și tare falsilor naționaliști că pregătesc declinul Franței prin defetismul lor direct și indirect.

Soluțiile d-lui Kerillis pentru redresarea Franței nu sunt, după părerea noastră cele mai juste, deși d-sa a fost, în ultimii ani, unul din foarte puținii oameni politici francezi de dreapta care nu s'a lăsat călăuzit numai de instinctul de clasă, ci de o superioară rațiune națională și umană.

Cartea d-sale rămâne totuși un admirabil document — astăzi depășit pe alocuri de evenimentele vertiginoase — pentru înțelegerea imensei drame europene ce a început în Martie 1938, cu ocuparea Austriei, dar nu se știe când și unde va sfârși.

In orice caz, nu cu demembrarea Franței ci, poate, cu a unităților superioare mecanic și cu mare viteză creiate, care încep să întâmpine, în sfârșit, marea rezistență.

ION CALUGARU

Sufletul rusesc

Două cărți, scrise în rusește și traduse în limba franceză au apărut de curând în librărie la Paris: „Le pouvre amour de Mussorgsky" de Ivan Loukach și „Les Sources et le sens du Comunisme russe", de Nicolae Berdiaev.

Cartea lui Loukach, pe care el o califică de roman ,este scrisă pe temeiul aceleiași simțiri cu care ne-au obișnuit mulți din scriitorii ruși, între care marele Dostoiewsky „atracția nefericirii" și care este unul din caracterele sufletului rusesc.

Mussorgsky, compozitor cu oarecare renume, ofițer în garda imperială, deci om cu o situație socială și materială îndestul de bine întemeiată, întâlnește într'o seară la ușa unui cabaret din Petersburg, o prostituată și din clipa aceasta destinul său devine cu totul altul. Renunțând nu numai la situația sa în lume, dar și la dragostea unei copile frumoase și plină de duioșie pentru el, cu care urma să se căsătorească, Mussorgsky nu mai trăește de cât pentru Ana Mansfeld, pe care vrea să o salveze și s'o readucă pe cale bună. Toată viața va umbla după ea și toată viața ea va fugi de el, pentrucă presimte că Mussorgsky va izbuti să-i refacă sufletul și atunci ea nu va mai putea să suporte gândul vieții sale decăzute, de până atunci. Fuge, deci, de el ca de moarte, căci mântuirea ei va însemna, fără îndoială moartea. Până în cele din urmă e cucerită de Mussorgsky, dar îi scapă din mână, în acelaș moment, și se îneacă...

Cât este de adevărată această aventură nu se știe, căci Loukach a dedus-o dintr'o scrisoare a compozitorului, destul de vagă și enigmatică. Romanul scris de el însă trezește în sufletul cititorului o lume întreagă de amintiri, din viața și sufletul unui Tolstoi, Dostoiewsky prcum și sentimentul că oricât s'ar răsturna lumea, în turburările din prezent, trăsăturile adânci ale popoarelor rămân aceleași. Mussorgsky poet și muzicant, cu sufletul răsunător de poezie și muzică, e redat aci într'un roman ce nu se poate povesti, fiind chiar în opera lui Loukach, o proecție de scene fantastice· fugi nocturne pe ecranul unei cetăți vătuită cu zăpadă, un murmur de mărturisenii șoptite, semihalucinații întru împărăția umbrelor. In tot cazul lumea unui poet și muzicant rus, care dă lămurirea verosimilă chinuitului său destin și a unei vieti târâtă în mizerie și decăderea beției, așa cum a fost acea a lui Mussorgsky si atât de asemănătoare cu acea a eroilor lui Dostoiewsky și altor mari talente care ne-au revelat sufletul rusesc odinioară.

In aceiași notă, deși sub alt unghiu de privire, este și studiul lui Nicolae Berdiaev, într'o carte de valoare ca „Les Sources" et le sens du Communisme russe". El integrează revoluția bolșevică în marea și veșnica tradiție a poporului rus, și ne arată, în bolșevism, o nouă față a credinții nestrămutată a poporului rus că Moscova este chemată a fi capitala spirituală a lumii.

In adevăr, după căderea Biyzanțului, sub influența călugărului Filoteiu s'a răspândit, în toată Rusia, pentru întâia oară, vestea că Moscova a devenit capitala sufletească a lumii, a treia Roma. Credința aceasta a rămas de atunci nestrămutată, în sufletul poporului rus, dimpreună cu convingerea că Moscova va mântui lumea. Alături de această credință este acea, și mai veche, în puterea mântuitoare a țăranului rus, care e privit ca păzitorul religiei și înțelepciunii omenești. Credința aceasta a fost articolul principal din Crezul Slavofililor secolului au XIX-lea. Marele Tolstoi, el însuși, părea a privi „mujicul" ca pe un fel de sfânt, deținător al marelor taine ale viitorului. Chiar felul în care Rasputin a fost tentat și primit la curte de Țarul Nicolae, pare a fi o dovadă că Țarul Nicolae II credea în „preștiința" plină de credință a poporului de jos.

In ceiace privește Bolșevismul, Nicolae Berdaiev, îl vede ca avându-și „mistica" în acest messianism popular, ceia ce se vădește chiar din istoria de o sută de ani a „inteligheнției rusești". Incă din 1840, zice Berdiaef socialiștii ruși au substituit iubirii omenirii, după concepția lui Marat, „iubirea aproapelui", întemeind astfel fără să o numească, zice tot Berdiaef, școala masacrului ideologic". Netșaev în Catechismul său, propovăduește dominația prin „mici celule revoluționare cu disciplină de fier". Netșaev era antidemocrat și credea că „massele trebuie să fie mânate de sus".

Lenin, însuși, zice că el deși îndopat cu filozofia germană, este de fapt cu totul în tradiția rusească prin aderența la messianismul popular, la tradiția autocratică și alipirea cu totul la crezul nihiliștilor, la principiile inteligheнției stabilite acum o sută de ani.

Nicolae Berdiaev privește comunismul ca o „sectă religioasă athee", o „sectă totalitară care a extins regatul Cezarului, chiar și în lumea spirituală". Englezul Voigt exprimă aceeași părere în cartea sa de curând apărută „Unto Caesare", observând că este și aci un punct de contact, pe lângă altele, cu totaliștii din alte țări.

Pentru comuniști, ca și pentru majoritatea dintre cei de dreapta, zice Berdiaev, „persoana umană nu poate fi liberă, de cât atât cât se încorporează în comunitate." A fi liber înseamnă a asculta, a te supune partidului în care te găsești.

— O mistică nouă, dar totuși străveche...

IZABELA SADOVEANU

RASTURNARI

„Taxi !... Taxi !..."

Pe bulevardul Domnițelor, colț cu Parlamentului, o mână elegantă, înmănușată 'n alb de cretă semnala un stop ! miniatural.

O mașină luxoasă opri brusc, oferind loc tinerei doamne. Era Liana Sardu. Soția unui mare petrolist. O tânără brunetă, între douăzeci și cinci-treizeci de ani, cu niște ochi verzi, mari și adânci de-ți furau mințile. Silueta ei cu mlădieri feline și piciorușele-i frumos conturate ca în reclamele de ciorapi „fir de pa-ianjen" complectau întregul buchet de ispite.

Cu o voce înceată, de coarde în surdină, Liana Sardu adresa șoferului: Parcul Rozelor... la profesorul Rafael.

— Prea bine, doamnă.

Liana, răsturnată comod în pernele moi din limuzină și oarecum abătută, lasă drum liber gândurilor să se depene răzleț, după placul lor, vrând totuși să-și fixeze unele amănunte.

Azi-dimineață, Gelu — frate-meu — într'un iureș de glume, mi-a spus, m'a asigurat chiar, că profesorul Mircea Rafael e un tip simpatic. Inalt, bine legat, arămiu, cu o privire pătrunzătoare, de tigru neîmblânzit, ție imposibil să-i reziști. Te convinge într'ale lui, cu oricâte bune intenții ai veni la el. Nu înțeleg însă de ce la început, Gelu a căutat să mă convingă de contrariu. Spunea că, matematic schițat, profesorul Rafael e o nimica de om, plus un barbișon blond și doi ochi mici de viezure, dosiți sub jumătăți de ochelari. Nu târziu după asta însă, insistă : „Du-te, du-te te rog. E viitorul meu în joc și, pe lângă asta, n'o să regreți. Ție, în totdeauna, ți-au plăcut oamenii oirginali. Ei bine, el e un original. Dar nu uita : fii prudentă !"

Și tot drumul, prin mintea Lianei parcă se depăna firul Ariadnei în chip de film sonor, persărat cu fel și feluri de mici prăpăstii. O persecuta o idee fixă : dar că dacă o fi un om pocit ? Ce mă fac ? Parcă-l văd pe meditatorul meu de matematici. Numai de n'ar avea și el un cap cioplit ca un trunchiu de con și acoperit cu o perie de țepi, că mi se taie tot avântul, îmi piere toată elocvența. Oricum, trebue să înving. Bietul Gelu se căznește de trei ani într'una să-și iee patalamaua la mână, diploma de licență, și riscă să meargă pe al patrulea, dacă n'o să pun și eu umărul. Toată lume spune că e un craiu și jumătate. Nu cred că o să se dezică tocmai față de mine.

— Am sosit, doamnă ! făcu șoferul, turburând fără delicatețe șirul gândurilor.

Liana coborî cantrariată.

Un lift o conduse până sus, la cabinetul directorului general al Institutului pentru Euducația Rațională a Inteligenței, la profesorul Mircea Rafael, unde înmână cartea sa de vizită.

In anticameră, lumea făcea coadă. Pensionari cu jalbe peticite în mână ; văduve de trei-zeci ani (a se citi : rămase văduve de trei-zeci ani) ; funcționari dați afară din slujbă, doritori să-și găsească altele ; studenți, cei mai mulți copii ai nimănui, și alții.

Prin mulțimea asta de bâlciu caricatural, noua sosită, d-na Liana Sardu, părea o stea căzută din cer. Venea și ea cu o cerere pe pământ. Privea neliniștită, ca un fluture zăpăcit de lumina lămpii și nu-și găsea loc nicăeri.

Toți nepoftiții din juru-i își dădeau coate, surâdeau, sorbind-o din ochi.

„E frumoasă coz, drăcoaica", spuse unul tare, ca să fie auzit.

Nu trecu mult și tânăra doamnă fu invitată în cabinet. In urmă-i rămase o dâră ademenitoare de parfum suav. Inimile celor de afară băteau un ritm nou. Pe chipul fiecăruia înflorise câte un zâmbet. Buna dispoziție înmulțea sorții de izbândă.

— O să fie în toane bune, șeful, se încurajau unii.

— Mergem la sigur, complectau alții.

*

— Bon jour, domnule profesor...

— Bună, stimată dudue... poftiți! luați loc. Și-i oferi fotoliul din dreapta biroului. Cu cine am plăcerea ?

— Sunt doamna Liana Sardu, scumpe maestre, și-am venit cu o rugăminte. Chestiunea, în fond, e foarte simplă. Totul depinde de bunăvoința dumeavoastră. La drept vorbind, ne găsim în fața unei teoreme pe care unii oameni nu-s în stare s'o explice și altora. Cum ar fide pildă : elevii profesorului lor.

— Nu înțeleg. Ce vreți să spuneți ?

— E vorba de fratele meu, de Robitu Gheorghe, elevul dumneavoastră.

— Fratele dumneavoastră, elevul meu !...

— Da, domnule profesor; e'n anul trei de studii la...

Acum îmi amintesc...

— Și'n Octombrie ați binevoit să-l lăsați iarăși corigent la matematici. Când mă gândesc... Face lucrarea scrisă perfect. E admis pentrul oral și tocmai la oral, unde-i mai ușor, se încurcă cu niște nimicuri. Mai corect zis, l-ați încurcat dumneavoastră...

— Serios !...

— Riguros exact. Imi place să cred că dumneavoastră nu știți ce băiat meritos e. Dar, în vâltoarea examenului, dintr'o întrebare două, nu se pot da sentințe definitive, făcu Liana triumfătoare, privind țintă în ochi pe interlocutorul ei, un bărbat admirabil. Dintre atâtea probleme rezolvabile, ați nimerit tocmai teorema celor trei perpendiculare. Se poate !... Bietul frate-meu ! Ce ghinion pe el !... Nici eu n'am fost în stare s'o pricep vreodată și doar sunt....

Adevărat ?

— Foarte adevărat, maestre. Vă rog să credeți că numai din asta se trage tot necazul care m'a adus la dumneavoastră.

Imi reamintesc punct cu punct toată examinarea din ziua aceia. Imi permiteți să vă povestesc ?

— Cu plăcere, doamnă, însă...

Și Liana Sardu, luându-și o poză de „tribună a poporului", începu calm:

Erau orele trei după amiază. Auditorium maximum — amfitearul cel mare al înaltului Institut — plin de lume până în ultimele bănci. Străini, străine, candidați și candidate. Printre ei, eram și eu cu fratele Gelu. Iși aștepta cu înfrigurare rândul... Pe la patru și ceva ajungeți cu examinarea la ultima serie.

— Robitu Gheorghe.

— Prezent !

— Poftim la tablă. Hai, repede...

— Un moment, doamnă, nu vă supărați că vă întrerup. Numai o mică parantesă. Țin să vă spun de la început, poate nu mă cunoașteți. Sunt un om original. Dealtminteri poate v'a mai spus-o și alții. Ei bine ! Din copilărie am prins beteșugul să notez într'un „Jurnal intim" — scuzați-mi vă rog atâta intimitate — tot ceeace îmi era dat să văd, să aud sau să simt. De când cu profesoratul însă, mi-am complicat oarecum lucrările sistematizându-le. Așa, am înființat aici, priviți! arătând spre vastele biblioteci din dreapta și din stânga, un sistem al „fișelor perforate în dungă". Fiecare elev care a trecut prin mâna mea, își are aci fișa lui individuală, transcrisă după note stenografice, cu tot ceiace a făcut și a dres. Memoria, scumpă doamnă, oricât de drastic strunită, te poate înșela de multe ori. Institutul nostru, spre a nu da greș, face uz de acest sistem de un deceniu. Apropos ! cum spuneați că se numește fratele dumneavoastră ?

— Robitu Gheorghe făcu Liana pe un ton dezarmat.

După o scurtă operație de **statistică** :

— Poftiți, vă rog, și citiți doamnă.

Liana Sardu, luând loc mai aproape de birou, citi grav :

„Robitu Gheorghe. Fișa 4.001. Sesiunea Octombrie 193...

— Spune-mi d-ta ce-i Lira sterlină ?

— Răspuns corect.

— Dar din punct de vedere tehnic monetar?

— ...știm că, din patru libre troy de aur fin se pot tăia trei mii „piese" numite Lire sterline.

— Inexact. Trebuesc 40 libre troy, nu patru, și se pot tăia 1.689 bucăți, iar nu 3.000. Ori, la d-ta unde merge suta...

— Nu, domnule profesor.

— Așa zic și eu...

Altă întrebare foarte elementară:

— Uite, domnule candidat, pleci d-ta la Paris. Iți vine așa un dor de ducă, fericit. Spre exemplu, iei d-ta pe „Air France" dela Băneasa. Ajungi la Paris și acolo... observi că port-moneul dumitale e plin cu monede în lei, bani pe care d. Robitu, tatăl d-tale, ți i-a dat ca să-i ai de buzunar. Dela o vreme, tot hoinărind pe străzile Parisului, ți se face foame și ai vrea să iei ceva în gură. Incerci să cumperi un covrig, dar ți se refuză banul. Ce faci cu leii d-tale din buzunar ?

— Nu pot face nimic, pentru că leii nu circulă în Franța.

— 'mda. Leii noștri n'au putere circulatorie în Franța, și dacă nu circulă. ce-i de făcut ?

— Mă duc cu ei la o Casă de Schimb și „cumpăr" franci, răspunse candidatul bucuros că și-a salvat nota.

— Nu așa, scumpule. Singur ai văzut că nu poți cumpăra nimic cu leii d-tale, cu atât mai mult „franci". Poți să vinzi lei și să „obții" pe ei franci. Asta da .N'am explicat eu de atâtea ori că, numai în România se pot „cumpăra" monedele străine cu lei, fiindcă numai în țară la d-ta poți cumpăra cu lei : ghete, haine, prăjituri, tot ce poftești ?... Iți mulțumesc. Cu d-ta am terminat. Ne mai întâlnim la Iunie viitor..."

După o scurtă pauză:

— Care va-să-zică, lăsat corigent ! făcu Liana Sardu, nevenindu-i să-și creadă ochilor așa năpastă.

Atunci, Liana recurse la o stratagemă. Il va amenința cu presa. Drept început, o să-l facă de două parale cu articolul anume ticluit de un prieten ziarist.

— Ce facem cu presa, domnule profesor?.. Continuăm? sau... și-i înmână ultima notiță apărută într'un pamflet de seară, la rubrica „Perfect Autentic", rugându-l să citească.

Și el citi:

„Senzațional. Profesorul Rafael și-a uitat capul într'o „fișă" de-a dumnealui. Ceeace ne face să credem informația, e tâlcul ce se desprinde din următoarea scenetă matematică, regizată și interpretată de domnia-sa în persoană, la examenul din Octombrie curent. Ascultați și dumneavoastră:

— Teologhides Menelau.

— Prezent!

— D-ta ești fiul profesorului de matematici dela liceul „Central" din dealul Spirei?

— Da, domnule profesor, răspunse timid studentul.

— Ia poftim încoace. D-ta trebue să știi multă carte. Ai preparat cursul la perfecție, nu?

— L-am preparat, domnule profesor, și deseori am lucrat împreună cu tata.

— Se și vede. Ești băiat bun, știu eu... Tobă de carte și, parcă te codești!

Teologhides o sfeclise. Știa el ceva — vreo câteva teoreme îi intraseră până și'n sânge — dar, în linii generale, era... tufă. (Ei, al naibii! parcă altă treabă n'avea, decât să buchisească stupidele cursuri de matematici ale unui profesor imposibil...).

— Pardon. doamnă! izbucni el înfuriat peste măsură. Acestea-s injurii, „perfect autentice".

— Scuzați, domnule profesor. Comentariile, vă rog să le faci la urmă. Cred că nu-i politicos....

— Bine! de dragul d-tale și ca să-ți dau cel puțin atâta satisfacție, am s'o fac și pe asta... Să revenim.

„Domnule Teologhides! (studentul pune mâna pe cretă). Spune dumneata, din câte chestiuni am pus eu până acum colegilor dumitale, ți s'a părut vreuna mai grea, mai nelămurită?

„Studentul așeză tacticos creta pe marginea catedrei și, prinzându-și mâinile într'un frumos semn de înmulțire, răspunse foarte curagios: — Nici una din chestiuni, domnule profesor.

— Bine, dar ascult eu lucruri așa de grele?

— Nu, domnule profesor.

— Sunt eu prea sever?

— Nici de cum, domnule profesor.

— Cu dumneata am terminat. Ai „albă cu distincție". Uitați, domnilor. Unul cu care m'am înțeles perfect dela început și până la sfârșit. Iți mulțumesc, domnule Teologhides.

„Și iată așa se succed toate șlagărele matematice, cu concursul neprețuit al profesorului nostru Rafael, până la orele 11 noaptea târziu.

„Frumos, Maestre!".

Semnat: „8+a. brânzei=9".

— Fără să ne mai contrariem, doamnă, articolul dumneavoastră e dea-dreptul calomnios, și... la injurii, vă rog să mă credeți, eu unul nu răspund. Se poate să aveți dreptate, dar... principalul vinovat nu-s eu. Totuși... poate că ați venit la timp.

— Da! exclamă plină de satisfacție, Liana, trăgând cu buretele peste tot ce-a fost și privind cuceritor, printre gene.

— Și, țineți atât de mult să-i dau „drumu"? făcu el, apropiindu-se.

— Țin mai mult decât la orice...

— V'ați gândit bine? continuă, apropiindu-se și mai mult de Liana Sardu, caldă ca o ispită vie.

— Da, maestre.

— Și... ce-ar zice soțul dumneavoastră, dacă v'ar auzi vorbind astfel?

—Soțul meu!... soțul meu n'ar spune nimic. M'am căsătorit cu dânsul pentru că avea un nume, era „cineva", nu un oarecare...

— Si. probabil... îl iubiți mult!

Liana, neașteptându-se la o întrebare așa de periculoasă, se îmbujoră la față, cât ai clipi. Dar, luându-și inima în dinți și căutând cu ochii în altă parte, spre bloc-notesul de pe birou, înseilă angelic:

— Sigur, e cel dintâi lucru.

— Si-i sunteți credincioasă?

—Ei, asta-i!...

— Foarte credincioasă, cu-un chip si un trup atât de minunat!

— Dar, ce-ți fi crezând, maestre? As putea eu să înșel pe un bărbat ca dânsul?... Nu, nici în ruptul capului. Ar trebui... nu știu... poate o întâmplare... prea fericită... un bărbat. care...

Liana, fiind privită pătrunzător în ochi, se pierdu, ca hipnotizată.

El, fără să piardă o clipă, o prinse pătimaș în brațe, o alipi strâns de sine, sărutând-o într'una, aproape s'o înăbușe.

Printre picături, un murmur cristalin, adăogă:

— Un profesor, de pildă...

Câteva minute mai târziu. Liana Sardu iradia toată de o fericire nespusă, luând proporții de incendiu... Câștigase „lozul cel mare" și fratele său era asigurat de reușită.

După alte clipe de extaz, desmeticindu-se, Liana observă că rămăsese că poalele rochiței, agățate de un nasture dela port-jaretière, îi desgolise picioarele până mai sus de genunchi. Iar el, apropiindu-se, îngenuchie, îi înlănțui picioarele cu amândouă mâinile și-i sărută într'una genunchii rotunzi de veritabilă Venus.

Apoi, luând-o în brațe binișor, continuă mângâierele cu și mai mare aprindere.

Se făcuse târziu.

Dând să plece, Liana rosti admirativ:

— Câtă bucurie!... Nici nu-și poate închipui cineva... o aventură cu un profesor!... Asta mă face și mai fericită, adăugă în sine Liana Sardu.

Dar reveria fu întreruptă nemilos de abrupt, de un sunet strident de telefon.

Un indiscret, un nechemat, stăruia la capătul celălalt al firului.

— Allo-allo!... da!... Cine?... Am onoare, domnule Profesor... Rafae... La aparat e Sava, secretarul dumneavoastră... Da-da!... Poftiți!... Ca de obiceiu... Vă așteaptă publicul pentru audiență...

Și receptorul căzu jos...

Consternare...

CONSTANTIN COJAN

TELEGRAMA

Până la vârsta de 50 de ani, Epaminonda Caropol, din firma „Pandicopol și Caropol", nu plecase niciodată într'o călătorie mai lungă.

Grec născut în România, nu cunoscuse decât portul Galați, oraș unde tatăl său se îmbogățise, iar el, Epaminonda, devenise milionar.

Impreună cu prietenul său Leonida Pandicopol, Epaminonda făcea comerț de grâne, având o firmă, firma „Pandicopol și Caropol" care dusese peste hotare bunul renume de cinste și seriozitate al componenților ei.

Ajungând să poarte pe umeri o jumătate de veac și după o muncă bogată în izbânzi morale și mai ales materiale, Epaminonda Caropol s'a hotărît într'o bună zi să plece în călătorie spre apus.

I-a împărtășit acest gând prietenului și asociatului său Leonida Pandicopol care, bineînțeles, l-a îndemnat să-și pue planul în aplicare.

— Du-te la Paris, i-a spus Pandicopol. Acolo sunt femei nostime, vin bun și localuri faimoase! Vei petrece de minune!

— Dar nu știu boabă franțuzească, i-a răspuns puțin cam stingherit Epaminonda.

— N'are a face, i-a tăiat vorba tovarășul. Noi, grecii, nu pierim nicăeri. Limba noastră e cunoscută pe tot globul. E destul să rostești un singur cuvânt „radical" și francezul — om cult — te-a și înțeles!

Fără să mai stea mult pe gânduri, Epaminonda Caropol și-a pregătit geamantanele, și-a scos banii dela bancă, și, cu biletul dus și întors, a plecat spre Paris.

Cum a ajuns acolo, forfoteala și animația din Gar de Lyon l-a zăpăcit. In „vocabularul greco-francez", a căutat fraza necesară și, urcându-se în mașină, a spus șofeurului:

— Conduire hotel bon centre kalo Paris!

Zis și făcut.

Șofeurul l-a condus unde a crezut el de cuviință, s'au poate acolo unde spera să obție un sperț, și anume la un mic hotel din apropierea Operei, pe Rue Sainte-Anne.

Grecul, mulțumit, i-a dat un bacșiș gras, a intrat în cameră de s'a odihnit puțin, a luat o bae și, apoi. a tocmit un ghid care să-l conducă prin Paris.

Dar înainte să se gândească la petrecere, a trimis o telegramă prietenului său Pandicopol, anunțându-l că a ajuns cu bine și dându-i adresa lui dela Paris.

După două zile de plimbări cu ghidul, Epaminonda și-a dat seama că e foarte ușor să te orientezi în centrul Parisului și s'a hotărît deci să umble fără dădacă.

Vesel ca un școlar ce-a scăpat de pedagogul său, grecul a luat-o pe marile bulevarde, minunându-se de frumusețea și luxul vitrinelor, de măreția statuelor, de înălțimea edificiilor, precum și de gingășia femeilor cărora le-arunca în treacăt câte o ochiadă timidă.

Astfel, plimbându-se din stradă în stradă, și înaintând cu pași înceți dar siguri, timpul a trecut și l-a cuprins oboseala.

A intrat într'o berărie și comandând câte-va rânduri de pahare cu bere, viața i-a apărut în culorile cele mai roze.

Pe trotuarul unde se afla masa lui, treceau femei frumoase cu ochi plini de făgădueli și cu trupul felin ce ritma însăși plăcerea de a trăi.

Intr'un târziu, i s'a făcut foame și s'a hotărît să meargă la hotel. să mănânce.

A plătit și s'a sculat de pe scaun.

Dar după câte-va încercări nereușite de a găsi drumul cel bun, a constatat că se rătăcise.

A început să râdă de pățania lui. Dar el, ca om deștept ce era, prevăzând această eventualitate, își însemnase strada și numărul hotelului în carnet.

S'a urcat deci într'un taxi.

— Ou allons-nous. Monsieur? l-a întrebat șofeurul.

Epaminonda și-a căutat în buzunar carnetul.

— Sto diavolo! Mi-am uitat carnetul în hainele gri!

Ce să facă acum!

Povestea începea din nou de la început:

— Conduire hotel bon centre Kalo Paris!

Șofeurul l-a dus într'un hotel oarecare, în cartierul latin.

Toată noaptea, Epaminonda a fost chinuit de un gând: cum să afle strada, numărul și numele hotelului în care trăsese la sosire! Căci acolo își avea banii. hainele și rufăria.

Surmenat de atâtea eforturi intelectuale, de abia spre ziuă grecul a putut adormi.

Dar disdedimineață. s'a sculat plin de speranță.

Intocmai ca și strămoșul său Arhimede, ideea salvatoare i-a venit pe când era în bae.

— Evrica! a rostit grav urmașul faimosului om de știință.

S'a îmbrăcat rapid și, urmat de ghidul hotelului — care nu-l părăsea nici-o clipă — a intrat la poștă, trimițând următoarea telegramă:

„DOMNULUI LEONIDA PANDICOPOL

„STRADA DOMEASCA

„GALAȚI

„ROMANIA

„TELEGRAFIAZA-MI URGENT LA CE HOTEL LOCUESC IN PARIS.

„HERETE.

„EPAMINONDA CAROPOL".

Și după aceea, mândru că fusese atât de isteț și la gândul că scăpase de grije grecul, răsuflând ușurat, ca și cum i-ar fi luat cineva o povară de pe suflet, a început să fluere vesel cântecul „Kelaidiste"...

Alexandru Bilciurescu

— Dumnezeule ai luat prea multe tablete de întinerire.

Portretul unui poet făcut de el-însuși

Robert Burns (1759—1796), care a trăit în cercul lui Shelley, a fost un poet foarte popular chiar pe când era în viață, citit și prețuit în ceia ce a avut mai pur și mai limpede poezia sa.

In timpul în care a trăit el, totuși, poetul și poezia păreau foarte departe de viața de toate zilele și mai ales de viața țăranului și a mulțimilor, căci educația era pe baze universale și poetul revoluționar avea o țintă de înaltă intelectualitate, inspirată de abstracțiuni și idei generale. Materialul asupra lui Burns și operei sale era foarte insuficient și nu îngăduia să se pună în relief acest fenomen atât de ciudat pentru epoca sa, un poet care prin absoluta sinceritate a emoției și pasionată energie cu care caută să cunoască viața de toate zilele, poate creia un lirism de o puritate și o înălțime atât de nobilă și senină. Două scrieri asupra acestui poet puțin cunoscut de generațiile următoare, o strălucită biografie a unei scriitoare engleze Mrs Carswelt, care a reînviat lumea în care a trăit Burns și o autobiografie, scoasă de Keith Henderson, din înseși manifestările directe ale poetului, au contribuit la reproducerea cea mai vie și mai reală, într'un portret desenat cu o putere de viață extraordinară, a acestei personalități aparte, atât de deosebită și de timpul în care a trăit și de felul de a scrie și a creia al romanticilor din literatura engleză, în epoca dintre opere și influența lui Shelley și aceea a lui Keati care i-a succedat.

Autobiografia lui Keith Henderson îl zugrăvește Burns mai intim de cât biografia lui Mrs Carswell, căci chiar erorile poetului îi descopere adevărata sa personalitate, mai ales că destăinuirile personale se strecoară de multe ori fără știrea și voia sa, în scrisorile și opera sa.

CRONICA ARTISTICĂ



Goya : Contesa de Chinchon



F. Kowarski : Vagabonzii



Goya : Necunoscuta



Goya : Visul

ARTA REALITĂŢII SINISTRE ŞI CRUDE. — Până în anii din urmă arta n'a privit grozăviile vieţii decât prin prizma nepăsării şi a dispreţului — opereie unui Goya şi Daumier au fost mai mult indiferente dectâ crude. Dar realitatea s'a răsbunat şi s'a impus atenţiei pictoriior. Şi a izbutit să fie atât de dogorîtoare şi de groaznică încât artiştii trebue să fie prudenţi.

Se vorbeşte mereu de reîntoarcerea la subiect, căci prea s'a abuzat de formula technicei. Dar care subiect să alegem caracteristic vremii? Viaţa ca plasticitate n'a oferit niciodată ochilor spectacole mai înspăimântătoare. Şi dacă de azi încolo, arta s'ar consacra observaţiei realului, hotărându-se să transforme în cruzime capricioasa indiferenţă de altă dată, această cruzime ar fi cu adevărat groaznică, oribilă, revoltătoare.

Sunt astăzi mulţi pictori care au îndrăgit cruzimea în arta lor. Acum câtva timp, s'a deschis în străinătate o expoziţie a celor mai reprezentativi. Sunt două curente în concepţiile lor: unul ,curentul german, creiat de Grosz şi de expresionism, desvăluie, cu un fel de humor hidos romantic, aspectul monstruos şi anatomic al lucrurilor şi al fiinţelor. Acest humor pătrunde în adâncul priveliştii, în adâncul spectacolului, spre a scoate la iveală măruntaele, tainele, fatalitatea lui. Celălalt stil s'a format atunci, când aspiraţiile nelămurite şi bizare ale unor artişti numiţi suprarealişti sau altfel, au găsit un câmp de inspiraţie nemaipomenit: Spania în agonie.

Cruzimea artei de eri, ieşită din nepăsare, laşitate şi evadare, căuta un subiect .Astăzi subiectul există. Iar formele şi imaginile care, ieri, păreau de neînţeles, şi-au găsit justificarea. Inspăimântătoarea dramă a căpătat întreaga ei proporţie în opera unuia din cei mai mari pictori de astăzi — spaniol de origină — Pablo Picassa, care după ce în bogata sa carieră a pictat subiecte enigmatice, a descoperit dintr'odată titlul explicativ, întitulând ultima sa operă: Guernica.

Arta a însemnat întotdeauna expresie. Dar se poate ca expresia să nu apară decât în urma artei. Căci arta dispune de însuşiri, de intuiţii şi de izbucniri care pot călca regulile obişnuite ale duratei. Istoria reală ilustrează, cu întârziere, priveliştele artei. Şi deodată, dintr'o săritură, arta îşi dă seamă de conţinutului ei, reia pe seama ei replica istoriei şi o exaltă prin tot ceia ce a adunat din aşteptare şi din teroare. O multiplică prin sonorităţi ample şi înfricoşătoare. In aşa măsură, că lumea se poate regăsi în opera de artă aşa cum este şi poate fi mulţumită. E totuşi înfierată. A înfierat-o Daumier, a înfierat-o Goya.

Universul nostru de astăzi îşi poate urma drumul — e muşcat însă din coastă. Acei care văd mai clar şi mai repede, i-au pus stigmatul. Din mormânt, geniul lui Goya a reînviat pentru a inspira pe urmaşii, tovarăşii, camarazii lui, pe toţi aceia care au credinţă în răzbunarea artei şi care gândesc că dacă se arată autentic, just şi mândru răi, pot astfel birui bestia din om.

EXPOZIŢII. — Iniţiativa Ministerului Educaţiei Naţionale datorăm o explicaţie încântătoare: acea deschisă la Academia de Arhitectură unde s'au strâns dela elevii şcolilor primare şi secundare din toată ţara, lucrările mai frumoase, având ca subiect Datinele de Crăciun.

E bine să ne întoarcem la isvoarele vieţii. Nimic nu-i mai instructiv şi mai fermecător ca o expoziţie cu desene pentru copii. Din două puncte de vedere o asemenea manifestare poate fi revelatoare: ce păstrează un copil dintr'un spectacol? — cum îşi exprimă el impresiile? Incercarea este şi mai interesantă când ni se arată lucrări provenind din mai multe localităţi şi având acelaş subiect. Ansamblul lor ne oferă, pe lângă pitorescul obiceiurilor şi aspectul oraşelor, satelor ori gospodăriilor, o icoană sufletească. Vedem efectul şi măsura evenimentelor reflectate în conştiinţa fragedă a micilor artişti şi desprindem înţelesuri şi nuanţe pe care nu le cunoscusem mai înainte. O imagine creiată de un copil, în toată libertatea şi ca expresie spontană a sentimentelor lui, o simţim mai adevărată decât toate de până atunci.

S'a scris foarte variat şi mult asupra desenului copiilor, dar majoritatea autorilor se referă la o vârstă ce nu depăşeşte opt ani. Este o epocă a unei conştiinţe primitive şi totul este reprezentat printr'un fel de chematism stângaciu, ţinând de geometria plană. Capetele personagiilor sunt cercuri, rochiile triunghiuri, membrele simple linii drepte.

Dincolo de această vârstă găsim notaţia artistică în compoziţie, rezultând în urma învăţăturii sau a studiului individual. Iar după 14 ani, copilul vrea să facă opere de artă. I se pare că ştie toate trucurile meşteşugului, dar de fapt împrumută o manieră şi, neînţelegând-o, îşi falşifică sensibilitatea, trişează, am putea spune. Privind două desene executate de acelaş copil la distanţă de numai un an, către această epocă de tranziţie, ar părea că ne aflăm în faţa a două technici, în faţa a două viziuni străine una de alta. Deobiceiu, nu mai găsim nici una din calităţile epocii precedente, ci o dorinţă pretenţioasă de a vedea ca oamenii mari.

In afară de excepţii, numai între 8 şi 14 ani copilul poate desena scene reprezentative, socotind şi epoca evoluată dar încă ferită de orice influenţe, epocă în care copilul simte trebuinţa de a lucra mereu mai bine, adică de a se apropia din ce în ce mai mult de adevăr.

Intre această voinţă de a pătrunde adevărul şi imposibilitatea mijloacelor technice, se naşte atunci un conflict amuzant. Aproape fiecare notaţie a copilului dela 8 până la 14 ani, reprezintă o descoperire, o atitudine luată asupra lumii, o victorie asupra lui însuşi.

Conturarea personalităţii nu va veni decât mai târziu. Deaceia, într'o expoziţie de desene copilăreşti nu vei cunoaşte care lucrare este opera unui băiat şi care opera unei fete. Desenul copilului nu-i nici bărbătesc nici feminin; n'are decât vârste succesive.

Copilul apoi, nu cunoaşte variaţiile colorate. Ajunge destul de repede să deprindă regulile sau cel puţin necesităţile perspectivei. Distribuirea luminii, jocurile între lumină şi umbră depăşesc posibiltăţile lui. De unde lipsa totală de modelaj şi platitudinea desenului şi a coloritului. De unde, deasemenea, o primă impresie de maşinal care se desprinde din lucrările copiilor. Am putea spune chiar, o impresie de monotonie, dacă nu privim cu atenţie ca să descoperim atâtea mici lucruri de minunată ingenuitate. Dar este evident că aproape toţi copiii au acelaş fel de a reda un zid sau o casă, de a vedea o piaţă sau o stradă, mai mult în plan decât în elevaţie şi că întrebuinţează un gri dens, amestec din fel de fel de culori.

Aşa dar, cele mai interesante opere de desen ale copiilor sunt acelea cale conţin notaţii intacte, observaţii în stare pură, care împrospătează privirea noastră, a celor mari, obosită de prea multă educaţie şi obişnuinţă. Şi în expoziţia organizată de Ministerul Educaţiei Naţionale se găsesc nenumărate asemenea notaţii pline de ingeniozitate, prospeţime şi farmec.

DESPRE PUNEREA IN SCENĂ. Trăim într'o vreme în care ritmul vieţii ne sileşte să mergem mereu înainte. Totuşi, simţim câteodată dorinţa să ne oprim câteva momente nu pentru a ne odihni ci pentru a medita asupra prezentului.

Până la sfârşitul secolului al 19-lea, decorul avea în teatru mai multă importanţă decât punerea în scenă. Pe atunci, acel care punea în scenă o piesă se chema regisor. Astăzi, acesta a ajuns un personagiu de prim ordin. Explicabil. Pentrucă în afară de cunoştinţele sale technice, tot atât de diverse pe cât de adânci, el joacă pe deasupra un rol de descoperitor al talentelor, de animator, de vizionar. Controlează şi coordonează totul: jocul actorilor şi figuraţia, decorurile şi costumele, mobilele şi accesoriile, maşinăriile şi iluminatul, muzica de scenă şi sgomotele din culise. Afară de asta, imprimă ritmul spectacolului şi creiază atmosfera proprie fiecărei opere. A pune o piesă în scenă înseamnă a-i da viaţă, lucru pe cât de complex pe atât de delicat.

Astăzi decorul depinde direct de punerea în scenă, care nu numai că hotărăşte asupra distribuţiei scenice a fundalurilor dar defineşte stilul lor: stil realist sau fantezist, simbolic sau sintetic, stil cerut de felul operei teatrale. Pe de altă parte, vom recunoaşte că evoluţia decorului a influenţat concepţiile actuale ale punerii în scenă. Această evoluţie a decorului, cu toate aparenţele înşelătoare, nu este rezultatul unei teorii, ci în largă măsură consecinţa logică a progresului technic, în special în domeniul luminii

Din nenorocire acest progres technic nu se limitează la extraordinarele posibilităţi ale iluminatului electric. Cuprinde şi resursele mecanice, unde au fost introduse numeroase defecţiuni. Progresul technic a falşificat înscenarea. Sub pretextul înşelător al decorului proectat (nouri de furtună, valuri spumegânde şi multe alte copilării) arta pictorului a fost înlocuită prin lanterna magică. Iată pericolul, cel mai grav dintre pericole, transformarea decorului teatral într'o carte poştală colorată, într'o cromolitografie ieftină.

Metoda aceasta ar fi fost acceptată ca multe altele, dar după un număr de încercări nefericite, asemenea procedee costisitoare şi inutile ar fi trebuit mai mult sau mai puţin părăsite. In principiu, nici una din aceste formule de decoraţie nu trebue osândită. Luate individual şi întrebuinţate cu pricepere şi gust, pot aduce servicii reale. Ne ridicăm numai contra lor atunci când ajung să dicteze întreaga structură a punerii în scenă.

Pentrucă o montare ţine de caracterul fiecărei opere teatrale şi implică rezolvarea unei probleme speciale. Maşinăria scenei de altă dată, gen italienesc, rămâne singura potrivită şi preferabilă inovaţiilor actuale — ea constă din planuri învârtitoare, laterale şi transversale şi planuri în etaj.

A mecaniza o scenă înseamnă să uniformizăm regia, înseamnă să ajungem robii puterilor technicei, în loc să ne lăsăm liber purtaţi de imaginaţie. Adevărurile acestea le-au înţeles atâţia regisori din străinătate şi dela noi, care n'au ezitat să activeze în teatre vechi fără să le aducă nici cea mai mică modificare. Şi au succes — pentrucă teatrul este altceva decât cinematograful unde toate trucurile pot trece neobservate.

TACHE SOROCEANU



Jean Clouet : François I



Goya : Bărănețea



Vuillard : Portret

POVESTE...

Un împărat, dintre acei despre care se spune: a fost odată, — s'a săturat de minciuni.

Ciudăţenia împărătească ne-o adevereşte o poveste de demult; se ştie că în basmele orientale se petrec fel de fel de minunăţii.

Intr'o noapte aburită de miresmele florilor, împăratul a fost înţepat, drept în inima-i împărătească, de ghimpele adevărului.

Simţimântul nebănuit, arzător ca o săgeată otrăvită, i-a răpit liniştea. Intâia oară o vâlvătaie înverşunată i-a cuprins sufletul. Ceeace nu i s'a întâmplat niciodată, a păţit în noaptea aceea: n'a mai putut adormi...

Abia în zorii zilei, când stelele aţipesc, l'a furat somnul. Şi împăratul a visat că în cuprinsul împărăţiei sale se află un om care a văzut odată adevărul.

Streinul avea ochi albaştri şi limpezi ca marea albastră şi ca apele cerului de primăvară.

Ochi ce nu se uită!...

Trezit din vis, împăratul se repezi la fereastră şi porunci paznicilor să bată din tobe, să sune din buciume şi din surle. In grabă se adunară curtenii şi sfetnicii împărăţiei. Dar nimeni n'auzise de omul cu ochii albaştri ca marea, nimeni nu l'a întâlnit, nu l'a văzut.

De aceia s'a dat firman ca necunoscutul să se înfăţişeze numaidecât împăratului. Altminteri, va fi prins cu arcanul şi adus cu de-a sila. Nu s'a ivit însă nimeni.

Năimiţii stăpânirii au cutreerat împărăţia în lung şi în lat, cercetând pe fiecare trecător. — dar apele cerului şi ale mării nu le-au descoperit în privirea nimănui.

Imbătrânise împăratul, iscodind şi aşteptând pe omul care văzuse adevărul.

Intr'o zi de milostenie împărătească se adunară nevoiaşii împărăţiei la porţile palatului.

Ca în poveste, stăpânul coborî scările — să împartă pâine şi arginţi. Toată gloata a fost îndestulată. De astă dată, s'au minunat şi calicii de dărnicia stăpânului.

Numai un bătrân rămase neclintit, cu mâna întinsă.

Mirat că-l scăpase din vedere şi că nu l'a miluit, împăratul vru să se apropie, dar se opri uluit o clipă şi porunci:

— Lăsaţi-mă singur cu acest om!

Curtenii împlinină porunca, iar mulţimea a fost risipită, ca de obicei, cu lovituri de bici.

— Tu eşti acela care a văzut adevărul! — strigă stăpânul.

Cerşetorul tăcea.

— Aşa e că tu ai văzut adevărul? — îl iscodi împăratul.

Bătrânul tăcea.

— Spune-mi — îl rugă împăratul — spune-mi, dacă ochii tăi, mai albaştri decât marea şi mai limpezi decât cerul, au văzut tot ce-i mai bun în viaţa noastră?

Şi unchiaşul răspunse:

— N'am văzut nimic... Sunt orb din naştere...

F. Dima

A APĂRUT | No. 424

Cinema

CU URMATORUL SUMAR

CALENDARUL SENTIMENTAL AL HOLLYWOOD-ULUI

ISTORIA FILMULUI DE COW-BOY

2 PAGINI CU ULTIMELE NOUTĂŢI IN DOMENIUL MODEI

SARMANA DEANNA DURBIN

Vedeta de şaisprezece ani, nu poate să înnoate, nu poate să danseze, nu poate să patineze... cu toate acestea, n'o compătimiţi înainte de a fi citit articolul din corpul revistei

CU APARATUL FOTOGRAFIC PRIN HOLLYWOOD

UN ARTICOL SEMNAT DE PAT O'BRIEN:

Câteva amintiri din vremurile de mizerie petrecute alături de prietenul meu Spencer Tracy

O inimă de aur

Nuvelă de A. DAMANSKY

Funda albastră nu-i şedea bine şi o sâcâia. Când însă putea să-şi scuture părul, ce-i cădea pe frunte şi pe urechi, aşa în toate părţile, era o adevărată plăcere.

De îndată ce şi-a dat seama că Lizica Hmarina o priveşte cu jind a rămas nedumerită şi şi-a zis: oare-i cu putinţă să-i placă aşa ceva? „A doua privire plină de lăcomie şi de invidie o măguli: „asta înseamnă că-s frumoasă!..." Iar a treia îi trezi în minte plăcuta posibilitate de-a se desbăra de această fundă, ce-o stingheria fără să-i aducă nici o bucurie.

Abia putu s'aştepte ca să se sfârşească lecţia şi apropiindu-se de Lizica Hmarina, îşi smuci deodată funda, care ţeapănă se ridica deasupra urechei dreptte, şi aşa fel, încât prietena nu putu decât să şoptească:

— „Iară ai o fundă nouă!... Vai ce frumoooaaasă-i!.... Va să zică îţi place?..."

— Grozav.

— Atunci ia-o.

Lizica Hmarina se făcu roşie ca o sfeclă, încercând să îndruge ceva. Milotşca însă, repezită îşi scoase panglica şi o potrivea acuma în părul bălaiu şi lins, pe când celelalte fetiţe strigau împrejurul ei:

— „Foarte bine, foarte bine! Ii stă foarte bine! E minunată. „Iar una mai isteaţă, vrând să arate că cunoaşte cuvinte mai alese, lămuri: „asta se armonizează mai bine cu părul ei!"

Lizica se privi într'o oglinjoară ieşită pe neaşteptate dintr'un buzunăraş şi toată faţa-i palidă ,brăzdată de o gură mare se lumină de un surâs plin de fericire:

— Milca, eşti un înger!

Acasă Milotşca, se alipi de maică-sa ca o pisicuţă, o cuprinse pe după gât, şoptind: „i se scurgeau ochii după funda mea, ea n'are niciodată, i-am dat-o pe a mea. Nu te superi, aşa-i, nu, nu?... Mamă dragă nu fi supărată!..."

Mişcată de bunătatea fetiţei ei, mama nu se supără, nici nu încercă măcar să facă pe supărata. Şi în aceiaşi seară Miloşca, auzi din odăiţa ei, o convorbtre între părinţi iar frânturi de frază ajungeau până la urechile ei: „O fundă nouă... prietenă săracă.... inimă de aur...."

Astfel Miloşca află că descotorosindu-se de o fundă care o sâcâia — era un înger şi că avea o inimă de aur!...

Un cordon de piele de căprioară, aurit, pe care-l zări în fereastra unei prăvălii îi căzu cu tronc. La rugămintea ei: „cumpără-mi-l, mamă dragă, avu răspunsul înţelept: nu-ţi trebue... pentru şcoală e prea bătător la ochi, iar cu celelalte rochii nu se potriveşte..."

Câteva zile după aceasta, o verişoară de a ei îşi pierdu din întâmplare cordonul, iar Milotşca — ca s'o crute de mustrările de acasă, îl îmbie îndată cordonul ei: iată, ia-l pe al meu!..."

Şi apoi iarăşi: „Milca eşti un înger...!"

Acasă faptul acesta fu povestit şi răspovestit cu mult ifos: cum verişoarei îi era frică să se întoarcă acasă fără de cordon — avea un tată vitreg şi sever — cât era de amărâtă şi... „mi-a fost milă de ea, mamă dragă nu te supăra..."

Mama nu se supără, nici nu încercă măcar să facă pe supărata. Iar seara, după felul în care taicăsău o sărută ea pricepu, că din nou s'a vorbit de inima ei de aur şi că prin urmare va avea cordonul aurit.

Şi l'a avut.

— Milca, eşti un înger... suna şi răsuna mereu la urechile ei, fie că era vorba de un şal dăruit ce nu-i mai făcea nici o plăcere, de o sugătoare ce nu-i mai trebuia, ori de un creion de prisos. Astfel de câteori se desbăra de câte un lucruşor la care nu ţinea, şi de care nu ştia cum să scape — auzea mereu şi pe eşti un înger!..."

Pe la vârsta de cincisprezece ani, Milotşca se îndrăgosti pentru prima oară, de unul dintre tovarăşii ei de tennis. Acest tânăr frumos, oacheş şi cu ochii bulbucaţi, era un marchiz italian, Francesco Ursino şi-i făcea curte în văzul tuturor.

Intr'o zi la un ceai, acasă, un mosafir povestea — şi într'un mod foarte nostim — cum un cunoscut de al lui, la care se duce să-i taie bătăturile — face cunoştinţe cât se poate de plăcute, pe terenul de tenis — unde se dă drept un marchiz italian. Toată lumea făcu mare haz. Milotşca, râse şi ea, şi chiar prea, prea!...

De atuncia însă dragostea ei se stinse ca prin minune! Luă hotărârea ca să nu mai joace tenis — şi când se duse ca să-şi ia pantofii, declară c'o doare un picior! Dar privind ţintă în ochi, pe una din tovarăşele ei de joc, căreia marchizul îi căzuse cu tronc —.după cum băgase de seamă — ea adăogă, cu un surâs plin de viclenie: „iată domnule marchis o jucărie cu mult mai ageră decât mine!..."

Şi când să se despartă, prietena o sărută cu multă vioiciune: —„Milca... tu eşti un înger!..."

...O inimă de aur... repetau tot mai des şi cu mai multă convingere, părinţii şi prietenit — când era vorba de Milotşca. Mamă-sa spuse chiar odată, dusă pe gânduri: „mi-e frică că n'are să se mărite decât din bunătate! Doară aşa, ca să nu jignească pe nimeni!..."

Teama aceasta însă fu zadarnică. Milotşca se mărită cu un tânăr medic, după îndemnul sufletului său. El era îndrăgostit de ea. Ea era îndrăgostită de el. Luni de zile luară ceaiul împreună, merseră la cinematograf, se uitară ochi în ochi, roşiră, se fâstâciră, se 'nflăcărară şi în sfârşit după o scurtă explicaţie hotărâră să se ia.

Acuma Milotşca, nu mai vorbea decât de: apendicită, de peritonită, de fibrom, şi gângăvia cu gingăşie anecdote despre ficaţi şi despre rinichi. Ea făgăduia să devină o soţie desăvârşită — luând parte activă la lucrările soţului ei, împărtăşind grijile, fiindu-i un sprijin şi un adevărat tovarăş de viaţă.

Călătoria de nuntă în Italia — prima ei călătorie — o schimbă cu totul. Fata drăguţă de altădată se transformă într'o femeie chiar frumoasă, cam svăpăiată, cam iute la fire. Iar rinichii, peritonitele, apendicitele, dispărură cu totul din vocabularul ei — parcă nici nu le-ar fi cunoscut vreodată. Alte cuvinte îşi făcură apariţia: depărtarea, orizonturi, spaţuri nesfârşite..."

Tânăra pereche nu vizitase decât lacurile italiene şi oraşul Milano însă Milotşca care prinsese chef, visa acum fiind trează, de Roma, de Capri şi spunea adesea: „ce frumos trebue să fie la Zanzibar — ori — dacă aşi debarca la St. Francisco!...!"

Când părinţii şi prietenii casei o auzeau vorbind astfel se uitau pe furiş unii la alţii, clipeau din ochi cu privirea pierdută şi-şi aduceau aminte cum şi în ce anume împrejurare, fuseseră şi ei odată ispitiţi s'o pornească fie la St. Francisco, fie la Zanzibar...!

Iar tânărul soţ de îndată ce auzea cuvintele de: „depărtări, orizonturi... îşi răsucea gâtul lung, pironindu-şi ochii neliniştiţi în... depărtări, spre oriztnturi... pe când soacra, socrul, mătuşile îi îmboldeau care mai de care: „doreşti zahăr? Un pic de lapte?... îmbiindu-l cu câte toate.

Familia Milotşcăi, trăgea mare nădejde că ea va fi o femeie desăvârşită — însă această dorinţă nu se împlini!

Abia după un an de căsătorie, Milotşca se înscrisese la o şcoală de cinematograf, după ce urmase timp de şase săptămâni un curs de croitorie, trei săptămâni un curs de corsetieră, două săptămâni un curs de bucătărie şi în acelaş timp şi un curs de esperanto. Şi, toate aceste cursuri se nimereau a fi în colţurile cele mai opuse ale oraşului — aşa încât Milotşca se întorcea întotdeauna foarte târziu acasă — dar veselă, sburdalnică, plină de viaţă şi de o sumedenie de impresii noi. Elevii cursului de esperanto erau oameni de toate vârstele, de toate naţiile şi mai toţi învăţau această limbă urmărind un scop înalt ca de exemplu: reorganizarea lumii, unirea tuturor popoarelor într'o familie ideală, suprimarea sărăciei — care fără de-a fi un viciu, este totuşi mama tuturor vicilor... Şi Milotşca povestea toate cele văzute şi auzite cu mare haz, strâmbându-se cu vioiciune şi împiedecând pe soţul ei să doarmă.

Când Milotşca începu să lipsească de acasă nu numai peste zi, dar şi seri dearândul — soţul ei fu cuprins de nelinişte. Prima lui încercare de-a aduce vorba, de ceea ce-l rodea la suflet, fu întâmpinată de-o împotrivire puternică însoţită de-un potop de sărutări şi îmbrăţişeri. Apoi semeaţă: „adică ce, te'mpiedic eu să te ocupi de medicina ta? Sunt geloasă eu de pacienţii tăi? Ţi-am dat eu vreun motiv de bănuială?..."

Milotşca nu-l stânjenia, ea nu era geloasă... în fond nu era nimica... şi cu toate astea...

— „Ah, Milca, tu eşti un înger, însă..." el nu isprăvi vorba, — iar ea nu stărui...

Când află că noua asistentă dela clinica unde opera adesea soţul ei, nu era alta decât o fostă colegă a ei de şcoală Galia Smurova, bucuria ei fu nemăsurată.

— „Ah, s'o pofteşti neapărat la masă...!"

Dar tânărul soţ prânzi singur cu mosafirul său! Milotşca telefonă în două rânduri dela şcoala de cinematograf: „vai cât de rău îmi pare, că nu pot să viu! Iartă-mă te rog în numele lui Dumnezeu. Şi primeşte-o te rog bine, nu mă face de ruşine, dragul meu...!"

Şi când pentru întâia dată se întâlni cu fosta ei colegă de şcoală, pe care n'o văzuse de mai bine de cinci ani, Milotşca o sărută cu căldură: „oh, dar cât eşti... cât eşti de interesantă!... Dar ce-i cu tine?... Doară n'auzi aşa ceva pentru prima dată!... Ehei. dar ce să zic de soţul meu?... N'a scos nici măcar o vorbă despre asistenţa Lui?..."

Prietena se făcu rosie ca o sfeclă pe când Milotşca se uită ţintă în ochii ei şi voioasă bătea din palme, căci un gând minunat îi trecu prin minte!

— „Acuma dragă, trebuie să ne vedem mereu. Da, da făgădueşte-mi c'ai să vii să ne vezi cât de des.."

Şi mai întotdeauna se nimeria, ca mosafirul invitat cu atâta căldură, lua ciaiul singur cu soţul Milotşcăi, prânzea, cina, singur cu soţul Milotşcăi. Iar Milotşca venia pe apucate pe la sfârşitul mesei, pleca în grabă după ce'mbuca câte ceva ori o ştergea în goană, după ce servea ceaiul.

— „Of, of, Doamne, iară am uitat că am de lucru! Şi cât aşi vrea să stau de vorbă cu tine, Galia!... Dragul meu, fii te rog o gazdă bună, nu mă face de ruşine şi.. să nu vă plictisiţi..."

Tânărul soţ şi asistenta lui nu se plictisiră...

Intr'o seară pe când Milotşca îl aştepta cu nerăbdare — hotărâtă fiind să-i destăinuiască ceva ce de mult avea pe suflet — anume, că i se pare, sigură de tot nu era, dar i se pare — că iubeşte pe un altul — în seara aceea, soţul ei se întoarse târziu de tot — ca niciodată. El sosi cu ochii strălucind de fericire, mulţumit şi vesel cum de multă vreme nu-l văzuse, ca un vinovat, el plecă capul înaintea ei şi cu vocea tremurândă începu:

— „Milotşca, trebue să-ţi..."

Ea înţelese şi întrerupând...:

— „Nu, te rog nici o vorbă...! Ştiu demult... Şi demultă vreme am hotărât să-ţi redau libertatea... vă iubesc prea mult pe amândoi pentruca... Nu, nu, eu nu vreau să fiu piedeca fericirii voastre..."

Atunci el turburat, îngenunchie în faţa ei şi cu glasul tremurat, murmură ca într'o rugăciune:

— „Milotşca, — tu eşti un înger...!"

A doua zi Galia Smurova, îi repetă:

— „Milotşca,... tu eşti un înger..!"

In seara aceleiaşi zile, alipindu-se ca o pisicuţă de maică-sa, ea râdea şi plângea de bucurie — de fericirea libertăţii din nou câştigate, bâlbâind:

— „Zău, n'am putut face altfel. Sunt făcuţi unul pentru altul... Crede-mă, nu-i nici un fel de sacrificiu din partea mea, ţi-o jur... Aşi vrea să-i ştiu fericiţi... şi spune te rog tatii, după ce oi pleca, să nu fie supărat... că eu, nu sunt supărată..."

Maică-sa îşi ştergea lacrimile, o mângâia, o alinta cum putea mai bine.

— „Tu ai o inimă de aur! Dar cum ai să răzbeşti tu prin viaţă, cu o astfel de inimă?..."

Milotşca o cuprinse pe maică-sa cu amândouă braţele şi-şi ascunse capul, ca să poată tăinui un zâmbet plin de fericire şi de viclenie.

Ea însă era încredinţată că va răzbate în viaţă — cu inima-i de aur... dar de spus, nu se'ncumeta s'o spue!...

In româneşte de LUCIA POPOVICI

Portret de plajă de d-na Hilbergher
Premiul I la Salonul Oficial

O scrisoare - inedită - a lui Gavril Muzicescu către Vasile Alecsandri

O lucrare de teatru postumă „Dumbrava Roşie"



GAVRIL MUZICESCU

Compozitorul Gavril Musicescu, de fel din Basarabia, ajuns, după 1870, profesor la Conservatorul din Iaşi, unde preda armonia, este autorul muzicei piesetei lui Vasile Alecsandri „Dumbrava Roşie", în care, lesne de bănuit, eroul este Ştefan cel Mare.

Colaborarea aceasta este întâmplătoare, întrucât aproape toate muzicele bucăţilor lui Alecsandri, sunt compuse de Al. Flechtenmacher o altă excepţie ar fi muzica de scenă, destul de inspirată, scrisă de Grigore Ventura pentru „Fântâna Blanduziei".

Intr'o formă, după cum se va vedea, din cele mai respectuoase şi mai plină de consideraţie, Musicescu, care-şi are locul lui în istoria muzicei noastre, scrie lui V. Alecsandri:

Iaşi, 1882 Octomvrie 12

Mult stimabile

Domnule Alessandri! 1)

Primind preciosa D-Voastră scrisoare — pentru care Vă sunt prea recunocătoriu, — pe dată am deschis „Dumbrava-Roşie" şi găsind cântul ce aţi bine-voit a mi-l recomanda, l'am cetit de mai multe ori, şi az mi'a venit în minte o idee musicală care 'mi pare a fi corespunzătoare textului; dar ceia ce mă inchietează este că mi'ar conveni se repet sau rândul al treilea sau pe cel al doilea. D. E. Ştefan, Ştefan Domn cel mare

Seamăn pe lume nu are bis
De cât numai mândrul soare.

Cu profund repect vă rog, binevoiţi a mă înştiinţa dacă'mi e permis să fac aceasta sau nu? şi care rând preferaţi să'l repet?

Eată motivul care mă ţine 'n loc: (Urmează câteva note muzicale).

Am cugetat şi pentru o expresiune musicală cu caracter naţional, dar mise (?) pare că aceasta n'ar fi aşa de expresivă în majestate şi nu ar corespunde unui imn ce trebue să satisfacă şi cerinţele actualităţii moderne.

Aşi fi prea fericit dacă D-voastră aţi bine-voi să'mi daţi sfatul D-voastră şi în această privinţă.

Cu profund respect, rămân al D-Voastră serv,

G. MUSICESCU 2)

Rândurile acestea ne prilejuesc câteva consideraţii.

Pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, „Dumbrava Roşie" nu s'a reprezentat decât în 1904, deci 14 ani după moartea Bardului. Lucrarea, trecută în registre „adaptare postumă" nu s'a jucat decât de două ori — la 14 Decembrie 1904 şi la 24 Ianuarie 1905.

Contrariu a ceea ce s'ar crede, Alecsandri întâmpina oarecari greutăţi, în ceeace priveşte reprezentarea pieselor sale la Bucureşti.

Aşa între altele, după cum povestea Const. I. Nottara, „Fântâna Blanduziei" a fost de câteva ori pusă şi scoasă de pe afişul de repetiţii, până când Alecsandri a venit din străinătate şi a depus stăruinţe pentru reprezentarea ei.

Iată un lucru pe care n'ar strica să-l cunoască autorii noştri dramatici cari, după ce se văd odată jucaţi, cred că orice ar scrie după aceasta, neapărat trebue să li se pună în repetiţie.

IOAN MASSOFF

---

1) S'ar părea curios că Muzicescu, care adresându-se lui Alecsandri se socotea serv, să nu cunoască ortografia numelui acelui căruia îi scria, amănuntul acesta fiind de însemnătate în relaţiunile dintre oameni.

Adevărul este însă că cel care trebuia să fie numit Bardul dela Mirceşti nu a iscălit întotdeauna la fel. Astfel primele sale bucăţi publicate în „Convorbiri Literare" au semnături cu ortografii felurite.

2) Scrisoarea aparţine colecţiei d-lui doctor O. Kaufman-Cosla.

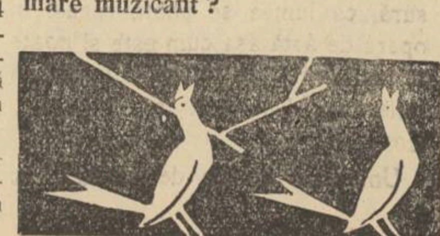
DUPĂ MOARTE...

Aniversarea morţii lui Ravel a fost pomenită într'un număr special din Revue Musicale cu câteva studii interesante asupra operei sale, în special un articol al unui critic italian, „Mantelli". Articolele consacrate acestui muzicant sunt în genere mai mult apologetice, de cât istorice şi critice, iar câte odată apologia îşi pierde orice măsură şi face ca să se producă o tăcere nedreaptă şi ciudată în jurul celui care a fost ridicat în nori în clipa morţii.

Astfel s'a întâmplat cu Albert Roussel. Bine înţeles Ravel are altă semnificare în muzica modernă. Arta raveliană corespunde în unele din aspectele sale, unor tendinţi, unei pante pe care se orientează muzica actuală şi care au fost descoperite încetul cu încetul, fiind cu totul altele de cât cele ce le-au descoperit sau au crezut numai că le-au descoperit, compozitorii din imediata apropiere a războiului. Atitudinea raveliană descoperită în 1925, este cu totul diferită de cea din acest moment. Atunci, în 1925 se admira mai mult virtuosul, maestrul necontestat al formei, vrăjitorul subit şi în acelaş timp artistul-meseriaş, comparat de Stradinski cu ceasornicarii elveţieni, în perfecţiunea amănuntului şi extraordinarul prestigiu al technicei care amintea o maşinărie mică dar absolut perfectă în mersul său maşinal.

Azi se admiră mai mult lirismul compozitorului, bogăţia emoţiei şi a senzibilităţii sale, chiar umanitatea artei sale, considerată ca o maşină perfectă ordinară care din aceste două imagini este mai autentică.

Cei ce cunosc muzica, cred că sunt de părere că el mişcă inimile şi încântă în acelaş timp simţurile. Acum cinsprezece ani, tinerii de după războiu, vedeau în el o primejdie pentru viitorul Artei (cu litere mare), acum toţi se îndreaptă spre el. După moarte marele compozitor a atras pe toţi absorbindu-i, vrăjind pe cei mai revoluţionari dintre tineri ca şi pe cei sentimentali, şi pe antiromantici, care nu preţuesc decât forma, expresia, şi chiar pe partizanii „jocurilor pur sonore". Ce s'a petrecut după moartea acestui prestigitator şi artist bogat în toate darurile unui mare muzicant?



OMUL și AUTORITATEA

de VICTOR EFTIMIU

Tânărul poet, glorie recentă, se preumbla într'un amurg de April, prin Cişmigiu; în însoțea o domnişoară din provincie. Suavă boieroaică moldoveană, fascinată de aureola proaspetei celebrități, trecea fericită pe aleile parfumate de liliac, încredințată că toată lumea o invidiază, că Cişmigiul tot n'o vede, n'o urmăreşte de cât pe ea şi pe junele semizeu.

De fapt, singurul care-i urmărea era un gardian municipal, pe care probabil îl sâcâiau atitudinile de vultur ale poetului şi romantismului duduiței dela Iaşi, care se alinta printre crengi, mângâia arbuştii, prindea o ramură de liliac şi o mirosea, cu atitudini de aquarelă.

— La mâna! strigă deodată, autoritar până la mojicie, omul în uniformă.

Speriată, suava moldoveancă dete drumul nuielei înflorite, aşteptând ca la un gest al poetului — imperator, guardul municipal să intre în pământ.

Dar zeul n'avea nici o putere terestră. Roşind până la urechi, el apucă brațul domnişoarei dela Iaşi şi-o trase pe-o cărare umbrită, încercând să repare, cu inutile zugrăveli verbale, penibilul efect al imixiunei, într'o primăvăratecă idilă, a forțelor constituite.

Am jurat o răzbunare întraripată. După vre-o două zile, m'am dus în Cişmigiu fără admiratoarea dela Iaşi şi l-am urmărit pe acel inoportun gardian.

Inarmat cu dreptul autorității, el umbla de colo până colo, îşi exagera atribuțiile, admonestând, în mod inutil, până la jicnire, pe vizitatorii grădinii, în special perechile îndrăgostite. Cine ştie ce trădări, ce neluări în seamă, ce înfrângeri sentimentale răsbuna omul ordinei, când întrerupea grațioase dialoguri, gesturi sufleteşti, elanurile altora, mai fericiți decât el!

A treia oară, m'am dus în Cişmigiu tot singur având, sub pardesiu, o creangă de liliac artificial, luată din recuzita Teatrului Național.

Am căutat pe gardian, am trecut de el şi, ca să-i atrag atenția, făceam gesturi suspecte, mă prefăceam că pândesc să nu fiu văzut, mă apropiam de boschete, alintam câte o ramună înflorită până când, găsind un liliac de culoarea celui ascuns pe inima mea, am simulat că rup o ramură şi-o vâr sub haină.

Gardianul atâta aştepta. Se repezi la mine:

— Scoate-l! (adică liliacul).

Am jucat scena surprizei. Nu înțelegeam ce doreşte dela mine. Protestam cu voce de stentor, ca să adun lume. Reprezentantul autorității voia să mă deschee cu forța. Eu nu mă lăsam. Ne îmbrânceam. Imprecam pe agentul abuziv şi flatam mulțimea, instituind-o judecător suprem.

— N'am rupt nici o creangă! — vorbeam eu poporului — şi n'am poftă să-mi deschei pardesiul, oricât mi-ar porunci acest sbir, care v'a jignit şi pe domniile voastre, doamnelor şi domnilor, stimate domnişoare!

Perechi de îndrăgostiți îmi sporeau publicul, din ce în ce mai favorabil.

Guardul municipal ne pofti pe toți la domnu şef. Ceeace doream şi eu şi mulțimea.

Domnu şef locuia într'o căsuță din Cişmigiu, pe lângă liceul Lazăr. Era sau directorul grădinii sau comisar de poliție sau primarul Capitalei. In orice caz, un Jupiter necontestat al acestor Câmpii-Elizee.

Am ascultat cu ochii şi cu surâs de mucenic acuzarea, mi-am făcut un glas respectuos şi onctuos ca mierea, asigurând pe domnu şef că paznicul se înşeală, că nici odată nu mi-aş fi permis să calc regulamentele, despodobind frumosul nostru Cişmigiu de cel mai netrebnic firicel de iarbă.

— Scoate-l! repeta gardianul, sigur de dreptatea cauzei, de misiunea-i celestă şi de triumful său necontestat. (Să te ferească Dumnezeu de omul care are dreptate!).

Cu gesturi lente, scontând efectul — întâi elanul, apoi prăbuşirea arhanghelului, — am început să mă deschei, vorbind prețios:

— Ar fi temerar din partea mea să susțin că nu ascund o ramură de liliac sub pardesiu, dar e mai temerar din partea domnului gardian al parcului să afirme că această ramură am rupt-o dintr'un boschet al Cişmigiului.

Mi-am încheiat somptuoasa frază, scoțând şi oferind, cu un gest boticellian, domnului şef, creanga de sârmă, cu flori de pânză, împrumutată recuzitei Teatrului Național.

Vă închipuiți surpriza şi satisfacția generală, pledoaria strălucită pe care am făcut-o în favoarea victimelor zelului administrativ, stigmatizarea dictatorilor, al bunului plac, al funcționarului abuziv.

Am debitat o întreagă literatură privitoare la deformațiunile pe cari un exercițiu prea îndelungat al autorității le poate germina şi desvolta în spiritul indivizilor nepregătiți.

In fața unui auditoriu propice, am înfierat pe acel gardian municipal, denunțându-l ca simbol de despotism milenar al potentatului în uniformă ce trebuie demascat şi pus la stâlpul infamiei măcar odată la o mie de ani.

Vinovatul a fost pedepsit cu asprime.

In felicitările unanime, în aureola ce mă ilumina, în răzbunarea umilirei deacum câteva zile, în noul meu succes, regretam absența frumoasei şi suavei dudui din Moldova, care părăsise oarecum decepționată, oraşul lui Bucur şi al meu. Dece nu era numai de față în această oră supremă?

Ar fi avut prilejul să constate că nu eram numai poetul visător, serafic şi inutil glorios, după care venise în Capitală, dar şi un om de imaginație şi inițiativă, un spirit politic, diplomatic şi strategic, capabil de cele mai diabolice maşinațiuni. Un om al masselor, al opiniei publice. Omul care ni trebuie!

Acest triumf al cetățeanului asupra autorității a ținut un sfert de veac. Sunt câtiva ani de când jocul s'a întors şi forțele constituite şi-au reluat, pentru totdeauna, prestigiul în propria mea conştiință, dacă nu în ritmul universal şi în recunoaşterea unanimă.

Imi spusese nu ştiu cine, la Paris, că în Belgia, tutunul e mai eftin şi mai variat ca'n Franța şi că poți trece uşor, la vamă, câteva sute de țigarete.

Am cules, în ziua plecării din Bruxelles, vre-o cincisprezece pachete de câte douăzeci: — nume egiptene şi anglo-saxone, priveliști nostalgice pe capac: cămilele, medalii de aur, piramide, ceruri colorate şi oameni cu fes.

Peisagiile Universului iau proporții comune, în reproducerile artistice; certificatul de premii al unei expoziții e egal, dacă nu mai mare ca un vulcan; profilul Kedivului întrece Sfinxul, iar beduinul din mijlocul peisagiului domină pustiul.

Şi toate, pe primul plan. Autorul pozelor de pe cutioarele de țigarete e un dictator al Cosmosului. El împarte suprafețele şi volumele arbitrar, creează o perspectivă nouă, fără să respecte nici un principiu al lui Allah, nici o regulă a primilor arhitecți diplomați.

Toate aceste considerații le făceam odată cu bagajele, disimulând, cu o dexteritate diabolică, pachetele de țigări în buzunarul interior al smokingului, în buzunarul dela spate al pantalonilor vărgați, în fundul unui ciorap, între două rânduri de bomboane ale unei cutii cumpărate în acest scop, într'o batistă, în alți pantaloni.

Cu voluptatea cetățeanului onest care, însfârşit, trişează; cu perfidia omului de ordine fericit să evadeze din atâtea constrângeri legale, din atâtea convenții internaționale, îmi aranjam contrabanda cu emoție şi mă miram eu însumi de ingeniozitatea cu care ascunsesem cele trei sute de țigări englezeşti şi egiptene în cuprinsul a două valize.

Iată-mă în vagonul de cl. III-a pornind spre dulcea Franță, într'un ritm cam dezordonat, trepidant, în miros de cărbune care îmi dădea vagi impresii de vapor şi palorile răului de mare. Cred că într'o măsură apreciabilă, aceste senzații de greață însemnau emoția omului culpabil, căci sporeau cu cât ne apropiam de frontieră.

Emoțiile prin care treceam erau din aceeaşi familie cu cele pe care le încercasem la hotel, frustând societatea, cu deosebirea că la Bruxelles erau plăcute ca o linguşire, iar în sudul extrem al Belgiei deveneau penibile până la desgust.

Când s'a oprit trenul şi s'a anunțat vama, mi-am impus o atitudine naiv-olimpiană de om care ignoră



existența însăşi a frontierelor, necum a strecurat în calabalâcu-i personal, mărfuri prohibite.

Mi-am făcut, în mine însumi, o cruce ortodoxă, examinând cele două familii catolice care mai populau vagonul de cl. III-a, martori eventuali ai unei demascări a contrabandistului-poet.

Prezența unei tinere făpturi ce mă onorase pân'atunci cu priviri măgulitoare mi-ar fi sporit dezolarea, în cazul unei capcane. Trebuia, cu orice chip, evitat un cataclism.

Când a intrat vameşul, l'am primit cu o afecție de cea mai pură şi dezinteresată esență: era primul francez pe care-l vedeam de două săptămâni şi l'aşi fi salutat, fastuos, în numele latinității comune, dacă nu mi-ar fi fost frică să nu-i atrag atenția defavorabil, prin asemenea manifestațiuni rassiste, în punctul cel mai gingaş al unei frontiere.

Simpaticul funcționar îmi amintea de unii eroi ai lui Courteline; latinității mele se adăuga şi căldura unei familiarități literare. Se apropia de şaizeci de ani, era congestionat, avea părul cărunt, mustața retezată, lipită, orizontal, nu vertical, de o buză care în lipsa dinților de sus era mai adâncă dceât cea de jos şi dădea ceva de arici sau perie de dinți acestui atribut al virilității.

— Aveți ceva de declarat?

— Nu.

— Aveți mai mult de douăzeci de țigarete?

— Nu!

— Dati jos valizele şi deschideți-le!

In vreme ce personagiul courtelinesc trecea să revizuiască în alt vagon, mi-am dat jos valizele şi le-am deschis reaşteptând.

Cele două familii catolice n'aveau bagaje; se apropiară de geamantanele mele căscate, în aşteptarea unui spectacol care să le mai risipească monotonia inutilei aşteptări într'o gară.

Omul cu două valize e o pradă destul de rară între Bruxelles şi Paris; călătoria fiind prea scurtă, nu se încarcă nimeni cu atâtea poveri, într'un tren devenit aproape tramvai.

Iată motivul pentru care tovarăşii mei de drum şi cu vameşul îmi acordau o atenție deosebită.

Şi acum, asistați, împreună cu mine, la cel mai perstigios tur pe care l'a făcut vreodată un scamator.

Omul cu şapcă, ceafă congestionată şi mustața tunsă vertical, îşi aruncă în văzduh o mână prevăzută, probabil, la buricele degetelor, cu cinci ochi care străbăteau materia, fiindcă această mână meşteră, aparținând unei ființe cu totul indiferentă față de cele ce se petreceau, ajunse direct în interiorul smokingului meu culcat şi înfăşurat, la locul unde era primul pachet cu țigarete, adică în buzunarul interior. Fără să pipăie, făr să ezite, această mână savantă se îndrepta ca o săgeată în ralenti, spre cuiburile care o interesa. N'avea nevoie de ajutorul mânei stângi, nu deranja nici o rufă, nici o haină, nu cotrobăia, nu se înşela: nimerea just şi eşea, la infinit, cu o cutie în cioc, în absența totală a posesorului ei, vameşul care se uită pe fereastră sau zâmbea unui copil al primei familii catolice sau îşi ştergea cu cotul stâng fruntea perlată.

Pasăre de pradă, lopățică, şarpe, mâna aceea îmi profană de cincisprezece ori templele aranjate în camera de hotel a Bruxelei, descoperindu-le cum descoperă sursa, vrăjitorii cu nueluşe.

Aveam impresia că cei cinci ochi invizibili din vârful degetelor mânii magnetice urmăriseră dela sute de kilometri distanță cu zece ore înainte, tribulațiunile mele în camera hotelului din Bruxelles şi nimereau direct unde trebuia, fiindcă ştiau locul cu preciziune. Eu însu-mi n'asi fi regăsit atât de prompt pachetele disimulate. Eram năucit, desființat. Urechile îmi ardeau şi-mi înghețau. Pe măsură ce în vagonul cu banchete de scândură galbenă creştea gloria descoperitorului de contrabandişti, eu mă descompuneam până la volatizare, ceream plafonului să se deschidă şi să sbor, rugam duşumeaua să se desfacă şi să mă înghită.

Domnişoara care-mi surâse de câteva ori până atunci, se făcuse palidă şi mă privea cu ochii compătimirii, lucru care mă umilea mai mult decât orice, în această autopsie. Aşi fi preferat o luptă eroică, ceva brutal, ca să pot protesta. Dar nu mi se făcuse nici o violență. Vameşul era de o politeță feroce, de o ipocrizie înspăimântătoare. Nu odată i-am surprins priviri semnificative aruncate spectatorilor care se uitau la el fascinați, ca la un general dublat de un detectiv şi triplat de un Frizzo Fregoli.

In viața mea am înregistrat numeroase vexațiuni: indiferența şefilor mei, căderi de opere dramatice, concedieri intempestive din slujbă, succesul colegilor de literatură, — dar niciodată nu m'am simțit mai umilit, mai călcat în picioare, mai vierme, decât în acea noapte de iarnă sinistră, la frontiera belgo-franceză.

Visam numai răsbunări şi reabilitări. Aşi fi dat toate gloriile literare pe un sfert de oră, pe cinci minute de victorie asupra acestui mizerabil, care-şi prelungea triumful, dându-mă jos din tren şi invitându-mă la biroul vămii, unde, în prezența altor complici ai săi, a trebuit să plătesc amendă grea pentru fiecare din cele trei sute de țigarete.

— N'am ştiut că nu pot lua atâtea! îngânam eu şi mă ofeream să renunț la toate pachetele, dăruindu-le domnilor cu şapcă.

— Imposibil! îmi obiectă cerberul. „Trebuie să plătiți amenda şi să le luați. Face plăcere familiei să duceți o amintire din Bruxelles!"

Credeam că odată ajuns la Paris voi uita neplăcutul incident dela graniță.

Dar cu fiecare țigaretă, exotică oferită cuiva — eu n'aveam inimă să le fumez — mi se urca sângele 'n obraz, mă pălmuia suvenirul înfrângerii.

Nu mai visam, nu mai trăiam decât pentru revanşă. Dar cum? Să trec la altă graniță obiecte prohibite? Era un risc inutil şi primejdios. Şi apoi, eu nu voiam să umilesc instituția însăşi a vămilor, ci trebuia să mă răzbun lovind pe însuşi ticălosul cu mustața'n fundul gurii, care făcuse din mine un cobai.

Aşa cum pedepsisem cu douăzeci şi cinci de ani în urmă pe gardianul municipal, prea zelos, al Cişmigiului, voiam să înregistrez o victorie asupra cerberului dela vama franco-belgiană.

M'am agățat de cel dintâiu prilej să mă duc iar la Bruxelles. Aceleaşi valize, acelaş cuprins. Am cumpărat douăzeci de cutii, cu acelaş tutun anglo-egiptean cu Sfinxul, fesul, medaliile, Kedivul şi cămila. Cât am stat în capitala Valoniei am fumat sau am oferit 280 de țigarete.

Mi-am făcut bagajele. Am pus câte o țigaretă în fiecare din cele douăzeci de cutii goale pe care le-am ascuns în diferite buzunare ale hainelor. Acelaş bilet de cl. III-a, acelaş tren. De rândul acesta vagonul nu mai trepida, iar fumul de cărbune nu-mi mai dădea greață. Eram calm, satisfăcut, diabolic. Abia aşteptam să ajung la graniță. Martorii triumfului meu erau să fie mai numeroşi. Douăsprezece persoane, afară de mine, ocupau vagonul.

Păcat că lipsea tânăra făptură cu ochii albaştri şi surâs amabil, de rândul trecut. M'aşi fi reabilitat gigantic în ochii ei. Reconstituiam, prin anticipație, scena. Omul cu chipiu şi cu mustața îndreptată orizontal în afară — intra în vagon, rotea ochii, dădea un străin cu două valize, îl punea să deschidă.

— Aveți ceva de declarat?

— Nu!

— Aveți mai mult de douăzeci de țigarete?

— Nu!

Mâna vameşului — pasăre de pradă, rechin, lopățică, săgeată în ralenti — se îndrepta automat spre buzunarul smokingului, spre alte buzunare, scotea o cutie, două, trei, treisprezece, cincisprezece. Triumfător, sexagenarul mă poftea la biroul vămii, să plătesc amenda. Abia acolo protestam. In fiecare cutie, nu era decât o țigaretă, exact douăzeci, câte aveam voie să duc cu mine. Capul vameşului! De treizeci de ani de când şedea la pândă, vulpea bătrână nu înghițise asemenea păcăleală!

Dar dacă ticălosul va lipsi dela post în noaptea aceia? Dacă un funcționar nevinovat va cădea în cursa pregătită altuia? Perspectiva mă tulbura, mă întrista ca o nouă înfrângere. Toate pregătirile mele erau zadarnice, ridicole... Ar fi fost păcat!

Trenul se opri. S'auziră paşi îndesați, siguri... Omul finanțelor intră. Era chiar el, vameşul de acum câteva luni. Fariseul din mine exulta. In sfârşit! Ceasul răsbunării, al desrobirii sosise!

— Valizele astea două sânt ale dv.?

— Da.

— Vă rog să le dați jos şi să le deschideți...

Tovarăşii de vagon se apropiau, ca şi cei de rândul trecut, împinşi de o curiozitate firească.

— Aveți ceva de declarat?

— Nu.

— Aveți mai mult decât douăzeci de țigarete?

— Nu.

— Mulțumesc! Puteți închide!

Mâna magnetică se ridică alene, spre cozorocul chipiului. Vameşul trecu mai departe.

Grupul celor şase

Douăzeci de ani de la înființarea „grupului celor şase", înseamnă o pagină importantă în istoria muzicei şi artei contimporane. Această aniversare înseamnă inaugurarea epocei de după războiu, afirmarea generațiilor care au rupt cu trecutul, fără a fi satisfăcute de prezent, ci au luat viitorul în mâinele lor.

Grupul celor şase a luat ființă în 1919, fiind încă chiar de la începutul existenții sale care era alcătuit din şase membri fondatori care de fapt erau şapte: Francisc Poulencs, Germaine Tailleferre, Jean Cocteau, Louis Durey, Darius Milhaud, Arthur Honegger şi Georges Auric care fiind absent a fost reprezentat printr'un desemn de Jean Cocteau. Primele adunări s'au ținut într'o sală mică din Rue Huyghens. Operele scriitorilor muzicanți se cântau la un piano. Ambiția grupului era să scriu „muzică după care să nu se poată nici înota, nici dansa, dar după care să se poată merge", zice George Auric.

Cine a botezat acest grup de prieteni, „Grupul celor şase"? Un critic de artă care a stăruit să-i cunoască şi care i-a denumit „Cei şase" şi care a scris o serie de articole despre cei şase, în „Comoedia", provocând o vie polemică pasionată în ziarele de pe acea vreme. Criticul se numeşte Henri Collet. Grupul a propăşit şi se menține încă dârz şi tânăr la aniversarea celor 20 de ani dela botezul său.

George Auric, are un râs plin de tinerețe care-l face să pară mai tânăr de cât e şi care se reflectă şi în opera sa muzicală, căci G. Auric a continuat a fi compozitor, posedă o partițiune pentru orchestră, un act pentru Opera Comică, un concerto pentru piano... muzică pentru Cinema, de şi aceasta din urmă, declară Georges Auric este inutilă pentru că nu se aude, pentru că încă nu s'a inventat o muzică pe notele căreia să se poată vorbi, Satie nu a inventat de cât muzica mobilierului...

Louis Durey, lucrează la biroul Federației muzicale populare, căci e greu de trăit numai cu muzica, în vremurile noastre. Dar compune mereu şi nu se descurajează că partițiunea sa pentru un text de Prosper Mérimée i-a fost respinsă de mai multe ori la Opera Comique, odată a fost respinsă pentru livretul scris de... Prosper Mérimée. El a scris şi mai multe melodii pentru poemele lui Apollinaire. In aşteptarea concertului colectiv care trebuie să celebreze 20 de ani ai existenței grupului de şase, Radio-Luxembourg le-a consacrat o emisiune sub titlul „20 de ani mai târziu ai celor şase".

Alt membru al grupului celor şase este Arthur Honegger, foarte pesimist situației muzicei în prezent.

— Regret, zice el, într'un interview, concertele noastre de altă dată, primele noastre lupte, prânzurile de Sâmbătă seara la care luau parte Cocteau, Giraudoux, Morand, Picasso. Arta inaugurată de grupul celor şase continuă, dar condițiile ei sunt mai rele. Asociațiile simfonice şi-au pierdut din importanța lor. Ele execută rar compoziții noi, deşi au fost instituite în acest scop. Mă tem că cei ce vor veni după noi vor duce-o şi mai greu. Cinema-ul şi Radio au redus muzica la ceva accesoriu, zice Honegger şi le provoacă un fel de atrofie a urechei, iar urmarea va fi că muzicantul va trebui să fie considerat ca în afara vieții sociale, aşa cum se petrece în America, cu muzica cinematografică: „ea nu mai e produsă de oameni, ci de uzine", pline drept de specialişti eminenți, dar care nu mai sunt personalități individuale.

In prezent Honegger scrie muzica pentru poemul lui Claudel, „La Danse de la Mort", care se va executa la Bâle, apoi pentru un text a lui Denis de Rougemond, ce se va executa la Zürich şi în fine pentru o mare „Patimă a Domnului", în colaborare cu marele poet César von Arx şi care se va juca într'un sătuleț din Elveția, Selzach, unde se construeşte în prezent un teatru.

Darius şi Milhaud, autorul Orestiei socoate că nu ar fi oportună o serbare aniversară a grupului.

— „Se'nțelege", zice el într'un interview, cei şase au în prezent 50 de ani, prietenia dintre ei durează mereu, ceea ce e bine şi frumos.

Dar după două zeci de ani nu are nimeni dintre noi motive de a face o manifestație colectivă, căci fiecare există pentru sine şi pentru opera sa. Aceasta fără să fie cu banat nimănui". Darius Milhaud scrie în prezent o „Medee", care speră că se va juca în primăvară Francis Poulenc nu vine decât rar prin Paris, fiind mereu în turnee prin străinătate. El afirmă acelaş lucru: extrema diferență din punct de vedere estetic a membrilor ce alcătuesc grupul celor şase. El continuă să scrie melodii pentru poemele scriitorilor preferați, de şi, de pildă, n'a putut scrie nici odată muzică pentru poemele lui Mallarmé şi Verlaine pe care-i admiră. Muzica acestui artist are afinități cu Apollinaire, Eluard, Cocteau, Max Jacob.

Germaine Tailleferre a fost asociată la muzica celor şase, prin opera colectivă „La Mariée de la Tour Eiffel", care a fost prima manifestare importantă a grupului. Ea a părăsit de mult Parisul, locuind la Grasse, unde continuă a compune.

Jean Cocteau a fost al şaptelea în grupul celor şase, dar poate tocmai pentru aecasta a fost mascota purtătoare de noroc a grupului. Prin „Le Coq et L'Arlequin" el a dat grupului o existență unitară şi un fel de „Chartă" dacă nu estetică cel puțin morală.

„— In grupul nostru prietenia a fost o legătură mai reală de cât estetica. Am fost calificați de insolenți, în realitate nu eram de cât tineri. Am luptat mai ales împotriva grandiloquenței! zice Cocteau vorbind despre Grupul celor şase pe care-l cunoaştem acum şi noi..

Din Giosue Carducci

Cântec de Mai

Mai dă viață în cuiburi,
Mai dă viață în trupuri;
Aduce urzici şi flori,
Şerpi şi privighetori.

Pe câmp ciripesc copii,
Jos, iar în cer păsărele;
Femeile-au 'n păr floricele
Soare, în ochii sglobii.

Pe deal, pe câmp şi pe munte
Toate 'ntr'o floare-s țesute;
Cântă, dă rod şi iubeşte
Apa, pământul şi cerul.

Şi inima mea rodeşte
O falnică tufă de spini;
Trei vipere port în pieptu-mi
Şi-o buhnă 'n creer țin.

In româneşte de SANDI BRĂTULESCU

CHEMAREA TA N'ARE NUME

De unde mă strigi suflete, fără glas,
Cu brațele arinilor plecate pe abise?
Din ce luceafăr stins, de-a rămas
Chemarea ta în inima mea şi 'n vise?

Toate vânturile s'au îngropat în mine —
Toți munții cu tăcerile mele i-am răscolit;
Stelele au plecat la isvorul gândului să se 'nchine
Şi marea din Cartea Blestemului mi-a cetit.

Suflete negru, morții tăi,
Ca frunzele altor toamne, îi culc pe amurguri de rubine.
Lumina ta umblă ca o stingere pe văi
Şi nu ştiu dacă e pentru morminte ori pentru mine!

Am rămas cu anii departe în lume,
In cetatea fără-timpului cerşetor!
Până la mine chemarea ta n'are nume —
Până la mine cântecele tale nu cobor.

D. ORFANU

PREPELIȚA VERZUE

IULIU LAZĂR

— Șomer...? Tu șomer?

— Adică, nu tocmai, dar...

— Vrei să-mi faci plăcerea să vii la masă la mine? Hai... Tocmai am niște curcan pe varză, gătit de nevastă-mea.

— Coana Aglăița?... Păi pentru bucatele gătite de dânsa... nu pot să rezist.

— Hai, sue sus în mașină...

*

Nevastă-mea ne primi ceremonios, mai ales că-l cunoștea pe bunul meu amic Cristofor, din copilărie. Ii ură bun venit, veselă și dânsa că ne onorează un musafir ales.

Cristofor...

Cristofor Năstase, vechiu coleg de școală, care visa să înalțe un zmeu fără coadă, în crudele și pitoreștile noastre timpuri de joacă „de-a turcalețul".

Cristofor...

Cristofor, inventator nenorocos al unui avion fără helice, care se poticnise dureros în dealul Cotrocenilor izbindu-se de pomi,dar din care accident, el scăpă ca prin minune, viu și nevătămat. El, care mândru și zelos de numele ce purta, se jurase de mic că va face ca numele său să întreacă în strălucire pe acela al lui Cristofor Columb, deoarece el va descoperi nu America (care e un fleac, zicea el), ci Antarctica și Stratosfera, ținuturi reci, ne asigura el, unde se află uriașe zăcăminte aurifere, ce-ar ferici globul terestru.

Cristofor, care în materie de televiziune spunea că Marconi e un moft în fața lui, deoarece el inventase becul cu două lumini incandescente și bicolore, care bec însă, dintr'un nefericit defect de structură al fabricilor germane de becuri, nu se aprindea deloc sau, dacă se aprindea, provoca totdeauna scurt-circuite urmate de incendii catastrofale, Cristofor, el, Cristofor Năstase, era azi șomer. Figura lui devastată arătă neodihnă și nemâncare. Acest lucru mă durea.

*

Il întâlnisem pe stradă. Prost îmbrăcat, ca toți savanții, cu o lavalieră neîngrijită, dar cu doi ochi ficși, de porcelan parcă; ochi ce nu-i pot uita, deoarece mă fixau ca pe o pradă. Chiar în mașină, în Rolls-Royce-ul meu, el nu încetă să mă fixeze cu priviri halucinante de om obsedat de planuri și proecte de viitor grandioase.

In casă era cald, era bine. Nevastă-mea ne servi varză de Bruxelles, friptură de fazan à l'anglaise, pilaf de potârnichi, fructe orientale si cafea.

Amicul meu se cufundă în fotoliu. Ii oferii o havană. Inainte de a se retrage, nevastă-mea ne zise:

— Eu vă las puțin între voi... Vechii prieteni au totdeauna de sporovăit între dânșii...

*

Dar ochii lui ficși de porcelan, stăruiau prin albastrul fumului...

— Vezi, îmi spuse Cristofor, am încercat de toate. Am avut fabrică de cabluri la Bușteni și aprovizionam toate blockhouse-urile din București cu cabluri pentru ascensoare; era o afacere de milioane. Comenzile curgeau din toate părțile, eram oarecum omul zilei: Fabrica de cabluri metalice Cristofor Năstase. Până când s'a rupt un cablu omorând cinci oameni în cădere și s'a dovedit că, — iartă-mi cacofonia, — cablul era putred. Acesta e adevărul și ție pot să ți-l mărturisesc, pentrucă afacerile sunt afaceri! Există cablu de oțel Siemnes-Golden de sârmă autentică și există cablu prost, Siemens-Boston, care nu e de oțel, dar e cu 50 la sută mai eftin. Eu nu întrebuințam nici cablu Siemens Golden, nici Siemens Boston, ci pur și simplu, pusesem niște potcovari din Bușteni să răsucească sârmă și afacerea mergea pe roate.

Ia mai toarnă-mi un pahar... Ce-i ăsta. Cotnar? Merge, merge! A propos de Cotnar... Pe chestia asta am pierdut circa 200 de milioane. Da, da, nu te mira... Circa 200 de milioane m'a costat fabricarea Cotnarului pe cale sintetică. Există un elixir american, produs autentic din New-York „Bestling Remedy for Batatury", o licoare străvezie care te vindecă de bătături, dar care, dragă Andronescule, pot să ți-o jur că are toate atributele și calitățile Cotnarului nostru. Numai că dobitocii de fabricanți americani, îl recomandau ca unguent: ungeai partea dureroasă și inflamată cu elixirul miraculos și scăpai de bătături toată viața.

Eu am avut într'o zi bizara idee să gust din „Bestling Remedy". După două pahare mă clătinam beat turtă și clamam învingător:

— E Cotnar! E Cotnar! E Cotnar!

Cointeresai la iuțeală pe doi englezi dela Câmpina în formidabila mea descoperire și vândui ani dearândul Cotnar autentic, extras din elixirul american pentru bătături și azi așî fi fost miliardar, dacă...

— Eternul „dacă"..

— Da, dacă... un impostor de rând, un reprezentant oarecare al produsului, n'ar fi băgat de seamă că eu comand unguente în cantități formidabile direct dela fabrică și'n loc să le vând pentru bătături, fabric pe cale sintetică cel mai bun Cotnar, românesc ce-a existat vreodată!...

Cristofor totuși își mai umplu un pahar iar servitoarea ne aduse grappe-fruits.

— De Yaffa? se interesă el.

— Da, spusei, am un prieten căpitan de vapor care mi le-aduce prin contrabandă.

— Ah, contrabandele, suspină Cristofor. Câți bani nu mi-au mâncat și astea... Alimentam pe vremuri amanta lui Abd-el-Krim în cruciada sa și-i livram prompt tunuri și tancuri din cele mai mari fabrici mondiale. Mi-a tras chilu și ăsta!... De atunci nu mai fac afaceri cu marocanii.

— N'ai idee, reluă el când două cafele copioase își făcură apariția, cât detest eu pe fabricanții de cafea din Martinica. Sunt niște excroci, dublați de niște farseuri!

In afară de faptul că, — stai s'o gust, — da, îți vând orz prăjit și pesmet din pâine veche drept cafea, dar acești concurenți iliciți și neleali, au pretenția că dacă-ți dau mărfuri (mărfuri?!) în comision, zor-nevoe să le achiți creanțele la timp! De aceea noi, latinii, avem îndatorirea să rupem relațiile comerciale cu ei și să declarăm net blocusul economic. E o idee, ce zici?

— Eu... ce zic... tu te pricepi doară mai bine...

Și ochii lui ficși, de porcelan, iar mă priviră straniu.

— După grappe-fruits ar merge niște șuncă fiartă, zise amicul Cristofor. Asta face digestia bună. In Madagascar, numai șuncă fiartă mâncam. Sunai și servitoarea aduse friptură rece, curcan umplut, epure cu măsline, sparanghel cu smântână și conopidă cu parmezan, pe care Cristofor le înfulecă cu mare poftă, lăudând fiecare fel și aducând de fiecare dată omagii doamnei, soția mea, care dormea alături.

— Fain, sfârși el, ștergându-și mustața. Așa ceva merită sărbătorit, dragă Andronescule!

El destupă o altă sticlă de Cotnar, îmi umplu și mie paharul și, ciocnind voios, privindu-mă fix în ochi, îmi spuse:

— Beau în cinstea viitoarei noastre afaceri, miliardarule!

La surâsul meu gentil și oarecum jenat, el preciză:

— *Eu* te fac miliardar! Miliardar! Da, *eu* te fac pe tine, Andronescule! Uită-te drept în ochii mei și dacă nu te-oi face miliardar, să nu-mi mai dai bună ziua. Mai dă-mi o havană.

Se înfundă în fotoliu, puse picior peste picior americănește, pufăi și zise:

— Ascultă bine ce-ți spun.

Il ascultam; eram numai urechi. Cum sta cufundat în fotoliu, hainele lui sdrențătoare contrastau vădit cu interiorul meu de mic burghez. O pingea se căscase lăsând să se vadă ciorapul iar lustrul gulerului lui Cristofor, dădea de bănuit că nu dormise într'un hotel prea luxos.

— Tu urmărești presa zilnică?

— Pe cât posibil. Stii, așa, informativ, pe ici, pe colo...

— Ei bine, află că comiți o mare eroare!

— ?!?

— Pentrucă eu am văzut azi dimineață la Băneasa o prepeliță verzuie!

— E prepeliță verzue? Dar ce cauți tu la Băneasa, Cristofore?

— Eh, ce știi tu, mă admonestă el superior. Eu doară dorm de trei săptămâni în pădurea Bănesii. Studiez prepelița verzue.

— Prepelița verzue???

Da, prepelița verzue, care pornește din primăvară din ținuturile indice și poposește la noi vara, în Iulie, când termometrul arată 45 grade la soare.

— Bine, dar ce-are a face prepelița verzue cu presa zilnică? spusei eu contrariat.

— Are și încă una mare. Dacă nu mă vei întrerupe și vei da ordin servitoarei tale, să ne mai dea niște sandviciuri și cafele, te voi iniția în marea taină a prepeliței verzui. Ascultă ici:

Am intrat în combinație cu firma Todirașcu, Groapes & Co. antreprize de pompe funebre. Eu sunt cu ideea, ei cu capitalul.

Combinația mea constă în următorul lucru: eu trebue să citesc presa zilnică și să studiez cu luare aminte rubrica „Anunțuri mortuare". Pe zi, mor cel puțin 30-40 de oameni bine situați, neluând în seamă gloata anonimă care nu aduce nici un randament industriei noastre. Vasăzică, 30-40 de granguri... Care e menirea mea? Cum am citit anunțul mortuar, să zicem Vasilescu-Cherestea, industriaș, mă reped în goană la îndurerata familie, prezint condoleanțele de rigoare, consolez pe văduvă și minori prin cuvinte de îmbărbătare și, — dragă Andronescule, — fac afaceri. Eu sunt ceeace se chiamă în America un bussinesman! Eu am fost în India. Prepelița verzue! Aici e nodul formidabilei afaceri la care vreau să te cointeresez și unde tu vei pune finanțele iar eu, munca și inteligența mea la contribuție.



Bagă de seamă: cauze mici, efecte mari!

Te-ai gândit vreodată ce-i trebue unui mort, când moare? Nu! Desigur că nu! Aceste lucruri scapă de sub controlul rațiunii voastre simpliste. Dar eu, Cristofor Năstase, veghez! Nu e de ajuns să mori, dragă Andronescule, va să te îngrijești și de cele ce urmează. Ce, crezi că-i un lucru simplu? Ideea mea e măreață și nu suferă contrazicere... Ai murit, să zicem. Bun. După moartea ta, văduva, habar n'are ce să facă mai întâi. Să te plângă, să se ocupe de catafalc, de raclă, de loc de veci, de popi..? Iată că intervin eu cu geniul meu nedesmințit și spun:

— Eu mă ocup de toate aceste chestii, Doamnă. Telefonul nostru e 2.51.87.

Din acest moment, Andronescule, milioanele încep să curgă și noi punem bazele unei asociații beneficiare din care eșim amândoi miliardari. Mă, tu n'ai fost în India, prepelița verzue... Dacă mortul e bogat, propun înmormântarea clasa I-a cu 6 cai înaintași. Aici, nimeni nu se opune; e treaba mea de unde iau eu caii înaintași. Pentrucă, iubite Andronescule, și ceilalți fac la fel; îi închiriază dela hoții de cai. Nu crezi? Dă un telefon: 25187. Șase cai ne costă șase sute; noi luăm șase mii. Dar, la un mort, trebue numai cai? Coliva cine-o face? Tot noi, Andronescule, pentru că, țară eminamente agricolă fiind, cointeresăm industria grâului la această afacere și fabricăm în regie colivă pe care apoi o vindem la preț dublu. Știu ce o să zici: dar cofeturile de pe colivă? Ei bine, dragă Andronescule, m'am gândit și la asta și am tratat un aranjament comercial cu trustul zaharicalelor din București: boabe de fasole colorate pot fi oricând luate drept cofeturi de către niște moștenitori imberbi!

Deci, odată această afacere tranșată, va să ne ocupăm de chestia lumânărilor... Tu îți dai seama ce anoste sunt lumânările ce străjuesc la căpătâiul mortului? E o rușine să vezi mortul cu niște bețe înfipte acolo, de Doamne-ajută...

Noi vom reforma acest vechiu sistem, cointeresând la aceasta întreaga industrie a lumânăriei din țara noastră. Le vremuri noi, lumânări noi!

Putem confecționa lumânări speciale, răsucite în spirale sau în stil baroc, după cum defunctul avea preferințe; pentru muzicanți, se poate imprima pe lumânare câteva lieduri (Chopin, Beethoven sau alții); pentru poeți, dacă imprimi pe lumânare „Dormi iubito, dormi în pace" face cel puțin o mie de lei.

Unde mai pui că, odată porniți pe această cale de industrializare a morților, — ei, prepelița verzue știe ceva! — suntem, după perceptele lui Kabd-El-Sidra, pe calea cea bună...

Mortul a murit, bine, îl ducem cu dricul. Dar după dric, nu merg rudele?

— Ba da, zisei, în mașini cu zăbranic negru.

— Ei, aici am vrut să te aduc! Vasăzică în mașini. Bun! Câte mașini urmează un car mortuar, Andronescule?

— Păi... depinde... 10-15...

—15 să zicem. Aici facem un „Trust al mașinilor mortuare" unde nu băgăm nimic și scoatem tot. Cincisprezece mașini ce merg la pas cu un kilometru pe oră a 9 lei litrul de benzină, fă socoteala ce infim e! Dar noi, când prezentăm factura moștenitorilor, zicem așa:

15 limuzine tip „Extra" a 4.000	Lei	60.000
Benzină albastră specială fără fum	"	52.000
Uzajul roților și al rulmenților pe bile	"	31.000
Antrepriză și garaj în boxe speciale	"	22.375
Ulei conform facturei ce va urma	"	5.800
Taxe comunale, sanitare și impozite fixe	"	18.392
Total	Lei	190.417

bani pe care îi încasăm fără discuție, căci la mort nu se tocmește nimeni. Avem deci în mână, trustul cailor, al grâului, al mașinilor și al lumânărilor. Intrăm în politica monetară acum... La uliți, pentru sufletul morților, se asvârlă bănuți, da sau nu? Te întreb, Andronescule, răspunde-mi cinstit.

— Da, se aruncă, pentru pomenirea răposatului și pentru răscumpărarea păcatelor sale.

— Bravo! Mai toarnă-mi un Cotnar! Agenții noștri, investiți cu acte în regulă, vor strânge aceste danii benevole în folosul nostru, consolidând moneta și repunând-o în circulație, înviorând prin aceasta creditul de care ne bucurăm peste hotare. Anexând la acestea și industria metalurgică...

— Metalurgică... la morți...? Cum vine asta?

— Da, metalurgică, la morți, apăsă el pe ultimul cuvânt, de unde vom trage beneficii enorme. Te-ai gândit la chestia pinezelor?

— Pinezelor???

— Ei, vezi, eu am intuiția mea. Prepelița verzue...

— ?!?...

— Un mort care se respectă e dus la groapă îmbrăcat în cele mai scumpe haine, cu ordinele, decorațiile și inelele sale, purtat în triumf cu dricul *nostru*, cu caii *noștri*, cu coliva *noastră*, cu lumânările *noastre* urmat de mașinile *noastre* și peste capacul cosciugului, ce stă Andronescule?...

— Păi, pălăria defunctului... cum e obiceiul...

— Bine-bine, pălăria defunctului.. dar cu ce e prinsă ea?

— Păi... cu un cui, cu o pineză..

— Pineza, Andronescule, aici am vrut să te aduc. Facem o fabrică metalurgică la Obor și fabricăm în serie pineze pentru morți: a) pineze cu cap lungueț, b) pineze cu cap pătrat, c) pineze rotunde sau multiforme și câștigăm piața metalurgică, concurând pe englezi.

După aceea, intrăm în domeniul Contenciosului. Cum adică, îți închipui tu, că poți muri așa, fără acte, fără testamente, fără nici un fel de formă juridică?... Andronescule ,facem un Birou de Notariat care, concomitent cu moartea omului, începe să se ocupe de legislație, de forme, de uzufructuri, de paragrafe, care birou iar ne va aduce un venit net de circa trei milioane pe an.

Dar e numai atât? Moștenitorii uzurpatori nu vor avea nevoe de serviciile noastre?

— Imi dai voe, încercai să spun, în vreme ce el golise încă un pahar si mă privea mereu, obsedant, cu ochi ficși de porcelan. Așî vrea să-ți spun că...

— Nu! Tu să taci și să asculți.



Eu am văzut prepelița verzue și nu tu!

După ce mortul a fost îngropat și totul s'a sfârșit cu bine, noi amândoi, adică noi inițiatorii cari am pus afacerea la cale, luăm în mână „Asociația Profanatorilor de Morminte". Ce te uiți la mine ca o hienă? Da, repet, „Asociația Profanatorilor de Morminte". Tu știi ce idee genială e asta? Habar n'ai. Vasăzică, noi știm precis cu ce inele, cu ce briliante, ce ceasuri de aur a fost îngropat — Dumnezeu să-l erte, — mortul. Și mai ales dantura. Platina se caută la 559 de lei gramul. Deci: întocmim rapoarte zilnice de morți intrați, cu fișe precise despre podoabele existente asupra lor. In momentul în care mortul a fost depus în cavou, funcționarul nostru a și telefonat echipei de noapte a profanatorilor de morminte. Opt inși, cu opt lopeți sosesc la fața locului. Mortul se desgroapă, se buzunărește, i se iau relicvele și aurul ce posedă asupră-i și se confiscă în folosul nostru. Ce zici, Andronescule?

Eu am fost doară în India. Am văzutt sarcofagul lui Greh-Sil-abd precum și cele opt morminte ale regilor dinastici, așezate deacurmezișul. In stânga stau doisprezece păzitori ai Sfântului iar în dreapta patrusprezece patrupede gata să arunce blestemul asupra anatemizatului...

Ce crezi tu, Andronescule, că-i glumă? Eu, când pun o afacere pe picioare, ori o pun, ori n'o pun!

Și ochii lui Cristofor, stranii, ficși, de celuloid...

— ..Bine-bine, dar prepelița verzue? Ce-i cu prepelița verzue?

— Ah, prepelița verzue... Ei bine, află dragă Andronescule, taina pe care o știu din India: după preceptele lui Kabd-El-Sidra, dacă vezi o prepeliță verzue într'o dimineață de Iulie, se chiamă că primul om ce te va invita la masă în ziua aceea, va muri. Deci tu ești primul meu mort, în grandioasa afacere pe care-am vrut s'o pun la cale cu tine. Te-am adulmecat de cum m'ai invitat... Prepelița verzue nu minte nici odată... Ce stradă ai tu aici, mă întrebă el ca un funcționar conștiincios și scoase styloul.

— Strada Parfumeriei 52... îngânai eu, livid.

— Stai să dau un telefon repede la 25187, să le comunic vestea. De pe urma morții tale se pot câștiga câteva sute de mii de lei. Dricari, colivă, mașini, racle, testamente, platină... Andronescule, prepelița verzue nu minte ni-ci-o....

Când dădu să meargă spre telefon, Cristofor căzu moale în fotel, înăbușit de propria-i perorație. Mort, iremediabil mort! Poate mâncase și prea mult!

Telefonai la 2.51.87.

— Cine-i acolo, mă'ntrebară ei.

— Eu, Cristofor Năstase, coproprietarul firmei. Trimiteți, zisei lugubru, imediat în strada Parfumeriei No. 52. Am găsit primul mort. Afacere minunată. Dric clasa I-a, 6 cai înaintași, mașini, bijuterii, echipa de profanatori etc.

Prepelița verzue...

Charles Baudelaire

Madrigal trist

De ești sau nu cuminte, mi-e tot una!
Fii tristă și frumoasă, draga mea!
Invie'n svon de râu și văgăuna,
In ochii plânși e farmec și furtuna
Din orice floare face câteo stea.

Când în restriște fruntea ți se pleacă,
Iubirea mea își încordează dorul,
Simțind că'n groază gândul ți se'nneacă
Și peste viața ta de azi, săracă,
Trecutul hâd își desfășoară norul.

Mi-ești dragă mult, când ochiul tău prelung
O undă caldă ca de sânge-l doare,
Când alintându-te nu pot s'alung
Prea grele chinuri care te străpung
Ca horcăielile de om ce moare.

Iți sorb — dumnezeiască voluptate!
Lăuntric imn cu mlădieri suave! —
Din pieptul dornic gemetele toate
Și inima-ți, când plângi, se-aprinde, poa
Străluminând de perlele jilave.

II

Știu bine eu că inima ta plină
Și-acum de vechile iubiri jertfite
Se mistue'n jeratec de lumină
Iar în gâtlejul tău dospești, cu vină,
Trufiile femeii osândite;

Dar, până când în visurile tale
Nu se va oglindi fără zăbavă,
Iubito, Iadul tot, în vis de jale,
De groază și de fum și de pumnale,
Inamorată vajnic de otravă,

Cu frică deschizând oricui, și'n toate
Descoperind ce-i rău și ce-i bol
Sbătându-te cumplit când ceasul bat
De nu te-or prinde brațele 'ncord
Ale ne'frânatului Desgust puhav.

Nu vei putea, regină în robie,
Iubindu-mă cu spaima ta mereu
In noaptea 'ngrozitoare de orgie
Să-mi spui, cu țipetele ce te 'mbie:
„Sunt pe potriva ta, Stăpânul meu.

D. IOANID



Jean Faivre, se întâlnea în fiecare zi cu Henriette. Neobosiți, anchetatorii se află în fața Vilei Albastre.

Jandarmii împiedică pe curioși de a se apropia de locul crimei. D-na Besne, dă explicații anchetatorilor.

NUVELĂ POLIȚISTĂ INEDITĂ
de LOUIS ROUBAUD

Un brigadier și un jandarm din Houdan fură primii la locul crimei. Veniseră cu bicicleta. Comisarul din Dreux, d. Blancourt și inspectorul poliției mobile Mahieu sosiră în automobil câteva minute după aceia. Era în locul zis „Cele trei vile", la întretăierea drumurilor dintre Garubais și Houdan, într'o dimineață de Iunie și într'un cadru a cărui lumină nu se prea adapta atmosferii unei drame.

Locuitorii celor două vile vecine, Vila Roză și Vila Galbenă, conduseră autoritățile pe o mică scară spre unicul etaj în camera bătrânei doamne Foyatier.

Lângă un fotoliu de infirm o octogenară, cu părul alb zăcea pe podea cu gura și ochii deschiși, cu mâinile crispate pe gât ca și cum ar fi vrut să se gâtue singură. Prin fereastră se auzea, în tăcerea celor trei grădini, o găină cotcodăcind.

— Nu v'ați atins de nimic? întrebă comisarul.

— Nu, se grăbi să răspundă o vecină, d-na Lesage, știam că nu trebue să ne atingem de nimic.

— Vă felicit.

— Și mititica nu s'a întors încă, suspină o altă vecină. Cum îi vom aduce la cunoștință aceasta? Lipsește foarte rar de acasă. Desigur că au profitat de absența ei.

— De cine vorbiți?

— De nepoata mamei Foya... continuă.

— ...D-nei Foyatier. Henriette a luat autocarul să plece la Dreux și desigur că se va întoarce la amiază. De trei luni nu și-a lăsat singură niciodată bunica.

— Stați, stați! vi se vor cere aceste informații mai târziu; deocamdată sunt de făcut constatări urgente. Și arătă cu degetul fotoliul rupt, cu lâna scotocită.

— S'a căutat ceva.

— Aci își punea poate banii observă d-na Lesage. Un bărbat înalt și greoi îi făcu semn că tacă.

— Ce sti tu?

— Știu ce spune toată lumea. Comisarul Blancourt interveni:

— Imediat... Intr'o secundă ne veți istorisi ce știți și chiar ce se spune... In orice caz iată mobilul crimei. E vorba de un jaf..

Doctorul autoriză transportul corpului pe pat. Cu o pensetă scoase doi dinți falși ce alunecaseră pe gât și grăbiseră asfixia. Lipsind orice contuziuni el deduse că victima nu se zbătuse. Desigur că a fost surprinsă și n'a văzut agresorul. Acesta se servise de un fular de mătase albă pe care îl purta infirma deobiceiu pe spate.

— E prea multă lume. Brigadier nu mai lăsa pe nimeni să intre.

Apoi adresându-se persoanelor prezente.

— Vă rog să vă dați numele inspectorului și să nu vă îndepărtați. Vă voi întreba unul după celălalt cu cea mai mare repeziciune..

Vecinii pot să plece acasă îi voi chemat individual.

Câteva secunde mai târziu d. Blancourt și ajutorul său se instalară în sufragerie și priveau pe fereastră cum două vrăbii certărețe își disputau cele câteva firimituri de pe pervaz.

— E comod aici.

— Și foarte curat. Ai grije că e vopsit, d-le comisar. Trăgând de mâner d. Blancourt își pătă mâinile de vopsea.

— Unde e persoana ce a vopsit?

Mai multe voci răspunseră din grădină:

— S'a dus în oraș să-și cumpere vopsea. Nu se grăbește. Noi plătim orele.

— Cum se numește?

— Nu i-a cerut nimeni numele. A fost trimis de întreprinderile Parré. Vopsim toate trei vilele în comun.

— Brigadier să mă previi când se va întoarce.

DEPOZIȚIA D-NEI BESNE, FEMEIA CARE A DESCOPERIT CADAVRUL

Apoi îndreptându-se spre Mahieu:

— Ne înăbușim. Cu atât mai rău... Inchide fereastra. Introdu persoana ce a descoperit cadavrul... aceia care a intrat prima în cameră. Cum se numește?

Inspectorul ieși un moment și chemă:

— D-na Besne!... Nu d-ta, domnule.

— Dar sunt d. Besne. Pot s'o întovărășesc pe soția mea.

— Nu, d-na Besne singură. Bărbatul în pantaloni de vânătoare ridică din umeri.

Octavia Léone, cincizeci și șapte de ani, fără profesie, soția d-lui Besne, Paul Joseph, proprietar, refuză un scaun ce nu i se părea adecvat persoanei sale fizice de o corpolență cam exagerată.

— Aș fi trebuit să mă deranjez la cea dintâi sonerie, își începu ea depoziția.

— Ai auzit sunând?

— Da, de trei ori... A sunat de trei ori. La a treia am venit... Și fără a mă grăbi. Voiam să-i dau o lecție să-i arăt ce înseamnă să ai o nepoată așa de gentilă și devotată ca Henriette. Era tirană, mama Foya. Suna pe mititica de zece, douăzeci de ori pe zi ca pe o sclavă. Azi dimineață am promis Henrietei să mă duc să văd ce cere dacă voi auzi sunând. Dar nu să alerg la primul sunet.. Nu-i sunt doar servitoare.

— Mai domol, să luăm lucrurile de la început. D-na Foyatier era infirmă și nepoata îi servea de menageră și infirmieră...

— Chiar așa, d-le comisar.

— Tânăra lipsea rar căci bolnava e foarte certăreață. Are obiceiul de a o suna pentru orice fleac.

— Da. De douăzeci, treizeci de ori pe zi. Mitica își petrecea aproape tot timpul urcând și scoborând. Nu vă închipuiți ce chin, dring... dring... dring... Te sun, iar te sun. Dacă e ocupată la bucătărie sau în grădină lasă totul. Ba cere apa zaharată. Ba pilulele. Ba compresele. Niciodată mititica n'a putut să se ducă la cinema. Când a fost invitată la o nuntă își făcuse o rochie. Trebui să renunțe însă în ultimul moment căci nu putut rezista unei scene cu țipete și lacrămi.

— Astăzi a plecat la Dreux?

— Da; m'a rugat să răspund la sonerie după ce a prevenit pe bunică-sa să nu abuzeze. A luat mașina de opt și se va întoarce cu cea de amiază.

— La ce oră a răsunat prima chemare?

— N'aș putea să vă spun... O oră după plecarea mititicei.

— Și a doua?

— Câteva minute mai târziu

— Și a treia.

— Imediat după a doua, o minută. Găseam obraznic acest fel de a insista. Am întârziat zece sau cincisprezece minute. Acum îmi pare rău... Când am sosit am văzut-o așa, sărmana. Trebue să vă mai spun că eram ocupată în fundul grădinei. Nu puteam să bănuesc că va veni un asasin în plină zi. Dacă mă duceam mă omora și pe mine.

— ...?

— Da, d-le inspector, butonul soneriei electrice era sub fotoliu. Asasinul nu și-a putut da seama. Când ar fi observat desigur că ar fi fost prea târziu. Nu, d-le comisar n'am văzut pe nimeni. Când eram jos strigai către mama Foya: „Nu te nelinişti, viu". Deoarece nu răspundea mă gândi că era supărată: preparasem o glumă ce mi-a rămas în gât. Am crezut întâi că a avut o sincopă și a căzut din fotoliu. Am chemat în ajutor.

— Ce oră era?

— Putea să fie nouă și un sfert?

— Nu poți să precizezi?

— Nu... La țară nu ne uităm prea des la ceas.

— Mulțumesc d-nă puteți să vă retrageți. Poate că voi mai avea nevoe de d-ta. Spune soțului d-tale să vie.

D. BESNE DĂ INFORMAȚII MAI AMPLE...

D-nul Besne ce insistase să fie primit imediat după soția sa aminti de povestirile ce circulau.

— Se spuneau multe despre averea ascunsă în fotoliu. Adevărat sau fals din cauza acestui zvon au fost ispitiți hoții. Cred că Henriette era neliniștită din cauza asta și deseori au fost dispute pentrucă aceasta o sfătuia să se adreseze unei bănci.

Henriette, o oră înaintea crimei, lua autobuzul spre Dreux.

Din cabinetul său, Jules Sagan, pictorul, mult timp șomeur, putea vedea și auzi tot ce se petrecuse în camera unde s'a întâmplat crima.

— Am auzit cel puțin de două ori, adăugă d. Besne, pe d-na Foyatier spunând nepoatei: Nu vreau să am deaface cu bancherii. Sunt toți niște hoți. Dealtfel nu numai mititica o sfătuia astfel. Era sfătuită și de d. Jean... d. Jean Faivre, notarul d-lui Raynaud. Eri dimineață s'a oprit ca totdeauna pentru a discuta cu Henriette ca să se ducă la Houdan pleacă cu mașina la opt jumătate și face o mică oprire în fața Vilei Albastre. Cred că acești tineri se înțeleg foarte bine și Henriette ar fi fost fericită să se căsătorească cu el dacă n'ar fi trebuit s'o îngrijească pe bunică-sa. I'am auzit de mai multe ori. Ea spunea: Nu pot s'o părăsesc, nu mă are decât pe mine: e ca un copil fără mine. Ar fi îngratitudine căci ea m'a crescut. E o fată bună.

— Și despre el ce păreri aveți?

— De d. Jean Faivre. E încă tânăr, dar serios. Are douăzeci și cinci de ani. Cred că o iubește pe „Cenușereasă" și s'ar căsători cu ea fără zestre. Situația-i nu-i prea strălucită dar are speranțe. E licențiat în drept; el face totul la d. Raynaud. Când ai o situație n'ai nevoie neapărat de bani; te descurci ușor.

Ceilalți martori repetară declarațiile acestea adăugându-le câteva detalii, câteva observații personale.

O DEPOZIȚIE INTERESANTĂ...

— D-na Foyatier nu putea să se îmbrace singură, zise d-na Laplace vecina din Vila Galbenă. In fiecare dimineață la cinci, vara, la șase iarna chema pe Cenușereasă care-o îmbrăca, o scotea din pat, o așeza pe fotoliu.

Nu înțeleg de ce d-na Besne a făcut un mister din banii ascunși în fotoliu. Toată lumea o știe. Discuta aceste lucruri cu mititica, mai ales că dânsa era înfuriată din cauza asta. Cum ferestrele sunt deschise toată vara vă închipuiți că fără a voi să fim indiscreți auzeam tot. „E ridicol îi spunea ea, nu se păstrează astfel de sume acasă, chiar într'o ascunzătoare. Ar trebui să depui totul la bancă. Dacă vrei mă duc la Dreux să închiriez un safe. Dar ea nu vroia să știe nimic. Câteodată ceda iar alteori când trebuia să se despartă de bani nu putea.

Această depoziție servi de temă interogatoriului lui Jean Faivre care, chemat prin telefon sosi la ora 11. Un tânăr slab clipind îndărătul ochelarilor. Păru îngrozit de faptul că fata nu fusese încă înștiințată.

— N'a fost nimeni la Dreux? Ce lovitură va primi când va sosi. Și-a lăsat bunica sănătoasă... Altfel n'ar fi lipsit, după câte o cunosc.

INTEROGATORIUL LUI JEAN FAIVRE

Numeroaselor întrebări ce i le puseră polițistul el le răspunse precis și fără restricțiuni. Ceruse de mai multe ori Henriettei permisiunea de a face un demers pe lângă d-na Foyatier. Dorea să se căsătorească cu Henriette care ar fi fost fericită să-i acorde mâna. Ea însă nu voia să-și părăsească bunica. La care el îi spunea: Nu trebue să te sacrifici mereu pentru alții. Bunică-ta ar trebui să aibă o guvernantă.

— Fără îndoială se temea să nu fie desmoștenită, adăugă comisarul.

— De loc. Dar ne gândeam că primul lucru ce trebue să-l facem e s'o convingem pe bunică să-și depună averea la bancă. Nu putea să fie încredințată bătrâna unei străine atâta vreme cât banii se mai găseau în casă. Insfârșit, dânsa s'a hotărît ieri. Iată pentruce azi dimineață Henriette a plecat la Dreux. S'a dus la Societatea generală să puie toți banii și titlurile într'un safe.

— N'a fost deci furt? strigă d-nul Blancourt.

— Desigur că nu... Hoțul s'a înșelat... Din nefericire întâi a omorît.

— Mulțumesc, d-le Faivre. Nu vă îndepărtați. Vă voi întreba din nou mai târziu. Ceilalți martori nu aduseră niciun element nou anchetei. Victima era mereu criticată. Toți insistau asupra maniilor ei.

CÂND A FOST COMIS ASASINATUL

Când fură singuri comisarul Blancourt adresându-se inspectorului Mahieu conchise:

— Asasinatul a fost comis între nouă și nouă și un sfert. Nimeni n'a putut să vină din afară și apoi să iasă. Cunoaștem deci pe asasin. E cel ce a fugit.

— Lucrătorul de la casa Parré într'adevăr a plecat la nouă și un sfert cu bicicleta să cumpere vopsea la Houdan. Trebue să înștiințăm jandarmeria și garda mobilă.

— Inutil Mahieu, iată omul d-tale.

— Asta... murmură inspectorul, asta nu credeam.

Un omuleț se prezintă pe jumătate obraznic, pe jumătate timid.

— Poți să-ți scoți șapca!

— Scuzați-mă.

— Ai ceva acte?

Scoase dintr'un portofel răpănos câteva acte de identitate pe care cei doi polițiști le examinau în tăcere.

Sagau Jules, de treizeci de ani, nu exercita decât din timp în timp meseria de vopsitor. In timpul lungilor perioade de șomaj primise două condamnări pentru vagabondaj, furt, escrocherie. Nu fusese angajat de casa Parré decât cu certificate false și după două zeci de zile.

— Nu sunt cu nimic vinovat. Casa Parré m'a trimis să lucrez la cele trei vile. Mi-am început lucrul Luni dimineața la opt. Terminasem complet casa galbenă și partea de jos a Vilei Albastre. N'am fost niciodată singur afară de timpul când îmi spălam pensulele în puțul din apropiere.

Deci locuitorii puteau să mă vadă mereu căci lucrul meu e în afară.

E adevărat că de pe schela pe care mă găseam eri puteam să văd prin fereastra deschisă camera bătrânei doamne și să aud ce-i spunea nepoatei. De banii ascunși în fotoliu am auzit vorbind toată lumea Azi dimineață în timp ce d-ra Henriette Rousin a lipsit n'am intrat nici un moment înăuntru. Am plecat la Houdan să cumpăr vopsea. Mi-am spart cauciucul și am lăsat bicicleta la reparat. M'am întors pe jos. N'am întâlnit pe „nimeni cunoscut pe drum".

Sagan după ce fu căutat și i se confiscă un cuțit fu încredințat unui agent ce-l conduse în bucătărie pentru a-l sustrage furiei vecinilor.

Așteptând ultimul martor comisarul Blancourt și inspectorul Mahieu vizitară cele patru camere ale vilei și reveniră cu diverse obiecte ce le puseră într'o valiză.

SOSIREA D-REI HENRIETTE, NEPOATA CELEI ASASINATE... LIMPEZEȘTE SITUAȚIA

D-ra Henriette Roussin sosi exact cu mașina de amiază. O foarte frumoasă Cenușereasă cu toată rochița-i ieftină... Blondă, cu un nas strengăresc și ochi veseli. Fiecare o asalta:

— Sărmană micuță... Copilul meu... D-ră Henriette. Ea fu întâi zăpăcită.

— O nenorocire i s'a întâmplat bunei tale bunici. D-na Besne și d-na Lesage o susținură să intre în sufragerie unde erau cei doi poliţişti. Fu făcută aproape cu forța să bea un coniac.

— Fi curajoasă domnișoară. Când fu instalată într'un fotoliu d-nul Blancourt începu un interogator ce trebuia să se prelungească până la două.

Nimeni nu voia să dejuneze. Se aștepta. Publicul crescuse amenințător.

— E idiot s'o chinui pe această micuță. Toate acestea pentru niște formalități

Spre ora unu tânărul Jean Faivre fu chemat. La ora unu și jumătate indignarea făcu loc stupoarei când văzură ieșind din bucătărie vopsitorul Jules Sagan.

Era liber.

La două nimeni nu-și putea crede ochilor. Brigadierul și jandarmul aduceau în cătușe pe cei doi logodnici, Henriette Roussin și Jean Faivre.

Conduși în fața procurorului din Dreux fură inculpați unul pentru asasinat cu premeditare celălalt pentru complicitate. Mărturisiseră.

După multe preliminarii și întrebări începuseră să-și piardă cumpătul.

Crima era doar în folosul lor căci Henriette era unica moștenitoare. Tânăra fată suporta de ani de zile tirania bătrânei infirme în speranța moștenirei ce trebuia să-i aducă logodnicului ei un birou notarial.

Avusese îngrozitorul curaj de a strânge pe dindărât fularul alb în jurul gâtului bătrânei.

Crima fiind săvârșită ea luase valorile. Funcționarului de la banca din Dreux ea îi declară fără emoție:

— Iată-mă asigurată. Am putut însfârșit căpăta autorizația de la bunica să depun valorile aci.

Prezența lucrătorului vopsitor îi decisese pe cei doi tineri. Faivre a fost organizatorul. El găsise ingeniosul alibi destinat să înșele justiția asupra orei morții bătrânei și care pusese poliția pe o pistă greșită. In cursul unei percheziții rapide polițiștii au descoperit trei ceasornice deșteptătoare de acelaș model: unul în bucătărie, unul în camera Henriettei și al treilea în camera d-nei Foyatier. Toate arătau aceiaș oră: dar acul soneriei era pus la unul la 9, la altul la 9 și 5 și la al treilea la 9 și 7. Grație maniei bătrânei și grație identității timbrului ceasurilor cu soneria electrică confuzia fu ușoară pentru vecini Pe de altă parte d-na Besne desigur că nu a răspuns la apelul unei femei pe care n'o putea suferi. Soneria în loc s'o îngrijoreze, o asigurau.

— Morții nu sună, avea ea obiceiul să spună. Henriette chiar gradase cele trei ceasornice. Unul cu un sunet scurt, celălalt mai lung și al treilea cu întregul arc pentru a arăta starea de nerăbdare a infirmei.

— E una din crimele cele mai abile ce le-am cunoscut în cariera mea, explică d. Blancourt.

In crimă ca și în toate lucrurile prea multă abilitate strică. Fără îndoială că n'am fi ajuns niciodată la mărturisirile celor doi bandiți dacă n'am fi putut să le punem următoarea întrebare:

— Deoarece deșteptarea avea loc la 5 sau 6 cum se face că ceasurile erau fixate la 9, 9 și 5 și 9 și 7 corespunzătoare celor trei sunete auzite de vecini?

Aceasta fu întrebarea fatală. Incercară să răspundă dar se bâlbâiră.

Și bunul Blancourt care și în retragere mai cultivă gluma termină povestirea crimei din Vila Albastră cu această observație:

— Nu e pentru prima dată când țesând pentru poliție o rețea de fine alibiuri, vinovații se prind în ea ca scrumbiile. Se încurcă în propriile lor abilități.

În românește de
M. SĂVEANU

Scrisori...

S'au publicat în literatura engleză biografii excelente asupra Prințului Consort, între cari o minunată carte a lui Teodor Martin, pe cât de complectă, pe atât de frumos scrisă. Totuși, subiectul nu s'a istovit. El este reluat în publicarea unei noui serii de scrisori inedite ale Prințului Albert către regala sa soție, privitoare la epoca 1831-1861. Ele au fost editate de către d-rul Kurt Jagow, și sunt o fericită ilustrare a biografiei lui Theodore Martin.

Doctorul Kurt Jagow a căutat în acest nou șir de scrisori, în număr de 350, să zugrăvească și să lumineze, din nou, personalitatea și viața Prințului consort, în trăsăturile ei cele mai caracteristice, deși destul de cunoscute în opinia engleză.

Scrisorile au fost scrise în limba germană și traduse atât de bine în cea engleză, încât dau impresia că ar fi fost scrise deadreptul în această limbă. Doctorul Iogow subliniază în prefața sa faptul că niciodată, cât timp a trăit, Prințul Albert nu a scos în evidență naționalitatea sa de german, nici aspirația de a creia o alianță anglo-germană. El vorbește deschis despre amărăciunea și deziluzia pe care i-a provocat-o neutralitatea națiunii sale în Războiul Crimeei. Intr'o scrisoare către Prințul Wilhelm, împăratul Wilhelm al II-lea de mai târziu, el scrie: „Nu cred că se mai găsește în istorie un alt exemplu de acest fel".

Dar din punct de vedere uman, ceeace reese mai interesant din aceste noui scrisori, sunt sentimentele sale către Regina Victoria în această epocă a vieții lor.

„Nu mi-am putut închipui, că aș fi putut întâlni atâta iubire pe pământ" scrie el într'o scrisoare.

Iar în alta: „Eri am avut balul cel mai însuflețit. Am avut Regatta Galop. Dar nu am putut să mă acord cu el; muzica sa mă transporta la Windsor și cu gândul eram cu tine, șezând lângă oglinda cea lungă sau zburând împreună cu tine pe parchetul lucios, în drăgălașa sală de bal.

Mai târziu, una din criticile ce i-au fost făcute Prințului Consort, de către urmașii lui Palmerston, găsind răsunet în opinia engleză, la începutul lui 1854, a fost asupra obiceiului pe care acesta îl avea de a corespunde cu puțini străini și nu era fără temeiu. In scrisoarea către Regele Prusiei, din 1847, poate cea mai importantă din toată seria, el scrie că scrisorile lor trebue să fie „ținute sub cel mai mare secret și ascunse de către fiecare de guvernul propriu". Apoi, către acelaș prinț, scrie în altă scrisoare că atât el cât și Regina consideră pe ambasadorul lor din Grecia, ca pe un diplomat „destul de mediocru". Această franchețâ față de Regele Prusiei, nu era desigur la locul ei.

Vorbind despre sine Prințul Albert spune că el este „o fire rece" și desigur în contrast cu firea demonstrativă a Reginei. Totuși a dat și el destule dovezi de căldură și afecțiune în scrisorile sale și de destulă putere de a-și exterioriza aceste sentimente, nu numai către Regina, dar și către alte persoane mai mult sau mai puțin intime, între altele către Prințul William de Prusia, pe care nici nu l-a cunoscut niciodată mai intim. Despre expansiunea nepotrivită, de care-l acuză opinia publică engleză în relațiile sale prin corespondență cu prinții străini, cităm încă un exemplu.

„La 16 ale lunei, așteptăm vizita Impăratului și Impărătesei Franței, scrie el Prințului de Prusia. E un eveniment istoric și va trebui să fiu cu băgare de seamă la Capela dela Cavoul din Sf. George, ca nu cumva George al III-lea să se întoarcă cu spatele în sicriul său". Pe vremurile aceste turburi, e de mirare că acest al „V-lea volum" de biografie prin corespondență al Prințului Albert, găsește încă atât interes și atenție în opinia publică engleză, după biografia lui Martin și seria de scrisori a Reginei Victoria publicate anterior.

Comemorarea Regelui Carol I

O sută de ani dela naşterea ctitorului Dinastiei Româneşti. Comemorarea lui Mihai Eminescu, cincizeci de ani dela moartea lui

Anul acesta împlinindu-se o sută de ani dela naşterea Regelui Carol I, ctitorul dinastiei, întemeietorul României moderne şi făuritorul independenţei naţionale, acest eveniment va fi cinstit cum se cuvine.

In acest scop comitetul care organizează această grandioasă manifestare de proslăvire a regalităţii, a adunat un vast material ce va fi expus în cadrul unei bogate expoziţii retrospective. Ea va înfăţişa în chip plastic şi glorios, relicvele şi amintirile din cari să putem reface icoana măreţei personalităţi a întemeietorului Dinastiei noastre.



REGELE CAROL I

Pavilionul Regalităţii care se construeşte actualmente în incinta Parcului Naţional al „Lunii Bucureştilor" va prezenta generaţiei actuale o serie bogată de obiecte, documente şi tablouri cari vor face pe vizitatorii expoziţiei să retrăiască eroicele momente pe cari le-a trecut neamul românesc sub straja sceptrului înţeleptului Domnitor.

Albumul comemorativ întocmit va aduna bibliografia vastă a operelor cari s'au scris de către scriitori români şi streini, amintirile marele Rege, fotografii şi stampe, documente istorice şi reproduceri după pictori vestiţi, tot ce înfăţişează viaţa, multiplele faţete ale acestui suveran...

Deşi au trecut 60 de ani dela Independenţă şi 20 de ani dela Unirea tuturor Românilor, Capitala nu are încă monumentele cuvenite celor doi mari regi, Carol I Ctitorul şi Liberatorul şi Ferdinand, Intregitorul de neam.

Lacuna aceasta a fost remediată, căci d. general Victor Dombrovschi a dispus ca începutul cel bun să se facă în chiar cuprinsul „Lunii Bucureştilor" din acest an. Acest început se va face cu statuia ecvestră a Regelui Carol I care — aşezată în Piaţa Palatului Regal — va înfrumuseţa prima compoziţie urbanistică monumentală în Capitală. Lucrările de amenajare a locului pe care se va ridica măreaţa operă a sculptorului Mestrovici au şi fost începute.

Alături de pavilionul Regelui Carol I, se va înălţa şi pavilionul Eminescu.

(In „Adevărul Literar" cu data de 15 Ianuarie ,când s'a împlinit 89 de ani dela naşterea lui Eminescu am întocmit o pagină de comemorare în care făcând bibliografia a tot ce s'a scris în legătură şi despre viaţa şi opera marelui poet, relevam lacunele şi lipsurile cari sunt de remediat pentruca opera lui să fie restaurată în drepturile ei şi icoana lui cinstită cum se cuvine.

Intre altele spuneam:

„E poate măruntă treabă să adăugăm că în Capitala în care se află pieţe ce se numesc Matache Măcelaru şi bulevarde cu nume de primari defuncţi, Eminescu nu îşi are squarul şi bulevardul lui şi nu s'au învrednicit edilii să împodobească oraşul cu o statuă în care să fie reprezentat simbolic „Luceafărul".

In mai puţin de trei luni de zile se vădesc semnele îmbucurătoare ale unei mişcări pentru această restaurare, semne cari au şi luat forma realizării.

Vom începe cu marea ediţie de **Opere ale lui Eminescu** întocmită de d. profesor Ion Creţu în care domnia sa ne anunţă că a scos la iveală mai bine de o mie de pagini inedite de proză ale poetului.

D. Ion Creţu a identificat sub pseudonimul Varro şi iniţiala E. articole politice publicate în „Federaţiunea" din Pesta şi „Convorbiri literare" şi „Curierul de Iaşi". A mai retipărit şi toate articolele publicate în „Timpul".

Contribuţia personlă a d-lui Creţu şi noutatea acestei ediţii e mai ales în identificarea a peste 200 de articole tipărite în „Timpul" fără semnătură.

Lucrare spinoasă, deoarece pentru a ajunge la această identificare trebue, pe lângă cunoştinţa temeinică a ideilor lui Eminescu, să fi familiarizat cu expresiile lui, cu stilul şi vocabularul eminescian, trebue să fi cunoscut de aproape manuscrisele diferitelor articole şi fragmente în proză aflătoare la Academia Română şi să citeşti cu atenţie de mai multe ori colecţiile „Timpului" în vremea activităţii lui Eminescu.

Contribuţia d-lui Creţu e preţioasă deoarece nici unul din editorii lui Eminescu n'a retipărit decât un număr restrâns din articolele sale).

Atracţia acestui pavilion va fi ediţia **Poesiilor lui Eminescu,** întocmită de Primăria Municipiului. Pentru întregirea figurii celui care domină literatura românească, Comitetul pentru organizarea „Lunei Bucureştilor" va face să apară în aceiaşi serie a Arhivelor Bucureştilor, în care au mai apărut editate atâtea volume de reală valoare artistică, pe lângă albumul Regelui Carol I şi volumul comemorativ care va conţine opera poetică a lui Eminescu. Modelul utilizat va fi ediţia critică a lui T. Maiorescu, ediţia **Princeps.** Criteriul alegerii poeziilor va fi unul nou care diferă de felul în care au fost grupate până acum poesiile lui Eminescu. Scopul acestei noi ordine este de a introduce şi marele public în opera poetului şi a-l familiariza treptat, treptat cu dificultăţile artei eminesciene.

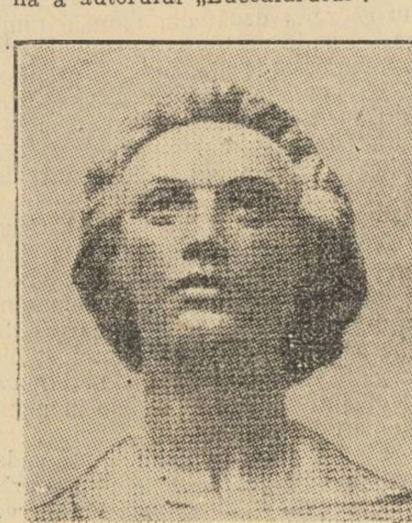
Ediţia **Poesiilor** marelui liric al neamului românesc întocmită de către Primăria Municipiului, va reprezenta dublul avantaj de a fi, dintre toate ediţiile apărute până acum, cea mai puţin costisitoare şi cea mai luxoasă ca prezentare technică şi artistică. Ea va fi trasă în două culori: negru şi roşu, pe hârtie de lux, format mare şi împodobită cu numeroase ilustraţii şi planşe hors-text, executate de pictorii noştri.

La întreaga prezentare a lui Eminescu colaborează artişti de talia d-lor Ressu şi Steriade şi pictori din generaţia nouă, ca d-nii: Geo Zotescu, Stoica, Padina, Ceglacov, Labin. Panourile din expoziţia Eminescu şi ilustraţiile volumului vor purta semnătura acestor aleşi artişti cari, punându-şi de acord viziunea, au reuşit să dea fiecărei poezii a marelui liric o imagine corespunzătoare textului.

Volumul Eminescu se va vinde numai în expoziţie, într'un stand special, preţul va fi numai de 50 lei, preţ pe potriva pungii tuturor.

Statuia Demiurgului se va înălţa pe o **„piaţă Eminescu"**. Iniţiativa aparţine d-lui primar general Dombrowski care a fost secondat de d-nii Ludovic Dauş, directorul Mişcării culturale a Municipiului, profesorul Viespescu, primarul sectorului I Galben, Corneliu Moldovanu, consilier artistic şi Floria Oprescu, director la Primăria Capitalei.

In vederea unei cât mai depline realizări a acestei iniţiative, s'a instituit un concurs la care Primăria a invitat cinci dintre fruntaşii sculpturii româneşti de azi: Ion Jalea, Han, Medrea, Baraschi şi Savargin, care punând fiecare la contribuţie puterea de creaţie şi de fantezie, vor înfăptui cea mai reprezentativă icoană a autorului „Luceafărului".



EMINESCU

Pe lângă această ediţie a **Poesiilor** lui Eminescu, se află sub presă, la tiparniţele Fundaţiei pentru lit. şi artă Regele Carol II, primul volum de Poesii din monumentala ediţie critică a OPERELOR lui Eminescu, întocmită de criticul Perpessicius, ediţie ce va cuprinde 14 volume. Va fi, suntem încredinţaţi, lucrarea ce va încununa cariera de critic şi editor de texte a d-lui Perpessicius. Surpriza acestei ediţii o va constitui, pe lângă materialul imens de inedite, de note, comentarii şi lămuriri, — restaurarea unor texte eminesciene cari au apărut cu greşeli chiar în timpul vieţii poetului, greşeli ce s'au perpetuat până azi în toate ediţiile apărute.

CAMIL BALTAZAR

ISTORICUL GASTRONOMIEI*

ISTORICUL ALIMENTAŢIEI OMULUI

La început, omul s'a hrănit cu fructe, erburi şi rădăcini. A început, mai târziu, să mănânce insecte, moluşte, peşti, carne...

Privind de pe mal, cum se joacă peştii în apa limpede sau cum stau fix cu botul lor rezemat în muşchiul dela fund, omul primitiv a luat o algă uscată şi i-a legat la vârf un os de peşte în formă de cârlig. Aşa s'a făcut undiţa.

Carnea se mânca crudă — cel mult frăgezită subt omul care se culca deasupra, sau care o punea pe cal subt şea... cum făceau Hanii şi Husarii lui Kossuth în timpul revoluţiei dela 1848.

Un trăsnet a căzut într'un copac înalt şi a incendiat o pădure. Sălbătăciunile s'au risipit; unele însă au căzut pradă focului. Iar oamenii care au venit în urmă, au gustat din carnea arsă sau numai sfârogită. Din loc în loc mai erau bucăţi de carne fragedă. De atunci, omul s'a deprins să pună bucata de carne lângă foc sau pe cărbuni ca s'o usuce şi s'o frigă — curăţind-o apoi de spuză. A încălzit pe urmă până la roşu lespezi de piatră şi pe ele a fript animalele — uneori oprind numai muşchiul aşezat dealungul şirei spinării; restul era aruncat. Până nu de mult, aşa se frigeau boii în pampas-urile din America de Sud. Călătorii spun că nici o friptură nu-i mai plină de must şi mai gustoasă.



RICHELIEU

Pe lângă pescuit şi vânat, popoarele primitive au început să cultive cereale şi legume. Au făcut pâine. Au pregătit vin şi hidromel. S'au îngrijit de pomi fructiferi.

Masa era variată şi, din ce în ce, ea nu se mărginea numai să sature o nevoe — ci dădea omului şi o plăcere aproape artistică.

Eroii lui Homer duceau o viaţă primitivă. Grecii făceau focul în corturi, uneori afară; iar când focul cădea şi flăcările se stingeau, înşişi eroii — când aveau oaspeţi — pregăteau masa. Tăiau carnea în bucăţi — mai ales spatele oilor şi ale porcilor — o puneau în ţigle sau în frigări, scurmau şi băteau cărbunii; apoi sprijineau frigarea cu vârful pe o piatră şi o învârteau până ce friptura era gata. Regii şi conducătorii greci o împărţeau musafirilor, purtau pe dinaintea fiecăruia coşuri cu pâine şi treceau prin faţa tuturora aceiaşi cupă cu vin îndoit cu apă.

In acest timp, câinii stăteau în prag sau la oarecare depărtare în jurul mesei, caşi la noi, la ţară, — aşteptând oasele cari li se aruncau prietenos.

In Elada masa s'a rafinat — mai ales în Atena. La Sparta, a dominat câtva timp „sosul negru": o mâncare de carne, aproape arsă, şi de erburi, cu un sos de oţet.

După gustarea de dimineaţă şi după dejun — amândouă frugale, — venea masa de seară, compusă din peşte, legume, carne şi fructe. La mese, erau deobiceiu puţini invitaţi, pentruca discuţiile — literare, artistice sau filozofice — să poată urma în voe, caşi dansurile şi cântecele. Mâncarea era mai mult un prilej de reuniune a unor prieteni, oameni de gust, care — odată cu cupele — preschimbau judecăţi şi sentimente. Mai târziu, gastronomia elină degeneră în lux şi pompă. Dar atunci prăbuşirea era la doi paşi.

CARACTERISTCA BUCĂTĂRIEI ROMANE

Spiritul artistic, manifestat în statui şi'n operele literare, se reflecta şi'n gastronomia elină, care cunoştea feluri de mâncare — gustoase şi relativ uşoare, nu o adunătură de lucruri rare, grele şi scumpe, ca fantasticele combinaţii culinare de pe masa Romanilor: de pildă mâncarea făcută din cinci sute de creeri de struţ sau din cinci mii de limbi de păsări cântătoare...

La început, romanii erau frugali: săracii mâncau cereale şi legume, iar bogaţii — carne... Iar modul de preparare nu era mult deosebit decât cel din poemele homerice.

Incet-încet, casa romană s'a îmbogăţit şi a devenit extrem de variată. Cu profesorii de retorică din Atena, au sosit la Roma şi bucătari greci. Au venit şi bucătari sicilieni. Bucătăria luxoasă a popoarelor asiatice şi africane şi-a exercitat influenţa în capitala imperiului latin.

Caracteristica bucătăriei romane a fost însă excentricitatea.

Fiecare gazdă se gândea nu la ceiace-i mai bun, ci la ceiace se găseşte mai rar şi costă mai scump.

De-aceia, în sufrageria romană **(triclinium),** mesenii — stând culcaţi pe pat cu cotul stâng rezemat de perne luxoase — se desfătau cu cele mai extravagante feluri: peşti în sosuri albastre ca unda mării, paseri în sosuri de culoarea pădurii, călcâe de cămilă şi trompe de elefant, creste zmulse dela cocoşi vii, porci pe jumătate fierţi şi jumătate fripţi, îngrăşaţi cu smochine, epuri cu aripi de cocă — după chipul Pegasului...

Fantezia lui Petronius a imaginat un banchet la Trimalison — nu prea departe de realitate: scroafă sălbatecă purta în colţi două coşuri cu curmale; nouă godaci de cocă păreau că sug. Iar când bucătarul puse cuţitul în pântecele mamei, un stol de sturzi zbură din lăuntru...

Iar un alt porc adus la masă; chipurile! necurăţat de măruntae, — subiect de scandal şi de judecată din partea stăpânului — lăsă să cadă dintr'ânsul o ploaie de cârnaţi şi de cartaboşi îndată ce cuţitul îi crestă pielea pântecelui.

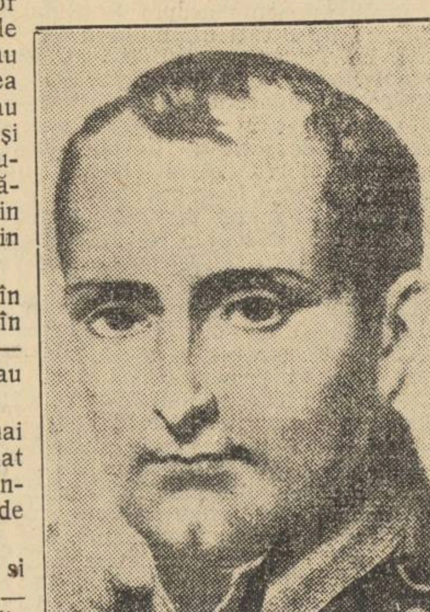
Neştiind cum să irosească banii câştigaţi în cuceriri, Romanii serveau mazăre amestecată cu grăunţe de aur, linte cu perle şi peşti presăraţi cu pulbere de nestimate...

Când lupta se dădea cu un inamic tot atât de rob gastronomiei, Romanii puteau învinge. Astfel, Anibal n'a intrat în Roma din pricină că la Capua bucătarii sicilieni i-au dat o masă atât de suculentă, încât generalul s'a oprit până ce Romanii s'au putut reculege şi apăra.

Cu barbarii însă, frugali până la primitivitate, lupta a fost mai grea: cei ce se îndopau la mese, folosindu-se chiar de **vomitorium,** au fost învinşi de barbarii, care — aşezaţi pe piele de lup — mâncau carne crudă sau cel mult friptă pe jăratic...

...ŞI LA ALTE POPOARE

In Franţa, cavalerii feudali luau masa în bucătărie, pe mese lungi — în jurul cărora erau aşezate bănci. Aşezau bucata de carne fiartă sau friptă pe bucăţi groase de pâine, care se împărţeau — la sfârşit — săracilor. Cum nu se întrebuinţau tacâmuri, mesenii la nevoe scoteau cuţitul de vânătoare dela brâu.



NAPOLEON

Cu timpul, obiceiurile se schimbară: pe mese se puneau farfurii de argint sau de aramă (săracii mâncau din farfurii de lemn ori de lut), se întindeau pe bănci, covoare, edera împodobea pereţii, iar pe jos se punea fân cu flori.

In mânăstirile care erau mai aparate, bucătăria era mai îngrijită şi mai bogată. Grădinile din jurul mânăstirilor dădeau legume variate.

Papalitatea a dus masa bună până la desfrâu.. La mesele de post chiar cu peşte şi cu limbi de bou, — mâncare blagoslovită ca de post — serveau uneori, ca'n timpul papei Alexandru ,femei goale.

Banchetele devin somptuoase. Se aşează pe masă păuni fripţi, adăogându-li-se coada şi penele dela gât — naturale....

Fiecare serviciu*) era acompaniat de altă muzică, executată cu alte instrumente.

Caterina de Medicis (1519—1589) soţia lui Henri II şi Maria de Medicis (1573—1642), soţia lui Henri IV, — au adus bucătari dela Roma care au folosit în Franţa experienţa bucătăriei italiene.

In timpul lui Louis XIV, gastronomia franceză făcu mari progrese. Regelui îi plăcea să mănânce mult şi bun. Când era bolnav, devora o supă, o găină şi trei pui.

Louis XV punea pe cea mai tânără şi mai frumoasă doamnă din asistenţă să-i curete cireşele de coaje şi să le presare cu zahăr.

In veacul XVIII, bucătarii francezi se întreceau între dânşii inventând sosuri, bucate, dulciuri... De atunci avem sosul **Béchamel,** garnitura **Richelieu,** cotletele de miel **Maintenon....** Ca un omagiu adus stăpânilor, bucătarii — adevăraţi inventatori — dădeau operei lor numele ilustru al patronului.

Marea bucătărie franceză datează însă din timpul Regenţei.

An cu an, bucătăria se îmbogăţea cu nouă legume, fructe, şi feluri de bucate. Regii încurajau gastronomia. Iar unul din ei — Louis XVI — i-a şi căzut victimă: o masă bogată l-a oprit din fugă — ceiace l-a costat capul...

Introducându-se moda restaurantelor (primul restaurant la Paris a fost deschis la 1765), gastronomia se democratizează: orice cetăţean cu câtiva bani în buzunar îşi poate îngădui luxul unei mese rafinate, ba poate invita chiar amici.

Revoluţia a adus o pauză. N'aveau oamenii, nici gândul la mâncare şi nici timp. Puţini dintre revoluţionari se pricep în gastronomie. O clasă nouă, burghezia, se urca la putere şi ea avea nevoe de timp, pentru a-şi rafina gustul.

Napoleon de-asemeni n'avea capul la mâncare. Işi exprimă, o singură dată, o dorinţă de ordin gastronomic: să i se facă o pereche de cârnaţi aplatizaţi, ca cei de cazarmă. Considerând aceşti cârnaţi nedemni de Napoleon, bucătarul, — celebrul Chandelier — făcu un fel de ghiudem cu umplutură din carne de potârniche. Impăratul nici nu băgă de seamă. După prăbuşire, când toţi îl părăsiseră, Napoleon a fost urmat la Sf. Elena numai de bucătarul său, care cu toată lipsa alimentelor, a făcut sforţări supraomeneşti să-şi hrănească stăpânul ca şi mai înainte.

GASTRONOMIA ŞI SUCCESELE... DIPLOMATICE

La începutul veacului XIX, gastronomia franceză înregistră chiar succese diplomatice: Talleyrand reuşi — graţie unei mese extraordinare — să obţină **inter pocula** de la aliaţi, îndulcirea condiţiilor de capitulare (1814).

Marele bucătar al acestei epoci a fost Carême (1784—1833). Cunoştea prepararea a vreo trei sute de feluri de bucate — dintre care multe era inventate de dânsul. A scris şi cărţi de specialitate. A pus suflet în exercitarea meseriei lui. Pentru el bucătăria, cu lumea care forfotea încoace şi încolo — fiecare cu o însărcinare specială — când un metru cub de cărbuni aprinşi erau pregătiţi pentru fripturi... geamurile trebuind să fie închise pentru a nu se răci bucatele, — pentru el acest infern era un paradis. Astfel ne-am petrecut — spune Carême — cele mai frumoase zile ale existenţei noastre".

Din rândul conştiincioşilor oameni de meserie este şi Vatel (1635—1671), despre care vorbeşte d-na de Sévigné în scrisoarea din 24 Aprilie 1671 către d-na de Gringuan. Vatel, — maître d'hotel al lui Fouquet (titlu contestat de altfel de istorici), — s'ar fi sinucis... fiindcă nu i-a sosit peştele la timp.

Vorbind de Vatel, Philéas Gilbert — un om de meserie — spune că de multe ori se produc dezastre în oficii. Acesta însă nu-i un motiv să ne străpungem cu cuţitul de bucătărie — în lipsă de spadă. In zăpăceala generală, şeful trebue să dea câteva ordine scurte şi clare — dominând tumultul veseliei de aramă. Şi totul se aranjează fără moarte de om...

Dela mijlocul veacului XIX bucătăria a rămas cam aceiaşi.

BUCĂTĂRIA DE DUPĂ RĂZBOIUL MONDIAL

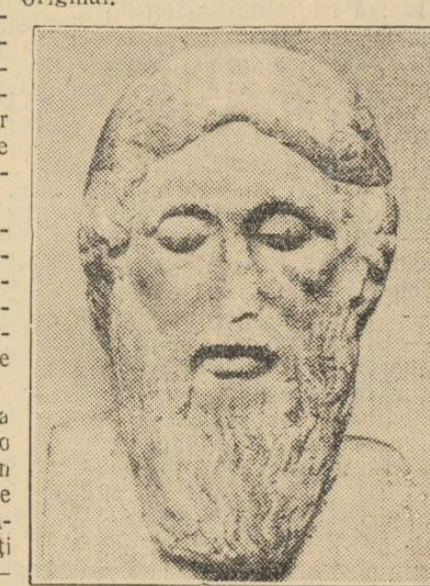
După războiu însă bucătăria franceză a făcut însemnate progrese. Agricultorii, crescătorii de animale, fabricanţii de conserve, etc., produc din an în an, lucruri mai bune.

Fabricile — ocupate în timpul războiului cu facerea muniţiilor — au început să construiască, începând din 1918, veselă de aluminium, oţel inoxidabil, de sticlă care rezistă la foc... Se fac maşini perfecţionate. Pretutindeni domină email-ul şi faianţa. Aburii sânt culeşi din bucătărie. Réchaud-urile în călzesc numai cratiţele, nu şi pe cei ce le mânuesc.

Apoi alimentele şi preparatele se păstrează perfect în frigorifere electrice — unde, fără murdăria dulapurilor cu ghiaţă, se păstrează o temperatură uniformă.

In plus alcătuirea menu-ului arta serviciului şi politeţa la masă cunosc culmi neştiute altădată. Parisul fiind şi'n gastronomie, ca şi'n literatură, focarul bunului gust din lume.

Bucătăria însă este un amestec din pacticile gastronomice ale Asiei şi ale Apusului european. Bucătari francezi, începând din secolul al XVIII- lea, au colaborat la Petersburg cu bucătarii ruşi la punerea la punct a noii gastronomii care a reuşit să aibă un caracter cu totul original.



HOMER

Borşurile ruseşti nu-s uşoare ca supele franceze, ci grase, pe bază de esenţă din carne, drese cu ou şi cu smântână, — constituind un fel aparte de mâncare, ca şi borşurile poloneze. Peştele, paserile şi vânatul sunt supuse la un minunat mod de preparare. Aluaturile ruseşti au deasemeni un mare renume.

Bucătăria rusă se caracterizează prin carietatea *hors-d'oeuvre*-lor: calde şi reci, din peşte, icre şi carne, — precum şi prin serviciul, denumit a la russe, care s'a impus şi'n sufrageria franceză.

Bucătăria poloneză, scandinavă şi nord-germană au aceiaşi pecete slavă, caşi bucătăria rusă.

Cărţile de bucate ruseşti n'au rival: ele descriu cu deamănuntul toate fazele operaţiilor culinare, dând la fiecare pas şi reţetele de îndreptare în caz de greşală.

In bucătăria italiană predomină pastele făinoase, risotto, minestrone (celebra supă milaneză), sosurile de tomate, iar dintre brânzeturi: parmezanul.

Marea Britanie este ţara cărnii şi a peştelui. A adoptat legumele mai târziu, preparându-le în modul cel mai simplu posibil: fierte în apă sărată şi amestecată cu unt proaspăt în farfurie. Peştele puddings — consistente, iar unele foarte grele — sunt extrem de gustoase.

Toate popoarele au în bucătăria lor feluri caracteristice de mâncare — unele transformându-se, altele rămânând neschimbate. Bucătăria evreiască s'a schimbat mai puţin decât oricare alta dela începuturi şi până acum. Practica gastronomică are un cadru fixat de religie, care se schimbă mai greu decât practicele culinare.

Masa se acopere de lucruri simple şi complicate — după ţinuturi şi după obiceiuri. Astfel, în America de Nord se prepară în aer liber o mâncare foarte curioasă: pe o lespede de piatră încinsă se aşterne un strat de alge marine; pe ele se pun peşti, moluşte, crustacee, pui şi vânat. Deasupra se întinde un nou strat de alge. Totul se coace în mustul algelor şi al moluştelor.

Astfel de curiozităţi culinare există aproape la toate popoarele. Noi cunoaştem mai puţine excentrităţi gastronomice. Totuşi, acele care sunt — le prezentăm în capitolul următor.

NOTA. — Fragment din volumul „Carte de bucate", care va apărea în cursul lunii viitoare în editura „Cugetarea" (Georgescu-Delafras)..

*) Serviciu se numeşte grupul de feluri asemănătoare, care compun masa. Francezii aveau trei servicii: primul — la toate felurile dela hors-d'oeuvre până la friptură; al doilea — fripturile, legumele şi dulciurile; şi al treilea — desertul.

CĂRȚI — REVISTE — INSEMNĂRI

VLADIMIR MAJACOWSKY

14 Aprilie 1930 — 14 Aprilie 1939

S'au împlinit nouă ani dela moartea celui mai reprezentativ poet al revoluției ruse: Majacowsky. In acest timp s'a schimbat fața Rusiei. s'au modificat profund raporturile sociale și psihologia oamenilor, a apărut un nou tip de umanitate crescut și format în condițiunile sovietice.

Majacovsky însă, a rămas viu și actual, în tot ceeace a scris, la fel ca și în zilele agitate ale răsboiului civil când poetul compunea versuri pentru afișele de propagandă și își declama poemele în fața poporului adunat prin colțuri de stradă și cafenele.

„Voi mărșălui prin volumașele lirice,
vorbind viu
cu cei vii...“

Profeția poetului s'a împlinit întocmai. Astăzi Majacowsky este viu



MAJACOWSKY

discută cu cei vii și este poetul favorit al milioanelor de oameni care clădesc o societate nouă.

Cum se explică acest lucru? Dece, în literatura sovietică, în plină ascensiune literară bogată în talente tinere formate în întregime în condițiunile noui sovietice, poezia lui Majacovsky rămâne și până astăzi, poezia cea mai reprezentativă a Rusiei noui?

Insăși poetul întrebat asupra duratei poeziei sale, a răspuns: „ea va trăi atâta timp cât va trăi și Octombrie! Și aci este cheia înțelegerii creației lui Majacovsky.

Talentele mari se măsoară prin forța cu care au știut ele să exprime timpul lor, clasa lor și ideile epocii în care au trăit. Majacovsky a exprimat cel mai puternic evenimentele care au sguduit Rusia în 1917. Poetul s'a dedicat în întregime furtunei din Octombrie, a fost tribunul revoluției, liricul socialismului, liricul sentimentelor care animă milioane de oameni.

Marele critic rus Belinsky spunea că adevărata operă poetică „trebue să fie impregnată de patos".

Despre Majacowsky se poate spune, că toată creația sa este pătrunsă de patosul iubirii de oameni și credinței într'o lume mai bună și mai dreaptă.

— Orice poezie, scria Belinsky, este adevărată numai atunci, când ea este populară, adică, oglindește individualitatea poporului său".

Poezia lui Majacovsky, a oglindit intradevăr personalitatea poporului — care a pășit la clădirea unei societăți noui și a unei noui culturi. Dar Poezia lui Majacovsky a oglindit epoca sa nu numai în conținutul ei. Nu numai prin legătura organică între poezie și politică se recunoaște poetul revoluției.

Majacovsky a simțit și ritmul epocei sale. Majacovsky a creat noui forme poetice, expresia ritmului veacului revoluției și răsboaielor.

Stilul lui Majacovsky se construește pe cele mai expresive intonații ale vorbirei și pe cea mai înaltă încordare emoțională.

Cuvântul sună atât de expres încât uneori este egal unei strofe întregi. Ritmul lui Majacowsky are pauze neașteptate și cuvinte singulare, independente scoase dintre rânduri

In formă ca și în conținut Majacovsky este revoluționar, deschizător de drumuri noui, omul care până în adâncul ființei sale:

urăște
orice mortăciune!
adoră
orice viață!...

...exprimă viața în toată complexitatea ei, în toate procesele ei de devenire, participând activ la această devenire, la lupta universală între mortăciune și viață, întrt formele invechite ale vieții și formele noui care își croesc abia drumul printre forțele sortite dispariției.

In ce privește literatura românească, putem regreta numai, că la o nouă aniversare a morții celui mai reprezentativ poet al Rusiei noui, nu avem încă, o traducere acceptabilă a poemelor lui Majacovsky care după părerea criticilor străini, au avut o influentă considerabilă și asupra literaturii contemporane a apusului. Acest lucru, este cu atât mai regretabil, deoarece traducerea lui Esenin în românește a creat impresia că poezia acestuia, — profund decadentă și nereprezentativă, pentru revoluție, — ar reda ceva, din sentimentele și frământările caracteristice Rusiei noui.

CONSTANT. VALCOVAN

VANESSA ȘI DECANUL SWIFT

Fie că e vorba de Stella sau de Vanessa, literatura actuală se agită și se simte foarte stingherită de aventurile de dragoste ale Decanului Swift. Autorul care s'a îndeletnicit acum de curând în Anglia cu această delicată chestiune, este Lewis Gibbs și el își închee volumul cu următoarele cuvinte:

„E vorba în acest volum de povestea vieței Estherei Vanhornvigh, sub formă de roman. E o poveste care nu e nici veche nici nouă, dar ca să vorbim drept, ea nu a fost niciodată povestită și după toate probabilitățile omenești, nici nu s'a putut petrece. E deci o povestire pe care aproape toți o cunosc, dar care nimeni nu știe, sigur, dacă a fost".

Dar romancierul pare a ști mai mult decât savanții și criticii, deși nu face decât să propună o soluție pentru enigma cea mai stranie ce există într'o chestiune de comportare omenească, privitor la legătura dintre Jonathan Swift și Esther Vanhomrigh, Allias Cadenus și Vanessa, din faimosul poem al lui Swift.

Si Thakeray a vorbit despre această enigmă, dar cu totul pe alt ton, „cu pudoarea pruderiei Victoriene, sub care se ascunde o nebună histerie". Gibbs simpatizează cu Vanessa, pe care o privește ca pe o tragică fătură, covârșită de patimă. Dacă lăsăm la oparte preocuparea autenticitățiii Vanessei, cartea se citește cu o deosebită plăcere. Este „o povestire de dragoste", clasică și de prima calitate. Sunt reproduse pasagii din jurnalul Stellei, conversații compuse după scrisorile autentice schimbate între cei doi îndrăgostiți, se'nțelege tot sub rezerva întrebării dacă au existat sau nu. Ilustrațiile reproduse în titlul „Cadenus și Vanessa", ce aparține renumitului poem, cu acelaș nume, dau putere deosebită aparenței de adevăr a povestirii din roman, de și încă de secole savanții se întreabă mereu, fără a găsi răspunsul: Stella sau Vanessa?

In tot cazul este o carte care va interesa multe categorii de cititori, unii vor fi atrași în special de scenele de.... dragoste, închipuite cu totul după regulele cinemaului. Dar autorul are talent și a izbutit să facă „Deon" Jonathan Swift, dacă nu un sfânt desigur un martir...

CEI 14 „AMANȚI" AI MARIANNEI

DRAMATICA FUGĂ A REGINEI GERALDINA

CHAPLIN A IMPLINIT 50 DE ANI. DAR CHARLOT N'ARE VÂRSTĂ

REGELE CAROL I ȘI TEATRUL

VULCANII ROMÂNIEI

Toate în excelenta revistă

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRȚI:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"

48 pagini — 10 lei



„NEBUNII LITERARI"

In „Les Enfants du Limon", scriitorul Raymond Queneau, servindu-se de forma romanului, expune un esseu de filosofie literară. Fiind un excelent povestitor, un spirit ironic și tăios, scrie o carte cu care se distrează și el, amuzând și pe cetitori și făcându-i să se recreeze fără a le îngădui să nu fie atenți. Povestirea solid adunată în jurul unui centru „studiul întreprins de un provizor dela un liceu de provincie, asupra „nebunilor" și „demonilor", sub forma unui „jurnal romanțat" al „Enciclopediei științelor neexacte".

Chamberac, autorul propus al acestei ciudate opere, începe cu o „Antologie" și o „bio-bibliografie a nebunilor literari francezi din secolul al XIX-lea". Ce sunt acești „nebuni literari"? După definiția lui Nodier un „nebun literar" trebue să fie complect necunoscut, fără discipoli, fără auditori. Dar în cursul romanului autorul devine, din antologist, enciclopedist, căci Antologia devine jurnalul unei alte opere, „Enciclopedia științelor neexacte", operă ordonată, împărțită în patru: 1º „Cercul", rezervată celor ce caută quadratura; 2º „Lumea" cuprinzând cosmologii, cosmografii și fizică aberantă; 3º „Verbul" chestiuni de limbistică și gramatică; 4º „Timrul" tratând istoria secolului al XIX-lea sub semnul „erorii".

Un număr de texte admirabil alese, datorite unor autori misterioși, câteva crâmpeie de biografii, pregătesc gustul cititorului pentru ceia ce va fi „Enciclopedia" de care e vorba, căci toate citatele și textele sunt autentice, căci niciodată imaginația nu va putea creia ceiace se produce în mod firesc, „autenticul" în asemenea domeniu. Această enciclopedie rămâne, bine înțeles, necunoscută în monuscris, în afară de citatele reproduse de R. Queneau, autorul romanului.

Unele personagii care se învârtesc în jurul personagiului principal, Chambernac, bizare, fantomatice, sunt dintre acele care, mai curând sau mai târziu, devin clienții specialiștilor și însuși Chambernac face parte dintre ei până la un punct.

Tocmai acest lucru dovedește mintea lucidă și rece a romancierului în subiectul atât de turburător pe care și l-a ales.

Reviste românești

„Conferința". Director N. C. Lungulescu. Anul II. No. 3. O revistă citită și îngrijit tipărită.

„Lumea militară ilustrată". Anul V. No. 7—8. Ca întotdeauna cu un cuprins ales cu multă înțelegere. Remarcabil studiul d-lui colonel V. Chiru.

„Viața Basarabiei". Anul VIII No. 4. Cu următoarele colaborări: V. Popolsa, Bogdan Istru, R. Mareut, N. F. Costenco, Al. Bolduri. Vl. Cavarnali, G. Cegiacoff, V. Chicu, I. Slavor, N. Spătaru, G. Menuic, R. Radiana.

„Pagini de literatură și știință". Anul I. No. 4—5. O revistă serioasă editată de „Asoc. Cult. a elevilor cursului sup. Liceul Internat-Iași".

„Preocupări literare". Anul IV. No. 4. Cu colaborarea d-lor Petre V. Haneș, E. Dvoicenco, Barbu Lăzăreanu.

„Litera". Anul II. No. 3—4. Semnează: Fl. Țuțugan, D. Iov, Cor. Bărbat, E. V. Popa, V. P. Năsturaș, V. Iftode, P. Paulescu, Gh. Tolan, Gh. Banu, B. Butucea, C. Sav, Dărămănescu Canon, M. Munteanu, Cesto, F. G. Pajiște, R. Falian, St. Codreș, T. Bomeas.

„Din trecutul nostru. Anul VII — Ianuarie—Aprilie 1939. Semnează G. Bezviconi, G. Florescu, M. Baiulescu, T. Rîșcanu, D. M. Mincev, Gh. Bezoiconi, A. Stino, A. Gorovei, G. Ursu O. Crușevan.

„Extemporal". Anul IV. No. 3—4. Revista liceului „M. Eminescu".

Paul Constant: „Oameni cu cioc"

D. Paul Constant, autorul romanului de mare succes „Râia", premiat de Academia Română, a scos în editura „Ramuri" o nouă culegere de schițe și povestiri.



PAUL CONSTANT

Toate aceste schițe și povestiri sunt străbătute de nervura aceluiaș umor bonom și sănătos pe care-l găsim și în celelalte cărți ale d-sale.

Vom reveni mai pe larg asupra acestei cărți de calitate.

Dan Petrașincu: „Miracolul"

„Miracolul" se numește ultimul roman al d-lui Dan Petrașincu. Ca și în „Sângele", ca și în „Monstrul" d. Dan Petrașincu vădește și aici superioare calități de analiză și introspecțiune. Svârcoliri, sbucium sufletesc, lupta surdă a îndoielii, toate acestea sunt privite și analizate cu un ochi expert și lucid.

„Miracolul" marchează fără îndoială o interesantă etapă în evoluția epică a d-lui Petrașincu. Repetăm este un analist subtil și profund.

Pentru calități similare, Henry Troyat a obținut anul acesta Premiul „Goncourt".

V. Cristian: „Paladinul Păcii Pius XI"

Intr'o lucrare compactă de circa 400 de pagini, d. V. Cristian ne înfățișează viața și doctrina lui Pius al XI-lea.

Este una dintre cele mai complete opere cari se ocupă de viața și evoluția morală a aceluia care a fost unul dintre cei mai de seamă Suverani Pontifi.

Deosebit de interesante sunt capitolele care se ocupă despre „Doctrina socială și economică a lui Pius" și despre „Pius și ideologiile politice moderne".

Asupra aceste vaste și documentate lucrări vom reveni într'o amplă recenzie.

Deocamdată semnalăm cetitorilor apariția acestei cărți atât de binevenite.

Alexandru Macedonski: „Omul"

In ultimul număr al *„Jurnalului literar"* d. G. Călinescu publică un interesant studiu: „Alexandru Macedonski omul". Reproducem sfârșitul acestui studiu:

„Moartea nu-l sperie. O așteaptă ca termenul dela care va intra în glorie. Moartea lui va fi moartea lui Dante, exilatul de către concetățenii săi. Garda de onoare a Maestrului joacă inconștient sau voit această comedie și orice atingere adusă Divinității lor e sancționată prin procese verbale redactate de o comisie ad-hoc.

Macedonski mai avu totuși o scurtă criză de veleitate, abdicând dela nobila lui euforie. In timpul marelui războiu „sârbul" Dumitru Macedonski se redeșteaptă pentru a doua oară în el și-l făcu să aibă o atitudine, oricum s'ar explica, penibilă. Tineri fără chibzuială, fii de familie, ca și el, îl traseră apoi în comicăria unei acțiuni politice. Macedonski are aerul de a spera să intre în Parlament și de a pune în sfârșit la cale destinele României. Moartea vine să-l scutească de aceste impurități. Inconjurat de fii, el se stinge cu aceeași ținută regală cu care trăise, neuitând, ca poet al trandafirilor, să sfârșească cu o vorbă memorabilă. Fiindcă nu găsește trandafiri fiul său Nikita îi aduce parfum din aceste flori și Macedonski închide ochii, cerând: Rozele (27. XI. 1930).

Ceeace este uimitor în această existență ce pare tipică pentru ratați este de a constata la termenul pe care-l prevăzuse vizionarul, că nu mințise: fusese într'adevăr un mare poet."

ALEXANDRU NEWSKY

Filmul „Alexandru Newsky", o producție sovietică pe care-o reprezintă cinematograful „Trianon", obține un succes încă neîntâlnit. Un succes care se traduce nu numai printr'o afluență de public, dar prin manifestații de entuziasm delirant. Lumea aplaudă frenetic scenele în cari voința de libertate a poporului rus isbucnește artezian și mai ales scenele în cari cavalerii cotropitori nordici, înarmați până'n dinți sunt totuși înfrânți de ruși conduși de Alexandru Newsky.

Adeverul
Literar și Artistic
DIRECTOR:
M SEVASTOS

Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREȘTI
Inscrisă sub No. 232,
Tribunalul Ilfov
Taxafpoștală plătită în numerar con orm aprobării No. 15585/939

Insemnări despre roman

I. — Intr'un esseu destul de vechi (1919) am scris: „Fondul literaturii determină forma ei: necesitățile interne, ca și mediul, produc sau adaptează organele". Aplicând la nuvelă această lege de evoluție literară — nu prea deosebită de legea de evoluție biologică — putem spune că tensiunea extraordinară, catastrofală, a războiului din 1914-18 a sfărîmat tiparele înguste ale acestui gen literar devenit clasic.

In literatura română de pildă, până în 1916, un volum de schițe și numele putea consacra pe un scriitor. Romanele se numărau pe degete. Azi, romancierii sunt tot atât de numeroși ca și poeții. Cred că războiul a grăbit trecerea dela nuvelă la roman. Sunt necesare alte tipare, mai încăpătoare, pentru realitățile sociale, etice, culturale ieșite din matcă și care își caută forme noui de desfășurare și de organizare. „Materialul" e adesea atât de îmbelșugat, încât acțiunea unor romane se desfășură într'un singur individ, în răstimp de 24 ore. Dacă e îngăduit să dăm un exemplu personal, am pomeni de triologia „Petru Arbore (scrisă între 1914-1917 și publicată în 1924), care cuprinde abia trei ani din viața eroului: trecerea dela adolescență la bărbăție. Și aceasta, sub o formă concentrată, în momente esențiale. Un virtuos al schiței sau nuvelei „povestea" altădată viața unui individ sau chiar al unui grup social, numai în câteva pagini!

Azi, suntem mai pregătiți pentru a pătrunde în acele nesfârșite galerii subterane ale vieții interioare. Un roman de analiză nu este o simplă distracție, un pretext literar — ci mărturia unei trăiri, a unei experiențe vitale, care poate fi a fiecărui cititor. Omul în sine, ca să ne exprimăm astfel, e rareori cercetat de romancierii „cu dialoguri". Romanele de analiză sunt și ele dinamice, dar acțiunea lor e interiorizată. Realitățile lăuntrice, ale spiritului, există în fiecare om, în stare mai mult sau mai puțin latentă: ele nu cer decât acea privire întoarsă, care să pătrundă în tainițele inimii, în tărâmurile conștiinții, pentru a se releva. Și această revelație, care pornește în adevăr dela imperativul socratic: Gnothi seuton, este totodată o cunoaștere a lumii — a vieții; iar cunoașterea de sine înseamnă: necurmată străduință de auto-desăvârșire, în luptă cu mediul (dacă el este neprielnic) și conlucrare statornică cu spiritele înrudite — cu acele spirite libere de aci și de pretutindeni, oricare ar fi „contigențele social-politice" în care sunt situate. Acesta e rostul din urmă al adevăratei literaturi: acel care o citește, să se descopere sau să se regăsească pe el însuși.

Pentru a cuprinde însă perspectivele circulare ale unei societăți, ale unei clase, ale unei epoci, ale unui popor sau ale omenirii, romanul ciclic modern este mai vast și mai maleabil decât vechile epopei. E romanul monumental — ca „Mizerabilii" lui Victor Hugo, seria „Rougon-Macart" a lui Emile Zola, „Jean -Christophe" a lui Romain Rolland, „A la recherche du Temps perdu", de Marcel Proust sau „Les Hommes de bonne volonté" pe care Jules Romains l-a înălțat până acum la etajul al șaisprezecilea.

Am numit câțiva romancieri francezi. E explicabil. Țările culturale, de veche tradiție, care au dat catedrale semețe, sunt pregătite pentru romanul monumental — sau „romanul fluviu", cum i se spune. Chinezii (apoi elevii lor, Japonezii) cari aveau ziare într'o vreme când Europa era încă năpădită de barbari, au de mult romane în 30-40 volume. Să fim bucuroși că literatura română „produce" acum romane de unul sau două volume. Seria impozantă a romanelor lui C. Stere: „In preajma Revoluției" este o excepție promițătoare. (Unii critici, producători ei înșiși de romane în serie, văd în C. Stere un simplu memorialist). Nuvela n'a fost totuși „ucisă", ci a crescut până la roman — prin presiunea violentă a războiului — pentru a cuprinde elementele mai bogate și mai tumultoase ale vieții contemporane.

Rămâne ca publicul cititor să deosebească adevăratul roman, expresie directă a vieții, de romanul-ficțiune, fabricat după rețete literare de succes.

II. — Dacă există corelații între evoluția genurilor literare și evoluția socială, atunci putem considera fenomenul desvoltării romanului românesc dela 1920 până azi ca un mijloc de expunere și verificare a transformărilor social - politice de după războiul european. Forma amplă și extrem de mlădioasă a romanului se potrivește noilor probleme etice, economice, psihice și erotice ivite în cadrul culturii românești odată cu schimbările survenite prin trecerea dela România veche la „România Mare".

Dar prea puțini romancieri erau pregătiți pentru a exprima aceste faze ale unei tranziții istorice, cu atâtea substraturi sociale și politice. Excepțiile fericite confirmă doar regula: majoritatea romancierilor a urmat moda literară, socotind că trebue să scrie romane, pentrucă numai ele consacră pe un literat. Și mulți au crezut că pot face carieră, amplificând simple episoade și chiar simple anecdote mai mult erotice și patologice, intitulând „roman" o lucrare de cel puțin 200 de pagini și al cărei material ar putea fi condensat într'o schiță sau nuvelă.

Romanul e o piatră de încercare pentru un adevărat scriitor care are ceva de spus; el exprimă un caz de conștiință și cere o tehnică, o structură, o organizare ce nu se improvizează, ci se învață cu trudă ca și medicina și ingineria.

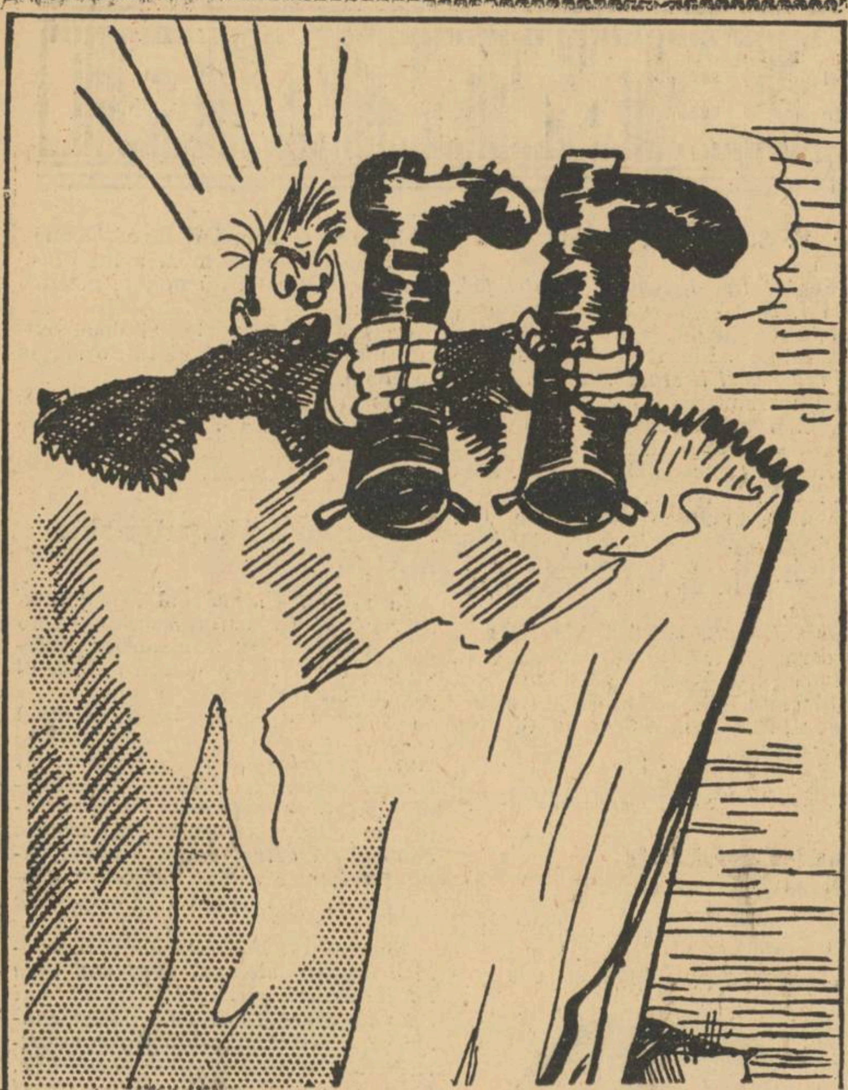
Un critic ar trebui să cerceteze din acest punct de vedere supraproducția romanelor românești și, făcând o selecțiune necruțătoare, să pună frâu iluziilor celor prea pripiți să fabrice anual câte un roman. E regretabil că indulgența criticilor (câți îi avem) a contribuit la credința multora că literatura română a și intrat în zodia romanului. Ea este abia la primii pași — și trebue veghează cu grijă: să nu se rătăcească în stufărișul vorbăriei lungi, al palavrei romanțate. Romanul e ca o clădire; trebue întâi o temelie ca să ajungi la acoperiș, după acea trudă lentă a zidarului care înalță casa cărămidă cu cărămidă. Dar romancierii noștri — și cei mai mulți sunt încă tineri — au început cu aparențele vieții, cu jongleria amuzantă a vreunui „caz patologic", a vreunui „tip extraordinar", uitând că romanul e menit să redea viața în sensul ei integral, profund, esențial, cele mai deseori tragic, pentrucă așa e și destinul omului într'o societate ce se află încă într'o perioadă de frământare și transformare, sub semnul violenții și intoleranței.

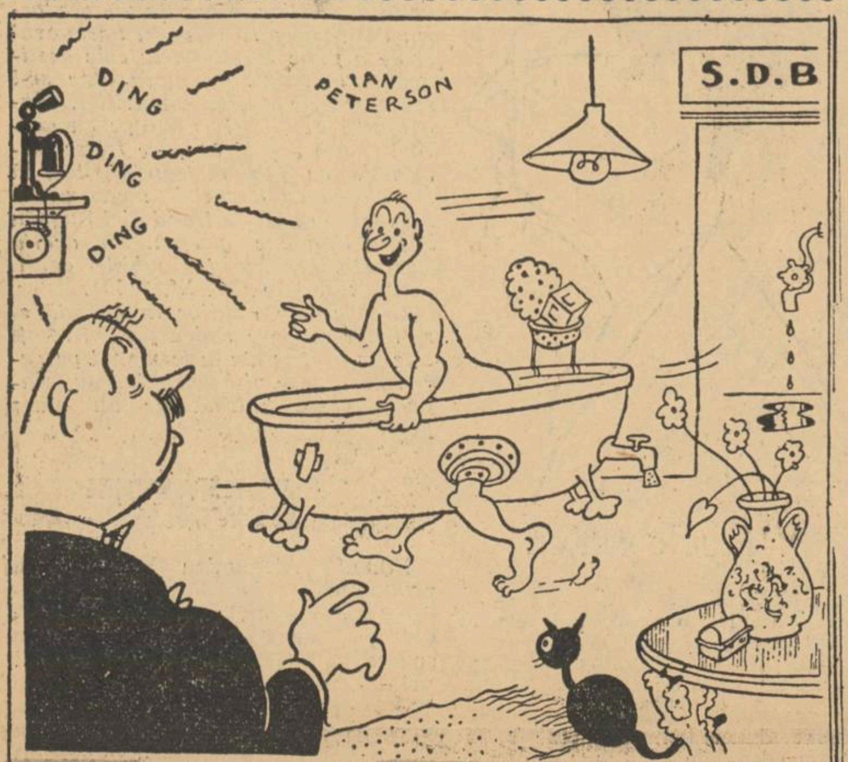
Vor veni însă și momentele de gravă reculegere, după primele elanuri oarecum juvenile, desordonate și exclusiviste. Și atunci romanul va avea făurari și meșteri capabili, cari să statornicească literatura românească — adică marile realități ale acestei țări — în Panteonul literaturii universale.

EUGEN RELGIS

Adevĕrul
LITERAR și ARTISTIC

HUMOR


— Nu te pot ține la infinit...



— O mică invenție ce mă ajută să răspund la telefon fără să ies din bae.

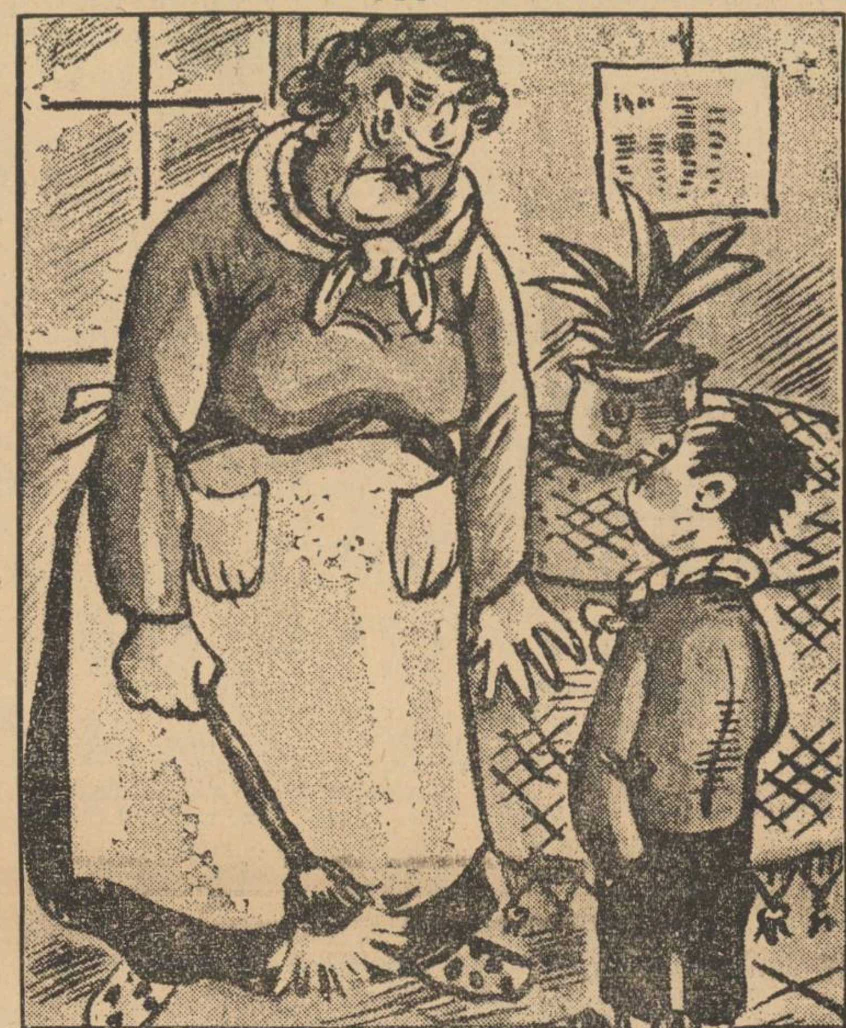

— Termină odată și cere un șnițel.

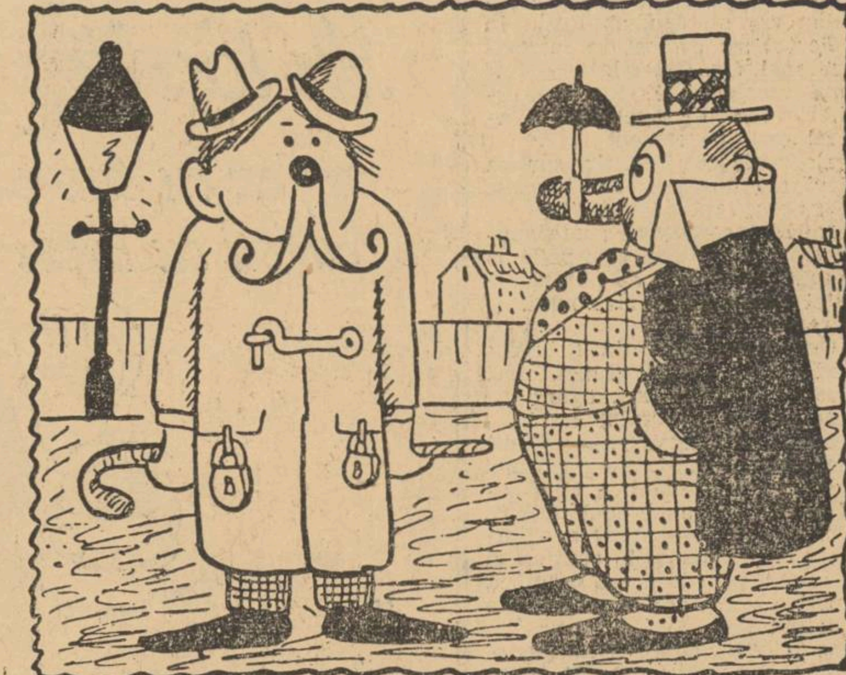

— Fii pe pace, ești solidă,iți vei înmormânta bărbatul...
— Ce fericită sunt...



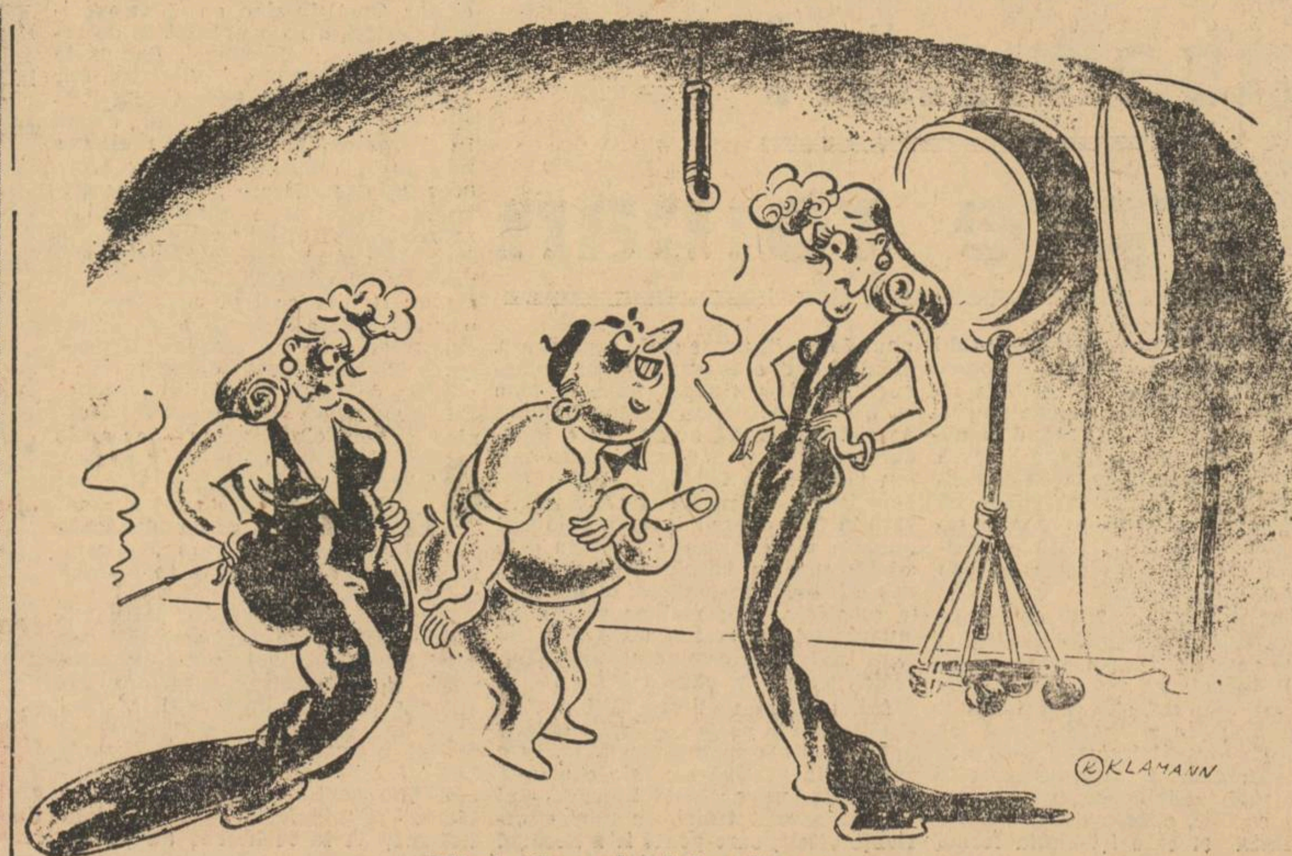
— Uite untul de ricină.
— Am așteptat momentul ăsta toată viața, tată.


— Nu mai insista d-le, nu sunt ascensorul


— Dacă nu-mi dai 2 lei, mă duc la Ionel care are pojar...


— In Havai e totdeauna aceiaș vreme.
— Atunci cu ce se distrează oamenii?


— Vă spun că nu i-am propus nimic...
I-am explicat numai decretele legi.


— Mimi, îți prezint înlocuitoarea...

Imprimeriile „Adevĕrul", S. A. Str. Const. Mille No. 5-7-9, București

12 PAGINI, ILUSTRATE

ANUL XIX. SERIA III. No. 959 — PREȚUL LEI 5 — DUMINICĂ 30 APRILIE 1939

Adevĕrul

LITERAR • ARTISTIC • SOCIAL • POLITIC

ASPECTE...

de M. SEVASTOS

Nu vom insista asupra legăturilor dintre România și Italia. N'avem numai relații istorice, dar și legendare.

Pe columna lui Traian se văd locuri de aici, și figuri de băștinași ai meleagurilor noastre.

Se simte la noi, determinantă, influența limbii latine populare — aduse de legionari dela Tibru pe Danubiu.

Și — cum se întâmplă totdeauna, când un popor civilizat cucerește unul înapoiat — civilizația latină s'a manifestat aici în toate domeniile, lăsând urme adânci.

Când învață istoria, elevii au impresia că istoria noastră este continuarea istoriei poporului roman.

Fără a avea nevoie de interpretări istorice, mai mult sau mai puțin științifice — rămâne limba noastră, cel mai intim mijloc de expresie a sufletului unei nații, limbă care arată amestecul spiritual de pe vremuri.

Pentru modul cum privește țăranul român limba italiană, descendenta aceleiași limbi populare latine, — vom reda o povestire a scriitorului Jean Bart:

Fiind căpitan de vapor, Jean Bart s'a oprit odată într'un port italian. Deși vasul n'avea decât o scurtă oprire, echipajul — format din țărani români — a cerut îngăduința să debarce, pentru ca fiecare să-și poată cumpăra la repezeală lucrurile dorite.

Și într'adevăr, după jumătate de ceas, toți marinarii români — țărani danubieni, care nu știau nici boabă italienească — s'au întors pe vas fiecare cu câte o pâne subsuoară, sau cu pachete de sardele, fructe, etc., în mână.

— Dar cum v'ați putut înțelege cu Italienii atât de repede—îi întrebă Jean Bart — când nu le știți limba?

— Păi vorbesc ei românește, stricat, da' vorbesc — îi răspunseră marinarii serios si cu cea mai adâncă convingere.

Pentru țăranul nostru limba italiană pare graiu românesc — stricat, dar românesc...

In afară de aceste legături, aproape de sânge, timpul a adăogat multe influențe de ordin spiritual.

Iar în ultima vreme, regimul din Italia a fost privit cu simpatie în multe cercuri: gazetărești, politice, universitare, etc.

Cu sufletul plin de atâtea reminiscente, au asistat deunăzi la manifestația cordială, și semnificativă, dela Roma — unde reprezentantul maghiar a vorbit de legăturile istorice dintre cele două popoare.

Pe de altă parte, din tabăra fascistă s'au auzit cuvinte împotriva tratatului de Versailles și pentru revizuire.

Și atât din partea Ungariei, cât și din partea Italiei — s'au scos în relief bunele raporturi cu Iugoslavia.

In atmosfera războinică din lume, orice gest de înfrățire între popoare ni-i simpatic. Deci și cordialitatea dintre Italia și Ungaria nu ne poate decât bucura, ca și relațiile bune dintre aceste două țări și Iugoslavia.

Cum Ungaria a făcut declarații pacifice, nu de mult, relativ la granițele României — probabil că-i o scăpare din vedere citarea, la Roma, numai a relațiilor cu Iugoslavia.

Noile grupări de forțe sunt făcute, desigur, pentru menținerea păcii.

Astfel trebue privită ultima manifestație dela Roma, și nu cum o privesc unii pesimiști — înclinați să vadă aici germenele unei noi și apropiate fermentații în sud estul european.

*

Fața de atâtea grupări și regrupări de țări, — sperăm, — în vederea păcii... mesajul președintelui Roosevelt continuă să preocupe opinia publică mondială.

Din toate părțile lumii, președintele primește felicitări pentru gestul făcut și urări de succes. Chiar țări în afară de orbita războiului, și care n'ar fi atinse decât indirect de-o conflagrație mondială, fac cor cu pacifiștii din lumea întreagă.

Războiul inspiră oroare și în sine — prin impresia de durere pe care o face asupra oricărui suflet sensibil.

Dar interdependența statelor este astăzi atât de strânsă, încât neutralii — chiar cei mai îndepărtați de aria pârjolului —se văd loviți în traiul lor cel de toate zilele.

Un războì rupe aproape toate firele relațiilor comerciale întinse cu trudă de întreprinderi asupra lumii întregi. Stocurile de mărfuri rămân în depozite. Și alte relații trebuesc legate din nou. Iar vremurile de războì nu-s prielnice pentru refaceri de relații comerciale.

In astfel de vremuri, economiile strânse de oameni pentru suportarea bătrâneților, se irosesc pentru întreținerea unor brațe tinere și zdravene, condamnate la șomaj din vina altora.

In corul aproape al tuturor țărilor îngrozite de perspectivele războiului, — răsună și o notă discordantă.

Unele ziare consideră apelul lui Roosevelt ca un act de provocare la război. Se prepară, probabil, opinia publică pentru un refuz.

Intr'o discuție se admit, la urma urmei, orice argumente — cu o singură condiție: ca ele să facă impresie de seriozitate. Acuzarea de provocator la război — aruncată lui Roosevelt — trezește însă pretutindeni zâmbete ironice.

Intrebarea-i: cum poate recurge cineva la astfel de argumente? Probabil, argumentul a fost formulat nu pentru partenerul în discuție — ci pentru proprii partizani.

Inseamnă deci că fanatismul, în unele părți, este atât de mare — încât cetățeni normali care sunt capabili să discute obiectiv orice problemă în afară de interesele lor, devin insensibili la argument... de îndată ce ei înșiși sunt interesați în cauză.

Există deci pe pământ oameni care trăesc într'o atmosferă de minciună, presa putând inventa orice fantezie absurdă.

Sau, poate, orbirea e atât de mare, încât chiar cei ce scriu asemeni enormități — sunt convinși de adevărul și de seriozitatea tezei lor.

Sunt momente pentru unele popoare când rațiunea se întunecă, când vorbesc instinctele, care se manifestă îndeobște prin lovituri de pumn; și când pumul e reținut, forța caută să discute... umblă după argumente... iar argumentele, căutate nu cu antenele celulelor cerebrale ci cu mâna de fier, n'au atunci nimic comun cu lumea spirituală.

Din rândul acestor arme de discuție este și argumentul, care-l prezintă pe pacifistul președinte al Statelor Unite drept cel mai... periculos provocator al războiului!?

PE MARGINEA UNEI STATISTICI

Aviația e prezentată de majoritatea specialiștilor în arta războiului modern ca una din principalele arme sortită să decidă — după numărul mai mare sau mai mic de aparate — de partea cui va fi victoria. Toate statele fac sforțări uriașe pentru a-și înzestra armata cu cele mai noi tipuri de avioane și se dau în această privință cifre fantastice cu privire la cheltuelile ocazionate de comenzile de avioane, stabilindu-se uneori o disproporție flagrantă între ceeace se cheltuește pentru înzestrarea artileriei și infanteriei de o parte și a aviației de cealaltă.

Rolul aviației în războiul viitor este prezentat ca hotăritor. Cu toate acestea s'au produs unele fapte menite să pună la îndoială această aserțiune. Războiul civil din Spania oferă în această privință unele învățăminte cari desigur nu pot fi neglijate de experții în materie.

Ziarul „Uniunii naționale a ofițerilor de rezervă din Franța" publică o statistică a „operei" avioanelor republicane și rebele în timpul primilor doi ani de războì civil. Din această statistică se constată — desigur cu aproximația ce trebue acordată tuturor cifrelor furnizate de oficialitate — că aviația republicană a efectuat 2091 bombardamente asupra a 373 orașe din 20 de regiuni, iar aviația franchistă a efectuat 1607 bombardamente asupra 462 orașe din 46 de regiuni. Unele orașe au avut de suferit de numeroase ori bombardamentul avioanelor: astfel Madridul a stat sub focul bombelor de 192 de ori, Albacete de 102, Ciudad Real de 140, Caceres de 215, Saragossa de 241, Huesca de 163, Teruel de 71, Guadalajara de 83, pentru a cita orașele cari au avut mai mult contactul cu aviația inamică.

Cu toate aceste numeroase atacuri aeriene, victimele omenești se ridică — după aceiași statistică la un total de circa 35.000! Madridul, bombardat de 142 de ori a dat 3019 morți, Barcelona bombardată de 92 de ori a avut 2282 morți, iar Huesca a avut 3871 victime la 163 de atacuri aeriene.

Concluzia care se desprinde din aceste cifre este că războiul aerian nu e chiar atât de primejdios pe cât se spune și nu justifică poate imensele cheltueli ce se fac în vederea pregătirii lui. Natural vorbim de războiul aerian privind dosul frontului. Rămâne de văzut ce poate face aviația în liniile frontului unde e mai greu de pătruns decât deasupra orașelor și unde apărarea antiaeriană va fi fără îndoială mai serioasă decât în orașe.

Desigur că flotele aeriene ale Franței, Angliei, Germaniei, Rusiei sovietice sunt incomparabile cu acele ale adversarilor din Spania și că operațiile acestor flote vor fi mai „grandioase". Ne îngăduim a crede că rolul decisiv în viitorul război nu va fi al aviației: panica deslănțuțită în populația civilă, distrugerea câtorva orașe deschise nu poate influența asupra victoriei sau înfrângerii, ceeace s'a dovedit și în războiul chino-japonez unde puternica aviație a Japoniei deși a distrus numeroase centre importante ale Chinei, n'a repurtat încă victoria finală.

G. SPINA

Folosind libertățile pe care Franța le lasă tuturor manifestărilor, propaganda nazistă organizase campanii de ațâțare în unele regiuni, cu deosebire în Alsacia.

O parte a minorității germane fusese împotriva intereselor franceze. Hotărându-se să pună capăt acestor agitații vrășmașe, guvernul francez a dizolvat trei organizații germane. Un alt decret pedepsește grav pe toți acei cari primesc din străinătate fonduri destinate să întrețină în Franța o propagandă anti-națională și în sfârșit, un decret pedepsește ațâțările care tind să provoace ura și discordia între francezi pentru motive de rasă și de religie.

SEMNE

● *Ambasadorul britanic s'a înapoiat la Berlin, reluându-și ocupațiile.*

Șeful opoziției a întrebat pe d. Chamberlain dacă înapoierea la Berlin a ambasadorului însemnă o recunoaștere tacită a încorporării Cehoslovaciei la Reichul german.

— Desigur nu — în niciun caz! a răspuns primul ministru.

Intrebat apoi dacă guvernul a hotărît să recunoască noua stare de lucruri din Albania, primul ministru a răspuns negativ.

● *„Institutul american al opiniei publice" a pus întrebarea: Care este țara care va începe viitorul război?*

62 la sută din cei întrebați, au răspuns că Germania singură, 12 la sută au răspuns că Italia singură, iar 20 la sută au răspuns că Italia și Germania împreună.

● *Georges Duhamel atrage atenția posturilor de Radio să nu mai transmită muzică ușoară atunci când se anunță evenimente grave, cum ar fi — de pildă, dispariția Cehoslovaciei.*

● *Intr'un recent discurs lordul Baldwin, fostul prim ministru al Marei Britanii a afirmat că civilizația ar pieri dacă național-socialismul s'ar întinde dincolo de hotarele Reichului. „In ce ne privește, a adăogat lordul Baldwin, suntem gata să facem față acestei primejdii".*

1 MAI

Armindenul este o veche sărbătoare românească.

Dupăce-a trecut Sf. Gheorghe, pe care unii vor să-l aibă în palmă — pentru a fi siguri că a trecut iarna — plugarii încep cu temeiu și cu siguranță munca câmpului.

Tradiția cere ca Românul să facă 1 Mai pe iarbă verde, cu pelin, miel la frigare și (nu strică) cu lăutari.

Pentru o țară de plugari ca a noastră, — 1 Mai este ziua prin excelență a muncii: dar nu numai a țăranului, ci și a lucrătorului cu brațele din ateliere și din fabrici, ziua funcționarului particular și de stat, ziua muncitorului intelectual, etc.

Toți acei care muncesc în diferite domenii, se întorc — o zi pe an — în mijlocul naturii, care ne hrănește și ne încălzește pe toți.

In această zi, mai mult decât în oricare alta, se sărbătorește munca — sursă de producție și titlu suprem la viață.

România a apucat zile de dezechilibru în privința dreptății sociale. Nu toți acei care munceau. își aveau asigurat căminul și hrana. Iar alții care nu puneau mâna pe lucru — își asiguraseră o viață de huzur.

Ordinea în muncă este condiția esențială pentru normala desvoltare a unei societăți.

Românul e muncitor. Il vezi pe câmp la 4½—5 dimineața, — când pe câmpiile altor țări nu zărești nici un lucrător. Aici muncitorul agricol lucrează mai mult decât cel din Apus, — fiindcă acolo știința și tehnica își are un mare rol în exploatarea intensivă a pământului. La noi munca brută, de două ori mai mare decât în Apus, dă un rod de două ori mai mic.

Statisticile arată că hectarul nostru produce aproape jumătate cât hectarul țărilor din Occident — fără să mai vorbim de calitatea recoltei.

Deși 1 Mai este zi de bucurie, ca o pauză veselă în mijlocul muncii grele a existenței — e bine să ne gândim acum la mijloacele de perfecționare a muncii agricole și la modificarea condițiilor de existență ale lucrătorului.

A face să trăiască bine țăranul și lucrătorul este problema capitală.

Rezolvând-o, se asigură bunul traiu al tuturor

Iată gândurile care ne vin de 1 Mai, — dorind ca ele să dispară an cu an, până când de Armindeni să nu se audă decât ciocnetul paharelor de pelin și cântecul lăutarilor tradiționali.

CIANG-KAI-ŞEK



Acum câtiva ani un diplomat francez întrebă pe un prea mare învățat mandarin cum se face că Japonezii, un popor de optzeci de milioane de oameni sunt gata să cucerească China, care numără patru sute de milioane.

Mandarinul își trecu mâna cu unghiile-i pictate prin lunga-i barbă albă și spuse:

— Citește istoria țării mele.

— Pentru ce?

— Am fost cuceriți de Tătari; am avut apoi mulți ani de pace și liniște, am fost recuceriți de Tătari, am avut din nou ani de pace și liniște, am fost din nou cuceriți de Tătari și...

— Iți mulțumesc, am înțeles, răspunse diplomatul european.

Se pare că e ceva schimbat în China de când Ciang-Kai-Șek i-a luat destinele în mână. Mareșalul este un om de o energie rară și până acum și-a dus bine jocul între ambițiile externe de o parte și politica personală a generalilor chinezi de alta.

Succesul lui se datorește faptului că, foarte informat, clarvăzător, mareșalul nu-și face vreo iluzie, nici asupra sincerității concursului compatrioților săi, nici asupra adevăratelor intenții ale dușmanilor. Inainte de debarcarea masivă a Japonezilor, un ziarist american îl întrebase dacă în cazul unei agresiuni japoneze ar putea conta pe credința generalilor săi. El răspunse:

— Un proverb chinez spune: Când ești bolnav te gândești la viață. Sănătos, la bani.

După un moment de tăcere, adaugă melancolic:

— Proverbele însă, chiar chineze, nu sunt adevărate decât în proporție de 90%.

Ciang-Kai-Șek avea dreptate să facă această discretă rezervă: printre ai săi, arginții au făcut un trădător. Generalisimul chinez nu s'a indignat de loc. Când i se anunță noutatea, se mulțumi să spună:

— E un imbecil. I-așì fi dat aceiași sumă ca să-mi rămână credincios și ar fi avut onoarea de a-și servi demn țara.

Sunt raționamente foarte curioase pentru mentalitatea europeană dar care acolo nu scandalizează pe nimeni. De altfel n'ar trebui să ironizăm prea mult.

Imi amintesc de o replică dată de Ciang-Kai-Șek faimosului general von Seekt care instruia prin 1925 sau 1926 tânăra armată chineză. Chiar în acea epocă Japonezii provocau din ce în ce mai multe incidente pe Amur: preparau cucerirea viitorului Manciuko. Intr'o zi, Ciang-Kai-Șek, a cărui autoritate dealtfel era mai mică decât astăzi, făcu în fața unei mulțimi imense declarații extrem de categorice:

— Suntem gata să ne dăm viața decât să lăsăm Japonia să se instaleze în Nord, spunea el textual.

In aceiași seară, ambasadorul japonez la Canton, care primise instrucțiuni dela guvernul său, făcu o vizită generalului. Acesta imediat bătu în retragere. Cu lipsa de tact a unui german sută în sută, von Seekt îi atrase atenția lui Ciang-Kai-Șek asupra lamentabilei disproporții dintre fulminantul discurs de dimineață și atitudinea-i resemnată din seara aceleiași zile. Chinezul se înclină surâzând, arătă cu mâna o carte ce stătea pe o masă și, deschizând cartea, sublinie cu unghia unul din pasagii.

— Citește, domnule general.

Era o istorie germană a marelui războiu.

Von Seekt citi cuvintele cancelarului Max de Baden pronunțate la 6 Noembrie 1918: „Nu vom face decât o pace glorioasă; și o pace demnă de Germania. Dacă ni se refuză această pace, mai bine să murim cu toții".

— A doua zi, reluă Ciang-Kai-Șek cu vocea-i blândă, reprezentanții voștri se prezentau în fața liniilor franceze cu drapele albe.

Apoi adăugă: „Vedeți, domnule general, popoarele sunt ca femeile: trebuesc mințite până în ultimul moment. Și chiar, dacă se poate, după aceia...".

Să nu supraestimăm, nici să nu subestimăm deci declarațiile războinice ale dictatorului chinez a cărui soție de altfel...

Dar asta-i altă poveste.

D-na Mayling-Soong-Chang care din 1930 este d-na Ciang-Kai-Șek, era o tânără fată când a izbucnit războiul chino-japonez. Foarte patriotă, ea întrebă într'o zi pe mama ei, o femeie pioasă:

— Mamă, tu ale cărei rugăciuni sunt atât de eficace, pentru ce nu te rogi lui Dumnezeu să distrugă Japonia printr'un cutremur?

Bătrâna întoarse spre fetiță o fața serioasă:

— Când te rogi, nu insulta inteligența lui Dumnezeu cerându-i ceva, ce ar fi nedemn de un muritor.

Și de atunci, doamna Ciang-Kai-Șek e mai puțin ostilă Japoniei.

Generalisimul nu vorbește numai despre politică. Iată ce compliment a strecurat unuia dintre numeroșii săi prieteni francezi:

— Franța și China sunt în fruntea civilizațiilor albă și galbenă, căci sunt singurele popoare ce au inventat o artă a bucătăriei și a politeții.

Acest militar nu e un incult. A citit mult. Cunoaște admirabil Europa și America și știe să definească cu humor oamenii și lucrurile. Iată ec spunea despre d. Leon Blum:

— E un om care, ca și vechii noștri vrăjitori, a știut să îmblânzească fiarele sălbatice, dar n'a reușit încă să le facă să lucreze.

I-au fost prezentați doi celebri actori de cinema cari făceau înconjurul lumii. Deoarece actorii se scuzau că au insistat să fie primiți, generalisimul spuse cu un gest curtenitor:

— Imi plac foarte mult filmele dvs.; îmi reîntoarceți vizitele pe care vi le fac atât de des.

Ciang-Kai-Șek se aventurează uneori și în filosofie. Un bancher londonez îi vorbea de Societatea Națiunilor și de speranțele ce le au pacifiștii europeni:

— Nu vă entuziasmați; vom rămâne totdeauna oameni și când oamenii trăesc mult în comun, sfârșesc prin a se urî. Când e vorba de animale, din contra, sfârșesc prin a se iubi.

Ințelepciune chineză.

DON JUAN ŞI COCOŞATA

Satan scripcar și moartea se unesc
Să-mi cânte arii grave și selecte.
E cel din urmă bal. Imbătrânesc
Sătul de frumusețile perfecte.
Aminta, Clara, Bianca, Lenor
Și Consuella mult pasionata
Zadarnic trec râzând subt măști, sonor:
Eu astăzi voiu dansa cu cocoșata.

O simt murind de dor în preajma mea
Nu m'a iubit mai mult ca ea niciuna...
Pe toate le-am mințit, — dar pentru ea
Luceferi îmi vor înstela minciuna...
S'a pus o mască: n'o mai recunosc...
Ii spun pios! Tu-mi ești predestinata..."
In svon de oase și 'n parfum de mosc
Eu astăzi voi dansa cu cocoșata.

O inimă subt umerii adânci
Subt pieptul mic de os bombat mă poartă
Trofeu suprem — gazelă printre stânci —
Imi va sburda pe tinerețea moartă.

Subt candelabrele ce scad și plâng
Deși-i târziu și balul încetat-a,
Hai, păsărică strâmbă, să te strâng,
Vreau să dansez cu tine, Cocoșata...

INCHINARE

Prințesă Moarte ai trecut prin bal
Și mi-ai șoptit că s'a sfârșit sonata...
Te-ascult: închei amurgu-mi triumfal
Dansând în zori de zi cu Cocoșata...

VICTOR EFTIMIU

Georg Büchner

Redescoperirea lui Georg Buchner, născut în 1813 și mort în vârstă de 25 de ani, a fost o dată importantă în literatura de după războiu. El a fost „un răzvrătit" în stilul secolului al unsprezecelea, care a mers mult mai departe de cât răzvrătirea împotriva regimului lui Metternich. găsind tineretul german prea burghez, pentru concepțiile sale. El a fost materialist, determinist și social revoluționar înaintea lui Karl Marx și a însemnat o figură în freamătul de răzvrătire din epoca 1815—1825. Critica engleză a semnalat în 1924 două din piesele sale „Woizeck" și „Moartea lui Danton", care fuseseră reprezintate pe mai multe scene din teatrele Germaniei și făceau parte din mișcarea expresionistă a teatrului german contimporan. în 1928 Reinhardt pune în scenă „Moartea lui Danton" și toate cele trei drame ale sale fiind traduse în limba engleză, sunt apreciate de englezi și americani, Büchner devenind astfel un scriitor dramatic unic, nu numai în Istoria literaturii dramatice germane, ci și în literatura mondială a secolului al nouăsprezecelea.

„Moartea lui Danton" este mult mai presus de interesul propagandei unor anumite curente politice de stânga, piesa fiind construită solid pe baza istoriei și a psihologiei omenești independent de înclinațiile filozofice sau politice ale autorului. Materialismul științific și fatalismul său consequent nu au alt rol de cât acela de a da un colorit mai profund și o vigoare deosebită dramatismului piesei. Georg Büchner fiind un entuziast cunoscător al operei lui Shakespeare s'a lăsat influențat de intensitatea dramaticului, din piesele lui Shakespeare, în reprezentarea conflictului dintre Robespierre și Danton, Danton fiind artistul, senzualul și din plin iubitorul de viață, față de Robespiere violentul, îngustul la suflet și unilateralul său adversar. Büchner în dorința sa de a exprima contrastul acestor două naturi și a da putere conflictului, se depărtează poate de strictul adevăr istoric exagerând înclinările libertine ale lui Danton, dar toate trăsăturile psihologice ale celor doi figuranți de planul prim, ca și ale celor de planul al doilea, Saint Just și Camil Desmolins, sunt adevărate și frapant de caracteristice, creând personagii de o putere de viață și o structură a personalității extraordinar de veridice și emoționante. Partea femeilor din această piesă a fost în deosebi remarcată.

Se poate închipui efectul dramatic din scena în care Desmoulins și Danton își trăesc împreună ultimele ceasuri și în care Danton se adresează tinerei sale soții cu vorbele:

„Nu vor ridica mâna lor asupra ta, e cu neputință. Lumina frumuseții care se răsfrânge din fragedul tău trup nu le-o vor îngădui. Vezi, nici pământul nu va îndrăzni să te îngroape, se va ridica deasupra ta ca un arc, umezeala mormântului va picura ca o rouă peste pleoapele tale, cristale ca florile se vor prinde de brațele și picioarele tale și-ți vor legăna somnul cu murmurul primăverii"...

O ediție complectă a operei lui Georg Büchner, în limba germană, a fost tipărită în cursul anului 1924, de editura „Insel Verlag" și poate constitui o lectură de mare interes. pentru cei ce posedă bine limba germană.

VIAȚA TEATRALĂ

„Zile vesele după răsboi" de Mihail Sadoveanu la Teatrul Muncă și Voe Bună. Spectacolele din sărbătorile Paștelui. Un interview al D-lui Ion Iancovescu

Despre rodnica activitate a Teotrului Muncă și Voe Bună vom reveni într'o zi pe larg. Eforturile făcute de d. Victor Ion Popa, spre a îndrepta masele muncitorești către frumusețile teatrului, au avut un ecou care a trecut dincolo de scopul ce-și propusese inițial directorul Teatrului Muncă și Voe Bună, spectatori din orice clasă socială mergând cu bucurie să aplaude realizările din vechea sală a cercului sub-ofițerilor, azi perfect amenajată pentru o reprezentație teatrală. Astfel că se cuvine să dăm activității Teatrului Muncă și Voe Bună, importanța pe care o merită.

Pentru moment însă vrem să aruncăm o scurtă privire asupra comediei pe care d. Mihail Sadoveanu a scris-o în mod special pentru Teatrul Muncă și Voe Bună, intitulată „Zile vesele după războiu", a cărei premieră a avut loc mai de mult dar care se joacă și astăzi, repurtând un franc succes de public.

D. Mihail Sadoveanu este un romancier, prin excelență, un povestitor înăscut. D-sa a avut cu teatrul doar contacte sporadice, din care ultimul, dacă nu ne înșelăm, a fost cu ocazia adaptării pentru scenă a romanului său „Neamul Șoimăreștilor", adaptare la care a colaborat și d-sa împreună cu d. Mihail Sorbul.

Totuși d. Mihail Sadoveanu se arată un perfect cunoscător al technicei teatrale, pe care știe s'o mânuiască cu dibăcie în evoluția acțiunii și caracterizarea personagiilor.

„Zile vesele după războiu", este o comedie simplă, scrisă cu vioiciune, câteodată naivă chiar, dar voit naivă, tocmai pentrucă autorul ei a știut că se adresează unui public ce trebue inițiat întâi în teatru pentru a-i putea gusta frumusețile și plăcerile.

Acțiunea se petrece imediat după războiul Independenței și se încheagă în jurul unei idile dintre un tânăr căpitan, sosit de pe front și o „verișoară" îndepărtată, idilă tulburată de tutorele fetii, care din interese politice ține să-și mărite pupila cu un filolog aspirant profesor universitar. Dar toate încurcăturile se aranjează până la sfârșit, spre bucuria spectatorilor.

D. Mihail Sadoveanu isbutește să ne schițeze câteva tipuri interesante și mai cu seamă pitorești. De pildă personagiul tânărului filolog, pedant și interesat, este foarte bine prins și descris cu o serie de amănunte care încântă spectatorul.

După actul întâi, — foarte bine condus de autor — ritmul comediei scade, fără însă ca interesul să urmeze aceeași soartă. Dar în actul al treilea, situațiile dramatice devin iarăși încordate și piesa se termină în acelaș ritm cu care se începuse.

Pusă în scenă de d. Victor Ion Popa, — un regisor excelent și atent la toate auxiliarele unui spectacol, decoruri, costume, lumină, atmosferă, — „Zile vesele după războiu", s'a bucurat de o călduroasă primire din partea publicului bucureștean.

Interpretarea cuprinde pe d-nii Al. Giugaru, Geo Maican (pe care l-am găsit în vădite progrese de când lucrează sub conducerea d-lui Victor Ion Popa), N. N. Matei (plin de un umor natural), Radu Beligan (un tânăr element înzestrat cu daruri prețioase pentru scenă) și d-nele Maria Sandu (o actriță conștiincioasă) șovăitoare și care mai are încă mult Emilia Predescu (care ni s'a părut de învățat), Mimi Rovințescu și mulți alții.

Toți și-au făcut cu prisosință datoria, contribuind la reușita spectacolului.

*

S'a introdus de curând în viața noastră teatrală un obicei, care tinde să se generalizeze și anume fixarea mai multor premiere în aceeași zi, ziua fixată fiind o zi de sărbătoare.

D. MIHAIL SADOVEANU

Astfel în prima zi de Paște, am avut nu mai puțin de patru premiere: „Flagrant delict" de Sacha Guitry, la Teatrul Regina Maria, „Scandal la Monte Carlo" la Teatrul Comedia, „Soacra lui Adam" la Teatrul Modern și „Roată'n patru colțuri" la Teatrul Muncă și Voe Bună.

In afară de faptul că ni se pare exagerat fixarea a patru premiere în aceeași seară, când totalul teatrelor bucureștene nu este mai mare de opt — și despre acest lucru am mai vorbit în cadrul acelorași coloane — dar obiceiul de a juca o piesă pentru prima oară într'o zi de sărbătoare ni se pare foarte puțin justificat și în orice caz indelicat față de presă.

S'a procedat la fel în sărbătorile Crăciunului și am crezut că încercarea aceea va rămâne izolată. De data aceasta lucrurile se repetă și tind să se generalizeze. E local să protestăm cu energie în contra acestor moravuri noui, pentru mai multe motive.

Intâi pentrucă o zi de sărbătoare trebue respectată și o premieră fixată în acea zi, implică prezența criticei teatrale la reprezentație, presa venind în majoritatea cazurilor nu din distracție — așa cum se crede — ci din datorie profesională. (Câte spectacole triste, câte căderi rușinoase, am fi fost scutiți să vedem, dacă eram simplii spectatori!). Ori, a obliga pe un om să vină în prima seară de Paște la teatru, — nu pentru divertismente, o repetăm, ci din datorie — ni se pare a fi, dacă nu o încălcare serioasă a repausului duminical, cel puțin o indelicatețĕ pe care nimic nu o poate justifica.

In al doilea rând, fixându-se mai multe premiere în aceeași seară, presa este pusă în situația neplăcută de a nu-și putea face datoria față de publicul cititor.

In sfârșit, în al treilea rând se pierde o tradiție care-și are rostul în viața teatrală, premiera, cu atmosfera ei specială, cu lumea ei obișnuită, într'un cuvânt cu farmecul ei specific.

Când critica și spectatorii de premieră, fie că nu pot veni din cauza sărbătorilor, fie că sunt împrăștiați în mai multe săli, lipsesc din sală, o premieră devine un spectacol o-

Obiceiul a fost instaurat la Crăciun de d. Sică Alexandrescu — promotorul tuturor noutăților, fie bune fie rele — și tinde să fie adoptat de majoritatea directorilor noștrii de teatre particulare.

In atare condițiuni am ținut să protestăm în contra unui obicei pe care-l credem dăunător vieții noastre teatrale și am refuzat să vedem aceste spectacole.

Pentru informarea cititorilor noștrii, și spicuind părerile unora din colegii care s'au sacrificat, am putut culege următoarele informații în privința acestor piese:

„Scandal la Monte Carlo", una din primele piese ale lui Sacha Guitry, este un spectacol bine pus la punct de d. Soare și interpretat cu multă vioiciune. Se pare că este cel mai reușit spectacol din seria celor prezentate de sărbători împreună cu „Roata'n patru colțuri" de Cataeff, la teatrul Muncă și Voe Bună.

„Flagrant delict" sau „La prise de Berg — Op. Zoom" tot de Sacha Guitry, nu a plăcut, nu știm din ce motive. Probabil că această comedie s'a învechit și ea cu timpul.

„Soacra lui Adam" se pare a fi un vodevil amuzant și bine interpretat de d. G. Timică și d-nele Maria Wauvrina și Sylvia Dumitrescu.

*

Ziarul „România" cu data de 19 Aprilie 1939 publică un foarte interesant interview al d-lui Ion Iancovescu.

Incomparabilul nostru comedian, știe să fie util teatrului și atunci când din motive pe care nu le cunoaștem, nu joacă.

D. Iancovescu nu crede în criza teatrului și-l aprobăm complect în această privință. De altfel niciodată d. Iancovescu nu a crezut într'o perioadă de criză a artei dramatice, și cu multă dragoste arată că a existat în orice împrejurare o perfectă compensație între valoarea actorului, de o parte, și valoarea textului și a regisorilor de altă parte. Exemplele d-sale sunt concludente și ele întăresc din plin teoria prin care teatrul este o artă universală, necesară și care nu poate muri, găsind în momentele grele destule resurse în ea însăși spre a păstra un nivel de artă, acceptabil, obișnuit.

Teoria d-lui Iancovescu atât de personală și de justă, este dominată de principiile materialiste în explicația istorică a fenomenului teatral.

Aplicând această teorie teatrului românesc, d. Iancovescu ajunge la concluzia că, toți, absolut toți autorii de azi, sunt mai presus de interpretare.

In ce privește arta dramatică, d. Iancovescu rămâne credincios marilor principii care reduc teatrul la arta actorului.

Propunând remedii pentru soluționarea crizei de literatură dramatică prin care trecem, d. Iancovescu preconizează, ca „Directorul Teatrului Național să înceteze de a face operă de caritate dramatică și să-și

D. ION IANCOVESCU

dea seama că este pus acolo, la Teatrul Național, ca să creeze o literatură dramatică".

In al doilea rând, d-sa cere o reformă radicală a Conservatorului de Artă dramatică, unde „elevii nu mai sunt destul de inteligenți pentru a învăța ce nu trebue să facă".

D. Iancovescu își termină interviewul anunțând că are două reforme mari, una pentru Teatrul Național alta pentru Conservator, dar refuză să le dea la iveală, de teamă „să nu i le fure cineva".

Am fi fost foarte curioși să cunoaștem aceste reforme. Ele ar fi adus desigur acea notă inedită care caracterizează personalitatea d-lui Iancovescu. Dar să sperăm că într'o bună zi, d-sa le va da la iveală, dacă nu pe calea publicității, cel puțin între prieteni, la domiciliul său permanent, la cafenea.

GH. NENIȘIOR

Cronica muzicală

Recitalul de piano al d-rei Nadia Chebap

Pentru finele sezonului artistic, d-ra N. Chebap a concentrat în două concerte bucăți alese, aparținând literaturii pianului. Primul a avut loc la „Dalles" și a obținut succesul cu care s'a obișnuit excelenta noastră pianistă.

Recitalul a început cu concertul italian de **Bach**, în care tehnica impecabilă a artistei, școala vieneză și interpretarea cu totul aparte au fost evidențiate.

Bucata de rezistență a fost fără îndoială „vizita unei expozițiuni" de **Mousorgski**, compoziție dedicată unui amic al său arhitect și desenator. Este o compoziție dificultoasă cu tablouri muzicale care poartă diferite titluri, separate cu un delicios motiv care exprimă trecerea dela un tablou la altul.

D-ra **Chebap** a interpretat compoziția nefericitului compozitor rus, imprimând cu talentul cunoscut atmosfera slavă de care are nevoe.

Ceilalți autori: **Mozart, Chopin** și **Liszt**, au fost interpretați în stil pianistic de înaltă școală.

S'au remarcat două dansuri de **granados**, care a avut trista soartă să dispară în urma torpilării vasului care-l conducea în Franța în timpul marelui război.

Opera sa a rămas, dintre care „Gajescas" este o capodoperă.

I. PAL.

A APĂRUT | No. 425

Cinema

CU URMĂTORUL SUMAR

VEDETE CARE SE URÂSC
Un senzațional reportaj fotografic relevând dușmăniile dintre stelele Hollywood-ului

„VĂ VORBESC DESPRE CĂSĂTORIA MEA"
Un reportaj în care Nelson Eddy povestește cum a cunoscut-o și cum s'a căsătorit cu femeia visurilor sale

INTERVIEW CU LUISE RAINER

CÂND STARURILE FAC ECONOMIE

CUM A SALVAT-O GEORGE BRENT PE BETTE DAVIS

OGLINDA ACTIVITĂȚII CINEMATOGRAFICE MONDIALE

ȘOAPTE DE CULISE

CINEMATOGRAFUL

Raimu

ElisabethBergner

VIAȚA FURATĂ. Marile artiste apar din ce în ce mai rar în cinematograf, — și nu înțelegem de ce. E drept, întâlnim, în schimb, numeroase interprete, excelente, fermecătoare, talentate, dar n'am mai încercat de mult emoțiile profunde ale marilor creații. După ce am privit „Viața furată" ne gândeam cum ar fi arătat acest film dacă rolul principal ar fi fost încredințat unei actrițe mijlocii. Am fi avut un film de serie comercială, realizat fără greșeli prea evidente de gust, îngrijit pus în scenă după rețete cunoscute și care ne-ar fi prilejuit câteva ceasuri suficient de plăcute.

Dar iată, Elisabeth Bergner este aceia care întruchipează pe eroina din „Viața furată" și aceasta este gestul ca să schimbe totul: intrăm într'alt plan, filmul ne tulbură, ne urmărește, își prelungește ecourile în noi. E miracol, vrăjitorie, poezie unde emoțiile obosite prind puteri noi când o apariție, un chip ales între toate le redă naivitatea dintâi, le strânge din nou și le exaltă forțele risipite.

S'a scris mult despre Elisabeth Bergner. Femeia aceasta, care nu-i o artistă în înțeles obișnuit, care nu compune niciodată un personagiu, care rămâne mereu ea însuși, care nu desfășoară nici trucuri nici abilități, dăruindu-se rolurilor sale fără să dea impresia că le domină, ne oferă spectacol de viață în stare brută, realizarea intuitivă, instinctivă, definitivă a visurilor inspirate de o eroină ori cât de mult ar fi fost până atunci vulgarizată de teatru, cinematograf, muzică, operă.

Elisabeth Bergner șterge imaginile asemănătoare adăpostite în sufletul nostru, dă consistență, fără să putem înțelege prin ce mijloc, prin ce taină, tuturor ideilor și sentimentelor aproximative învăluite în ceață până în clipa aceia. Lumina nu-i falșifică niciodată trăsăturile fetii, iar obiectivul, acest aparat capricios și crud, ascultă de toate nuanțele voinții ei elementare.

Pe Elisabeth Bergner e destul s'o vezi interpretând și nu vei simți nevoia să urmărești subiectul. S'ar face un film minunat numai cu fragmente de scene unde chipul ei ar lega, ar da unitatea incoherenței imaginilor.

EROUL DELA MARNA. In afară de cei care l-au trăit cu adevărat, războiul poate fi văzut în toată halucinanta lui putere de distrugere, prin icoanele însuflețite și sonore ale cinematografului .Războiul oferă întotdeauna un vast câmp plastic și datorită complectării sonore ecranul ne poate da una din cele mai complecte și mai adevărate imagini ale infernului de pe câmpurile de luptă și din spatele lor.

De aceia, toate filmele cu subiect de război sunt impresionante. Este destul să ni se arate efectul câtorva explozii de bombe, să auzim bubuitul tunurilor și măcinatul mitralierelor, ca evocarea să ne copleșească. Un regisor nu poate întrebuința prea mult asemenea scene dacă are milă de nervii spectatorilor. Deobiceiu, ni se arată mai mult efectele războiului reflectate în sufletul participanților. Războiul e o dramă pe câmpul de luptă și e o dramă și mai mare după aceia.

In Eroul dela Marna, această ultimă dramă e pusă odată mai mult în cumplita ei lumină. Filmul urmărește destinul unei familii dela începutul și până la sfârșitul războiului. Toate momentele sunt mișcătoare — viața nu mai depinde doar de rosturile de mai înainte, ci de alte îndemnuri și hotăriri care se cheamă mai ales sacrificii și eroism Dar cu deosebire tulbură destinul acelui părinte care deși și-a trimes toți copiii pe front, nu-și găsește liniștea până nu pleacă și el. O face cu simplitate și hotărîre: e firesc să fie așa: vârsta n'are nici o importanță, în război sunt numai soldați.

Intr'o luptă e atins de gaze și la spital doctorii nu-i pot spune că nu va mai vedea. Dar în ziua armistițiului, când în jurul lui aude numai freamăt și strigăte de veselie, se încumetă să-și scoată bandajul de pe ochi. Trebue să privească și el acum — e o zi de sărbătoare. Drept, preoctat în cadrul unei ușe, ca o apariție ce vine parcă de departe pentru ceasul acela, zadarnic încearcă să distingă ceva din frământarea străzii: își trece mâna prin fața ochilor, — nimic; luminele lor sunt moarte

Omul acesta va rămâne ani și ani simbolul eroismului. La început copleșit de atenții și onoruri, pe urmă din ce în ce mai șters, strecurându-se ca o umbră, devenind o povară. Sunt alții care vor avea neliniști câteodată și remușcări — el va rămâne mereu senin și împăcat cu sine. E morala acestui film unde în rolul principal, Raimu are una din cele mai strălucite creații din glorioasa sa carieră.

T. S.

OAMENI ŞI FAPTE

COMERŢUL PRIMEAZĂ...

In acordul franco-german privitor la schimbul de materii prime, acord semnat în luna Februarie de d. Alphand în numele Franţei, se prevăd — printre altele — şi următoarele:

„Guvernul francez se obligă a permite exportul lunar a 440.000 tone de minereu borer, 20.000 tone de minereu nord-african şi 21.000 tone miminereu loren, 20.000 tone de mineposibilităţile de livrare, după echiva lenţele de tonaje admise; exportul pulberei cuptoarelor înalte, a cenuşelor de pyrită, etc., nefiind limitat".

Se cunoaşte utilitatea materiilor prevăzute în textul citat, pentru industria de armament şi explozibile. După cum se cunosc — natural — gravele împrejurări internaţionale cari pot dintr'un moment în altul să se transforme într'o conflagraţie ce ar găsi, fără îndoială, Franţa şi Germania în tabere opuse.

Afacerile însă sunt afaceri şi istoria războiul mondial ne arată că în timpul chiar al celor mai grozave lupte dintre beligeranţi, negustorii de tunuri din ambele tabere s'au servit unii pe alţii cu materiale necesare... prelungirii războiului.

IN PALATUL CONTESEI DE BÉHAGUE

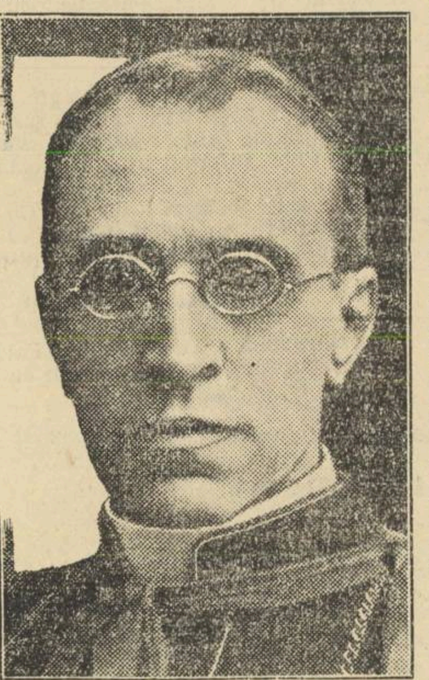
Ambasada română dela Paris se va instala în unul din cele mai somptuoase palate ale Oraşului lumină, palatul fost al contesei de Béhague. Noua reşedinţă a ambasadei române are, pe lângă o vastă galerie si saloane excepţional de elegante, o sală bizantină, adevărat teatru particular cu cinci sute de locuri, cu o maşinărie de o tehnicitate absolut modernă. In acest teatru a organizat Gémier spectacole pentru elita pariziană, au dansat soţii Sakhanoff şi s'a jucat o piesă de Claudel.

„Nici o atmosferă nu e mai potrivită visării poeţilor, armoniei concertelor, desfăşurării de spectacole. Aci, între pereţii de aur, francezii distinşi vor putea mai bine să cunoască talentele autorilor dramatici români; utile schimburi se vor stabili mereu între gândirea celor două naţiuni şi aceste raporturi culturale, spirituale, politice, vor contribui şi mai mult la strângerea legăturilor ce le unesc de atâta vreme, — scrie „Marianne".

O ţară puternică şi bogată trebue să se prezinte în toate ocaziile, dincolo de graniţe, în condiţiuni cari să impună din toate punctele de vedere. Noul local al ambaadei noastre din capitala ...anţei e o dovadă a modului în care înţelegem să ne înfăţişăm străinătăţii.

O REZIDENŢĂ PAPALĂ IN FRANŢA

O ştire publicată de mai multe reviste pariziene anunţă că proectul înfiinţării unei rezidenţe papale în Franţa este din nou la ordinea zilei.



PAPA PIUS XII

Se pare că informaţia a fost obţinută chiar în cercurile Vaticanului.

In urmă cu un an proectul acesta a mai fost discutat şi fusese vorba de instalarea rezidenţei papale la Avignon.



Mina Beck Wepper

(Balcic)

EVREII POT MUNCI IN GERMANIA ŞI CÂT MAI GRABNIC INCĂ!

O telegramă din Berlin vesteşte următoarele:

„Preşedintele Oficiului de plasament şi asigurări contra şomajului a dat o ordonanţă în care se subliniază necesitatea de a se încredinţa evreilor anumite lucrări spre a se degaja astfel un important număr de lucrători arieni cari



ar urma să fie folosiţi în alte domenii.

Aceşti evrei ar urma să fie separaţi de personalul arian.

Ordonanţa dată cu autorizaţia expresă a mareşalului Goering roagă ministerul Economiei să atragă atenţia şefilor de întreprinderi asupra interesului ce există ca evreii să fie angajaţi cât mai repede în întreprinderi".

SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

Ziarele din ultima săptămână, printre atâtea ecouri ale evenimentelor cari înfrigurează sbuciumata noastră actualitate, au relatat şi un modest fapt divers: moartea Sofiei Dobrogeanu-Gherea, văduva marelui critic şi doctrinar social. Trecerea în cele vecinice a Sofiei Dobrogeanu-Gherea, evocă o lume fermecată şi fermecătoare, care astăzi ni se pare atât de îndepărtată, de parcă n'ar fi existat, o lume de mit. Femeea aceasta — care şi-a dus îndelungata-i viaţă cu o nobilă discreţie, care a muncit mult în tinereţe şi a avut destule amărăciuni la bătrâneţe, care a slujit un ideal de omenie şi a crezut în frumos, a fost una din ultimele supravieţuitoare ale marei generaţii idealiste şi socialiste dela sfârşitul secolului trecut.

Coana Sofia — cum i se zicea în intimitate — n'a fost o „intelectuală" cu diplome şi pretenţii. Avea încă ceva din calităţile acelei „inteligenţe" ruseşti, care între anii 1870—1880, „a mers în popor". Iubea literatura, mai ales cea rusă, fiind una dintre primele noastre traducătoare din limba rusă, iar în casa ei muzica avea locul de cinste.

Dar mai presus de orice, ea a ştiut să fie tovarăşa de viaţă a marelui soţ, înţelegându-l şi secondându-l cu bunătate şi modestă tenacitate. In istoria mişcării de progres social şi cultural, în care figura lui Gherea se reliefează aşa de proeminent, „coana Sofia" şi-a câştigat un titlu care nu va fi uitat niciodată.

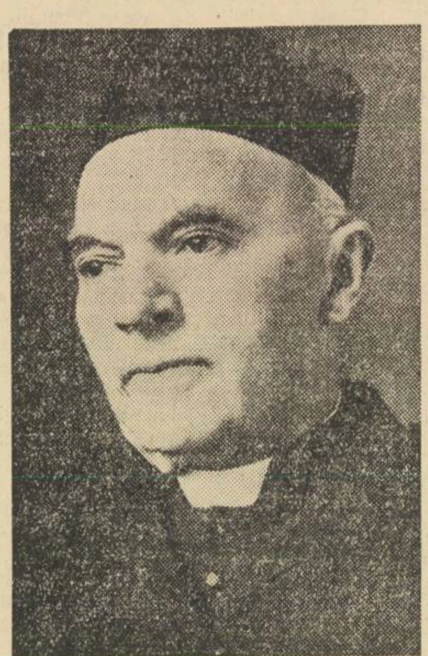
O BIOGRAFIE A REGINEI MARIA

„La reine Marie de Roumanie" de Georges Oudard este o scurtă, sintetică şi preţioasă biografie alcătuită de un francez. Cartea aceasta apărută în editura „Plon" are meritul de a fi scrisă de un publicist care cunoaşte bine ţara românească şi Orientul Europei şi care a fost ultimul francez care s'a mai întreţinut cu Regina Maria, ţintuită în patul ei de boală la sanatoriul din Dresda. Scena audienţei d-lui Georges Oudard în camera de sanatoriu admirabilă prin simplicitatea ei este interesantă şi din punctul de vedere al atitudinei pe care o avea şi a sentimentelor ce le nutrea Regina Maria Restul cărţii se ceteşte deasemeni cu interes, fiindcă rezumă autobiografia Reginei Maria, atât de plină de amănunte pitoreşti şi trăsături memorialistice de prima calitate. Cartea d-lui Georges Oudard — autorul biografiei lui Law — este nu numai un omagiu pentru Regina Maria, ci şi o lectură plăcută.

DUPĂ un raport al Biroului Federal de anchete din Washington, criminalitatea reprezintă pentru cetăţenii Statelor-Unite o sarcină publică de cincisprezece miliarde de dolari pe an, adică o „notă de plată" de vreo 120 dolari, pentru fiecare din ei.

CABINETE DE LUCRU...

Biroul Eminenţei Sale Cardinalul **Verdier** e o încăpere largă, fără fast, intimă, cu o masă mare încărcată de hârtii şi broşuri,



CARDINALUL VERDIER

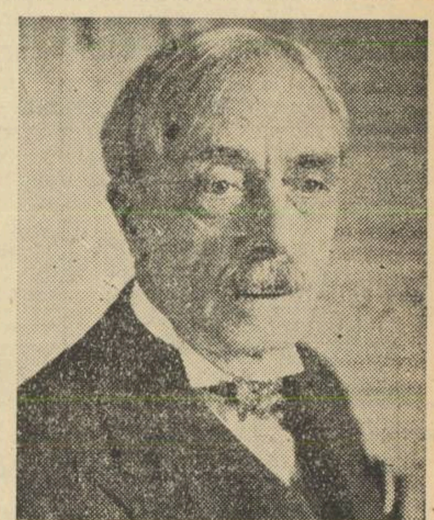
înconjurată de fotolii mici, foarte simple şi diverse. Aceasta e cum spune Cardinalul, „un salonaş" în mijlocul încăperii. Dincolo e colţul de lucru propriu zis. Rafturi încărcate de cărţi, opere religioase, filosofice, istorice, un **Bossuet** legat în piele roşie.

Masa de lucru. Câteva broşuri, câteva hârtii. Un portret în miniatură al mamei Cardinalului, într'un cadru negru. Un vas de sticlă în care se află un mănunchiu de spicuri de aur, primit în dar cu prilejul nunţiatului sacerdotal de aur. Intre spicurile simbolice şi mama, se află un Christ de bronz cu braţele întinse şi două statuete de sfinţi. Apoi, pe marginea mesei, un pupitru. Cardinalul scrie pe acest pupitru. Un obiceiu din totdeauna. Cardinalul spune că aceasta îl scuteşte să se aplece când scrie. Şi crează un fel de singurătate... parcă s'ar înălţa de pe acest pupitru panouri invizibile între meditaţie şi lucrurile din jur.

Dacă poetul iubeşte gravura, un alt mare scriitor, **Georges Duhamel,** se desfată cu muzica. El cântă foarte bine din flaut. Dar dacă îi faci o vizită Miercuri seara, vei avea o surpriză ciudată. Din fundul unei alei, unde se înalţă o clădire frumoasă, vine un sgomot neaşteptat dar armonios. Vizitatorul sună şi când i se deschide uşa, el e despărit de acest sgomot ciudat de uşa unui salon. Apoi uşa se deschide la rândul ei. In acest salon muncesc 35 muzicanţi, nici unul mai puţin, cari execută sau descifrează ceva din **Bach,** din **Haydn,** din **Beethoven,** din **Wagner,** din **Schuman** sau din **Frank.** O adevărată orchestră, cu prima şi a doua vioară, cu un alto, un violoncel, două flaute, două clarinete, două oboiuri, un bas, un trombon. La pian Jean, fiul lui **Duhamel,** student la Sorbona. La pupitru, **Bernard,** celălalt fiu, mai mare, student în anul al patrulea la medicină. El dirijează această „Orchestră simfonică universitară", compusă din prieteni studenţi, care se manifestă în această casă, în fiecare Miercuri seara, în faţa familiei. Când împreună cu soţia lui **„Blanche Albane,** face parte din publicul salonului, el ascultă concertul din biroul său, unde termină vre-un articol.

Iată-ne în cabinetul de lucru. Rafturi pline de cărţi. Pe un perete, un „Verlain dormind" de **Paterne Berrichon.** Lângă rafturile cu cărţi, masa de lucru. Hârtii, reviste, broşuri, un coş plin de tăieturi din gazete. Fotoliul scriitorului e cam rustic, cu o piele de oaie pe speteazǎ. Din acest fotoliu, **Duhamel** vede, prin fereastra mare din faţa lui, grădina, ascunsă de clădiri, dar destul de verde, spaţioasă, pentru ca visarea să poată pătrunde prin ea şi locatarii să se oprească, să se aşeze pe frunzele colinelor, înainte de a fi fixaţi de autorul lui „Pasquier" cu semne mari, suple şi liniştite.

Infinit de simplu e cabinetul de lucru al unuia din cei mai iluştri francezi de astăzi, poetul **Paul Valery.** Ochiul zăreşte la început numai o masă destul de mică, încărcată de hârtii. Printre vrafuri de scrisori, bruioane, broşuri, stă o mică maşină de scris. Ea înlocuieşte stiloul. **Paul Valery** scrie direct la maşină şi de la creer la hârtie, zeii trebuie să treacă prin clapele plate şi prin fălcile de fier ale maşinei.



PAUL VALERY

Inapoia maşinei, trei sticluţe cu cerneală colorată şi o sticlă cu gumă. Masa e aproape de singura fereastră a încăperii. La fereastră, o perdea de mătase cu panglici albastre şi roşiatice. Perdeaua e trasă pe trei sferturi şi lasă să se vadă orizontul local. De cealaltă parte e un imobil vechiu al străzii paşnice de Villejust, care se termină la câţiva paşi de aici lângă pajiştele mici şi regulate ale Aleii Foch. Dar ce importă locul: adevăratele orizonturi sunt în interior.

Două panouri ale cabinetului de lucru sunt complect acoperite de rafturi pline, cu cărţi ştiinţifice şi cărţi cu desene. Pe o poliţă un arlechin stă atârnat de o sfoară. E un simbol? Şi anume ce? La această întrebare **Valery** zâmbeşte, dând uşor din umeri. Pe rafturile celuilalt panou e înşirat un mare număr de cărţi, opere de-ale poetului în ediţii frumoase. Şi câteva in-folio masive cu spatele roşu. Acestea nu sunt opere, ci alevărate magazine cu material pentru opere.

Mape pline de note. Note multe, mii de foi cu însemnări, în aceste cămăşi de carton strânse în curele, de pânză.

Intre masa de lucru şi peretele din fund, împodobit cu două panglici verticale de mătase albă, brodate cu caractere mari chinezeşti şi un afiş frumos, verde al societăţii „Star Line", se află un şevalet. Pe acest şevalet se află un acqua-forte: un port, bărci de pescuit. E lucrat de **Paul Valery.** Poetul lucrează direct în aramă.

Problema cărţii în Anglia

Englezii n'au încredere în discursuri şi mai ales în discursuri elocvente. In schimb au cea mai mare consideraţie pentru cele scrise şi tipărite şi le place să se instruiască prin „lectură" şi nu prin „Conferinţă".

Dar cărţile în ţara lor sunt enorm de scumpe. Cel mai eftin roman costă 51 de franci francezi, adică 8 shillingi 6 decenţi, lira sterlină fiind socotită la 124 franci francezi. Aceasta din cauză că sunt admirabil tipărite, pe hârtie superioară. Din asemenea motive, însă, cartea este „un lux" şi nu poate fi hrana intelectuală şi politică a celor mulţi, a celor săraci, a celor care ar fi mai împinşi spre o politică de stânga şi dau de fapt puterea în mâna celor bogaţi, care, în mod firesc, sunt mai de dreapta.

Problema cărţii s'a prezintat sub forma aceasta celor ce doreau instruirea politică şi socială a masselor şi ei s'au hotărît să-i găsească o soluţie.

Plecând de la faptul de primă importanţă: „scumpetea cărţilor", mijlocul cel mai necesar pentru a instrui pe cei ce doresc a-i instrui şi a le forma opinia politică şi atitudinea în viaţa naţională a Imperiului Britanic, ei s'au întrebat: cum s'ar putea reduce preţul cărţii, fără a scobori nivelul imprimatului, a calităţii hârtiei şi fără a risca pierderea banilor, investiţi în librărie şi editură?

Ori ce editor ştie că succesul cărţii lansate în public, depinde în primul loc de cunoaşterea cererilor ce s'ar prezinta pentru fiecare din cele date publicităţii şi cifra vânzării aproximative a exemplarelor din fiecare din ele.

Dacă ar putea să-şi precizeze, de pildă, dinainte, că se vor putea vinde „sigur" 8000 de exemplare şi cu „oarecare probabilitate" 20.000 ar putea să facă un preţ de vânzare mult mai avantajos pentru cititori.

Soluţia găsită de trei oameni competenţi: editorul Gollanez, John Strachy şi profesorul Lasky, a fost următoarea. S'a format un club. Fiecare membru plătind o cotizaţie de 2 s. b. d. (adică 15 franci francezi) în fiecare lună librarului său, primeşte un exemplar broşat a unei cărţi noi tratând chestiuni politice şi sociale, o carte „de stânga", bine înţeles. Această carte nu se poate însă vinde şi nici revinde. Ediţia legată, de obiceiu costă în librărie, cel puţin 5 s. (31 franci fr.), dar poate costa şi 18 s. (adică 113 franci fr.).

Acest club s'a întemeiat în 1936, în scopul de a se împrăştia cărţile de o importanţă politică urgentă, cu un preţ scăzut. In felul acesta massa poporului va fi informată, „va cunoaşte lucrurile" şi „nu va mai putea fi înşelată". Au socotit că pe calea aceasta vor căpăta 10.000 membri care vor împrăştia pe o zonă cât mai largă cele ce au citit şi au învăţat. Dar au fost prea modeşti în prevederile lor, căci în 1938 clubul număra 50.000 membri şi campania se duce, în prezent, pentru căpătarea a 100.000 membri, în cursul lui 1939. O creştere atât de repede nu s'a mai produs niciodată în Istoria Angliei.

Mai mult de cât atât. Clubul care s'a întemeiat şi s'a organizat pentru a fi „o maşină" pentru distribuirea şi împrăştierea cărţii, s'a preschimbat într'o „înfrăţire" şi în prezent funcţionează 1000 de „Left Club Groups" în care bărbaţi şi femei cu idei progresive, se întrunesc spre a discuta „Cartea Lunară" în lumina diverselor opinii politice pe care le împărtăşesc. Urmarea a fost crearea unor adevărate forţe politice în diferite regiuni. In jurul acestor cluburi a le cărţii se fac imense meetinguri şi adunări pe toată întinderea Angliei, s'a creiat un „Left Book Club Theatre Guild" cu mai bine de 270 de grupuri în coprinsul său şi alte activităţi nenumărate în legătură cu el.

Se naşte acum întrebarea ce interese politice servesc aceste cluburi? Nici unul, căci clubul nu există de cât pentru scopul foarte simplu de a sprijini de urgenţă „pacea mondială", de a realiza o lume mai bună ca ordine socială şi economică, de a lupta împotriva Fascismului, dând fiecăruia din cei ce sunt „hotărâţi" de a lupta pentru aceste scopuri, o ştiinţă care să le ridice capacitatea la un potenţial imens...

Technica Clubului s'a perfecţionat în decursul vremei. Sunt în prezent trei feluri de membri:

1. Membri obişnuiţi, care primesc o carte nouă pe lună, în ediţia specială care costă 2 s. 6 d (15 franci fr.), vândută marelui public cu 5 s., 7 s. 6 d., cu 12 5. 6 d., şi chiar cu 18 s. (adică 31, 45, 77, 110 franci fr.). Membrii nu au dreptul de a-şi alege cărţile şi trebuie să primească pe acea aleasă de un comitet din care fac parte Strachy, Gollanez, Laski.

Aceştia nu pot demisiona din club decât dând un preaviz cu şase săptămâni mai înainte. Fiecare membru plăteşte o sumă de 2 s. 6. d. pe lună pentru cartea pe care o primeşte, primeşte gratis un număr lunar din Revista „The Left News", un buletin de 30 pagini, în care apar articole asupra faptelor internaţionale şi dări de seamă asupra activităţii cluburilor similare din diferite părţi ale Angliei. Primeşte regulat şi o listă a cărţilor apărute în editura Gollanez sau Lawrence şi Wishart, cu preţuri reduse, pe care însă nu e obligat să le cumpere sau e liber să cumpere după gustul şi posibilităţile sale.

2. Membrii „B".

Aceştia sunt membrii care nu au nici posibilităţile materiale să cumpere „cartea lunară", nici timpul de a citi, dar vor să citească, din când în când, cărţile de politică de stânga, care fac senzaţie. Acestora li se trimite regulat cartea lunară şi „The Left News" în fiecare „două" luni, plătind 18 franci francezi pentru fiecare două luni.

3. Membrii „C" se obligă a cumpăra 4 cărţi lunare pe an, nu primesc revista, „The Left News", nu cezi anual.

Influenţa şi puterea actuală a ace-



D. CHAMBERLAIN

stor cluburi s'a dovedit la alegerea au dreptul să profite de cărţile cu preţ redus şi plătesc 21 franci franrecentă din Bridgwater. Se ştie că această localitate e un orăşel în regiunea Sommerset, regiune esenţial conservatoare.

Alegerea din Noembrie 1938, a fost prima alegere în Anglia după „Muenchen. S'au prezintat doi candidaţi: un aderent la ideele lui Chamberlain şi un opozant, făţiş opus acestei politici. Se aştepta această alegere ca un indiciu al atitudinii opiniei publice engleze asupra gestului guvernului în politica de la Muenchen, iar aceasta îi conferea o mare importanţă politică. Candidatul independent era Vernon Bartlett, corespondentul în Afacerile Străine ale ziarului „News Chronicle" (ziar liberal) cunoscut, în toată Anglia, prin radiofuziunile sale în serie, asupra chestiunilor internaţionale.

Cunoscut şi de toţi şefii politici din toate ţările Europei, e unul din cei ce au atacat mai violent „politica lui Chamberlain la Munich şi a fost mai violent atacat, la rândul său de presa germană pentru articolele sale pe această chestie.

Vernon Bartlett a reuşit în această alegere cu o majoritate de peste trei mii de voturi, iar aceasta numai mulţumită „clubului cărţii" şi a grupului său. In adevăr, partidul Labourist era aproape mort până în clipa când a luat fiinţă Left Book Club cu grupul său. Timp de un an s'au împrăştiat pe calea aceasta ideile de stânga şi s'au discutat în şedinţele şi întrunirile clubului, pregătindu-se astfel terenul şi demonstrându-se apoi diferenţele dintre liberali şi conservatori sunt mai puţin importante azi, de cât victoria asupra candidatului conservator, iar cei ce l-au ajutat mai mult pe Vernon Bartlett au fost membrii Clubului cărţilor, fiind astfel şi un triumf al acestei instituţii pur engleze şi în acelaş timp triumful

Se 'nţelege că nu a lipsit nici teama politicienilor, nici invidia celorlalte edituri, care prin imitaţie, au realizat „The Right Book Club". Dar fondatorii Clubului de stânga sunt personalităţi bine cunoscute în Anglia; Gollanez are o casă de editură formidabilă, unde tipăreşte cărţile Clubului, iar John Strachy e scriitor şi ziarist cu faimă, fără să mai vorbim de Profesorul Laski, care este profesor de Ştiinţele Economice la Universitatea din Londra şi face parte dintre personalităţile de prim plan între politicianii din stânga. Secretarul de la „The Rhight Club Book" este necunoscut de „omul de pe stradă", dar are o listă formidabilă de Patroni, printre care Lord Halifax, apoi ofiţeri, cavaleri şi alţi nobili de seamă. Organizaţia clubului acestuia seamănă cu acea a clubului de stânga, dar cu toată faima patronilor săi şi propaganda de la „Right Book Club" nu numără decât 25.000 membri faţă de cei 60.000 ai Clubului de stânga.

In fine după ce au constatat succesul acestor două cluburi, Foyle's cea mai mare asociaţie a comerţului cărţilor de ocazie, din Charing Cross Road, Londra, a înfiinţat şi el în 1937, un al treilea club al cărţii, acesta este „nepolitic", şi-a ales un comitet de patru autori cunoscuţi, în care publicul are încredere şi care selecţionează „cartea legată", care e considerată a fi „Cartea lunară" a membrilor clubului şi revândută membrilor săi cu 2 s. 6 d. Intre cărţile alese sunt romane, romane poliţiste, biografii scrise toate de autori cu reputaţie stabilită. Succesul realizat de acest club în scurt timp de la înfiinţare este aproape acelaş ca şi al Clubului de cărţi de stânga, numărând deja 50.000 membri. In prezent sunt în Anglia vre-o opt cluburi ale cărţii.

Ceeace nemulţumeşte pe „adevăraţii educatori ai poporului", în aceaste cluburi, este „metoda" de a face alegerea în afară de consultarea voinţei celor ce trebuesc instruiţi şi a le pune la îndemână cărţi ales gata. Principiul ar trebui să fie că: omul se instrueşte numai când îşi alege singur cărţile de citit, chiar dacă alegerea este rea.

Căci cum să se instruiască omul când nu i se lasă la îndemână şi în lumină, decât o parte din problema pusă în discuţie?

NEAM STINS

De unde se sfârşeşte lunca Dunării, răzorită cu şoseaua ce duce spre Craiova, se întinde cât vezi cu ochii moşia Căminiştenilor spre miază-noapte iar spre apus până la malul Vedei, care şerpueşte de vale ca o omidă. Spre soare-răsare merge cot la cot cu Marghilomanca. Către Dunăre străjueşte distanţă de o sută cinci zeci de clete, cât e de lată moşia, pădurea Corbului. Cale de două ceasuri cu piciorul îţi trebue s'o treci. Această pădure a fost vreme îndelungată cuibul hoţilor de cai ce bântuia islazurile vitelor din satele din împrejurimi. Aci, în pădurea Corbului, se schimbau semnalmentele cailor şi se plăsmuiau actele de vânzare, apoi „în regulă" „geambaşii" foiau în bâlciurile dela Turnu şi Caracal.

Toate acestea au fost odată. Acum, pădurea Corbului, proprietatea singurului vlăstar al Căminiştenilor, Şerban Căminişteanu, nu mai era înconjurată de burnazuri înţelinite cât vezi cu ochii, ci ogoare aliniate şi cultivate cu judecată îţi desfată privirea. In afară de curtea boerească din mijlocul satului Căminişteni, încă trei conacuri aşezate în trei părţi opuse ale întinsei moşii, adăposteau vitele de muncă, inventarele agricole şi pătulele şi magaziile pline cu recoltă de câţiva ani în urmă.

Unul din conace era cel dela pădure. Nu departe de acest conac, pe un colnic la poalele căruia un pârâiaş, format din izvoarele ce ţâşneau bogat din pământ, îşi vedea de drum vărsându-se într'un eleşteu îngrijit, îşi făcuse Şerban Căminişteanu un bordei. Bordei ca formă exterioară, căci în interior avea tot confortul, începând dela parchet pe jos, până la zugrăvelile în ulei şi mobilă scumpă.

Era o reminiscenţă a tinereţii. Aci, pe când era tânăr, în cuibul acesta, Căminişteanu gustase adânc din plăcerile vieţii oferite de o situaţie de om bogat şi fără griji ca a lui. Aci, zile întregi vuiau colnicele pădurii Corbu de cântecul lăutarilor aduşi dela oraş şi râsetele şi chiotele femeilor şi bărbaţilor, invitaţii lui. Vara, aci era reşedinţa lui Şerban — nu pleca la băi, ci îşi vedea de treburile moşiei — iar curtea din sat rămânea pustie cu uşile închise şi cu hârtie albastră în geamuri.

Şi s'a întâmplat că, furat de aceeastă viaţă de veselie şi libertate, schimbând femeile ca şi caii dela trăsură, a rămas neînsurat. N'a găsit o femeie demnă să-i fie soţie, să se fi ferit ele din calea lui, ori el n'a vrut să-şi piardă libertatea?

Cine ştie?

Acest fapt l-a făcut pe bătrânul pădurar Costea să răspândească vestea că boerul e „legat". Şi Costea nu s'a mulţumit numai cu atât ci odată, când veneau amândoi dela „pândă" pe drumul dela „cotul pisicii" n'a răbdat să nu-i zică:

— Boerule între tufanii ăştia am văzut lumina zilei, între ei am copilărit, în crengile lor m'am legănat. Să nu te superi că îndrăznesc, mă 'oad ceva. Eu am cunoscut pe boerul Radu tatăl dumitale, în serviciul căruia a murit bietul tata, când i-am luat locul, care va să zică am dreptul să te întreb: dece nu te însori? Eşti om în etate şi îmi vine să-mi rup beregata de necaz. Destul cu chefurile şi cu petrecerile. Gândeşte-te la neamul dumitale, că ai rămas singur. Insoară-te, altfel ţi se stinge neamul.

Căminişteanu se uită la el lung şi tăcu. Costea nici el nu mai zise nimic. După o bucată de vreme de mers, Şerban se întoarse spre pădurar:

— De! Costeo, poate ai dreptate.

Eşire din pădure şi la margine dădură într'o cleată de rapiţă înaltă până în brâu şi înflorită toată. Un miros îmbătător te ameţea. Căminişteanu o luă pe deasupra, afundându-se în rapiţă urmat de Costea fără nici o vorbă şi se opri în dreptul unei movile. Se urcă pe ea şi-şi roti ochii de jur împrejur. Lanurile de rapiţă şi verdele negru al grâului, pădurea ca un zid de nepătruns şi spre deal cât vedea cu ochii, erau toate ale lui. Rămase nemişcat şi privind fără ţintă spuse parcă numai pentru el:

— Ce poate? Nici un poate! Ai dreptate Costeo, ai drepte, trebue să mă însor căci altfel cui vor rămâne toate astea? Vorba ta de bătrân încercat şi cuminte: mi se stinge neamul. Şi nu vreau să-l fac de râs... să fiu eu cioclul neamului Căminiştenilor.

Ceeace a înţeles Costea pădurarul, a fost că Dumnezeu ajutase pe boerul Şerban şi îl „deslegase", îndemnându-l la gândul cel bun, să se însoare.

II.

Când maşinile de treerat îşi încetară zumzetul, când prepeliţele îşi luară drumul spre ìnuturi mai calde, când rândunicile se adunau la sfat pe firele de telegraf, Şerban Căminişteanu pleacă să-şi caute mireasa.

Ii spusese lui Costea:

— Iacă te ascult, plec să mă însor, să ştii că fără nevastă nu mă întorc.

In ochii mici şi duşi în fundul capului ai pădurarului, două bobiţe de cristal se ţinură pe marginea pleoapelor, până când amândouă odată, se prăvăliră pe povârnişul aspru al obrajilor.

Şi bătrânul Costea Pădurarul, în seara aceea, pe prispa casei din mijlocul pădurii şi spre nedumerirea babei, îşi luă cavalul dogit aruncat pe o corlată, îl udă cu apă la ciutura puţului până se umflă şi începu să cânte. O privighetoare îi răspunse dintr'un păr sălbatic. Plopii din faţa casei îşi cutremurară frunzele, înfioraţi de unduirile doinei din caval. Stelele de pe cerul senin sticlă sclipeau mai tare şi păreau mai mari.

— Ce-i asta pe tine Costeo?

— Hei babo, babo, spune el ştergând cavalul de mâneca largă a cămăşii, ce ştii tu? Se însoară boerul Şerban... s'a dus să-şi aleagă mireasa.

III.

Şi boerul Şerban Căminişteanu s'a ţinut de cuvânt.

Pe la Vinerea mare s'a întors la Căminişteni cu soţia lui.

Fată de neam, crescută prin străinătăţi, deşteaptă, frumoasă, dar mai ales tânără. S'a bucurat toată lumea, începând dela locuitorii satelor Căminişteni, Ciocârlani, Viespari, toţi învoitori pe moşia lui Căminişteanu şi tot personalul curţii boereşti, dela administratorul Someşanul până la ultimul argat. Dar mai mult ca toţi s'a bucurat Costea pădurarul. Nu erau rare ocaziile când îl auzeai spunând:

— Eu i-am sfătuit să se însoare.

Dar două lucruri nu prea le înţelegea el; întâi dece s'a însurat cu o femeie aşa de tânără şi al doilea dece n'a făcut nunta acasă la el, la curtea boerească, aşa cum au făcut-o şi răposatul boer Radu şi neam de neamul lor.

Şi când veni odată vorba, nu s'a lăsat măcar pentru nuntă să-i zică boerului. Căminişteanu a înţeles necazul pădurarului şi ca să împace toată lumea, a dat masă mare, care a ţinut trei zile şi trei nopţi. La toate cele trei conace precum şi la curtea boerească din sat, petrecerea a fost ca în basm.

Costea a fost invitat la curte, a cunoscut pe coniţa, le-a urat sănătate, belşug şi copii mulţi. E drept că nu prea i-a plăcut lui, când boerul şi coniţa vorbeau pe altă limbă şi râdeau uitându-se la el. A simţit că despre el e vorba. Totuşi acasă când s'a întors, necăjit tot cu „e prea tânără" şi i-a vărsat şi babei:

— Treaba lui, s'a însurat, dar trebuia să-şi ia o nevastă de-o seamă cu el şi nunta s-o fi făcut-o ací la Căminişteni, nuntă adevărată, cu popă, nu o masă fără nici un Dumnezeu.

Şi mai era ceva; îi spuse lui, Vasile, vizitiul boerului, că întâia dată când a plecat cu coniţa şi boerul să „ispecteze" moşia, unul dintre cai n'a vrut s'o ia din loc în ruptul capului. S'a supărat boerul, a luat el hăţurile în mână, a lovit cu biciul pe „Suru"; degeaba! calul a sărit în două picioare, a asvârlit cu cele dinapoi şi n'a fost chip să plece. A trebuit să-l deshame şi să-l înlocuiască cu altul.

Şi în întâmplarea asta pe care i-o povestise Vasile vizitiul, vedea Costea pădurarul un „semn".

— Asta nu e d'a bună, se destăinui el şi babei, e semn rău.

— Taci din gură, cobie îl certă ea.

Costea nu-i mai răspunse şi luându-şi puşca pe umăr se afundă în desişul pădurii.

IV.

Au trecut doi ani. Două veri dearândul, coniţa a colindat în lung şi'n lat pădurea Corbului împreună cu Costea. Strângea fel de fel de ierburi şi de flori. La unele venea de când încolţeau, când creşteau mai mari, venea când înfloreau, le rupea câte-o floare sau câte o frunză, le aşeza într'un caet cu scorţe groase, unde mai avea şi altele. Pădurarul nu înţelegea ce rost are asta şi odată o întrebase:

— Ce faci matale coniţă cu ierburile astea?

— Fac studiu de botanică, moş Costeo, şi-mi îmbogăţesc albumul. Avem în pădurea noastră o faună si minunat de variate specii.

Costea s'a uitat la ea fără să înţeleagă nimic. Nu auzise în viaţa lui de botanică, de album, de faună sau de specii variate. Şi deşi nu îndrăznise să-i spună că n'a înţeles nimic, o însoţea, ba chiar cu mai multă atenţie îi urmărea mişcările şi felul cum strângea ierburile. Strânse şi el fără să ştie coniţa, din toate câte una şi într'o zi când avuse drum spre sat să-şi cumpere tutun, se abătu cu traista cu ierburi pe la baba Nastasia dela marginea satului dinspre moară:

— Nastasio, sunt bune la ceva leacuri astea? şi-i arătă ierburile.

Ce i-o fi răspuns bătrâna, care se ocupa cu leacuri, nu se ştie. Decât că din ziua ceia, soţia lui Şerban Căminişteanu, pentru bătrân nu era decât o vrăjitoare. Ii întărea această credinţă şi faptul că trecuse doi ani şi nu făcuse copii. Şi doară pentru asta se însurase. Da, da, „semnul rău" despre care îi vorbise Vasile vizitiu se adeverea.

Din ziua de când în capul lui se înfiripase acest gând, zi de zi urmărea prilejul să-i spună boerului. Sigur, era datoria lui să-i spună, să se ferească de femeia asta şi de vrăjitoriile ei.

V.

Incă un an trecu pe neobservate. Coniţa tot cu ierburile ei, vara colinda pădurea din fir în păr. In lăstarul crângului din dreptul mesteacănilor, pusese de-i făcuse un chiosc şi o bancă sub teii bătrâni a căror floare o aduna deasemenea toată. Acolo venea adeseori singură şi citea. Costea se ţinea după ea, e drept, ca o slugă, dar acum era scump la vorbă. La cicălelile babei îl auzeai:

— De! nu e femeie rea, la urma urmii este stăpână, dar de ce nu face copii?

—Nu face pentrucă nu vrea Dumnezeu, îi răspundea baba.

— Aş! eu cred că tot chestiunea cu buruienile trebue să fie ceva.

*

După sărbătorile Paştelor ce venisă cam pe la Sfântul Gheorghe, Vasile vizitiul spuse pădurarului că se duce la oraş să aducă un inginer, d'aia de măsoară locurile cu lanţul.

— Păi ce caută, adică o fi vreo *otie, să vânză ceva pământ boerul?

— Ştiu eu, atâta că mi-a spus: Vasile te duci la hotelul unde tragem noi şiaduci pe domnul inginer.

Alt necaz pe capul lui Costea pădurarul. Dacă o vinde din moşie? şi dacă i-o fi băgat în cap, lucrul ăsta, coniţa?

După două zile pădurarul nu răbdă şi ducându-se la sat pentru tutun şi fitil de amnar, se abătu pe la curte. La grajd, Vasile vizitiul îi spuse că a adus pe domnul inginer şi că a doua zi chiar, după ce sosise, îl plimbase toată moşia, dela Burnas până la padina ulmilor şi movila Ursului. Şi îi mai spuse că după masă vin la pădure să vadă şi conacul de acolo.

Costea plecă grăbit. Pe drum îl ajunge administratorul Someşanu cu trăsura.

— La tutun Costeo? Hai, urcă la spate.

— Păi ce poţi fără el, spuse pădurarul urcându-se cu greu în trăsură.

Chestia cu inginerul îl rodea pe suflet, nu mai răbdă, şi întrebă pe administrator:

— Adică-te dece o fi venit domnul inginer ăla la moşie la noi?

— Face practică de agricultură, a învăţat în Germania cum se ară şi cum se seamănă, râse administratorul ironic.

— Care va să zică nu e vorba de vreo măsurătoare sau de vânzare a moşiei?

— Nu Costeo, nu, nu te speria.

VI.

Dela sosirea inginerului coniţa nu mai venea singură la pădure. Regulat, la zi — la două, îi vedeai pe amândoi venind cu trăsura coniţei şi la chioşcul din lăstăriş, pe banca de la umbra teilor stau de vorbe ore întregi.

Intr'o zi coniţa îi spuse moşului că să-şi vadă de treabă, că nu mai are nevoe de el. Un fior îi trecu prin inimă. Il gonea? Inginerul se apropie de el şi îi întinse o ţigară scumpă aurită la capăt:

— Ia moşule.

Se gândi să refuze, dar luă ţigara mulţumind şi fără voia lui îl întreabă încet:

— Sunteţi ceva rudă cu boerul sau cu coniţa?

— Nu, — zâmbi tânărul — prieteni, prieteni buni.

Multe nopţi nu dormi Costea muncit de gânduri; prieteni, bine! prieteni, dar să vină singuri în mijlocul pădurii? Şi bănuiala pădurarului vagă la început, luă forme concrete în mintea lui. Nu se poate, e ceva la mijloc. Căci altfel ce rost ar fi avut să-l gonească? Şi din ziua ceia se puse la pândă.

Cum auzea huruitul trăsurii ce trecea spre poiana din lăstari, o lua pe o potecă, pe de-a dreptul prin pădure, drum pe care numai el îl ştia şi din locul pe care şi-l alesese şi de unde vedea totul, fără să fie văzut, spiona toate mişcările celor doi tineri. El sărea din trăsură înainte şi îi ajuta ei să coboare. Apoi se apucau iarăşi la vorbă. Nu auzea Costea ce vorbesc, dar îi spărgea urechile râsul ei cristalin.

Şi într'o după masă de Iulie, când fânul era pârguit, când ghida tufanului începea să se desprindă din ghioacă, când perele pădureţe începusese să se îngălbenească, auzi Costea iarăşi huruitul trăsurii.

De la locul lui de pândă privea încordat spre poiană. Visase el noaptea noroi mare şi ştia că înseamnă supărare, necaz. Şi apoi când venise încoa, un vătui de epure îi tăiase la doi paşi calea. Semn rău. Il bătea gândurile să se întoarcă înapoi. Nu ştia de ce, dar i se părea că astăzi bănuiala lui va fi fapte sigure.

Ascuns de nişte gheorghinari deşi, aşezat pe o retezătură de copac, Costea aştepta fără frică de a fi văzut şi gândurile lui se ciocneau în cap... Boerul Radu,... boerul Şerban copil, om în etate, viaţa lui de petreceri şi chef, apoi însurătoarea şi gândurile i se opriră la împotrivirea lui „Suru" s'o ia din loc. Semn rău, semn rău! O turturică îşi chema tovarăşul dintr'un tufan apropiat, încolo linişte.

Uruitul trăsurii care se apropia sparse liniştea.

Lui Costea inima îi bătea cu putere. Urmărea cu privirea atent orice mişcare a celor sosiţi. Coniţa mâna caii la pas în umbra arborilor, iar tânărul cu o mână dată pe după spatele ei făcea impresia că o ţinea strânsă de el. Amândoi râdeau. Trăsura se opri, el sări jos şi întinse braţul spre ea. Coniţa lăsă hăţurile să atârne în voe şi se sculă în picioare, făcu o roată cu privirea ca şi când ar fi vrut să se convingă că nu o vede nimeni şi apoi, râzând, se aruncă în braţele tânărului, care o prinse. Fără să o aşeze jos, porni cu ea pe braţ spre chioşc. Mâinile lui îi înlănţuiau picioarele şi corpul. Ea râdea cu capul în jos, dat pe spate, cu părul despletit ce-i atârna bogat.

Costea pădurarul închise ochii. Când îi redeschise, tinerii stau pe banca de sub tei cap la cap. Pădurarul nu se mişca. Inginerul o înlănţui iarăşi şi un sărut lung îi fixă câteva minute. Apoi ea se smulse din braţele lui dându-i o palmă uşoară, în glumă şi o luă la fugă prin fânul necosit. El o ajunse şi o îngenunche... Căzând amândoi în fânul înalt şi necosit.

Costea n'a mai văzut nimic, i s'au împăinjenat ochii şi fără să vrea pipăi patul puştii de vânătoare pe care o purta la spate.

In faţa lui, la câţiva paşi... neamul Căminiştenilor era pătat.

S'a pomenit umblând năuc prin pădure, fără rost, fără ţintă. Când îşi reveni, se întoarse spre casă cu paşii rari cu capul în piept. Când ajunse în dreptul chioşcului... trăsura plecase. Paşii îl purtară spre locul fatal. Costea privi fânul culcat şi mototolit, începu să-l îndrepte cu piciorul. Un pieptene de femeie şi lângă el un lănţişor de aur de care era legat un medalion de aur, sclipea în soare. Pădurarul le ridică, le băgă în geanta de piele de la şold şi o luă cu paşi grăbiţi spre curtea boerească...

VII.

— Minţi nebunule, câine neruşinat, ţipă Şerban Căminişteanu eşit din sărite.

— Nu mint boerule, Dumnezeu mi-e martor. E la mijloc cinstea neamului Căminiştenilor.

— Taci! urlă Şerban, şi nestăpânit repezi o palmă pe obrazul pădurarului care se clătină să cadă. Eşi! să nu te mai văd.

Ca un câine alungat şi bătut Costea rămase totuşi locului.

— Eşi, că te omor...

— Es şi iartă-mă, sunt om bătrân îmbătrânit la curtea dvs. es, dar nu pot pleca şi cu astea pe cari le-am găsit acolo...

Şi puse pe biroul lui Şerban pieptenele şi medalionul cu lănţişor de aur. Apoi eşi, învăluind pe Căminişteanu cu o privire în care citeai şi milă şi respect şi iubire, numai ură nu.

*

La două zile după întâmplarea de mai sus, stau la pândă Şerban şi Costea.

Trăsurica se opri ca şi atunci şi la fel cei doi îndrăgostiţi îşi gustară fericirea dragostei lor, în decorul sublim al pădurii, la umbra teilor şi pe covorul de fân mirositor.

Costea nu se mai uita la ce se întâmplă. Privirea lui era aţintită pe obrazul palid al lui Căminişteanu. Amândoi erau înlemniţi. Au stat aşa, multă vreme, până când huruitul trăsurii s'a pierdut pe drumul spre sat...

— Iartă-mă Costea, te-am crezut de atunci, tu nu puteai să mă minţi, iartă-mă.

Şi îmbrăţişând pe pădurar, neputând să-şi reţină lacrimile, îl sărută pe obrazul pe care-l lovise mai înainte. Căminişteanu plângea. Apoi, agăţat de braţul lui Costea pădurarul, boerul Şerban Căminişteanu, ultimul vlăstar din neamul Căminiştenilor, îşi târa suferinţa cu paşi grei.

*

Când se despărţi de pădurar, Căminişteanu în loc s'o ia spre curte, se îndreptă spre bordei...

Deschise cu cheia uşa care scârţi din ţâţâni ne unsă şi ne umblată şi intră în cuibul în care nu mai călcase demult. Se încuie pe dinăuntru şi liniştea se întinse peste tot. Peste cât-va timp o bubuitură surdă, răbufni prin geamurile bordeiului şi apoi tăcere se aşternu iarăşi pe tot cuprinsul. Se însera. Păsările sburau grăbite spre cuiburile lor la culcare.

*

A doua zi, Şerban Căminişteanu a fost găsit împuşcat în cap. O scrisoare lămurea autorităţile că s'a omorît fiind suferind de o boală care nu iartă.

Şi din ziua aceia, nici de moş Costea pădurarul nu s'a mai auzit nimic şi nimeni nu l'a mai văzut vre-o dată.

AL. GR. PIEPTEANU

1) Din volumul de nuvele „Falş în acte publice", ce va apare în curând.

Mina Wek Wepper — Bărci în port (Balcic)

CONŞTIINŢA PARTICIPĂRII LA VALORILE ETERNE

Pentru scriitorul sorocit să scrie într'un grai sortit unei circulaţii restrânse se pune uneori o problemă delicată, care priveşte stricta lui intimitate.

Am spus *uneori* pentrucă fără îndoială există o bucurie permanentă a creaţiei, alimentul cel mai de preţ al scriitorului, care vine ca o răsplată a travaliului creator.

In măsura în care elaborarea continuă hrăneşte bucuria interioară a scriitorului şi în măsura în care scrisul este o adevărată funcţiune organică, scriitorul aşezat la masa lui de lucru se poate dispensa de alte satisfacţii.

Totuşi uneori un nour cenuşiu de melancolie — şi e foarte firesc — se strecoară între lumina lui interioară şi ideea că un confrate englez, de pildă, este în stare să aducă la cunoştinţa unui auditoriu universal rodul deliberărilor sale.

Este aici, într'un fel, o injustiţie; în împrejurarea că faptul întâmplător al naşterii pecetlueşte scriitorul cu un soiu de gravă infirmitate, dăruind altuia prin aceeaşi întâmplare infinite posibilităţi.

Un scriitor român sau bulgar, ori cât de mare ar fi el, poate fi considerat pentru restul lumii gânditoare un fel de surdo-mut.

Condamnat la o dramatică izolare, şi privat de toate lucrurile, care pe drept cuvânt i s'ar fi cuvenit. Pe de altă parte apariţia lui într'un mediu în care evenimentele spirituale întâmpină mai de grabă ostilitate decât preţuire, îngreunează încă mai mult o situaţie care şi aşa nu este deloc strălucitoare.

Iată formulate în câteva cuvinte acele elemente de natură să altereze bucuria actului de creaţie al unui scriitor menit să trăiască veşnic la periferia culturii.

Fără a exagera importanţa lor, ele rămân totuşi să formeze un capitol de dureroase realităţi.

Un scriitor francez referindu-se la orgoliul acelora care îşi închipuesc că sunt beneficiarii unei faime universale le spunea: gândiţi-vă că cel puţin patru sute de milioane de chinezi vă ignorează. Pe linia aceasta de crudă lecţie de smerenie, unui scriitor român sau bulgar i s'ar putea recomanda să nu mai scrie, pur şi simplu, deloc.

In adevăr scrisul său, raportat la minusculele coordonate care îi convin, devine dintr'odată de o tragică inutilitate.

Vom protesta însă numaidecât împotriva acestui fel de a gândi, pentru că atunci, păstrând proporţiile, devine inutil.

Ne vom feri să deschidem o problemă, care ameninţă cu o desbatere nesfârşită, şi ne vom întoarce la cazul special al scriitorului dramatic limitat la un vocabular de minimă răspândire. Am văzut că situaţia lui particulară conţine totuşi un bun pozitiv, real, de care nu se poate atinge nimeni, este bucuria procesului de creaţie.

Din acest punct de vedere, de natură calitativă, el stă pe picior de egalitate cu toţi creatorii de pretutindeni.

Examinând această de netăgăduit bucurie, am găsit că ea mai poate fi încă sporită prin ceea ce am numi *conştiinţa participării la valorile eterne*.

Cel mai modest scriitor — modest în sensul reputaţiei — va putea găsi în frământările sale de atelier, în secretele sale nelinişti, sentimentul participării — a participării anonime, fireşte — la cele mai înalte probleme ale timpului său, la cele mai înalte probleme ale timpului său, la subtile valori spirituale ale vremii sale şi implicit ale tuturor vremurilor.

El poate avea net conştiinţa că de nici unul din gândurile care se vântură în lumea ideilor nu a rămas strein, că nici una din formele cele mai ridicate ale expresiei nu i-au rămas necunoscute.

Lumea aceasta, încă dela începuturile ei, este străbătută de un fir luminos şi neîntrerupt, care înseilează boalele de mărgean ale spiritualităţii omeneşti.

In toate timpurile pe deasupra legiunilor întunecate de oameni a ars o candelă vie alimentată dintr'un sumum de spiritualitate.

Din pasta amorfă a oamenilor totdeauna s'a ridicat câte unul de statură morală uriaşe, care a condensat şi exprimat un freamăt difuz, pe care l-a lăsat moştenire urmaşilor: urmaşilor aleşi.

Stă în posibilitatea unui modest scriitor să parcurgă istoria călcând din pisc în pisc şi să-şi construiască acea vastă conştiinţă, care să-l identifice — într'o regiune pe care am asemăna-o cu ordinea platoniceană — cu situaţia marilor creaţiuni.

Nu credem că poate exista o mai curată bucurie decât aceea a întâlnirii cu ascuţişurile cele mai strălucitoare şi mai însorite ale unei gânduri pe care o vedem hipostasiată ca o realitate autonomă, din care însă le e îngăduit unor oameni să se împărtăşească.

Din această tainică întâlnire se naşte conştiinţa participării la valorile eterne, şi prin urmare o solidaritate, încărcată de bucurii rare, cu ilustrele nemuriri.

Scriitorul, pe nedrept umilit de condiţii independente de voinţa sa, găseşte atunci o supremă şi reparatoare bucurie.

AL. MIRONESCU

„IN MĂRUL LUI ADAM"

D-NA R. WAWRINA — G. TIMICĂ

IMAGINI DE PRIMĂVARĂ



Renoir: Portret de copil



Aurelia Ghiață: Friză decorativă



I Chrostowski: Fuga în Egipt



A. P. Moscu-Melinte: Autoportret

In iconografia așa de bogată a Paștilor, care a prilejuit atâtea subiecte picturii creștine, Invierea ocupă foarte puțin loc. Sunt pe lume mii de imagini ce înfățișează Calvarul, Coborârea de pe cruce și Așezarea în mormânt. Intâlnim adesea printre reprezentările minunilor lui Isus, Invierea lui Lazăr ori a ficii centurionului — teme obișnuite încă de pe vremea catacombelor și a sculpturii de pe sarcofagii.

Invierea Mântuitorului apare foarte rar în Arta Evului Mediu și doar este vorba de un fapt capital pe care se sprijină credința creștină. Sfântul Pavel a spus: „dacă Cristos n'ar fi înviat, predica noastră ar fi zadarnică". Cercetați totuși pictura închinată pas cu pas vieții lui Isus, cum este acea minunată catapeteazmă a lui Duccio, vastă evanghelie alcătuită din panouri ca niște pietre scumpe: urmăriți scenele din „săptămânile sfinte" ale lui Orta și Varallo, „drumurile crucii" cu nenumărate episoduri, cu mulțimea figuranților și veți vedea că scena învierii nu este niciodată reprezentată direct. Poate unde evanghelistul însuși n'a descris-o și s'a petrecut fără martori.

Faptul nemai auzit, victoria asupra morții, înlăturarea pietrii de pe mormânt, triumful vieții n'a fost aproape niciodată repreentat în artă înaintea Renașterii. Am putea spune că arta a așteptat acest moment, în care s'a născut ideia de glorie, pentru a îndrăzni să închipue pe Isus, în clipa eroică a învierii.

Unul din cele mai vechi tablouri ale Invierii este acela datorit lui Piero della Francesca. Tițian a pictat subiectul de două ori, la Brescia și la Urbin, dar pânzele nu sunt dintre cele mai strălucite ale sale. Rubens s'a oprit și el asupra Invierii și există o sculptură grandioasă, într'o biserică din Franța. Dar socotim că nu sunt decât două tablouri cu adevărat demne de această temă extraordinară care cer mai mult inspirația unui vizionar decât a unui pictor: acel al lui Greco, păstrat altădată la Muzeul Prado din Madrid și acel al lui Grunwald, aflat în Muzeul din Colmar.

Să credem oare că frumusețea zilelor de Paști n'a atras pe oamenii de altă dată și nu le-a mișcat sufletul? Din contră: această reînviere a naturii, primăvara, această minune a reînoirii care însoțește sărbătoarea cea mai luminoasă a anului, a fost fără încetare pentru ei un prilej de slăvire. Este destul să ne aruncăm ochii pe ori care operă reprezentând Copilăria lui Isus, pe un tablou cu „Buna Vestire", pe un altul cu Sărbătorirea Crăciunului al unui maestru din secolul al 15-lea și ne va fermeca decorul făcut din grădini, din mici paradisuri ale florilor.

Pământul se îmbracă în haine frumoase și-și vestește bogățiile pentru a întâmpina pe noul născut; pentru artiștii de altă dată nu exista iarna când aveau în gând să preamărească venirea pe lume a Mântuitorului. (Nu cunoaștem înaintea lui Breughel, un singur tablou unde Nașterea să aibă decor de zăpadă). Această sărbătoare, această bucurie primăvăratică formează însuși caracterul întregii arte occidentale, începând din marea epocă a Evului Mediu, de când decorul roman inspirat din cărți, manuscrise și stofe orientale de fantezie barocă, face loc unui decor gotic plin de prospețimea frunzișurilor, a ierburilor și a lanurilor de grâne. Catedralele sunt împodobite cu acea floră sculptată, urmărind ordinea plantelor din natură, agățată în buchetele, în coșuri, în ofrande eterne, în jurul fațadelor și al tindelor și transmițând peste secole freamătul și emoția primăverilor trecute, farmecul Paștilor înfloriți.

Dar cea mai frumoasă primăvară din câte există este Primăvara lui Botticelli. Operă incomparabilă, pe care o putem socoti unul din culmile spiritului omenesc. Nu cunoaștem nimic mai clar și în acelaș timp mai misterios. Este una din primile picturi în întregime profane din lume. — nu-i un tablou sortit altarului și totuși e încărcat de chemări și sentimente religioase. Primăvara lui Botticelli ilustrează, se știe, un poem de Politian. Dar de unde-i vine aparența aceia supra pământească, înfățișarea aceia de taină și de imponderabil, poezia aceia făcută din capriciu și din nostalgie, pe care nu le mai găsim decât în versurile lui Spenser din „Regina Zânelor" sau în unele scene din „Visul unei Nopți de Vară"?

Aceste siluete din Primăvara lui Botticelli, fără legătură între ele, stând pe un covor de flori, sub bolta unui crâng, aceste figuri de cea mai pură grație, îmbrăcate în văluri și mângâiate de reflexe de cristal, abea ating pământul și nu se ating între ele decât cu vârful degetelor și cu vârful picioarelor. Mercur, purtând o haină albastră ca cerul și însăilând semne ușoare în spațiu Persephona, purtând pe cap și-n jurul gâtului flori. Bacanta mușcând ca o capră frunzele unei ramure — toate aceste apariții fermecătoare, ciudate și pline de înțelesuri diferite, compun un balet spumos ca un vis, balet care nu trebue interpretat decât ca un vis. Dansul lor este ritmat în jurul lui Venus, îmbrăcată ca o preoteasă antică și schițând un gest care nu putem spune dacă e de apărare ori de binecuvântare. Primăvara lui Botticelli e un Mister, o inițiere, un fel de liturghie celebrată în fund de pădure, pe covor de verdeață.

Această miraculoasă pagină de artă ne evocă alte amintiri. Sunt trei sau patru pânze ale Renașterii italiene ca, de exemplu, Triumful lui Pan al lui Signorelli unde ne sunt redate, contopite într'acelaș sentiment adânc, taina evanghelică și taina păgână. Aceiași gravitate aproape teologică, aceiași undă sfântă însuflețește „Leda" lui Leonardo și pe aceia a lui Michel Angelo, fără să uităm pe Poussin vrăjitorul, cu Narcisul său dela Luvru și cu Triumful Primăverii.

Artiștii moderni au pierdut marea putere de pătrundere a înțelesurilor divine, care face frumusețea operelor umanismului. Primăvara nu mai este pentru ei decât un spectacol de trezire a pământului și totuși, sentimentul lor e atât de pur și adânc încât egalează ceiace maestrii de odinioară obișnuiau să exprime prin alegoriile lor. Unele peisagii ale lui Renoir, cu coline înverzite unde se plimbă femei tinere, par tot atât de îngerești ca și privelistea din Purgatoriul când Dante întâlnește pe Beatrice. Și ne mai aducem aminte de Merii înfloriți ai lui Monet, spectacol de o bucurie divină, balet parcă de prințese în rochi de nuntă, sărbătoare a cerului și a pământului.

Nu există desigur nici o legătură între aceste imagini. Și totuși, dacă ar trebui să găsim una, ca o agrafă care să le unească, ca un fir de papură pentru un buchet, n'ar fi greu. Am arătat că momentul Invierii nu-i aproape de loc reprezentat în arta creștină. Este înlocuit prin scene următoare marii întâmplări. Cea mai frumoasă dintre ele este apariția lui Crist în fața Magdalenei. Scenă care a inspirat atâtea capodopere. Ne gândim la grupul sublim pictat de Jean Ravy, la fresca lui Fra Angelico, la gravura lui Dürer, la lirica pânză a lui Titian. Pretutindeni aflăm o impresie de dimineață de Paști, de Taină, de minune (la fel cu acea care se desprinde din Primăvara lui Botticelli) o impresie de adolescență, de puritate, de **Noli me tangere.**

Magdalena a crezut că Isus e grădinarul.

Nu știm de ce Crist al acestei clipe, cu pălăria mare care-i face umbră pe față, cu sapa pe umăr și cu înfățisare de dincolo de mormânt, transfigurat, câmpenesc, pastoral, ne impresionează atât de profund: s'ar spune că el este acela care dă cu adevărat viață dimineții, el are grijă să trezească pământul, omenii și animalele din somnul și din amorțeala lor, să le dea tinerețe, să-i îndemne să i-a parte la înviere, la viața eternă.

Iată, în câteva zile, Primăvara a venit. E darul lui Cristos. Natura înflorește; se redeșteaptă, lucrează, ascultă cu sfințenie de chemarea vieții. Natura sărbătorește Paștile ca în fiecare an, își desfășoară minunile din totdeauna.

In obișnuitul vieții noastre din orașe, să ne amintim de câmpuri și dumbrăvi, de flori sfioase și gâze ieșite la soare. Inchinăm prin aceasta un gând de slavă lui Isus, divinul grădinar.

EXPOZIȚII

Caricatura poate fi ilustrarea unei anecdote umoristice sau poate trăi prin ea însuși, înglobând în limitele ei plastice elementele geniului. Cea dintâi nu cere daruri speciale din partea executorului, ea mărginindu-se de multe ori să servească de suport legendei care singură conține și răsfrânge humorul. Cea de a doua își sprijină succesul pe verva și spiritul liniei însuși, pe expresia trăsăturilor. Șarja ei nu privește numai un moment din viața personagiului în cauză, un cusur sau o ispravă, ci merge în adâncul lucrurilor, scormonește intimități sufletești, relevă sentimente, creiază tipuri, însuflețește noțiunile.

Caricatura care ilustrează o anecdotă se oprește la execuția unui simplu desen cum ar face-o și pentru alte subiecte și chiar dacă cultivă exagerarea, diformarea și desprinde pe alocuri caracteristica unor trăsături, poate fi inofensivă, amabilă — amuzând o clipă. Pe când caricatura care merge dincolo de aparențe, urmărind să muleze masca sufletului, — supără, revoltă. Aceasta este o caricatură tragică, este mai mult o artă a realității crude și sinistre, cum au mânuit-o un Goya sau un Daumier.

Am făcut aceste însemnări asupra caricaturii, vizitând expoziția d-lui **Neagu Rădulescu,** plină cu lucrări decorative, sprintene și amuzante. Talentul d-lui Rădulescu evoluiază frumos și-l va duce desigur și la alte succese.

D-na **Aurelia Ionescu-Cononov,** cunoscută din câteva pânze trimise la Saloanele Oficiale, a deschis întâia sa expoziție personală în Sălile Mozart, din care se vede că d-sa este o artistă harnică și cu multe resurse.

Are o pregătire temeinică și caută să-și apropie o exprimare potrivită temperamentului său feminin. Ceia ce semnează d-na Ionescu-Cononov sunt notații luate la fața locului, așa cum se ofereau ochilor, cu pitorescul și întâmplările momentului. Desenate corect și colorate în gen impresionist, aceste notații evocă cu destulă putere privelişti și oameni — subiecte întâlnite în cale și cu care artista s'a familiarizat.

Dar alături de activitatea picturală, care se îndreaptă în ultimile pânze spre un accent mai precis și mai viu asupra culorii, d-sa arată multă pricepere și fantezie pentru unele aplicații ale artei decorative. In expoziția dela Mozart se află câteva covoare și fețe de masă executate după schițele d-nei Cononov, piese care sunt o fericită prelucrare a motivelor de artă națională, noi și atrăgătoare transpuneri ale unor elemente speculate în toate felurile.

In hotarele unui stil românesc, atât compoziția cât și distribuirea suprafețelor colorate sunt creații originale care pot face cinste autorului lor.

Pe d-ra **Claudia Bacalinicov** o întâlnim pentru a doua oară cu miniaturi care fără să nesocotească anumite cerințe ale genului sunt larg tratate și vioae. Este închis în ele un lirism ce contrastează cu cadrul restrâns și cu obișnuita preocupare de descripție a unei astfel de arte de răbdare și migală.

D-ra Bacalinicov are și lucrări ceva mai mari ca dimensiune unde sunt schițate siluete omenești, cu căldură și simplitate.

TACHE SOROCEANU



Milița Petrașcu: Portrete



Aurelia Ionescu-Cononov: Țărancă



A. Damian: Fată dela țară



C. Bacalu: Fete din Vâlcea

SIMPLE NOTE

ULTIMUL TASMANIAN

Citesc biografia lui don Miguel Cervantes de Saavedra, întocmită de Jean Babelon și apărută recent în editura *„Nouvelle revue critique"*. Carte de erudiție analitică și care nu aduce vreun punct de vedere nou nici asupra operii celui care a făurit pe Don Qhichotte și Sancho Panza, nici asupra vieții eroului dela Lepante și a captivului din Alger. Se desprinde totuși din paginile cărții figura unui mare poet, care n'a isbutit nici o operă lirică pusă, nici una dramatică, deși s'a străduit să țină pasul cu Lope de Vega. Se pare că don Miguell Cervantes de Saavedra nu năzuia numai să fie, mai presus de orice, un sonetist desăvârșit, un dramaturg autor de pastorale virginale, un poet hedonist, ci se și credea mandatar al ginței poeților. Sentimentalismul se convertea sub pana lui în ironie și umor, iar stihul rupea cadența, ca să se desfășoare în largi perioade de proză. Ceiace este, dealtminteri, ușor de înțeles fiind vorba de un poet care facea puntea de trecere între o epocă de cavalerism și una mercantilă.

„Privilegiul acordat poeților spanioli de Apolon" este deaceia arta poetică a eroicului ciung, dar și o definire a situației poetului în epoci de tranziție.

„*Deașijderi*, dacă un poet zice că-i sărac să fie crezut pe cuvânt.

„*Deașijderi*, dacă un poet găsește pe un prieten la masă și zice c'a mâncat, să nu fie crezut și să fie silit să mănânce.

„*Deașijderi*, poetul cel mai sărac din lume să poată spune că-i îndrăgostit, chiar dacă nu este și să poată dărui domniței sale numele ce-i place, Amaryllis, Anarda, Cloris, Philis, Philda sau Juana Tellez.

„*Deașijderi*, orice poet să poată dicotit un hidalgo.

„*Deașijderi*, nici unul să nu scrie stihuri de laudă pentru prinți și seniori.

Deașijderi, orice poet să poată dire a adus pe lume trei comedii, să aibă intrarea gratuită la teatru....

„*Deașijderi*, orice pot să poată dispune de mine, să dărue razele mele ca plete domniței sale, să facă doi sori din ochii ei, ceiace va face trei împreună cu mine, astfel că lumea va fi mai luminoasă.

„Deasemeni, orice român să-i poată spune copilului ei care plânge: Vine poetul cutare care, cu stihurile lui proaste te asvârle în peștera Cabra și în fântânile Ayron"...

De ce îmi amintește volumul de poeme al d-lui Al. Philippide *Visuri în vuetul vremii* (ed. *Fundația pentru literatură și artă Regele Carol II"*) de Cervantes și privilegiul lui Apolon acordat poeților spanioli? Pentrucă, mi se pare, că și d. Al. Philippide este un liric pur al cărui stih lunecă fatal pe panta umorului și ironiei? Pentrucă e vorba de un poet adevărat și nu de un debitant de versuri virtuoase adesea, dar reci și seci, cum se tipăresc cu nemiluita în anii din urmă? Nu. Ci, pentrucă e vorba de un poet care simte și înțelege condiția sa nefirească precum și a artei sale, într'o epocă ce-și schimbă criteriile și stilul de viață.

„Silită poezie—a vremii noastre,
„Intr'adevăr prea mult a vremii noastre
„Și prea puțin a vremurilor toate"—

Cu aceste versuri începe volumul, ca o inscripție pe mormântul unei arte poetice care a murit și ca o lozincă a unei ce va să vină.

Care este sensul și mai cu seamă locul poeziei — poeziei ce-și găsește cea mai lapidară, cea mai firească expresie în vers — în ceasul de față? Când divizii motorizate străbat autostradele, când flotilele aeriene întunecă cerul, iar massele uniformizate bat cadența pasului de marș, care e poezia ce ar putea corespunde momentului psihologic? Desigur, de meditație profundă, de astralele avânturi sau de rafinament stilistic. Și în anii de după războl poezia versificată a cunoscut pretutindeni un regres în simpatia publică. Poeții păreau să cuvânte — printre stihuri, ermetice ca prin gratii — cu îngerii și păsările văzduhului. Generația sportivă gusta frenezia stadioanelor, a ringurilor, a hipodroamelor și cel mult tangourile lascive sau pe șansonetele în care se tânguiau pofte nesatisfăctute.

Poezia s'a refugiat în film, în unele romane și în foarte rare poeme dramatice.

Poeții au devenit în perioada imperialismului capitalist niște oatsideri cu adevărat inutili ai societății, iar arta lor a devenit mai inutilă decât o socotise Wilde.

In ceasul de față când massele cântă în loc să cugete și mărșăluesc mânate din urmă de un destin implacabil, poezia cu rezonanțe multiple ar fi poate marșul militar și oda eroică. Dar, ca să nască acest gen de poem ar fi nevoie ca poetul să fie adus la acelaș numitor cu simțirea tumultoasă populară și avânturile ei. Ceiace nu se întâmplă. Fiindcă, mai toți poeții născuți și crescuți sub zodia veche se simt legați de prozodia, de tematica de sensibilitatea de odinioară, sunt tributarii și ultimii ei supraviețuitori

„Carnea lor e tristă, fiindcă au cetit toate cărțile" — după formula lui Mallarmé, spiritul lor refuză de a se pune în acord cu orchestra grandioasă a vieții moderne, cântecul lor subțire, nu corespunde atmosferei de aier liber.

„M'atârn de tine, Poezie,
„Ca un copil de poala mumii,
„Să trec cu tine puntea humii



D. AL. PHILIPPIDE

„Spre insula de veșnicie
„La capătul de dincolo al lumii
„Mă vei lăsa acolo singur
„Alături de toți morții lumii? —

se tânguie Al. Philippide, într'o minunată poemă care reprezintă formularea sinceră, definită a inutilității poeziei în ceasul de față.

„Incerc să-mi făuresc din îndoială,
„Din visuri și melancolie,
„O amăgire originală" —

— este aproape un epitaf, al unui înzestrat și înțelegător poet, al unei întregi arte care a fost prea pândă ca să se compromită, prea nobilă ca să recurgă la demagogie.

„Visuri în vuetul vremii" este o carte care închee o epocă de poezie, prin confesiunea sinceră, directă a poetului că știe că se amăgește, dar nu vrea și nu poate amăgi pe alții...

Ion Călugăru

REFLECȚII ASUPRA OPERETEI

ascultând pe d-na Nyna Roma Crăiniceanu.

La concertul acestei cântărețe de elită, am înțeles un lucru pe care dela întoarcerea mea în țară, mereu îl căutam: lipsește ceva fizionomiei Capitalei noastre: Opereta. Acum 15 ani, viața ne era legănată cu refrenurile valsurilor lui Lehar și Kalman! Parcă tineretul epocei noastre înțelegea altfel dragostea. Parfumul „désuet" și totuși amețitor al acestor muzici a încântat adolescența noastră!

Astăvară la Predeal eram des în contact cu „tineretul de azi". De multe ori am fost dureros impresionat de lipsa de poezie, de materialismul concepței lor asupra „Dragostei".

Cred Opereta necesară, indispensabilă vieții muzicale a unui oraș.

După cum am căpătat gustul cititului începând cu Nick Carter, Sherlock Holmes și am ajuns la... Paul Claudel, Marcel Proust sau André Gide, tot așa nu este posibil să te pasionezi pentru Wagner, Beethoven, Debussy, dacă nu ai început prin a-ți forma și desvolta gustul muzical la școala ușoară, atrăgătoare, pasionantă, și ușor de înțeles a muzicii operetistice.

O trupă de Operetă într'un oraș, imprimă vieții acestuia acel ritm, acea veselie, acea nepăsare sau uitare a grijilor pe care nici Opera nici Revista nu le pot da.

Poate un sentiment care la mine corespunde cu epoca începuturilor, dar niciodată nu m'am simțit mai tânăr, mai îndrăzneț mai ușor, mai optimist și mai iubitor de viață și de „iubire", ca în epoca când „cântam" la Operetă!

Necesitatea Operetei au înțeles și o înțeleg multe guverne. D. Hitler a cheltuit și cheltuește sume enorme pentru întreținerea, desvoltarea acestui gen. La Paris, înainte de „criză" teatrele Trianon, Lyrique și Théatre dela Gaité Lirique, erau subvenționate special ca să facă Operetă.



D-na NYA ROMA

Și la Paris acest gen a cunoscut momente de eclipsă. Și acolo se spunea: „Opereta e moartă, o lespede grea de marmoră e pusă pe mormântul ei și nimenea nu o va putea ridica!".

Până într'o zi când s'a montat: „Țara Surâsului" de Lehar. La teatru „de la Gaité" cu faimosul, extraordinarul tenor actor Willy Tunis. Doi ani și jumătate, teatrul a fost plin, s'a îmbogățit direcția, s'au îmbogățit artiștii... s'au îmbogățit florarii din cartier!...

O șansonetă bine interpretată poate să ne dea fiori și simfonia IX-a poate să ne adoarmă, dacă este prost redată.

Dați-ne spectacole de Operetă, cu artiști de elită, bine jucate, bine montate și veți avea succes! Elemente avem! — Vom forma! Așa au început și precursorii Operetei românești din prima epocă! Avem fete frumoase cu mult sex-appeal! Bă talentați, doritori de muncă! O mică încurajare din partea forurilor competente și Opereta va renaște din cenușa ei, ca pasărea Phenix!

LEO CALMUSCKY



Eduația superioară a poporului, în Londra

In Londr sunt peste 250 Evening Institutes ursuri serale). Aceasta e opera edtației populare a Consiliului „Cour", londonez sau a comitatului Ldrei.

Cea mai mre parte sunt alcătuite în vederea aulților în vârstă de la 18 ani în su unele din ele pentru bărbați, altei pentru femei și altele în numămai mici mixte. Categoria Junior te destinată băeților și fetelor înt 14 și 18 ani. Cinci dintre aceste t cursuri numai pentru surdo-mutiar două numai pentru bâlbâiți. In alt punct de vedere ele se împt în Institute generale, comercialetechnice și literare.

Opera e frumsă și constituie un tot educativ coplex, destinat mai ales clasei muncorești, dar nu vom vorbi aci de cât e un anume fel de școli de aceste entru popor, care sunt proprii engezești, tipice și nu există, până în ezent, de cât în număr restrâns, e-o patrusprezece în toată Londra. ceste „The Evening Literary Initutes" formând un fel de încoronre a acestei educații populare lonneze.

Așa cum există um toate cursurile aceste serale fost înființate în Anglia în înfrigarea de după războiu, ca o reevuare a forțelor sale morale și intectuale. Sentimentul public făcer mai poruncitoare, năzuința celc multi spre o educație mai rafina care stăruia de mai multă vreme poporul englez, în care bărbați femei, ori cât de greu era pentru să exprime, simțeau totuși nevoia zătoare spre o viață mai spirituală. onsiliul Londrei încurajase și ajute cursurile serale încă înainte de ăzboi. Dar numai opt dintre ele eau un caracter pronunțat de intituții pur culturale și sforțările astei încercări au fost părăsite în mpul războiului. După război, în 919, cele câteva instituții de cultur populară câte mai rămăsese au fostransformate în „Institute de litatură" și de atunci au progresat pede. Li s'au dat directori și profesi plătiți și aleși printre cei mai bun In prezent ele au devenit institu organizate în vederea nevoii uneculturi de altă natură de cât aceacolară și profesională, mai potrivitău nevoile studenților care le freentau și care doreau să se pregătească pentru viață și în special pentru viață mai superioară, acea a spiritu. In locul lecțiilor predate de pe cædră s'a adoptat discuția în jurul mesei comune, care puneau laolaltă profesorii și studenții.

S'a lăsat apoi studențiloor metoda autodeterminării în înțelesul cel mai larg în alegerea și precăderea dată subiectelor. După ce se stabilește apoi un program și este aprobat de autoritățile educative ale Institutului, studenții urmează cursul fără a li se mai impune constrângerea nici unui fel de regulament și fără a fi supuși la nici un fel de examen sau alte condiții restrictive. Indată ce un grup de bărbați și femei se asociază pentru a cere un curs nou, dacă membrii acestui grup sunt în număr superior lui 12 se numește un profesor sau mai bine zis un conducător, o călăuză. Nu se urmărește o instrucțiune cărturărească, enciclopedică, ci se caută un punct de plecare pentru cercetări și investigații în diferite domenii ale cugetării, plecând de la maeștrii și artiștii omenirii pentru a stabili un control direct între sufletul superior al omenirii și propria lor viață, sau căutând a-și dezvolta personalitatea și a-i găsi un mod de expresie. In acest scop literatura, larg interpretată, e un instrument desăvârșit și o găsim primând în constituția tuturor programelor.

Cercetând programele din colecția acestor Institute de literatură, în anii trecuți găsim subiecte din literatura greco-romană, literatura din evul mediu, dramele lui Shakespeare, evoluția dramei, forțele vii în litratură, punctele de orientare în literatura engleză, autori dramatici contimporani, evoluția romanului, utopiile moderne, problemele sociale în literatura modernă, biblia din punct de vedere literar. Humorul în literatura engleză și alte subiecte de reflexiune și sinteză a cugetării și culturii generale, plecând și rămânând în permanență de la literatură. Nici critica literară nu a fost neglijată, căci găsim în program asupra principiilor criticei literare și artistice. Ca manual consultativ se servesc de admirabile antologii ale poeților și chiar o anthologie, foarte strecurată, a poemelor studenților înșiși. Studenții publică și un „Magazin" condus de ei înșiși și continuând poeme, încercări critice, romane, scrise de ei.

Pentru practica alocuțiunei și a artei dramatice se servesc în mare parte de fapte și personagii istorice. Teatrul a devenit o parte importantă din activitatea membrilor Institutului, căci ea le dă prilej să studieze mai aprofundat poezia și drama și să capete îndemânare în elocințe în public.

Pregătirea și reprezentarea pieselor, alese cu grijă printre cele mai lune ale lumii, le dă ocazie să-și cltive, ceiace englezii numesc „auto expesiunea colectivă" și oferă avantaul de a cultiva și întreține „spiritu de colectivitate", mai ales că Insitutul nu pierde nici o ocazie de a fce posibil și comod, pentru studeni, venirea în ajutorul serviciilor e uilitate socială și în afară de Instiut.

Instuțiile acestea se mai servesc de rerezentațiile teatrale și pentru învățaea limbilor străine. Fiecare din pisele jucate e luată din stadiul încare se găsește studentul în studiul nei limbi străine, fiind astfel un vor de cultură generală căci pătunzând în literatura, arta și cugetaea filosofică a altor popoare, părunde mai adânc și în cultura sanațională.

Iată de ildă programul grupului care urmeaă o serie de conferințe în nemțeșt Tablouri din Istoria germană, Isoria filosofiei germane, sau Conferinele de limba franceză: Teatrul frabez, Poezia lirică în Franța sau cel de limba italiană în care găsin ca subiecte: Arta și Literatura itaiană în epoca Renașterei.

De altfel stdiul limbilor ocupă un loc de frune și a ajuns la o perfecțiune de redare neînchipuită Se învață chiar imbile zise moarte: greaca și latina, iar din limbile vii, adică vorbite: fraceza, germana, italiana, spaniola, gaelica olandeză și scoțiană și în fihe.... esperanto!....

Chiar pentru cuhura muzicală aceste institute suparioare de cultură populară au devenit niște adevărate centre pentru cei ce vor să-și dezvolte cunoștințele muzicale, să-și subțieze gustul, căci pot asista la cursuri de interpretae critică ilustrate prin piano-forte și violoncel. S'au organizat și cursuri de recitale de canto, gramofoane, însă este de obiceiu întrebuințat de conferențiar pentru a ilustra teoria prin specimene chorale și orchestrale, pe lângă care se dau și concerte de orchestră, familiarizând pe amatori cu sunetele diferitelor instrumente muzicale și dându-i ocazia să asculte pe cei mai mari muzicanți ai lumii în execuții maeștrilor și șefilor de orchestră cei mai renumiți și realizează astfel o muncă impunătoare în educația muzicală lumii muncitoare, după cum o constată însuși ministrul Educației Naționale engleze. Dar nu numai în muzică se pot constata asemenea progrese uimitoare, ci și în toată cultura în genere, căci Institutul de cultură populară superioară din Londra se ține în contact cu toate progresele lumii, făcând pe studenți să viziteze și să exploreze toată imensa bogăție a muzeelor de obiecte de artă, reliquii, amintiri istorice, făcând poporul, massele muncitorești, să-și dea seama de moștenirea geniului omenesc, păstrate în biserici, galerii.

Izabela Sadoveanu

O însemnată contribuție pentru istoria teatrului românesc

Un document de mare însemnătate pentru istoria noastră culturală și în special pentru istoria teatrului românesc. Titu Maiorescu, ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, îi scrie lui Vasile Alecsandri, rugându-l să-i dea îndrumări pentru o *temeinică* reorganizare a mișcării artistice. De asemenea Maiorescu nădăjduia să convingă pe Alecsandri să se pună în fruntea acestei mișcări de reorganizare.

Scrisoarea e întocmită pe o hârtie oficială — „Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii Publice, Cabinetul Ministrului" și poartă data 25/6 1874. Alecsandri, așa cum îi era obiceiul, i-a perforat marginile, pentru a o împodobi cu două panglicuțe tricolore.

Iată-i cuprinsul:

25/6 1874.

Iubite Domnule Alecsandri,

Pentru d Millo se va menține dispoziția favorabilă cu cele 2 zile de reprezentații pe lună. Și eu împărtășesc părerea Dvoastră, că ori ce încurajare făcută lui Millo este un act de dreptate.

Dați-mi însă voie să profit de această ocazie pentru a vă adresa o rugăciune relativă tot la asemenea chestii. Vă rog să binevoiți a mă povățui ,ce a-și putea face pentru o temeinică *îndreptare a teatrului român, deocamdată din Capitală. D-vstră cunoașteți statul nostru și cunoașteți asemenea, mai bine decât ori cine, starea teatrului și mijloacele de îndreptare. Vă rog, nu-mi refuzați ajutorul D-voastră. In ce legătură să stea Conservatorul de muzică și declamația cu Teatrul? Ce întindere de atribuții să aibă Comitetul teatral? Din cine să fie compus? Câți și ce fel de elevi ai Conservatorului trebuesc trimiși în străinătate, cu toată strâmtoarea finanțelor noastre?*

Lucrul cel mai fericit ar fi, când — cine știe, prin ce împrejurări minunate! — ați fi dispus D-voastră să petreceți iernele în București și să primiți sarcina unui organizator al mișcării noastre artistice, sub orice titlu și cu orice competență veți voi. Teatrului, museelor, micului nostru început arheologic le trebuește o autoritate pentru a le susține într'o direcție de progres statornic. Știți, că din parte-mi V'ași fi cel mai zelos urmaș la propunerile D-voastră și că, în toate schimbările politice, singur numele D-tră ar fi deajuns pentru a păstra intactă organizarea ce ați face.

Nu credeți, că este timp a reîncepe activitatea pentru teatru? Ați început-o odată, nu voiți a reveni? Multe forme de viață parcurg aceeași „evoluție". După un avânt plin de entusiasm, dar fără deplina calculare a mijloacelor practice, vine un timp de amorțire și poate de desgust, dar înfine se reia vechea problemă cu inima mai stămpărată cu multe ilusii perdute, dar cu mai mare siguranță de succes într'un cer mai restrâns.

Puneți-vă din nou în capul mișcării: noi suntem gata a vă urma.

La toată întâmplarea vă rog să nu-mi luați în nume de rău propunerea făcută și să primiți din nou încredințarea înaltului meu respect și întregului meu devotament.

T. MAIORESCU (1)

După cum se vede, Alecsandri intervenise la Minister, pentru ca bunul său prieten și colaborator, actorul Millo să se bucure de o favoare, una din multele de care s'a bucurat marele actor și dezordonatul om. Maiorescu își dă seama de valoarea lui Millo și nu refuză pe Alecsandri.

Care era situația Teatrului bucureștean în 1874 și ce a determinat intervenția ministrului de care depindea mișcarea teatrală? Situația Teatrului nu era de fel strălucită. Teatrul Național nu luase ființă, iar Teatrul cel Mare, care trebuia să devină peste trei ani Teatrul Național, era dat în concesiune așa zișilor directori-antreprenori. Unii dintre aceștia ca de pildă Costache Carageally, M. Pascaly, C. A. Rosetti, Al. Odobescu, au fost oameni pricepuți și cu multă bunăvoință. Ce folos însă, că întreg sistemul păcătuia într'atât că reducea la nimic toate bunăvoințele?

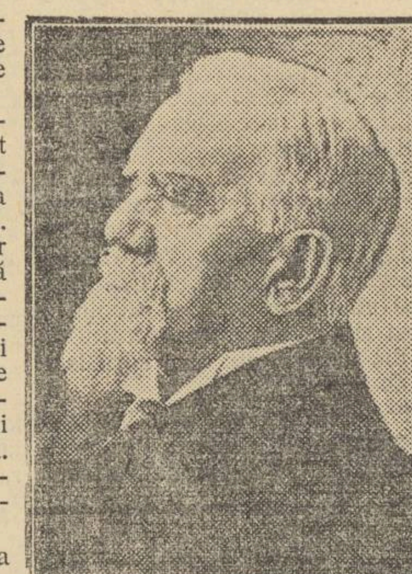
E de observat însă clar-viziunea nespecialistului în ale teatrului, Titu Maiorescu, care, între atâtea alte griji ale Departamentului, se interesa, dându-și seama de însemnătatea lucrului, de legătura dintre Conservator și teatru, de alcătuirea comitetului de conducere, de trimiterea în străinătate a unor elevi, cari nu puteau decât câștiga în urma cunoașterii mișcării teatrelor din Țările cu veche cultură.

Maiorescu — și se vede din stilul plin de ocoluri de câtă considerație se bucura Alecsandri la Ministru — roagă pe acel care nu părăsea Mirceștii iarna să prea conducerea unei „campanii", menite să dea nouă înfățișare vieții culturale românești.

Alecsandri însă, a preferat să stea la Mircești, „așezat la gura sobei, noaptea pe când viscolește", privind focul, „scump tovarăș, care vesel pâlpâește".

De altfel Alecsandri a mai fost rugat, în 1881, de către actrița Eufrosina Popescu, să ia conducerea Teatrului Național din București. Alecsandri s'a scuzat: *„Directorul trebue să fie în contact zilnic cu personalul Teatrului și să vegheze necontenit la interesele lui. Așa dar eu care apar așa de rar prin București, voiu comite incalificabila ușurință de a deveni un director onorar. In orice mă amestec, îmi place să fac eu însumi ceeace-mi incumbă". (2).*

Este de observat că în privința situației Teatrului românesc, în perioada 1870—1875, Titu Maiorescu împărtășea părerea lui Eminescu, înfățișată în faimosul articol „Teatrul românesc și repertoriul lui, publicat în „Familia" din Budapesta (3) și în 5 o altă scrisoare trimisă



TITU MAIORESCU

„Familiei", se pare prin 1869-70, Eminescu spune: *„Teatrului național! Nume frumos, dar care sună a batjocură, acolo unde nici nu există. Teatrului național (nu) împrumută dela alții, ci are materiale din modulu d'a cugeta și poesia națională" (4).*

De altfel, cu prilejul unei inițiative a lui Ion Vulcan de a se crea un Teatru român la Budapesta, Titu Maiorescu scrie: (5)

„Toți cunoaștem importanța teatrului pentru un popor; toți știm asemene, că ne lipsește acest element de cultură. Vom traduce dar dramele eminente din alte literature, vom încuraja începuturile noastre cele bune, dacă le avem; vom descuragia pe cele rele și ne vom interesa la timp oportun, a forma actori adevărați... Zeci și zeci de ani vor trece înainte de a se putea compune singură trupa de actori, care să merite acest nume".

Și dacă mai avem în vedere că pentru anul 1874 „Insemnările zilnice" ale lui Maiorescu sunt foarte sărace, documentul publicat e cu atât mai însemnat.

IOAN MASSOFF

1. Scrisoarea face parte din colecția d-lui doctor O. Kaufman-Cosla.
2. Amănunte în „Revista Literară" XX No. 35, 20 Decembrie 1899.
3. Reprodus și de I. Scurtu în „M. Eminescu, Scrieri politice și literare" 1905 p. 55.
4. I. E Torontiu Studii și Documente literare. Vol. IV pag. 78.
5. Convorbiri Lit. 1872.

O carte despre femeile și arta Renașterii



Mariotta și Paila Strozzi (Marmoră de Desiderio da Settignano)

Vă aduceți aminte de trista și înduioșătoarea poveste a celebrilor amanți pe care Dante i-a cântat în Infern? Francesca da Rimini, nume devenit aproape simbol al dragostei vinovate și totuși absolvitoare de păcat, prin pasiunea pe care a pus-o eroina medievală, prin nefericirea care a condus-o în pragul trădării...

La curtea vestiților conducători ai orașului Rimini, pe malul Adriaticei, a trăit aevea soața lui Gianciotto „cel infirm și urât", pe nume Francesca. A trăit de asemenea și Paolo, fratele lui Gianciotto. O iubire nețărmurit de aprigă s'a ivit în inimile lor tinere, și Dante ne înfățișează acest episod, urmat de tragica moarte a celor doi cumnați. Soția adulteră, precum și amantul ei, au pierit de spada lui Gianciotto. Imbrățișați și-au dat ultima suflare, iar duhurile lor au plutit mai departe, nedespărțite, către ispașa cea mare din cercul unde greșelile pasiunii sunt scump plătite.

Fragmentul acesta de minunată dragoste, de cruntă răsbunare, ne este prezentat de d. Alexandru Marcu în ultima-i carte [1]), cum ne sunt descrise și alte icoane ale vieței italiene de mai târziu, din al cincisprezecelea secol.

La curtea din Rimini, stăpâneau și în acest veac I Malatesta, condottieri ale căror fapte războinice se împleteau cu dărnicii artistice, cu înălțarea unor monumente ce stau și astăzi de strajă în aceleași locuri, catedrale, palate, statui și pânze nemuritoare.

Omul Renașterii s'a spus doar că era tot atât de complex, în viața-i intimă, ca și în manifestările-i din afară.

Isotta degli Atti, care a dominat acțiunile războinice și cele artistice ale lui Sigismondo Malatesta se desprinde misterioasă din grupul celor trei doamne ale Renașterii, cuprinse în splendida evocare a d-lui Alexandru Marcu. Ca și florentina Alessandra, ca și madonna Laura Parisina, ea și-a lăsat puterea și vraja farmecului în mărturiile epocii, în poezia curții riminese, în basoreliefurile catedralei lui Sigismondo, în medaliile și'n viața sbuciumată a vijeliosului Condottier din aceiași familie Malatesta.

Cartea aceasta este o istorie a Renașterii, căci odată cu cunoașterea tripticului femenin de mai sus, asistăm la desfășurarea amplă a vieții de curte, nobiliare, precum și la moravurile poporului, la obiceiuri de nuntă, de sărbătoare, de educație și înmormântare.

Iată nunta lui Lorenzo Strozzi cu Alessandra, fiica lui Messer Bardo Bardi, așa cum atâtea altele se săvârșeau și în alte orașe ale Italiei, care n'a cunoscut o epocă mai strălucită decât în Quattrocento:

„Dela un palat la altul, până peste drum, — ni se descrie în cronicile florentine, — și dela un etaj la altul, până la „loggiile de sus, se întindeau ghirlănzi de verdeață. Jos, în piațeta cea mai apropiată, se ridica pe „il palco" un baldachin de ștofă albastră „ca cerul', festonată cu ghirlănzi de trandafiri; în vreme ce băncile pentru invitați erau așternute cu cele mai scumpe ștofe.

In acest pavilion urma să aibă loc ospățul, seria de ospețe mai bine zis, în care abundența mâncărilor rivaliza cu scumpetea vaselor de argint și de aur, cizelate, asemeni cupelor, de mult iscusiții „orefici" florentini.

In stradela mai dosnică de lângă acelaș palat se găsea instalată, afară, bucătăria, la care osteneau până la cincizeci de meșteri bucătari.. Iar în preajma acestora se strângeau curioși, rudele, prieteni veniți cu daruri, muzicanți, poeți vagabonzi ori furnizorii încărcați cu viței întregi, cu prăjini de claponi tăiați, cu butoaie de vin, pe care le desfundau în stradă, coșuri cu poame, iepuri, capre sau fazani. Alături, pe alte mese întinse sub acelaș baldachin, erau arătate darurile: coliere de pietre scumpe, rochiile cu blănuri și perle, rețelele de păr cusute cu diamante; àcele de cap asemeni, alături de zeci de inele, din care până la șase de mire.

In jurul acestor mese își arătau splendoarea costumelor și a tinereții, cincizeci de cavaleri și cincizeci de domnișoare de onoare, neobosite, de Duminică până Marți seara, când se isprăvea nunta.

In tot acest răstimp, banchetele se ofereau de două ori pe zi, cu multe mese întinse pentru diferitele categorii de invitați. La cea dintâiu mâncau, deodată, până la o sută șaptezeci de rude sau invitați cu trecere. Venea apoi masa de mâna a doua, sau de a treia, masa „rudelor sărace", până se ajungea la a servitorimii și a poeților vagabonzi, la care se ospătau până la cinci sute de oameni.

Cheltuiala pe care o cereau singure asemenea banchete de nuntă, se putea ridica uneori la șase mii de florini de aur, dacă nu și mai mult. Deci, la o sumă fabuloasă, chiar pentru averea bancherilor florentini ca aceia.

In atare cadru, cu adevărat vrednic de fastul nouilor timpuri, ne închipuim apariția miresii.

Era îmbrăcată într'un fel de mantie scurtă de mătase („la cotta"), peste „la roba" (francezul „robe'), rochia, sau „la giornea" de „zetani" plușat, de preferință carmin. Pe cap era gătită cu o ghirlandă de cozi de păun, împletită cu beteală de argint și de perle. Pe umăr îi strălucea o agrafă de safire în filigran de aur, iar cordonul lat, tot de culoare roșie, era ajurat cu fire de aur și argint.



Doi îngeri au plecat pe mare (basorelief de Agostino di Duccio)

Asemenea și alte podoabe erau menite să pună în mai vie lumină frumusețea Alessandrei, despre care se pot surprinde unele reflexe (este drept, generice, dacă nu cu totul convenționale)„ în poezia de iubire a vremii: „le chiome d'oro" „părul blond); fruntea senină de strălucirea unei diademe; ochii de stele; obrajii de flori; gura de Inger; dinți de perle; gâtul de marmură; mâna de fildeș.

Un tablou, neidealizat, al unui pictor florentin din Quattrocento" (pag. 32-34).

In cele trei biografii, cum spuneam, revin mereu, se succedă variat sumedenie de personagii: prinți, condottieri din Firenze, Rimini sau Ferrara, clerici, luptători pentru simbrie, în slujba tuturor partidelor și famililor, pe rând; însfârșit bancheri, pictori, gravori, sculptori sau simpli bancheri îndrăgostiți de artă, asemenea Medicilor dela Florența, a căror faimă a supraviețuit epocii asfințite.

Un dor neîntâlnit decât în Atena lui Pericle, poate, un dor după frumos, fie în viața omenească atât de scurtă, fie în operele de artă care nemuritoare sunt.



O tânără florentină
(După Ghirlandajo)

Idealurile Renașterii în parte au fost împlinite. Le urmărim și acum, așa cum au fost înfăptuite. Un cult al desăvârșitei frumuseți, care chiar dacă n'a fost totdeauna unit cu celălalt cult, al binelui platonician, nu s'a micșorat prin această lipsă.

Ascultați ce i se cerea unei madonne, unei femei din Renaștere, să întrunească în chipul și'n statura ei:

Trei albe: carnea, dinții și fața.

Trei negre: ochii, genele și „i peli del pettignone".

Trei roșii: buzele, obrajii și unghiile.

Trei lungi: corpul, părul și mâinile.

Trei mici: dinții, urechile și picioarele.

Trei late: pieptul, șoldul și fruntea.

Trei subțiri: părul, buzele și degetele...

Au trecut în umbra veșniciei seniorele, femeile din popor și principesele cari au întruchipat acest *Ideale del Giardino del Mondo* (Ideal al grădinii lumii) dar urme s'au păstrat. Le descifrăm și le admirăm până astăzi, în pictura și'n sculptura vremii aceleia, astfel că neîntrerupt este cântecul frumuseții, pornit dela Renaștere și transmis nouă aproape intact.

„Figurile femenine din Renaștere", — cartea d-lui Alexandru Marcu, — de aceea pe lângă partea lor instructivă, încântă și ne deschid perspective asupra unor timpuri când gândirea și arta au rostit tot ceeace spiritul omenesc poate dădea mai frumos.

C. N. NEGOIȚA

[1]) Alexandru Marcu: Figuri femenine din Renaștere, „Cartea Românească", 1939

Mamei [*])

A ting țărâna de pe afânata groapă,
aici dormi în pulbere ca 'ntr'o curgere de ape,
n'ai încă piatră, să-ți acopere 'nălbitele oseminte,
cum ai râvnit, —
și 'ntre toate mormintele arătoase
al tău e proaspăt de parcă eri ai murit.

Caut vorbe ca marmure, să-ți ridic, vie,
o catedrală, acum când te nărui ca lemnul din sicrie;
cu cât am trăit în preajmă-ți mai în neștire,
cu atât îți crești seva mai bogată în amintire.

Măsur ce mă desparte de 'naltul
tău urcuș peste o viață de câine;
am fost, dragă mamă, atât de străini unul de altul,
când îți cătam inima ca pe-o dulce pâine.

Și totuși mă legănai cu-o brumă de doină,
de câte ori m'adormeai în Brăila de ceață și moină.
Și toate sunetele de fluier popular
le am dela tine în dar,
trecute prin sângele-jar
al plânsului cu tragic șuier,
când mi le cântai cu amar.

Ce blestem ne urzi plămada
să ne fie tainul sfada
și-o viață întreagă laolaltă să nu viețuim
și să te regăsesc abia aici, în țintirim?

Și-acum precât e țărâna mai adâncă vamă,
Crești mai trainic în mine, mamă,
cu puteri prisosind din tărâmul de viață
ce nu și-a găsit o împlinire și-o agonisită.

Te văd în moarte ca prin ochianul
din inelul minunat,
ce îți arată sus, în amintire ridicat,
Ierusalimul transfigurat
al sufletului purificat,
ce transpare din propria-i nebuloasă,
cu cât în viață mai obscur, cu-atât zarea-i mai luminoasă

Cobori în somnul meu între vis și trezie
sub chipul singurei mângâeri:
când în toiul nopții de iarnă
sau al caldei veri,
pătureai cuvertura
pe plodul ce nu-și amintește
să-i fi atins vreodată gura.

Aluneci într'un păenjeniș de argint viu,
icoana ta se rotunjește caldă deodată,
de parcă, postum, din sicriu,
îmi dărui pâinea inimii, în viață refuzată.

CAMIL BALTAZAR

[*]) Din volumul „Tărâm Transcendent" ce apare zilele acestea în editura „Fundația pentru literatură și artă Regele Carol II".



Povestirile căpitanului Dubois

Femeea fatală

— „E foarte ciudat, îmi spuse într'o seară căpitanul Dubois, depănându-și firul amintirilor ,dar în cariera mea am fost sortit să am de-a face cu numeroase spioane! Din această pricină, am avut o dublă misiune: cea dintâi, de a înfrunta iscusința și inteligența; cea de a doua, mult mai periculoasă, de a mă apăra de farmecele femeești!

„In majoritatea cazurilor, protivnicele mele erau foarte frumoase, ceiace dădea duelului nostru un caracter de galanterie. Iți închipui deci că într'o astfel de luptă era mai puțin înarmat decât adversarele mele. care de multe ori întrebuințau seducțiunea spre a mă combate. Am eșit cu fața curată din aceste tournoi-uri. însă una dintre spioane, căreia îi voi spune „femeea fatală" a fost singura care m'a înfrânt!

„Dar mai bine să-ți povestesc totul de la început"...

In timpul războiului, la Monte-Carlo, mișunau fel de fel de personații suspecte, care sub pretextul de a fi credincioase zeului Ruletei, se îndeletniceau în realitate cu spionajul.

Trebue să-ți mai spun că țările beligerante aveau un buget special pentru serviciul de spionaj și că erau foarte generoase când puteau să-și procure vre-un document interesant.

Persoanele care se ocupau cu spionajul făceau parte de obiceiu din țările neutre ,spre a părea inofensive și a nu trezi bănueli.

Conți norvegieni, industriași suedezi, boeroaice spaniole, comercianți olandezi și guvernante elvețiene, cu pasport în regulă și cu chipul inocent, activau, în realitate, furând documente secrete sau transmițând vești folositoare puterilor în slujba cărora lucrau.

Intr'o bună zi, șeful meu dela Biroul B. îmi dă ordin să plec la Monte-Carlo, spre a demasca pe un conte italian care făce spionaj în favoarea Austriei.

Am plecat imediat la Monte-Carlo și în câte-va zile răușisem, având înfățișarea unui turist inofensiv, să fac cunoștință cu câte-va personagii suspecte, grație patimei comune: chemin de fer-ul

Dar, se întâmplă, de multe ori, ca plecând la vânătoare după un anumit fel de lighioană, să sfârșești prin a împușca vre-o altă sălbăticiune, pe care nici nu visasesi s'o întâlnești.

Pe contele italian nu reușisem să-l identific, dar — în schimb — fusesem prezentat contesei Olga Smirnoff — o femee de o rară frumusețe, tip de vedetă, cum s'ar spune astăzi— (Inutil să-ți adaog că eram tânăr și puteam deci să plac femeilor!)

Imprietenindu-ne, am început să-i fac curte, o curte în tradiția secolului al 18-lea, cum știm s'o facem numai noi francezii!

Intr'o seară, după teatru, am invitat-o să supăm.

Intr'un separeu elegant și discret. ne-am furișat prudent, ca să n'o compromit pe contesă.

Chelnerul vine și ia comanda. Paté de fois gras, raci, stridii, sampanie etc., totul după regulele perfectului ritual gastronomic.

Chelnerul pleacă și după cinci minute se întoarce, spunându-mi că nu mai are pat-de fois gras. Mă roagă să aleg altceva, intinzându-mi lista.

I-am răspuns: „Comandă ce vrei d-ta". Dar chelnerul a insistat să-mi arunc ochii pe listă.

Mirat de această insistentă a lui, am luat lista și nu mică mi-a fost mirarea, citind la rubrica hors-d'oeuvres-urilor următoarele cuvinte: „Atenție! Partenera d-v e cunoscuta spioană germană, agenta nr 307!".

Agenta 307! Nu-mi venea să cred ochilor ceeace citisem! Pe această spioană o căutam zadarnic de câte-va luni fără să pot pune mâna pe dânsa!

In aparentă calm, dar cu inima svâcnind de emoție, am înapoiat chelnerului lista, complectând comanda

Supeul a decurs în liniste.

La dessert, am început să deviu insistent ,dar contesa m'a pus la locul meu:

— Insistenta d-tale mă supără! Se procedează astfel cu midinetele, nu cu contesele autentice!

Vorbele ei m'au jignit. I-am răspuns prompt și tăios:

— Cu contesele, nu, dar cu spioanele, da!

Și îndată am pus mâna pe poșeta ei, de unde am scos la iveală un mic revolver care a trecut în buzunarul meu.

Contesa a surâs ironic și fără a-și pierde cumpătul, mi-a răspuns:

— Nu înțeleg ce vrei să insinuezi! Iar revolverul acesta îl port întotdeauna la mine ca să mă apăr de admiratorii prea înflăcărați, ca d-ta, de pildă... dar din moment ce mi l'ai luat, n'am încotro și trebue să fiu a d-tale!

M'am apropiat de dânsa. Ea mi-a șoptit:

— Dă-mi, te rog, poșeta. Vreau să-mi refac frumusetea.

Ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, și-a pudrat obrajii, iar cu tubul de rouge și-a colorat buzele.

— Acum sunt gata! mi-a striga, sfidător.

I-am cuprins mijocul și buzele mele lacome au sorbit sărutări de pe buzele ei...

Se vede însă că dragostea este mai puternică decât oricare altă patimă. O dulce moleșeală m'a coprins, o ameteală plăcută a pus stăpânire asupră-mi și robit de sărutările ei, am închis ochii...

Intr'un târziu, m'a trezit chelnerul care făcea parte din serviciul secret britanic.

Buimăcit, nu mi-am dat seama ce se întâmplase.

Din buzunarul meu lipseau documente importante, iar contesa dispăruse. Sorbisem de pe buzele ei un narcotic puternic.

— Dar documentele? L'am întrebat eu.

— Din fericire, erau false! Căci nu era să umblu la mine cu documente autentice...

Alexandru Bilciurescu

● *O strânsă fraternitate franco-italiană se desemnează în Franța. Peste 16.000 de italieni și-au oferit serviciile armate franceze, pentru cazul unui război. Asociația populară italiană din Franța a comunicat președintelui Daladier că italienii sunt gata să lupte pentru libertățile Franței, înțelegând că luptă astfel și pentru libertatea poporului italian.*

SENZAȚIONAL!
Cereți
8 AVENTURA
ROMANE DE ACTIUNE și PASIUNE
A. BONNEAU
ȘEICUL FANTOMĂ



Logodnica locotenentului. In puterea Demonului Pustiei!
Cereți la chioșcari, librari și în gări

Detectivul american - este cel mai metodic adversar al criminalilor; tăria sa stă în logica-i de fier. Deşi a fost elevul vestitului Pinkerton nu bazează prea mult pe fantezie. Incet şi sigur adună fapt cu fapt până la deslegarea chestiunilor celor mai dificile.

Cel ce-l secondează nu ştie niciodată ce ştie sau nu ştie Geyer. Deabea în ultimul moment expune situaţia; atunci însă nu mai e nimic de adăugat.

EXPLOZIA DIN FILADELFIA

SHERLOCK HOLMES MAI TRĂIEŞTE! — Detectivul american Geyer aplică metodele celebrului detectiv englez

*

In faţa unei case din strada Calowhill din Filadelfia se adunaseră trecătorii din cauza unei explozii ce făcuse ţăndări geamurile mai multor apartamente. Poliţia urcă treptele la etaj, apoi veniră nişte domni îmbrăcaţi în negru ce scoboriseră, dintr'un automobil.

— Ce s'a întâmplat? întrebă un trecător.

Un locuitor al străzii îi dădu informaţia:

— La d. Pitezel, sus, a fost o explozie. D. Pitezel e mort.

Desigur că era vorba de o personalitate cunoscută în strada aceia. Deşi agentul de brevete Pitezel se mutase numai de un an în cartier se bucura de o mare popularitate. Pentrucă nu se ştia de unde a venit, omul tăcut ce vieţuia în mansardă alături de curioasele-i instrumente era oarecum învăluit în mister.

Afară de această familia-i compusă din soţie şi patru copii nu locuia la el; îl vizitau din când în când şi-i aduceau cele necesare. Singurul lui prieten era un oarecare Holmes care însă nu locuia acolo.

De un singur lucru era convinsă toată strada: d. Pitezel face aur sau cel puţin încearcă să facă aur. La experienţele-i misterioase tot cartierul participa cu sufletul.

Atunci s'a întâmplat catastrofa: pe podeaua laboratorului zăcea nemişcat Pitezel. Era mort. Camera mare, întunecoasă avea aparenţa unui amestec curios de laborator modern şi de veche bucătărie alchimistă. Mese şi dulapuri pline cu sticle şi retorte umpleau spaţiul. Mortul era grozav de mutilat. Chiar soţia şi copiii nu-l mai recunoscură. In mâna dreaptă ţinea o sticlă spartă. După părerea medicului explozia acesteia i-a provocat moartea. Imprejurul lui stăteau familia, funcţionarii poliţiei şi agenţii asigurării la care se asigurase Pitezel pentru 50.000 de dolari.

Toată lumea era lămurită în ceea se priveşte cauza morţii dar d-na Pitezel nu voia să recunoască în cadavru pe soţul ei. Avocatul familiei lansă ipoteza că e posibil ca nenorocirea să i se fi întâmplat vreunui colaborator al lui Pitezel.

— Ce vreţi să facem? întrebă un agent al societăţii de asigurare aruncând o privire de milă soţiei. Signor aţi spus că familia e strâmtorată şi că suma să fie cât se poate de repede plătită. Dar dacă mortul nu e identificat...?

Howe râse:

— Imediat ce am aflat nenorocirea am telefonat singurului prieten al d-lui Pitezel, d. Holmes din Chicago. Numai el poate să-l identifice căci numai el a fost în ultimul timp mereu împreună.

In testamentul lui Pitezel el e lăsat ca tutor al familiei.

Dealtfel mi-a promis că vine şi în fiecare moment poate să sosească.

Trecu însă o oră întreagă până ce sosi cel aşteptat; un burghez corect îmbrăcat ce se apropie imediat de mort.

— Prietenul meu Pitezel.

— După ce îl cunoaşteţi? întrebă avocatul.

— Poartă costumul maro ce-l avea mereu când ne întâlneam.

— Nu vă înşelaţi? Sunt multe costume asemănătoare.

— Asta e adevărat, zise Holmes gânditor. Deodată scoase cu repeziciune gulerul mortului. O cicatrice lată apăru. Fata cea mai în vârstă deveni albă ca varul şi zise:

— După cicatrice îl recunosc; e tata.... şi căzu grămadă peste cadavru.

Agenţii casei de asigurări stătură câteva momente pe gânduri apoi adresându-se avocatului:

— Suma asigurată vă stă la dispoziţie în biroul nostru.

Când era gata să plece unul din ei se adresă unui domn ce până atunci nu fusese observat de nimeni:

— Hai cu noi, d-le Geyer.

Pe scări Geyer le spuse:

— Desigur că trebue să plătiţi suma asigurată. Medicul a explicat cauza morţii. Cadavrul a fost identificat. Pentru mine însă deabea începe cazul Pitezel.

— Pentru asta sunteţi detectiv, adăugă directorul societăţii de asigurare. De când a murit bătrânul Pinkerton sunteţi specialistul nostru pentru toate cazurile tenebroase; pentru aceasta dealtfel v'am rugat să veniţi cu noi.

Dar dumneata singur spui că trebue să plătim suma asigurată.

— Fără îndoială. Toate clauzele sunt îndeplinite

— Şi pentru ce atunci începe deabea cazul pentru d-ta?

— M'a izbit un fapt pe care dealtfel n'am deocamdată nicio bază serioasă. Aţi observat sticla din mâna mortului?

Directorul privi spre Geyer mirat.

— Ce era de văzut? Doar a explodat.

— Intr'adevăr a explodat?

Liniştit continuă:

— Am fost singurul care am examinat sticla. N'a explodat.

— Lămureşte-te te rog.

— Ţăndările de sticlă au căzut înăuntru. La o explozie sunt svârlite în afară. N'a explodat ci s'a spart

Directorul râse sceptic.

— Ceeace spui d-ta sună neverosimil. Nici o dovadă nu există realmente.

Detectivul acceptă.

— Desigur că nu există nicio dovadă ci numai o bănuială. Dacă sticla a fost spartă şi ferestrele au'putut fi sparte. Neorânduiala din laborator e oarecum ciudată.

Pentru un om de afaceri ca d-ta toate acestea nu sunt decât închipuiri. Hai să expun descoperirea mea în întrebări. Bine. Muribundul a ţinut atât de strâns sticla încât a spart-o şi cioburile au căzut înăuntru. Iată o explicaţie obişnuită. Dar această explicaţie nu-mi doboară bănuiala mea. Daţi-mi voie să-mi continui cercetările. E vorba aici mai mult decât de o simplă asigurare.



Geyer spre deosebire de ceilalţi detectivi avea un principiu: lucra singur. Nu încredinţa nimănui urmele vreunei afaceri pentru a trage numai concluziile şi a culege foloasele. Săptămâni întregi putea să meargă în căutarea unui indiciu până ce reuşea să deosebească adevărul de eroare

Şi în acest caz trecură săptămâni fără ca Geyer să fi făcut un pas înainte. Familia Pitezel încasă suma asigurată şi părăsi oraşul în care se întâmplase nenorocirea împreună cu tutorele. Deabea după o lună avea Geyer informaţiile necesare în ce priveşte membrii dramei.

Aşa se părea că Pitezel n'ar fi avut un trecut prea strălucit.

In cursul unei vieţi aventuroase a fost de mai multe ori în conflict cu legea. Asigurarea fusese încheiată numai cu câteva luni înaintea morţii.

Se poate că a voit să se îngrijească de familie dacă e vorba de o sinucidere. Asta era de cercetat şi nu explica deloc misterul sticlei.

Avocatul Howe n'avea o reputaţie prea bună; i se reproşau o serie de mici ilegalităţi; dealtfel avea deaface numai cu pungaşi.

Geyer se hotărî să facă o călătorie la Chicago unde locuia Holmes, cel ce identificase cadavrul. Holmes locuia în colţul unei mari case de comerţ din Chicago dar Geyer nu-l găsi acolo. După cum spunea portarul casei d. Holmes era plecat în călătorie de afaceri. Detectivul se hotărî să meargă la Institutul Pinkerton spre a lua lămuriri relative la Holmes. Ceeace află îi mări neîncrederea. Cu toate că Holmes face parte dintr'o familie de bună condiţie şi a urmat studii universitare n'a rămas necunoscut poliţiei. De multe ori din cauza unor nereguli comerciale a vizitat închisoarea odată chiar cu Pitezel de unde, dealtfel, li se trage prietenia. In ultimul timp fusese multă vreme deţinut în închisoarea din St. Louis pentru bigamie şi deabea cu câteva zile înainte de moartea lui Pitezel eliberat.

După ce adună raportele ziarele asupra cazului Pitezel, Geyer plecă la St. Louis pentru a continua cercetările. In drum îşi cam bătea joc singur de el. Iată cum aleargă pe urmele unui oarecare Holmes de care cu puţine zile înainte nici nu se interesa. Holmes într'adevăr împărţise o celulă a închisorii din St. Louis cu un jefuitor de trenuri Marion Hedgspat; cu acest Hedgspat detectivul avea o vorbă.

Bătrânul hoţ după câteva codeli dădu următoarele informaţii:

— Bigamie, asta e un delict pe măsura persoanei. Doctorul Holmes cunoaşte multe limbi şi a învârtit de toate. Nu e deloc un pungaş oarecare. Dealtfel nu are prea multă înţelegere pentru adevăratele afaceri.

— N'ai avut nici o convorbire mai intimă cu el. Sunt sigur că oamenii care au stat atâta vreme împreună încep să se spovedească unul altuia, să spună micile secrete....

— Nu, d-le Geyer, oamenii mai subţiri au numai o grije; banii lor. Când aveam vreo convorbire cu Holmes vorbea numai despre chestii băneşti.

Asta dealtfel după o vreme devine plictisitor. Geyer se legitimă.

— Din punctul acesta de vedere pot să vă liniştesc; d. Holmes n'avea momentan griji băneşti. Unui prieten al său i s'a întâmplat o nenorocire. Familia a primit întreaga sumă asigurată. El e tutor şi cred că se va îngriji şi de dânsul.

Puşcăriaşul privi o secundă absent pe detectiv apoi smulse cu o furie crescândă actele din mâna acestuia din urmă şi aproape svârli un val de cuvinte revelatoare:

— Câinele! măgarul! Mi-a furat ideia. A învârtit chestia asta cu prietenul meu Howe.

Geyer ascultă răbdător căci ştia că în asemenea momente nu e bine să pună întrebări. In sfârşit Hedgspath continuă:

— Nu mă pot abţine să nu vă declar, d-le Geyer, că eu am fost acel ce i-am dat ideia lui Holmes.

I-am spus într'o zi că ştiu o afacere ce ne va face să câştigăm bani mulţi. „Care?". m'a întrebat Holmes.

Te asiguri, cauţi un cadavru, te faci nevăzut; ţi se'ntâmplă apoi o nenorocire. Aranjăm chestia asta cu prietenul meu Howe. După câtăva vreme ne întâlnim şi împărţim banii. Vedeţi, individul ăsta a făcut totul numai pe socoteala lui. Să nu credeţi că mortul e chiar Pitezel. Sigur că stau pe undeva, după ce şi-au împărţit banii.

Această lămurire avu urmări neplăcute pentru d. Holmes. Când sosi cu trenul la Chicago fu arestat de poliţia de siguranţă fiind acuzat de complicitate.

Dispreţuitor îl privea pe detectiv când acesta îl vizită în închisoarea preventivă.

— Te cunosc. Ai fost împreună cu agenţii dela asigurare în locuinţa lui Pitezel.

— Da, dar acum vin dela St. Louis, după o convorbire cu Hedgspath.

— Şi deci sunteţi convins că mi-am însuşit ideia acestui individ. Mă credeţi aşa de naiv? Sunt un om cult, ştiu că astfel de cazuri se descoperă uşor. Sărmanului meu prieten Pitezel i s'a întâmplat într'adevăr o nenorocire. Asta-i dovedit. Poate că am vorbit vreodată cu el de chestia aceasta şi fantezia-i a lucrat. Nu sunt însă cu nimic vinovat. Daţi-mă în judecată. Veţi fi nevoit să-mi daţi drumul.

— Tot ce e posibil Holmes, răspunse Geyer îngândurat. Suspiciunea cade asupra d-tale. Dovezile trebue deabea să le caut. Sunt convins, Holmes; voi reuşi.

— Sunt şi eu într'adevăr curios.

— Nu e meseria mea să văd spărgători acolo unde nu sunt. Dacă eşti nevinovat am acelaşi interes ca şi d-ta să fi liberat.

Ce voiam să spun: Unde se află acum familia Pitezel?

Holmes sta la fereastră şi se uita afară.

— Vei strânge cu greu la un loc toată familia. Pentru d-na Pitezel şi doi dintre copii am închiriat o casă în Burlington din motive de sănătate. Alice, fata cea mai mare cu o soră şi feciorul Howardu sunt găzduiţi la o văduvă în Kentucky.

Geyer îi aruncă o privire tăioasă:

— Ai socoteli exacte asupra sumii căpătate dela asigurare?

— Nu mai mult decât e necesar: un sfert din capital e depus la Howe pentru cheltuielile necesare cu întreţinerea.

— Aşa? Mi se pare puţin cam mult, răspunse Geyer liniştit şi plecă.

Drumul său îl duse în biroul societăţii de asigurare. Directorul îi ascultă raportul nerăbdător şi spuse ca încheere:

— Vei vedea, chestia va rămâne baltă. Nu vom putea să dovedim ceva contra acestui pungaş, rutinat. După puţin timp va fi lăsat liber şi ne vom fi făcut de râs.

— E o greşeală, directore: Nu e vorba numai de o asigurare. Am de dat în vileag un criminal îngrozitor.

— Dar nu aveţi nici cea mai mică dovadă pentru susţinerea celor spuse de dvs. O sticlă spartă nu e un corpus delicti.

— Chiar asta este. Sunt false'istoriile detective. Sherlock Holmes găseşte un nimic, o foaie de hârtie, un sâmbure de măr şi pe acestea îşi clădeşte întreaga deslegare a enigmei. In realitate asta-i bluf. Sherlock Holmes a găsit aceasta întâi: făptaşul... După om îşi găseşte el deslegarea. Oamenii şi lucrurile au atmosfera lor proprie. D-ta eşti negustor. Asta ţi-aşi putea-o spune după ce te-aşi privi cinci minute. fără ca măcar să te cunosc. Când am stat în faţa casei din Chicago ştiam că acolo locueşte un pungaş Crima atrage pe detectiv după cum magnetul atrage fierul.

Ochii lui Holmes, conformaţia feţii, gura, arată un om complet lipsit de scrupul, căruia poţi să-i atribui orice.

După o secundă continuă:

— Dealtfel ar fi bine ca să se mai cerceteze odată cadavrul lui Pitezel

— Asta s'a şi întâmplat. S'a cercetat cauza morţii şi s'a găsit cloroform şi oarecari răni care puteau fi şi opera exploziei.

Nu există nici un punct real de plecare.

— Aşa dar, spuse Geyer şi se ridică, trebue să urmez chestiunea cu propriile mele mijloace. Arestatul trebue să creadă mai departe că nu-l pot dovedi. Staţi, vă rog, linistit, dacă nu veţi auzi câtva timp de mine. Voi fi la timpul oportun din nou prezent.

In Chicago, un negustor căuta o casă de închiriat. Răbdător parcurgea cu agentul societăţilor de închiriat, toate străzile fără ca să poată alege totuşi ceva.

Când se află în faţa casei lui Holmes se opri vesel şi spuse.

— Aici e locul ce-mi trebue E un colţ comercial.

— Casa nu e, după cum ştiu, de închiriat, spuse agentul.

— Totuşi să întrebăm.

Sunară Veni portarul care le spuse că locatarul e în voiaj dar se poate vizita casa. Geyer examină totul cu atenţie ca şi când ar voi să închirieze pe termen lung. Când ridică linoleum-ul din baie găsi o trapă cu scară ce ducea în pivniţă. O altă încăpere era amenajată ca laborator. Era o adunătură de instrumente pentru cercetări anatomice şi gaze otrăvitoare. Holmes studiase medicina şi instrumentele chirurgicale nu dovedeau decât intereesul ce-l mai acorda meseriei.

Geyer însă judeca cu totul altfel. Laborator, scară mascată, pivniţă secretă cu cămin ascund un sistem.

Nu găsi nici o urmă acuzatoare pentru Holmes.

„Nu-ţi aranjezi astfel casa când nu urmăreşti un ţel anumit" îşi spuse Geyer.

Fiecare locuinţă povesteşte, ca şi haina, cum se comportă, omul. Ce voia să ascundă Holmes? Ce fapt oare în vieaţa lui trebue ascuns pentru ca să fie nevoie de un sistem ca să îndepărteze orice suspiciune?

Geyer cercetă mobila încă odată grijuliu. Pe neaşteptate izbucni într'un râs ce-i lumină faţa. Mulţumi portarului şi plecă.

Vizita-i următoare fu pentru d-na Pitezel. Discreţia ei se datora faptului că nu avea nicio legătură cu afacerile fostului ei bărbat şi era foarte recunoscătoare bătrânului prieten Holmes care s'a purtat atât de părinteşte cu copiii ei.

— Ah ce leneşi la scris sunt copiii. Primesc numai ce-mi scrie prietenul Holmes despre ei.

Geyer se recomandă şi el ca un prieten al acestuia din urmă.

— Dă-mi dacă vrei adresa, tot fac eu o călătorie de plăcere şi-ţi voi aduce dela ei ştiri.

D-na Pitezel scoase scrisorile ce le avea şi Geyer notă locul unde fusese în ultima dată Holmes cu copiii

Primul indiciu real îl găsi în Indianopolis. Aci au locuit copiii zece zile într'un mic hotel. Un domn Canning i-a adus. Geyer arătă fotografiile şi într'adevăr d. Canning nu era altul decât Holmes. Călătoria lui continuă spre Detroit. Tutorul familiei Pitezel închiriase acolo o casă. In podeaua pivniţei fusese făcută o groapă. Când [illegible] înăuntru rămase foarte mirat. Groapa era goală. Găsi înăuntru numai două jucării stricate.

Când săpă însă mai departe găsi ceva ce-l înmărmuri. Lăsă totul şi luă trenul spre Cincinati.

Detectivul lipsise aproape o lună căci în fiecare oraş i-a trebuit aproape o săptămână până să descopere locuinţele în chestiune. Inţelegerea sa cu judecătorul de instrucţie nu fusese ruptă.

Când intră în celula prevenitului rolurile fură inversate: detectivul avea o faţă obosită, Holmes triumfa. Avocatul Howe bombarda justiţia cu cereri de liberare. Holmes îl primi pe detectiv cu un surîs ironic:

— Ei, domnule Geyer, ai găsit ceva indicii îngrozitoare contra mea?

Ruşinat detectivul aplecă capul.

— Nimic, Holmes, aproape nimic. Cred că poţi conta pe liberarea d-tale săptămâna viitoare.

— O ştiam.

— Noi detectivii suntem foarte curioşi. De exemplu m'a izbit faptul cum ţi-ai aranjat casa din Chicago.

Holmes râse:

— Descoperirile savanţilor nu se dau în vileag decât când ei cred de cuviinţă.

— Bine, dar ai putea să-mi spui unde sunt cei trei copii mai mici ai lui Pitezel?

— Bine; îţi voi da şi informaţia aceasta. Am în Chicago o secretară Minny Williams.

— Am auzit în Chicago că aveţi diverse secretare şi colaboratori care după un timp nu mai veneau la dv. Poate că mi s'a spus şi despre una Williams.

— Da, dar cu ea a fost altfel. Venea din Anglia. După câteva săptămâni dela moartea lui Pitezel a primit o moştenire şi a'plecat în patrie. Atunci mi-a venit ideia că în Anglia copiii vor fi crescuţi mai bine.

— Foarte bine. Rămâne numai un fapt inexplicabil.

Au plecat cu secretara.

— Care?

— Că am găsit oasele Miny-ei Wiliams, a lui Alice şi Nelly în groapa ce ai săpat-o în pivniţa casei d-tale din Toronte.

Cinci minute domni tăcerea în celulă. Pe faţa lui Holmes nu se observa nici o schimbare deşi într'un moment toate speranţele i se distruseseră.

Atunci începu el să se bâlbâiască:

— Iată; voi spune adevărul. Miny a avut o soră Nauny care din nefericire s'a îndrăgostit de mine.

Intr'un moment de gelozie şi-a omorît sora şi copiii. A sburat spre Anglia. A fost o greşală din partea mea că n'am adus totul la cunoştinţă.

— E foarte rău căci asta îţi prelungeşte timpul de şedere în închisoare. La urma urmei acuzarea de crimă contra celor trei persoane apasă asupra d-tale

Holmes dădu din umeri.

— Şi apoi, spuse rar detectivul cu asta nu s'a lămurit ultima problemă. Cum au ajuns oasele lui Howard Pitezel în casa din Cincinati?

Tot edificiul clădit de criminal se surpase ca un castel de cărţi de joc.

— Câine păcătos, urlă deţinutul.

Geyer îi răspunse liniştit:

— Şi cel mai dibaci criminal face o greşală care-l pierde.

Greşala ta era la început.

Ai omorît pe Pitezel, ai pus cadavrul şi ai simulat o explozie în laborator. Dar nu ţi-ai dat seama de un fleac. Când ai spart sticla ai lăsat cioburile să cadă înăuntru în loc să cadă în afară aşa cum se întâmplă în orice explozie. Când am văzut aceasta am ştiut imediat: este vorba de o crimă

In româneşte de
M. SĂVEANU

Când sosi cu trenul dela Chicago, fu arestat de poliţia de siguranţă

Intr'un moment toate speranţele lui Holmes se năruiră

Convingeri ferme

Intrând încruntată pe uşe şi străbătând odaia în pas de marş, Tanti Marioara îşi simte înaintarea întreruptă violent de tăblia patului în care e culcat nepotul său. Trezit de smucitură, bolnavul se uită zăpăcit împrejur şi dând cu ochii de mătuşa sa şopteşte zâmbind: „M'ai speriat" şi încercă să ridice capul de pe pernă.

Indiferentă la zâmbetul şi tonul scăzut al vocii bolnavului, Tanti Marioara, punându-şi glasul de acord cu atitudinea, ordonă răstit:

— Stai acolo, nu te scula. Am intrat numai pentru cinci minute şi plec.

Cum bolnavul nu spune niciun cuvânt de protestare, întreabă, răstindu-se:

— Da bine, Radule, ce fel de nepot eşti tu? Să fii de patru zile bolnav şi eu să nu ştiu nimic! Dacă n'aveam treabă la Secretariat n'aflam nici azi. Auzi, să fie bolnav în pat şi să nu ştiu nimic. Sunt foarte supărată pe tine. Am intrat numai să văd ce faci şi plec.

— Nu stau în pat decât de alaltăieri — se scuză nepotul. Şi azi, toată ziua m'am gândit să trimit să te cheme: cine ar putea să mă'ngrijească mai bine ca dumneata; dar n'am avut pe cine.

Nici n'a apucat bine nepotul să termine fraza, că mătuşa îşi şi scoase —nepoftită de nimeni — pălăria şi instalându-se în fotoliul de lângă pat, lăsă să curgă întrebările.

— Ai căldură? şi ce te doare? De când ţi-e rău? Cum ţi-a venit?

— După cum ştii Luni n'aveam nimic, dar seara, când să mă culc, m'a apucat un tremur de-mi clănţăneau dinţii.

— De! aşa vă trebue d-voastră, filfisonilor, care umblaţi în talie în luna Martie.

— Eu, tanti? Nici nu pusesem încă pardesiul. Cred că tocmai din cauza asta sunt bolnav: mi-a fost prea cald şi-am transpirat.

— Cu siguranţă că din cauza asta — aprobă adânc convinsă, tanti Marioara. Dar ce te doare, ce simţi?

— In prima zi mi-a fost rău în tot corpul. Insă de atunci nu mă doare altceva decât capul. O durere care se ridică dela ureche, în sus, şi mi-l strânge ca într'un cerc.

— Ei, lasă, Radule, că este bine. Aşa trebue să te doară când eşti bolnav.

— Dar nu mă slăbeşte o clipă. Durerea asta, aşa constantă, mă îngrijorează.

Fără niciun fel de pauză, mătuşa confirmă:

— Intr'adevăr, e îngrijorător. Ce-ai luat?

— Arkonol.

— Arkonol? Ce mai e şi asta? De ce iei tot felul de preparate necunoscute? Ai să te otrăveşti într'o zi.

— Tanti, ai uitat? Chiar dumneata mi l-ai recomandat când am avut gripă.

— Aşa e, dragă. Hm!... Excelent preparat... Da cine ţi l-a recomandat? Şi ce doctor te-a văzut?

— Niculescu.

— Niculescu?

— Gigi Niculescu... fostul meu coleg de liceu, pe care nu-l lăsai să intre în casă.

— Băiatul cismarului? Ce Dumnezeu, de ce eşti atât de cârpănos şi chemi pe toţi nepricepuţii. Ţi-am spus, de atâtea ori, că dacă n'ai de unde, să-mă laşi pe mine... Ştii că eu, când e vorba de boală, nu mă uit. Trebuia să-l chemi măcar pe doctorul nostru dela societate: toată lumea spune că e un internist excelent.

— Chiar pe el l-am chemat.

— Băiatul cismarului? doctorul nostru? I-auzi frate?... Minunat doctor.

— Amuzat, Radu dă să zâmbească, dar zâmbetul se transformă într'o crispare dureroasă: un junghiu, ca un sfredel, i-a trecut pe lângă ureche şi s'a înfipt în creer. Cu maxilarul inferior deviat de partea opusă acelei de unde pornise durerea, nepotul cere mătuşii, mai mult din ochi, săculeţul cu mălai, de pe sobă, ca să-i aplice pe pavilionul urechei, de unde porneşte durerea.

— Cine te-a mai învăţat şi leacul acesta băbesc? Căldura produce puroi. Nu ştii?

Dar lui Radu, durerea nu-i îngădue să răspundă. Şi întinzând numai mâna în spre sac, îl ia, îl aplică pe ureche, şi închizând ochii se lasă încet pe pernă.

Părăsind fotoliul şi trecând la picioarele patului, tanti Marioara stă nemişcată, cu ochii aţintiţi spre bolnav. Numai faţa imită, involuntar, contracţiile feţei bolnavului.

După oarecare timp, durerea mai lăsându-l, Radu deschise ochii şi întinzând mătuşii sacul, să-l mai încălzească, îi şi răspunde:

— Am încercat şi cu termofer şi cu comprese, dar numai aşa mă liştesc. Mi-am adus aminte de când eram mic şi mă durea genunchii. Imi făcea foarte bine. Nu ţii minte?

— Parcă-mi amintesc... E foarte bun la durere mălaiul fierbinte, ca şi făina de in... Da ce te faci dacă te-apucă noaptea?

— M'apucă în fiecare noapte. Ce să fac? Iau câte un Arknol... Rob... cine să stea noaptea să-mi încălzească mălai.

— Da eu unde eram? Se poate să laşi tu să treacă atâtea nopţi şi să nu mă chemi? Ai pe cineva să trimit acasă să-mi aducă un pled şi-o pernă?

— ?...

— Ei, lasă. Astă seară dorm şi aşa... Cum de nu mi-a dat prin minte să-i spun Saftei să vie să mă ia: se întorcea înapoi acasă şi-mi aducea tot ce trebue.

Da cine putea să bănuiască c'am să dtrm la tine, când eu eram ferm convinsă că n'am să stau mai mult ca cinci minute!

SANDA POPESCU

HAN RYNER

De câte ori aveam prilejul să vorbesc despre Han Ryner şi opera sa cu unii care-l cunoşteau prea puţin sau chiar de loc, cu indiferenţi sau cu detractori, spuneam că locul său în literatura franceză (şi în cea universală) este între Anatole France şi Rémy de Gourmant: între *el, dar ş* deasupra *lor. Am scris aceasta şi în capitolul ce i l-am consacrat în „Peregrinări europene": — „Mult mai subtil şi mai veridic decât un Anatole France, mai erudit şi mai comprehensiv decât un Rémy de Gourmont, el a dat în cincizeci de lucrări o frescă excepţională a gândirii şi destinului uman". Ryner era critic, conferenţiar, profesor, om de acţiune, romancier şi, mai presus de toate, filosof. Nu metafizician, ci filosof în înţelesul artic, adică un înţelept care a exprimat într'o limbă subtilă dar şi de o rară frăgezime. A înfăţişat cu măestrie, sub formă de roman, viaţa personalităţilor care au determinat o înnoire în religie, în morală, în literatură. Astfel, în* Les véritables entretiens de Socrate, *a redat în dialoguri specific eline filosofia surâzătoare a lui Socrate. In* Le cinquième Evangile, *scris în versete, ca şi vechile evanghelii, ne-a prezentat un Crist individualist fratern şi lucid, făcând posibile „minunile" lui explicaţii raţionaliste. In* „Le fils du Silence" *ne-a introdus în misterele religiunilor egiptene şi greceşti, descriindu-ne viaţa lui Phytagora şi a neofiţilor săi. Iar în* L'ingénieux hidalgo Miguel Cervantès, *interpretează* viaţa autorului lui Don Quichote, *contopind pe autor şi eroul său într'o singură figură reală şi ideală, umană şi universală totodată.*

...Intr'o zi, vizitând pe H. St. S. (şi aceasta înseamnă a vizita şi una din cele mai bogate şi mai selecţionate biblioteci, alcătuită de un cărturar înzestrat cu un remarcabil spirit critic), am cercetat raftul cu „vieţile lui Isus". Erau aproape toţi autorii: Strauss, Renan, Drews, Guignebert, Brandes... Nu lipseau nici versiunile literaţilor: Papini, Barbusse, Mauriac.

— Dar Le cinquième Evangile? *l'am întrebat pe S., surprins că lipseşte tocmai Isusul reprerian.*

Şi S., voios şi sprinten, m'a condus în alt colţ al bibliotecii şi mi-a arătat, într'un raft cu operele complete ale lui Anatole France şi raftul de deasupra cu operele lui Rémy de Gourmont, vreo zece volume ale lui Ryner. Nu erau aşezate vertical, ci culcat între cele două rafturi—ca o trăsătură de unire, ca o subliniere în relief, între France şi Gourmont!

Am rămas uimit: ceea ce spuneam şi repetam despre Han Ryner, îmi era confirmat acolo în mod frapant, în felul cum orânduise S. operele celor trei autori. (De-altfel toată biblioteca lui e aranjată sistematic. cu tâlc). Judecata mea critică despre Ryner devenise vizibilă, palpabilă. Am resimţit atunci una din cele mai rare satisfacţii: aceea a adevărului care depăşeşte preferinţele personale şi devine obiectiv, impersonal, ca o judecată a istoriei. Han Ryner a murit în Ianuarie 1938. Zidul tăcerii stăruie încă în jurul operei sale: criticii „oficiali" (am putea menţiona totuşi câteva excepţii şi în special grupul „Les amis de Han Ryner") se încăpăţânează, se purifică şi se înoeşte. O lume a înţelepciunii şi a frmuuseţii, prin care Han Ryner se călăuzeşte cu surâsul său de neuitat: indulgent şi „fraternist", multiplu şi statornic în jocul grotesc al spiritului şi graţiei sale.

EUGEN RELGIS



Mina Beck Wepper „Compoziţie

PRIMĂVARĂ NOUĂ

de ION PAS

S'a desprins deodată şi a început să păşească alături, unul care aducea şi n'aducea cu mine. Păream eu, însă nu cel de acum, ci de mai de mult când, într'o zi ca asta, îmi trânteam pălăria pe o ureche, puneam o garoafă la piept şi scoteam un chiot haiducesc.

Mi-a spus:

— Prietene, nu te uita la mine cu mirare. Mă cunoşti. Sunt cel pe care l-ai închis în fiinţa ta potolită acum. Formăm, ca într'o piesă de Pirandello, una şi, în acelaş timp, două făpturi. Mi-ai recomandat să mă cuminţesc. Să nu-mi mai iau lumea în cap. Şi să nu mai visez. Te-am ascultat, dar, odată pe an, dă-mi voe să evadez peste câmpii, să dau palme vieţii şi s'o îmbrăţişez apoi. Prietene, cedează astăzi visului, şi să vorbim ca la optsprezece şi douăzeci de ani, cu seninătate şi stângăcie, despre iubire şi despre luna Mai a celor ce cântă şi a celor ce muncesc. Paşii noştri să calce prin iarba pe care scânteiază ca diamante, roua, şi ochii să se implânte în bolta cerului. Mi-era dor de soare, de verdeaţă, şi aşteptam încă din lunile cu frig, cu zăpadă stropşită şi cu gripă, dimineaţa aceasta.

Haide, să ne prindem la reverul hainei o floare şi să discutăm un subiect vechiu şi nou de când e lumea: **Primăvara.**

—Domnule, dar...

—Lasă tonul grav şi vorbele solemne. Te cunosc. Ai vrut, din motive care te privesc, să sugrumi ca pe un porumbel, tinereţea în tine. Tinereţea sunt eu şi, precum mă vezi, am rămas tot haihuie. Iţi sunt ochii înnegurați şi ţi-e fruntea încruntată. Probleme? Priveşti în pământ şi te gândeşti la deslegarea lor? Nu există! Există primăvara şi ea este, în clipa de faţă, realitatea unică, de netăgăduit, care le pune pe toate celelalte, — spune-le cum vei vrea, — în umbră.

— Dar...

— Mi se pare că eşti fără haz încercând mereu să mă'ntrerupi. Uite, e în jurul nostru un decor de poezie, ireal ca la teatru. Floarea de cais ninge ca în iernile amintirii. S'a aşezat pe streaşina de colo o pasăre micuţă, rătăcită de nu ştiu unde, şi cântă. Intr'una din serile acestea. pe drumul pe care îl parcurgi, ai întâlnit, pe nemintite, zece îndrăgostiţi. Un domn, cu care iei tramvaiul, dimineaţa, şi care e deobicei nervos şi îmbufnat, ţi-a zâmbit ţie, — pardon, dumitale, — şi a zâmbit şi vatmanului. Ei da, uite că filozofez şi eu, şi-ţi spun că, desigur, se petrece un proces de prefacere în oameni, aşa cum se petrece şi în natură. Că, desigur, există un moment când sufletele toate gândesc şi simt la fel. Momentul s'a produs acum, şi trebue să-l prindem. Pune o mână în pieptul tuturor oamenilor şi spune-le: „Nătărăilor, rămâneţi cum sunteţi în clipa aceasta, buni, generoşi, senin, că asa e frumos, şi aşa vă stă bine!". Uite, cum am pus eu.

— Domnule, nu permit! protestă un trecător smulgându-se scandalizat şi potrivindu-şi haina care îi fusese mototolită.

A mai vrut să vocifereze, dar s'a răzgândit şi s'a depărtat repede: avusese de bunăseamă, aface cu'n nebun.

— Ei, vezi? glăsuii eu cu ton dojenitor.

— Nu e nimic, îmi răspunse ciudata arătare. Nu-mi făcusem iluzii. Şi dealtminteri, putea să mi se întâmple ceva mai rău. Hehei, — şi tonul lui deveni deodată sumbru, ca al unui actor de tragedie proastă. — nu aş fi singurul care ar da de naiba. Inchid ochii şi mă văd pe Golgota, cu alţi oameni şi alte cruci. Atunci imnul de bucurie moare, precum este firesc, pe buze. Uite-l, a încremenit şi în mine. Sunt mâhnit că din faţa ochilor mei s'a şters azurul cerului şi verdele de catifea al câmpului. Insă nădejdea în primăvara care n'o să moară niciodată în suflet, nu mi-o pierd. Eu nu-s ca dumneata şi nici ca alţii. Eu rămân ce am fost, măcar că mă întemniţezi în colivia pieptului. Eu strig: Hehei, prieteni, trăiască viaţa! Trăiască..

— Domnul este cu dumneavoastră? mă întreabă un gardian cu priviri încruntate.

— 'Mda! răspunsei oarecum nelinistit, şi regretai îndată că n'am spus nu!

— Vă rog, puneţi-i în vedere să...

Dar ciudata făptură se ştersese de lingă mine. Rămăsesem numai eu cu gardianul linişteli, căruia îi ceream, zâmbind, scuze.

Aveam impresia că el mă priveşte nedumerit.

PEISAJ DE IARNĂ

de ANA LUCA

Astăzi iarna s'a jucat de-a primăvara
Şi-a îmbrobodit copacii în flori albe;
Când luna a eşit în grădina-i albastră, sara,
I-a adus o poală plină cu salbe.

Ingeri mici ca scânteuţele
Au năvălit peste linţoliul firelor de iarbă,
Şi în grabă,
Le-au aprins steluţele.

Salcia noduroasă de pe mal,
Şi-aţinteşte orbita-i mirată,
Peste coperişul sicriului de cristal
Sub care apa ei stă ferecată.

Eisenstein şi arta filmului

Dacă *filmul absolut* în care subiectul, conţinutul, e înlocuit prin dinamica figurilor geometrice, este concluzia logică a tendinţelor formaliste şi fugii de realitate în arta cinematografiei burgheze — în acelaş timp, cinematograful ţării socialismului, pe lângă tablourile *directe, sovietice* şi vii ale epocii noastre, reuşeşte să rezolve şi să descopere din nou, problemele istorice ale trecutului omenirii.

Ultima realizare a lui Eisenstein, — „Alexandru Newsky", este tocmai un exemplu strălucit al modului în care arta sovietică, dă o *nouă interpretare* trecutului şi îi găseşte corespondenţele cu problemele arzătoare ale prezentului.

Deslegarea problemelor epociilor trecute, se poate face însă în două feluri:

Sau, avem în faţa noastră un tablou realist al epocii trecute — o pătrundere adâncă şi complexă a proceselor istorice cercetate şi încercarea de a găsi verigele esenţiale din lanţul evenimentelor, care să uşureze deslegarea fenomenelor istorice.

Astfel este construit celebrul roman istoric — neîntrecut, credem şi în literatura universală — a lui Alexis Tolstoi: „Petru I", după care s'a făcut şi un film cu acelaş nume.

Altădată însă, artistul fără a părăsi metoda realistă, se poate mărgini totuşi la un tablou sintetic, în care epoca cercetată este redată în liniile ei esenţiale, astfel cum s'au transmis ele în legendele şi eposul poporului.

Aceasta este şi drumul lui Eisenstein din „Alexandru Newsky".

Spre deosebire de „Petru I" de pildă, acţiunea filmului este mult mai puţin complexă. „Alexandru Newsky" nu are scenariu în înţelesul larg al cuvântului. Toată acţiunea filmului se poate rezuma în câteva fraze.

„Alexandru Newsky" este filmul legendei eroice (în ruseşte: „bâlina") despre eroul secolului al XIII-lea, care a gonit pe cavalerii teutoni depe pământul Rusiei.

Figurile filmului, caracterizarea personagiilor, învăţăturile morale şi patriotice ale filmului, toate sunt elemente de legendă, elemente de baladă, aşa cum s'au transmis ele dealungul veacurilor, aşa cum apar ele astăzi, în lumina problemelor prezentului.

Cine înţelege acest lucru, cine înţelege ideia pusă la baza filmului, nu va mai face atunci reprosuri creatorului sau pentru slaba caracterizare a personagiilor, naivitatea intrigii amoroase, lipsă de complexitate în redarea raporturilor sociale din Rusia sec. al XIII-lea etc.

Figurile filmului lui Einstein. dragostea simplă şi naivă care răsplăteşte pe cel viteaz, toate acestea elemente sunt istoriceşte reale şi adevărate. Eposul poporului transmite întotdeauna ceeace este esenţial şi important.

In amintirea sa, poporul îndepărtează întotdeauna ceeace este secundar şi de prisos.

Poporul păstrează imaginea vie şi idealizată a eroilor săi, dar totodată şi chipul trădătorilor.

In amintirea poporului un eveniment istoric se simplifică, dar totodată se clarifică.

Eisenstein a realizat în film, tocmai acest proces: a *simplificat* şi a *clarificat,* făcând dintr'un episod istoric, îngropat undeva în tomurile prăfuite ale cronicilor, o armă artistică admirabilă de mobilizare a masselor celor mai largi, pentru o necesitate arzătoare a prezentului: apărarea patriei.

Tehniceşte Eisenştein subliniază voit, elementele de baladă ale lui „Newsky".

Cadrele filmului, seamănă de multe ori cu icoanele. Bisericile sunt albe şi imaculate ridicându-se pe un fond de cer încremenit. Nopţile sunt albe, strălucitoare, nopţi ireale ieşite parcă de sub penelul maestrilor zugravi de demult.

Povestirea se desfăşoară în culori sobre, în spaţii mari în liniste şi grandoare epică.

...Stepă largă încremenită, oseminte omeneşti, schelete de cai, arme ruginite. şi undeva printre ele stoluri de corbi, — dela acest prim cadru epic al filmului şi până la ultimele scene — totul este redat în linii exacte, sobre, am putea zice avare.

Eisenştein nu are cadre de prisos. Episodul central al filmului „bătălia pe ghiaţă" care ocupă mai mult de jumătate din film, fără să slăbească un moment atenţia spectatorului — este redată totuşi cu atâta economie de imagini, încât cu greu s'ar putea găsi, în cele şase acte de mişcări de massă, un singur metru de peliculă inutilă un singur metru de învălmăşeală clasică la care se reduce deobiceiu scenele de bătălie în majoritatea filmelor.

Marea victorie a lui Eisenstein, nu constă însă numai în economia de imagini şi admirabila isbândă, reputată de regisor alături de Alexandru Newsky, pe lacul îngheţat al Ciudului.

Eisenştein reuşeşte — ceeace este esenţial pentru progresul artei — să ne descopere o *faţă nouă* a imaginilor pe care le-am văzut de nenumărate ori.

Cadrul specific al lui Eisenştein cadrul larg, plin de lumină, pe trei sferturi ocupat de cer şi numai undeva jos de tot pe linia orizontului. Sau într'un colţ — se mişcă şi cresc fiinţele care dau viaţa peisagiului; modul în care acţionează massele, cadre pline până la refuz, în care valul mişcării trece ritmic şi concentrat printre massele de oameni, deslegarea simbolică imaginală a esenţei personagiilor: cavalerii teutoni nu au faţă, nu vorbesc între ei, acţionează ca o maşină, ca o forţă automată fără suflet, în timp ce ruşii formează o massă vie care se frământă, se organizează, rezolvă contradicţiile ei, se încheagă în procesul luptei, însfârşit cadrele naturii, peisagiile care trăiesc o viaţă

EISENSTEIN

proprie, sau întregesc sentimentele oamenilor şi dramatismul acţiunii — toate aceste elemente ale filmului Eisenştein, reprezintă experimentări şi realizări remarcabile care *deschid drumuri noui în arta cinematografică.*

Din acest punct de vedere „Alexandru Newsky" este o operă de experimnetare şi studiu, care duce înainte arta filmului modern, ceeace constitue desigur şi supremul elogiu care se poate aduce artei lui Eisenstein.

Limitele cronicei de faţă, nu ne permit din nefericire să subliniem, jocul lui Cercasoff şi a colegilor săi, arta operatorului care a contribuit atât de mult la succesul filmului (cinematografia sovietică este singura care răsplăteşte operatorul, în măsura cuvenită participării lui la producţie) şi mai ales remarcabila muzică a lui *Procofeff,* un exemplu strălucit al faptului că în U. R. S. S. *toate* artele, păşesc hotărît pe calea înoirilor revoluţionare.

Din aceleaşi motive nu putem sublinia în cuvinte potrivite, efortul traducătorului titlurilor filmului în româneşte, care a încercat cu modestele lui mijloace — desigur fără să-şi dea seama despre aceasta — să denatureze inutil sensul dialogurilor filmului.

CONSTANT. VĂLCOVAN

SECRETUL REUŞITEI IN VIAŢĂ
6 PRINCIPII HOTĂRÂTOARE
PRIMUL ROMÂN CARE A CĂLĂTORIT CU VAPORUL
DESPRE CINE SE VA VORBI ANUL ACESTA?
CUM IŞI PETRECE ZIUA MAURICE CHEVALIER
• 90 DE ANI • DELA DEZROBIREA ŢIGANILOR
Toate în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRŢI:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori şi
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"
48 pagini 10 lei

O poetă a trecutului

MARCELLE LAMBRINO

Doamna Marcelle Lambrino a venit spre mine înaltă, călcând uşor legănat. Cazaca cu rever alb era închisă până subt bărbie, dând mai bine la iveală capul blond-roşcat. privit drept în obraz, cercând să-mi pătrundă până în suflet. Zâmbetul frumos, însă, al buzelor blânde m'au întrebat ceva în franţuzeşte — limba lor maternă. Ce m'a întrebat nu-mi aduc aminte şi nici n'am auzit căci eram preocupată să confrunt realitatea ce-mi sta dinainte cu imaginile mele preconcepute dinainte.

Când îmi spusese tatăl meu:

— Trebuie să cunoşti pe d-na Lambrino!...

Adăogând numai cuvinte de laudă şi vorbindu-mi ceva despre Histria şi munca depusă de soţii Lambrino în domeniul arheologic, mărturisesc că avusesem o clipă de contrarietate.

Nimănui, cred, nu-i place să i se spuie dinainte ce trebuie să facă şi să i se hotărască cum că cutare persoană trebuie să-i placă pentru cutare şi cutare motive.

Eu, în special, am păstrat îndărătnicia aceia copilărească care te face să contrazici orice.

Pe doamna Lambrino mi-am închipuit-o numai decât ca pe-un Sf. Petru femenin, cu chei multe la brâu, traversând măreaţă galerii somptuoase şi explicând oaspeţilor piesele rare de olărie veche expuse pretutindeni.

Evident, ştiam bine că imaginaţia mea zburdă obraznic, ca un iedut când dă primăvara la câmpie verde: dar numai de ciudă că mi se impunea să-mi placă cineva fără discuţie mă complăceam în asemenea excursii imaginative.

O GAZDĂ ŞI-UN INTERIOR PLĂCUT

Doamna Lambrino locuia o casă impozantă de pe strada Londra. Când maşina se oprise în faţa grilajului de metal şi uşa masivă se deschisese înaintea noastră, domnul Scarlat Lambrino, cunoscutul arheolog şi profesor la Universitatea bucureşteană, ne-a ieşit în întâmpinare cu chipu-i frumos de oştean brun al vechilor poeme greceşti; dar dacă figura părea a unui vechiu desen basoreliefat de pe vreo piesă rară de muzeu, felul de-a fi era al unui om amabil din secolul în care trăim şi'n chip natural făcea pe cine îi păşea pragul casei să se simtă bine şi în voie.

Trei căteluşi albi şi flocoşi îi formau suită, ţinându-i ca nişte paji nedisciplinaţi capetele hainelor cu dinţii. In jur, interiorul ne privea grav, dar prietenos, cu cuvoare frumoase. picturi şi sculpturi de valoare, obiecte de preţ şi-o lumină scăzută prin geamuri ca de vitralii.

Şi-atunci a apărut şi doamna de gazdă, astâmpărându-şi cu cu vorbe mângâioase copiii-căteluşi care îi făceau plecăciuni exagerate.

DULAPUL CU COMORI

După vorbe plăcute, întrebări şi răspunsuri de recunoaştere; după o gustare care ar fi făcut cinste oricărei gospodine, fie ea cât de pretenţioasă, privirile tuturor s'au aţintit asupra unui colţ al odăii despre care se discuta.

Era vorba de un dulap mare şi lat ce sta solemn cu spatele rezemat de părete, ca un uriaş pus la colţ.

Doamna Lambrino a trimis după o cheie mare (ca acelea pe cari le vedeam eu în imaginaţia mea, totuş ceva mai mică) şi s'a apropiat de uriaş.

Cheia a scrâşnit în broască, portiţa dulapului s'a dat în lături şi cu ochii strălucitori stăpâna acelor comori s'a întors spre noi, poftindu-ne să ne apropiem.

— De unde să încep? S'o iau dela capăt? — a întrebat.

D. Scarlat Lambrino a zâmbit, invitând-o să facă cum îi convine.

Noi am făcut la fel, numai ochi şi mâni cari ar fi dorit să vadă şi să pipăie toate acele relicve preţioase, rod, a atâtor osteneli şi atâtor zile de migăleală.

Vedem acolo, înaintea noastră, pe rafturile dulapului, tot felul de vase de ceramică, în diferite culori tandre: ivoire, roz palid, cărămizii, gălbii, verzii.... Fragmente, piese întregi, vase reconstruite pe care motivul iniţial era ghicit şi indicat numai, statuete, figurine, şi multe, multe, „hârhiri" de preţ, cum ne spunea şi gazda.

Mâinile d-nei Lambrino apucau cu delicateţe acele poezii ale trecutului, le ştergea uşurel de praf cu batista şi le ridica în lumină. Explica cu convingere, cu voce emoţionată, de par'că ne-ar fi spus o poveste din alte vremuri, cu întâmplări năpraznice, patimi şi dragoşti neîmpărtăşite, sfârşituri tragice. Subt degetele ei fine şi frumoase acele „hârburi" prindeau fiinţă, deveneau vii.

— Uitaţi-vă la această amforă, în stil de Tikelura, şi la motivul aşa de fin schiţat pe unica bucăţică ce-am putut-o găsi. Vedeţi ce mişcare graţioasă? Şi ce colorit delicat? — Aceastălaltă e în acelaş stil, numai că aici motivul e cu animale. Brunul e mai închis şi cărămiziul mai viu...

D. Lambrino ascultă pe codirectoarea sa la săpăturile dela Histria c'un zâmbet înţelegător. E-atâta pasiune în glasul şi'n mâinile care par'că tremură de emoţie ale celei ce explică, încât suntem şi noi cuprinşi de-un fel de sentiment religios. Primim ceramica în mână ca pe-o nafură, o mirosim cu ochii ca pe-o tămâie sfântă şi tremurăm la gândul c'am putea cumva permite impietatea de-a scăpa pe jos acele rămăşiţi sfinţite de către trecut.

— A, da ! Asta e o adevărată capo-d'operă!.... spune Marcelle Lambrino. — Nu-i aşa că-i minunată? E una din bucăţile mele preferate.

Figura de lut ars trece din mână în mână şi de pe palmă pe palmă — ca pe nişte tăbláluţe — şi se întoarce la stăpână care o pune cu atenţie la locşorul ei.

Noi stăm în faţa dulapului cu comori ca'n faţa unui altar. Preotul oficiază, cu glas plin de credinţă.

„LES VASES ARCHAIQUES D'HISTRIA"

In ziua acei am plecat ducând cu mine imaginea unei ferestre triste pe care se sbăteau câţiva plopi subţiratici, doi ochi oblici de ape verzui, o atmosferă strânsă în jurul unei haine închise într'un dulap uriaş şi sentimentul nelămurit că adăogasem ceva la comoara sufletească a mea.



Duceam însă cu mine şi ceva palpabil o carte dăruită de noua mea cunoştinţă. Cum am ajuns acasă am deschis-o şi-am văzut că multe din piesele de ceramică închise în dulap mă priveau prietenos din reproducerile interesante.

„Les vases archaïques d'Histria", par Marcelle F. Lambrino; aşa suna titlul. Volumul era impozant, frumos tipărit, pe hârtie bună, cu câteva planşe în culori.

Cea mai mare parte a cărţii era explicaţia amănunţită şi tehnică a tuturor pieselor găsite în urma săpăturilor dela Histria, catalogarea lor, împărţirea pe stiluri şi epoci. Intr'un stil clar şi concis, autoarea stabilea definitiv originea vechei cetăţi, evoluarea în timp, influenţele, caracteristicele. Un studiu complect, serios, făcut de-un cunoscător şi'un fin logicean şi observator.

Partea dela începutul studiului, în care autoarea ne descrie situarea vechei cetăţi, mi-a dat un sentiment adânc de mulţumire, de împlinire...

„La apus se stinge stepa dobrogeană, prelungire pierdută a celei ruseşti. Priveliştea-i plină de măreţie şi dezolare. Ca'ntr'o pustie, din loc în loc, între întinderile îngălbenite, câte-o oază de verdeaţă înseamnă satele. E-un ţinut făcut numai din contraste, uscat de secetă luni de-a-rândul şi biciuit de groaznice furtuni neaşteptate. Atunci de-odată toate adânciturile văilor sunt cotropite de torente năvalnice cari iau tot în drumul lor mânându-le val-vârtej până la locul cel mai apropiat".

CHILIOARA

Rânduri cari m'au uimit prin eleganţa lor stilistică şi frumuseţea conţinutului. Curios! Aşa scriu arheologii?

— Să mergem la mine sus în odaia de lucru, — mi-a spus d-na Lambrino.

M-a luat de mână şi-am început a urca.

Scările se avântau în uşoară serpentină, tot mai sus, tot mai sus, par'că spre un turn al singurătăţii.

— Ce multe flori!...

Pe toate ferestrele etajelor, pe toate prichiciurile, prin toate cotloanele, numai ghiveciuri şi plante frumos colorate.

— Cerc să-mi înveselesc cât pot interiorul, aşteptând să plec la Histria.

Am ajuns.

O uşă scundă se deschide şi ne aflăm fără veste într'o odăiţă mică, albă, modestă.

— Aici lucrez...

O masă lungă, plină cu cărţi, reviste, hârtii, caete. Un scaun. Şi-atât.

— Parc'ar fi o chilioară de mănăstire, spun.

— Da. Imi place să am linişte şi să mă simt izolată de restul casei.

Marcelle Lambrino poartă astăzi o rochie neagră şi ochii par şi mai verzi în chipul blond. Obrazul minunat de clar şi luminos mă priveşte blând, fără nici o urmă de convenţionalism.

— Să-ţi aşez o măsuţă, numai a matale...

Deşi insist să nu se tulbure pentru mine, îmi pune toate cum trebuie, ba aşează şi-un vârfuleţ cu flori liliachii ca să-mi înveselească ochii.

POVESTE

— Cum începem ?

M'a privit blajin, cu oarecare stânjenire. „Ce vrai să-ţi spun ? Nu-mi place să vorbesc despre mine" parc'ar zice.

Natural, aşi vrea să ştiu cum de a îmbrăţişat o carieră aşa de neobişnuită pentru o femee. Pentru asta trebuesc multe spuse.

— V'aţi născut la Paris?

— In împrejurimile lui, dar am copilărit în Paris. Am avut noroc de un mediu foarte ales, în care toate spiritele luminate ale lumei literare şi artistice erau întrunite. Aşa de timpuriu preocupările mele au fost îndreptate asupra lucrurilor frumoase, dorind, bine înţeles ca şi eu cândva să pot fi printre cei care le mânuesc într'un fel sau altul.

— V'a plăcut totdeauna arta veche?

— Mi-a plăcut mult pictura şi vrând să mă pregătesc pentru critică plastică, m'am gândit că-i bine să studiez arta plastică dela începuturile ei. Natural, mi-am îndreptat privirile asupra Greciei. Ce rămâne din pictura greacă? m'am întrebat. Portretele pictate pe lemn, pe sicrie care ne-au rămas dela lumea antică nu sunt de primul ordin. Atunci? Rămâne desenul. Şi cum acest desemn se găseşte pe ceramică, m'am hotărît să studiez vasele greceşti.

— Şi-aşa, aţi ajuns la arheologie.

— Da. Trebuie să fi auzit de marele Edmond Pottier, eminentul savant francez? Pe-atunci ţinea un curs de ceramică antică la care venea tot ce avea Parisul mai select. Pottier era un om cu mult simţ artistic, cu mult gust, îl interesa pictura, scria bine, vorbea frumos. Aşa că e natural ca aceste cursuri să fi fost căutate de toţi, să fi fost la modă chiar. Se poate uşor închipui ce mare entuziasm a stârnit în mine aceste cursuri selecte şi cum n'am mai avut decât un gând, să lucrez sub directivele acestui om unic şi să încerc a face şi eu ceva. Şi, am avut curajul, într'o zi, să-i spun că aşi vrea să studiez vasele greceşti....

— Şi.... v'a încurajat, desigur?

D-na Lambrino zâmbeşte.

— Nu. Din contra. M'a privit uimit, scandalizat, chiar.

— Şi?

— Mi-a spus, pur şi simplu, să mă las păgubaşă. Era un om formidabil acest Pottier şi toţi cei cari l-au cunoscut au păstrat despre dânsul o adâncă impresie, neştearsă. Era protestant înfocat. Trăia aproape ascetic. Orice vorbă spusă de el avea greutate. In faţa lui te simţeai pătruns de-un sentiment de mare micime, ca'n faţa unui munte căruia nu-i zăreşti creasta. O mare figură de intelectual, poate una din cele mai originale şi mai viguroase din câte a cunoscut Franţa. Iţi închipui, prinurmare, ce-am simţit când mi-a dat răvaş de drum.

— Aţi fost descurajată?

— Da. Insă nu m'am dat bătută. Şi văzând că stărui cu îndărătnicie şi că nu poate scăpa de mine, mi-a dat să fac un catalog al colecţiilor de vase din „Muzeul dela Compiègne" şi din „Cabinetul medaliilor". Lucru destul de greu şi de migălos.

— N'aţi fost mulţumită?

— Nu pot spune asta. E drept că eu visam un studiu original, o lucrare cu un aport al meu personal. Nu m'am dat însă niciodată înapoi dela muncă şi am găsit plăcere în orice ocupaţie; aşa că mi-am luat însărcinarea în serios şi m'am achitat cât am putut de bine.

— Şi maestrul Edmond Pottier a fost mulţumit?

Ochii oblici ai Marcellei Lambrino se uită întâiu în jos, apoi pe ferestruica chilioarei:

— Cred că da; de oarece mi-a publicat lucrările. Una din ele, cea dintâiu, asupra muzeului din Compiègne, a fost premiată, cu *prix Ambatiélos*. Amândouă lucrările au apărut sub titlul : *Corpus vasorum antiquorum*. Am muncit mult la ele; mai cu seamă că era greu de intrat în sălile cu pricina, la anumite ore, cu permis special şi n'aveai voie să te apropii prea mult de preţioasele relicve.

— Apoi?

— Apoi...

Intelocutoarea mea face o sforţare. Se vede bine că nu-i prea încântată să vorbească despre dânsa. Cum găseşte prilejul, laudă pe alţii.

— Vrai poate să ştii cum am cunoscut pe Pârvan?

— Nici vorbă.

— L-am întâlnit la Paris, unde venise să se caute de sănătate. Era un om foarte interesant. Eu i-am mijlocit întrevederea cu Edmond Pottier. Niciodată n'am să uit ceasul acela, când, nevăzută într'un colţ, am asistat la una din celee mai interesante discuţii cu putinţă. Pottier cu naturaleţa-i fină, Vasile Pârvan cu vorba-i entuziastă,—era un duo pe care mulţi ar fi vrut să-l asculte, desigur...

— Cunoşteaţi România, pe-atunci?

— Numai atât cât ajunsese până la mine prin cele spuse despre Histria de către Pârvan şi elevul său, Scarlat Lambrino.

— L'aţi cunoscut la Paris pe cel care avea să vă fie tovarăş în viaţă şi în studii?

— Da. Mult mai târziu am venit aici, în ţară, aproape de moartea lui Vasile Pârvan.



Pârvan avea presimţiri triste şi cum se temea că sfârşitul i se apropie, a trimis pe Scarlat Lambrino, asistentul său, să-şi ia doctoratul la Bucureşti, ca să-i poată urma la catedră. Nu mult după asta Pârvan s'a stins şi eu cu soţul meu ne-am stabilit aici, în România.

— Stiaţi că veţi îndrăgi aşa de tare Histria?

D-na Lambrino tace o clipă.

— E un lucru interesant aici, — spune după o pauză;—pot spune că Histria a fost o moştenire pentru noi. O moştenire pe care ne-a lăsat-o cu limbă de moarte cel care o descoperise, o crease...

— Cum asta?

— Da. Inainte de moarte, simţind că nu mai are decât puţine clipe de trăit, Vasile Pârvan ne-a chemat pe mine şi pe soţul meu lângă dânsul. „Vă las Histria" ne-a spus, simplu. Nu târzie vreme după aceia şi-a dat sfârşitul. Vezi, prin urmare, că Histria e o moştenire pentru mine, de-aceia poate m'am legat aşa de tare de dânsa şi-o consider ca o parte din finţa mea.

Mă uitam la cea care-mi vorbise şi cu uimire vedeam adânca înduioşare ce trecea ca nişte lumini ceţoase prin ochii-i atât de expresivi. Pe chipul acestei femei ce se dedicase ştiinţei, era ceva adânc emoţionant, ceva ce te făcea să te gândeşti la un val năvalnic din care nu zăreşti decât sclipirile. Imi simţeam inima ca floricelele puse cu atâta delicateţe înainte-mi şi dintr'odată am înţeles de ce erau atâtea flori pretutindeni, de ce închidea dulapul uriaş atâta trecut, de ce ochii aceia erau aşa de verzi, Chilioara albă zâmbea tăcută, privindu-mă cu coada ochiului, „Aha!" par'că-mi zicea „abia acuma ai înţeles".

— Iubiţi natura?

D-na Lambrino a tresărit.

— O, da. Grozav. Când eram mică, în copilăria mea din împrejurimile Parisului, stam ceasuri întregi în pădure, c'o carte şi cu câinele meu prietin. Mi se întâmpla să stau atâta vreme nemişcată, că păsărelele veneau să mi se-aşeze pe umeri iar căprioarele se plimbau fără grijă în preajmă. Simţeam că mă contopesc cu natura din jur şi eram foarte fericită. Am avut odată un jurnal din acele vremuri, dar l-am distrus...

— Ce n'aşi fi dat să am o clipă în mână jurnalul acela.

— De ce?

Dar eu am întrebat mai departe:

— Vă simţiţi bine la Histria?

— O, da. Numai acolo mă simt bine. De-abia aştept să se încălzească bine ca să pot pleca în Dobrogea, să-mi regăsesc întinderile mele triste, pusta roşcată şi Histria de care mi-e legată întreaga viaţă.

— Munciţi mult acolo?

— O, da. Cu vântul, cu oamenii, cu stânca, cu pământul. Cu toate duc războiu. Natura e aprigă. Oamenii sunt înţelegători şi nu respectă munca. Stânca şi pământul sunt tari şi nu dau uşor drumul comorilor din adâncuri.

— Aţi putea să-mi spuneţi când sunteţi cel mai mulţămită?

— Dimineaţa, acolo la Histria, când soarele luceşte palid, pe masă îmi zâmbesc crinişorii de stepă aşa de umili şi sălbateci şi mă gândesc că voiu purcede la muncă. Şi cine ştie ce-mi rezervă săpăturile din acea zi...

A trecut un timp. O tăcere largă, cât zările ce se umflau în ochii noştri. Privirile ni s'au întâlnit.

— Acum înţeleg, — am murmurat, zâmbind blând.

— Ce-ai înţeles? — m'au întrebat ochii cei dulci verzi.

Am privit-o în tăcere. Şi nu i-am spus. Nu i-am spus că înţelesesem că-i o poetă, că'n fundul sufletului ei trecutl cântă în versuri de vânt şi furtuni ce-au dărâmat cetăţi nelăsând în urmă decât hârburi şi morminte tăcute în care se pleacă ochi de iubire şi mâni harnice.

PROFIRA SADOVEANU

Din flautul de jad *)

— Traducere din poezia chineză —

O NOAPTE LA MĂNĂSTIREA TIN-CIO

Pini şi chiparoşi ascund gâtul muntelui,
Dar la Apus am descoperit o strâmtă potecă;
Cerul se deschide, un pisc se iveşte,
Şi ca şi cum ar fi zidită în vid,
O mânăstire îmi apare înaintea ochilor.

Clădirea pare-aşezată pe o terasă de nori;
Işi înalţă pavilioanele în văzduh,
In mijlocul stâncilor prăpăstioase.
Noaptea coboară; maimuţele şi păsărelele au tăcut.
Sunetul clopotelor şi cântecele preoţilor
Işi iau sborul dincolo de nori.

Contemplu vârfurile albastre
Şi luna care se oglindeşte în apele lacului;
Ascult murmurul isvoarelor,
Şi vântul care scutură frunzele pe malurile torentului
Sufletu-mi pluteşte dincolo de cele pământeşti,
Intr'o lume de basm.

Revărsatul zorilor mă surprinde astfel;
Incurând priveliştea se schimbă.
Dinspre Răsărit,
Intunericul se risipeşte pe coastele stâncilor gigantice;
Faţa apelor începe să strălucească cu reflexe argintii,
Vestind aurora;
Iar razele murinde ale lunei,
Incetul cu încetul, îşi pierd strălucirea.

AL. T. STAMATIAD

* Din volumul: *Din flautul de Jad*, antologie chineză, apărut la „Cartea Românească".

ROLUL LUI EUGENIU CARADA IN TULBURĂRILE DIN 1870 DELA PLOEŞTI

In broşura intitulată „Ploeşti-Craiova"[1] („Scrisori din timpul revoluţiei dela 1870. — Eugeniu Carada autorul moral al mişcării. — Arestarea lui. — Revoluţionarii craioveni. — Aspecte politice.—Comentarii"). — Caton Theodorian publică o scrisoare a Sultanei Carada, sora lui Eugeniu Carada, scrisoare din care „se află că unul din cele şapte oraşe mari, în care se pregătise revoluţia, era Craiova, şi că organizaţia de-acolo avea în frunte pe: Ion Theodorian, Boicea Radianu, Anastase Stolojanu, Gheorghe Chiţu şi Pera Opran. Eugeniu Carada, închis cum era, nu putea să ştie că aceştia nu fuseseră arestaţi şi se mira că sînt liberi"

Sultana Carada spunea că autorităţile au lăsat-o să se ducă la închisoare „cu inimi de buni români" — ceiace arată cât de populară era mişcarea.

In privinţa rolului lui Candiano-Popescu — iată, după

Caton Theodorian, relatarea d-rului Gr. Rîmniceanu[2]:

„Să-ţi spun ce cred eu. Şi numai ce cred, dar de ce sînt convins. In clipa aceia, lui Candiano i s'a strecurat în suflet o temere. El n'a crezut în sinceritatea ordinului de amînare dat de Carada. El a bănuit că revoluţia avea să izbucnească tot la 8 August, în cele şapte oraşe unde era pregătită, şi cum fusese dat primul ordin, şi că acea comunicare de amînare, trimeasă lui, era făcută numai cu scopul de a-l înlătura pe el ,ca pe o cantitate neglijabilă, dela „meritele şi laurii" ce aveau să le culeagă alţii.

„Candiano-Popescu punea pe Eugeniu Carada la acelaşi umăr cu el, nu măsura proporţiile ce-i deosebeau enorm pe unul de altul; şi-şi închipuia că acţiunea lui Eugeniu Carada urmărea o gloriolă de politician, nu că era pornită din inima patriotului care lucra la detronarea Domnului din convingere şi din credinţa că aşa cer interesele ţării lui. Erau două staturi cu totul deosebite: Eugeniu Carada patriot, naţionalist, om de curaj, de jertfă; Candiano-Popescu... o glumă, sau un glumeţ, cum vrei!

„Ambiţiunea lui Candiano a fost spre norocul ţării. Fiindcă, precipitînd evenimentele, el a zădărnicit revoluţia".

In aceiaşi broşură este citat un articol al d-lui G. Duzinchevici: „Un document sur l'émeute de Ploeşti (8/20 Août 1870)", articol apărut în „Revue historique du Sud-est-européen" a d-lui N. Iorga.

Este vorba de un raport — documentul se găseşte în Bibljoteka Norodowa Raperswill din Varşovia — al unui ataşat de presă al Turciei (identificat în persoana polonezului W. Wilowiczi), aflat în Bucureşti la 1870, în care raport se vorbeşte de arestarea lui Ion Ghika, B. P. Hasdeu, colonel Kretzulescu, Pantazi Ghika, etc. în legătură cu tulburările dela Ploeşti — confirmându-se faptul că acel complot a fost condus de Eugeniu Carada.

M. S.

1 Ramuri, Craiova, 1937. — Extras din revista „Arhivele Olteniei", nr. 89—91.

2 „Fost decan al Facultăţii de Medicină. In mai multe rînduri fost deputat, senator liberal şi vice-preşedinte al Senatului. Prin alianţă, văr cu Ion Brătianu".

CĂRȚI REVISTE ÎNSEMNĂRI

Legenda lui Don Juan

In editura *Alfreodo Guida* din Neapole a apărut, de curând, cartea criticului *Luigi Constanzo* despre *„Don Juan în literatura spaniolă și română"*. Impărțită în patru capitole, cartea consacră în ultimul capitol, un studiu lung despre „Don Juan" al d-lui Victor Eftimiu, despre care scrie în prefață:

Scopul de a intitula acest studiu „Don Juan de Tenorio în teatrul spaniol și român" *pornește dintr'o vădită și limpede dorință de a înălța odată cu opera lui Eftimiu și pe aceia a lui Zorrilla. Căci dacă aceia a lui Eftimiu nu ar fi avut o valoare literară, aș fi tăcut cu plăcere, voind prin aceasta să ascund autorului tainele operei sale. Eftimiu ajunge la o concluziune prevăzută numai de faptul că el a citit pe romantici și în special pe cei francezi: salvează pe Don Juan, și cu câtă diferență ar putea-o spune mai bine decât mine, care mi-am revărsat mânia, acum poate mută, împotriva operei lui Zorrilla și poate chiar împotriva poetului Zorrilla.*

Eftimiu este unul dintre dramaturgii fecunzi și expresivi ai epocei moderne, și acest merit al său trebuie recunoscut cu sinceritate de critică; astfel e Don Juan *al său care e o operă prin care, se poate spune că literatura romanică se complectează în Don Juani"*.

Primul capitol este închinat lui Tirso de Molina, cel dintâi care a dramatizat pe Don Juan, în piesa „El Burlador".

In al doilea capitol, criticul se ocupă de prezența eroului spaniol în Europa veacului XIX: Anglia, Germania și Franța (*Mozart, Merimée și Dumas*).

Al treilea capitol e consacrat poetului romantic *Zorrilla*, iar al patrulea, împărțit în patru vorbeste despre: 1) Eftimiu și legenda, 2) Don Juan, drama lui Eftimiu, 3) Acțiunea inițială a dramei, 4) Iubirile lui Don Juan al lui Eftimiu.

După studiul profesorului Angelo Pernice despre *Prometeul* d-lui Victor Eftimiu, este a doua carte italiană în care se vorbește despre interpretarea românească a miturilor universale.

„MUNCĂ ȘI VOE BUNĂ"

Ministerul Muncii a făcut să apară o interesantă publicațiune săptămânală „Muncă și Voe Bună". Această revistă este adreastă mai ales păturii muncitorești. Pusă sub îngrijirea marelui nostru prozator Mihail Sadoveanu și a d-lui Octav Livezeanu, „Muncă și Voe Bună" publică în fiecare săptămână un material ales cu multă grije și înțelegere. Primele două numere cuprind semnăturile d-lor Mihail Ralea, ministrul Muncii; Stavri Cunescu, Mihail Sadoveanu, Octav Livezeanu, Șt. Cântoiu, M. Sebastian, Paul Teodorescu. C. N. Negoiță, Traian Rădulescu. G. Dorul Dumitrescu, Al. Vasiliu, M. Florentin, Al. Vasiliu, Dr. Doran, Preot Ion Marina, etc.

Tipărită în condițiuni excelente revista „Muncă și Voe Bună" est mai mult decât bine venită.

„SITUAȚIA ROMÂNIEI IN COMERȚUL MONDIAL DE PETROL" de MIHAIL PIZANTY

Lucrarea este o statistică larg documentată, însă concentrată, cu scopul de a da o icoană fidelă și mult cuprinzătoare și instructivă a participării României în comerțul mondial de petrol. O analiză amănunțită a exportului petrolului și derivatelor sale, pe țări importatoare și pe produse, permite de a privi acest export sub toate aspectele lui și din toate punctele de vedere.

Sunt înșirate în tabele și diagrame, succesive: exportul produselor de petrol din țară dela 1879-1916, valorificarea produselor la export și consumație internă, dela 1901 până la 1935. De reținut este că față de o producție totală de peste 19¼ milioane de tone de țiței, dela 1857-1916) de 7¼ milioane tone, iar în perioada 1919-35, producția fiind peste 70 milioane tone, exportul s'a ridicat la 44 milioane tone.

Studiul d-lui Pizanty se întinde și asupra consumului țărilor europene și mediterane și locul ce l-a câștigat România între țările importatoare în ultima decadă. La această statistică se asociază o tabelă foarte instructivă tot pe cei 10 ani în urmă, în care se arată producția mondială de țiței, consumul țărilor producătoare și al țărilor neproducătoare sau cu producție insuficientă, consumul mondial oprindu-se la producția, exportul și consumul intern al României. Se completează aceste date prin repartiția consumului de petrol al țărilor producătoare și consumatoare tot pe cei 10 ani din urmă.

Cartea d-lui Mihail Pizanty prezintă o lucrare statistică **epuizantă,** foarte interesantă, bine făcută, dar mai ales folositoare pentru studiul economiei țării. Prin o documentare serioasă ea constitue un element important prin exactitatea cifrelor pentru orientare atât în economia generală a țării, cât și în economia petrolului românesc, iar pentru Statul Român, o documentare valoroasă și un indicator prețios care ar trebui cât de mult cercetat de cercurile oficiale.

ARTA ȘI TEHNICA GRAFICA

A apărut caetul 7, pe Martie-Iunie 1939, în aceleași minunate condițiuni tehnice și cu un foarte interesant sumar.

Prezentul număr se bucură de colaborarea d-lor: profesor N. Iorga, Gala Galaction, Ion Minulescu, Ion Pillat, Ion Vinea, profesor G. Oprescu, Barbu Slătineanu, Mericu Râmniceanu, Olga Greceanu, Alexandru Zamfirescu, ing. Al. D. Bunescu, ing. A. Ranskay, V. Grigoriu, etc.

Revista mai cuprinde și numeroase reproduceri pentru al căror bun gust și execuție tehnică se cuvine să felicităm pe d. **ing. Al. D. Bunescu** — omul de gust și priceput — sub a cărui conducere apare „Arta și Tehniga grafică".

BIL.

UN ARTIST ROMAN IN IRAN

Sandu Albu talentatul nostru violonist virtuoz, a cărui activitate în streinătate este bine cunoscută, se află în prezent în Asia, unde lucrează pe tărâmul propagandei muzicale românești.

Sandu Albu a dat la Teheran (Iran) două concerte, sub patronajul d-lui **Mihail Blenche,** însărcinatul nostru de afaceri.

Ziarele: **„Messager de Tehéran"** — cu data de 30.III.1939 — și **„Journal de Téheran"** din Aprilie 1939 — aduc laude compatriotului nostru; iar d. **F. Farzaneh,** distinsul critic muzical din Teheran, relevă strălucitele însușiri de violonist ale lui Sandu Albu, care face cinste țării noastre prin propaganda-i curat românească.

ANIVERSAREA MORȚII LUI BYRON

La 19 Aprilie s'au împlinit o sută cincisprezece ani de la moartea lui Byron la Missolonghi unde luptase pentru libertatea Greciei.



BYRON

Moartea marelui poet englez a fost comemorată cu deosebită solemnitate în toată Grecia unde a fost evocată nu numai jertfa tinereții lui pe altarul libertății elene, dar și opera lui iubită și admirată de intelectualitatea greacă.

O NOU REVISTĂ

In curând va apărea IDEEA NOUĂ, bilunar de cultură sub conducerea d-lui N. Bagdasar, cu colaborarea d-lor: C. Rădulescu-Motru, I. Petrovici, Mircea Florian, S. S. Bârsănescu, Nicolae Petrescu, Tudor Vianu, Al. Claudian, G. Vlădescu-Răcoasa, N. Tatu, I. M. Nestor, I. Zamfirescu, I. Conea, Mihai Uță, D. Murărașu, Nic. Balca, Edgar Papu, Silviu Rusu.

IDEEA NOUĂ va publica esseuri, mici studii, informații culturale, recenzii, și tot ce privește creația științifică și culturală românească.

Cronica epigramatică

Pe albumul unei fățarnice

Disprețuești gluma picantă,
Acoperi cu injurii pe bachantă.
Detești idila pede-stante,
Urăști Don Juanul și pe fante.
Când vezi femei ce au succese,
Pe dată te cuprind accese
Și proferezi tot critici grele...
...Că nu poți fi și tu ca ele!

LUPUS

O NOUĂ LUCRARE DESPRE VIAȚA ȘI OPERA LUI RABELAIS

D. Jean Plattaro, profesor la Sorbona a scos de curând în colecția „Livre de l'Etudiant" *o lucrare despre viața și opera lui Rabelais.*

D. Plataro ne înfățișează o cu totul altă imagină a lui Rabelais, decât aceea care nu este în deobște cunoscută și anume aceea de călugăr bonom și șugubăț. In primul rând Rabelais este unul dintre cei dintâi vulgarizatori ai medicinei și ale studiilor anatomice. Protejat de familia du Bellay el are ocazia să voiajeze și să se ocupe de medicină, botonică și litere. In cursul acestor călătorii Rabelais a scris cea mai mare parte a operii sale.

Cartea d-lui Plattaro cuprinde și o schiță rezumativă a interpretărilor ce s'au dat operilor lui Rabelais, dela interpretarea istorică propusă de Voltaire și până la aceea care vroia să facă din „Gargantua și Pantuagruel" o lucrare ermetică.

UN TEATRU PLUTITOR

La Arhanghelsk (U. R. S. S.) s'a terminat construcția unui teatru plutitor pentru plutașii și muncitorii ocupați în industria lemnului pe râul Dvina. Colectivul dramatic al colhoznicilor din regiune va organiza regulat reprezentații în noul teatru.

500 ANI DE LA DESCOPERIREA TIPARULUI

Orașul Strasburg pregătește pentru anul 1940 o expoziție internațională pentru sărbătorirea unei jumătăți de mileniu de la inventarea imprimeriei de către Gutenberg.

In propunerea făcută Camerei franceze de deputații departamentului Bas-Rhin prin care cer ca guvernul Republicii să patroneze serbările, se spune: „Strasburgul leagăn al imprimeriei nu poate lăsa să treacă anul 1940 care va însemna al cincilea centenar al artei cărții, fără a celebra cu toată strălucirea cuvenită, un eveniment care a avut repercusiuni asupra tuturor oamenilor".

Nu se cunoaște exact anul descoperirii tiparului, dar a fost găsit dosarul unui proces pe care moștenitorii unui oarecare Andréas Dritzehen din Strasburg îl intentaseră lui Gutenberg. dosar care poartă data *12 Decembrie 1439* și unde a întrebuințat pentru prima dată cuvântul imprimeur. Jacques Wimpfeling scria la începutul secolului al 16-lea: „In anul 1440, Jean Gutenberg descoperi arta imprimeriei în orașul Strasburg. Plecând apoi la Maiența. el aduse acolo ultimele complectări.

DOUĂ ALEI CU NUMELE LUI FRANCIS JAMMES

Municipalitatea orașului Pan a hotărît să dea numele Francis Jammes unei alei din Grădina Publică a orașului. Deasemeni orașul Orthez a dat numele marelui poet francez mort de curând unei alei a orașului, alee pe care se află ‚Casa Amstrong" în care a locuit multă vreme Francis Zemmes.

Diplomatul vesel

Acesta e titlul autobiografiei lui Daniel Varé, autorul încântătoarelor romane „The Maker of Heavenly Trousers". Fabricantul pantalonilor cerești și „The Gate of Happy Spanows" (gratiile fericitelor vrăbii), cu subiecte din vecihul Peking, scrise într'o curgătoare proză engleză. Aminitirile activității sale diplomatice sunt scrise în acelaș fel glumeț, potrivit spiritului său impregnant de cultură cosmopolită și de filosofie semi orientală. Autobiografia este opera unui observator ascuțit, care râzând cu râsul grav al comicilor celor mai desăvârșiți din antichitate, privește desfășurarea comediei umane, dar se vede și pe sine figurând în ea, cu aceiași înfățișare caraghioasă ca și ceilalți.

E de fapt „un idealist ,fără a fi utopic și un realist, fără a fi un cinic" ca să ne servim de o veche, bună formulă, care amintește pe spiritualul Montaigne cu logica realismului său și neobosita sa curiozitate. De alt-fel în felul de a gândi în reflecțiile sale asupra gesturilor



contimporanilor, în atitudinea sa pozitivă față de faptele și evenimentele politicii, în scepticismul său surâzător, el apare mai mult ca un spirit francez de cât englez.

Francheta cu care vorbeste de aventurile sale de dragoste, felul deschis în care-și povestește viața de toate zilele, în cercul său familiar cu copiii, câinii săi, cu plăcerile și neplăcerile din cele mai intime lucruri ale cotidianului, nu este de loc englezesc. Iar dacă mai aflăm din aceste destăinuiri că are obiceiul de a-și petrece o mare parte din răgazul său în tovărășia celor mai mari poeți, scriitori și cugetători ai lumii, cu Horațiu, Ovidiu Homer, Shakespeare, Biblia și că se delectează în acelaș timp cu Alfred de Mussat și Alice în Țara minunilor, nu ne vom îndoi de asemănarea sa cu Montaigne în spiritul. temperamentul și în toate apucăturile sale.

Una din glumele sale cele mai caracteristice este acea relativ la modul în care a rezolvat o problemă la o adunare a „Ligei Națiunilor". Era vorba de a asigura participarea unor delegați supranumeroși ai Italiei la acea adunare și atunci imaginația fecundă a romancierului a inventat un stat independent. Republica Zembla. Cinci delegați italieni au căpătat în felul acesta dreptul de a ocupa cele cinci scaune ale presupusei Republici independente Zembla ca delegați ai ei. Amintindu-și de această mică glumă Daniel Varé face mărturia că din toată activitatea sa diplomatică, cea mai plăcută pentru el a fost aceea pusă în slujba vechii și umilii Republice Zembla care nu exista decât în imaginația sa.

Iată acum o dovadă a tonului său glumeț sub aparența serioasă a diplomatului oficial. E vorba de delegația Britanică dela Conferința de la San Remo. In ședința preliminară. Daniel Varé servea de interpret oficial. Nu avea nici o dificultate de a traduce curent după cerințele adunării dintr'o limbă în alta toate discursurile. Dificultatea începea când era vorba de tradus discursul Lordului Curzon „din franțezește în franțuzește" !

Iată un alt citat privitor la Lloyd George :

Discuția era relativ la Orientul apropiat. Delegații Italiei declaraseră că nu vor da nici un soldat și nu vor cheltui nici o „liră" pentru un războiu împotriva Turciei. Dar când oamenii competenți în ale războiului pe uscat și pe mare au vrut să facă unele observații, Lloyd George le-a răspuns că nu li s'a rerut părerea ! Astfel s'a închis discuția deși acei oameni competinți erau din întâmplare Foch, Beathy, Weygand, Badoglio... „Ce împărat excelent ar fi fost Lloyd George în China!" Și ce loc sigur și solid și-ar fi găsit încrederea sa nemărginită în vine în vremea zilelor întunecate ale războiului dintre țara sa și Aliați !"...

In tot volumul se găsesc aspre cârâituri la adresa politicii internaționale și tăioase ironii la mania sa de a presăra pe ici pe colo inocentul praf de zahăr al umanității.. Se poate râde la fiecare pagină, dar după ce s'a închis cartea rămâne multă înțelepciune reală.

Rămâne de asemeni și impresia unei arte desăvârșite de a schița în linii sigure, ca niște desemne de maestru, chipurile oamenilor celebri, Eleonora Duse, D'Anunzzio, Anrhiducele Franz Frederic, Signore Musolini, George Lloyd, Quan Shih-K'ai, Chiang-Kai-Shek și alții.

„FRANȚA, ȚARA TURISMULUI"

La France, pays du Tourisme de O. Pernikoff (editura Plon Paris), vrea să fie un ghid pentru turiștii străini în Franța. Autorul este un om competent în materie. Fost atașat tehnic la Expoziția Internațională din Paris, din 1937, director de societate turistică din Paris, d. O. Pernikoff, caută să evidențieze toate caracterele Franței, care fac din această țară, țara turismului ideal. Geografie și istorie, artă și „savoir rivre", toate se împletesc într'un chip armonic în cartea d-lui Pernikoff, care devine interesantă astfel nu numai pentru acel care vizitează FrFanța, ci și pentru acel care vrea s'o cunoască din cetite.

Volumul se bucură de o prefață a d-lui Edmond Lalbé, comisarul general al Expoziției internaționale din 1937 și de o bogată și extrem de instructive ilustrațiuni.



LILLI CARANDINO

care va juca rolul principal din **„Moștenitorul"** de Anton Bibescu, o comedie care se va reprezenta pe scena Teatrului Național peste câteva zile.

„Moștenitorul" a repurtat mari succese pe scenele Parisului, ale Madridului, ale Londrei, ale New-Yorkului.

„Miroir de Bucarest"

A apărut No. 8—9 din „Miroir de Bucarest" eleganta publicație consacrată vieții politice și mondene românești. Tipărită în aceleași excelente condiții technice, revista condusă cu gust de d-na Anne-Marie Negulesco aduce de fiecare dată articole interesante și o bogată parte ilustrativă.

Din ultimul număr desprindem rândurile de cronică privind Prima aniversare a Constituției, notele d-lor N. N. Petrașcu și H. de la Roche scrise în jurul Conferinței Balcanice și cronicile de artă, muzică și cinema, semnate de d-nii H. Blazian. Alfred Alessondrescu și D. I. Suchianu. D. H. Blazian face un portret cuprinzător lui Carol Pop de Satmari, a cărui expoziție a avut loc luna trecută.

In numărul trecut al revistei noastre a apărut reproducerea tabloului „Portret de plajă" de E. Hilberger, cu mențiunea că ar fi obținut „Premiul I" la Salonul Oficial.

Informațiunea în forma în care a apărut e eronată, dat fiind că numitul tablou nici n'a fost expus la Salonul Oficial.

„L'EPITHYMOLOGIE" DE Dr. JEAN URBAN

O adevărată revelație pentru lumea științifică, nu numai dela noi dar și din străinătate, este apariția recentă în colecția „Bibliotheque de Philosophie Contemporaine" din marea editură F. Alcan din Paris, a unei opere filosofice de prim ordin, intitulată **„L'Epithymologie"** (La désirologie), datorată d-lui dr. Jean Urban, director în ministerul economiei naționale.

Surpriza noastră este cu atât mai mare cu cât autorul se manifestă de odată într'o lucrare de asemenea importanță și de natură oarecum în afară de studiile și, mai ales, de ocupațiunile sale zilnice.

D. Urban este de fapt economist. Incă din epoca când începe studiul acestei științe, nemulțumit cu formulele și metodele economiștilor pragmatici, își propuse ridicarea economiei la rangul de știință exactă și, în primul rând, formularea legilor valorii pe care trebuia clădit întregul edificiu economic.

Convins de înlănțuirea și continuitatea fenomenelor naturii, și deci de unitatea legilor științifice, autorul a întrevăzut că la bazele unei economii pozitive ca și a oricărei științe sociale, trebuiesc căutate în științele anterioare psycho-fiziologice, elementul oricărei forme sociale, fiind individul.

Studiind psychologia normală și patologică, găsim mai ales în teoriile evoluționiste a lui Th. Ribot, cu unele amendări și perfecționări ce i-a adus, un sprijin solid, propriilor sale teorii, în domeniul economic.

Legile mecanismului gândirii și al mobilelor afective cari călăuzesc acțiunile omenești și stabilesc valorile, purced nu din trebuințe, cari sunt apanajul lumii animale și vegetale ci din psihicul și mai ales din subconștientul individului unde se zămislesc dorințele acest mare resort al activității conștiente.

Trebuință, raritate, utilitate sau ultimă utilitate, cantitate, ore de muncă, cheltueli de fabricație, cerere și ofertă, luate separat drept cauză unică a valorii, nu puteau duce la o formulă definitivă și universală: combinarea acestor elemente multiple și totuși insuficiente, nu era posibilă, ele fiind disperate și eterogene.

Trebuia deci, după d-sa, căutat acel fenomen general și maleabil care stă la baza noțiunei de valoare, și în care își găsește răsunet toate cauzele ce afectează simțurile și inteligența noastră.

Acel ceva, autorul l'a găsit în dorințe, iar noțiunea de valoare, sub expresia lui cea mai elementară de valoare subiectivă (de uzaj) în conflictul între două dorinți — de sens opus — formulă care trebuie să ducă apoi la determinarea valorii de schimb, ambele strâns legate între ele.

Lucrarea se afirmă ca rod al unui studiu îndelungat iar autorul ei un fin cercetător un spirit subtil, care lucrând tăcut și metodic fără a se descuraja a putut înlătura toate piedicile, soluționând în mod fericit cele mai grele probleme.

„L'Epithymologie" desvăluie toate tainele unei lumi încă neexplorată, acea a dorințelor, cu logica și aspirațiunile proprii, cu luptele ce se dau între acestea pentru acapararea atenției, a voinței și a fizicului individului.

Căci cu drept cuvânt, autorul consideră valoarea subiectivă și voința ca două aspecte diferite ale uneia și aceiași probleme care are la bază conflictul între două dorinți: una pozitivă, alta negativă (contra-dorință).

Subiectul depășind astfel cadrul preocupărilor inițiale de natură pur economică, întrucât aceleași legi stau la baza tuturor fenomenelor sociale: autorul s'a văzut nevoit să amâne cercetarea unora din problemele de economie socială, limitându-se la rezolvarea celor de economie individuală și a altor probleme de psychologie socială.

Adeverul Literar și Artistic

DIRECTOR: M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

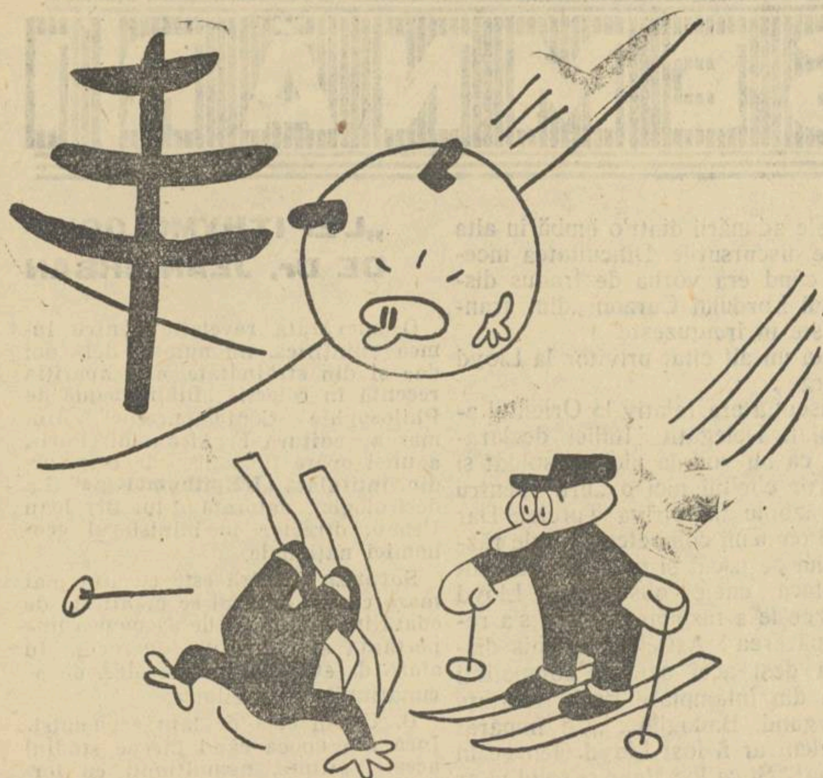
Editura „ZIARUL" s.a.r. BUCUREȘTI

Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov
Taxa poștală plătită în numerar con orm aprobării No. 15585/939

În toată Europa cafea cu lapte
cafea cu lapte cu Franck

Adevĕrul
LITERAR şi ARTISTIC
HUMOR

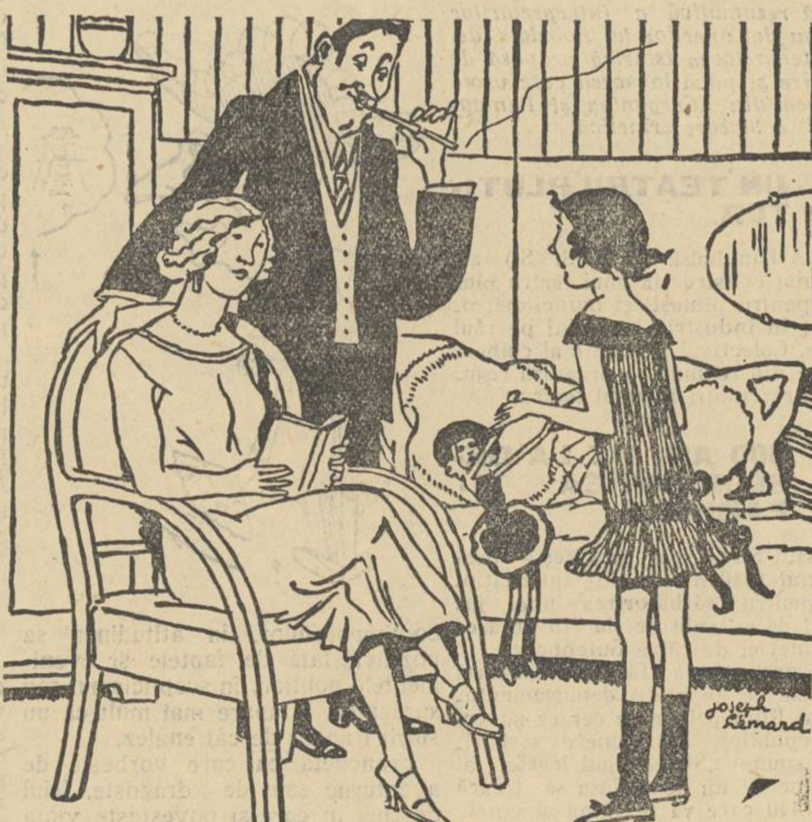
INTRE SKIORI



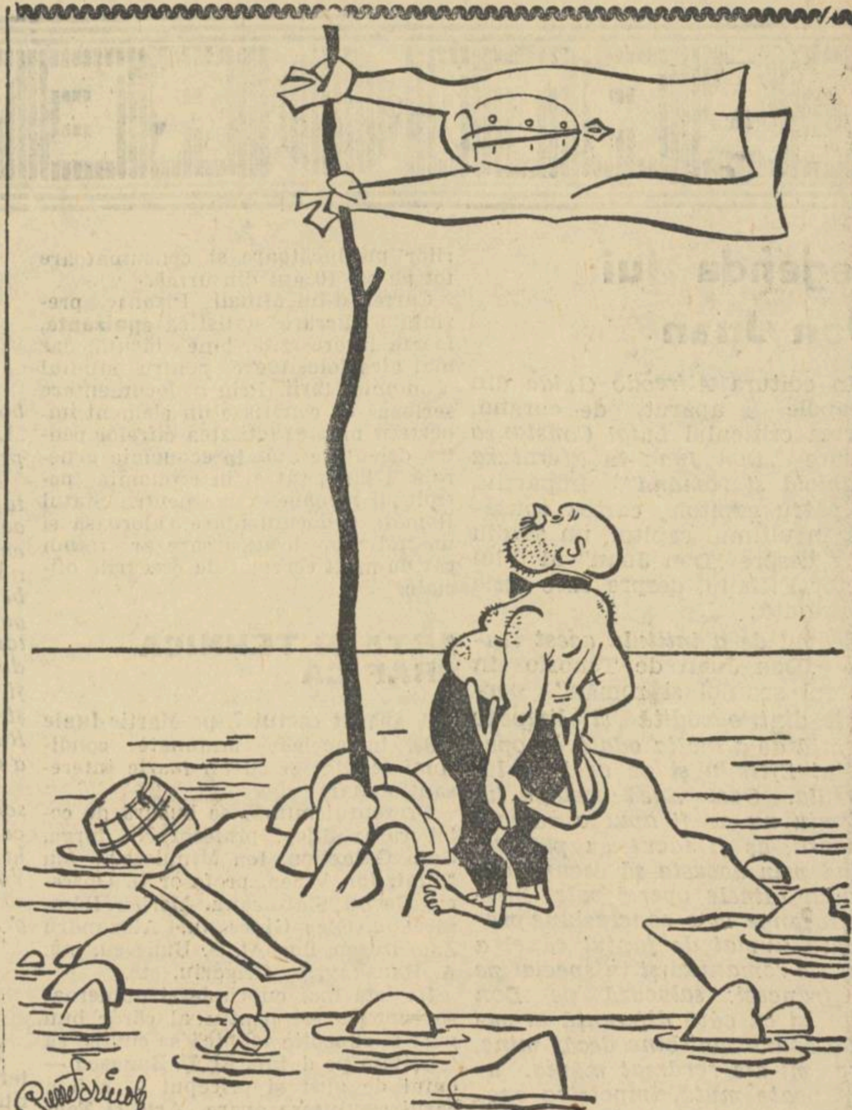
— Ai pierdut ceva ?



— E de neînchipuit. Nu mai e posibil să ai o convorbire de cinci minute. Eşti întrerupt la fiecare sfert de oră.



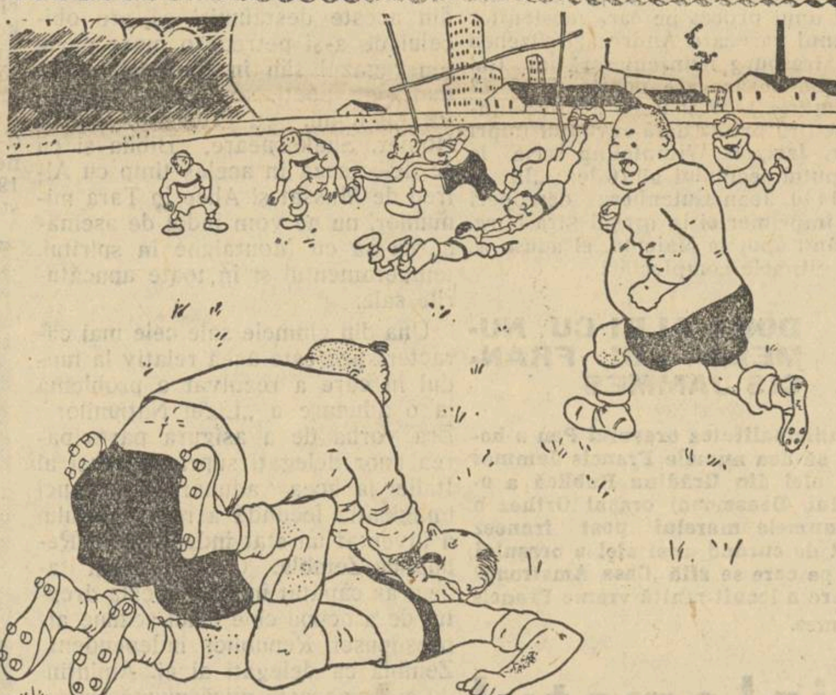
— Eu vreau să mă fac bonă la toate...
— Pentru ce ?
— Ca să nu fac nimic...



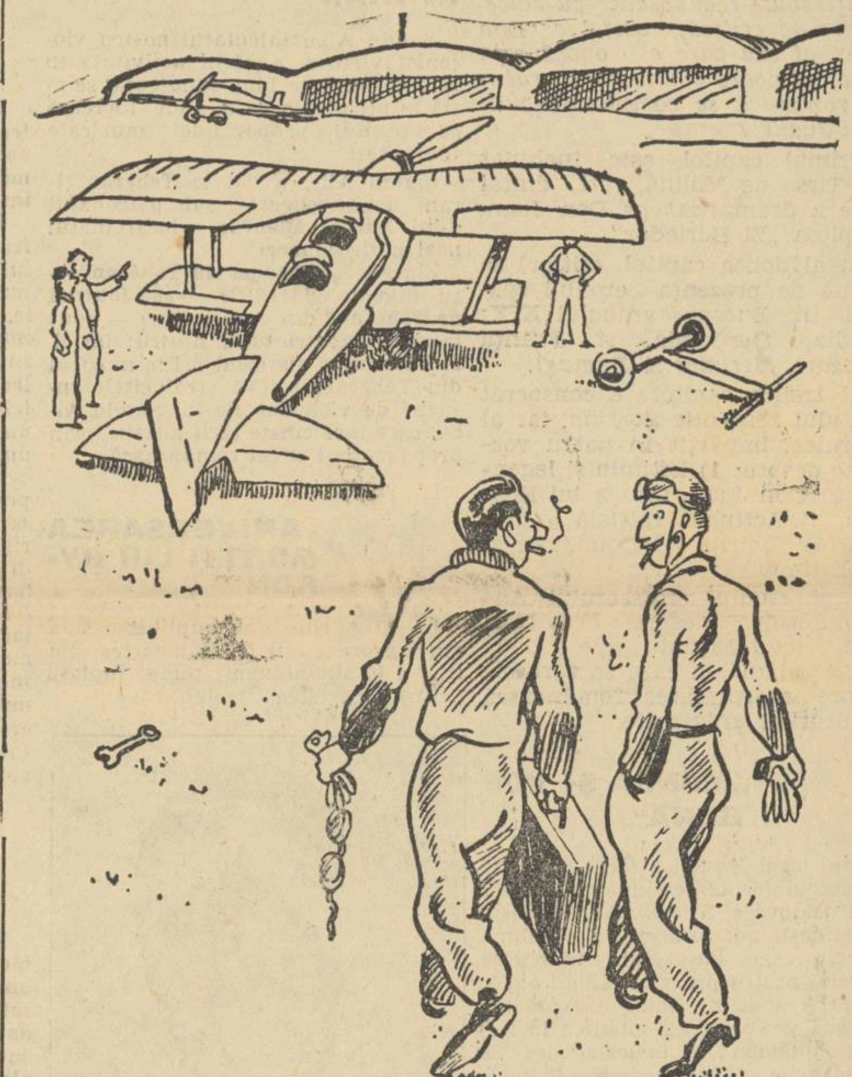
— Ce publicitate, Doamne, pentru negustorul de cămăşi. Atrage toate privirile.



— Ce cauţi în garderob?
— Am vrut să dau un telefon...



— Ei, Mitică, tu joci pentru echipă, sau te joci spre a te amuza?...



— Aş fi preferat să încerc să bat recordul în linie dreapta.
— Recordul în circuit închis e mai interesant şi apoi nu uita că trecem de 72 de ori deasupra câmpului de nudişti.



— Vrei să te reangajezi? Ce ocupaţie ai?
— Sunt căsătorit, d-le majur!

INTRE COBAI



— Vii la mine la recepţie Joi ?
— Da, s'a potrivit bine. Miercuri sfârşesc o rugeolă şi Vineri încep o scarlatină...

Imprimeriile „Adevĕrul", S. A. Str. Const. Mille No. 5-7-9, Bucureşti